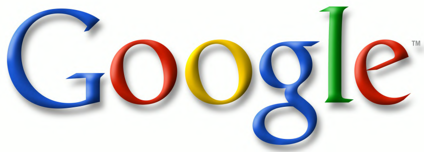

Google

IOAN. PAVLI

Pernumia Patauini philosophi,

ac medici ætate nostra præstantissimi

THERAPEVTICE

siue medendi ratio affectus omnes præter naturam, nuper in lucem edita.

OPVS TVM SINGVLARI MEHTODO, tum præclara doctrina non solùm inter omnium Neotericorum, qui hactenus scripserunt, libros admirabile, sed uel antiquitati iure comparandum.

INDICE EORVM QVAE NOTABILIora continentur in opere copioso adiecto.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS
Apud Simonem Galignanum de Karera.
M D LXIIII.

AD PRAESTANTISS.

PHILOSOPHVM, AC CELEBERRIMVM SERENISS. SABBAVDIAE DVCIS, DVCISSAEQVE MEDICVM

D. LVDOVICVM DEMONLINS DE ROCHAFORTE D. SVVM

colendissimum Simon Galignanus de Karera S. D.

EMO quisquam est sanæ mentis, qui rerum elegantium forma magnopere allectus, non illarum etiam cupiditate maximè teneatur. Hinc solem inter nubes latitantem intueri quisque desiderat. Hinc auaros homines adeò odit, quippe qui aurum, ac gẽmas in tenebris recõdunt, quibus ita sensus nostri oblectantur, ut nihil in uita humana iucundius esse uideatur. Hinc deniq; incedentem aliquam matronam, quæ & facie insignis sit, & uestimentis, eo uidendi studio

accendimur, ut auuertere oculos ab illius contemplatione difficile omnino uel Xenocrati foret. Hoc ego cum aliis sæpe, tum modo mecum animo perpendissem, facturum me esse humano generi operæ pretium duxi, si communi omnium desiderio satisfacerem, qui ex quo IO. PAVLVS PERNVMIA PATAVINVS singularis eruditionis, acutissimique ingenij uir moriens decessi, semper in maxima expectatione uixerunt, ut fructus aliquos tanti doctoris perciperent, neque enim desunt qui scripsisse illum pleraque audierant, neque qui id certo scirent, quod illius lateri nunquam non assisterent, ut quotidie domum aliquid expolitum in aliquo genere scientiarum ab ipso reportarent. Quamobrem TRYPHONEM Pernumiam Iureconsultum defuncti autoris fratrem amantissimum superioribus mensibus adij, literatorum hominum uoluntati ut obsequeretur rogans. qui cum ardore quodam incredibili accensos omnes pernouisset potiendarum fratris uigiliarum, ob eam, qua mirifice præditus est, humanitatem, atque ob eximiam utilitatem, quam consequuturos esse qui eius monumenta perlegerent, sciebat, ultro petenti mihi eius scripta omnia obtulit, medicinalia inquam, philosophica, ac multarum facultatum cæterarum liberalium. uidebat enim utique hanc ob concessionem etiam fore ut neque a laude sua frater defraudaretur, qui nomen immortale apud omnes nationes, apud quas literæ coluntur, habiturus esset. cepi igitur (quod faustum, felixque

sit

ſit)prælo,ac typis committere nunquam ſatis laudatos hoſce omnium recte ſentientiũ iudicio,labores, ſumpto ab his octo libris,quibus tota conſtat therapeutica, exordio. Sed cum iam impreſſos digniſsimo alicui uiro de more ueterum commendandos eſſe conſiderarem,non fuit in hac re difficile mihi inuenire,ad quem ex omnibus quos noui in re literaria celeberrimos, dirigerentur,ſtatim enim deberi tibi libros hoſce cenſui, uir clariſsime . ſiquis enim eſt hodie optimus uſquam qui ſit medicus,optimus philoſophus ,optimus mathematicus,quique linguarum præcipuarum peritiam apprime conſequutus fuerit,unum te eſſe illum omnes exiſtimant,annuunt , aſſentiuntur . Neque ego plane,quam uere hæc dicam,neſcius ſum , tota enim italia uirtutes tuas ſemper incredibili quodam modo admirata eſt , itaut nullum prope ſit Gymnaſium celebre in his noſtris regionibus , ubi non æternam nominis tui memoriam reliqueris , ſed Patauij præcipue,ubi permultos annos ita ſtudioſe uixiſti , ut incrementa ſcientiarum omnium (quas ita tenes ut ad eas natus uidearis)maxima ſuſceperis, atq; adeo perfectionẽ illam, quam diſcendo adipiſci in terris hominibus datum eſt. Talibus igitur,ac tantis dotibus inſignitũ,cui mirũ ſit ego ſi te perpetuo ſuſpexi?præſertim uero cũ multis nominibus iure debere me tibi cognoſcerẽ. Mitto igitur ad te uolumen hoc therapeuticũ uir doctiſsime,meæ ut erga te obſeruantiæ ſignũ aliquod habeas,nolui.n.ignauia mea fieri ut tantus ſol

inter

inter nubes diutius lateret, nolui gemmas hasce, atque aurum defecatissimum in tenebris amplius recondi. Volui matronam hanc, quae pulcherrimarum omnium pulcherrima est, (quid enim medicina pulchrius?) sub tuis felicissimis auspicijs ita in medium prodire, ut omnium oculis perspicua foret. Opus hoc ut amplectaris superuacaneum est ut te rogem. Nam praeterquam quòd tanta benignitate animi refulges, ut omnes ea tibi semper mirum in modum deuinxeris, eo etiam es iudicio, ut uno intuitu facile animaduersurus sis singularem hanc scribendi methodum, praeclaramque doctrinam scriptoris, qui inter caeteros omnes rei medicae autores Latinos tantum hac tempestate eminet, quantum depressam planitiem editissimorum montium cacumina superant. Vale hippocraticae medicinae lumen, peripateticae philosophiae decus, caeterarumque illustrium scientiarum promptuarium. Patauij. MDLXIIII.

IOANNIS PAVLI PERNVMIA PATAVINI

Præfatio.

Dmirabvntvr quamplurimi, quod post tot doctiſsimos viros, qui de curandis affectibus præter naturam pertractarunt, Ego vnus inter omnes forſan primus, quàm plurima in praxi non ſolum vtilia, ſed etiam quàm maxime neceſſaria, ab omnibus ferè practicis prætermiſſa, non modo animaduerterim, ſed eadem etiam pertractare auſus fuerim. Verum vbi aut ratione, aut Hippocratis & Galeni authoritatem, aut vtrumque potius audire voluerint, non puto quicquam amplius reliquum futurum, quod aliquem merito torquere, aut ancipitem, ambiguumque retinere debeat. Primum enim cum nihil reperiatur in vniuerſa arte medendi, quod ita nobis vtile ſit, vt eſt ea, quæ de principijs, & arte curandi tractatio, quemadmodum à Galeno.q.methodi ijs verbis memoriæ proditum fuit, non poſſe quemquam vllius artis ſcientiam nanciſci, niſi methodo quadam habita per vniuerſalia vocata theoremata, quod ſine vniuerſalium cognitione probè exercitatio non procedat,

procedat,neque sufficiens medicus quis effici posſit, non modo non magnarum ægritudinum,ſed ne minimarum quidem,etiam ſi innumera ſibi pararit documenta,qui methodi curatiuę ignarus, & inexpertus fuerit, libro de puero Epilep. Nihilominus huiuſmodi pars (cuius tanta dignitas eſt, vt vel ſola ſine alijs perfectum medicum efficere poſsit) ab omnibus ferè practicis omiſſa fuit. Deinde quod ars alendi ægros,ea quoque prætermiſſa ſit,cum tamen & neceſſaria & ſummopere difficilis exiſtat:Neceſſaria ſane, cum ex Galeno lib. de dign. & medic. alijs auxilijs non ſemper vtamur, ſed alimento carere nullum animal poſsit, ſiue valeat, ſiue ægrotet. Difficilis autem, cum primo de diebus decret. pauci medici rectè pręſcribant victum in ęgris,ob eam fortè, quam 11.methodi rationem aſsignat,quod ars ipſa tota cum ſit magna, non leuiſsima eius pars ſit, ſcientia ordinandi victus. TERTIO loco quod cum ad effectum rem perducunt nulla habita ſimplicium affectuum præcognitione, de compoſitis & implicitis affectibus duntaxat pertractant, cum tamen ſimplex prius ſit compoſito 2.methodi ſub finem,& inuentis ſimplicibus facilè ſit compoſita adinuenire 1.de diff.reſp. Vnde legitimum docendi modum ita mutarunt, & transformarunt, vt veteris illius modi procedendi,nulla amplius apud nós veſtigia ſuperſint,quod à Galen. etiam 3. meth. ijs ferè verbis animaduerſum fuit:ſanè inquit ſolemnis veteribus doctrina(quæ vtinam nunc eſſet in vſu) maximè naturalis eſt, Quippe ij ſimplices cuiuſque affectus propriam curationem dicunt,præcipuèque omnium Hipp. Medendi namque methodus ad hunc modum belliſsimè procedet, ſi de ſingulis ſimplicibus ſeorſum præceperimus, mox de compoſitis omnibus alteram aliquam methodum indicauerimus, cum ad hunc modum duntaxat artifices fiant lib. de criſibus, primum quidem & maxime totius artis ſubiectæ materiæ ſimplices vires, mox ipſarum etiam compoſitiones, quot & quales ſint agnoſcendo. QVARTO quod cum affectus implicitos curare incipiunt dum alijs inſtrumentis nec vtuntur,nec vti poſſunt, quàm humores mobiles, & præcipites, de vno loco ad alium locum mutando,nunc auerſione, nunc repulſione,nunc deriuatione.immobiles verò, & qui non amplius retrocedere poſſunt,nunc emollitione,nunc maturatione, nunc digeſtione,nunc attractione,nunc cauterizatione:Qualitatibus immutatos alterando,nunc condenſatione,nunc emplaſticatione, nunc rarefactione, nunc abſterſione, nunc inciſione. Nimia quantitate peccantes euacuando nunc purgatione,nunc venæ ſectione. in viſceribus obſtructis vtendo apertione,indiſſoluta membrorum compoſitione

tione vnione, in excrementis fluentibus suppressione, in suppressis fluxione, dum inquam prædicta omnia moliuntur, non adhuc scitur, quid sit auersio, quid repulsio, quid deriuatio, quid emollitio, quid maturatio, quid digestio, quid attractio, quid cauterizatio, quid condensatio, quid emplasticatio, quid rarefactio, quid absterso, quid incisio, quid purgatio, quid venæ sectio, quid apertio, quid vnio, quid suppressio, quid fluxio, quibus modis inter se distinguantur, & qua arte fieri debeant, vt mirum sanè sit, quomodo tot instrumenta, quorum natura adhuc non cognoscatur, rectè tractari possint. QVINTVM quod me ad scribendum impulit est, quia antiquorum medicamenta temporibus istis adeò sunt neglecta, vt nullus sit, qui suis potius quibusdam, quàm aliorum compositionibus non vti malit, quod sanè pessimi exempli est, quoniam si diuinissimam artem, quam obseruarunt antiqui in suis compositionibus, non intelligebant, saltim inspicere debebant, quantum antiquorum medicamentis tribuendum sit, exemplo Galeni, qui ferè semper antiquorum medicamentis vti maluit, quàm noua introducere, vt potè quòd Gal. ea præcipue medicamenta semper magis placuerint, quæ non solum arte composita, sed etiam multorum seculorum experientia sint comprobata. Has igitur ob causas videns artem medendi, eam præsertim, quę in actione consistit, mancam esse, atque inchoatam, operæ pretium factu rumme existimaui, si artis curatiuæ principia primum tractarem, quę prȩeuntia expedirent iter, atque animum lectoris, ac tanquam lucem quandam præeuntem ostenderent, qua via progrediendum sit, qua non sit, ne nostros sequerer, qui nullum legitimum modum, aut rationem obseruantes, quibus ad propositum sibi finem peruenire possint, non magis artem medendi docere potuerunt, quàm si nauis clauum regeret ille, qui nomen quidem portus nosset, sed nec vsum dirigendæ, obliquandæque nauis haberet, nec vllam viam, aut rationem cognosceret, qua ad illum portum posit perueniri. vt non ab re horum errores detecti atque indicati maxima exornent gloria seculo nostro viros eximios. Secundo artem illam curãdi, & principia prioribus duobus libris declarata, in iij. lib. ad ipsum experientiæ vsum reuocaui, & quomodo in arte alendi ęgros includi debeant ostendi, ita vt quisque facile artem alendi, cum ijs quę in arte curandi palam expressa sunt, compositam videre posit, & libero cursu quandocunque libuerit ab arte curandi, ad artem alendi descendere, & rursum per totidem gradus ab arte alendi ad artem curandi ascendere. Tertiò vlterius progressus, particulariter artem curandi vniuersam, singulis affectuum generibus, accommodare conati sumus

** mus

mus,eamque prioribus tribus libris quasi adumbratam, posterioribus quatuor libris quasi expressimus illam in affectibus simplicibus, & solitarijs, quod simplicium cognitio, veluti principiorum naturā obtinentiū prior existat. Et in simplicibus, & solitarijs à curatione causarum incepimus, eo quod symptomata, & morbi, nonnisi earum causis prius amotis remoueri possint. Et ex causis primum ab antecedente, quàm à continente exordium sumpsi, quod continens ex antecedente nascatur, & incrementum suscipiat, qua ratione quartum librum curationi causæ antecedentis dicaui, quintum curationi causæ continentis, sextum curationi morborum, septimum curationi symptomatū, vt ex ijs præcognitionibus tanquā principijs, ac veluti commentarijs quibusdam facilè modo sit iter ad curationem affectuum simul implicitorum, de quibus practici in suis libris vberrimè pertractarunt. Verum vt quarto etiam satisfacerem, dum affectus hos simplices, & solitarios curo nunc auersione, nunc repulsione, nunc alijs instrumentis vtens, singula instrumenta medica instrumento diffinitiuo declarare conatus sum, sciens quod ars & methodus docendi, scientiarum, & artium vita, ac spiritus existit. Siquidem ars animos addiscentium stupidos, obtusos, desides, vrget, propellit, excitat, & inflammat, ac per cæca & lubrica quasi manuducit addiscentem, & (vt ita dicam) indicat & ostendit digito latentia plura, quæ perse absque arte, & methodo considerata, vita, ac spiritu priuata, ac ex toto mortua inhærent. Quapropter vniuersas partes huiusce artis proprijs diffinitionibus clausi, easque tanquam principia quædam & summa artis capita ad vsum, & casus omnes accommodaui, atque vtrunque simul tanquam vinculo quodam adeò ligaui, vt facilè quisq; casus omnes, qui quotidie in manus versantur, ad sua principia reuocare posit, & rursum ab ijs diffinitionibus, & principijs per singulos casus securè expatiari: Ne autem alicui ex quinque rebus initio propositis deficere viderer, lib. 8. artem cognoscendi medicamenta tum à natura, tum ab arte facta conscripsi, & plura medicamenta composita examinaui, in quibus (vt opinor) liquido ostendi artem curandi prioribus libris enarratam, vniuersam in antiquorum compositionibus inclusam fuisse, vt hinc medici nostrorum temporum tot ineptis suis compositionibus aliquando parcere deberēt, qua ratione mirum alicui non erit, si hoc opere ego medicamentis aliorum, & præsertim quorundam doctissimorum recentiorum duntaxat vsus fuerim, quòd sanè feci, tum quod omnia ferè ex Galeno ab ipsis transcripta fuerint, tum etiam quod videntur huiusmodi medicamenta alijs omnibus fore anteponenda, non modo quia mera arte

composita,

composita, sed ob id præcipuè quod & ab antiquis, & à Galeno, & ab hominibus etiam nostrorum temporum longissima experientia sint comprobata. Hæc sunt amice lector, quæ non ita facilè, aut pauco saltem labore, sed longi temporis animaduersione, ex Galeni doctrina concepi, quæ si bona quadam earum fortuna à te benignè accipientur, curabo postmodum vt habeas etiam vniuersam naturalem philosophiam hoc ordine dispositam, & hac docendi via declaratam. Vale.

TRYPHON PERNVMIA IVRECONSVLT. PATAVINVS CANDIDO, AC BENEVOLO LECTORI.

ORTVO amantiſsimo fratre meo, Ioanne Paulo Pernumia, cuius mors mihi ſemper erit acerba, rogarunt plures amici, vt colligerem labores ſuos, & in volumen redactos publicarem. Collegi & vt in parte eis obſequerer, nunc libros octo medicinales, in lucem edere curaui, qui ſi legentibus ſatisfacient, vt ſpero, curabo quoque, vt decem alij, quos de modo philoſophandi contra barbaras ſectas ad mentem Ariſtotelis,& græcorum compoſuit,ac totidem diuerſæ materiæ in lucem edantur. Si quę autem minus correcta reperta fuerint, partim typographis,partim etiam morti, quæ omnia peruertens,auctorem elimare,& meliore nota conſcribere non permiſit, obijciendum id erit. Quo autem ad me, certo ſcio me amicis ipſis ſatisfacturum, quando labores ipſi fuerint boni, & ſi non boni, ſaltim in obſequio. Vale.

ANTONIVS POLVS VENETVS AMICVS.

APIENTES omnes vario philoſophandi, & ſcribendi modo ſibi gloriam compararunt, qui ſi vitam ſilentio pertranſiſſent, nulla ipſorum extaret memoria, & quod turpius eſſet, poſterorum vtilitati inuidiſſent, ideo gloriæ appetitu ducti, & vtilitatis noſtrę amore coacti, multa ſcripta reliquerunt, per quæ res ipſas intelligimus, virtute prędititi efficimur, religioſi, ſancti, ac denique deum imitantes (quemadmodum nos docent) bono incommutabili naturaliter deſiderato incredibili gaudio noſtro perfruimur. Quorum philoſophorum ſchola de eiſdem egit, & ſæpe eadem, ſed raro eadem cognitione, atque eodem ordine. Quoniam quidam per ſenſum, aliqui per rationem, & alij profundius ſecundum intellectum res ipſas perſcrutati ſunt. quas res raro reſolutiue, aliquando diffinitiuè, & ſæpiſsime compoſitiuè ordinarunt. Quapropter ſicut eandem rem diuerſis cognitionibus, ſenſu ſcilicet, ratione, & intellectu contemplati ſunt, ita varijs modis, & ordinibus ipſam explicarunt, atque ſcripſerunt. nam quod theologus mente comprehendit, philoſophus cauſa diſcurrit, medicus experientia docet. Hinc tam varię in re vna ſententiæ ortæ ſunt,

hinc

hinc religionum ſcandala, hinc Platonis & Ariſtotelis diſſenſio, hinc Gal. ſæpe cum Ariſt. digladiatio, hinc poſtremo Arabum, Græcorum, atque Latinorum continua in ſcholis altercatio, quæ omnia ignaris, & inſipientibus confuſam doctrinam, & intelligendi diffidentiam generare ſolent, ſapientibus verò delectationem, quoniam ab iſtis, veritatis inueſtigator vtilitatem tanquam finem rectum accipit, cum omnis ſcriptura pro fine bonum vtile proponat, & ad hominis vtilitatem, ſiue animi vtilitas ſit, ſiue corporis, ordinetur. Philoſophus enim docet nos naturam eorum quæ ſunt in mundo, medicus quomodo in uita perfecta homo conſeruari poſſit, theologus denique in animi vtilitatem incumbens, beatitudinis fructus nobis, & vitam æternam amore quodam prædicat. Quamobrem, cum PERNVMIA ætatis noſtræ perfectum numen, in tot ac tantis philoſophantium ſcriptis verſatus fuerit, & conſiderauerit numerum ſcriptorum infinitum, ſenſum intelligentiæ profundum, & quod admirabile eſt, omnes ſub multitudine & inextricabili verborum ſerie, idem nararre & ſcribere, cumque viderit ob multorum incapacitatem artem longam eſſe, uitamque breuem, & difficillimè aliquem in ſcientijs perfectum fieri poſſe, ad omnium vtilitatem ſcripſit in arte medica, in philoſophia, atque in theologia, non compendioſè, vt pleriq; & ferè omnes faciunt ſed omni cura & diligentia adhibita ita ſcripſit vt quiſque per eius ſcripta, prætermiſſa opinionum multitudine, facilè ab omnibus elegans medicus, optimus philoſophus, atque orthodoxæ fidei Chriſtianus ſanctiſsimus, & ſacræ paginæ altiſsimus theologus exiſtimari poſſit. Quoniã ſuo perſpicaciſsimo ingenio non ſolum in via ſenſus, rationis, aut intellectus, ſed in vnaquaque & in omnibus ſimul philoſophatus eſt. Admiramini quæſo doctrinæ filij, & vos ſapientiſsimi viri prudentem medicum noſtrum de artis curatione ſcribentem, medicæ artis clariſsimum Lumen, qui totam medicinę praxim ab eccellentiſsimis, & antiquis medicis ſparſim ſcriptam ingenti labore, continuisque vigilijs propria ſui intellectus promptitudine atque præſtantia octo libris mirificè diſpoſuit, ordinauit, ac edocuit. Verborum enim breuitatem cum doctrinæ copia, & doctrinæ copiam cum breuitate verborum ita contexuit, ut nihil deſit, nihilque ſit addendum: Qua de re opus, tota arte conſtructum, atque omni perfectione elaboratum habebitis. Admiramini inquam miram in ſcribendo artem, ordine enim diffinitiuo ipſam fabricauit, & methodo diffinitiua præcipuè, diuiſiuaque eandem explicauit, & adinuenit. Multi ſcripſerunt, & tempeſta-

te

te nostra quotidie scribunt, sed quoniam aliorum dicta simpliciter referunt, eorum opera viuentibus ipsis depereunt, & negliguntur. Qui verò ordine res ipsas tractant, atque docent, omni ætate desiderantur. Ob hanc enim rationem ex antiquis Platonem, Aristotelem, Theophrastum, Hippocratem, Auicennam, & Galenum, et ex modernis Georgium Agricolam, Maioraggium, & Fernelium doctissimus quisque admiratur, isti enim omnes in rebus peritissimi, & in earum dispositione atque declaratione fuerunt doctissimi: illi verò excelluerunt tanquam principes, isti verò ob temporis, præceptorum, diuitiarumque indigentiam, & ingenij paucitatem, magnam quidē, sed non talem ac tātam gloriam, fuerunt adepti. PERNVMIA noster almi collegij Patauini splendor, patrię & familię suæ ornamentum, Galeni & excellentissimorum medicorum anima, latinorum præceptor, sapientum amicus, vt potè secundus æsculapius, inter antiquos est celebrandus, & inter modernos summe honorandus. In his libris non nouam practicam, nec nouam in arte curandi opinionem videbitis, sed totam medicorum, præsertim Galeni, materiam habebitis, non confusam, non informem, non vt Chaos & molem indigestam, sed intelligentia plenam, formatam, miro ordine, atque optima compositione dispositam, maximum fructum afferentem. Quod siquis semel hoc opus percurrerit, quanuis mediocris erit ingenii, principatum apud medicos obtinebit, & doctissimus inter practicos erit censendus. Quid plura? Profitebatur tantus vir incredibili omnium, & maximè sapientum admiratione artem inueniendi, cognoscendi, atque disponendi res omnes. Quam artem pro vetustissimorum medicorum gloria, & recentiorum vtilitate maxima, in omnibus libris & scriptis suis manifestauit. A primis enim generibus in hoc opusculo vsque ad vltimas species spetialissimas procedit, nullo membro, aut aliqua membri parte intactè relicta, sed vera arte diuidendo (vt docet diuinus Plato) quicquid ad artem curandi attinere potest, complectitur. Cito fauentibus dijs in lucem pars philosophiæ naturalis dabitur vt laus eius in dies magis crescat, & virtutum ipse suarum immortalitatem, laborumque coronam, meritò assequi possit. Hæc dixi vt potius veritati, quàm amicitiæ satisfacerem, & mea dicta optimè quisque memoriæ tradat, quoniam & si oratio hæc verborum, & elegantiæ inops sit, tamen (vt decet) omni veritate ornata est. Philosophi enim non verborum garrulitatem, sed memorandas sententias, intimos sensus, & ipsarum rerum cognitionem

nem

nem attendunt. Cum igitur Pernumia noster (vt vno verbo omnia complectar) sit scriptor omni laude atque honore dignus DEVM omnium bonorum largitorem exoro vt reliquum gloriæ illius, animę tribuat.

MVSA IN IO. PAVLI Pernumia opus.

Scripsit Arabs, Italus, Germania, Gallia, & orbis
Totus, ut hac miseris arte pararet opem.
Insiste hac methodo, nullus tibi grandior author
(Parcat & ipsa mihi Græcia) uisus erit.

IO. PAVLI PERNVMIA PATAVINI THERAPEVTICE,

SIVE MEDENDI RATIO AFFECTVS OMNES PRAETER NATVRAM.

De curationis arte.

LIBER PRIMVS.

VRATIO EST DEPVLSIO AFFECTVVM PRAETER NATVRAM, EXISTENTIVM IN CORPORE HVMANO, FACTA REMEDIO CONTRARIO RECTE ADMINISTRATO, VT ACTIONES LAESAE PRISTINAE SVAE DIGNITATI RESTITVANTVR. Quæ diffinitio vt intelligatur, declarandæ sunt omnes particulæ in diffinitione cõtentæ. Porrò depulsionem hoc loco intelligo, non presse motionem secundum locum, vt vocabuli vis inferre videtur, sed ampla, & multiplici verbi potestate, quæ oẽm morbi trãsmutationẽ contineat, siue in substantia, siue in qualitate ea consistat, cũ curatio, seu affectuum depulsio, mutatione quadam sicuti affectus induci, gigniq; debeat. Etenim cum fiat per contraria, & affectum præter naturam in corpore inductum immutet, eiq; vim inferat, aliquid ea quidem efficit, hicq; eius motus effectio,

dicitur. Corpus verò patitur, & afficitur, hicque eius motus affectio est, atque perpesio. Sic ex affectione tandem proficiscitur affectus morbo contrarius, quasi impressum curationis per contraria factæ vestigium. Quod deinde subijcitur, esse depulsionẽ AFFECTVVM PRAETER NATVRAM, notat q̃d cunque genus dispositionis præter naturam, quod aut partes corporis, aut ea quæ in corpore continentur, aut functiones, aut excrementa humani corporis afficiat, quorum omnium sicut naturalis status sanitas est, & dispositio secundum naturam, ita vitium cuiusque affectus est præter naturam, quanquã non eodem modo, nimirum quod partiũ corporis vitiata dispositio, Morbus proprie, eorum quæ continentur morbi causa. Functionum verò, atque excrementorum vitium, Symptoma appellatur, quare affectus pręter naturam hoc loco ampla significatione suscipitur, prout extenditur ad vitiatam naturalem dispositionem, tum causarum, tum morborum, tum actionum lęsarum, atq; excremẽtorũ. Et quod sequit EXISTENTIVM IN CORPORE HVMANO. notat subiectum, in quo affectus existunt, intelligendo per corpus humanum, tum solidarum partium constitutionem, quarum affectus proprie morbum, tum hu morum, quorũ vitiatã dispositionẽ causas affectuum, tũ functionum, atque excremẽtorũ, quorũ euersionẽ, atque immutationẽ Symptomata dixi appellari. circa quas partes non solùm affectus præter naturam, sed etiam eorundem curatio versatur. Quod deinceps additum fuit. FACTA REMEDIO CONTRARIO, eò spectat, vt notet causam efficientem, ac materialem ipsius curationis, intelligendo per contrarium, id omne, quod vim infert, cum omnis morbi depulsio, atque curatio contrariis vim inferentibus perficiatur, aliter morbus nunquam profligabitur. Quo fit, vt contrarium hoc loco non in qualitate duntaxat sit intelligendum, verum etiam in quantitate, in numero, in situ, in figura, in omni denique genere, quod plurimum distet: vt calidum, refrigerandum: humidum, siccandum: rarum, incrassandum: densum, rarefaciendum: crassum, attenuandum: tenue, incrassandum: viscidum, incidendum: nimis separabile, emplasticandum: nimis adhærens, abstergendum: durum, molliendum: molle, indurandum: in quantitate & magnum, & paruum: altum, et depressum, contraria & ipsa sunt, et proprie nũcupãtur aduersa. Qnimmo hoc loco contrarietas adeo fusè est intelligenda, vt etiam ad quæcunque priuatiua extendatur: vt plenum, & inane: integrum, & corruptum: continuum, & solutum: vt non ab re ratum, & constans existat apud Medicos axioma illud, curationem perfici per contraria. Etenim & si affectus quidam remedijs similibus videatur depelli, cum rhabarbarum, quod calidum est, febrem soluat, lassitudinem exercitatio leniat, vomitionem vomitio sedet, dysenteriam purgatio leuet, frigidę larga perfusio conuulsionem, vt est apud Hippocratem, soluat: Eorum tamen causis primùm, ac per se aduersa sunt. & si morbis similia sunt, morbos tamen non tollunt per se, sed ex accidenti, sublatis eorum causis. hoc modo rhabarbarum quamuis calidum, febrem tamen soluit, dum ipsius materiã expurgat: lassitudinem exercitatio lenit, dum humorem per musculos diffusum discutit: vomitionem sedat vomitio, dum proritantem humorem excutit. dysenteriam purgatio leuat, dum materiam eius efficientem causam detrahit. atq; ad eundẽ ferè modum, frigidę larga perfusio conuulsionem soluit. Quod postmodũ addit RECTE ADMINISTRATO, VT ACTIONES

NES

NES LAESAE PRISTINAE SVAE DIGNITATI RESTITVANTVR, eò spectat, vt notet finē artis curandi, ac modum, ac artem assequendi finem illum. Quę quidem curandi ars, rectè, & conuenienter fiet, si trium præcipuè habebimus rationē AFFECTVS. LOCI AFFECTI, et ipsiusmet REMEDII. Amplius & CIRCVNSTANTIARVM, quę sanè in arte ipsa curādi sunt maximi momenti. Ex quorum distincta, & exquisita cognitione, cum ars ipsa curandi, rectam, distinctam, & exquisitam sui cognitionem ducat, sequitur profecto, vt horum quatuor capitum naturam distinguamus, incipientes ab affectu, quod, vt ait Gal. 1. de comp. med. secundum genera. 4. A morbificis dispositionibus primus curationis scopus nascatur, licet particularum affectarum natura simul cum illis indicat curationem, cum quibus etiam aeris temperies, ætas, regio, tempus, vitæ studia, & mores. AFFECTVS igitur, primùm exquisitissimè erit diuidendus, quia aliud remediū postulat affectus simplex, & solitarius. aliud verò affectus compositus, & alteri affectui associatus. Et affectus simplicis aliud causa, aliud morbus, aliud symptoma. Et causarū aliud antecedens, aliud continens. Et antecedentis, aliud vitium penes motum localem, aliud qualitas, & vitiata quātitas aliud, motus quidē præceps auersione, qualitas alteratione, quantitas verò vacuatione. Et in qualitate aliud vitium primarum qualitatum, aliud secundarum, ob id in primis calfactos emēdat refrigeratio, frigidos calfactio, humectos exiccatio, siccos humectatio, & in compositis eodem modo calfactos, & humectos. refrigeratio, & exiccatio, calfactos & exiccatos, refrigeratio, & humectatio, frigidos, & humidos calfactio, & exiccatio: frigidos, & siccos, calfactio, & humectatio. In secundis densos, rarefactio, raros condensatio, nimis separabiles emplasticatio, nimis adhærentes abstersio, nimis crassos incisio, nimis tenues emendabit incrassatio, et in compositis ex primis, & secūndis, aliud etiam, atque aliud, vt calidos, & siccos nimis acres, & attenuatos (quod vitium compositum bilis esse solet propriū) refrigerantibus, humectantibus, & simul incrassantibus, atque emplasticantibus, & si præter hæc ratione nimiæ tenuitatis præceps erit ad motum, simul cum illis astringentia requiret. Frigidos verò, & humidos, densos, crassos, & glutinosos (quod vitium compositum humoris pituitosi solet esse familiare) calefactio, exiccatio, attenuatio, incisio, et abstersio simul. Frigidos verò, & siccos, & crassos (quod vitium compositum humoris melancolici solet esse proprium) calfacietibus, humectātibus, & incidētibus. iuuabimus vacuatio autē, quę vitiū quantitatis emendat, si vitiosum simul cū vtili vacuabitur, phlebotomia, sin autem vitiosum solum, & id quod qualitate peccat vtili relicto pharmacia vocabitur. Et quoniam humor vitiosus vtili relicto, vel simplex, vel implicitus esse potest, simplex igitur, aliud, aliud compositum postulabit, & simplicis aliud bilis, aliud pituita, aliud melancolia, & compositi, aliud bilis, & pituita simul, aliud bilis, & melācolia simul, aliud pituita, & melācolia simul, & aliud bilis, pituita, & melācolia simul. Hęc de vitijs causę antecedentis. CONTINENS verò causa, Aliud materia q̄ à loco remeare poterit, aliud, quæ omni fluendi remeandiq; habilitate erit dotata, Aliud verò ea cuius pars remeare posit, pars verò remeare nō posit. Nam quæ remeare poterit, repulsione & deriuatione eiusdem qualitates opposita emendabuntur alteratione, sicuti emendantur vitia causæ antecedentis. Eiusdem quantitas vacuatione

cuatione tolletur, particulari quidem phlebotomia, vbi vitiosum vtili simul permistum vacuabitur, purgatione verò particulari, vbi noxius solùm humor in membro contentus vtili relicto eijciendus erit. Et quia vel simplex, vel composita (eodem modo sicuti diximus in causa antecedenti) causa continens esse potest. Simplex igitur humor, simplex purgans, compositus verò compositum postulabit. Vbi autem causa continens nullo vacuandi genere vniuersa erit ablata, reliquum digestione erit tollendum. Hæc de causa continente, quæ à loco remeare possit. Vbi autem materia à loco remeare non poterit, cum id præcipue contingat, quod dura euaserit, tunc emollitione, & pro cuiusque duritiei specie, vario emolliendi genere, erit vtendum, amplius maturatione, & loci ipsius incisione. Vbi autem materia ita pertinaciter, & in profundo existet, vt nullo enarratorum instrumentorum euacuari possit, attractione violenta, tropace scilicet, & sinapismo, atque etiam cauterio erit vtendum. Cuius generis illa quoque videntur esse Escharetica, idest crustifica. Septica, id est putrefacientia, & vrentia. Hæc de distinctione causarum. ¶ Sequitur MORBVS, cuius natura, & ipsa exactè erit distinguenda, quod aliud intemperies, aliud obstructio, aliud vnitatis solutio, & aliud inflammatio. Et intemperierum, aliud intemperies simplex, aliud composita, & aliud quæ sine materia est causa. aliud verò quæ cum materia erit associata. Et simplicis aliud calida, aliud frigida, aliud humida, aliud sicca, quod calida indicet frigidum, frigida calidum, humida siccum, sicca humidum. Et in compositis calida, & humida tollatur frigidis & siccis, calida, & sicca frigidis, & humidis, frigida, & humida calidis, & siccis, frigida, & sicca calidis, & humidis. Et vbi intemperies erit associata cum materia, non solùm indicabit alterationem per contraria, sed vlterius adhuc compositam magis exhibebit indicationem, nempè ratione intemperiei communem indicans indicationem, cum intemperie simplici sine materiæ affluxu, & prẹter hanc ratione materiæ indicabit euacuationem. Materia autem, cum sit & ipsa confusa, nec possit nisi suæpsius confusam indicationem præbere, vlterius erit distinguenda, vtrum sit fluxa, an fluxura, an partim fluens, partim fluxura, & quodcunque horum sit, vlterius erit distinguenda, vtrum hæc materia sit tota bona, vel tota mala, vel partim bona, partim mala, quoniam quæ tota bona erit, præsertim si etiam cum bonitate, coniuncta reperiatur nimia quantitas, indicabit quidem euacuationem, sed determinatam per phlebotomiã, quæ verò tota mala, euacuationem quidem, sed determinatam per pharmaciam, quæ partim bona, partim mala, euacuationem per hoc, & illud instrumentum. In OBSTRVCTIONE verò perpendendum erit, vtrum sit coarctatoria, an verò attenuatoria, an potius opilatiua. Et si opilatiua, cum huius obstructio fiat a re intus hærente, atque obstruente ductus, seu vias organorũ, distinguẽda erit materia illa obstruens, vtrum sit naturalis, vel præter naturam, an potius media inter id quod naturale est, & præter naturam. & si naturalis, vtrum sit solida, veluti caro, vel callus durus in meatu vrinæ existens, cum caro sit res naturalis, sed genita in loco, in quo non deberet gigni, an potius fluida, veluti est sanguis in plethora replens venas, ex cuius repletione obstruente impeditur spirituum progressus. Sin autem res obstruens præter naturam sit, vtrum

mollis sit, veluti pus in venis: an potius dura. Et si dura, vtrum possit colliquari, veluti sunt feces duræ in intestinis, quæ possunt mollificari, vel non posit colliquari, cuiusmodi est calculus in vesica. Sin autē media, vtrum sit media, veluti sunt humores crudi, de quibus secundo de facultatibus naturalibus. qui & si nondū acceperint opus naturæ, apti tñ sint verti; an vere media sit, & quod acceperit quidem opus naturæ, sed inepta sit vt amplius fiat corporis pars. Sin autē morbus erit VNITATIS SOLVTIO, perpendēdum erit, vtrū vnitatis dissolutio pura sit, quæ vulnus appellatur: an impura, quæ vlcus dicitur. & si pura, vtrum in dissolutione, propriæ substantiæ porcio deperdita fuerit, & hæc vulnus cauum dicitur, an verò in dissolutione, nihil substantiæ deperditum sit, quæ vulnus simplex dicitur. Et si vulnus est simplex, considerandum erit, an sit longum, an breue, an rectum, an obliquum, an cutem solùm occupans, quod appellatur summum, seu superficiarium, aut in carnem, & subiectas partes inflictum, & appellatur profundum. An verò partibus omnibus sit summum, aut partibus omnibus profundum, aut partibus omnibus angustum, aut partibus omnibus latum, & appellatum sit vulnus æquale. an altera parte summum; altera profundum, altera latum, altera angustum, quod appellatur inæquale. Sin autem vnitatis dissolutio sit impura (vlcus dicitur) an sit impura ratione materiæ quæ vlceri succrescit, & progignitur, an vero ratione materiæ, quæ vlceris est causa. Et si ratione materiæ, quæ in vlcere progignitur, vtrum vlceri adhęrescat, veluti concreta (appellatur sordes) an verò non adhæreat vlceri, sed defluat, atque illud quod defluit, vtrum sit animatum, (appellantur vermes) qui cum putredinis, tum sordis soboles sunt, solentq; in neglecto vlcere procreari. an vero inanimatum. Et si inanimatum, vtrum sit tenuissimum, minime glutinosum, nec subalbidum, subrubrum, (appellatur sanies) quę defluere solet ex vlcere crudo, nō tamē maligno, quia quod ex maligno defluit, virus nomen obtinuit. An potius sit crassior, glutinosior, subalbida, (appellatur pus) quod solet in sanescente vlcere fluere. Sin autem impura sit, ratione materiæ, quæ vlceris est causa, vtrum ratione continentis, an antecedentis, & si ratione continentis, vtrum efficiat tumorem, vnde vlcus phlegmonodes, erisipelatodes, œdematodes, & carcinodes, quod cancer exulceratus dici solet. An verò sit sine tumore, ab humore bilioso, acri, mordace, vnde vlcus exedens, & ambulans, quod si solam cutem exedat, phagedena dicetur. vlcus cacoethe, id est ægrè sanabile, quæ quod ad cicatricem difficile ducantur, Græcis dysepulota nuncupantur, vel si cicatrice tenui interdum obducantur, mox disrupta vlcus renouant, exulcerato cancro simile, cuius generis sunt telephia, & ijs veteriora chironia, & vlcus putridum, in quo non solùm id quod exit, sed vlceris causa, cadauerosa fit, & hoc vel ex sola humoris pernicie, vel quod calor arteriarum insitus ob arteriarum obstructionem sit extinctus. Sin autem sit impura ratione causæ antecedentis, perpendendum erit, an sit intemperies, vel tumor, aut varix, aut contusio, an viscerum, præsertim iecoris, & lienis mala constitutio, quod hæc, cum vlceri materiam pabulumq; suggerant, vlcus agglutinari non sinunt, neque carne impleri, neque cicatrice obduci, ni prius auferantur, & conuenientē naturæ suæ modum obtineant. INFLAMMATIO verò, quod

aliud

aliud remedium postulet ipsamet inflammatio, aliud verò vitia, quę inflammationi succedere solēt, & in inflammatione perpendendum erit, an prouenerit rōne fluxionis, an verò ratione cōgestionis, sensim scilicet ex sanguine in partem vice alimenti distributo. Et si ratione fluxionis, vtrum fluxio sit ratione causarum interiorum, an euidentium, & si ratione interiorum, an sit ex fluxuri sanguinis copia, an eius acrimonia, vel tenuitate, an propellentis partis robore. an viarum laxitate, vel excipientis partis imbecillitate, situve decliuiori. Et si ratione euidentiū, an ratione contusionis, an vulneris, an laxationis, aut alterius similis causę doloris, aut caloris vi fluxionem sanguinis accersentis, sin autem sit inflammatio ratione congestionis, an congestio fiat ratione imbecillitatis ipsius partis, cuius ratione affluens alimentum in propriam substantiam mutare non possit, an potius ratione partis vitiatæ, quæ illum corrumpat, nec genita excrementa à se propellere queat, vnde necessaria fiat in parte sanguinis congestio. Vitiorum autem inflammationi succedentium, vtrum sit ratione materiæ inflammationis, extra venas putrescentis, an verò ratione loci, in quo continebatur materia inflammationis. Et si ratione materię extra venas putrescentis, vtrum sit tantæ putredini associata, vt nequeat ab insito calore vinci, ita vt caloris flos pereat, & extinguatur, & pars incipiat corrrumpi (gangręna appellatur, qua vitiorum, quæ phlegmonis, alijsque tumoribus succedunt, non aliud peius) An verò pars liuescat, & nigrescat prorsus cadauerosa sine arteriarum pulsu, aut dolore, aut vllo sensu, itaque iam eò processerit, vt pars corruptione extincta, & emortua sit, (sphacelus, seu syderatio appellatur) in carne quidem, cæterisque partibus, sphaceli nomen retinens, in osse verò cariei nomen assumens. An vero materia inflammationis ab insito calore vincatur, & concoctione in pus facessat, quæ puris collectio absolutè erit abscessus. Sin autem ratione loci, qui sanè apparet expurgato abscessu, vtrum venter ille, & obtecta latensq; capacitas, quæ à pure fit diu coercito, proximas partes tedente, & sinuante, non sit arctus, nec oblongus (sinus appellatur) an verò sinus ille arctus sit, & oblōgus lōgiore ductu, pus emittēs, & fistula erit. ℭ Hęc de morbo. Sequit̄ SYMPTOMA, in quo sanè perpendendum erit, vtrum sit actio læsa, an verò mutatum excrementum. Et si actio læsa, an sit naturalis, an animalis, an vitalis, & si naturalis, vtrum sit earum, quæ factæ sunt propter indiuiduum, an earū, quę propter speciem, & si earum, quæ propter indiuiduum, an sit principaliū, an verò deseruientium principalibus. Et si deseruientium principalibus, an sit attractio, an retentio, an concretio, an expulsio. Et si est attractio, vtrum sit diminuta, veluti est affectio illa, quæ appetitus imminutus dicitur, an abolita, veluti est affectio illa, quę cibi fastidium, seu inappetentia, siue appetitus abolitus dicitur, cuius causa impedita, solet esse desinentia sensus exuctionis ipsarum venarum. Causa autem desinentię est nimia repletio, huius autem, quod non fiat euacuatio, quæ quidem causæ si adeo non sint magnæ, affectionem etiam inducunt, non adeo magnam, & abolitam, sed diminutam, atque exiguam inappetentiam. An vero attractio sit deprauata, velut est Symptoma illud, quod sitis immoderata appellatur, quæ ab intemperie calida, aut sicca, aut calida, & sicca simul sine bile, aut cum bile progigni solet. Sin autem læsa sit retentio, an sit diminuta, veluti est affectio illa quæ Cæliaca dicitur

tur

tur,an abolita, veluti est Symptoma illud,quod lienteria dicitur,cuius causa solet esse intemperies frigida,rarò calida,& exulceratio intestinorum. An verò deprauata, veluti quoquomodo affectio illa quæ singultus dicetur, cuius causa solet esse,aut repletio, aut inanitio, aut calida intemperies cum materia acri. Sin autē læsa sit concoctio, an sit diminuta, velut sunt Symptomata illa vt flatus,seu inflatio, & tarda concoctio(bradipepsia dicitur) cuius causa solet esse omnis intemperies ventriculi vel propria, vel alterius vitiata,quāquam quia calor diminui soleat,à frigiditate,ad intemperiem frigidam sæpius sit reducēda. An verò sit abolita, veluti est Symptoma illud, quod cruditas ventriculi dicitur, & apepsia appellatur, ab eadem causa procedens à qua concoctio diminuta,sed vehementiori. An verò concoctio sit deprauata,veluti est Symptoma illud, quod cibi corruptio, seu dispepsia dicitur,cuius causa solet esse,aut aliena cibi qualitas, aut vitiosi humoris permixtio, aut vtendi ordo præposterus, vt cum liquidiora post solidiores cibos eduntur. Sin autem læsa sit expulsio, an sit diminuta, velut est Symptoma illud,quod tarda alui deiectio dicitur, quæ ab intestinorum obstructione ratione siccarum secum,vel crassæ lentæque pituitæ progigni solet. An abolita,veluti est Symptoma illud,quod ileos dicitur,cuius causa solet esse obstructio intestinorum, præsertim gracilium, atque eorundem inflammatio. An potius sit deprauata,veluti singultus est,cuius causam diximus esse, aut repletionem, aut inanitionem, aut calidam intemperiem cum materia acri, & nausea, & vomitio, quæ ab humorum copia, & eorundem qualitate, seu vitiositate progredi solent. Sin autem principales propter indiuiduum factæ, læsæ sunt: perpendendum erit, an læsa sit nutritio, an auctio, & si læsa est nutritio, an sit diminuta,velut est Symptoma illud,quod Hepatica affectio appellatur, cuius causa solet esse, intemperies quęcunque & calida, & frigida, & humida, & sicca, & Hydrops, & Sarcites, & Ascites, & Timpania, quæ ab intemperie frigida progigni solet:quāquā hæc potētię sanguificatiuę epatis proprie magis videantur esse Symptomata. An verò nutritio sit abolita, veluti est atrophia, seu tabes, in qua corpus sensim, & paulatine exarescit, & absumitur. Cuius causa,esse solet humor in venis contentus, caloris, & substantiæ bonitate, sępe etiam fibris, quibus concrescat, destitutus, qui partibus neque adhærescere, neq; assimilari potest. Huius autē principis alicuius visceris affectus,veluti in corde,febris hectica, & exulceratio in pulmone,quāquā ēt à vētriculi,lienis,iecorisq; grauioribus affectibus procedere possit. An potius nutritio sit deprauata,pręsertim corporis vniuersi,veluti symptoma illud q́ Cacexia dicitur,seu vitiosus totius corporis habitus, quamuis ad quid habeat reduci cacexia, nō reperiatur in Galeno patefactū. Cuius causa solet esse humorū cruditas,in venas, et habitū corporis vtilioris vice alimēti rapta,qui & si partibus singulis apponātur,& glutinētur,cum tamen perfectè non assimilentur,sequitur vitiata nutritio,in qua vitiatus humor pro vtili dissipato reponitur. Cruditatis autē causa est ventriculi,& viscerum imbecillitas,quamquam etiam ab impuris,& vitiosis alimentis ortum trahat. Sin autem sit generatio læsa(nam auctionis symptomata apud medicos non enarrantur) quæ est auctio facta propter specierum conseruationem,perpendendum erit,an sit diminuta generatio,veluti est symptoma illud quod ignauia

partium

partium genitalium, seu impotentia rei Venereæ dicitur, quãquam huius sym ptoma non videatur ita propriè generationi diminutæ conuenire. Cuius causa solet esse seminis inopia, vel pudendorum resolutio, ob aliquam frigidam intemperiem in ipso exortam. Huc quoque pertinere videbitur symptoma illud, quod priapismus dicitur, in quo stat erectum membrum, absque rei venereę appetentia. Cuius symptomatis causa esse solet, vel arteriarum, vel fistulosi nerui, vel vtriusque repletio. huius autem repletionis causa est spiritus vaporosus, huius autem, humores viscidi, ac crassi, & caliditas moderata. An vero generatio sit abolita, veluti est symptoma illud, quod sterilitas appellatur, nam tametsi sterilitas proprie magis videatur esse, conceptionis priuatio, tamen, cum conceptio ad generationem sit ordinata, hoc symptoma huc reduci poterit, cuius causa solet esse, aut vitio mulieris, aut maris. & hoc aut vitio partium obscęnarum, aut aliorum viscerum, pręsertim vbi cachochimia laborabunt. & hoc, quod semen nec ex vtili materia produci possit, nec spirituum benignitate perfundi. An potius generatio sit deprauata, cuius symptoma nõ inuenit apud artis Medicæ professores. Sed hactenus de actionibus naturalibus læsis. Sequitur actio læsa ANIMALIS, in qua perpendendũ erit, vtrum sit lęsa motiua, an sensitiua, seu cognoscitiua, an vtraque simul, & si cognoscitiua, an exterior, an interior. Et si exterior, an visio, auditio, odoratio, gustatio, tactio. Et si visio, an sit visio diminuta, cuius est symptoma illud, quod Nictilopa Græca, quidam nocturnam cæcitudinem dicunt, in qua affectione die quidem vident, sed occidente Sole, obscurius, & noctu nihil omnino: & symptomata, etiam alia sunt tria, quorum vnum hebetudo, alterum lusciositas, reliquum verò difficilis discretio uidendi dicitur, quorum trium symtpomatum causæ esse solent in spiritu, qui cum ad acutè & distinctè cernendum multus vt sit oporteat, & æthereus, si in aliquo horum deficiat, causa fiet alicuius enarratorum symptomatum. Nam si multus erit, & crassus, loginqua quidem, & vicina quoque videbit, vix tamen illa discernet, sin autẽ paucus erit, licet sit æthereus, lusciositatis erit causa, in qua propinqua quidem videmus, distantia verò haud quanquam discernimus: vbi autem & paucus & crassus erit, causabitur hebetudo, quę senum ferè vitium existit, in qua neque distantia videntur, neque propinqua discernuntur. An verò visio sit abolita, cuius est symptoma, illud, quod obscuritas, siue offuscatio oculorum dicitur, in qua cernendi sensus deperditur. Cuius causæ solent esse quodcunque morbi genus, aut intemperies, aut solutio continui, aut mala compositio partium visioni deseruiẽtium. An potius visio sit deprauata, cuiusmodi solet esse symptoma illud quod hallucinatio dicitur, cuius causa solet esse corneę tunicæ infectio ab alieno colore, quo etiam foris omnia tincta cernuntur, vt in ictero citrina etiam contingere solet. Sin autem sit læsa auditio: an auditio sit diminuta, cuius est symptoma illud, quod grauis auditio dicitur, qua affectione laborãtes audiunt quidem, sed difficile, & cuius causa potest esse quodcunque morbi genus. An verò auditio sit abolita, cuius est symptoma illud, quod surditas dicitur, in qua laborantes neque exiguas, neque magnas voces percipiunt, quæ & ipsa quodcunque morbi genus sequi potest. An potius auditio sit deprauata, cuius esse solent huiusmodi symptomata, aurium sonitus, tinnitus, sibilus, fluctuatio, strepitus, quorum symptomatum causa solet esse flatus vario

modo

modo obambulans. Sibili quidem, vbi tenuis flatus exiliter elabetur: Tinnitus, vbi interruptè curret. Sonitus verò, vbi & crassior, & plenè erupet. Strepitus verò, vbi validè impelletur. Fluctuationis verò vbi iactabitur, Sin autem læsa sit odoratio, an sit diminuta, an abolita, an verò deprauata. Cuius actionis symptoma vnico capite apud Practicos expediri solet sub hoc titulo de lęsione olfactus, & narium vitijs, cuius affectionis causa esse solet, vel obstructio colatorij meatus, vel intemperies sinuum cerebri, aut sola, aut cum materię affluxu. Sin autem lęsa sit Gustatio, An sit diminuta, an abolita, an potius deprauata, cuius actionis symptoma nullum reperitur apud practicos. Sin autem sit lęsa tactio, an sit diminuta, cuiusmodi est symptoma illud, quod stupor appellatur, in quo sensus tactus torpet, & hebescit. Cuius causa solet esse aut facultatis, aut neruorum imbecillitas, huius verò, aut ętas, aut causa vires resoluens, quamquam & à neruorum obstructione, à lentis crassisque humoribus, quę sit tamen maior quàm in tremore, leuior verò quam in paralysi, an verò tactio sit abolita, cuiusmodi solet esse symptoma illud quod paralysis imperfecta dicitur, in qua deperditur sensus constante motu, cuius causa solet esse prohibitio influxus, & distributionis ipsorum spirituum. huius verò, quodcunque ferè morbi genus, aut intemperies frigida à viscidis humoribus causata, aut Inflammatio, aut Scirrhus, aut Cerebri, aut Spinalis medullę, aut alicuius nerui. An potius tactio sit deprauata, cuius solet esse symptoma illud quod dolor dicitur. & in dolore quęrendum erit an proueniat ratione loci in quo reperitur, an verò ratione materiæ, quę ipsum efficit, an potius vtriusque ratione, & si ratione loci, vtrum sit pungitiuus dolor, qui membranarum solet esse proprius, & hoc, quod cum membrana sit membrum solidum ac densum, vndique maxime resistens, non sinit dilatare materiam, seu qualitatem dolorē efficientem. An verò sit tractiuus, qui neruorum solet esse proprius, cum neruus sit membrum quod tenditur vel à caliditate exiccante, vel materia humectante neruum, sicuti tenduntur cordę cytharedorum. An verò dolor sit laceratiuus, qui membranarum quę carni commiscētur, solet esse proprius, in quo membrana videtur à carne diuelli, & separari, an potius perforatiuus, qui videtur quasi terebello membrum perforare, membrorum crassiorum proprius, veluti sunt tria intestina inferiora. An verò dolor sit grauatiuus, qui solet esse proprius membrorū ęgrè sentientium, cuiusmodi sunt renes, & epar, quę non sentiunt nisi ex consensu mēbranarum, illa contangentium. An verò pulsatiuus, arteriarū duntaxat proprius. Sin autem proueniat ratione materię, quę ipsum efficit, vtrum proueniat, à qualitate ipsius materię, an verò ab ipsamet materia, & si à qualitate materię, vtrum sit mordicatiuus, qui ab humoris acutie prouenire solet, seu humor frigidus sit, seu calidus. Nam tametsi aliter caliditas, aliter frigiditas dolorem causet, nempè quod caliditas dilatando continuum soluat, frigiditas verò comprimendo, & exprimendo, vna tamen sequitur forma doloris, quæ mordicatiua dicitur. An verò stupefactiuus, qui nihil aliud est nisi via quędam ad resolutionem, seu paralysin, idest amissionem sensus, qui à materia frigida occurrente membro pauci caloris, ac spiritus, & parum resistente contingere solet. An verò sit exasperatiuus, qui à materia sicca occurrēte membro sensibili contingere solet, sicuti cum fauces ab aliqua re sicca exasperantur. Sin

autem proueniat ratione materię, an sit compressiuus, qui non à qualitate, sed à materię multitudine in aliquo loco angusto contentę procedere solet. An verò contusiuus, qui à duritie materię, sicuti lapidis sui duritie contendentis, & soluentis continuum, progredi solet. Sin autem proueniat ratione vtriusque simul, materię scilicet, & subiecti, seu loci, an sit extensiuus, qui vel à multitudine, vel à flatulentia materię, & simul angustia loci procedit, cauitatum membrorum, & musculorum proprius, à Galeno pro prima lassitudinis specie positus, an verò vlcerosus, qui a materia acri, & pungitiua in subiectũ sensibile agente procedit, & reponitur in secunda lassitudinis specie, an potius pruritiuus, qui à materia tenui, penetratiua ad superficiem, & non potente difflari in subiectum densum agente procedit, familiaris cuti ratione suę densitatis. Nam reliqui dolores diuersitatem sumere solent ex diuersitate partium corporis, veluti dolor colicus appellabitur qui exercebit colon intestinum, nephriticus qui est acerbissimus renum cruciatus, aut certe vreteris, cuius est sensus eximius. Articularis qui articulos membrorum corporis, ex interuallis inuadit, cuius arthritidis differentię ex articulorum numero statui solent, quãquàm tribus duntaxat vsus nomina indidit, hæc sunt Chiragra, Ischias, & Podagra. Nam quicunque alius in alio quouis figatur articulo, generis nomine Arthritis appellari solet: Lateris dolor, capitis dolor, qui si vehementer dolorificus, diuturnus, ac difficile solubilis erit, & ex facili occasione vehementes habẽs occasiones, 3. de locis aff. & 2. de comp. med. prim. lo. Cephaleę nomen acquiret. Sin autem recens erit, & caput vniuersum occupans, Cephalalgia esse dicetur. recens quidem ad differentiam Cephaleę, totius aut capitis ad differentiam Hemicraneæ, quę tunc Hemicrania esse dicetur, vbi affectio capitis dolorosa iuxtà dimidiam eius partem aliquando dexteram, aliquando sinistrã præhendet. quas ambas partes distinguit sutura per longitudinem ipsius protracta, sub qua intra capitis ossa linea medium cerebrum diuidens protẽditur. Hæc sunt de tactione deprauata, & vitijs sensuum exteriorum. Sin autem vitiatus sit sensus interior, an vitiatus sit sensus communis, an verò sensus, qui Princeps dicitur. Et si vitiatus est sensus communis, an operetur anima sensitiua deficiens à somno naturali plusquam oporteat, veluti est vitium illud, qđ vigilia dicitur, cuius causa solet esse siccitas immoderata. An verò animę sensitiuę agitatio incipiat cessare, acquiescere magis quàm requirat iustus naturæ modus, veluti est vitium illud, quod somnus non naturalis dicitur. cuius causa solet esse immoderata humiditas, quod veluti cessatio & requies animę sensitiuę moderata (quę somnus naturalis dicitur) moderata humiditate fit, ità longior somnus naturę terminos incipiens excedere, ab immoderata humiditate nascatur. Et affectio illa, quę Coma, seu Cataphora dicitur, quamquàm à Galeno reponatur inter symptomata imaginationis deficientis, & infirmæ existentis ex libro de differentijs simptomatum, quod quidem vitium nihil aliud significare videtur Hip. & Gal. quàm propensionem quandam in somnum, tametsi nomen hoc cataphorę ad duas species extendatur iuxta Hip. referente Gal. lib. de Comate. Amplius & vitium illud, quod lęthargus appellatur, veternus quibusdam dicitur, quod quidem, & si videatur esse vitium memorię, cum taliter affecti non possint meminisse eorum, quæ dicuntur, Trall. lib. 1. cap. 14. vnde etiam obliuio iners dicitur, immo quod etiam ratio perit

Gal.

Gal. 3. loco. Aff. & lib. de differentijs symptomatum, quo in loco, in lęthargo imaginationem quoque lædi scribit, vt hac ratione & si videatur esse symptoma tum memoriæ abolitæ, tũ rationis, & imaginationis deficientis, quoniam tamen in hac affectione marcor, & inexpugnabilis penè dormiendi necessitas percipitur, quapropter huc quoque vitium hoc reduximus. Et vitiũ illud, quod Caros appellatur, qui quidem & si 4. loco. Aff. ponatur esse vitiũ facultatum animalium Principum, præsertim imaginationis abolitæ, & sensitiuatis, ac motricum, spirandi facultate excepta, qua mediante differt ab Apoplexia, tamen hùc quoque huiusmodi affectionẽ reduximus, quod eius quoque causa sit frigida, & humida cerebri intẽperies à pituita orta, vt hac ratione Aetius, hos qui hac affectione laborant curet similiter vt læthargicos, aucta solum attenuatione, & incisione. Sin autem vitiatæ sint functiones principes, an sint diminutę, cuiusmodi est affectio illa, quæ stultitia appellatur, μώρωσις græcis dicitur, Fatuitas etiam dicitur, qua qui conflictantur μῶροι, hoc est insipidi appellantur. Cuius affectionis causa 4. de causis sympt. & 3. loc. affec. frigida est & sicca cerebri intẽperies, quæ ratione frigiditatis functiones omnes torpidas, segnesq; reddit, quamquàm etiam quandoque ex vehemẽti concussione, ex ictu, aut vulnere, aut cerebri, aut temporum, quæ id imbecillius fecerit, aut inconcinna cerebri figura, malaq; conformatio, aut certè pauca cerebri substantia, vt quibus caput pusillum existit. An verò sint abolitę, cuiusmodi est vitium illud, quod amentia dicitur, ἄνοια græcis dicitur, imaginationis seu mentis priuatio, qua qui affecti sunt, vix mentis inopia loqui discunt. Cuiusmodi causæ eædem esse solent, quę etiam ipsius stultitiæ, sed valentiores, ac frigiditatis gradu magis intensę. Cuiusmodi etiam est affectio illa, quæ memoria deperdita dicitur, qua qui affecti sunt, omnium eorum quæ prius nouerant, obliuiscuntur, vt cuidam contigit, qui non solùm non potuit literarũ, sed ne nominis quidem sui memoriam retinere; ex Gal. lib. de differentijs, & 2. de causis symp. cuius causa solet esse. Hip. & Gal. frigida cerebri intemperies, quæ animales actiones torpidas reddit. 3. loc. affec. & 2. de causis sympt. An potius functiones Principes sint deprauatæ, cuiusmodi est vitium illud, quod melancolia dicitur, nomen à causa sortita, cum ex melancolico succo maximè nascatur 2. meth. & 3. loc. aff. in qua affectione imaginatio sola lęditur, & deprauatur, non autem cogitandi, aut memorandi functiones noxã suscipiunt, in hac affectione. 2. de causis symptomatum, atque hoc est illud qđ ait Gal. 2. de causis sympt. Melancolicæ dementiæ varias esse species, prout in ipsis particulatim dolosę imaginationes apparent. Atque etiam vitium illud, quod Mania appellatur, latinis insania, seu furor dicitur, melancoliæ adeo cognatum, vt interim furor pro melancolia, interim melancolia pro furore sumatur Gal. 6. Aph. 2. in qua affectione secundũ Aeticum imaginatio, & ratio læsę sunt, & deprauatæ 2. de causis symptomatum, per quod distinguitur à Melancolia, in qua sola imaginatio est oblęsa. Cuius affectionis causa 2. de causis symptomatum solet esse calida cerebri intemperies, aut sola, aut calidis succis associata, quam ob causam diuiditur etiam à melancolia; & conuenit cũ phrenitide, & delirijs cum febre ortis. Amplius & affectio illa, quæ catoche, seu catalepsis dicitur, congelatio etiam dicitur, qua affectione qui corripiuntur premanent in illo habitu, in quo reperiuntur, in qua imaginatio resoluitur,

seu abolétur, quamquàm etiam reliquę animæ functiones quodammodo vitiantur, seruata tamen secundum naturam spiratione, velut in Caro, ex Gal. 4. loc. aff. quo malo quidam ex condiscipulis Gal. correptus fuit, 2. Porrhet. Cuius causa solet esset frigida, & sicca cerebri intemperies 2. aph. 3. quod magis exprimens Aetius ait, ex atrę bilis humore contingere argumento illud esse potest, quod corpus in tali affectione stipatur, & cogitur ex frigiditate, & siccitate, non autem laxatur, vt in læthargo, qui à materia frigida, & humida pendet, & Caros etiam, quę ratione qua in causa cum læthargo conuenit, superius reposita fuit. Hactenus de vitijs animæ sensitiuę, & cognoscitiuæ. Sequitur motiua, quæ quidem, aut erit diminuta, cuiusmodi est affectio illa, quę tremor appellatur, qui sanè est inuoluntarius motus sursum, & deorsum motarum partium abinuicem. 2. de palp. trem. rigo. & conuulf. Cuius causa solet esse facultas motiua imbecillior facta, & membri pondus, etenim dum virtus non sinit membrum decidere (neque enim ex toto est prostrata) et membri pondus non permittit virtutem pondus sublatum seruare, veluti cum valens erat, sequitur motus quidam compositus, qui tremor appellatur. An vero motio sit abolita, cuiusmodi est affectio illa, quæ apnæa, id est respiratio abolita dicitur, in qua motio ea voluntaria, quæ respiratio dicitur, penitus aufertur. An potius motio voluntaria sit deprauata, cuiusmodi est Affectio illa, quæ Dispnęa græcis, latinis respirandi difficultas appellatur. propriè dispnęa appellata, vbi ita media sit, vt ex toto non strangulet Celso, & Gal. 3. de differentijs resp. Et affectio illa, quę Asthma dicitur, quæ contingit vbi magis increbuerit huius anhelitus difficultas, atque aliud quoque vitiũ, quod orthopnæa appellatur, quę contingit vbi respirandi difficultas ita aucta erit, vt iacentes ęgri suffocentur. quæ sanè affectiones secundum magis & minus inter se distinguuntur, quarum causa esse solet in mala compositione Morbus, obstructio sanè in vijs per quas aer inspiratur. quamquam interitu etiã constringantur, & coarctentur pro causarum diuersitate, quæ secundum Galenum. 4. loc. Affect. plures esse possunt: Amplius & affectio illa, quæ Tussis dicitur, quæ vitium est non quidem naturalium, expultricis scilicet, veluti nausea, vomitus, sed facultatis voluntariæ motiuæ, secundo de causis Sympto. quo motu natura conatur perpetuo ejcere. quidquid spiritum intercipit, seu humor sit à capite defluens, seu aliquid collectum in asperis arterijs, vt in peripneumonia, & pleuritide, de cuius causa si sit adeo vehemens tussis, vt nec supprimi, nec prohiberi posit, morbus solet esse in via, obstructio sanè viarũ spiritus, vbi autem tussis non est adeo violenta, sed adeo exigua, vt nec supprimi, & ne eueniat prohiberi posit, causa solet esse non obstructio, sed inæqualis intemperies organorum spiritus, frigida quidem, secundo de causis Symptomatum, quamquam etiam calida. 6. mor. uul. & 4. Apho. 24. à vehementi æstu, aut aeris, aut febrium ariditate asperitatem in faucibus inducente, quamquam Trall. à reliquis etiam intemperaturis humida scilicet, & sicca gigni contendat: Amplius, & vitium illud, quod palpitatio cordis dicitur, seu dilatatio, quædam, & depresio cordis, secundo de causis Symptomatum: quòd & si conueniat cum tremore in eo quòd non sponte, sed inuite mouetur, in hoc tamen à tremore differt, quòd palpitationis propriũ est, maiorem, & minorem locum nõ relicto primo occupare, tremoris autem adeò locum commutare,

commutare, vt in eadem sede non maneat, cuius causa solet esse frigida cordis intemperies, secundo de cau. Symptomatum. Arabibus autem & intemperies etiam calida ab aerea quadam substantia halituosa, & crassarum partium in tanta quantitate existente, vt dilatare posit: Amplius & affectio illa quę Spasmus dicitur, ita à contrahendo dictus, quòd fiat contractio membri patientis hunc affectum: latini eodem nomine, & scopo Conuulsionem appellant, quæ sanè est actio corrupta, prę̨ter voluntatem continuò virtutis voluntariè motiuę propter breuitatem factam, à re prę̨ter naturam in neruo mouente: in eo quod prę̨ter voluntatem fit, à voluntaria, ac naturali motione seiungitur: in eo autem quod continuo fit eiusmodi contractio, seiungitur, ab Epilepsia, in qua non fit continuus motus. Cuius affectionis causæ quæ breuitatem efficiunt duę esse solent. Hip. 6. Aph. 39. nimia humiditas, & nimia siccitas: Nimia quidem humiditas, quę imbibita, cordam quantum efficit crassiorem, & in latitudine auget, tantundem in longitudine breuiorem facit. Nimia vero siccitas, quę abbreuiat lōgitudinem, & latitudinem simul: quas duas causas etiam appellare solent, alteram quidem ex humiditate à repletione, alteram verò à siccitate prodeuntem ab inanitione. Causæ autem repletionis, vel intrinsecæ esse possunt, vel extrinsecæ, & intrinsecarum vel remotę, vel proximę. Qui quidem spasmus, & corporis contractio cum tripliciter variari posit, vel ad partes anteriores, vel posteriores, vel æquali robore in vtramque partem distendendo, (quod contingit quoties vis trahens ad partem anteriorem, tantùm potest, quantum vis quæ trahit ad posterius) tribus etiā nominibus fuit insignitus, prima enim species dicitur Emprosthotonos græcis, secunda Opisthotonos, tertia Tetanos, de quibus Gal. libr. de iectigatione, & spasmo. & 5. Apho. 59. Quarum specierum causam in spinæ initio contineri extra controuersiam est: Illud autem non est ignorandum, conuulsionem partium variam fieri, pro varietate ipsorum membrorum, vt interdum, in frontis cute, in linguæ radice, in maxilla, in labijs, vnde risus fit sardonius, interdum in brachio, in manu, in crure, aduersante eo scilicet neruo, aut musculo affecto qui partis motioni destinatus est. In oculo etiam conuulsio facta ita vt in obliquum is dimidius torqueatur, vt nequeat amborum vnus aspectus esse, strabismi nomen obtinuit. Sed hæc de vitijs virtutis motiuæ, & sensitiuæ solitarijs. Sequitur vt percurram vitia sensitiuæ, & motiuæ virtutis simul vitiatarum. In quibus perpendendū erit, an motus, & sensus simul sint diminuti, veluti est affectio illa, quę intubus appellatur authoritate Posidonij, vt refert Aetius, præludium, & prohemium morbi Comitialis, aut Apoplexiæ. Symptoma omnium affectionum animalium, nempè quod imaginatio deprauetur, motus difficilis euadat, ac sensuum fiat stupefactio, respirationis offensio, vocisq; interceptio, præsertim tempore nocturno. cuius causa solet esse crassus ac frigidus vapor ad cerebrum delatus, eiusque ventriculos obstruens. An verò motus, & sensus simul sint aboliti, euiusmodi est affectio illa, quæ Apoplexia dicitur, quę secundo de causis Sympt. inter Symptomata numeratur omnium functionum animalium, motiuæ, sensitiuę, & principum ablatarum, cum in huius affectione auferatur sensus, et motus simul corporis vniuersi ex lęsione virtutum existentium in cerebro. 3. loc. Aff. vnde prouenit sensus, & motus in corpus vniuersum, cuius causam dicit secundo

de causis

de causis Sympto. & 3. locorum. Affect. propter repentinum eius exortum non posse esse morbum similarem, seu intemperiem, sed instrumentalem, ob principaliorum ventriculorũ cerebri obstructionem, factam à frigido, visco-so, & multo humore, frigido quidem, quod calida materia non tollat actiones, sed illas deprauet, crasso verò, & viscido, quod humor tenuis cum sit fluxibilis, non posit imprimi in partibus laxis, cuiusmodi est cerebrum, multo verò, vt hoc ratione concludi posit huiusmodi affectionẽ à pituita sola (quod de melancolia non est, quoniam licet crassa sit & frigida non tamen gignitur in tanta quantitate vt pituita) plerumq; gigni. Atque hoc est illud, quod ait Gal. 1. Aph. 42. corpus senile admodum aptum esse vt in apoplexiam incidat, causę autem pituitę erunt omnes illæ extrinsecę, quę ipsam procreare poterunt. Amplius & Paralysis, latinis resolutio nuncupatur, quę est actio ablata sensus, & motus simul alicuius partis corporis facta ex priuatione animalis virtutis, & spiritus, quæ membrum paralyticatum animare non posint: Notanter autem dictum fuit esse actionem ablatam motus & sensus simul, vt seiungatur à modis quibusdam imperfectis ipsius paralysis auferẽtibus aut motũ tantùm, aut sensum duntaxat alicuius partis corporis, vt per hoc seiungatur ab Apoplexia, quod vt ait Gal. 3. loc. Aff. cap. xi. in hoc differat Apoplexia à Paralysi, quòd Apoplexia sit in toto corpore, hęc verò in aliqua parte corporis solùm. cuius causa est priuatio animalis virtutis, & spiritus, quæ membrum paralyticatum animare non possunt. huius autem, vel neruorum infrigidatio per quos transit spiritus animalis, vel ab aere frigido, vel à regione frigida primò stupefaciente, dein paralyticante, vt hac ratione, secundo de locis. Aff. stuporem dicat esse viam ad paralysin frigiditate aucta, ipsumque sensim auctum paralysis esse nuncium, vel crassa pituita neruo tenaciter impacta, & impediens, quominus spiritus animalis in eam deferatur partem, in quam neruus propagatur, cuiusmodi sequi solet Apoplexiam, & propriè paraplegia dicitur, periculosior quam ea, quæ fit in stupore sensim aucto, cum sæpè in Apoplexiam recurrere soleat. vbi autem non omnes corporis partes, quæ sub capite sunt, sed alterum tantum corporis latus occupabitur, hemiplegia dicitur, cuius causa non in tota spina, sed in illius altera duntaxat parte inhęrescit, quamquam etiam a quacumque alia causa procedere posit paralysis: velut ab intẽperie frigida à viscidis humoribus facta in altera cerebri parte, seu spina, seu particulari neruo. & ab inflammatione, & scirrho. quinimo à causa etiam euidenti, vt percusione, & casu, qualem curauit Gal. in Pausaria Syro sophista sensu, ac motu digitorum manus priuato, quod ex curru delapsus esset. Huc quoque pertinere videtur Affectio illa, quę conuulsio canina, græce spasmus cinicus, quibusdam oris tortura appellatur, in qua fit resolutio mandibularium musculorum, & deperduntur functiones animales sensitiuæ, & voluntariæ motiuæ, tametsi quandoque etiam alterum illorũ dũtaxat deperdatur. Aut motus, & sensus simul erũt deprauati, cuiusmodi est affectio illa, quæ vertigo appellatur, suffusione, in qua solùm fumi, nubes, muscæ, hisque similia volitare ob oculos putantur, grauior existens, epilepsia verò imbecillior, vt hac ratione proditum sit à multis, vertiginem ingrauescentem in epilepsiam degenerare, in qua quidem vertigine sensus, pręsertim visio, & motus simul deprauantur. Cuius causa solet esse inordinatus motus spirituum

tuum in anterioribus ventriculis cerebri existentium: huius autem, vapores crassi turbulenti, spiritibus illis admixti, horum autem diminutus calor non potens excoquere excrementa, à quo calore diminuto flatus gignuntur. 3. loc. aff. 8. Intelligo autem hoc loco de vertigine fixa, & exquisita, quoniam vertigo non fixa ex vaporibus etiam bilis, & à causa calida, vt ex ebrietate, procedere potest. Amplius & affectio illa, quæ epilepsia dicitur, Celso morbus comitialis. quamquàm in huius affectione non proprie auferantur simul & sensus, & motus, sed diuerso modo vtraque vitiantur, nempe quod ex 3. loc. aff. cum sit ex genere conuulsionis motrix deprauetur, & cum nec audiant, nec alio sensu aliquid percipiant, ibidem, sensus sint ablati, Ratio quoque simul cum memoria perit, & aufertur. 3. loc. aff. & lib. de differentijs symptomatũ. Cuius causa solet esse, non quidem intemperies, quòd, vt ait Gal. 2. de causis symptomatum, generatio & solutio horum symptomatum subitaria fiat, sed semiobstructio meatuum vẽtriculorum cerebri, siue is medius sit, siue postremus. Notanter autem dictum fuit, huiusmodi obstructionem integram non esse, quoniam vbi ad integritatem peruenit, non amplius motum corrũpit, & epilepsiam gignit, sed apoplexiæ morbus euadit, quamquàm non solùm fit epilepsia à materia obstruente, sed etiam ab aura frigida ad cerebrum ascẽdente, & coarctatoriam faciente obstructionẽ, non ratione materiæ obstruentis, sed ratione eiuscemodi qualitatis stimulantis parietes vasorum circumstãtium, & locum coangustantis, qualem in puero vidisse se scribit Gal. Hæc de vitijs actionum animę sensitiuæ, tùm cognoscitiuę tùm motiuę simul affectis. Sequuntur vitia omnium actionum corporis humani simul, quę quidẽ vbi erunt imminutæ, cuiusmodi est affectio illa, quę animi æstuatio appellatur, seu anxietas, tunc initium quoddam sunt, ac veluti præludium deliquij ipsius animi. quæ affectio si increscat, ita, vt non tantùm quietem turbet, sed inordinet motum, & sensum etiam auferat, lypothymia, seu animi deliquium esse dicetur. Sin autem adhuc magis increscat, sequitur tertium omnium terribilium, quod syncope dicitur, quæ ferit actiones omnes omnium virtutum, vbi homines remanent absque sensu, & motu, & videtur esse ablatio actionũ omnium corporis simul, saltem quo ad sensum, quæ quidem tres affectiones differunt excessu duntaxat maioris, & minoris, & ijsdem ex causis progredi solent, nimirũ ex diminutione caloris innati, & spirituũ ipsius cordis, causata vel a resolutione, vel suffocatione, resolutiõis verò causa, erit eorũ inanitio, seu euacuatio, aut alimẽti subtractio. Alimẽti quidẽ aut intrinseci, velut tenuioris partis sanguinis. aut extrinseci, vt aeris, aut cibi, & potus. suffocationis autẽ causa erit, aut multitudo qualitatis cõtrarię, veluti aquę frigidæ, vel multitudo rei similis, veluti sanguinis nimia repletio, qđ athletis cõtingit. Hactenus de lęsione Actionum omnium. Quoniam vero superius agentes de Symptomatibus, diximus aliud esse actionem læsam, aliud vero mutatum corporis excrementum, cnmque iam pertransiuerimus vitia singularum actionum corporis humani, occurrit modo vt percurramus vitia excrementorum, In excremento autem perpendendum erit, An sit mutatum ratione nimiæ suppressionis. Et si erit immutatum, quia nimis fluat, an sit catharrus, qui sanè est Symptoma in genere immodicè excretorũ 3. de cau. Sympto. & est fluxio pituitosa, emanãs à cerebro ad subditas partes, facta vel ratione cerebri affecti, vel vt pars

similiaris

similaris, veluti ab intemperie calida, aut frigida non potente cōficere alimentum, & consequenter congregante excrementa, vel vt instrumentum cum nimis repletur ex Gal. 3. de cau. Sympto. vel ratione partium inferiorum, & solent esse ex 3. de locis affectis temperaturæ illæ, quæ habent epar, & venas calidas, in quibus tametsi caput sanum sit, multiplicantur tamen uapores, & pituita ratione membrorum inferiorū. Hęc sane de causis gignentibus catharrum. Sin autem causæ genitum catharrum à capite exturbabunt, perpendendum erit, vtrum huiusmodi depulsionis causa sit, aut copia grauans, aut frigus exprimens, vel æstus liquefaciens, vel balneum laxans, vel perturbans exercitatio, vel animi pathema. An vero fiat sanguinis eruptio ex naribus, cuius causa ex 5. Meth. solet esset triplex, veluti etiam reliquarū eruptionum, aut ratione vasorum, aut ratione sanguinis, aut ratione virtutis. Et si ratione vasorum affectorum, an sit ratione anastomosis, seu reserationis suorum orificiorum. An vero per diæresin, seu vasorum diuisionem. An potius per Diapedesin, id est tunicarum rarefactionem. Et si hoc contingat per anostomosin, an hoc proueniat propter eorum imbecillitatem, an propter sanguinis copiam, qui impetu quodam ad os vasorum ruat, aut propter eiusdē sanguinis acrem quampiam, quæ illi extrinsecus euadat, qualitatem. Sin autem hoc eueniat, per diæresin, an hoc procedat ex vulnere, an cōtusione, an ex ruptione, an erosione. sin autem per Diapedesin, an contingat, ex ipsa tunica rarefacta, sanguine vero attenuato, (ex his enim duobus oriri sanguinis eruptionē fatetur Galenus.) An vero sit cruenta spuitio, cuius causa, vbi e vasis sanguis profluet, solet esse aut morbus instrumentalis, veluti est apertio osculorum ipsorum vasorum, aut vnitas soluta, ruptio scilicet, aut erosio. causa vero apertionis ipsorum vasorum, aut est victus calidior, & humidior, aut balnei vsus immoderatior, calidi loci inhabitatio, & anni tempus eiusmodi. vnitatis vero solutæ causa, & primum rosionis, aut est acrium, & prauorum ciborū esus, aut inedia longior paulo, ruptionis autem causa, aut erit externa, vt quiuis vehemens motus, aut interna, veluti humorum abundantia, seu sanguinis copia. 4. loc. Aff. aut nimia frigiditas, quemadmodum de aqua frigida narrat Hip. 5 Aph. 24. quæ dum tunicas duras efficit, & extensioni contumaces, eas ruptioni paratas reddit. An vero sit cholera affectus ille ita vocatus, cum ventriculus adeo molestatur, vt & superne, & inferne conetur excernere. 3. de cau. Sympt. Barbaris passio colerica dicitur, quamquam 3. de causis Sympt. non ad excrementa immutata, sed ad actionum læsionem, nempe ad deprauatam expultricem videatur huiusmodi affectionem reducere. cuius nimiæ excretionis causa solet confluere, vel e suo folliculo, vel e iecore, vel e pancræis, vel ab intestinis, stomachoque, e quibus cumulata, ac supra modum aucta, naturæ grauis atque infensa existens, huc illud impellitur, ac diffluit. An vero sit Dyarrhæa, seu alui profluuium, quæ affectio. Gal. 1. de Mor. vulg. est deiectio, & semper, & assidue humidorum execrementorum absque Dyenteria, Lisenteria, atque Tinesmo, cuius confluxus causa varia erit pro uarietate excremēti exeuntis, humoris enim pituitosi, intestina crassiora, & mesenterium, quod in his locis cumulari, & cōcrescere soleat: tenuis uero spumosæque pituitæ caput, quod eā deijcere solet in uentriculum, atque intestina: dulcis, & dissolutæ pituitæ, habitus corporis uniuersus Hip. Biliosi uero humoris, iecur calidius

aut

aut cistis fellis, quamquam etiam quodammodo è venis maioribus, atque è corporis habitu prorūpere soleat. Melancoliæ verò e liene. An verò sit cruenta alui deiectio, quæ est cruoris sine dysenteria, atque tenasmo effusio. cuius causa, præsertim si non verus cruor existat, sed dilutus, & recentis carnis loturæ persimilis, erit iecoris imbecillitas, e quo dimanabit. sin autem purus sit, ac rutilus, apertio hæmorrhoidum erit, quæ illum proxime e vena caua profundet. An verò mictio sit cruenta, quæ etiam sanguinis renum profluuium appellabitur. cuius causa solet esse aut imbecillitas retentionis, & etiam alterationis ipsorum renum, huius autem, aliqua intemperies, aut morbus in compositione, veluti nimia amplitudo osculorum vasorum, vrinam ad renes excolantium, Aut vnitas soluta, huius autem, aut ruptio, aut casus ab alto, aut oneris grauioris gestatio, aut quid simile. Gal. 4. Aph. 75 Rosionis verò humorum acritudo, aut quæ præcesserit inflammatio. An verò sit vrinæ incontinentia, in qua præter voluntatem vrina excernitur, 6. loc. Aff. cuius causa solet esse non quidem lęsio functionis naturalis facultatis ipsius vesicæ, sed animalis musculi quæ ablata sit. cuius causa solet esse intemperies frigida præcipue, veluti in Piscatore percepit Gal. qui adeò circa sedem, et vesicam erat infrigidatus, vt ipso inuito affluerent, & excrementa, & vrina, & causæ omnes, quæ prohibere possunt animalis facultatis transitum ad prædictū musculum, de quibus in paralysi mentio facta fuit. An verò sit Diabetes, quæ est velox, ac exuberans exitus per vrinam, eius, quod potatum est, à sua qualitate non mutati. 6. loc. Aff. cuius causa est læsio trium functionum ipsorum renum, Attractionis quidem deprauatæ, qua ratione primò de crisibus assimilat hāc renum appetentiam propter quam attrahunt, cupiditati in ore ventriculi, cū canina molestatur appetentia, retentionis vero, & alterationis abolitarum, qua ratione ait, 6. loc. Aff. infirmos in hac affectione exuberanter id reddere quod biberunt, eo à sua qualitate non mutato. Quarum læsarum actionum causa Paulo, & Alexandro est intemperies, & immodica renum caliditas. Addit Aetius, ob vitiosos humores renibus imbibitos. An verò ictericia citrina, qua tametsi inter Sympt. qualitatum corporis immutatarum, præsertim visibilium, quod circa colores consistant, lib. de differentijs Sympto. enumeretur, tamen 3. de causis Sympto. ad excrementa immutata à Gal. reducitur, quæ quidem affectio est citrini, & biliosi humoris in cutem, & in corporis summa effusio. cuius causa 3. de causis Sympto. Gal. triplex est, vel vitio particulę quæ excremētum expurgat, vel ratione viarum, per quas expurgatur, veluti ex obstructione meatuū ad bilis cystin pertinentium, vel ratione ipsius met excrementi, ueluti contingit ex iecoris caliditate, cuius vi pars maxima vertitur in bilem, quamquam quandoque etiam ex crisi biliosa, non febrium contingat, qua noxiam materiam natura ex alto corpore in summum, forasque propellit. An verò sit ictericia nigra, quod Symp. etsi Gal. reponatur inter qualitates corporis immutatas lib. de differentijs, & 3. de cau. Sympto. huc tamen nos illud reduximus, quod & ictericiam citrinam ad excrementa immutata reductam viderimus. cum etiā huiusmodi affectio nihil aliud sit, quam melancolici humoris in cutim, & in summa corporis effusio, cuius causæ itidem sunt, vel ratione particulæ, quæ excrementum expurgat, liene, scilicet adeò exuperante, vt exurgentia illius portionem refundat in venas, aut

ratione viarum, veluti ex obstructione venę è portis iecoris in lienē directæ, qua sanguinis fex deducitur, atque expurgatur: aut ratione ipsius excrementi, veluti cum à iecore adeo hic humor procreatur, vt totus lienis, vi elici, expurgarique non posit. An verò sit lactis redundantia, quę est affectio, in qua lac multum è mammis effluit. Cuius causa solet esse & sanguinis multitudo, & eius bonitas, ex qua lactis redundātia, vbi non excernatur, solet sequi affectio illa quę lactis in casei speciē cōuersio dr̄, siue lac in grumos cōuersum. qđ fit ob lactis copiā, & eiusdē crassitiū. An verò sit, mēsem fluxio immoderata, quę est affectio, in qua nō tēpestiuè, neque ad animalis cōmodū exeunt menses, sed in tēpestiue, & cū noxa, quæ mulieribus infertur. Cuius causæ solent esse, aut ratione virtutis eiusque aut mēbri mandantis, aut vteri recipientis, aut ratione sanguinis, aut quantitate, aut qualitate peccantis, aut ratione viarum, & vasorum, & horum aut per ruptionem aut per reserationem, aut per erosionem. An verò sit seminis profluuium, gonorrhæa dicitur, in quo affectu semen inuitè, & inuoluntariè excernitur. 6. loc. aff. cole haudquamquàm extento. Cuius immutationis, in semine, causa solet esse, actio læsa spermaticorum vasorum, retentionis scilicet imbecillitate. aut vt ait Gal. resolutione, huius autem imbecillitatis causa quęcunque intemperiei species, pręsertim humida, & calida, aut calida, & humida simul. Intemperiei verò causæ erunt progressæ victus sane, & huiusmodi, quamquàm causæ etiam huiusce seminis excretionis esse soleant, nimia seminis copia coaceruata, aut eiusdem seminis qualitas, acrimonia scilicet, & tenuitas, quæ retentionem excitat & stimulat; An verò sit fluor muliebris, quæ quidem est affectio, quoties non quidem sincerus sanguis effluit, veluti in mensium fluxione contingit, sed vitiatus aut sanguis, aut aliquis alius humor, ab vniuerso corpore fluens, vt per vterum expurgetur, ipso vtero haudquamquàm affecto, Gal. 3. de causa sympt. & 6. loc. affe. Cuius causa solet esse aut virtus vitiata, aut sanguis. Et si virtus aut retentio imbecilla, aut expultrix immodicè concitata, aut vtraque simul læsa, debilitabitur autem retentrix, a copia, & a serositate sanguinis. Concitabitur autem expultrix ab eius qualitate, sanguis verò vbi serosus euadet, serositatis autem causa erit, vel frustratio sanguificæ facultatis, vel eius quæ tenue, & serosum separat, quamquam & ratione cutis inspissatę, & ex renibus occlusis lib. de diff. sympt. Hactenus de excrementis immutatis ratione nimiæ fluxionis. sequitur, vt percurramus excrementa immutata ratione suppresionis. In quibus perpendendum erit an sit ischuria, quæ sanè est totalis vrinæ suppresio. Cuius causa solet esse propria eius actionis oblæsio, quæ est vrinæ excretio. Huius autem causæ erunt, aut vesicę imbecillitas, aut oris eius occlusio, vbi fortis erit ipsa vesica. Causa autem imbecillitatis vesicæ erit, aut intemperies, frigida præsertim, vel affecti vesicæ nerui, & quasi stupefacti, qui cum affecti sint, neque molesti excrementi irritationem percipere queant, vrina intra continetur. Sin autem vesica fortis sit, causa erit occlusio sanè oris seu meatus, qui vrinę fistula appellatur. occlusionis autem causa erit, aut conniuentia in seipsum ex nimia siccitate, aut tumor aliquis, aut lapis in ore genitus, aut pus, grumus, vel crassus, lentusque humor. 1. loc. aff. An verò sit stranguria, quæ est affectio, in qua stillatim fit vrinę excretio, & parum & frequenter mingitur, 5, aph, 58. Cuius causa duplex asignatur Gal, ibidem, aut retentionis vesicæ

ſicæ imbecillitas, aut vrinę acredo mordens. Cauſa autem imbecillitatis veſicę, aut eſt intemperies, frigida præſertim. 6. loc. aff. aut tumor aliquis præter naturam, aut vlcus. Cauſa autem acredinis vrinæ erit, intemperies calida, & ſicca. 3. aph. 16. quamquam demorſus fieri poſsit non ſolùm ab vrinę acredine, ſed etiam ab humoribus, qui ſunt in venis, & vniuerſo corpore, & renibus vitiatis, præſertim purulentis 5. aph. 58. An verò ſit calculus, qui ſanè eſt corpuſculum durum, toto genere præter naturam, inſtar lapidis, ſeu tophi, in ſubſtantia, ſeu in ſinibus renum genitus, quamquam Gal. lib. de diff. mor. reponatur inter morbos in numero. Cuius cauſa materialis humor craſſus, ac lentus eſt Gal. quamquam admixtum poſsit habere etiam omne aliud humoris genus. 6. de mor. vulg. huius autem aſsiduę cruditates Aetio, quæ incoctæ, ac crudæ permanent. Cauſa vero efficiens calculi, & lapidum, & ſi tùm frigiditas, tum caliditas eſſe ſoleat, tamen quod in animali tanta frigiditas reperiri non poſsit, ignea ſolùm renum caliditas, ſeu ardor circa renes nūc vehemens, quādoque vero non ita vehemens, cauſa eſſe ſolet Gal. lib. de ren. aff. dig. & curatione. An vero ſit lactis defectus, cuius cauſa ſolet eſſe vitium ipſius ſanguinis, aut paucitas, aut vitioſitas. Paucitatis vero cauſæ erunt, aut nimiæ euacuationes, aut exercitia, aut vigilię, & huiuſmodi alia, quę corpus vniuerſum calfacere, & deſiccare poſſunt, 5. ſimpl. quamquàm cauſa etiam eſſe poſsit in ipſis mammillis, aut macilentis, aut aridis, intemperie ſicca laborantibus. Cauſa autem vitiati ſanguinis in qualitate, erit cacochimia aut bilioſa, aut pituitoſa, aut melancolica, & horum cuiuſque alię quoque cauſæ. An verò ſit menſium ſuppreſsio, cuiuſmodi cauſa duplex eſt Gal. 3. de cauſis ſymp. aut in vtero, aut in vniuerſo corpore. Vteri, quidem aut denſi, aut duri, ſiue id natura, ſeu poſt contractum fuerit, aut venarum anguſtia, aut obſtructio vaſorum ad vterū pertinentium. horum autem cauſa, aut ſanguis craſſus, & glutinoſior, aut tumor aliquis & inflammatio. Vaſa, & venas anguſtantia. Sin autem cauſa fuerit, in vniuerſo corpore id erit, aut ratione cauſarum internarum, aut externarum, internarum quidem, veluti temperaturę corporis vniuerſi, aut calidioris aut frigidioris, quod altera nimis reſoluat, altera verò, quod ſanguinem nimis incraſſet, & vias obturatas retineat. Huc quoque pertinere videbitur habitus corporis vniuerſi, aut nimis gracilis, aut nimis obæſus, gracilis verò, aut natura, aut morbi diuturni ratione, aut præcedentis ratione euacuationis, vel per ſudorem, vel aliunde factam, præſertim per venæ ſectionem, ex cubiti venis, quod hęc ſanguinem ad ſuperiores partes retrahens, menſtruas purgationes comprimat, Gal. lib. de curandi ratione per venę ſectionē, quod gracilis nihil ſuperflui ſanguinis habeat, obæſus verò cum ſanguinem in pinguedinem trāſmutet, venulas minores quam par ſit efficiat. Sin autem fuerit ratione cauſarum euidentium, aut ratione ciborum, idque aut qualitate, aut quantitate peccantium, quantitate, aut excedēte, aut deficiente, quod excedens meatus obturet, & excretionem intercipiat, deficiens verò illico tranſpiret. An verò ſit mola, quæ Gal. 14. de vſu partium, & 14. meth. eſt caro inutilis, atque informis, quę vtero geſtatur, quæ quidem affectio, & ſi 14. met. med. reducatur ad morbos in compoſitione ſpeciatim in numero, veluti eſt lapſis in veſica, huc tamen ad excrementa ſuppreſſa nos illam reduximus, idque ratione ſuam cauſam fecimus, Cum huiuſmodi affectionis cauſę Hipp. & Gal. libr. de mor.

muliebribus,& libro de sterilibus sint conceptus multorum mensium cum modico & morboso semine,mensium quidem tanquam materia molæ. Semi ne verò modico,& morboso,id est calorem imbecillum possidente,tanquam causa efficiente,quòd à Gal. expressum fuit. 14. de vsu partium, vbi subuentanea,inquit,oua gigni ab imbecillo calore,veluti & mola. An verò sit secunda derelicta,ità dicta,veluti secundum domicilium,ac receptaculum,ab vtero,& velut fætus indumentum,quæ quidem affectio huc quoque reducta fuit,quãuis morbus in numero quibusdam sit. Cuius detentionis causa solet esse, aut ob vteri clausum,ità vt foras prodire non possit,aut quia circa aliquam vteri partem instar pilæ sit conuoluta,aut quia vteri fundo adhuc sit connexa. An potius sit lumbricus,qui & ipse lib. de diff. mor. & 14. meth. inter morbos in numero reponitur,huc tamen illum reduximus, quòd excrementum sit ortũ ex putribus humoribus retentis,& corruptis à vehementi,& vberrimo calore vitam assumens,aut longus,& teres sit,aut breuis & latus,aut exiguus, tenuis,simulque teres,cuius causa Gal. est putredo,putredinis vero huius materiam accommodam exprimens Paulus Aegineta ait,esse crudam,crassam,pituitosamq; materiam, huius autẽ cibaria corrupta,quod nullus alius humor à pituita,materia possit esse lumbricorum generatione accommoda. Non bilis quidem,quod eos sui amaritudine potius interimat,vt inquit Paulus, melãcolia vero ratione frigiditatis , & siccitatis longinqua sit ab animalis vita, sanguis vero,quod quũ naturalis existit, nutritioni est,non autem corruptioni aptus,sin autem sit pręter naturam,cum necessarium sit,vt effundatur ad intestina,quo in loco gignitur lumbricus,necessarium est etiam 6. aph. secundo aut vt calfiat,aut infrigidetur,& cum calfit,vt suppuretur, cum infrigidatur, vt in grumos vertatur. Hactenus percurrimus affectus omnes simplices, & solitarios nempè causas,& morbos,& symptomata solitaria. Sequitur modo,vt percurramus affectus simul implicitos,& associatos,quod affectus simul complicati artem curandi varient, & medicamenta etiam simul componere,& complicare cogant. (nisi forte in vno simplici plurium vsuum vis reperiatur) qua ratione vbi adest simplex vulnus cum contusione,plures etiã curandi scopi simul impliciti consurgunt,vnus quidem à vulnere medicamentorum glutinantium,alter à contusione digerentium,aut coquentium, tertius à dolore,vel in parte icta,vel etiam illi continua,& is scopus anodinorũ, vel si hæc non sufficiunt,narcoticorum,vbi videlicet omnibus victis,horum maxima erit necessitas. Et in affectibus pulmonis pro eductione crassi, & lenti humoris,plures vires simul miscemus,veluti incidentia , tenuantia, tergentia, expulsioni parantia,purgantia,& lenientia,ne exasperatio dolorifica his succedat,& in omni fere vlcere conueniunt vires simul complicatę,exiccatio scilicet,& tersio,quod ei perpetuo fere adsit sanies,& sordes,qua ratione Gal. 1. de med. secundum genera in morbis causæ associatis . Vlcera,inquit,tũ ea quę ex humorum confluxu,vel multorum,vel acrium oriuntur, ita vt locus affectus huiusmodi in se dispositionem non habeat, Dysepulotica appellata , hoc est ægre ad cicatricem peruenientia , tum ea quæ dictam dispositionem sortiuntur cacoethe,hoc est malignantis naturæ appellata , ea medicamenta requirunt,quę apsque rosione,& morsu desiccent,quęque præterquam non erodant,aut manifeste astringant,detergere etiam possint,sed thuris etiam aliqua

portio,

portio,inquit,est indenda,vt vlcerum malignorum dispositio coquatur & ad suppurationem perueniat. Et ibidem vlcera,inquit, in quibus acre & mordax aliquod fertur,ex aqua potius maceranda singula sunt,quemadmodum ex vino,vbi copiosus humor vlceribus influens apparet. Et 2.de med.secundum gen. Vlcus,inquit,cauum vt curetur, sumministrantibus succrescentem aliam carnem loco deperditæ indiget.cum autem hoc fieri non posse cognoscamus,vbi in vlcere sordes,aut copiosa humiditas aderit, quapropter medicamentis detersione sordem auferentibus, humorem exiccatione discutientibus vtimur. Et ibidem,proposito emplastro viridi Galli vlceribus sordidis, humidisque ex rosaceo liquefacto,inquit,proderit,pura vero vlcera erodit,ac proinde, inquit, impuris admiscendum esse cerato liquido ex cera, & resina confecto,vel ex rosaceo,vel oleo liquato. Et ibidem,vulneribus inquit, magnis glutinãtibus, expurgandis sordiciebus maxime vtile esse viride Hecatondracmon. Et eodem loco vlcerum,inquit curandorum consilia sunt sordidis adhibere abstergentia, profluentibus exiccantia,atque ad id quod in fluxu est,repellentia,& vbi copiosum,& contumax est quod fluit, fluoris causa prius est amputanda,& vlcerum inflammatorum prius,inquit sanandam esse phlegmonem, & carnem intemperatam ad temperiem esse reducendam. Et ibidem, sinus, inquit, impleatur medicamento isis vocato, aut Macherionis emplastro liquato ex copiosiori oleo per foratum cornu infuso, meraciori quidem, quum sinus oppletus est sordibus, soluto uero ex oleo largiori,cũ magis purus existit, rosaceo uero liquato, cum phlegmones paruæ adhuc infestantis est suspicio. Et ibidem Fracturis, inquit, caluariæ potissimum, emplastra quędam cephalica catagmatica nominãtur,quibus inest facultas abstergendi, digerendi,& siccandi. Plærique etiã paulutum ex astringentibus pharmacis eis admiscent, vt id quod affectis partibus influit, repellatur, & abstergentium facultas in altum vsque descendat,quale est catagmaticum Asclepiadis ad confirmanda fracta ossa.& 4.de medicamentis secundum genera. Medicamenta,inquit,dysepuloticis,malignisque vlceribus conuenientia difficillima inuentu sunt,quod ex contrarijs viribus constare debeant,quarum quędam influentem humorem repellant, alia infixum parti discutiant, influxum autem reprimant astringentia,impacta digerant, quę trahendę potestate prędita sunt, astringentia autem exasperent, trahentia ex alto humores non citrà acrimoniam id faciant, acrimoniam dolor sequatur, dolor iterum humorem influentem irritet,humor in vlcere phlegmonem excitet. Et ibidem vlceris,inquit,sordes,humorq; quoniam pharmaci rosionem exoluit,quapropter perpendendum esse inquit, quantum humiditatis, ac sordium in vlcere medicamentorum desiccet primus vsus,quantum secundus, quantum tertius, & eodem in lib. Vlcus, inquit, vbi in partibus circumiacentibus phlegmonẽ ambientem habebit, phęnicino emplastro partes circũiacentes imbuere oportebit ex oleo liquato, non quouis, sed vbi rubor, atque caliditas in adiacentibus vlceris partibus dominabuntur,astringente,& refrigerante erit soluendũ, velut mirteo, melino, omphacino, vbi durities conspicietur, liquandum erit oleo veteri,vel ricinino,vbi nihil in ambiente vlcus loco apparebit, tutius inquit,erit repellens medicamen regioni suprapositę vlceri applicare,vt repellat si quid influit. Et ibidem vlcus, inquit, vbi varice erit associatum,excindenda

erit,

erit, prius auſpicando à venæ ſectione, dein pharmaco purgante melācoliam, poſteà venam vlceri ſuprapoſitam in longum ſcarificādo, poſtea venæ ſectæ medendum, quę vbi cicatricem viſa erit recipere, malignum poſtea vlcus erit curandum. Ad eundem modum, inquit, progredientes vbi vlcus aſſociatum erit lieni male affecto, aut iecore, aut corpore exiſtente plethorico, aut cacochimo, poſtea vlcus valde ſordidum maxime abſtergentibus, ab ijs ad mitiora ſecundum deficientiam ſordis, & vlceris puritatem, modò ſordes ab acri medicamento non ſit inducta, ſed diſcernetur, inquit, ſordes ab acri medicamento excitata, ab ea quam vlcus propria ratione produxit, quod vbi à medicamenti acredine ſordes accreuerit, maior vlceris cauitas, oræque rubentiores, & calidiores effectæ cernantur. Et ibidem epulotica deſcribit medicamenta, eaque diuerſa pro affectus diuerſitate, quod vlcus cauum, & purum à mediocriter ſiccantibus medicamentis curetur. ſordidum verò & malignum, & oris duris, & prætumidis quidem, ſed carne iuxta cutem fluida, validiſsime ſiccantia requirunt. Et 5. de medicamentis ſecundum genera, Pharmaca, inquit, ad multos vſus vtilia (polichreſta appellantur) excogitata ſunt, ꝙ contraria ſint non ſolùm ſecundum primas, ſed etiam qualitates ſecundas, quale eſt illud Panacia Horę inſcriptum ad omnem malignitatem vlcerum mirè conducēs, rumpens, atque diſſoluens quidquid corruptum eſt, omnem ſanguinis eruptionem ſupprimens, hęmorrhoidas ipſas conſumens, & tabeſaciens, omneq; vlcus quāuis agreſte mitius ſtatim reddens, quod marrubium, non autem ſelenion recipit. & hoc quod ſelenion acre ſit, & ratione acredinis irritans, mordens, calfaciens, & fluorem concitans ad affectas particulas, amarum verò exiccet citra morſum, atque calorem, eoque exulceratis conducit. Thus concoquens, & pus mouens, intemperatis naturis præſertim, oleum leniens, ac pharmaca valida obtundens. Terra Anpelite tum ſiccans, tum digerens, chalbanum emolliens, concoquens, leniens, atque dolorem ſedans, terbinthina detergens, diſcutiens, & etiam concoquens, bitumen ſiccans, Propolis attrahēs, mel ſiccans, digerens, putreſcentibusq; maximè congruum, & à putredine ſeruans, mel, & aloe citrà roſionem ſiccans Et 2. de medicamentis ſecundum locos. Capitis, inquit, dolor ob plagam ortus, multos medendi ſcopos habet ad inuenienda præſidia, vnus circa vulnus, quod poſtquam fuerit cōſtrictum fibulis, glutinantia, & arcentia phlegmonem medicamenta poſtulat ſecūdus contuſioni eſt intentus: tertius totus in doloribus eſt, qui interdum quidem in ipſis ſolis percuſsis partibus fiunt, plurimum etiam ratione connexionis ad vicinas etiam partes ſe extendunt, & ibidem in dolore capitis à ventriculo exorto, quòd affectus capitis proprius non eſt, ſed ab humorum noxijs vaporibus à ventriculo volitantibus exortus, quemadmodum etiam ob id genus ſuccorum alijs ſuffuſorum ſymptomata eueniunt, capiti adhibenda remedia non eſſe dicebat Gal. ſed quàm celerrime, qui in ventre conſiſtunt ſucci uacuandi. Et 4. de medicamentis ſecundum locos in affectibus oculorum narrabat, ꝙ ſi quis priuſquàm caput ab humoribus ad oculos difluentibus purget, vtatur obturantibus pharmacis, vehementes dolores ob tunicas diſtentas inducet, & ob multitudinem influentium humorum, aliquando ipſam rupturā; aut eroſionem pariet. Et 5. de medicamentis ſecundum locos loquens de dentium perforatione ſeu roſione. Corporum, inquit, eroſorum medela erit, reſiccatio

ſiccatio vitiati influentis humoris, qui ſi paucus fuerit, per localia, exiccãtiaq; auxilia abſumetur, ſi verò multus, vniuerſi capitis prouidentia eſt habenda, quod quidem ſi ob vniuerſum corpus affectum ſit, huic etiam eſt proſpiciendum: quapropter cum in arte medendi tanti ponderis ſit affectuum ſimul implicitorum cognitio, vt ex Gal. vidimus, ſequitur vt ars curandi implicita rectius inueniri, & implicatis affectibus rectè accommodari poſsit, vt ſingulas affectuum complicationes reperiamus, hinc ſumpto exordio. Porrò affectus impliciti, aut erunt eiuſdem generis, aut generis diuerſi. Et ſi eiuſdem generis, aut erunt ſimiles, aut diſsimiles, aut contrarij. Et ſimilium, aut erunt cauſæ ſimiles, aut morbi ſimiles, aut ſympt. ſimilia. Et diſsimilium, aliud cauſæ diſsimiles, aliud morbi diſsimiles, aliud ſympt. diſsimilia. Et ſi contrarij, aliud cauſæ contrariæ, aliud morbi contrarij, aliud ſympt. contraria. Sin autem erunt impliciti, & generis diuerſi, aliam curationem poſtulabant ſimilia, veluti cauſa morbus, ſimilia, cauſa ſympt. ſimilia. Morbus ſympt. ſimilia. Cauſa morbi ſympt. ſimilia. Aliam diſsimilia, & ex diſsimilibus aliud cauſa, morbi diſsim. Aliud cauſa ſympt. diſsim. Aliud cauſa morbi ſympt. diſsimilia. Aliam contraria, & ex contrarijs, aliud cauſa morbi contraria, aliud cauſa ſympt. contrarium, aliud morbi ſympt. contrarium, aliud cauſa morbi ſympt. contrarium. Atque hoc eſt illud cur in morbis ſimilibus, veluti ſi trachæa arteria aſperitate, & duritie laboret, a ſiccitate ortæ, vnde tuſsis, & vox vitioſa, ſequantur, ſimilibus etiam medicamentis ſint depellendi, veluti componendo ſimul emplaſtica cum mollientibus, emplaſtica pro tollenda aſperitate, pro duritie emollientia, veluti tragacanthum, aut mucilaginem ſeminum maluarum, aut altheæ. ſirupum violaceum, aut confectionem ex ſucco tuſsilaginis, ex quibus formatur eclegma. Cauſas verò ſimiles, veluti in ſcirrho pendente à materia pituitoſa craſſefacta, & indurata, & pituita tenui, & viſcoſa, emollientibus ſimul, & abſtergentibus, complicatis eas depellunt, veluti bdellio ammoniaco emollientibus calidis, & ſiccis vſque ad ſecundum gradum, admiſcẽtes mel, lupinos, alone, aut intra aut extra medicamenra admoneantur. Sympt. vero ſimilia, veluti dolor colicus, à materia craſſa incluſa intra tunicas cum alui aſtrictione, cum ſimilia ſint ex eo ꝙ vtraque a conſtipatione proueniunt, aperientia lenientibus, & abſtergentibus ſimul commiſcendo erunt pellenda, veluti in clyſtere oximellitis ſimplicis, ptiſanę collatæ ſingul. vnc. iiij. admiſcẽtes olei camomellini vnc. iij. a quibus habemus abſterſionẽ, inciſionem, & apertionem, & diſcuſsionem eius quod eſt abſterſum. oleum enim non multùm calidum imponendum eſt, ne nouæ materiæ attrahantur. Vbi autem morbi erunt diſsimiles, medicamenta ex qualitatibus diſſimilibus inſignita, miſcenda erunt, veluti in frigida & humida ventriculi intemperie, cum excoriatione æſophagi, baccas mirtorum, ſummach ad excoriationem facientia ratione frigiditatis, & ſiccitatis, acerbitatis & aſtrictionis cum abſinthio, rhabarbaro, & huiuſmodi calidis & ſiccis abſtergentibus, & incidentibus facientibus ad frigidam & humidam ventriculi intemperiem. In cauſis vero diſsimilibus, veluti in corpore atra bile, & ruſſa repleto cum medicamento etiam habente facultates diſsimiles procedemus, veluti ſach. aut ſucco granatorum dulcium, aut pomorum dulcium ad atram bilem facientibus ratione caliditatis, & humiditatis ratione dulcedinis, & emollitionis admiſcentes

aquam,seu detectum violarum lactucæ.& huiusmodi facientia ad bilem rufsam,ratione frigiditatis,humiditatis,insipiditatis, aciditatis, emplasticationis, & contemperantię. Ad eundem modum in symptomatibus dissimilibus, veluti in dolore colico,& syncope ob spirituum inanitionem. Anodyna quę calfacientia sunt in primo gradu,& discutientia pro dolore admiscentes nutrientibus,calfacientibus,& odoratis,veluti oleum amigdalarum dulcium, cum vino maluatico,vbi vero morbi erunt contrarij,medicamento habente facultates contrarias, veluti in vlcere intestinorum cum obstructione epatis, cum vlcus astringentia requirat,obstructio verò aperientia,admiscebimus sigillū lemnium,seu terram sigillatam,cum fæniculo,spica,cinnamomo, semper aduertentes, vbi affectus impliciti erunt contrarij,vt Hydrops cum febre,vrgētiorem,medicamentum energiæ maioris postulare. In causis verò contrarijs, veluti in hæmitritæo pendente à pituita,et bile simul,decoctiones iubebimus habentes vires contrarias ex hordeo,vel endiuia cum pipere,cinamomo, absinthio,& huiusmodi. In symptomatibus etiam cōtrarijs,veluti in inflammatione existente in principio cum dolore,quę sanè cum postulet repellentia frigida,dolor verò anodyna calfacientia,calfacientia autem augeant inflammationem, & defluxum,infrigidantia autem dolorem,admiscemus simul infrigidantia cum calfacientibus,habētes vtriusque rationem. Sed hęc de affectibus implicitis,& arte curandi cum remedijs implicitis habentibus mixtas facultates depellendi affectus simplicitos eiusdem generis seu morbi sint, aut causæ, aut symp. & hoc aut similia,aut dissimilia,aut contraria.ex quorum similitudine facilè erit construere medicamenta,vbi affectus erunt diuersorum generum,velut morbus cum causa,aut morbus cum symptomate,aut causa cum symptomate,aut singula tria simul,aut similia,aut dissimilia, aut contraria. Nam vbi morbus,& causa morbi implicita,erunt similes,postulabunt idem remedium contrarium,velut iu febre tertiana in temperie calida, & sicca a bile flaua,affatim erit refrigerandum. vbi autem morbus & causa morbi erunt contraria,veluti in febre quotidiana,quæ est intemperies calida & sicca pendens à causa frigida,& humida,pituita scilicet,pituitæ habebitur ratio,cū coquentibus,tenuantibus,tergentibus,incidentibus,febris verò refrigerantibus, & humectantibus. Illudque in affectibus implicitis erit aduertendum, non solum affectuum complicatorum esse habendam rationem,sed etiam temperamenti,& causarum externarum,qua ratione curandi,ars adhuc variatur, veluti si morbus sit complicatus cum causa simili,cum temperamento vero cōtrario,& causa externa adhuc simili,veluti existente febre à bile in aere calido,& temperamento frigido,maxime refrigerante erit vtendum, quod non solum affectus,& causa,sed etiā aer quatenus insalubris est, & intemperiem habet morbo similem,refrigerantia postulet, temperamentum vero similibus erit seruandum 7.meth.9.& alibi. Sed de circunstantijs quoniam suo loco agemus: sequitur vt percurramus alia quæ circa affectuum distinctam,& exactam cognitionem requiruntur,vt distincta, & exacta consurgat curandi ars. Quæ sanè tot numero sunt,ordo,tempus,& quantitas. Quorum trium ordo, affectuū implicitorum est proprius,quantitas autę & tempus vtrisque tum simplicibus, tum implicitis sunt communia: ordinis igitur erit habenda maxima ratio in implicitis affectibus, quo in simplicibus non indigemus,

Nempe

Nempe morbum solitarium, cui nec comes sit causa, nec symptoma aliquod graue, nec alius morbus, simplici remedio depellimus, ac simplicis affectus, simplicissima est per contrarium curatio, veluti si corpus, vel humor, aliudue contentum, calidius euaserit, cuius efficiens causa esse desierit, facilè est contrario refrigerante ad mediocre, temperatumque restituere. Si frigidius, solis calfacientibus, si repletum sit humoris copia, vacuantibus, si inanitum sit, replentibus, eademque ratione in cęteris, omnem exuperantiam contraria depellet exuperantia. At in morbis implicitis non solum contrarijs est pugnandum, sed etiam perpendendum prius, à quo exordium curationis sit faciendum. In his igitur, vt ordinis habeatur ratio, perpendendum erit morbus ne sit implicitus causę, an verò morbus morbo, si morbus causæ erit associatus, semper à causæ curatione erit exordiendum. Nam cum à causa inmutante continuè foueatur morbus, causa omnis prius quam affectus est depellendus, cum ea persistente si morbum adnitaris remouere, quantum de morbo dempseris, tantumdem assidua, & continens causa (nunquam enim naturalis cum sit otiosa manet) proferat, quare causa primùm, dein genitus affectus erit remouendus, nihil vt deinceps repullulare possit. Hoc autem non solum in causa continente intelligendum, sed in omni causarum genere, quæ cum triplices sint, externa antecedens, continens, hoc singulo causarum generi commune est, vt prius causa, quam affectus tollatur, quinimmo etiam inter ipsas causas, ordo seruandus, vt sicuti earum mutua inter se adhæsio, copulatioque reperitur talis, vt alia ex alia nascatur, & existat, nempe continens ex antecedente, antecedens ex euidente defluat, suo etiammet ordine quæque erit demenda, ita vt primo dematur euidens, quæ reliquarum est effetrix, dein antecedens quæ continentem efficit, ac mouet, ab his sensim, ordinatimque ad cæteras, postremoque ad morbum progrediendum erit, atque horum omnium vitium contrario erit depellendum, quòd symptomatum nulla sit propria curatio, neque ijs contrarium quicquam è regione obijciatur, quod sublatis morbis ea protinus euanescant. cur autem remedij genere in antecedentibus, & continentibus vtendum sit, hoc particulatim locis proprijs discutiendum. Vbi cuique determinato vitio determinatum, & proprium remedij genus sumus explanaturi. Patet igitur in morbis causæ associatis, causam prius esse demendam, & vbi causę omnes conspirant, quo ordine quæque sit demenda, atque hoc est illud cur Gal. 1. de med. secundum locos, in affectibus pilorum capitis primùm totius corporis purgationem molitur pharmaco purgante determinatum humorem peccantem, redundantemque, & post totius corporis euacuationem apophlegmatismis vti iubebat, dein localibus auxilijs, quamquam sola purgatione (in affectionis tamen principio) adolescentem se curasse fatetur. Atque hoc est illud, quod ait Gal. loquens libr. x. de comp. med. per loca de articularibus doloribus. curatio, inquit, ipsa exordienda est ab euacuatione affligētis humoris, siquidem ex æquo humoribus redundarit, venæ sectione primum omnium administrata, dein purgatione, quibus accedat pharmacorum dicendorum conueniens atque opportunus vsus. Et ibidem Ischiade. inquit, vrgente non esse vtendum acribus medicamentis circa partem affectā ante totius corporis euacuationem, quòd quemadmodum sola sępe sangui-

tis euacuatio sufficiens auxiliũ existit, sic contra in omni dolore coxendicum, & præsertim eo qui ex humorum copia exortus, siquis ante euacuationem totius corporis, acribus pharmacis circa partem affectam vtatur, affectum ægrè curabilem reddit, copia videlicet indissolubiliter ibi condensata, ob idque ab euacuatione incipiendum est, non solùm à cruribus, sed à cubito etiam sanguinis detractione facta. Sequitur modo, vt percurramus, quo ordine demendi sint morbi simul implicitj, in quibus sanè perpendendum erit, an morbis implicitis nihil inter se consentiant, an vero consentiant. Sique nihil inter se consentient, ita vt ambo seiuncti, ac disparati sedibus in corpore distantes, suam seorsum medendi rationem obtineant, poterit vterque, & sigillatim, & seorsum alter ab altero, & etiam pariter omnes curari, minimumque refert, cui primum propria remedia decernat. Sin autem morbi inter se consentiant, perpendendum erit an ita conueniant simul, ita vt vnius sanatio alteri sanando conducat, aut saltem nihil incommodet. An vero in hoc consentiant, quod vniusuis curatio prorsus incommodet alteri curando, an vero partim consentiant, partim dissentiant. Si ita consentient simul, vt vnius curatio alteri curando conducat, aut saltem nihil obsit, tunc vtrumque simul & seorsum sanare licebit, & si seorsum curaueris ab vtrouis incipias, ars non vetabit, veluti si iecur frigida intemperie, simulque obstructione simplici teneatur, ex quarum permixtione implicitus morbus insurgit, licebit emendare intemperiem medicamentis, quæ obstructionem nec expediant, nec geminent, licebit etiam obstructionem expedire intemperie remanente, licebit etiam simul ijsdem remedijs vtrumque tollere, tum obstructionem, tum intemperiem. Sin autem ita simul consentient, vt vniusuis curatio alteri sanando prorsus incommodet, proprie magis dicemus eos inter se dissentire, tunc nec prorsus huic, aut illi, sed vtrique mediocritate quadam, & contrariorum permixtione erit succurrendum. Sic enim ventriculum frigidiorem, & iecur calidius temperata iuuant, quæque ex calidis frigidisque constant, & modo horum, modo illorum vsus alternatus. Nam vbi vtrique incremento iam vires acceperint, quoniam contraria præsidia postulant, difficile sanescunt, ac plerique desperati, & insanabiles permanent. Vbi autem morbi simul implicitj partim consentient, partim dissentient ab eo auspicandum erit cuius curatio alteri haud quamquam officiat, & ab eo sine quo alterius curatio compleri nequeat, ad hunc modum, si enim ophtalmię implicetur albugo, quoniam acribus hanc detergere non est, quin noua accersatur fluxio, exasperetur phlegmon, hæc in primis erit sananda, mox detergenda erit albugo, quamquam non hæc duntaxat, sed in omni implicatione morborum commune est, vt in morbis connexis, & implicitis semper aduertatur quinam eorum vrgentior sit, vrgentior autem, ac periculosior affectus esse dicetur, aut si magnus existat morbus ratione suæ essentiæ, ita quòd propriæ essentiæ magnitudine sit periculosus, vel ratione præstantiæ functionis læsæ, seu dignitatis facultatis offensę, quarum periculosissima ea existit, quæ vniuersalem facultatem prosternit, & vires frangit corporis gubernatrices, et quarum conseruandarum gratia instituitur omnis curatio. Et in ijs sanè ab eo incipiendum erit morbo, à quo maxime ęgro periculum impendet, etiam

quòd

quòd ex huius posterioris morbi curatione prioris curatio fiat longior, ac difficilior. Etenim etsi ab inceptione vrgentioris morbi ferocius affligentis, et prosternentis ægrotantis vires in ęgro lęsio sequatur, ac lõgior curatio, ab hoc tamen melius est ordiri, quod læsio morte ipsa sit tolerabilior. Ad eundem modum seniori quandoque symptomati, quod vires nimiopere conuellat, aut prosternat, morbo interdum prætermisso succurrendum erit, nam etsi sublato morbo protinus symptoma euanescat, quod nusquam in corpore subsistat, si tamen nimium graue insensumque est, leniendum protinus, quoniam tunc symptomatis sanatio est, non qua symptoma, sed qua aut offensarum virium, aut noui cuiusdam affectus causa existit morbo tantisper omisso, omni ratione vires fulciendo, & reficiendo, quo & morbo obsistere, & toto curationis spatio satis esse possint. Quemadmodum loco proprio, vbi de symptomatibus trahentibus ad se curam, fusius pertractauimus. Hactenus de ordine qui affectuum implicitorum proprius erat. Sequitur tempus, quod necessario requiritur, vt ars curandi rectè, & conuenienter fiat, & determinatum tẽpus exhibendi remediũ statuat, atque pręscribat, cuius quidẽ electio elicietur ex temporibus ipsorum affectuum. Nam veluti genus curandi, siue remedij genus, elicitur ex distincto morbi genere, & affectus, ità profecto tempus exhibendi remedium elicietur ex temporibus affectus, ac talis erit curationis mutatio, qualis erit morborum per sua tempora, cum enim tempus sit mensura pugnæ, ac variæ mutationis factæ inter morbum, & naturam, ac nihil, quod felix sit, medicus efficere, ac citra naturę opem, cuius minister est, tẽtare possit; sequitur, vt medicus naturæ progressum habeat imitari, si eam sibi adminiculantem habere debet. Exemplis certe hoc manifestum fiet, pręsertim in morbis compositis, in quibus temporum varietates magis sunt euidentes, tumor præter naturam, cum sit morbus pendens à materia, & omnes morbos à materia replente, euacuatio sanet, sequitur quòd etiam tumor cum pendeat à materiæ repletione, semper sit curandus per euacuationem, nec vnquam variabitur curandi genus, seu sit in principio, seu augumento, aut statu, aut declinatione. Sed modus duntaxat curandi variationem suscipiet talem, tempora morborum per sua qualis erit. Vnde in principio etsi euacuandum sit, non tamen euacuandum erit, per resoluentia, quoniam cum materia adhuc fluat, præpararemus nouum fluxum, sed euacuabimus cum ijs quæ reprimunt, repercutientibus, frigidis, & astringentibus, quòd hoc modo euacuantes non sinimus materiam fluere, & locum præter hæc corroboramus. cum autem tumor erit in statu, in quo tota materia, iam fluxit, neque periculum est, quòd amplius defluat, cum in statu habeamus morbum factum, tunc adhuc erit euacuandum, sed non amplius cum ijs quæ repellunt, aliter faceremus retrocedere materiam corruptam. Stante tamen semper eodem curandi genere per euacuationem, euacuabimus sanè, sed cum ijs, quę difflant per halitum, cum autem tumor deuenerit ad augmẽtum, cumque augmentũ medium sit inter principiũ, & statum, nempe quod in augmento morbus partim factus est, partim adhuc fiat, stante adhuc eodem curationis genere, nec variato, euacuabimus sanè etiam in augmento, sed modo euacuandi diuerso, nempè medica-

mentis medijs, quæ partim repercutiant, & partim resoluant. Ex quo patet quomodo ad temporum variationem ipsorum affectuum, varietur etiam ars curandi, & remedia, quibus ars ipsa curãdi reuocatur ad vsum, atque hoc est illud, cur Gal. 1. de med. sec. genera. phlegmone incipiente, atque augescente, astringere, atque refrigerare opus esse inquit, & ideo emplastrum phenicinum ex vino, vel aceto, vel aqua, vel oleo immaturo, vel astringente liquare docuit, quod in principijs phlegmonum, vim repulsoriã augere oporteat, in incrementis repulsoria minuenda, digerentium virtus augenda, in statu pares vtrorumque vires conuenit esse, nisi vehemens dolor pharmacum leniens requirat, inclinante vero phlegmone vis digerendi augenda, qua ratione docet vti prędicto empl. phęnicino secundum varias indicationes, varijs oleis, atque succis liquato, rosaceo quidem in phlegmone erisipelatode, simul cum vua acerba, & portulacæ, & semperuiui succo, ubi æstas simul adfuerit, si perfectum non fuerit erisipelas, phœnicinum, emplastrum succis d luit, moderate refrigerãtibus, ab his transit, & commiscet cum lini seminis, & camomelli succo, tandem solo emplastro, nihil aliud miscens, vtitur, vbi vero erysipelas liuidum ob refrigerantium vsum euaserit solo phœnicino veteri oleo liquato illud discutere docet, quamquam nonnulli sint, qui calcis viuæ nonnihil ipsi pharmaco admisceant, & 2. de med. 2. locos ijs qui ex ardore caput dolent, principio repulsoria curatione, ait esse vtẽdum, ex refrigerantibus, & astringentibus constante, postea mitigatoria, & cõcoctoria pharmaca ad repulsoria ait miscere opus esse, dein etiam ex discussorijs quippiam addendũ, paulatim detractis pharmacis quæ repellunt, optima autem, inquit, sunt censenda quę substantia tenuium partium sunt prædita: Et ibidem in doloribus capitis qui ab initio inuaserunt cum febribus, venam secat Gal. post primam, aut secundam remissionem, nisi quid impediat, & præsertim in corporibus bonæ habitudinis, & multo sanguine redundantibus, vbi autem serius, post tertiam diem dolor pręhenderet, aluo prius abunde per clysterem soluta, cucurbitulis ad occiput, aut ceruicem affixis, & capitis irrigationibus ex oleo: Et 6. de med. secundum locos, quemadmodum, inquit, in principio vtilia sunt pharmaca repellentia id quod influit, sic post principium vsque ad finẽ pharmaco opus est ex vtrisque mixto, repellente uidelicet facultate, & discutiente prædito, ac primo quidem tempore astringens præcellere oportet, ad finem vero discutiens, atque interposito tempore ęquales utrorumque partes esse conuenit. Merito inquit, qui pharmacum diamoron composuit, parum ex croco, & mirrha ei commiscuit, quod communem habeãt facultatem concoctoriam inflammationum, priuate uero crocus quidem astringat, mirrha autem calfaciat, in tantum, vt sufficienter discutiat, tenuium partium etiam substantiam possidens, qua facilè in altum subire possit, viresque aliorum medicamentorum deducere. vnde in principio, inquit, ad pharmacum diamoron soleo admiscere rosis succum, aut omphacium, aut florem rosarum, aut ipsas rosas siccas, necnon balaustium, citinos, malicorium aridum, & huiusmodi: At vbi iam inflammatio constitit, sufficit ad mororum succum addidisse tantum crocum, & myrrham, vt ipsa inflammatio coquatur, quæ vbi concocta fuerit, addere aliquid ex discussorijs licet, cuiusmodi

di sunt nitri spuma. Et paulò post addit: Ego autem pharmacum ex succo nucum viridium confeci facultate ad oris inflammationes, cæteris omnibus stomatici plurimum antecellens: cuius compositio est huiusmodi, succum externi nucum viridium corticis, cum mellis iusta portione coquo, donec ex vtroq; mellis crassitudo consistat. Et paulò post, addit. optimum itaq; ac simul suauem esse nucum succum mihi persuadens, eum in quatuor partes diuido: Et ad primam, statim aliquid ex astringentibus misceo. Ad secundam, ex croco, & mirrha. Ad tertiam, sulfuris, & nitri nonnihil. Quartam verò solam sinceram seruo, ob dulcorem futuram vtilem pueris, mulieribusque, & viris effęminatis. Et x. lib. de comp. med. per loca. loquens de podagricis, & arthriticis affectionibus, scopus, inquit, in hisce est affectibus, siquidem adhuc fluant humores, ipsos per astringentia repellere: si verò amplius non influant, discutere qui sunt iam impacti. Sequitur quantitas affectuum, quæ sanè indicare solet remediorum, & curationis quantitatem. Nam sicuti genus curandi elicitur ex genere affectus, et tempus applic[illegible] remedium, ex temporibus affectuum. Ità sanè quantitas remedij, ac contr[illegible]ij elicietur ex quantitate affectus. & diffinita quantitas contrarij ex determinato quantitatis recessu: cuius quidem ratio ex hoc manifesta fiet. Etenim si finis curationis is est, vt actiones lęsę antiquæ suę dignitati restituantur, sequitur igitur vtique, vt eousque etiam curatio sit promouenda, dum in pristinum habitum (cuius memores oportet esse) fiat regressus, quòd eò redire opus sit (si pristinus habitus habet restitui) vnde morbus exordium sumpsit. Atqui cum in pristinum habitum restituturi simus, quoties remedium contrarium ęquale in eodem gradu applicabimus (nimirum quòd si maioris gradus esset remedium cõtrarium, aut minoris, cum altero ad oppositum ducatur, altero verò curatio non perficietur) sequitur quod remedium contrarium tantum esse debet, quantus est recessus, veluti intemperies à temperamento recedens per quatuor gradus caliditatis, aliter ad pristinum habitum non poterit reduci, nisi remedio contrario frigido per quatuor gradus à temperamento. Et in morbis cum materia vbi aderunt tres heminæ humoris peccantis, euacuandę erunt medicamento habẽte vim euacuãdi tres heminas dũtaxat, nec plures, nec pauciores. Quapropter affectuum quantitas eadem remedij quantitate contraria erit curanda, nam tametsi actio dũtaxat à proportione maioris inęqualitatis sequi posit, vt ait Arist. illud tàmen intelligendum est, in generatione quoties vnum in aliud verti, & transmutari volumus, non autem in rerum mixtione, & contemperantia, quomodo volumus duos caliditatis gradus, cum duobus frigiditatis esse ponendos, non vt calor, frigus expellat, sed vt simul contemperentur. Quare patet, curationis, & remedij contrarij quantitatem eliciendam esse ex quantitate affectus, ac tantum remedij applicandum esse in eodem gradu, quantus est recessus. Cum autem applicatio huius quantitatis in eodem gradu dupliciter fieri posit, vel applicando totum remedium tantæ quantitatis, quantus est recessus vniuersum, ac semel exhibendo, vel pluribus vicibus sensim, ac paulatim contrarium partiendo. Sequitur vt inquiramus, vtrum quantitas remedij, primo modo semper sit applicanda, an secundo modo semper: an potius quandoq; primo modo, quandoq; secundo modo, quod

quidem

quidem facilè manifestum fiet, si percurramus vtilitates, atque incommoda huius, & illius. Porrò remedium in contrarietate par morbo existens, etsi hāc vtilitatem secum gerat, quòd ita vehementer immutat, vt sua cum morbi colluctatione tantum detrahere posſit affectus, quantum erat inductus, hoc tamen incommodi secum affert, vt non citrà corporis offensionem, magnāque naturę iacturam affectum sibi demoliri liceat, & hoc quod in contrariorum validorum pari robore, magna vi, & vtriusque iactura confligatur, multoque magis ei, aut corporis, aut partis affectæ substantia rara, aut eximio sensu prædita sit, atque hoc est illud, quod ait diuinus Hipp. vniuersim, & repente, vel euacuare, vel replere, vel calfacere, vel infrigidare, vel alio quouis modo corpus mouere, periculosum. Remedium verò in contrarietate impar existens lente scilicet, paulatimque exhibitum affectum minuat, eaque ratione iuuet, cum tamen hoc incommodi secum ferat, vt affectum prorsus non tollat, nec sanet: quod enim ordine, exempli gratia, secundo frigidum est, haud quamquàm poterit quarti ordinis calidum affectum semel, & vniuersim eximere, sed eius portionem aliquam duntaxat delebit, depelletque, cum tamen ex altera parte naturæ consulat, ea, quam minimum fieri potest, offensa. Sequitur hanc quoque curandi rationem remedio sensim, paulatimque exhibito magnæ vtilitati esse arti medicę. Ex hoc sequitur curationem factam remedio contrario, quantus est recessus, duplici via administrari posse, & vtranque curandi arti vtilem esse. Sequitur ut ostendamus in quibus affectuum generibus liceat vti remedio æquali, & tanto, quantus est recessus, & in quibus vti liceat remedio inæquali sensim, & paulatim exhibito. Porrò primo curandi genere æquali ipsi recessui in duobus morborum generibus licebit vti, in leuioribus scilicet, & in ijs, qui extremi sunt, ac periculosi: in leuioribus quidem affectibus, & hoc quòd remedium par in contrarietate leuioribus morbis existens, ac semel, vniuersimque morbos summouens, id efficere posſit, nullam corpori, viribusque insignem vim, aut noxam inferens, in extremis verò, ac periculosis, eò quod cum pręcipites sint, & acerrimi, vt apoplexia, breui vires sint extincturi, nisi remedio procedatur tanto, vt semel, vniuersimque morbum depellere posſit, atque hoc est illud, quod ait Hipp. extremis morbis, extrema diligentisſime remedia esse adhibenda. Intelligo autem per extremos morbos, eos quoq; in quibus materia turgente, initio statim præstat valentisſimum afferre remedium, quàm sinere vt ea materia principem aliquam partem obruens, vniuersas vires mox concidere faciat. Cæteros verò ab his morbos, qui nec leuiores sunt, nec præcipites, ac periculosi, sed qui mediocres potius existunt, remedio inæquali sensim scilicet, & paulatim exhibito tutius depelli posse, dummodo remediorum vires ità imbecillas, & languidas non exhibeamus, vt morbus vehementior eas, vel etiam iteratas aspernetur. Hactenus de arte administrandi quantitatem remedij, ab affectus quantitate desumptam. Sequitur vt percurramus locos, in quibus huiusmodi quantitatem à Gal. seruatam obseruauimus, atque hoc est illud, cur Gal. 1. de med. secundum genera. Vlceribus, inquit, contumacibus, cruentis glutinatione indigentibus, fistularumque in callum non induratarum adductione, & citrà morsum exiccatione

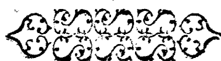
catione. Idem medicamentum candidum,& ex oxelæo,& lythargiro confe-ctum valebit, nempè olei,& aceti duplo maiorem portionem, quàm argen ti spumam miscendo, quòd maxima siccandi potentia polleat. Et 2. de med. secundum genera. Vlceris,inquit, pro diuersitate, & corporum, æruginis nunc duodecimam, vel decimam, vel octauam partem admisce, inquit Gal. Emplastro viridi. Et 3. de med. secundum genera. Medicamentorum, inquit, non solum qualitas, sed etiam quantitas est conijcienda, quippe quod humore copioso est auctum, non simpliciter humectari postulat, sed opus est, vt siccitatis quantitas, copiæ humiditatis respondeat. Et 3. de med. secundum genera. Neruorum, inquit, punctioni medicamentum ex euphorbio conuenire, & ex pice liquida, quod etiam vtile ait esse ad canis rabidi morsus, quod in aceto coquitur, vt puncturæ oras conniuere nõ sinat, & pharmacum ex columbarum stercore confectum. Et 4. de med. secundum genera. Vlcerum, inquit, dysepuloticorum, malignorumque cum alterum altero malignius sit, & dysepuloticum magis, tot etiam desiderantur auxiliantia pharmaca, quot fuerint ipsorum vlcerum differentię. In promptu tamen duo maximi, minimiq; ratione differentia adesse debent, quæ omnia id genus vlcera curare possint. Et 4. de med. secundum genera. Quòd, inquit, vlcera maligniora valentioribus indigeant remedijs, imbecillioribus autem mitiora, qua ratione pharmacum ponit ad mitiora vlcera cicatrice inducenda, & alia quæ faciant ad vlcera maligniora, & dysepulotica. Et 5. de med. secundum genera. Vlcera, inquit, putrida, cum ambientes partes depascant. Nomæ propriè appellantur, vehementissimis medicamentis indigent, vt sæpè in eis etiã cauterijs vtamur. Et 1. de med. secundum locos. Alopecias, inquit, inueteratas, ac difficulter curabiles cum fortibus esse curandas. Incipientes autem, & paruas cum imbecillibus: Et ibidem. Affectu, inquit, perseuerante in alopeciæ rebellis curatione, præter medicamentum assidua rasura vtebatur, & rubificatione ex sinapi, frictionibus, et post frictiones scarificatu, et quidã acicularum aceruo affectam cutim compungunt: vbi etiam ait, esse curandum, vt in aere calido, insolatoque (si id fieri posset) pharmacum applicetur. Et ibidem in capillorum defluuio omnium prestantissimum medicamentum dicebat esse, quod ex ladano, & lentiscino oleo conficitur: vbi autem large defluerent capilli, maiorq; cutis raritas, pro lentiscino mirteo aiebat esse vtendum, quamquàm à vehementer astringentibus cauendum esse aduertebat, quòd omnia refrigerent, & alimenti influxum reprimant, propter cuius inopiam capilli defluunt, & ibidem in defluuio capillorum refectoriam, salubremque victus rationem, in plerisque etiam solam sibi satis fuisse profitetur Gal. Et 2. de med. secũdum locos. Dolorem capitis ex frigiditate cõtractũ, qui recens sit, solo rutaceo oleo calido syncipiti affuso, perfectè hominẽ sanabat. In inueterato autẽ in oleo euphorbium indebat, & pharmacis vtebatur ex pipere constantibus, & in capitis inueteratis affectibus necessariò pilos radebat, aut præsecabat ad cutim vsq;. Et eodẽ in lib. Opio, inquit, eo tantũ tẽpore vti cogor, dũ prę doloris vehementia ęger de vita periclitatur, quòd sensus extinguat, maximeq; solidas partes offendat, adeò vt postea correctione sit opus, & tertio de comp. med. per loca. In dolore aurium pharmacis ex papaueris succo omnibus sensum stupefacientibus,

tum

nunc solùm sanè vtendum esse inquit, vbi nullum aliud mitigatiuum doloris contulit, admisceoque castorium papaueris succo, vt vehementem eius frigiditatem retundat: Et quarto de comp. med. per loca. In lippitudine inquit, seu ophthalmia. Foueri oculi per spongiam debent ex meliloti, & fęnugræci decocto, semel quidem, aut bis in die, si mediocris sit dolor, sępius autem, si vehementior. Et 6. de comp. med. per loca, loquens de columella. Sanè, inquit, quemadmodum in alijs omnibus, in quibus ex humorum influxu contingit morbus, sic & hic prima auxilia debent fluxionem ipsam repellere, quare astringentis sint facultatis oportet, verùm si quidem influxus sit moderatus, moderatè astringentis, quam priuatim austeram vocant, si verò vehementior, acerbæ, ambæ si quidem facultates astringunt, sed debilius austera, vehementius acerba. Et eodem lib. loquens de aphtis, verumtamen, inquit, etiam infantes illino, si quidem subrubras videro aphtas: in principio quidem ijs quæ moderatissimè astringunt, & frigefaciunt, dein verò eis, quæ citrà mordacitatem discutiunt. Si verò subflauas videro, ijsdem vtor, sed magis refrigerantibus. At si pituitosiores, astringentibus, at si nigrescentes, dicussorijs generosioribus. Sed hactenus de affectuum, & remediorum, & curationis quantitate, quæ remedij quantitas ex sola affectuum quantitate indicata, cum manca adhuc sit, atque inchoata, nisi quantitas remedij contrarij, quam morbi magnitudo præscripsit etiam pro partis affectæ conditione, & situ præscribatur. Sequitur igitur vt LOCORVM AFFECTORVM naturam percurramus, quod erat secundum à nobis propositum, pro rectè, et conuenienter tradenda curationis arte.

IO. PAVLI PERNVMIA PATAVINI

De Curationis arte

LIBER SECVNDVS.

I CONDITIONES partium corporis humani, eandem temperaturam, & compositionem, operationem eandem, eandem præstantiam, seu dignitatem, eundem vsum, ac sensum obtinuissent, eandem etiam remedij contrarij quantitatem postulassent omnes. At naturæ necessarium fuit, variam compositionem, diuersam dignitatem, atque operationem, connexionem variam, & situm, multiplicem sensum illi adhibere, pro varia, ac multiplici earum actione. Ita vt quo ad formationem, quædam obtinuerint plures vias, ac meatus, quædam pauciores, quædam verò nullum. Quoad cauitatem, quædam obtinuerint foramina sensibilia, vt pulmo, quædam solidiora, vt renes. In situ, quædam in summo corpore fuerunt constituta, ac parum distantia ab ore, vel ab eo loco, cui remedium est applicandum, veluti ventriculus: quædam verò in alto corpore magis fuerunt demersæ. Quoad dignitatem, quædam sunt partium corporis, quæ principes existunt, à quibus corpus vniuersum gubernatur, cuiusmodi sunt cor, cerebrum, iecur: quædam verò munus publicum habent, & toti corpori commune, qualia sunt, pulmo, ventriculus, intestina, renes, vesica, & quę ijs subseruiunt, venæ, arteriæ, & nerui: quædam verò munus priuatum sibi duntaxat, non alijs vtile. In sensu verò, quædam sunt hebetis sensus, quædam verò acutioris, quamobrem necessarium fuit, vt etiam remedij contrarij quantitas, recte, & conuenienter præscriberetur, immutaretur, ac varia fieret, pro varia partium corporis constitutione. Qua ratione, vbi continget partem substantia rariorem, vt pulmonem, ac partes densas, & compactiores, veluti renes, eodem morbo, atque eiusdem recessus morbo

laborare, & si quoad eandem morbi magnitudinem, eiusdem ordinis contraria remedia postulent: tamen si rationem partis affectæ perpendamus, qualitatem remedij variare cogemur, partibus rarioribus mitiora, densis verò, & compactis validiora exhibentes. Rursus si contingat partem in corporis summo positam, vt abdomen, extrinsecus inflammatam esse, eademque inflammatione laboret iecur in alto corpore demersum, & si quoad eandem morbi magnitudinem, eandem remedij quantitatem expostulent: tamen si situm partis affectæ perpendamus, valentiora, atque attenuantia magis iecoris, quàm abdominis extrinsecæ inflammationi iubebimus exhiberi, & hoc quòd viȩ longitudo acriora, & vehementiora requirat, ratione cuius tantum augenda à nobis est remedij quantitas, vltra id quod nobis præscripsit morbi magnitudo, quantum deperdi posse putamus in transitu, in quo remedia, dum alijs permiscentur humoribus, non leuem mutationem subeunt. Eadem ratione ex assumptis, vehementiores renibus, quàm ventriculo exhibebimus: & hoc, quod in ventriculum illapsa, qualia sunt perueniunt, ad renes verò hebetiora, & imbecilliora reddita. Rursum si pars aliqua dignitate præstans, ac pars priuata, & ignobilis eadem morbi magnitudine laboret, & si morbi magnitudo eandem remedij contrarietatem requirat in vtrisque, ratione tamen præstantiȩ partis affectæ, ad vitæ conseruationem fabricatȩ, mitiora semper adhibebimus remedia, quæ quadam etiam corroborandi facultate polleant. Priuatis verò, atque ignobilibus vehementiora, & tanta, quanta exposcet morbi magnitudo, eadem ratione à situ sumpta: Si enim per os velimus euacuare à pulmone, cum ad sit magna distantia, nempè, quòd opus sit, medicamentum prius deuenire ad œsophagum, ab œsophago ad ventriculum, à ventriculo ad mesaraicas, à mesaraicis ad epar, ab epate ad concauum, à concauo ad conuexum, & per venam concauam ascendentem deuenire ad pulmonem, deinde per pulmonem spargi: nulli dubium, quod longinquitas situs augebit quantitatem medicamenti: vt si medicamentum ratione quantitatis morbi in ordine ad tria requiratur, ratione tamen longinquitatis ipsius situs, in ordine ad quatuor erit exhibendum. Ad eundem modum, quæ vi sentiendi præstabunt, vt oculus, os ventriculi, non ita acribus, & vehementibus medicamentis erunt tentanda, quorum tamen vehementiam, partes quæ hebetioris sunt sensus nullo incommodo sustinere, ferreque poterunt. Ad quod respiciens Gal. lib. de med. secundum genera. In cura neruorum, quæ sensuum sunt instrumenta, à rebus mordicantibus cauendum esse monet, tametsi valide abstergentibus indigeremus. Quoniam igitur ex ijs, quæ in affecta sede digna consideratione sunt, & ex intellecta morbi magnitudine elici solet quantitas remedij præscripta, quàm validum, quo gradu recessus, quo pondere, & qua forma etiam conueniat, quapropter sequitur vt diligentius percurramus, quomodo loci affecti diuersitas diuersitatem inducat in medicamento, & variet medicamenti tum formam, tum vehementiam. Intelligo autem per locum affectum, tum ipsummet locum, tum vias ducentes ad ipsum locum, loci quidem affecti figura varia, temperamentum, vsus, sensibilitas, & connexio: via verò ducens ad locum affectum, quod alia sit longinqua, alia propinqua, alia lata, alia angusta, alia lata, & propinqua simul, alia angusta, & longinqua simul,

simul. Et primum sanè ratione loci affecti, varia loci affecti figura, variam medicamenti formam induxit: Etenim partes intus cauæ medicamenta intro recipere possunt, foris foras, intus, & foris, vtroque versus, nec intus nec foris nusquam. Amplius loci affecti figura, formam variat, secundo ad Glauc. ob id sinibus liquida omnia inijcimus, vt quaqua versum spargantur, & nihil sinus relinquatur intentatum. Vbi autem diu hærere volumus, pro fotu ex oleo vnguenta, cerata, emplastra formamus, vrinis, sudoribus, mensibus mouendis leuissime terimus, & ex liquore tenuissimo, purissimo, non crasso, lento conficimus, & cum eluendum est maximè clysteres aquosos formamus, quando verò intestinis morari, & hęrere diutius volumus, crassos magis, & lentos, ex adipibus, butiro, vnguentis, muccaginibus, cremoribus hordei, tritici, horizę. Et ratio variorum locorum vt attingeretur à medicamentis, varias medicamentorum formas excogitare fecit, vnde pessi collo vteri, balani intestino recto, clyster crassis inuentus est. Et in partes cauas, vt aures, nares, os, & reliqua ei connexa, vterum, meatum vrinarium, sedem, sinum, medicamenta impelluntur, vel attrahuntur, vel recipiuntur, corpore in id figurato: in aures auriculario clystere infunduntur: in nares flatu per tubum impelluntur, vel inspirando attrahuntur, vel turunda immittuntur: in os imposita nunc gargarizantur, nunc per foramina palati expiratu propelluntur, nunc deuorantur, nunc paulatim deglutiuntur, nunc faucibus retenta sensim inspiratu trahuntur in pulmones, nunc ore retinentur, vt ventriculum, vel cerebrum roborent, vt fluxiones acres temperent, cogant, & reprimanr. Cauitas narium, & sedis, & vteri, & quorundam sinuum, quia deorsum spectat, ob id vel corpus in contrariam figuram constituere facit, vel liquidis materijs in hoc meatus iniectis, bombace, turunda, pesso est opus, vel alio operculo, ne materię refluant. In os, & fauces recepta foraminibus palati gutturi, & gulæ communia sunt: In illa autem efflatu, in asperam arteriam inspiratu, in gulam deglutione feruntur, quæ ipsi, vel ventriculo, vel tenuibus intestinis, vel venis mesaraicis, vel epati, vel lieni, atque adeò toti corpori per venas, & epar coniuncto, cum ventriculo salubria esse volumus, vt in crassa intestina per sedem, in capacitatem vteri per collum vteri, in vesicam per meatum vrinarium, in sinibus cauernosis, & fistulosis, pro cuiusque figura, & situ, & connexione iniectiones fiunt, nunc hac, nunc illac, & in caput, quia rotundum, & probè sphęricum est, affusum oleum, non cohæret, ob id ex alto per mediocrem lanę modum syncipiti affunditur. Et quæ epati foris imponuntur linimenta latiora esse debent, quàm alteri reni, minora quàm ventriculo, & ventri reliquo. Hæc de locorum figura varia. Temperamentum etiam diuersum, diuersitatem inducit in medicamento: ob id cum medicamentis miscemus ea quæ ex proprietate, & similitudine naturarum habent vim ducendi medicamentum ad locum affectum, vt hęc temperamento similia, seu natura, simul vim medicamenti eò deducant, atque hinc ortum duxerunt cephalica, quę medicamenti vim ad caput secum trahunt, cardiaca ad cor, nephritica ad renes, artritica ad articulos, & vbi locus est calidus, & humidus, consequenter putredini magis paratus, medicamentum validius efficere cogimur, atque hoc est illud cur, 6, de comp. med. per loca. vbi agit

de oris affectibus Galen. in putridis oris vlceribus, medicamentis valentibus vti cogitur, qualia sunt caustica, & quæ crustas ferri candentis modo efficiant, & hoc, quod ratione loci medicamenta idonea continentur, per saliuam elota adhærere non queant, atque hoc est illud cur Andromachus, & Crito ibidem, æruginem cum aliis mixtam, aphtis malignis adhibeat, & arsenicum, & sandaracham, & alumen scissile oris putredinibus, atque eadem ratione malignis vlceribus sedis, intestinorum, vteri, vesicę, meatus vrinarij similia adhibeantur medicamenta, & remedia vario modo mixta, & soluta pro partis natura. Et loca affecta dura indicarunt vim medicamenti esse augendam, ob id cuiusdam achoribus chartam vstam ex aceto Gal. illeuit, quod eum vim medicamenti ob partis duritiem facilè toleraturum confidit, & partibus natura frigidis, vt capiti, oculo, etiam si morbo calido laborent, actu vehementer frigida, qualia sunt narcotica, adhibere veretur Galen. 6. comp. phar. per genera. licet ab æstu calfactis, olea etiam niue refrigerata capiti affundantur, & oculis calentibus aqua frigidissima applicetur. Hactenus de locorum temperamento: Vsus verò ipsius loci, & membri, medicamentum corroborãs aliquod sibi admixtum petit, astrictoria facultate pręditum, quod in partibus actionem, aut vsum toti corpori communem, & necessarium habentibus, est perpetuum, ventriculo inquam, epate, & liene sæpè, ob id phlegmon stomachi, & ventriculi, & epatis non solis laxantibus curatur, ob harum partium actionem vniuerso corpori necessariam ad viuendum, sed admiscent astringentia, harum partium robur seruantia, vt absinthium, aloen, mastichen, nardum, cydonium: qua ratione etiam in scirrho epatis, mollientibus admodum moderatis est vtendum, quod iecoris corpus, velut ex humoribus concretum sit, ob id Herophilo parenchima dicitur, & calefacientia, & tenuantia magis præpollere debent, quàm in scirrho aliarum partium. Et 8. de comp. med. per loca. vbi loquitur Galenus de pharmacis congruentibus ori ventriculi, inflammationes inquit, oris ventriculi, & epatis cum relaxantibus, miscellam astringentium pharmacorum desiderant, quippè quod nisi facultatem quæ firmitudinem addat, in illarum partium affectibus ad relaxantia misceas, vita in discrimen vocatur, vt proinde complures empirici, nec pauci methodici per pharmaca relaxantia curantes inflammationes oris ventriculi, & epatis absque miscella astringentium, ægros omnes ad vnum occidant, atque ad interitum adigant. Hactenus de vsu. Sensus verò qua ratione? Pars vtique vbi exactius sentiet, medicamentum viribus lãguidius postulabit, vt euphorbium vetustate ignauum. 1. de comp. med. per genera. & sensus acutior mitiora, obtusior valentiora feret remedia, ob id. 2. de comp. med. per loc. in hemicrania veteri à causa frigida, auribus sensu tactus exquisito instillabat oleum euphorbiatum, quod minus euphorbij recipiebat, vbi autem sensus erat obtusior, euphorbij multo magis, & loca sensu tactus exquisito prædita, valentia, & acria, & mordacia medicamenta non ferunt, quæ obtusa ferunt. 3. meth. ob id in ophthalmia, & si omnis phlegmon per vacuantia curetur, tunica tamen illa ob sensus promptitudinem, & substantiæ raritatem, repellentia postulat, quæ non exasperent, sed clementer astringant, mixta liquoribus mitigatorijs, oui albumini, fœnugræci decocto, lacti mulieris iuuenculæ è mamilla

supra cotem medicam expresso, in qua collyrium teritur, vt tepidum adhuc oculo infundatur, & alia addendo, velut pompholigen lotã, & cerusam lotã, rosionis omninò expertia, & sola terrestris substantiæ parte mediocriter siccantia. Ad eundem modum vlcera oculorum, et si siccantibus, & tergentibus indigent, sine morsu tamen esse debent, ob id lauari solent. Hactenus de sensu, connexionis vero ratione in oris affectibus ab emplastro diachalciteos, & alijs huiusmodi validis, & vim quandam lætalem habentibus cauebimus, tãetsi his in vlceribus cutis vti possimus, & hoc quod faucibus subiecti sunt duo meatus, scilicet guttur in pulmonem, & gula in ventriculum, per quos aliqua portio medicamenti defluere potest, quod partes illas vehementer lędere posset, & in phlegmone, quæ est in parotidibus, & si phlegmon initio repellentia postulet, hæc tamẽ quæ erit in parotidibus ex 3. de cõp. med. per gen. trahentia requirit, nisi interdum, & raro parum ex astringentibus multo digerenti admisceas, quando scilicet parotis cum paruo dolore erumpit. Ad eundem modum in pleuritide, & in dolore capitis ab æstu secundo. de comp. med. per genera initio refrigerandum per syncipput ait, quòd ibi os sit tenue, rarum, & sutura coronalis, non per occiput, quod id ægre vratur, nec citra noxam refrigerantia sustineat, ob spinalis medullæ exortum tot neruorum principium. Hactenus de connexione. Vię vero ratione, locus affectus superficiarius, & sublimis medicamento viribus integris tanto, quantus est recessus, depelli requirit, locus vero affectus profundus, quia in transitu alteratur, quia alijs miscetur, & consequenter obtunditur, medicamento tantum virium esse iniungendum ostendit, quantum in transitu deperdi posse putamus, & viæ alimenti primę inaniendæ forma potionis, forma verò catapotiorum, aut bolorum, cum à longinquis partibus est trahendum, quę vero volumus, ad vterum, renes, vesicam, articulos, cutem peruenire, forma tenuissima medicamenti, & liquidissima cum tenuissimis mixta. Et pars ab ore, & stomaco remotior, sumenda medicamẽta valẽtiora indicat, quod priusquam affectui occurrant, vires eorum obtundantur, alteratione, aliorum mixtione. Eadem ratione, quę sunt profundę partes admouenda medicamenta postulant valentiora, & quibus tenuè aliquod aditum ad penetrandum paret, vt acetum, euphorbium, vel etiam astringens aliquod quod à tergo impellat, contra vero cum parti affectę remedium viribus integris, aut parum fractis occurrit, & vbi medicamentum transiturum est per meatus aut natura, aut obstructione, aut densitate, aut compresione angustissimos, vt facilius ad locum conuehi posit, addimus illi ea quæ sui, vel acrimonia, vel essentię tenuitate, vel vtraque, medicamentum conuehere posit, atque hoc est illud, cur obstructionibus viscerum liberandis acetum misceatur medicamento, & euphorbium externis intro penetraturis remedijs, quamquam præter hæc, tenuissima medicamenti tritura facilius medicamentum ad locũ conuehat, atque hoc est illud, cur in aluo tantum mouenda rhabarbarum crassum, & negligenter tritum exhibere soleat, quod pars affecta ex partis situ, & figura facile, mox medicamento occurrat, vbi autem mouendum est lotium, aut menses, casia, cinamomum, & huiusmodi tenuissime teruntur. Et solutio vnitatis in pulmone per vas apertum, ruptum, calida & tenuium partium requirit, vt alia deducantur ad locum affectum, tametsi aper

tioni

tioni similia sint, quibus non indigemus in sanguinis reiectione, è gula, ventriculo, & intestinis, sed vt alijs viam preparent, & alia in corpus deducant, cinnamomum, cassiam, amonum, piper, mirrham eis admiscemus, qua ratione etiam, tametsi frigida, & narcotica sputo sanguinis sint maxime salubria, dum frigiditate sistunt sanguinem ad vas affectum ruentem, ab illis tamen cauemus, quod viam, & sibi, & alijs praecludant. Ducta vero medicamenta per viam ad locum, vbi voluerimus vt diutius agant in partem affectam, medicamento addimus ea quę medicamentum parti affectæ diutius affigant, atque hoc est illud, cur in medicamentis gulæ, & tracheę arterię crassa, & lenta addi soleant, vt vim medicamenti sarcoticam, colleticam, sinuloticam, si vlcus ad est, in parte remoueant, & affigant, veluti ceram admouendis, oleum verò, adipem, vel lentum aliud sumendis ex 6. de comp. med. per genera. ob id in vlceribus gulæ, & asperæ arteriæ, syrupos, butirum, oleum, & lentores succorum miscere solent. Amplius vbi in parte aliqua medicamentum immorari volumus, non solum familiaria illi parti, sed quæ illud in parte remorari possint, addemus, ob id vbi in epate medicamentum diutius permanere volumus, aliquid stomacho gratum ei admiscendum, quod medicamentum diutius festinans retrahat, & remoretur: additur & multis opium, quod vires medicamenti per corpus distributi tot coctionibus resolui prohibeat. Præter hæc tamen, complicatorum quoque semper erit habenda ratio, ob id pars affecta vbi eiusdem erit temperaturæ cum corpore toto, maiorem vim medicamenti postulabit, ob id vlcus in parte natura sicca, & toto corpore sicco, sicca magis postulabit, minus vero in parte præhumida, & toto corpore humido, vbi vero pars, & corpus totum erunt temperaturæ diuersæ, medicamentorum parti, & corpori toti consentiens, æqualis mixtio erit facienda, non obliuiscendo indicationis, quam affectus, vlcus scilicet, exhibet exiccandi. 3. & 7. meth. Sequitur vt ostendamus quanti fecerit Gal. in curatione loci considerationem, & viarum ducentium ad locum, atque hoc est illud, cur. 2. de med. secundum genera, sinus inquit liquidiora pharmaca postulant, vlcera autem caua, quæ superficiem corporis infestant crassiora, qua ratione ceratum docet Gal. valide abstergentibus admisceri, in sinibus vero oleum, vel rosacei plurimum, & 3. de med. secundum genera. Neruorum inquit vulneribus putredini obnoxijs (quod frigidũ neruis obsit) per siccantia, medendũ, & media inter calidũ & frigidum, quamquam possit etiam calidũ esse pharmacũ abunde, modo siccandi facultate polleat, quod calor citra humiditatem humectare non possit. Et eodem in libro, neruis inquit nudatis auxiliorum integra indicatio sumi potest, punctis vero ita vt partes interiacentes sint sanæ, tenuius pharmacum inueniendum est, cuius virtus interiacentes particulas permeando non dissoluatur, sed in altum penetret, quod quidem etiamsi non erit in calefaciendo, & refrigerando symmetrum, offendere tamen læsum neruum non poterit, quod facultas calefaciẽdi, aut refrigerandi quæ illi inest, admodum imbecillior reddatur, dum particulas neruoso corpori prępositas permeat. Et ibidem, oleum inquit, quo foueo partem, quæ neruum uulneratum habeat, calidum esse volo, ita tamen, ne vulneratam partem offendat, quod frigidum corpori admotum perspiratum ipsius obstruat, & prohibeat, calidum vero, digerat, & extenuet. Et ibidem

dem, neruis inquit, vulneratis conferunt quæ ex alto humores educere, ac digerere possunt & neruis lęsis, ne aqua eis intercidat, cauendum, quod illis sit inimica. Et ibidem ratione sensus ipsius loci, tendines inquit, membranarum instar extensos, & dilatatos, non mediocri cum periculo consues, ligamenta autem quomodocunque afficiantur, ab omni sunt remota periculo, vt potè insensibilia existentia, & ex ossibus, non ex musculis, vt tendines orta, neque ex cerebro, aut spinali medulla, vt nerui. Et ibidem ratione viæ, neruorum inquit punctiones angustam cutis diuisionem habentes, non eodem curantur medicamento, quod nudato neruo auxiliatur, quod multo calidius, magisque mordeat, quàm vt nudus neruus perferre possit. Et ibidem rationem viæ habens, vulneribus, inquit, angustis, aptiora sunt medicamenta, quę longiori tempore fuerint attrita, quod tenuiorem consequantur substantiam, quemadmodum in neruis carne nudatis admodum tenuia, exedentiaque cauenda sunt. Et ibidem, vtriusque tum loci, tum viæ rationem habens, puncturis inquit neruorum acriora pharmaca ex vsu sunt, quæ vulnus apertum conseruent, denudatis autem mediocri astrictione, cum digerendi virtute absque morsu prædita offerre conueniat, & 1. de med. secundum locos, curationem inquit indicant non solum affectus ipsi, sed etiam ægri temperies, & natura partis affectę, ob id ibidem, viæ rationem habens, in tingendis capillis, etiam aliquid, quod tenuium partium esset, admiscendum esse aduertebat, quo non in superficie tantum, sed in profundo etiam cutem permutent, progrediendo vsque ad capillorum radices: secundo autem de med. secundum locos. occiput dicebat nec facile exuri, nec citra noxam refrigerari, principium spinalis medullæ cum sit. Et ibidem rationem viarum habens. At vero inquit, regio capitis iuxta sinciput, propter laxitatem coarticulationis ad coronalem suturam, & ob ossium tenuitatem, & raritatem, facile tum caliditatem, tum frigiditatem omnium, quæ adhibentur pharmacorum, intro distribuit, quare siue refrigerare oporteat ex caliditate ardorem, siue calefacere frigiditatem, aptissimus est capitis iuxta sinciput locus. Et ibidem loci rationem habens, stupefacientia inquit, & quę vehementer astringunt refrigerando vitanda in doloribus capitis esse, veluti à papaueris, & mandragoræ succo, cum non citra damnum refrigerent, & quæ cum refrigeratione manifeste astringunt, aut si quando necessitas postulet, perexiguum quid ad refrigerantia miscebat. Et ibidem in ijs quibus dolebat caput ex ebrietate, potu aquæ omnino vtendum esse aiebat, at quia nonnullis ventriculus à frigidę potu subuertitur, malum punicũ ipsis superedendum esse dicebat, aut solum per se, aut cum allica flaccida calida, probeque cocta, quin & mala cestiana citra cocturam austera, post cocturam vero stomacho commoda, eaque iubebat esse coquenda ad vaporem aquæ suspensa. Et ibidem rationem viarum habens, affectiones inquit sitæ in profundo diuersa pharmaca ab ijs quæ hęrent in superficie, desiderant, vbi laudat antiquos, qui acetum alijs pharmacis miscuerint ad phreniticos, & hoc, quod licet ad propria affectioni auxilia aliquando contrarium sit, & nocentis facultatis, exoluitur tamen omnis ipsorum vis in transitu per profundum, quippe acetum ex se, cum nec mitigandi, nec laxandi vim habeat, etsi præter rationem misceatur auxilijs ijs, quæ ad dolentem inflammationem administrantur, tamen quia per sinciput pharmacum pene-

trare

trare volumus, ob id aliquod eorum, quæ in profundum deducunt, miscemus, interdum quidem frigida facultate, sed tenuium partium præditum, cuiusmodi acetum existit, interdum vero calida, quale est euphorbium. Et ibidem, fracto cranio commode instillabat rosaceum solum tepens in crassam meningen, existente autem integra caluaria, viæ rationem habens, acetum illi permiscet, vt per sinciput ad membranam cerebri penetret, quod aceti facultas vehemens, tum per viarum transitum, tum per rosacei miscellam exoluatur. Et 3. de med. secundum locos, prima parte curationis partium inflammatarum in parotidibus minime vtitur Gal. reprimente sanè, repulsoriaque, præsertim cum nec malignum est, nec multum quod influit, nec vniuersum corpus phethoricum, sic neque spongia sola ex posca imposita incipientes inflãmationes reprimit. sed in parotidibus loci rationem habens contrariam curationem molitur, nempè pharmaca attractoria adhibens, & si hæc nihil memorabile efficiant, etiam cucurbitulas affigens, aut fomenta assidua adhibens, laborans vt infestans humor ad cutim ipsam trahatur, præsertim si affectio in capite hæreat, quamquam cum natura per acutas febres redundantes humores ex vasis ad regionem inter cutem, & subiecta corpora pellat, quandoquidem illis etiam glandulæ imbuuntur, multo satius videtur Gal. opitulari naturæ, febres per abscessus curanti, quamquam si vehementi impetu fluant humores, omnia suadet naturę esse permittenda, quod vbi aut cucurbita, aut pharmaco humores ex alto trahere volueris, vehemens dolor hominem apprehendat, vnde & vigiliæ, & febres exoriuntur, atque exoluuntur vires, quinimo mitigare tunc ait, & non influxum prouehere oportet, per vsum cataplasmatum lenientium dolorem. Quinimo quasi Archigenem reprehendens, qui commendabat in parotidibus etiam plantaginis vsum, ego vero inquit nunquam pharmacis ad parotidas destinatis repulsoria admisceri existimo, nisi forte aliquando pauxillum repulsorij, multo discussorio addatur, idque vbi citra vehementem dolorem ipsæ irruant parotides. Et ibidem rationem loci habens, in poliponarium pharmacum per fistulam insufflat, atque omnia remedia assiduè fieri oportere narrat, vt nunquam ab affecta parte absit pharmacum quum facile ab humiditate eluatur. 4. aũt. de med. secundum loca, in ophtalmia inquit pharmaca omnia huiuscemodi affectionem curantia, ex genere eorum sunt, quę medentur inflammationibus, assumunt tamen necessario nonnihil, pro ipsius partis natura, quę excellentem mollitiem, atque eximiam quandam supra omnem totius corporis cutem, ad patiendum facilitatem est nacta, ob sensus subtilitatem, ac raritatem substantiæ, adhibenda itaque inquit sunt pharmaca repellentia, minime tamen exasperantia, hoc est non vehementem astrictionem sortita, sed quę tum propria sua substantia moderatiora sint, tum lenitiui liquoris admixtione adhuc magis talia reddantur, voco autem lenitiuos liquores, oui candidum, & fœnugręci decoctum, magisque adhuc ipsum lac, sexto autem de comp. med. per loca loquens de oris affectionibus, communis inquit scopus in oris inflammationibus est, prohibendi eas dum incipiunt, secundus autem ab ipsa particula sumitur, cum sciamus longe rariorem, atque molliorem esse oris tunicam cute, qua vniuersum tegitur corpus, & ibidem connexionis rationem habens, oris inquit affectionibus exhibenda non esse

fortia

fortia, nec venenosa medicamenta, cuiusmodi calchantus existit, nisi magna vrgeat necessitas, & hoc, quod possint medicamenta ori indita defluere in ventriculum, & pulmones, quorum neutrum cuti reliquæ adest. Et 7. de comp. med. per loca, viæ longinquæ rationem habens, in sanguinis inquit, reiectatione distributionis ratione admiscemus astringentibus medicamenta contraria dispositioni hęmophtoicæ: In ijs enim inquit, qui ex pulmone, aut thorace, aut arteria, aut laringe reiectant sanguinem, miscentur prædictis congruenti mensura calida, & tenuium partium medicamenta, quæ infestissima sunt tribus illis vasorum affectionibus, reserationi scilicet, ruptioni, & rosioni, miscentur inquam gratia distributionis, vt videlicet astringentibus medicamentis pręparent, ac veluti sternant viam. At cum ex locis circa stomachum, aut aluum, aut aliquod intestinum sanguis educitur, huiusmodi pharmacorum mixtura non est opus. 8. autem de comp. med. per loca, habens rationem vsus ipsius loci: In vniuersum inquit, in stomaticis Asclepiades fugienda ea pharmaca sunt in ventriculi affectibus, quæ calchantum, mandragoramve recipiunt, aut id genus alia. Et ibidem, in medicamentis Andromachi, rationem habens operationis iecoris, in eo quod Ciphois appellatur: Nonnulli inquit, huiusmodi pharmacis, opium, aut hyosciamum, aut aliud quidpiam refrigerantium miscendo ad calidas intemperies vtilia medicamenta efficiunt, quamquàm inquit, ex eparicis pharmacis nullum esse debet vehementer refrigerans. Et 9. de comp. med. per loca. In splenis affectibus, loci operationis rationem habens: Quo inquit, actiones ipsius conseruentur, ex austeris aliquid eis admiscetur, quale etiam astringentium genus existit. Et hoc, quod cum vniuersę particulæ propriæ incolumitatis gratia certas quasdam facultates possideant, attractiuam familiarium, ac tum alienorum expultricem, tum assimilatricem eorum quę sibi attraxerunt, aliquibus ipsarum inest, vt ex accidenti sint vniuerso corpori ex vsu, ex quorum genere est lien, qua ratione naturalem ipsius firmitudinem custodire oportet, quo conueniens sibi alimentum alliciat, per quam actionem vniuerso corpori, ad humorum bonitatem conducit, & excrementa genita in ipso demittere in ventrem potest, vt vnà cum excrementis alui excernantur. Et in Philonis antidoto vię profundę rationem habens, ad sedandos dolores facto, quo inquit hæc opij scilicet, hyosciamiq; mixtura citius distribueretur, & totam affectarum partium penetraret profunditatem, calefacientia admiscuit, piretrum, euphorbium, piper. Et ibidem loci rationem habens. Cæterum inquit, pudendorum vlcera, & circa sedem citra inflammationem consistentia, resiccantibus valde indigent pharmacis. Et figuræ locorum rationem habens ibidem. Quę inquit, citra vterum, aut vesicam consistunt vlcera, eisdem medicamentis indigent, sed instrumentis insuper opus habent, quæ ipsa intromittant, vt sunt metrenchitæ, & catheteres vocati, aptioraque sunt arida, qualis est crocus, pompholyx, & aloe, quæ facilè plantaginis, aut alteri succo tali miscentur. Et 10. de comp. med. per loca, loci rationem habens: In manibus, pedibusque pharmacis repellentibus fluxionem inquit, vtamur, iuxta coxendicen verò, ea minimè administremus, cum enim iunctura ea in profundo sit sita, sanguis ex vicinis, & ambientibus vasis à musculis ad illam truditur. Et ibidem rationem habens

longinquitatis ipsius viæ: in nephriticis medicamentis, si quidem inquit, quæ ad inflammatas, & exulceratas renum affectiones componuntur, mitigatorijs medicamentis indigent. Cęterum inquit, cum impossibile sit hæc cito penetrare ad regionem renum, ob id ipsis miscemus diuretica: Ex ijs igitur manifestum esse potest, quantum curandi ratio virium, & incrementi sumat ex locorum affectorum notitia. Quorum cognitio cum in vniuersali quodam exposita fuerit, sequitur vt singulorum membrorum naturas particulares percurramus, vt ex eorum natura rectè percepta, singulis sua propria, & peculiaria remedia accommodari possint. Hæc autem præcipuè cum rationem curandi variare soleant apud artis medicæ professores, nempè vętriculus, epar, lien, renes, vesica, vterus, cerebrum, pulmo, & cor. Sequitur igitur vt singulorum naturas particulares percurramus, incipientes à ventriculo. Porrò ventriculi temperatura cum frigida sit, & neruosa, ea ratione, ea quæ vehementer frigida sunt, pati non poterit, eius verò habitus cum sit facilè dissolubilis, quo dissoluto sequitur error in concoctione, & in vniuerso corpore, ob id postulat roborantia, & leniter astringentia, quamquàm astringentia quoque desideret ventriculus, & iecur magis quam cætera membra, quod sint è principalibus partibus. 11. meth. Sequitur operatio. Partes itaque sibi soli inseruientes vacuabimus audacter quantum feret affectus, modo virtuti etiam attendamus. At vbi partes opus habebunt non solum sibi, sed omnibus animalis partibus necessarium, veluti sunt ventriculus, & iecur, de eorum robore nō leuis erit habenda sollicitudo in vacuatione. 11. meth. ventriculus. n. & si quatuor illas facultates retinet, quemadmodum aliæ partes, attractricem, retentricem, superfluitatum excretricem, & ante has omnes alteratricem, in hoc tamen ab alijs differt, quod natura illis non indidit sensum eorum quæ desunt, sed in modum plantarum nutriuntur, soli enim ventriculo hoc fuit à natura iniunctum, & hoc, quod totius corporis partes reliquæ nutrimentum ex venis à caua prognatis trahant, ipsa rursus caua ex venis epatis, hæ rursum ex ijs quæ sursum feruntur ad portas, illę rursum ex ventriculo, & intestinis, cumque nulla iam superesset amplius particula, à qua ventriculum capere oporteret, animali facultate ipsum extrinsecus repleuit, in qua differt à plantis, quæ per os cum non essent nutriendæ, promptuarium copiosi alimenti subiectam habuerunt terram, cui hærentibus, atque vnitis semper affluunt alimenta. 4. de vsu partium. Ventriculi verò vsus fuit à natura factus, non vt esset earum partium, quæ confectum alimentum in totum corpus deriuant, sicuti venæ, neque vt haberet vsum aliarum partium, quæ excrementa suscipiunt, sed earum quæ recipiunt, & conficiunt cibum, & iecori præparant. 6. anatom. adminis. Vsus etiam ventriculi, est primum in cibarijs subire laborem, sine quo erunt inutilia, in nullamque rem animali commoda, purgat enim ex ipsis, vt præparandi tritici periti, si quid terræ aut lapidum, aut syluestrium seminum admixtum sit, quæ perniciosa corporibus esse solent, ventriculi enim facultas pariter, si quid fuerit eiusmodi, pellit inferne, reliquum verò omne, quod fuerit natura vtile, vtilius adhuc ab ipso redditum, venis quæ tum ad ipsum ventriculum, tum ad intestina perueniunt, distribuit; hæc autem quemadmodum baiuli in ciuitatibus repurgatum in promptuario frumentum, in aliquam communem ciuitatis deferunt officinam concoquendum,

dum, & vtile ad nutriendum mox futurum, simili modo prius elaboratum in ventriculo alimentum, venæ ipsæ deferunt ad aliquem concoctionis locum, communem totius animalis, quem epar nominamus: initio 4. de vsu partium. Amplius cum nutritio sit assimilatio nutrientis secundum qualitatem mutati ad id quod nutritur, assimilatio autem non sine transmutatione fiat, transmutans autem facilius transmutationem exerceat, & commodius in ijs quæ præparata, præcoctaque, quàm quæ concocta non fuerint, ob hanc rationem tot concoctiones sibi inuicem successerunt. Etenim cum cunctis partibus iecur alimentum præparet, illi ventriculus, huic os, ori quædam, vel iurulenta, vel assa, vel frixa, vel tantummodo madefacta, his omnibus gubernatrix natura fructiferas plantas præparet, quinimò nonnulla ab ea ipsa gignantur, quæ nec elixanda, nec assanda, nec madefacienda, nec aliter præparanda sunt, atque ad eundem modum animalia, & animalium partes. lib. de cibis boni, & mali succi. Sequitur sensus, qui oris ventriculi cum exquisitissimus sit, ob id symptomata non pauca, tum verò syncopas accersit, & in consortium affectus reliquas partes facilè ducit, quapropter ad robur virtutis conseruandum, & ne syncope accidat, non solum temperamenti trium principiorum, sed etiam ventriculi est habenda ratio, hac ratione quia ventriculi oris facultas, quamprimum fatigatur propter eximium sensum, vnde reddere solet pulsus languidos, paruos, crebros, interdumque inæquales. 4. præsag. pulsuum. Sensus autem egestatis in ventriculo vnde est? & propter quid est? Cum animalibus impossibile fuerit plantarum ritu ex terra sugere humorem, opus sanè fuit per cibaria id temporis edere, quo ventriculus senserit indigentiam, ea verò ratione qua nulla corporis particula ex seipsa habet sensum sibi innatum, affluere igitur ventriculo facultatem sensitiuam oportebat per neruos, velut per canales quosdam, cuius rei gratia, par neruorum haud mediocre supernè defertur, & dissemi natur, contexitque maximè quidem eius os, & partes ipsi continuas, & in alias partes vsque ad fundum ipsius ventriculi protenditur. Sequitur ventriculi connexio, qui quidem cerebro colligatus est, simulque consentiunt propter neruorum à cerebro ad os ventriculi descendentium magnitudinem, per quos etiam sensus huic particulę, quàm vlli reliquarum corporis partium acutior est, vt hac ratione ventriculus cerebro, & cerebrum ventriculo suas affectiones transmittant, quocirca capitis fracturas, cum ad membranas vsque perueniant, biliosus vomitus, nausea, stomachique morsio comitatur, & hypocondriacas dispositiones melancolica tristitia sequitur, & quibusdam oris ventriculi dispositionibus, ea quæ in affectionibus suffusioni similatur affectio. 3. de locis affectis. Non solum autem cerebrum propter conuenientiam, quam cum eo habet propter duos neruos, sed in eosdem affectus cor quoque ducit propinquitatis ratione, item & septum transuersum, cui adnatum est, conuenit quoque ventriculi ostium cum spinali medulla, qua parte ipsi adhæret, & colli vertebris adnexum est. libro de melancolia ex Galeno, Ruffo, Posidonio: consentire etiam ventriculum cum epate dicere possumus, quod ventriculo, & intestinis meatus nullus adsit, præterquam ad iecur, qua ratione fultus Galenus, arguit omnia membra quæ totas materias, atque inte-

gras alijs præparant, esse membra præparantia, vt hac ratione, cum non alius quispiam meatus à pulmone aliorsum tendat, quàm vnus ad cor, neque è ventriculo, & intestinis, præterquam ad iecur aliquod permeat foramen, neque ex reticulari contextu, nisi in cerebrum, neque ex semen præparantibus conceptaculis, nisi ad testes exitus aliquis patet, & qui biliosum excrementum colligunt meatus omnes in vnum demum vas deferuntur omnes, iecori scilicet annexum folliculum: non secus renes in vnam tantum vesicam transmittunt: qua ratione ductus Gal. concludit, epar nullo consilio à natura fuisse fabricatum vt cordi sanguinem præparet, cum ei dimidium tantum suppeditandi munus iniunxerit, consequenter epar ducem esse, & principem, non autem ministrum. 6. de decretis Hipp. & Plat. Sequitur ventriculi situs, cui sanè præpositus fuit thorax, & quę in eo sunt viscera. Positus enim fuit ventriculus non statim post os, tametsi postulabat id alimenti certe susceptio, sed post eam partem quam vocamus thoracem, & quæ in eo sunt viscera præposuit natura, vt ille quidem in inferioribus partibus effluuia haberet superfluorum, hic verò per os attrahens, & rursus emittens aerem, vocis, & respirationis fieret conditor. 4. de vsu partium: ventriculum autem circumdedit iecur, ob hoc, vt ventriculus ab epate, & à ventriculo cibaria calefierent, atque hoc est illud, cur natura iecur produxit quibusdam lobis tanquàm digitis ventriculum ad vnguem complectens. Sequitur epar, cuius temperatura calida est, & humida, vnde iecoris spetie nihil sanguini similius, & temperatura. 6. de decretis. Sequitur epatis habitus, cuius propria substantia est ipsa caro, cuius naturam si quis considerarit, proximam sanguini manifestè videbit, si enim animo cogitaris portione tenuiore exhausta à calore ipsum sanguinem crassiorem factum, nihil aliud inuenies esse, quàm epatis carnem. 4. de vsu partium, ob id iecur plus cæteris membris astringentia petit, 11. meth. qua ratione etiam non perfert hoc membrum fortia medicamenta, veluti splen, lib. ad Glauc. & 6. de decretis Hipp. & Plat. Iecoris caro nihil aliud est quàm sanguis coagulatus, argumento est illud, quod si sanguis conspissetur, caro iecoris prorsus effecta erit, atque hoc est illud cur Gale. carnem iecoris concludat esse instrumentum conueniens pro sanguinis generatione, cum id quod mutatur, in mutantis similem spetiem euadat. 6. de decre. Hipp. & Plat. Sequitur iecoris operatio, iecoris sanè opus particulis omnibus est pernecessarium, tametsi non adeò perpetuam necessitatem habeat, sicut ipsius cordis, atque ad portionem iocinoris etiam ventriculi opus se habet. 7. meth. in fine, quod quidem iecoris corpus ex propria sua natura functionem propriam est consecutum, maxime rubrum enim cernitur, perinde ac sanguis. 6. de placitis. Munus insitę iecoris facultatis est vniuersam in animali procurare nutritionem, cuius maxima pars, & nobis, & sanguineis omnibus sanguinis est procreatio. 7. de placitis. Sequitur vsus, vsum quendam iecur præstat, & cordi, & cerebro, sicut enim cerebrum ad præseruandum cor vtile est neruis thoracem agitando, quo distento inspiratio, cõtracto expiratio fit, eodem modo cerebro vsum quendam cor ipsum præstat, atque ijs vtrisq; iecur, vt tradit Gal. lib. de fœtus forma. Et iecur cum ex ijs partibus sit, quæ opus habent non solum sibi, sed omnibus alijs necessarium, sicuti etiã uentriculus, ut hac ratione de eorum robore non leuis sit habenda sollicitudo

in vacua-

in vacuatione 11. meth. Sequitur iecoris sensus, iecoris tunicæ neruus cur est insertus, intro vero nō etiam peruenit euidenter? quoniam sicuti vt conueniens modus caloris visceri seruaretur, arterię à corde ad ipsum peruenerunt, ita etiam vt non prorsus insensibile esset, inseruit natura neruum tunicæ ambienti, quoniam si nec phlegmonis, nec alterius affectionis sensum habuisset, nihilo vtique à planta differret, quamquam obtuse sentit omnes huiusmodi morbos non luculenter, vt aliæ corporis particulæ, quod neruus cum sit paruus, qui in tunicam ambientem distribuitur, aut non omnino in viscus, aut non in totum certè sese insinuat, superfluum enim erat neruum spargi in totum viscus, quod obscurum ipsi sensum vel per distributionem erat suppeditaturus 4. de vsu partium, Quam ob rationem iecori, cordi, & renibus in superficie solum sensus inest, non in cauitate, dolorem autem cur persentiscāt ex hoc contingit, quoniam grauantur, ideo dolor exurgit, extenditur namque membrana, quæ foris est vndique, quod cauitas interna repleatur, & sic extensa membrana dolorem facit, libr. de dign. & medic. Sequitur epatis connexio, de qua 4. de vsu partium in hunc modum sermonem facit; superest, inquit, de tuta ipsius positione verba facere, quam sollicite natura iam olim ipsi meditata est. Nam ventriculo, intestinisque omnibus, per venam, & colligantem ipsa tunicam, coniunctum erat, ab eisque separare ipsum haud quamquam erat facile, propter figuram & lobos, at non sufficiebant hæc, proinde ipsum vinculis quibusdam stabilitum natura proximis corporibus inseruit, vno quidem, ac maximo, tunica a peritonæo oriunda, quæ ipsi pro tegmine est, cuius occasione futurum erat, vt omnibus etiam internis coniungeretur, omnia enim tunica hac obuoluuntur, magno præterea alio vinculo phrenibus, atque alijs quibusdam membranosis, & paruis costis nothis connexum est; verum id vinculum, quo phrenibus viscus ipsum coniugi diximus, est quidem & ipsum corporis substantia ipsi peritonęo adsimile, quippe quod ortum habet ex tunica ambiente ipsum epar, & ea quæ phrenas infernè succingit, quas ambas diximus à peritonęo produci, crassities autem eius, robur, ac patiendi difficultas, permultum à peritonæo distat, neque id immerito, nam si recti steterimus, à phrenibus necesse est epar pendere, quo fit vt periculum non paruum fuerit, ne vehementioribus motibus facile abrumperetur, repenteque animal interiret, copulatur enim epar non solis phrenibus ibi, sed etiam cordi per phrenas. Nam venam illam cauam toti corpori cum sanguinem distribueret, omnino quidem erat necesse ad cor pariter ascendere, alium autem transitum commodiorem cum non haberet, necessario phrenas penetrauit, vt quæ medium inter vtrunque viscus sitæ sint, Non igitur conueniebat, alia quidem vincula venæ ipsi, alia autem visceri comparare, sed vnum durum, ac crassum indumentū simul cauę venæ, simulque communi ligamentum ad diaphragma, tum venæ ipsi, tum toti visceri fecisse prętiterat, momentaneus igitur imprimis his locus futurus erat, noxaque venæ eius loci omnibus quę in toto sunt animali venis communis erat futura, non aliter quàm si quando truncus arboris affectus sit vulneratam enim hanc venam, aut diuulsam, adeo acuta sequitur mors, vt cum cyclopi quamquam longe omnium maximo, sapientissimum vlyssem poeta scriberet insidiari, mortemque machinari, non in aliam corporis partem ensem impulsurum

tum fuisse finxerit, quàm qua epar phrenes continent, fecissetque ita, inquit, si trucidato eo, quod sperarat assecuturus fuisset, manibusque lapidem grandem, quem altis ianuis ille opposuerat, potuisset amoliri, adeo certè huic loco confidebat, vt si vulnere adfectus esset, ne temporis quidem momentum ipsi viuere esset permissurus, & cætera. Lib. autem de fętus formatione partes prosequitur iecori seruientes, ob iecur inquit partes istæ factæ sunt, renes, & vesicę duæ, fellis receptrix ipsi visceri innexa, ad renes vrinæ receptrix collocata, cœnosa autem visceris excrementa lien expurgat, ventriculus iecori præcoquit alimentum, intestinorum anfractus, digestionis quæ in ipsa intestina fit, causa, fuit effectus. Sequuntur loca per quæ iecur purgatur. Iecur inquit per aluum, & vomitum expurgari fuit hinc cognitum, ex eo quod compertum habebamus, quod cauo iocinoris subijcitur ventrinculus, & ieiunum, tum quod ieiuno ipsi tenue intestinum succedit, id vero colon excipit, ac colon quod appellant rectum, quare nisi hæc nobis comperta fuissent, non licuisset inuenire, quod iecur & per aluum, & per vomitum euacuari posśit, cæterum aptior est prior vacuatio, tanquam vsu iam callentibus intestinis iocinoris superflua tolerare, 7. meth. in fine, quamquam iocinoris cauum per aluum magis purgatur, gibba vero per ea quæ modice vrinas mouent, cuiusmodi est apium, 13. meth. idem secundo ad Glauc. vbi ait, quod situs ipse visceris ostendit, quod cauum per aluum, gibba vero per vrinas sit expurganda; Sequitur lien, de cuius temperatura ita ait 2. de temperamentis. Lienis inquit, renum, & iocinoris caro tanto cute est humidior, quanto est mollior, calidior autem, quanto magis abundat sanguine. Habitus verò lienis rarus, laxusque est instar spongiæ, tanto rarior epate, quanto crassior pulmone, splenisque caro talis perpetuo seruatur. Sequitur lienis operatio, quæ sanè est ex iocinore quicquid limosum, & melancholicum est, expurgare, propterea quod ex eo humore nutriatur, qua ratione nec lienem relaxantibus tantum curare oportet, quod indicatio tuendi roboris in ijs tantum partibus sit communis, quarum munus ex vsu est vniuerso corpori, vnde lien, eparque similia nutrimenta, & medicamenta requirunt, nam quale medicamentum iocinori absinthium est, tale est lieni capparis cortex, quale rursum iocinori est eupatorium, tale scolopendrium lieni, siquidem similia genere medicamenta, quemadmodum & nutrimenta, ambo viscera requirunt: cęterum tanto conueniunt valentiora, & acriora lieni, quanto is crassiore vtitur alimento, 13. meth. Attrahit autem splen humores crassos, & melancholicos in hunc modum; & per hunc meatum, etenim natura quendam velut stomachum ex simis partibus ipsius splenis productum venosum vas, ad portas extendit, vt nihilominus epar certè purgetur, quam si propè ipsum esset splen vocatus, neque longo vt nunc, sed breui aliquo stomacho excrementum traheret, lienis autem necesśitas, & consequenter operationis suæ in hunc modum habetur 4. de vsu partium, veluti, inquit, vinum mustum in ebullitione, ex ipsis excrementis, quod fœculentum est, ac crassum subsidet, innatat vero quod tenue est, ac leue, ac veluti spuma quædam in sanguinis superficie fluitat. His sane ratio fuit instrumenta parari, caua quidem vt recipiant facile, prælonga verò colla, velut stomachos quosdam vtraque parte cauitatis habentia, alterum quidem eorum attrahendo excremento, reliquum autem emittendo

idoneum

idoneum. Et lib. de atra bile. Humor enim, inquit, pituitosus, qui in prima ventriculi coctione fit, cum mutetur in concoctione, quam epar obit, in sanguinem, proinde ei nullum datum peculiare instrumentum est ad sanguinis purgationem, nam hæc biliosi humoris sunt, & serosorum excrementorum, vt etiam lien melancholici humoris, ob id male Erasistratus tam magnum instrumentum existimauit à natura artificiosa frustra conditum, 2. naturalium facult. præsertim cum Hipp. & Plato, & cum ijs veterum tum philosophorum, tum medicorum innumeri contra illum sint. 2. naturalium facult. & libro de fetuum formatione, & 6. anatom. administ. Sequitur lienis sensus, cuius parum à natura adhibitum fuit, quod sicut epar ea ratione, qua à quattuor instrumentis cum purgetur, consequenter nullus succus malignus, & acris mansurus esset, sensu maiore haudquam indigebat, ita etiam, cum hæc excrementa, ipsis nihil incommodi essent allatura (argumento illud esse potest, quod huius excrementa trahere non potuissent, nisi qualitatis communitas quædam cum excrementis ipsis intercessisset) sensum maiorem non postularunt 5. de vsu partium. Sequitur lienis situs. Positionem inquit lienis conuenientem esse oportebat lationi excrementi, & ipsas stomachorum ad epar implantationes positionibus respondere, vnde vesicam flauum & leue recepturam epati natura imposuit, splenem quoque oportebat ipsis portis subijcere, quo sua sponte inclinaturum erat pondere delatum melancholicum illud excrementum, quoniam verò ventriculus prior occupauerat omnem locum, cumque in sinistris partibus amplum spatium esset relictum, illic splenem deposuit, & ex simis partibus ipsius splenis venosum quoddam vas, quo epar purgatur, ac si prope ipsum esset splen locatus, quarto de vsu partium. Sequuntur loca per quæ expurgatur lien. Loca inquit Gal. per quę expurgatur lienis pars, quemadmodum & iocinoris caua per intestina purgatur. 13. meth. quamquam etiam per vrinas purgetur, quemadmodum renes, & iocinoris gibba. 2. ad Glauc. Sequuntur renes, & primo temperatura, lienis inquit Gal. renum, & iocinoris caro, tanto cute est humidior, quanto est mollior, calidior autem, quanto magis abundat sanguine. 2. de temperamentis, habitus verò renum densus fuit, ne cum vrinis per aliquod foraminum quæ in renibus habentur, quemadmodum tenue, & biliosum ita vt sanguis elaberetur, vt carni aspersus sanguis ipsorum renum, adhęresceret, vniretur, atque demum ipsis fieret alimentum, 3. de vsu partium. Sequitur vsus. Cum, inquit, vt ex iocinore purum, nulliusque superflui particeps vniuerso corpori dispensari uellet natura, instrumenta ad id expurgandum accommodata condidit, aliud quod subtile, & leue bilem, aliud quod terrestre, & graue, aliud quod serosum, aquosumque renes, 6. anatom. administ. quam quidem urinam ui sua trahunt, 1. de nat. facul. ratione uerò qua alias excrementorum species serosa hæc superfluitas non parum superat, renes natura duos, non vnum effecit. Sensus uerò parum renibus tributum fuit, ueluti & alijs instrumentis quæ purgant epar, ut quæ nihil vnquam negotij à compræhensis insese excrementis erant habitura, 5. de vsu partium, idque sensus in superficie, non autem in cauitate. Sequitur situs: renes, inquit, adiacent vtrinque ipsi venę cauæ, quę paulũ sub epate, vt quicquid in ipsam sanguinis assumatur cõfestim purgetur, solusq; postea is purus eat per totũ corpus, pauco omnino

ipsi

ipsi admixto aquoso humore, non enim egit amplius sanè multo hoc vehiculo, vt qui tum per amplas vias illinc ferretur, tum fluxilis magis iam natura redditus sit, quod ei accidit primum ab ipsius epatis, deinde cordis calore multo vehementiore. 4. de vsu partium. locus vero purgandi renes est huiusmodi, expurgantur enim inquit Gal. renes tum per deiectiones & pharmaca deiectoria, tum per vrinarios meatus, per deiectionem quidem, & pharmaca deiectoria, vbi multo vitioso succo sunt referta, per vrinas vero, vbi mediocri, 7. meth. in fine. Sequitur vesica, & primum vesicæ habitus, vesicæ inquit Gal. venæ, arteriæ, & nerui maiores quàm renibus, & lieni à natura dati fuerunt, quod cum purum, atque ab aliis secretum excrementum attraheret, iure optimo alia vasa sibi ipsi suppeditatura flagitauit, ob id venis, neruis, & arteriis maioribus opus ipsi fuit, quod etiam vesica bilis eadem ratione obtinuit, 3. de vsu partium. Sequitur vesicæ operatio. facta inquit Gal. fuit ad purgationem serosorum excrementorum à sanguine, sicut lien melancholici, vesicula bilis, lib. de atra bile. Musculi vero eius operatio, & officium proprium est cohercere, & excrementorum effluxibus præesse, excernere autem nequeunt nisi secundum accidens, cum agere desierint, quare errarunt qui causa excernendi superflua, musculos esse dixerunt, cum tum eius qui vesicę, tum musculi ani officium sit non excernere superflua alimenti, sed retinere, 2. de motu musculorum, cuius quidem uesicę opus cum sit commune, ob id in vacuatione eius quoque maxima ratio erit habenda, tametsi in partibus, quę sibi soli inseruiunt, audacter vacuare liceat, & quoniā non par est actionum communium dignitas, sed aliæ magis, aliæ minus vtiles sunt, ob id ad portionem actionum, dignitatis etiam cuiusque partis prospiciendum erit robori, sicut fit in corde, quod maxima sit cordis officii dignitas, in fine 7. meth. sensus vero vesicę ex superius dictis elici potest. Sequitur colligantia, & situs, cum inquit Gal. excrementum hoc tanquam superfluum esset excernendum, locus autem vnde superflua alimenti euacuantur, in imo præstaret collocare, ob id in imo uesicam natura collocauit, quę tanquam cisterna quædam, & receptaculum esset, ad cuius finem musculum fabricauit, qui aduigilaret, ne superflua intempestiuè effluerent, quoniam uero renes, quo urina secernitur, propè epar construxerat, necesse fuit ab ipsis ad uesicam uias quasdā construere, atque meatus urinarios, qui renes uesicæ committunt. 5. de usu partium. Locus uero purgandi uesicam est, ut inquit Gal. ut purgetur sicut renes, & iecoris gibba, per deiectoria quidem pharmaca, ubi multo uitioso succo sunt referta, per urinales autem meatus, ubi mediocri, in fine 7. meth. Sequitur uterus. Sita, inquit, Gal. lib. de uuluæ dissec. est uulua intra abdominis membranam inter uesicam, & rectum intestinum. ita ut recto intestino toti ferè incumbat, ad umbilicum uero, qua parte fundum eius est, maiori ex parte uesicam excedat, ad cunnum uesicæ collo extendatur, uesica enim fœminarum ad pubem collocata est. Et ibidem de eius colligatione ita ait. Porrò uterus, inquit, multis annexus est, multisque item coniunctus, atque unitus, qui moderata fuerit magnitudine, tenuiora intestina attingit, qui supramodum paruus est, ea tantum tangit, quibus est innexus, maximus uero, qualis est præcipue prægnantis, & alia & abdomen implet, & multa intestina tangit, tenuibus quibusdam fibris recto intestino, et uesicæ, sed uesicæ, pluribusque nectitur, sa-

cro

cro item osſi alligatur, ex quo etiam ex multorum ſententia, firmis quibuſdam vinculis, & neruorum, & muſculorum dependet, dependet etiam totidem nexibus ex lumborum vertebris, lumborum enim magni muſculi vtrinque proceſſus quoſdam ſatis magnos vtrinque promittunt, qui tum in vtraſque vuluæ partes, tum in ceruicem veſicæ, tum in ſedem diſtribuuntur, atque hæc vincula laxa omnia ſunt, vnde efficitur vt latè, & moueri, & transformari vulua poſsit, nexus nihilominus ea ſunt, quæ in ipſam penetrant, partim vt corpus ipſius contexant, vt ſunt magna ex parte nerui à dorſi medulla propagati, partim vt & vuluæ, & fœtui, tum augmentum, tum alimentum exhibeant, cuiuſmodi officium venæ, & arteriæ præſtant veſicæ, & principi inteſtino ad ceruicem tantum membraneis, & arterioſis partibus aliquanto cum adipe coniungitur, atque vnitur, ita tamen vt reſolui excoriando poſsit, adeò verò exacta conglutinatio ea eſt, vt vna, & eadem caro efficiatur, teſtes verò, & ſeminarios meatus agnatos habet, cunno autem ceruicis extremitate committitur, atque ita fit, vt vulua cum aliquibus coniuncta vniatur, aliquibus annexa ſit, ab alijs dependeat, ab alijs contexatur, alatur ab alijs, collo quidem veſicæ, & recto inteſtino iuxta cunnum, perinde ac teſtibus, & vaſis ſeminarijs vnita coaleſcit, alijs partibus veſicæ, & recti inteſtini annexa eſt, annexa quoque eſt oſsi ſacro, ex eodem tamen etiam dependere rectè diceretur, ex dorſi medulla, & lumbi muſculis dependeat ſolummodo, neruis & annexa, & coniuncta, & contexta: arterijs, & venis, non tam annexa, & coniuncta, & contexta eſt, quàm ex ipſis etiam nutritur, quarum venarum, & arteriarum magnitudinem, poſitum, numerum, & ortum etiam declarat, 14. autem de vſu partium, vuluæ, & mammarum coniunctionem magnam per venas, & arterias declarat, quo loco ait, Porrò quid cauſæ ſit, cur mammæ tantum habeant cum matricibus conſenſum, id iam explicabo, etenim mirabilem quandam id quoque naturę artem indicabit, cum enim partes v̄traſque ad vnum opus obeundum comparaſſet, ipſas per vaſa coniunxit, & paulò poſt, ſola enim hæc in animalibus vaſa partim quidem ex partibus quæ ſunt ſupra phrenas profecta, ad inferna corporis feruntur, partim autem ex inferioribus ſurſum, quod prædictas ſolas particulas per vaſa coniungi erat neceſſe, vt quando in matricibus fœtus augeretur, ac conformaretur, illi ſoli venæ communes ex vtriſque alimentum affundant, quando verò natus fuerit, mammis rurſum alimentum totum affluat. Quę cauſa eſt, cur eodem tempore menſtrua bellè procedere nequeant, & fœmina lactare, altera enim pars dum ſanguis ad alteram transfertur, ſicca ſemper relinquitur, cæterum ante conceptum in muliere ętate florente, quicquid ſanguinis ſuperflui colligitur, natura ſingulis menſibus per venas ad vterum pertinentes, id excernit, cum autem iam conceperit, ex ijſdem vaſis fœtus trahit alimentum. De vteri verò ſenſu, & opere ex ſuperioribus elici poteſt, quamquàm circa vteri opus illud erit notandum, fœtus expulſionem non eſſe vteri opus, ſed abdominis muſculorum, qui ſcilicet tum ad deiectionem, tum ad reddendam vrinam nobis ſunt auxilio, 3. de nat. facult. de locis enim per quos expurgatur, habet 2. ad Glau. quod per menſtrua purgatur. Sequitur cerebrum, cuius temperaturam frigidam eſſe, & humidam initio lib. de compagine membrorum Gal. aſſerit, vbi etiam cauſa ponitur, cur frigidę ſit, & humidę temperaturæ: Cerebrum

inquit, natura quidem frigidum est, & humidum, & hoc ideò, vt facillime ad susceptionem diuersorum conuertatur, & vt membris mouendis habilitatem præstet, & vt calido, & sicco spiritui ad caput exhalanti temperiem inferat. Sequitur cerebri operatio, quæ sanè est vt spiritum animalem transmittat, vt cor vitalem, ait enim 3. de placitis Hipp. & Plat. in fine: quemadmodum corpus ipsum cordis, cum ex seipso dilatatur, ac contrahitur, vicissim materias, & attrahit, & emittit, eadem ratione cerebrum etiam cum vult spiritum, quem in ventriculis suis continet, quem animalem nuncupamus, in aliquod membrum transmittere, accommodata huic rei agitatione motu id facit, hic autem spiritus, qui in ventriculis continetur cerebri, parua quadam ex parte, fortasse ex ijs etiam quę ad ventriculos ipsos pertinent, venis gignitur, maximum verò, ac præcipuum ortum huic arterię illæ quę sunt ad reticularem in fundamento cerebri sitam texturam suppeditant, à corde ipsæ ortum habentes. Quibus autem partibus cerebrum consentiat, & colligatum præcipuè sit, lib. de melancolia in principio tradit, neque enim inquit, quicquàm obstat, aliunde, atque ex alio membro, quàm ex cerebro, huiusce affectus melancholici originem esse, cum facilè ostiolum ventriculi quiduis patiens in similem affectum cerebrum ducat, nimirum ob conuenientiam, quam cum eo habet propter duos neruos, qui desuper à cerebro ad ipsum maximi descendunt, in eosdem affectus cor quoque idem trahit propinquitatis ratione, item & septum transuersum, cui adnatum est, conuenit quoque ventriculi ostium cum spinali medulla, qua parte ipsi adhæret, & colli vertebris adnexum est. Sequitur situs capitis, quod sanè 9. de vsu partium, partibus corporis omnibus, velut tectum quoddam calidæ domui est superpositum, quo fit vt cum omnia, quæ à partibus subiectis sursum efferuntur fuliginosa, ac vaporosa excrementa caput excipiat, largiore egeat vacuationē. Locos verò, per quos expurgatur cerebrum tradit 7. metho. in fine, vbi non solum locos expurgandi cerebri, sed locos etiam expurgandi alia membra percurrit, à figura verò, inquit, indicatio ipsius modi vacuandi excrementa suggeritur ad hunc modum, ventriculus vomitu, deiectioneque inanitur, intestina deiectione tantum, sicuti etiam iocinoris caua, renes verò, & vesica, & iocinoris gibba, si multo vitioso succo sunt referta, per deiectiones, & pharmaca deiectoria (catoterica Græci vocant) expurgantur, sin mediocri per vrinales meatus, cerebrum verò per palatum, & nares, & aures, pectus, & pulmones per asperam arteriam, & fauces, quanquàm satis prolixius locos expurgandi cerebrum. 9. de vsu partium percurrat. Sequitur pulmo, de cuius temperatura ita ait Galen. quod, inquit, pulmonis, cerebrique proprium corpus proximum adipi humiditatis ratione sit, ex mollitie eius coniectare licet, non enim à frigido congelatur, cum nec à calore fundatur. 2. de temperamentis, & 7. de vsu partium, quod inquit motu agitetur perperuò, ob id mollissimus, & calidissimus fuit, ossa verò velut ex diametro pugnantia bonam totius vitę partem quiescentia, frigida, & dura, quas ob causas etiam perdurat ipsorum substantia, nec facilè dissoluitur. Habitus verò talis est, pulmo viscerum omnium leuissimum, mollissimumque. 6. de vsu partium, atque humidam, omnem substantiam facilè potest, promptissimèque admittere, cum adeò rarum, ac molle sit

membrum,

membrum, lib. de crisibus, Pulmonis caro longè laxior est quàm splenis, laxissima enim est atque lenissima, vtpotè ex spuma quadam velut coagulata, 4. de vsu partium, cum autem vnumquodque sibi simili nutriatur, ob id puro nutritur, ac vaporoso sanguine flauo, subtili, & spumoso, quas omnes dotes habet sanguis, qui à corde mittitur ad pulmones, non autem, quomodo iecur, limoso, ac crasso, quamobrem vasa etiam obtinuit ratione habitus ipsius constructa, contraria maximè quidem ijs, quæ sunt in epate, post autem & alijs animalis particulis. In ijs enim cum vasis sanguinem suppeditantis tunica rara sit, ac tenuis, affatim crassi sanguinis, ac celeriter partibus circumfusis distribuit, in pulmone verò, quod crassa ea, & densa extitit, nihil nisi tenuissimum sinit elabi, 6. de vsu partium: ratio autem cur pulmo non habuerit venam tenuem, & arteriam crassam, sicuti cernimus in reliquo animalis corpore, sed opposito modo, venam crassam, & arteriam tenuem, hæc est, quoniam in reliquo animalis corpore, venam fecit natura tenuem, vt sanguis crassus, grauis, ægrèque mobilis, qui in ea continetur, facilè circumfusis partibus distribueretur, contra verò arterijs crassam, ac densam tunicam exhibuit, ne spiritus tenuis, lenis, & citus, expiraret repentè, atque euolaret. Pulmo verò vasa opposito modo facta obtinuit, venam crassam, arteriam tenuem, & hoc, quod pulmo, etsi motus omnis sit expers, à thorace tamen cum continenter moueatur, cumque venas, veluti cibi promptuarium quoddam, non esset opus dilatari inspirantibus nobis, nec expirantibus contrahi, arterias verò opus esset, veluti spiritus conceptacula quædam à natura factas, repleri inspirantibus, celeriterque vacuari expirantibus nobis, ob id arterijs pulmonis corpus molle factum fuit, vt promptè vtrisque thoracis actionibus obsequi possent, venis verò durum corpus, quod nihil obedire opus erat. Cum igitur corpus nutriatur per ipsorum vasorum tunicam sanguine, laborabitne igitur pulmo inopia alimenti? cum tunicas venarum densas admodum obtinuerit? quinimò hoc fuit maxima naturæ prouidentia, vt cum sibi simili nutriendus esset, nihil etiam, quod non esset lene, & tenuissimum elabi sineret, sexto de vsu partium, cum pulmo sit corpus lene, rarum, ac velut ex spuma quadam sanguinis concreta conflatum. Operatio verò, & vsus talis fuit, cum inquit, ex cordis palpitatione in terribilium rerum timore, & ex iræ excitatione præuiderent fore, vt totum hoc irascentis partis domicilium æstuosum, ac propemodum ignitum redderetur, subsidium illi, pulmonum forma aggenerata inuenerunt, quæ mollis primum, ac exanguis, deinde cauernosa, spongiæ instar, ac foraminulenta est, vt spiritu, potuque excepto respirationem refrigeraret, æstumque mitigaret, ex consensu Hipp. & Plat. 8. de placit. Argumento illud esse potest, quod vt ait Galenus, in pulmone meatus tantum vnus adsit ad cor, hic enim est mos eorum membrorum, quę alij pręparant, neque enim ventriculo, & intestinis, præterquam ad iecur, aliquod permeat foramen, & renes in vnam tantum vesicam vrinam transmittunt, sexto de placitis. Sensus verò talis fuit, quod pulmo neruos habuit minimos, quod melius fuit, sicuti etiam cor, lien, epar, & renes, septimo de vsu partium. Situs autem talis fuit, cum inquit Galenus arteria sublimis emergeret, ob eamque causam sine stabilimento sursum, ac

deorsum per totum thoracem, iter esset factura, natura securitati ipsius prospiciens, ipsum pulmonem velut fulcimentum quoddam ei supposuit. 15. de vsu partium, cum pulmo sedem habeat omnium cordi coniunctissimam, eique vasis quàmmaximè sit affinis, & fiat confluxus per maxima ostia in vtrunque sinum, celerrimam cordi, & omnium maximam noxam exhibet, 4. præsag. pulsuum. Qua situs ratione parcius ad pectus, quàm ad alia astringentibus est vtendum, quod talia humores, qui phlegmonem excitant, in pulmones, & cor nonnunquam reprimant, ac longè quidem magis in pulmonis phlegmone ab astringentibus est abstinendum, quando in eo ipsis quoque relaxantibus admiscendum aliquid acrium quodammodo, & euidenter calefacientium est, quippè foràs trahere potius in eo, quàm reprimere debemus, vt cucurbitula ijs vtiliter, qui sic laborant, si prius sint vacuati, applicetur 11. meth. Locus verò pulmonis expurgandi talis fuit, locus inquit Gal. qua pectus expurgatur, & pulmones, est per asperam arteriam, & fauces, sicuti intestina deiectione tantum. 7. meth. in fine, qui quidem locus expurgandi per tusses, non aliunde quàm ex forma particularum est desumptus, quod hę nullum talem exitum habeant qualem vterus, vesica, sedes, aures, nasus, & os, hinc etiam fit, quod ventriculus vtrinque expurgari possit, sursum per vomitum, deorsum secundum naturam, quod genus indicationis ab instrumentalibus, quatenus instrumentalia, est sumptum, sicuti quæ siccandum esse docent ab ipsarum similarium substantia. 7. meth. Quoniam verò via longius abest, vbi expurgandum ex pectore, & pulmone pus est, ob id excogitata à medicis sunt fortissima, quæque maximè dissecent pharmaca, taliaque omninò, quæ si vlcus in ventriculo esset, ipsum exacerbarent. 5. meth. Sequitur cor, quod huius temperaturæ fuit. 6. de placitis Hipp. & Plat. siccius sanè, calidiusque iecore ideo effectum est, vt & esset durius, & quemadmodum arterię, duplici motione posset agitari, atque ita ex ea agitatione insiti caloris proportio ęquabilis conseruaretur, vt in lib. de vtilitate pulsuum à nobis dictum est, ex duritie verò firmitas visceri compararetur, qua assiduam illam motionem, quæ interdum vehementer admodum à natura incitatur, toleraret, proinde neque proprius eius sanguis iecoris sanguini similis est, sed quo calidius viscus est viscere, eo flauior sanguis conspicitur, quem colorem siccioris sanguinis, sicuti humidioris ruborem proprium esse constat. Habitum verò validum, crassum, ac densum cur obtinuerit. 6. de vsu partium ostendit: cum enim cor ex se moueatur, corpus validum ipsum habere oportebat, & crassum, & densum, pulmonem verò, vt qui à thorace moueatur, neque grauem, neque densum, sed lenem ac rarum esse præstiterat, cumque quale est vnumquodque tali ipsum nutrimento ali oporteat, iure optimo, cor quidem crasso, pulmo autem vaporoso sanguine indiguit, cordis verò operatio est, esse totius vitæ principium, tertiodecimo de vsu partium: quo in loco discurrit, quomodo natura locum ubi continetur undique munierit, & pręsertim in partibus posterioribus, quod illic oculi non essent, dignitatem autem officij ipsius cordis, maximam esse, in fine septimi metho. ostendit, quoniam, inquit, non par est actionum dignitas ad ægros seruandos, sed alię magis his, aliæ minus utiles sunt, utique ad portionem actionum, dignitatis etiam, cuiusque partis prospiciendum est robori,

est robori, maxima autem est cordis officij dignitas, atque ęgrotantibus maxime omnium necessaria. Sensus uero cordi in superficie, non in cauitate inesse ostendit lib. de dign. & medic. Cum inquit demonstratum sit, cor, iecur, & renes in concauitate non sentire, in superficie autem sentire (quoniam in superficie nerui sentientes feruntur, in concauitate verò nulli sunt) & sequens ostendit, quomodo cum neruus non penetret, dolorē persentiscant: An inquit quia grauatur cauitas, ideo dolor exurgit: extenditur nanq; mēbrana, quę foris est undique, quod cauitas interna sit repleta, & sic extensa mēbrana dolorē facit, in renū itaque substantia dolor itidē generatur, quando concauitas ex lapide grauata est, & circumtenditur, profertque consensione dolorem in superficie, quippe quæ neruos sentientes habeat, & membranam, in meatibus autem vrinæ, vt qui neruosi sint, & sensibiles, dolor fit sæuissimus: cur autem paucissimis cor neruis indiguerit, rationem reddit. 6. de vsu partium, quem admodum, inquit, musculis omnibus, quod actionis animalis instrumenta essent, magnis neruis opus fuit, ita & cordi nullam actionem animalem habenti, tantis neruis opus fuit, quantis prædictis visceribus singulis, epati scilicet, lieni, & renibus, addam etiam & pulmoni, communiter enim hæc omnia, ne sensu omni carerent, neue plantæ penitus essent, neruos etiam habuerunt, priuatim autem inter ea, epar, & cor, quod & ipsa facultatum quarundam essent principia, illud quidem animæ concupiscibilis, hoc irascibilis. Sequitur cordis colligatio, cerebro enim colligatur, quot autem modis eis colligetur 2. de decretis ostendit in hunc modum, cor inquit cerebro tria vasorum genera connectunt, ex ijs inquam, quæ toti corpori communia habentur, venæ, arterię, nerui, venæ, quæ iugulares appellantur, arteriæ quæ carotides, quasi tu soporarias dicas, nerui, qui his arterijs annexi, atque associati sunt, 2. autem de causis pulsuum, cor inquit arterias cerebro, vinculum societatis transmittere, cerebrum neruos cordi. Et paulo post, nec iam inquit, quicquam habet administrationis, si cū vniuersum neruosum genus coniunctum cum arterijs sit, singulique eorum ramuli sibi mutuo immixti, communis appareat affectus. Lib. autem de pulsuum pręsagitione, cor citius, & magis pulmoni quàm thoraci consentire inquit, minus atque tardius thoraci, quod neque magnis vasis, neque vicinitate propinqua cum corde coniunctus sit thorax, quinimmo ibidem, cor iocinori magis quàm thoraci consentire inquit. compactior enim thorax est, quàm qui fluxionem admittat, iecur vero non ita compactum, & iocinori procliuius cor, & si remotius quàm thorax sit, vinculo cauæ venę consentit, septo autem transuerso in hunc modum ibidem ait consentire, præter omnes alias thoracis partes, quod ex ipsa caua vena in hoc venæ inseruntur, quę autem partes cordi inseruiant, & quæ organa cordi spiritum apparent, lib. de usu partium corporis humani declaratur, hoc inquit primum naturæ videtur esse laudandum, quod cor ipsun aerem externum trahere instituit non protinus per fauces, sed utriusque medium pulmonem, quasi spiritus promptuarium quoddam statuit, qui ambabus simul actionibus seruire posset, nam si cor dilatatum ex faucibus trahere, rursusque in illas astrictum aerem emitteret, contentum esse respirationis cum pulsu cordis, esset necesse, quam rem sequerentur multæ, ac magnæ ipsius animantis offensiones, nec deterius modo viueret, sed periculis etiam vtiq; esset nam

si hęc

si hæc ita haberent, verba continuare diu non possemus, ob idque ipsum vitam omnino degeremus impeditam, atque laboriosam, simili ratione, et quod metu suffocationis vrinare, mergique in aquam non possemus, tum autem quod sine inspiratione nunquam possemus fumum, vel puluerem, vel pestiferam aliquam aeris, ac venenosam qualitatem percurrere putredinibus quibusdam animalium, alijsuè occasionibus infecti, vitæ ipsi id promptissimè officeret, ipsumque animal funditus labefactaret, quod vero non ex faucibus, neque protinus extrinsecus, sed ex pulmone cor animam ducat, eamque rursus in pulmonem reddat, licitum fuit nobis, alias voce vti, & quidem diutissime, aliàs etiam nihil omnino inspirare, corde nihil impedito, neque offenso, nam si cor statim per fauces spiritus extrinsecus hauriret, & rursus foras profunderet, ex duobus sanè alterum necessario nobis accideret, vt vel aerem pestiferum intempestiue inspiraremus, vel omnino nihil inspirantes protinus suffocaremur, quo in loco etiam paucis interiectis, cordis situm explanat, nam ipsum, inquit, in medio omnino thoracis sinu natura collocauit, loco cum ad firmitatem aptissimo, tum autem ad æquabilem ex toto pulmone refrigerationem opportunissimo. Suscepit autem hominum vulgo opinio non in medio adamussim, sed magis ad leuam quodam pacto, cor esse locatum, deceptorum, eo qui ad sinistram mammam sentitur, sinistri ventriculi pulsu, qui illic situs est, omniumque arteriarum est origo. Sed de ijs, quæ circa locorum affectorum naturam sunt perpendenda, pro recte & conuenienter perficienda curationis arte, hactenus dictum sit. Sequitur postquam ex tribus superius à nobis propositis, vt ars curandi recte fiat (nempè affectus cognitione, loci affecti, & ipsiusmet remedij) duo percurrimus, affectum scilicet, & locum affectum, vt remedium modo percurramus, & quæ in eo præcipuè consideranda sunt, vt ars curandi finem suum assequi possit, Porrò si medicus cognita, & distincta affectus natura, & loci affecti, medicamenta habuisset, quæ proportioni vndequaque responderet scopis ab affectu, & loco affecto desumptis, non indiguisset aliqua medicamentorum compositione, & commixtione simul, at quoniam difficile est reperire medicamenta in natura, quæ vndique, & morbo & loco affecto satisfaciant, quæque non deuenient aut ratione modi substantiæ ipsius medicamenti nos impedientis, aut ratione qualitatis, qua ratione necessaria fuit ars ipsa componendi medicamenta, & ratione modi substantiæ ipsius medicamenti quandoque imbecillio robur addere, quandoque robustum, & valentius minuere, tardo celeritatem iniungere, celeri tarditatem, crasso tenuitatem, tenui crassitiem, denso raritatem, raro densitatem, graui leuitatem, leui grauitatem, insipido acrimoniam, aut salsuginem, aut amaritudinem, acri insipiditatem, veluti vstio, quæ vstis omnibus terreis, atque metallicis essentiæ tenuitatem, & acrimoniam addit, quibus rationibus turbith, zingiber addunt, tanquam eius calcar, agarico, sal fossile, atque hoc est illud, cur Gale. 11. de compo. phar. per loca. cap. 1. in vesicæ vlcere ait, quod cum emplasticantibus, conglutinantibus, & astringentibus esset sanandum, hæc autem omnia cum essent crassæ substantiæ, consequenter inepta per se, & solitarie accedere ad vesicam, tenuia diuretica, veluti cucumeris semina admiscuit, vt crassa illa medicamenta illuc deferri possent,

crassa vero admiscuit tenui in confectione arteriaca Lysiæ. 7. de compo. phar. per loca: in qua intentio erat crassos, & viscidos humores existentes in pulmone attenuare, & incidere, & abstergere, huiusmodi autem omnia cum fiant medicamentis calidis & siccis tenuis substantiæ, & talia postmodum medicamenta trachæam arteriam sui tenuitate exasperando incitent ad tussim, admiscuit thus, & passum creticum, quod in thure adsit emplastica, & crassior substantia, in passo vero viscositas apta ad remorandum materiam in transitu, quæ applanet, & adęquet eius asperitatem. Duro verò admiscemus molle, vbi volumus medicamentum pertransire ad partes longinquas, quemadmodum facit Gal. qui speties hyerę picræ simplicis ex vino, aut aqua potandas iubet, vt eius vis vltra iecur procederet, lenia vero asperis quandoque, atque hoc est in fluore alui orto à nimia humiditate requirente exiccantia, & corroborantia, quod fit aut corallis, aut huiusmodi alijs, timentes autem ne nimia sui asperitate nimis irritarent, admiscent emplastica, & quæ habent vim leniendi, veluti syrupum de iuiubis, de mirtis, & in calculo renum exhibentes vitrum combustum, & contritum, timentes ne transiens per loca angusta exulceraret, admiscent emplasticas, & lenientes medicinas, veluti muccilaginem seminum altheæ, citoniorum. Tarde vero operanti celeriter operans, & velociter, atque hoc est illud, cur in medicamentis multis catharticis antiquorum videamus scammonium cum agarico, & colocynthide commixtum. Et facile resolubilibus admiscemus ea, quæ difficile resoluuntur, veluti in pomo in peste conficiendo, vt odores illi non ita facile transpirent, gummi arabico, aut tragacantho odorata dissoluunt, hæc quoad modos substantiæ. Ratione vero qualitatis variatur ipsum medicamentum, & hoc vel ratione primæ, vel secundæ, vel tertiæ: ratione primę, quoniam cum medicamentum non solum debeat esse contrarium, sed ęquipollens recessui in tot gradibus, vbi medicamentum habebimus contrarium quidem, sed aut deficiens, aut superexcedens, ex compositione multorum eo peruenimus, & hoc dupliciter vel commiscendo plura similia in qualitate, in gradu solum dissimilia, veluti ex mixtione medicamenti calidi in primo cum medicamento calido in tertio, resultare facimus medicamentum calidum in secundo à nobis intentum, vel ex mixtione multorum dissimilium, non solum in gradu, sed etiam in qualitate, veluti ex mixtione frigidi in primo cum calido in tertio, facimus resultare medicamentum calidum in secundo à nobis intentum. Eodem modo in secundis, ex cõmixtione rari cum condẽsante, & multũ tensi cum valenter laxante, ueluti condensantem rarefacientem, emplasticantem, abstergentem, incrassantem, incidentem, attrahentem, repellentem, indurantem, emollientem, & maturantem, aperientem, claudentem, & obstruentem, vnientem, veluti sarcoticam, glutinantem, & cicatricem inducentem, cum soluente vnitatem, doloris sedatiuam, cum irritante, euacuantem cum habente vim sistendi, veluti supprimentem, cum ea quæ habet vim excitandi fluxionem, quæ quidem simul implicari possunt, vel similes, vel dissimiles, vel contrariæ, de quibus quoniam superius actum fuit, sequitur vt aggrediamur variationem medicamentorum penes alias qualitates secundas, cuiusmodi sunt sapor, odor, color, amplius & consistentia, incipientes à sapore, saporis enim erit habenda

ratio

ratio, eius spetiei maxime qua delectari solet æger & hoc vt suauia medicamenta facta à ventriculo melius comprehensa in actum deduci posſint, & ne nauſæam, aut vomitum, aut fluctuationes pariant, dummodo vis illius saporis affectum curandum non augeat, veluti acrem, ſalſum, amarum in calidis affectibus, vt nec in frigidis acerbum, ob id ventriculo quia amara ſunt ingrata catapotijs, vel alia forma condudi ſolent, vt deglutiendo ſenſum ſui non præbeant. Et 6. de comp. med. per locos ait, quod qui primus ſtomatichum diamoron compoſuit, ſuccum mororum cum melle coxit, quamquam non ſolum id fecit, vt gratius illud redderet. ſed vt diutius duraret, & hoc, vt præter etiam tempus mororum eo vti liceret. Et lib. antidotorum docet Gal. mitridato, & theriacæ, propter amarorum iniocunditatem in eis exiſtentium, vinum phale num acre laudatiſsimum admiſcere. Et Hip. 2. rat. victus acut. veratro nigro daucum, ſeſeli, cuminum, aniſum, non ſolum odoris, ſed etiam ſaporis iucundi gratia intelligere poſſumus, cum horum duorum ſenſuum ſenſoria, ſubſtantia, ſitu, actione ſint proxima, & in plerisque actionibus communia, atque hoc eſt illud, cur ante medicamenti compoſitionem de ſapore rogandum eſſe ægrum medici velint, quo ſapore maxime delectetur, & etiam qua forma, dummodo medicamenti vires non ſoluantur, dum aut dulcedini, aut iucunditati ſtudemus, atque hoc eſt illud, cur Gal. 4. ſanit. tuendæ, de oximellite ait, oximel omnibus eadem aceti, mellis, & aquæ menſura, non eſſe coquendum, ſed pro cuiuſque voluptate, quamquam vnum plurimis naturis commune deſcribi poſsit, ſicut ibi deſcribit Gal. Odoris etiam eſt habenda ratio, atque hoc eſt illud, cur 1. de comp. phar. per loca: ad capillos in capite gignendos, ſucco radicis arundinis, muſcis uſtis, adipi vrſino, oleo cedrino vinum aut paſſum affundit, vt odor obtundatur, & pilos tenuantibus, & tergentibus, vt nitro, oſsi ſepiæ odorata miſcet Gal. atque ibidem Crito pſilotra ſuauem odorem habere volebat, atque vrina ſanandis achoribus conuenienti propter odorem ingratum non eſſe vtendum. Et 5. de comp. med. per loca: cyperum addit capillos tenuantibus. Et 7. de comp. phar. per loca. facit dentifritium odorum amomo, aut cinnamomo, et abſinthium. 8. meth. quominus odore offendat, aqua feruente tingit, ſic noſtra caſsia tanquam cinnamomo, quę ſumuntur omnia aromatizamus, aut alio odoramento, naturæ ventriculi, & aliarum partium familiari, cum medicamenta omnia, prȩſertim purgantia, ventriculum, & prȩcipue ſtomachum partem neruoſam, & maxime ſenſibilem, lędant, niſi ijs odoriferis noxa eorum obtunderetur, quinimmo quod etiam medicamentis admouendis odorata miſcent, quod declarant emplaſtra enodea, i. ſuaueolentia, vt ex lib. quos & quales, clarius patere poteſt. Sequitur color, cuius etiam eſt habenda ratio, atque hoc eſt illud cur medici medicamenta folijs auri tegant, vel vaſe ex materia non tranſparente, veluti argenteo, vel ſtanneo, atque hoc eſt illud etiam cur emplaſtra fiant ruffa, & coloris cidoniorum, & ceruſſa quoque additur vnguentis quibuſdam ad coloris albi gratiam, recipiunt autem colores omnes optime ea ſimplicia, quæ coloris omnis fere ſunt expertia, vt aqua veluti inodora oẽs odores, velut balanus mirepſica, & inſipida ſapores omnes, veluti cucurbita. Sequitur conſiſtentia, cuius etiam habenda eſt ratio in medicamentis, craſſa igitur ægrius cum deuorentur, & ægrius in corpus penetrent, liquida fiant, & tenuia, atque

hoc

hoc est illud, cur bolos catharticos sępè liquore dissoluamus, vt 8. meth. mel aqua exigua Gal. liquat, ut poros cutis obstructos ingredi ad detergendū possit; sic. 7. de comp. phar. per loc. ad finē: in asthmate, et orthopnœa ab humore crasso, & lento siccantia incommoda ait esse Gal. reddēdis ex thorace excreationibus, ob id potū vini largiorem admiscet, si adest abscessus, pauciorē, & 4. tuen. sanit. vbi vult diutius medicamētum super vnito corpore manere, oleis, ceram, & resinā addit, & paruæ consistentiæ fiunt linimenta, maioris vnguenta, & cerata, durissimæ emplastra, & 8. meth. diacharion ait esse efficatius stomachicum quàm diamoron, & 3. de comp. phar. per gen. acetum ait essentiæ tenuitate medicamenta in altum ducere, & præsertim cum est refrigerandum, & euphorbium cum est calefactum, & 5. meth. masticen tusam oleo nardino mixtā ad sordium crassitudinem, tenuitatē etiā medicamenti torrefaciendo exhibet, ob id Gal. 1. de comp. phar. per lo. amigdalas amaras totas cum corticibus vstas, & nitrum crematum alopetiæ adhibet, vt tenuiora possint vsq; ad imam pilorum radicem penetrare, amplius tenuitatē efficiunt, terendo, & cribrando, ob id 4. sanit. tuen. In diacalaminthæ cōpositione, pulegium, thymū, petroselinū terit, & cribat ad vacuandum humores acres in tota carne cessantes, & vbi per venarū oscula medicamenta proptè subire volumus, & in omnem partem ferri, qualia quę sudores, vrinas, menses mouent, obstructiones liberāt epatis, lienis, renum, corporis habitus. Et ibidem, cū vrinas ducere vult, nitrum, cuminum, piper tenuissimum facere docet, crassius verò, vbi aluus est deijcienda, sic rhabarbarum, vbi aluum ducere negligēter, vbi vrinas, curiosè terere facimus. Quandoq; verò crassitudinis habenda est ratio, atq; hoc est illud, cur in vlceribus asperæ arteriæ, & œsophagi crassa, & lenta efficiunt medicamenta vlceri idonea cum gummi tragacantha, quę suo lentore medicamētum affectę parti diutius affigant, & eodem modo in vlceribus intestinorum, vesicæ, vteri. 1. de comp. phar. per loc. & 6. sanit. tuen. in nocturnis venereorū imaginibus crassiores substātiæ vnctiones, seu cerota efficiebat, ne facilè à corpore defluerent, & piper, zingiber, masticen, et huiusmodi alia integra deuorari iubent, cum ventriculum calefacere volunt, citra epatis caliditatem, vbi verò etiā epar, & longinquas partes calefacere volunt leuissimè trita, & aliquo liquori mixta tenuissimo. Quandoq; verò habenda est ratio vtriusq; simul, tenuitatis, & crassitudinis, quod alterum alterius actionem meliorem reddat plerunq;, ob id. 6. de comp. phar. per loc. ad diamoron addit crocū, & mirrhā, quod virtus diamoron astringens altius, & in profundum magis ducatur à mirrha, & è cōtra mirrha ab astringētibus magis impellatur. Præter hæc autē variatur medicamentū præparatione, veluti ablutione, infusione, elixatione, frictione, torrefactione, adustione, incineratione, extinctione, & alijs pluribus præparandi modis, abluendo quidē medicamentum, cum vel à medicamento vim aliquam auferre volumus, veluti in cadmia, calce, & omnibus metallicis fieri solet, vt ablutione auferatur vis mordicādi, & adurēdi, & exsiccatio sola relinquatur, uel ut medicamēto uim aliquā addamus, uelut medicamēta aceto abluere solent, gratia excitādi medicamentorū vires, & terbinthinā, aut laricinā aqua salsa abluunt, vt addant salsedinē ad extergendā scabiem, & exiccādū efficacissimā, uel gratia utēdi diluto tantū, veluti lixiuio vti solent, qđ est ablutio cinerū, liquores autē quibus abluere solēt, sunt aqua dulcis, aqua salsa, vinū,

& acetum, infundendo verò, cum ab vniuersa medicamenti substantia intentio est eijcere virtutes fini nostro, & scopo conuenientes, contrarias aut dissimiles. Notanter autem dixi, ab vniuersa medicamenti substantia, ad differentiam ablutionis quæ à superficie solum vires abluit, at infusio ab intima rei substantia eijcit, veluti mirobolanos, rhabarbarum, aloen infundere solet, quoties intentio est aperire duntaxat partibus acribus, atque igneis, abijciẽdo partes terrestres, in eoque liquore infusionem efficientes, quę scopo etiam respondeat. Elixatione verò, cum non tantum à medicamenti vniuersa substantia vires eijcere conamur, sed easdem transmutare volumus ad alium terminum, ad alium substantiæ modum, & qualitates alias, ad differentiam infusionis, quæ extrahit quidem succum à medicamento, non tamen alteratum, sed eundem substantię modum, & qualitates retinentem. Frictione verò in aliquo pingui, cum intentio est medicamento adhibere vim emplasticam, & lenitiuam, veluti raphani radicem in tenuissima ramenta derasam in anserino adipe frigere solent, & renibus calculo affectis apponere. Assatione vero, seu torrefactione, cum intentio est partes intrinsecas medicamenti concoctas (Notanter dixi concoctas, non autem combustas, veluti fieri solet ab adustione, et incineratione) vel facilius conterere, veluti sericum olla prius torrefacere solent, vt conteri possit, vel vt flatus inutilis exhalet, qua ratione pro capite resocillando auellanas torrefacere solent, ne flatu dolorem capitis excitent, vel vt medicamenta diutius conseruent, vel vt à medicamentis diuersarum substantiarum, eam quæ scopo nostro & vsui est inepta, exhalare faciamus, quemadmodum ad fluores alui coercendos rahabarbarum et myrobolanos torrefactos, & contritos aliquo congruo liquore potandos exhibemus, vt vbi exhalarint partes tenues abstergentes, crassę duntaxat terreæ, astringentes, & constipantes, quæ vsui nostro commodæ sunt, remaneant solæ. Extinctione vero, cum intentio est, vel vapore tantum medicamenti extincti vti, veluti in scyrrho curando Gal. lapidem pyriten accensum in aceto suffocandum esse iubet, vt ille vapor à lapide extincto manans, scyrrhi duritiem resoluat, qua ratione etiam ferrum candens in aqua extinctum ad ventriculum, lienem, intestina corroboranda, & ad venarũ fracturas, vel vt vbi euaporarint partes tenuiores ipsius liquoris, partibus duntaxat crassioribus liquoris remanentibus vtamur, veluti in dysenteria facit Gal. qui lapillos ignitos in lacte extinguere non cessat, donec pars tota serosa, ac pinguis difflarit, & casei substantia sola permanserit, quod cibi genus ijs, qui dysenteriam patiuntur, exhiberi solet. Reliqui præparandi modi aromatarijs possunt relinqui. Sequitur vt magis particulatim ostẽdamus quomodo Gal. ab huiusmodi arte quasi directus, ad vsum omnia fere, vel plurima reuocarit, atque hoc est illud quod ait 1. de comp. med. secundum genera. Medicamentorum inquit compositione vtimur, cum medicamentum ad manum non habemus, quod eodem, quo affectus gradu, à mediocritate recedens, molitur. Et paulo post, medicamenta inquit etiam simul miscemus, quoties uel medicamentũ in emplastrum adhiberi non potest sine alterius miscella, vel administrari non potest nisi retundatur, et mitigetur, vel quoties contrarijs simul facultatibus indigemus, & repellendi, & digerendi, detergendi, ac leuigandi, vel attenuandi simul ac incrassandi, vel quoties volumus medicamentum, quod multis auxilietur. Et 2. de comp. med. per genera. Medi

camentorum

camentorum inquit facultates non solum secundum genera, sed etiam quo ordine, quouis gradu aut excessu singula suas vires sortiantur, sunt cognoscẽda, qua ratione si haberemus ceram solam, & æruginem, quibus cauum vlcus repleremus, cum cera sola vlceris sordes minime sit prohibitura, vt quę nec detergere, nec exiccare posit, ærugo autem per se adhibita, excitatura tum rosionem, tum phlegmonem, vtique horum vtrumque vitantes, medium ex ambobus facimus, imbecillius ærugine, cera valentius, ratione verò qua cera paulo interuallo relinquitur ab eo, quod administrari commodi potest, ęrugo autem magno idipsum excedit, ob id sane multæ ceræ modicam æruginem admiscet. Et ibidem, medicamenti exiccantis vim, admixto melle intendit, remittit autem ex oleo, & cerato, vel oleoso quoppiam. Et 4. de comp. med. per genera: Vlcera inquit non alia ratione à medicamentis sanitatem requirunt, quã quod in particula affecta, eam siccitatem inducant quam posidebat vbi se habebat secundum naturam, id quod erit, vbi nec sanies, nec pus amplius producetur, & 1. de comp. med. per loca. In usu thapsiæ ad attrahendum probum sanguinem ad locum depilatum, quod ratione nimię caliditatis exulcerationes & inflammationes excitare posit, eius vehementiam mitigat cerato ex oleo aliquo, quamquam sola thapsia vsum se etiam fatetur, sed vehementi illius facultate larga aquæ affusione exoluta, sicuti in debilibus medicamentis laurinum oleum admiscet. Et ibidem, recentibus medicamentis fortibus, veluti euphorbio, & thapsia parcius utitur, antiquis uero liberalius, quamquam pharmaca valde vetusta fugienda sint, velut sunt metallica, quod suas facultates amittant. Et ibidem, à medicamentis lenioribus in alopecia auspicandum esse docet Gal. & respectu effectus, quem pharmacum primo admotum produxit, sic facultatem eius aut lenire, aut augere. Et 2. de comp. med. per loca: medicamenta refrigerabat, ea in aqua vehementer frigida collocando, quæ si non aderat, niuem vasculo circumponebat. Et 6. de cõp. med. per loca oleum inquit per se infestissimum esse aphthæ affectui, veluti & chalcitis, quandoquidem alterum quidem humectat, & sordes gignit, mordet autem vehementer chalcitis, uerum moderata mixtura ipsorum optimum pharmacum efficit, quemadmodum ex cera, & ærugine incarnans medicamentum effici solet, tametsi ambo per se sint contraria carni gignendæ. Et 8. de comp. med. per loca: In confectionibus stomachicis Andromachi ait. Porrò inquit polychresta, siue multi vsus medicamenta apparantur, cum vnum habere viginti affectionibus congruum malumus, quàm tot numero alia, cum tamen ad singulas affectiones vnum aliquod destinatum, eo quod ad plures paratum est, melius existat. Et ibidem, in stomachicis Asclepiadis, dictum inquit mihi iam est, impossibile esse, vt inueniamus pharmacum ad affectiones multas optimum, multoque pręstantius esse quod singulis earum destinatur. Et in stomachicis Asclepiadis, in ea affectione quæ sentientibus ardorem intenso singultu, & stomachi voluulosis dispositionibus facit, stupefacientibus inquit, veluti opio, misceri calefacientia, vt eorum malignitatem corrigant, eorumque vires deducant, coloris vero ratione habens 1. de comp. med. per genera. Medicamento inquit vt concilietur color cerussam medici immiscere solent, quamquam etiam alia ratione, vt quandam astringendi, refrigerandique vim medicamento concilient. Et 2. de comp. med. per genera, viridia medicamenta ut efficiantur

tur, æruginem non modicam immittendã esse inquit Gal. vt cætera in suũ colorẽ permutet abigendo ab huiusmodi miscella ea quæ pertinaciter proprium colorẽ tuentur. Et paulo inferius. Melina etiã inquit emplastra fiunt, & ruffa, quemadmodũ plurima fiunt viridia, sed viridia propter æruginẽ crudã fiunt. Melina propter mediocriter coctã, ruffa verò, vbi liberalius ea coquitur, odoris verò rationem habens. 3. de comp. med. per loca: In diuite quodã, qui odoratum pharmacũ exigebat, hedicroi vsum excogitauit, ipsumque phalerno veteri diluit, & quambreui affectionem curauit. Et 7. de comp. med. per loca: voluulosas inquit ventris dispositiones esse per odorata curãdas, Est inquit is curationis scopus, vt ad affectas partes odorata admoueamus, cuiusmodi sunt anisum, apiũ, daucus, cuminũ & seseli, nã quẽadmodũ graueolentia omnia stomachum subuertere solent, sic odorata corroborare, consistentię vero rationem habens 2. de comp. med. per loca: In inueteratis capitis affectibus, vbi necessario aut pilos radimus, aut pręsecamus vsque ad cutim, in rasis quidem admouebat pharmaca emplastica, liquida vero ijs qui breuissime habebant præsectos capillos, quinimmo etiam commoditatis habens rationem 10. de comp. med. per loca. Medicamentorum inquit quædam sunt, & complura quæ pharmaco cui miscentur, vim nullam, aut præexiguam exhibent, commoditatem vero materiæ pręstant, vt vel emplastri, vel cerati speciem referat, veluti est argenti spuma nullã insignẽ qualitatem, præter siccandi modicã habens. Præparationis vero rationẽ habens de cõp. med. per genera. Medicamentũ inquit variæ præparatũ varia efficit, ob id argenti spuma cruda, ac per se attritiones corrigit, ex aceto autẽ aut vino trita siccataque, vlcerum quę ob humiditatem ęgrè recipiunt cicatricẽ, remediũ fit, quod si ipsam cupis rosionis expertem, elota vtitor aut vino aut aceto. Et ibidẽ, medicamentum vt sequax fieret, ac sibi continuũ resinã inquit inijcere solent. Et ibidẽ medicamenta inquit metallica, nisi plenius coquantur, emplastrũ ex eis constans adeo friabili redditur, vt adhęrere cuti, absque ligatura non possit. Et 2. de cõp. med. per genera: Medicamentorũ inquit ex aceto diebus pluribus contritorũ morsus, & acrimonia obtunditur, vires autem augentur. Et ibidẽ medicamenta metallica ex combustione inquit idem efficiunt, quod medicamenta fortia aceto contrita, morsu obtunduntur, viribus augentur, quæ cum nihil mordax, siue erodens præseruent, elota deponunt, ac lenia prorsus redduntur. Et ibidẽ Lithargirum, seu argenti spumã præparat Gal. intritũ vino phalerno sub ęstu caniculæ, dein exiccat. In emplastro Hygieni ad vlcera vix cicatricẽ ducentia. Et 4. de comp. med. per genera: medicamenta inquit cõbusta, & lota, acrimoniã quã prius habebant, amittunt, quibus vtendum in ijs, qui molli sunt corpore, ad sentiendũ prompti, necnon cacochimi, quod cũ acredine vacent, morsum etiã inferre non posint, nec phlegmonẽ. Et ibidẽ, calx inquit ignẽ non expertã, cũ insigniter mordicet, exigua portione alijs medicamentis à nonnullis miscetur, extincta mediocre est pharmacũ, elota prorsus lene, & mordacitatis expers. Et ibidẽ ait, metallica medicamenta vbi magis siccãdi vi prædita esse volueris, & minus rodere, diutius sunt coquenda. Et ibidẽ, subtiliora inquit fiunt, quæ ex aceto leuigantur, atque ob id melius purgant, attenuant, & siccant, uerũ ad cicatricẽ inducendã sunt ex uino trita meliora. Et 1. de cõp. med. per loca, medicamento quod fluidũ nimis apparebat, parũ ceræ addebat. Et 4. de cõp.

med.

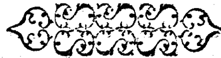
med. per loca: de pharmacis ocularibus loquens, quod vero inquit stibiũ vocatur, illotum quidem fortè astringendi facultatẽ ostentat, lotũ autem exoluitur, vt propè ad vim mordacitatis expertium accedat, at æs vstũ vehementẽ extergendi posside facultatẽ, itemque squãma eius, & flos, nec minus efficax, sed minus mordacitatis expers est, chalcitis vsta, quod si lauentur talia pharmaca, extersoria quidẽ adhuc manent, tanto tamen imbecilliora, quantũ amiserint mordacitatis. Et 8. de cõp. med. per loca: In confectionibus stomachicis Andromachi loquens de hyera: Porrò inquit ad ventris subductionem illota aloe est aptior, elota autem multum de medicamentosa vi amittit, quã etiã febricitantibus dare aliquis posit si febris sit valde mitis. Hactenus decursis ijs, quæ ad rectam curationis artẽ pertinere diximus, nempè affectuum cognitione, locorũ affectorũ, & remediorũ: reliquum est modo, & de circunstantijs nonnihil disseramus. Nam tametsi quæ hactenus dicta sunt vera sint omnia, & circa artem curandi magnũ habeant momentum, eiusmodi tamen sunt, vt per seipsa cõsiderari non possint, sed ad aliud referri, nempè ad virtutẽ ipsam, & reliqua quæ virtuti sunt annexa, quarũ quidẽ circunstantiarũ tanta uis est, atque potestas, vt subinde totũ id quod concepimus immutent, subinde intendant, vel remittant, quæ quidem ex hoc manifesta fient, incipiendo a virtute. Porrò cum virtus tripliciter reperiri posit in curatione morborum, vel ex toto fortis, vel ex toto debilis, vel medio quodammodo inter fortem & debilem, si reperietur esse ex toto fortis, nihil immutabit eorum quę concepimus à natura affectus, loci affecti, & ipsiusmet remedij, sed liberè permittet nos agere tantum quantum desumpsimus ex illis tribus, atque ambos oculos vertemus ad ipsum morbũ, vt moderni dicere solent. Sin aũt ex toto reperietur debilis, immutandi vim obtinebit ea omnia penitus, quæ ex natura affectus, & loci affecti cõceperamus, atque vterque oculus erit vertendus ad ipsam uirtutẽ, cũ natura sit operatrix, nihil penitus respicientes ad ipsum morbũ: qua ratione Gal. 12. meth. in syncope ex dolore nutrit in principio accesionis, neglecto prorsus morbo, si uero uirtus medio modo se habebit, ut nec morbus ita sæuus sit, nec uirtus ita debilis, tunc respiciendum erit altero oculo ad uirtutem, altero uero ad morbum. Solent dicere moderni dextro respiciendã esse hoc casu uirtutem, sinistro morbum, quod sanè falsum est, quoniam cũ uirtus medio modo se habeat, æqualiter etiam utrumque respicere debemus, nempè tũ morbum, tum uirtutem. Ex quo iam patere potest, quomodo uirtutis tanta uis sit, atque authoritas, ut quandoque immutare, quandoque uero remittere omnia posit, ut non ab re Gal. quandoque uirtutẽ regi: membra principalia arcibus: corpus ciuitati: ægritudinem hostibus assimilari t: cui quidem regi, si contingat in ciuitate ab hostibus obsideri, antequam iustum, & legitimum, et periculo uacans prælium aggrediatur, consulere debet, an debilis sit, an fortis, & si debilem se esse cognouerit ut periculum sit inire pugnam cum hostibus, pugnã omittere debet, interim vires suas augens, donec auctis uiribus, pręliũ periculo uacans inire posit: sed hæc de uirtute. Sequũtur circũstãtiæ, quæ uirtuti sunt annexę, tot ferme, habitus corporis, animi accidẽtia, cõsuetudo, ars, tps anni, anni constitutio, regio, & hmõi, quę & ipsa habent uim circũscribẽdi, & limitãdi curationẽ nrãm, ob id non exhibebo idẽ puero, quod uiro, nec seni, id quod iuueni, nec debili id qđ robusto, nec in maximis caloribus, id qđ in minimis, aut in regione tẽperata id qđ in intẽperata, quorũ omniũ tãtus est usus

in

in arte curandi vt tria illa, quæ ad artem curãdi requiri diximus tanquam animus regere, ac moderari videantur, quod quidẽ manifestũ fiet, agendo de instrumẽtis artis medicę. Etenim & si in ijs quatuor capitibus initio huius opis à nobis propositis, vniuersa curãdi ars cõsistat, quoniã tamẽ ars illa curãdi in vsum descendere non potest absq; instrumentis: sequitur igitur vt de instrumẽtis agamus, & qua arte à medico tractanda sint, quaq; via, & ratione ars illa curandi ad instrumenta flectenda sit, vt quotiescunq; opus erit alicui parti affectę mederi, possimus, nullaq; mora in promptu sint instrumentorum genera, atque ars, seu methodus illa tractandi, quam in arte curandi superius sumus persecuti. Cum autem instrumenta medicorum in tria præcipua genera collata fuerint, dętam, chirurgiam, & medicationem, cumque ex tribus ijs instrumentis dięta maxima artis pars existat, & hoc, quod ea solum vtplurimũ curatio perfici possit, et tutissime (quod non contingit alijs duobus instrumentis, in quibus aliquod periculum inest) quamobrem non imprudenter Asclepiades omnes medicinę partes ad hanc deduxit: cuius necessitas inde etiam desumi potest, quod ex tribus ijs instrumentis si tollatur dięta, reliquis remanentibus, manca atq; inchoata ars medica existat, reliquis verò sublatis hac sola superstite, multoties ea sola curare possimus: quo fit, vt optimo quasi iure à dięta exordiendum sit, illud prænotando, quod etsi victus ratio, seu dięta græcis appelletur, rectus, et conueniens vsus earum sex causarum ita alterantium corpus nostrum, vt sine illis esse non possimus, quoniam tamen ex illis sex rebus nonnaturalibus, alimentum reliquis omnibus præstantius est, nimirum quod hac conditione insignitum est, ut non tantum secundum qualitatem, sed etiam secundum substantiam alteret (nam tametsi aer quoq; spiritus nutrire videatur, hoc tamen habet, quatenus alimẽti rationem subit, quemadmodum ratione qua alterat, vel ad frigidum, vel ad calidum rationem medicamenti adipiscitur) Sequitur igitur vt cæteris omissis, de arte exhibendi cibum, & potum pertractemus: etenim cum alimentum præter conditiones proprias, aliorum quoq; conditiones possideat, facilè postmodum erit vnicuiq; exẽplo artis exhibendi alimentum, aliorum quoq; artem exhibendi trãsferre. At priusquam artem alendi aggrediamur, multiplex alimenti significatum est distinguendum. Primum autem illud erit notandum, alimentum Gal. lib. de temperamentis 3. non dici alimentum nisi respectu animalis cuius est alimentum, cum id quod alijs animalibus est alimentũ, velut cicuta sturnis, hominibus sit venenũ, atq; alimentum in relatione ad hominem relatũ tradit 2. de facul. natural. quadruplex esse. Primo modo cum iam vnitum est membro, & assimilatum. Secundo modo, cum est appositum, non tamen adhuc assimilatum, quasi proximè futurum alimentum. Tertio modo, cum sub forma sanguinis in uenis existit, aut sub forma chili in uentriculo. Quarto modo, cum adhuc extra corpus existit, ut panis: Hoc loco aduerto intelligi alimentum debere quarto modo, veluti est panis, carnis, et huiusmodi, atq; alimentũ hoc quarto significato acceptum dupliciter adhuc considerari, vel pro materia, velut panis, & huiusmodi, vel pro modo, et arte illud administrandi, veluti cõsiderando, qua arte materia illa panis sit administrãda. Hoc loco monemus, sermonem futurum esse de alimento non pro materia, sed pro modo, atq; artificio illud administrandi. Sed iam artem hanc aggrediamur, prius prænotantes quanti vsus, et quantarum virium arti medicæ sit, ars ipsa alendi ægros,

IO. PAVLI PERNVMIA PATAVINI

De Curationis arte

LIBER TERTIVS.

VRANDI ARTE certis legibus iam stabilita, nunc sequitur quo fiat artis cognitio, vsusque certior, vt particulatim in vnoquoque remedij genere accuratius versemur, atque explicemus qua via, & ratione secundum artem iam declaratam instrumenta medicorum sint tractanda. Incipientes ab arte alendi ægros, tum quòd vt ait Gal. lib. de dign. & medic. Cum multa inquit, sint quæ restaurare sanitatem possunt, ab alimento necessario incipiendum videtur mihi, nam alijs auxilijs non semper vtimur, sed alimento carere nullum animal potest, siue valeat, siue ægrotet. Et lib. de remedijs paratu facilibus: tantam dignitatem in viuendi ratione exacta putat esse Gal. vt dicat non modò curandę lippitudinis, verumetiam cuiusuis ferè alterius ægritudinis primum, pręcipuumque curandi scopum consistere, in exacta viuendi ratione. Et initio libri de attenuante victus ratione, vim, & vsum victus attenuantis exprimens. Cum inquit, victus tenuans plerisque diuturnis morbis adeò conferat, vt solo eo sine vllo alio medicamento sublati sæpè fuerint, operæprecium fuerit aliquid de eo distinctius præscribere: Sunt enim quos præstiterit sola victus ratione, sine medicamentis persanare, vidi equidem non paucas arthritidas quæ iam articulorum ossa nudarant, alias quidem hac victus ratione in totum persanatas, alias mitiores fuisse redditas. Vidi præterea, & eorum plerosque qui spirandi difficultate (quam dispnæam vocāt) sæpè præhendūtur, adeò leuatos, vt aut prorsus releuarentur, aut longo saltem interuallo leniter affligerentur. Eadem etiā hæc tenuans victus ratio magnos lienis tumores, & epatis scirrhum colli-

qua.t

quat. Adhæc epilepsias paruas quidem, & etiam nunc incipientes penitus sanat, inueteratas verò, ac consumatas iuuat non mediocriter, tum etiam quod cibus non temerè sit sumendus in morbo quamuis paruo, vt ait Hipp. 3. de mor. vulg. atque pauci medici rectè præscribant victum in ægris, 1. de dieb. decret. Gal. etiam ob rationem forte, quàm 11. meth. assignat: vbi ait, victus ordinandi scientiam non leuissimam esse, quòd cum ars ipsa tota sit magna, non leuissima eius pars est scientia ordinandi victus. Sequitur igitur vt artem alendi ægros percurramus. Quæ quidem alendi ars cum ex arte curandi desumi debeat, sequitur igitur vt prius memoriæ repetamus, quæ ad artem curandi necessaria fore diximus. Igitur cum ars curandi à tribus præcipuè desumi debeat, ab affectu, à loco seu corpore affecto, & ipsomet remedio: amplius et à circunstantijs, sequitur quòd etiam ars alendi ægros rectè, & conuenienter administrabitur, si ab ijs quatuor erit directa: Igitur ars cibandi rectè, & conuenienter administrabitur si horum præcipuè habebitur ratio, Affectus primùm (in affectu autem comprehendo tum genus ipsius affectus, tum affectus quantitatem, tum tempus ipsius affectus) quòd genus cibandi sumatur à genere affectus, cibandi autem genus attenditur penès qualitates, vt intemperies calida frigidam diętam, frigida calidam indicabit, atque hoc est illud quod ait Hipp. victum humidum febricitantibus omnibus conuenire. Obstructio verò cibaria postulat rarefacientia, aperientia, incidentia, abstergentia. Solutio vnitatis condensantia, emplasticantia. Morbus enim quatenus morbus per se nihil indicat de alimento, sed per accidens solùm, quatenus ęger sine cibo durare non potest, sed indicat per se, quòd debet curari. Et si aliquid indicat ex his, quæ circa cibum reperiuntur, qualitatem potius alimenti quàm quantitatem, vel substantiam postulat, quæ qualitas in cibo rationem potius medicamenti, quàm alimenti possidet. Quod etiam expressit Gal. 1. san. tuen. vbi docet quando victus temperamento sit adhibendus similis, quando contrarius, & prius repræhendit aliquos, qui putabant humidiores naturas semper esse siccandas: frigidiores, calfaciendas: sicciores, madefaciēdas: calidiores, frigefaciendas, quippe inquit, similibus quemlibet excessum augescere, contrarijs remitti, ac minui, vnoque verbo, contrariorum contraria esse remedia: sed inquit Gal. oportuit verò non id modò legisse eos, meminisseque, sed & illa quoque, in quibus ait, humidam omnem victus rationem febricitantibus esse vtilem, præcipue verò puellis, & ijs, qui tali refici victu sunt assueti: videtur enim in his, tria deinceps pari inter se iure posuisse, morbum, ætatem, consuetudinem, atque à morbo quidem contrarij adhibendi indicationem accipit, ab ætate, & consuetudine similium, febri nanque, ceu morbo calido, & sicco, humida conueniunt: puellis vt quibus ea ętas non morbus, sed secundum naturam sit, id maximè est vtile, quod planè est, simillimum. Pari modo, & consuetudini, vtpote quæ adscititiam, acquisititiamque naturam in corporibus gignit, contraria dedisse in primis est noxium, atque hæc meritò. Quæ enim corpora secundum naturam se habent, his seruari, custodirique suum habitum decet, quæ morbo aliquo premuntur, ijs ad contraria alterari, & ad contrarium habitum trahi expedit, ac seruatur quidem similibus vnumquodque, alteratur contrarijs: quo in loco manifestat morbum postulare viuendi rationem sibi contrariam, At cum affectus non solum simplex sit, & solitarius

rius, sed alteri affectui etiam implicitus, & si implicitus, aut morbus causæ, aut morbus morbo, quę inter se contraria sint, velut febris quotidiana, quæ ratione qua febris est, semper frigidis, & humidis alimentis erit tollenda, ratione verò causæ, calidis, & siccis esset tollenda. Morbus verò morbo contrario implicitus, veluti hydrops cum febre copulata, quorum alter calidam, & siccam, alter verò frigidam, & humidam diętam postulat: In his igitur affectibus simul implicitis inter se contrarijs, id erit agendum quod iubet Gal. 9. 10. & 11. therap. perpendendum sanè erit quid illud sit, quod magis vrget, sique magis vrgebit febris qualitas (febris cum sit calor igneus) febri duntaxat attẽdemus, & causam contẽnemus, vt contingit in febribus colliquatiuis, quas causones appellant. Vbi autem febres non erunt ardentes, sed causæ febrium erunt periculosiores, sicuti cõtingit in febribus aliquibus pituitosis, in quibus cũ humor sit crassus, impedit operationes, & facit homines somnolẽtos, tũc omissa febre causę attendendũ erit, exhibendo calida et sicca, atq; hoc est illud cur Gal. 1. ad Glau. & 11. therap. aliquãdo diatrionpipereon exhibeat, & in febribus pestilẽtibus, cum exiccantibus procedemus respicientes summã putredinem, quæ est causa febris pestilentis, causęq; attendemus, ne in tantũ augeatur, vt hominem statim perimat. In morbis verò implicitis simul cõtrarijs, veluti hydrops cũ febre, illud erit agendum quod iubet Gal. perpendẽdum sanè erit vter habeat rationẽ causę, & vter eorum sit formidabilior, ac quinam sit qui aliũ foueat, illiq; attendendũ erit, qui habebit rationem causæ, quod eo remoto, facilè etiam sequatur remotio alterius: sed hæc de genere alendi ægros. Sequitur quantitas alendi, quæ sanè desumenda est à quantitate affectuum. Nam sicut genus cibandi à genere affectuum, ita sanè quantitas cibandi à quantitate affectuum indicari debet. Quantitas autem affectuum, & morborum cum duplex sit, longa, & breuis, longa quidem quæ & cronica appellatur, ea est, quę protenditur vsque ad quadragesimum diem: breuis verò, quæ etiam acuta appellatur, multò citius terminetur, & quartumdecimum non pertranseat, & breuis, seu acutus morbus temporaliter adhuc diuidatur. Nã aut exquisitissimè erit breuis, seu acutus, & talis quarta die terminabitur (quinimò vigintiquatuor horis quoq; vt squinantia) aut erit acutus nõ tamen exquisitissimè acutus, & breuis, & talis terminabitur in septima, aut erit simpliciter acutus, & talis terminabitur in 14. diebus, quod tempus est proprius acutorum terminus, & si quandoq; continget ꝙ protrahatur vsq; ad 40. non amplius acutus simpliciter, sed acutus per decidẽtiã erit appellandus. Cum igitur morborũ quidã sint longi, quidam breues, sequitur quod etiam alimentorum quędã debent conuenire morbis longis, quædam verò breuibus, & acutis. Et primum alimenti genus quod longis morbis cõpetit crassius appellatur, secũdum vero alimẽti genus breuibus, & acutis morbis conueniens, tenue appellatur. Et sicuti morborum acutorũ triplex est genus, vt supra ostendimus, acutus exquisitissimè, qui in quarta terminatur, acutus nõ tamẽ exquisitissime, qui in septima, et acutus simpliciter qui in 14. Ita et tenuis victus, id est cibi diminutio, tripliciter variatur, & reperitur apud Hippocr. in tenuem, tenuiorem, & tenuissimum: tenuissima autem diæta apud Hippocrat. illa est, in qua nihil exhibebimus: tenuior illa est, in qua mellicratum, id est aquam mulsam, quæ fit ex aqua cum melle decocta, apud nos cum saccaro: tenuis vero, veluti prisanæ succus

qui ab aliquibus cremor ptisanæ appellatur, seu ptisana colata, quę fit ex hordeo excorticato in aqua decocto, quod colatur, ità vt hordei substãtia abijciatur, & succus duntaxat sumatur. Nam vbi non fiet expressio, & colatura, sed in substantia exhibebitur, tunc ptisana hordeacea à Galeno appellatur, nec amplius sub tenuis diætę ratione comprehenditur, sed tenuem pretergreditur. Hactenus habemus differentias viuendi penès quantitatem, sumptas à differentijs quantitatis ipsorum affectuum ab Hipp. positis. Sequitur vt huiusmodi viuendi rationes ipsorum antiquorum castigemus, & reducamus ad rationem viuendi nostrorum temporum, & consuetudinem, admodum diuersam ab antiquorum consuetudine. Etenim cum ratio, & consuetudo viuendi nostrorum temporum diuersa sit à ratione viuendi antiquorum, sequitur etiam quod vario modo sit instituenda. Vnde in primo gradu tenuitatis ipsius diætæ, in quo antiqui nihil exhibebant, nos mellicratum exhibebimus, qui est secundus tenuitatis gradus antiquorum, in secundo succum ptisanæ, qui est tertius tenuitatis gradus antiquorum. In tertio gradu, ptisanam non colatam exhibebimus, quæ secundum antiquos non comprehenditur sub tenui victus ratione, sed ipsam iam prætergreditur. Hactenus statutis viuendi differentijs penès quantitatem, ex quantitate morborum varia desumptis, & castigatis antiquorum viuendi rationibus, modo de ratione, & consuetudine viuendi nostrorum temporum, sequitur vt loquamur, ostendentes cur victus exquisitissimè tenuis, seu vera cibi diminutio, acutorum maximè propria sit, victus autem non ità exquisitus, cronicorum, & longorum morborum. Tota sanè ratio sumitur à statu, quando scilicet morbus reperiatur in summo. Ratio autem cur propter statum sumitur, à virtute est, quia eo tempore reperitur esse maximè occupata. Medicus autem omnia impedimenta remouere debet, vt natura causam morbi depellere possit. Nam tametsi in omnibus quatuor temporibus natura semper aliquid agit (otiosa enim nunquam manet) tamen omnem suum conatum in statu efficit, & ob id sequitur etiam vt in quocunque tempore, quinimmò & ipso quoque principio, minuendus sit cibus. Atqui in statu vbi maximè natura est occupata, maxime minuendus erit, & cum in acutis status citò futurus sit, sequitur vt citam etiam, & maximam cibi diminutionem (ne natura occupetur) indicet esse instituendam, atque hoc est illud, quod ait Hipp. 8. aph. & 10. Considerare inquit, oportet, quando status proximè futurus est, & secundum mensuram illius status, vel longinquioris, vel propinquioris limitanda est ab eleganti medico alimentorum tenuitas. Ex quibus patet iam cibi, et potus diminutionem indicari à virtute oppressa ab ipso morbo, & quantitatem limitatam, ac distinctam cibi et potus, seu gradum, ac terminum, ad quem deducendus est cibus, sumi debere à tolerantia virtutis, non autem à morbo primo, & per se, seu morbi statu, vt videntur aliqui velle, nam tametsi illud quoque verum sit, non tamen est necessarium. Argumento illud est, quod si morbus in quarta die, sit terminaturus, ratione citæ terminationis, tenuem quidem diætam indicabit, sed nõ illam indicabit rectè nisi sub hac ratione, quod virtus adeò fortis sit, vt possit sustinere tenuem ipsam viuendi rationem, quoniam si contingeret virtutem esse debilem, necessario aliquid esset exhibendum, scilicet quandoque mellicratum, quandoque succus ptisanę, signum sanè euidentissimum, quòd quantitas

exhibendi

exhibendi cibum, non sumitur à statu necessario, sed à virtutis tolerantia, cum stante status propinquitate, cogamur tamen quandoque vti victu pleno. Quod etiam expressit Gal. 8. & 11. meth. s. in hunc modum vbi docet quando sit vtendum tenuissimo victu. Ait enim, cum in acumine morbus est, statim tum vltimos labores infert, tum tenui ad vltimum victu necesse est vti. Vbi verò non, sed licet liberalius cibare, tantum est de vltimo remittendum, quantum morbus vltimis est mitior. 11. meth. Sed inquit, & nutrimenti modus hinc tibi est sumendus, quippe cum vires legitimum robur suum habent, & morbi summus vigor, breui futurus expectatur, tenuissimo victu licet vti, cum sint infirmiores, non licet sine graui noxa, sed adijcere ad nutrimenta tantum oportet, quantum est de robore virium imminutum, atque ex his scopis accipiendus est nutriendi modus. Et 10. meth. clarius cibandi febrientis cōsilia à duobus pendere ostendit. Sunt inquit Gal. tibi à primo statim die in omni ægro spectanda duo illa, quæ Hipp. iussit à quibus cibandi consilia petas, morbi summas vigor, & ęgrotantis vires, postea si transiri summum incrementum sine omni cibo potest, in cibi abstinentia hominem seruabis, sin exiguum adminiculum requirat, abundè erit sola mulsa, quod si maius desiderat, quam sit ex mulsa, ptisanæ cremor satis erit. At si fas non est morbi summum incrementum, aut tenui victu, aut media transmitti, id agendum, vt statim in primæ accessionis inclinatione æger cibetur, aliquos verò, & cum inuasura adhuc est, & cum incipit, cibabis, veluti sunt ij, qui calido sunt, & sicco temperamento, tum viribus necessario imbecillis: quo in loco apparet omnem tandem indicationem limitandi cibum desumi à virtute sicuti apparet in ijs qui calido inquit, & sicco temperamento sunt, in quibus virtus necessario est imbecillis. Vt autem appareat artem hanc alendi ægros ita à nobis institutam, non carere omni vetustatis exemplo, Hipp. aph. percurremus, illos disponentes secundum à nobis institutam ideam. Hæc igitur omnia hucusque à nobis enarrata Hipp. quoque deposuit, incipiens instituere victus rationem 4. aph. primæ particulæ aphorismorum. Victum tenuem, atque exquisitum, id est perfectum, cui nihil deest, in morbis longis semper cauendum monet, in morbis verò acutis, in quibus non conuenit, esse periculosum. Nam quòd cauendus sit victus tenuis, scilicet nihil dare, vel exhibere mellicratum duntaxat in morbis cronicis, hoc tanquam manifestum est omittendum, si verum est, quod supradiximus, morbos cronicos protendi vsque ad 40. diem. Similiter etiam in acutis ait Hipp. est periculosus, addens in quibus non conuenit, quoniam in quibus conuenit vt in exquisitissime acutis, sicuti est angina, quę finitur in vigintiquatuor horis, conuenientissimus est, non conuenit autem in acutis illis, qui terminantur vsque ad septimam, & minus ijs, qui vsque ad decimamquartam protenduntur. Rationem autem cur huiusmodi victus tenuis, atque exquisitus sit periculosus, à suo opposito sumit Hipp. quoniam inquit, etiam repletio ad extremum est periculosa, sicuti etiam diæta in summo tenuis, nempè quòd altera virtutem suffocet, altera verò virtutem nimis debilitet. Non ignorandum autem est, quod etsi per quartum aphorismum in tenui victu exquisitissimè ęgri delinquant, & tutius sit, vt ait diuinus Hip. in 5. aph. in diętatione declinare ad plenum, quàm ad tenuem, non absolute tamē ad plenum est declinandum, quod vt diximus vtrunque extremorum est

perniciosum, sed ad paulò pleniorem. Ratio autem est, quoniã qui cibantur, habent virtutẽ magis fortem, continenterq; magis resistunt rebus pręter naturam, quam inaniti, ex quo sequitur peccatum in tenui victu, maius esse, quã in paulò pleniori. Nam etsi in sanis corporibus, teste Hippo. victus tenuis est magis molestus, quam paulò plenior, non tamen propter hoc tenuis etiam, atque exquisitissima dięta, sicuti est, vel nihil dare, vel mellicratum exhibere, penitus est ab arte alendi abijcienda, quoniam vt inquit in 6. apho. in extremis morbis extrema exquisitissimè remedia cum optima sint, extrema etiam, atque exquisitissima diæta conueniens erit. Intelligo autem per morbos extremos, non quidem morbos pessimos, & lætales (quòd tamen præter multorum opinionem affirmo) cum in morbis lętalibus mandet Hipp. solis prognosticis ęgros esse relinquendos, quod secutus Gal. 12. therap. inquit non esse exhibenda morituris remedia, ne postea medicis mortis culpa ascribatur. Sed per morbos extremos intelligit Hippo. acutissimos, & admodum præcipites, qui motum vehementem in suis accidentibus, & celerrimum habent, cum terminentur, & periculosi sint, ad vtramque partem faciles vel ad salutem, vel ad mortem: quòd .n. morbi extremi semper acuti sint, & duas conditiones possideant, motum velocem, & vehementiam accidentium, ex 19. secundæ particulę manifestum esse potest: Vbi ait Hipp. Febrem ephemeram licet habeat motũ velocem, non tamen esse febrem acutam, cũ non habeat aliquam conditionem, nẽpè accidentiũ vehemẽtiam: In huiusmodi igitur morbis habentibus motum velocem, & accidẽtia sæua, adhibenda sunt extrema remedia, nõ autem leuia, q; secundum magnitudinem morborum, magnitudo etiam remediorum sit applicanda, secundum regulas in arte curandi superius à nobis positas. Postquam igitur patet extremam diætam aliquando conuenire, id est nihil exhibere, vel mellicratum duntaxat, quod in 6. aph. ab Hipp. positum fuit, sequitur vtiq; vt ostendamus in quibus, & qualibus morbis huiusmodi extrema diæta conueniens sit, quod et Hipp. 7. aph. persecutus est, quod sanè manifestum fiet ex fundamento iam ab Hipp. 6. aph. posito. Nam si verum est, quod extremis morbis extrema diæta conuenit, atque hi sunt extremi morbi, qui statim extremos habẽt labores, extremos autem labores habent ij qui peracuti sunt, sequitur quòd in morbis peracutis extreme tenuissimo victu sit vtendum. Vbi verò non, sed pleniorem victum contingit adhibere, tantum cibi, vt ait Hipp. indulgendum est, quanto morbus extremis est mollior, intelligo autem per labores morborũ symptomata essentialia, quæ necessario morbum insequuntur, & laborem inferunt, cuiusmodi est dolor pungitiuus in pleuritide, tussis, febris continua, quę quo magis sunt intensa, eò magis intensum suum morbum esse ostendunt: & hoc, quod sint accidentia essentialia huiusce morbi. Ratio autem cur in extremo morbo, qui extremos habet labores, exhibenda sit tenuissima diæta, Galeno talis assignatur: tum quod natura tunc cum materia pugnans non sit ab opere suo impedienda, alioqui multi sequerentur errores: nam natura fatigata, nec rectè cibum concoquere posset, etsi posset necessario tamen cum ab opere, & pugna auerteretur, morbus inualesceret, & fortior fieret, quemadmodum & Hippoc. & Galenus contra eos, qui plurimum victum ægris exhibebant, ostendunt, tum quòd vt ait Gal. 4. aphorism. natura tunc sit de-

sit defessa, atque adhuc à pugna cum morbo opprimatur, qua ratione sequitur quòd victus propè statum ægris indebite administretur. Verum est, vt ait Hip. in vltima aph. parte, quòd vbi morbus non erit propè statum, sed ab eo remotus, tunc quanto morbus non erit ita acutus, aut propè statum, sed mitior, vberiori victu erit vtendum, respectu uictus tenuissimi. Et si ratio est, quoniam cum virtus ea sit, quæ indicat rationem viuendi, atque ea ratione qua est maxime occupata à morbo, maxime etiam, & extremam diætam expostulet, & tenuissimam, sequitur quod quanto virtus erit minus oppressa (erit autem tanto minus oppressa, quanto magis à morbi statu erit remota) tanto etiam vberior victus erit exhibendus, & hoc, vt illam conseruemus, quæ possit subinde in statu cum morbo fortiter pugnare, eam enim vbi in principio non nutrire mus, cogeremur postea in statu nutrire. Igitur cum ars instituendi totam viuendi rationem penes quantitatem, sumatur à statu morbi breui vel longo, veloci vel tardo, & à virtute forti, vel debili futura, sequitur igitur necessariam esse artem præcognoscendi quando status morborum futurus est breuis vel longus, uelox uel tardus, & quando virtus est futura fortis, vel imbecillis, cum ex horum exacta cognitione sequatur exacta cognitio instituendi rationem viuendi penes quantitatem, & ex horum ignoratione sequatur etiam ignoratio institutionis ipsius victus, id enim & Hip. 12. aph. persecutus fuit cum videret non satis esse scire quòd existente breui statu ipsius morbi, tenuis diæta conuenit, & dum longinquus est status, crassa requiritur, nisi primoquoque die cognoscat medicus quando morbi status futurus est breuis, vel longus, & virtus fortis ne sit, an imbecillis, ex horum namque ignoratione necessario etiam sequeretur ignorantia institutionis ipsius victus, ob id non ab re est ponere artem, ac modum cognoscendi, atque indagandi, quomodo status morbi, & paroxismi breuis, vel tardus sit futurus, & quomodo sit cognoscenda natura paroxismorum, idem enim persecutus est in 12. apho. Hip. Pro cuius intellectione præcognoscendum est, quid sit constitutio morborum: cum autem pro cognoscenda morborum constitutione faciat etiam cognitio periodi, & paroxismi, seu accessiones, sequitur igitur vt hæc prius sint præcognoscenda. Porrò periodum in morbis appello motum circularem totius morbi, & reditum eiusdem in idem, cuiusmodi est in febribus interpollatis, vt in tertiana interpollata, quæ affligit de tertio in tertium, totum illud spacium ab vna inuasione ad aliam appellatur periodus, à nostris circulus, seu circuitus: tametsi etiam præter febres sint alij morbi periodici, cuiusmodi est epilepsia, podagra, & huiusmodi, in quibus reperitur huiusmodi reditus, ac reflexio ad eandem affectionem. Accessio verò paroxismus à græcis dicitur, & est pars periodi determinata, quæ deterior est, incipiens à principio inuasionis, & durans vsque ad statum inclusiue, ita quod paroxismus continet sub se principium, augmentum, & statum, non autem declinationem, cum declinatio non sit pars paroxismi, sed tantum periodi, cōstitutio vero morborum est progressus ille, quem alius seruat in tarditate, alius in velocitate, alius in vehementia, alius sine vehementia, ratione quorum dicemus, alium morbum esse velocem, alium tardum, alium vehementem,

alium sine vehementia. His præintellectis, sequitur vt ostendamus modum, secundum quem habent cognosci constitutiones morborum, & paroxismorum, vt ex horum cognitione possimus rectam victus rationem ęgrorum constituere. Porrò cognitio constitutionis morborum, & paroxismorum ex signis morbi erit desumenda, vt ait Gal. non autem vt aliqui medici faciunt, qui, dum volunt morbum cognoscere, expectant paroxismum, vt ex eo morbum ipsum, qualis sit coniiciant, cum tamen totum oppositum faciendum sit, vt ait Gal. 2. de crisi, vbi alia via methodum docet cognoscendi naturam morbi, ex cuius postea constitutionis cognitione ducimur in notitiam paroxismi, cuius cognitio ex morbi cognitione dependet. Porrò morbi cognitio ex tribus præcipuè habet desumi, ex materia, ex forma, & ex loco. Ex forma quidem videlicet ex illo quod morbum characterizat, vt tangentes febricitatem si percipiemus intensam & mordacem caliditatem, aut paroxismum inuadentem vnà cum frigore, iudicabimus ex huiusmodi forma esse febrem tertianam, vt videntes contractionem dicemus esse epilepsiam. At hoc non sufficit nisi materiam etiam morbi inspiciamus, ex iis quæ excernuntur cognoscendam, etenim si viderimus vrinam lucidam, citrinam, & penitus bilis colorem habere, poterimus dicere, materiam biliosam esse huiusce morbi causam, ita procedentes in reliquis excrementis. A loco præterea, quoniam propter materiæ tenuitatem tertiana in caput grassari solet, & existente inflammatione in thorace, & in membrana costas succingēte, locus manifestabit esse pleuritidem, ratione cuius loci possumus iudicare constitutionem fore vel cito vel tarde terminabilem, vt patet de epilepsia & apoplexia. Et hæc sanè sunt illa tria, a quibus sumi debet cognitio naturæ morbi, ex cuius cognitione assequimur deinceps cognitionem constitutionum, ac paroxismorum. Secundum vero signum quo accessiones, & constitutiones cognoscimus, sunt anni tempora, & annexa, contingit enim morbum ex se longum esse posse, propter tamen anni tempus breuem fieri, vt inquiunt Hip. & Gal. de quartana, quæ etsi ex se sit morbus longus, si tamen fiat in æstate ratione temporis calidi citius pertransit, & paroxismi tertianę qui per duodecim horas duntaxat, vt inquit Gal. 2. de crisi, durare solent, si contingant in hyeme, ratione frigoris longiores euadunt: & hoc est illud quod ait Hip. quod accessiones, & constitutiones morborum indicabunt, & anni tempora. Notandum autem est, annexa quoque deducere nos in eorum cognitionem, cuiusmodi sunt ætas, cœli status, & temperatura, quę omnia sibi inuicem correspondent. ver enim pueritiæ, æstas iuuentuti respondet, item calida & humida temperatura, calida & sicca, amplius regio calida, & humida, & regio calida & sicca, ob id tertiana si contingat in temperatura frigida & sicca, quali pręditi sunt qui in vltimo senio sunt constituti, ratione temperaturę iudicabimus tarde fore resolubilem: similiter si accidat in regione frigida & sicca, longior & tardior efficietur tertiana. Tertium signum sunt periodorum incrementa, quę penes moram distinguntur, etenim si videbimus incrementa esse longiora, longam etiam illius morbi constitutionem iudicabimus futuram, atq; hoc est illud quod ait etiam Hip. Et circuituum succesiua incrementa. Non ignorandum tamen est illud quoq; depræhendi posse ex signis quibusdam, quæ post apparentia nuncupantur, etenim cum signorum quędam sint patognomica

(&

(et sunt illa quæ morbum essentialiter manifestant, et ad quorum positionem statim ponitur morbus, sicut risibilitas semper hominem insequitur, & quorum altero posito, alterum quoque ponitur) quędam vero sint accidentia quę non semper, sed post sequuntur, cuiusmodi est habitus philosophię, qui non inest homini ab initio, sic & in morbis quædam huiusmodi sunt, ut ijs cōstitutis ilico eorum signa appareant, quędam vero appareant post principium morbi duntaxat, sicut inflammata pleura, cum sit membrana neruosa, consequenter sensibilissima, sequitur ilico dolor, & cum inflammatio sit calor prope cor existēs, sequitur etiam necessario intemperies calida, quę febris dicitur, & quoniam est in membro faciente ad respirationem, sequitur etiam anhelitus difficultas, & quia impeditur pulmo, sequitur etiam tussis, vnde dolor, febris, respirandi difficultas, & tussis erunt signa patognomica huiusce morbi, sequentia continue morbum ipsum etiam in eius principio, & hoc genus signorum non indicat, nec manifestat magnitudinem, aut paruitatem, aut longitudinem, aut breuitatem morbi. Aliud genus signorum est, quod non est morbo adeo essentiale, sed post apparens appellatur, & hoc ꝙ soleant apparere duntaxat post factum morbum, quęque quandoque apparent, quandoque non apparent, cuiusmodi est sputum in pleurisi, quod quandoque apparet, quandoque vero si pleurisis sit adeo pertinax, vt hominem conducat ad mortem, non apparet, & hoc signorum genus quod post apparens appellatur, duo nobis manifestat, vt ait Hip. aut morbi malitiam (cum scilicet morbus superat virtutem) aut morbi terminum. Notandum autem est, tria quoque alia adesse, a quibus sumitur huiusmodi malitia, & bonitas morborum, nempe ab operationibus, vt si quis in pleuritide non posset se continere quin dormiret, indicabitur morbum esse mali moris. Ab excrementis, et hoc vel naturalibus, vt quæ per vrinam, per secessum, aut per sudorem exeunt, vel pręter naturā, vt quę per nares, vel in solutione continui, vt quę in fluxu hæmorrhoidum, & huiusmodi excernuntur. A qualitate immutata, vt corporis nigredine, & huiusmodi. Notandum autem ꝙ quę ab excrementis sumuntur, illa præsertim, quæ per secessum euacuantur, triplicia esse possunt, aut concocta, aut cruda, aut assata: concocta, morbum boni moris indicabunt, cruda vero, aut erunt cum potentia, aut impotentia vt coquantur. Prima indicabunt morbum non esse ex toto malorum morum, sed medio modo se habere. Secunda vero morbum malorum morum, ægrum deducentem ad mortem. Sin autem fuerint assata, vel parum erunt assata, vel multum, quæ parū, indicabunt caliditatem non multum excedentem inter morbum medio modo se habentem, quæ autem multum, vt cum sunt nigra aut virida, morbum indicabunt malorum morum, & hęc ea sunt, quæ indicant malitiam, & bonitatem ipsorum morborum. Sequitur vt ostendamus quomodo & quando ista indicant terminum morbi, an futurus sit longus vel breuis. Profecto si huiusmodi signa post apparentia, cito apparebunt, sicut in pleurisi sputum, indicabunt morbum futurum esse breuem, sin autē tarde, indicabunt morbū futurum longum, atque hoc illud est quod ait Hip. sed ex ijs quæ mox apparent indicia sumuntur: notanter autem Hip. enumerauit signa duntaxat post apparentia, & dimisit patognomica, & hoc, quod ista non indicent mores morborum, sed naturam duntaxat, & essentiam, mores autem a post apparentibus

rentibus solum desumuntur, quæ quidem signa post apparentia secundum quod ad diuersa referuntur, diuersa etiam nomina sortiuntur, nam relata ad morbum præsentem dignostica appellabuntur, ad morbum futurum prognostica, ad morbum preteritum anagnostica, scilicet rememoratiua, quibus si addantur dies cretici, in quibus signa ista apparent, pari passu indicabunt bonitatem, vel malitiam morbi præsentem, preteritam, & futuram, & signa cretica appellabuntur. Hactenus de quantitate alendi. Quoniam verò in curandi arte diximus applicationem quantitatis ipsius remedij in eodem gradu dupliciter fieri posse, vel exhibendo remedium totum tantę quantitatis, quantus est recessus, vniuersum, ac semel, vel pluribus vicibus paulatim remedium illud partiendo, sequitur vt percurramus modum instituendi rationem victus, statuendo quot vicibus alimentum sit exhibendum, an semel in die, an bis, & an multum pro vice, an parum, quod & Hip. videtur enarrasse aph. 17. vbi ait, Et quibus semel, aut bis, quod quidem ex hoc manifestum fiet ex consideratione constitutionis corporis, in quo reperitur ægritudo, etenim cum in corpore habeat esse necessario, vel alimenti indigentia, vel alimenti exuperantia, & indigentia alimenti cum in corpore esse possit aut morbum patiente, aut non patiente morbum, itidem alimenti exuperantia dupliciter in corpore esse possit aut bonorum humorum, aut malorum humorum, & si malorum humorum erit exuperantia, aut crudorum, aut adustorum, & si crudorũ, aut potentium coqui, aut impotentium coqui, & si adustorum, aut subtilium humorum, vt serositatis sanguinis, aut partis chili subtilioris, quæ in bilem facile vertitur, aut terrestrium, cuiusmodi sunt humores melancholici, sequitur etiã quòd non vno, & eodem modo vices exhibendi cibum institui poterunt, sed multipliciter, sed in corpore vbi adsit indigentia alimenti nihil aliud præter naturam patiente, præter famem, cum virtus non possit esse valida, si verum est, quod virtus fundatur in spiritibus, & bonis humoribus, multum alimentum non indicat ne suffocetur, corporis autem indigentia multum cibum postulat, quapropter vtrique satisfacientes, parum, & sępe, seu pluribus vicibus alimentum exhibemus, in eo quod parum virtuti, in eo vero quod sæpè corpori consulentes. In corpore autem vbi non solum adsit indigentia, sed etiam morbus præter naturam cum huiusmodi corporis constitutione virtus resoluatur, non solum ab indigentia, sed etiam à morbo, maiorem etiam indicabit restaurationem. Vnde vt vtrique satisfiat non solum bis, sed etiam ter, & quater cibus erit exhibendus, partiendo alimentum quod nec vnica, nec duabus vicibus exhiberi potest. Sin autem in corpore fuerit superabundantia, eaque sit bonorum humorum, cum huiusmodi corpus plethoricum sit, & intra venas plurimum habeat alimentum, indicabit parum alimenti esse exhibendũ, & quoad vices semel in die, vel semel alternis diebus, secundum quantitatem ipsius plethoriæ. Sin autem fuerit superabundantia, sed ea sit malorum humorum, tũc tale corpus indicabit tenuem dietam, quæ virtutem repletam quoad vires respirare faciat, atque hoc est illud, quod ait Hip. corpora impura quanto magis nutries, tanto magis lędes, quæ quidem superabundantia malorum humorum si erit malorum humorum crudorum, possibilium tamen coqui, indicabitur tale corpus non esse alendum, vt ait Gal. 4. de tuend. val. quòd tales egeant alimento exiguo, quemadmodum etiam plethorici, & hoc, quod

intrà

intrà venas thesaurum secum gerant, in sanguinem conuertibilem. Sin autem superabundantia erit malorum humorum crudorum non potentium coqui, sed potius extinguentium calorem innatum, nec potentium nutrire corpora, tunc alimentum sæpe indicabitur, & parum esse exhibendum. Parum quidem, quia si multum exhiberetur, virtus suffocaretur, & calor, cum sit imbecillis: sæpe autem, non autem raro, quia si parum, & raro exhiberemus, cum alimentum indicatum non habeant, sed tantum pituitam acidam, & crudam, atque omnino concoctioni rebellem, calor, & virtus resolueretur. At si superabundantia sit malorum humorum adustorum, atque subtilium, indicabitur esse exhibendum alimentum, sępe & parum, sæpe quidem, tum quòd hic adsit indigentia bonorum humorum, tum quod habeant calorem igneum, à quo maxime resoluuntur, tum etiam quod tales in syncopen facile cadant, & hoc, quod bilis cum subtilis sit, facile mouetur de loco ad locum, & facit syncopen, cum in huiusmodi constitutione fiant motus, & diuersi, & contrarij motibus ijs qui fiunt in fame naturali, quod vt ait Galenus secundo de facul. natural. membrum vicinum cum cogitur dare nutrimentum alteri membro vicino, non dat nisi id quod superfluum est, & excrementicium, qua ratione ventriculus attrahens, trahit à venis mesaraicis excrementum, venæ mesaraicæ ab epate excrementum, epar à venis excrementum, venæ similiter à membris cum trahant excrementum, necessarium est transmitti ad ventriculum humorem duntaxat prauum, ex cuius agitatione cum etiam cor agitetur, sequitur syncope, ob id Auicen. 13. primi. Qui inquit, tolerat famem, replet stomachum malis humoribus, ex quo patet, tribus de causis huiusmodi patientes sæpe, & parum esse alendos, tum ratione indigentiæ bonorum humorum, tum ratione caloris ignei resoluentis, tum ratione syncopis, vt non ab re istius duntaxat ratione Galenus duodecimo method. dicat. nos quandoque in ijs qui febricitant, & syncopin patiuntur cogi in principio paroxismi nutrimentum exhibere. Parum autem exhibebimus, quod virtus, & calor debiles sint, debiles autem sunt, quia humidum est resolutum, & à calore igneo dissipatum. Sin autem sit superabundantia malorum humorum adustorum, & terrestrium, eodem modo exhibendum erit alimentum sæpe, & parum, quemadmodum in biliosis diximus esse faciendum, sæpe quidem, quod adsit indigentia bonorum humorum, quibus nutriri possint, amplius quòd humectatione indigeant, cum sint exiccati. Parum vero, quod virtus debilis sit, immo debilior quàm in cholericis, & hoc, quod cholericis siccitas solùm calori innato opponatur, in melancholicis autem tum siccitas, tum frigiditas. Non ignorandum tamen est, quod etsi in hoc conueniant vtrique tum cholerici, tum melancholici, vt alimentum eis exhibendum sit sæpe, & parum, in hoc tamen differunt, quod qualitas alimentorum in melancholicis calida, & humida esse debet, in cholericis autem frigida, & humida. Patet igitur, quomodo vices exhibendi alimentum, desumatur ab humoribus, & causis efficientibus morbum. Hactenus ex tribus, quæ ab affectu desumi debent, duo absoluimus, sequitur tertium, nempe tempus idoneum exhibendi alimentum, quod sane cibi dandi particulare tempus artis ciborum exhi-

bendorum, maximum esse deponat Hippoc. 4. acut. vbi ait, scopum vnum esse, quod tempus illud, quo cibus exhiberi debet, quamplurimum absit à febris inten sione, non in acutis modo, verum quoque & in longis ait Hippoc. adiecisse autem illum longis etiam in morbis notat ibi Gal. quòd in ijs magis et forsan solis euidens sit scopus, in acutis enim morbis deprehensa in pedibus caliditas cibi tempestiue offerendi signum sufficiens fuit. Non tamen in longis ita nutrire oportet, sed melior declinationis pars est expectanda, quod in acutis haud quaquam est expectandum timore cito futuræ accessionis: vt autem arte, & ratione instituatur idoneum tempus exhibendi alimentum, non erit recedendum à fundamento superius posito. Etenim cum virtutis occupatio à morbo maior, & minor, indicet maiorem, & minorem, & exquisitiorem viuendi rationem, vberiorem quidem vbi minus est oppressa, tenuiorem verò vbi magis, vt hac ratione in statu, vbi est magnitudo morbi, extrema diæta conueniat, sequitur quod eademmet ratione in ijs morborum temporibus, in quibus natura magis erit oppressa, quod maxime etiam conueniens erit tenuissimus, atque exquisitissimus viuendi modus, cumque ex temporibus morbi status ille sit, cui maximè conuenit exquisitissimus, ac tenuissimus viuendi modus, quod vt ait Hipp. quando morbus in suo vigore constiterit, tunc tenuissimo victu sit vtendum: sequitur quod eademmet ratione in paroxismo cum virtus sit maximè oppressa, atque accidentia tunc temporis existant intensa, etiam in particulari morborum paroxismo, nedum in statu à cibo erit abstinendum, atque hoc est illud quod ait Hipp. in 11. aph. in accessionibus abstinere oportere: cibum enim dare nocuum, & quibus per circuitum fiunt accessiones, in ipsa accessione abstinere oportet: Intelligo autem per accessionem, morbi paroxismum, seu morbi inuasionem, in qua morbus sit acerbior, vt in periodicis febribus contingit, quæ præscriptos habent terminos, in quibus exacerbantur, tempus accessionis maximè declinantes, & vbi aut quotidie fient accessiones, aut febres erunt continentes, ita vt nulla sit intermissio, aut adeò breuis vt non sufficiat ad exhibendum cibum, remissionis, tunc & inclinationis tempus erit eligendum. Hactenus ex quatuor superius à nobis propositis, pro rectè, et conuenienter instituenda ratione viuendi, vnum absoluimus, considerationem sanè ipsius affectus: sequitur secũdum à nobis propositum, consideratio sanè corporis, in quo reperitur affectus, cuius quidem temperatura, dum remouetur morbus, semper erit seruanda, etiam quòd esset mala, vt ait Gal. in lib. therap. Etenim si febrem uellemus remouere, & temperaturam, quæ esset calida, & sicca, tunc duas subitas mutationes efficeremus, quas natura tolerare non posset. Etenim cum temperatura calida, & sicca ad æqualitatem reduci non posit, nisi cibis frigidis, & humidis, ijsdemque depellatur ipsa febris, dubio procul etsi febris remoueatur, corpus tamen non nutrietur, & hoc, quòd vnumquodque à suo simili nutriatur, quare dum morbi remouentur, temperatura corporis erit seruanda, atq; hoc est illud quod ait Hipp. victum humidum febricitantibus omnibus conuenire, maximè verò pueris febre laborantibus, cũ. n. febris humidis depellatur, simul conseruatur eorum temperatura, quæ existens calida, & humida, humido illo sustinetur, cum vnumquodq; sibi simili conseruatur, & nutriatur. At dubium est, quomodo corpus siccum febre laborans, siccis alimentis sit seruã

dum,

dum,nam tunc morbum augeremus. Respondendum sanè hôc casu alimentis esse vtendum,quę actu sicca sint potentia verò humida, atque hoc modo vtrisque,tum febri, tum temperaturæ satis fiet:febri quidem cum humiditate illa in potentia, temperaturæ verò cum siccitate in actu. Quando verò non vno,& eodem modo,nec eadem alimenti quantitate corpora omnia sunt alẽda,sed diuerso modo, quapropter sequitur vt percurramus diuersitatem victus in temperamẽtis,quod etiam expressit Gal. 8.meth.quo in loco ait. Quę sicca corporis natura est, sed in altera contrarietate temperata, ea in longinquioribus inedijs gracilescit magisquàm quæ sicca est,& frigida, reficitur tamen facilius cum idoneum nacta est victum. Enimuerò eiusmodi omnibus victus ratio alteranda est, multò profectò magis quàm ijs de quibus primum omnium est dictum, nempè calido, & sicco, item calido, & humido, quippè qui frigidus,et humidus natura est,quoniam calido, siccoque in vtraque intemperie contrario modo est affectus, contrario nimium vteretur victu, melius tamen est, non absoluto sermone contrario dicere, sed ex solius temperamenti indicatione,quoniam ex eo quòd eadem febre febricitant, non diuersam,sed omnino eandem sortientur indicationem. Dictum nanque sæpè numero iam est,id quod secundum naturã est,similia semper postulare, quod præter naturam est contraria, si quidem quod naturaliter se habet,custodire, quod pręter naturam est,tollere oportet. Porrò febris omnis præter naturam est,ideoque victus rationem frigidam,humidamque postulat,temperamenta verò ipsa aliàs postulant similia,aliàs verò contraria: quę enim vitio carent, similia perpetuo, quippè quę seruare expedit, quæ vitium habent (veluti in opere de tuen. val. est dictum) alias similia,alias contraria,quoniam vero in cibi abstinentia non omnes temperaturæ eodem modo sunt seruandę,quapropter aduertendum erit ad corporis temperaturam,ratione cuius, cibandi quidam sunt,& inuasura febre, & incipiente, & accesione etiam in ipsa, quod ostendit etiam Gal. 10. meth. vbi postquam longam historiam de quodam qui febre laborabat,narrauit,ait. Ostendi tibi,& in ipsa accesionis inuasione eiusmodi homines esse nutriendos, dico autem eiusmodi homines, in quibus corporis intemperies ad siccum,& calidum conuersa,febres accendit. Porro hoc quoque plerisque medicorum fortasse sit incredibile, sed siue rationi ipsi fides est adhibenda,siue operibus,nos fidem ambobus facimus, operibus quidem, dum homines ijs monstramus, qui si biduo patiantur inediam, necesse est febricitent: ita scilicet vt nonnulli vbi concitati ad iram sunt, vel mętore, vel vigilijs affecti, euidentisimè enim tum in conualescentibus ex diutino morbo talia fieri cernuntur,tum ijs qui calido sunt, & sicco temperamento: Quam vero ratio ipsa fidem huic rei facit, alibi dicta est, dicentur tamen & nunc eius rei summæ, vbi etiam reddit rationem huius per longum processum. Quæ autem temperaturæ inediam tolerare posint, & quæ cibum tolerare non posint,ex 8. meth. & 10. habetur a Gal. inediam siccis, calidisque corporibus noxiam tum sanis,tum ægris ait 10.meth. vbi ait: Inedia siccis,calidisq; corporibus,valentibus quidem noxia est,ijs vero qui in calida, et sicca ęstate febre laborant,quæ scilicet exustione,aut labore immodico,aut vigilijs, aut compræhensis iam animi motibus sit contracta, non tantum noxia est, sed si quidquam aliud,plane perniciosa,quippè vel in febres ardentes ex ea in-

cidunt, à quibus (nisi prius mors occupet) in hecticas migrant, atque ab his in marasmum, quæ autem sint temperaturæ, quę inediam tolerare possint, declaratur 8. meth. Vtilitatem inquit ex inedia sentiunt potissimum frigidę, & humidæ temperaturæ, ab hac quæ humida, tertio loco quæ frigida. quarto loco quæ sicca est, & frigida. Et paulò post. Siccam inquit, corporis naturam, sed in altera contrarietate temperatam, in longioribus inedijs gracilescere magis quàm quæ sicca est, & frigida, reficitur tamen facilius, cum idoneum nacta est victum, quod etiam paulò ante expresserat his verbis. Quibus inquit, in corporis temperatura siccum prævalet humido, & calidum frigido, ijs habitus gracilis, & ex longiori inedia acerrimis, acutissimisq; corripiuntur febribus, à quibus promptus est in hecticas transitus, atque ab his rursus in torridum marasmum, aut si os ventriculi facilè iniurijs patet, in syncopin, id est animi defectum. Hactenus ex quatuor ad artem viuendi rectè instituendam propositis, duo sunt absoluta. nempè affectus, & natura corporis affecti. Sequitur alimentum, in quo hæc tria præcipuè erunt consideranda. Substantia, seu modus ipsius substantiæ, quantitas, & qualitas. Modus autem substantiæ tripliciter considerandus erit, penès alterationem, penès motum localem, & penès ipsam nutritionem. Et primùm penès alterationem, vt quia habet coqui in ventriculo, vtrum alimentum illud sit facilè coctu, velut ouum sorbile, an coctu difficile, veluti caro bubula. Et quoniam sicuti potest in ventriculo coqui, potest etiam putrefieri, hac ratione perpendendum erit an alimētum illud sit facilè putrescibile, ueluti sunt fructus horarij, an difficile putrescibile, ut caro bubula. Penès verò motum localem, quod possit supernatare in ventriculo, possit etiam fundum petere, perpendendum erit an alimentum sit leue, an graue. Concocto verò cibo, quia habet distribui per venas, perpendēdum erit, an sit facilè distribuibile, veluti sunt iuscula, an difficile distribuibile, veluti est caro assata. Penès verò nutritionem, quod alterato, & distributo alimento chimus ille in epate elicitus, potest esse bonus, & malus, multus, & paucus, hac ratione perpendendum erit an alimentum sit boni, vel mali, multi, vel pauci nutrimenti. Hæ sanè sunt omnes differentiæ penes modos substantiæ consideratæ. Quarum omnes bonæ in aliquo alimento, simul complicatæ reperiri possunt, veluti est caro phasianorum quæ facile coquitur, non facile putrescit, petit fundum, facile distribuitur, & est boni, & multi nutrimenti. Omnes etiam male in aliquo simul reperiri possunt, vt in fructibus horarijs: quidam verò ciborum sunt intermedij, aliquas habentes bonas, aliquas non habentes, & aliquas habentes malas, aliquas non habentes, de quibus omnibus in lib. alimentorum. Qua ratione eligenda erunt alimenta, quę proposito satisfaciant vndique, aut si vndiq; non satisfacient, compositione erūt emendanda, alterando illud quod scopo non satisfacit, aut illud abijciendo, & efficienda erunt medicamentosa secundum speciem determinatam affectus, qui aut sit morbus, aut sit causa, aut symptoma, & hæc aut solitaria, aut simul complicata: Considerandū etiam erit alimentū penes quātitatem, & sane vel molis, vel virtutis: molis quidē, veluti olerum libræ tres, quę in multa quantitate sunt molis, paucæ autē virtutis, ꝙ in eis sit paucum alimentū, vel virtutis, non autē molis, veluti vinū nigrū, quod est multi alimēti. Qualitates etiā ciborū erunt perpendendæ tum primæ, tum secundæ, tum tertiæ, Primæ quidē

vt si præter nutrimentum calfaciant, veluti est caro columborum, vel infrigident, veluti est lactuca, vel humectent, vel exiccet. Secundæ vero veluti sapor, odor, color. Tertię vero, an rarefaciant, aperiant, incidant, abstergant, condensent, emplasticent. Etenim ijs omnibus considerare oportet qualitates omnes, scopis ab affectu, & corpore affecto desumptis, quod vt ait Gal. 9. meth. in fine, is solus posit viuendi rationē summe commodam laborāti cōparare qui potestates indicationū examinet, & simul conferat, & ex collatione simul facta, cuiusque indicationis potestate diligenter considerata, omnibusque inter se collatis, vnam idonei victus summā laborāti cōmodā cōparare posit. Quę quidē quoniā ex horū cognitione perfecta, & absoluta nondū haberi pōt, nisi etiā rectè prius examinata vi ipsarū circunstantiarū, sequitur vt circunstātias percurramus, & earū vim, & quid singula circa alimentū aut addere, aut detrahere posit, veluti est virtus, cuius tanta uis est, & authoritas, vt posit penitus immutare quæ morbus postulat, hac. n. ratione etsi in statu morbi nihil exhibendū, existente virtute forti, vbi tamen uirtus erit imbecillis, ēt quod alia omnia oppositū indicarent, erit cibandum. Aetas, ꝙ senes facillime ieiuniū ferant, secundo loco qui ętatē consistentē habent: minus adolescentes, omniū minime pueri, qui cibo sunt magis nutriendi. Aer, seu tēpus anni, qua ratione hyeme cū ventres calidiores sint, copiosiora ēt alimenta erunt exhibenda, minus vero æstate, & alijs temporibus. Regio quę si erit calida, & sicca, cū corpora magis resoluat, indicabit adhuc magis esse cibandū. Idē constitutio si fuerit calida, & sicca. Idē ēt cōsuetudo, ꝙ qui consueti sunt plurimū cibare, cū sani sunt non sunt in statu morbi alendi mellicrato, sicut fieret in ijs, qui parū sunt cōsueti cibare. Igitur vt à virtute exordiamur, eius habēda erit maxima ratio, qd. n. refert scire statū morbi prope futurum, & paroxismum, & morbū extremū existere, nisi pręter hæc coniectemur ut inquit Hip. vtrū virtus posit sufficere, ac sustinere tenuem illam diætam, donec morbus consistat: cum hucusque confusam quasi, & inchoatā duntaxat cognitionē nobis indicarint affectus et corpus affectū, donec eorum indicationes a virtute pręscribantur, ac limitentur, et hoc, ꝙ ex se nihil perfecte indicent, donec ad virtutē non sunt relata, cuius officiū est immutare, quandoque vero pręscribere diętam, ac diætæ gradū immutare quidē, quoniam etsi nihil in statu morbi dandū sit, existēte virtute forti, si tamen debilis sit, etiam ꝙ alia oppositum indicent, dandum tamen erit tantū quantum virtus requiret, tantum autem requiret, quantū sufficere poterit contra ipsum morbum, cognoscemus autem quando virtus sufficere non poterit, nec resistere vsque ad statum, & quando sufferre poterit, considerando vt inquit Gal. virtutem ęgri corporis, an picrocolum sit, calidū, et siccum, maxime abundās bile, pręsertim circa uetriculū, talia. n. indicabunt, sępe esse nutrienda, & hoc, ꝙ huiusmodi corpora facile resoluantur, & difficile ieiuniū ferant, vt in principio paroxismi liceat & huiusmodi corpora nutrire: amplius consideranda erit ventriculi temperatura, an calida sit, & sicca, & biliosa, ꝙ tales etiā a principio paroxismi sint alendi, ex quo patet Hipp. dictum circa statum nihil esse dandum, si ad virtutem referatur, immutari, atque intelligi debere in ijs tantum, qui facile ieiunium ferunt, qualia sunt corpora calida & humida, quod a Gal. 8. meth. positū fuit, ubi ait, cū uires legitimū robur suū habent, & morbi summus vigor breui futurus expectatur, tenuissimo victu licet uti, cū

sint

sint infirmiores, non licet sine grauia noxa, sed adijcere ad nutrimenta tantum oportet, quantum est de robore virium imminutum, atque ex ijs scopis accipiendus est nutrimenti modus. & 10. meth. manifestè fuit explicitum, quo in loco ait, esse à primo statim die in omni ægro spectanda illa duo, quæ Hip. iussit, à quibus cibandi consilia petat, morbi summus vigor, & ægrotantis vires, postea si transiri summum incrementum sine omni cibo potest, in cibi abstinentia hominem seruabis, sin exiguum adminiculum requirat, abundè erit sola mulsa, quod si maius desiderat, quàm sit ex mulsa, ptisanæ cremor satis erit. At si fas non est morbi summum incrementum, aut tenui victu, aut medio transmitti, id agendum vt statim in primæ accessionis inclinatione ęger cibetur. Aliquos verò cum inuasura adhuc est febris, & cum incipit cibabis, veluti sunt ij, qui calido, & sicco sunt temperamento, tum viribus necessario imbecillis. Sequitur ætas cuius etiam habenda erit ratio, quod vt ait Hip. aph. 13. senes facile ieiunium ferant, 2. loco qui ętatem consistentem habent: minus adolescentes, omnium minime pueri, præsertim qui inter ipsos sunt viuidiores. Intelligo autem senectutem, pro primo senio a 35. ad 50. annum, tum quod ætas ea cũ frigida facta sit, ex deficientia caloris senes minus etiã alimẽti consumant, cum etiam quod in venis habeant humorem pituitosum dulcem, tenuem, & concoctioni facilem, tanquam thesaurum ipsius nutritionis: qua ratione etiam additum fuit, & inter pueros ij qui uiuaciores sunt, & hoc, cum viuacitas a caliditate proueniat, caliditas autem plurimum continue consumat, difficilius etiam cæteris ieiunium ferre possunt, quamquam alia etiam ratione hoc procedat, quòd qui crescunt plurimum habent caloris innati, iuuenes autem cum crescant, non autem senes, iuuenes etiam habent plurimum calidi innati: at qui plurimum habent calidi innati, plurimo egent alimento: huiusmodi cum sint iuuenes consequentur maiori cum indigeant alimento, difficilius etiam ieiunium ferre posſint, quam senes, atque hoc est illud quod ait Hip. apho. 14. qui crescunt plurimum habent calidi innati, plurimo igitur egent alimento, alioqui corpus absumitur, senibus vero parum calidi innati inest, paucis propterea fomitibus egent, quia a multis extinguntur, quam ob causam febres senibus non similiter acutæ fiunt, frigidum enim eorum corpus est. Sequitur aer, seu anni tempus, quod vt ait Hip. ventres hyeme, & vere natura calidiſsimi sunt, & somni longiſsimi, quia per ea tempora copiosiora alimenta sunt exhibenda, quod tunc cum calor innatus plurimus sit, pluribus etiam egeat alimentis, indicio sunt ætates & athletæ, vnde ijs temporibus cibos facile ferunt, ob validam virtutis tolerantiam, æstate autem, & autumno vt ait Hip. 18. aph. cibos difficillime ferunt, quos tamen hyeme facillime ferunt, secundum inquit locum ver habet, atque hoc est illud, cur Gal. 1. de facul. aliment. rationem victus per singula anni tempora instituat, autumno quidem melancholicis cibis, ac siccantibus abstinere, hyeme uero eis vti, quemadmodum sane ęstate humectantibus & refrigerantibus, vere autem, quod medij sint temperamenti, mediæ facultatis cibos edere. Et lib. de dign. & medic. hyeme inquit comedes plurima, dico non ad tuas vires, sed aliorum anni temporum respectu, quemadmodum & Hip. æstate, & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, ver secundo loco est, idem alibi ait, ventres hyeme & vere calidiores sunt natura, & somni longiſsimi, in his itaque tempo-

tibus

ribus alimenta plura tribuenda sunt, siquidem calor innatus multus est, ideo pleniori alimento indigent, indicio sunt ætates, & athletę, bibendo aliorum anni temporum comparatione minimum, potusque sit album, & tenue vinũ, quod admodum vetus non sit, obsonia que hoc tempore assa vtplurimum, & hęc omnia magna ex parte calida & sicca, & hoc propter intemperiem, quæ ex anni tempore frigida est, & humida. Post vbi ver aduenit, potus vberior, dilutiorque, non tamen plurimus, nec aquosissimus, parum conducet, & esculenta molliora, pauciora que, quin & obsonia ex assis ad elixa commutabis. Plurimum autem, & aquosissimum æstate bibendum, quod tẽpus hyemi planè sit contrarium, ver autem sicut medio loco est inter hæc duo extrema, ita mediam quoque rationem viuendi requirit. Hæc Gal. idem libr. de dign. & medic. quo in loco, viuendi rationem non confestim, sed paulatim mutandam esse docet, nam ratione temporis, hyemis scilicet frigidæ & humidæ, calidam & siccam instituit viuendi rationem, & in vere potum dilutiorem, esculenta molliora, pauciora que, quin & obsonia ex assis ad elixa commutat, æstate autem vberiorem, & aquosissimum potum præcipit, & hoc, quod ęstas hyemi sit planè contraria. Et addit, in hac viuendi ratione mutanda iuxta anni tempora efficienda, nõ subito, sed paulatim transeundum esse, ne vniuersa illa & subita mutatio comparet offensam, sicut traditum ab Hip. est, plurimum atque repente euacuare, vel replere, vel calefacere, vel frigefacere, siue quouis alio modo corpus mouere periculosum, quoniam omne nimium est naturæ inimicum, quod vero paulatim fit, tutum est, cum alias, tum vero cum ab alio ad aliud trãsit. Sequitur consuetudo, quod vt ait Gal. victus una speties non oĩbus in cõsuetudine sit 7. meth. Nã sicut inquit nec aliarum rerũ, ita nec victus vna omnibus speties in cõsuetudine est, cũ alijs semel esse, alijs bis, & alijs citius, alijs ad vesperam cepisse cibum moris sit. Iam cibus ipse alijs piscis plurimum est, aut denique aliquid ex mari, alijs olera magis aut denique hortensia, alijs poma, alijs legumina, alijs nuces, alijs aliud quidpiam, alijs quadrupedum carnes, atque harum alijs alię, alijs auium, atque alijs aliorum. Quinetiam caseo, & lacte alij vtuntur, nonnulli plus quàm cæteris cibis, generaliter quidem caprarum, vel boum. sunt tamen qui & aliorum animalium. Bibunt quoque alij calidum, alij frigidum, & vinum vel liberaliter, vel parcius, vel omnino nullum, vel hoc genus, vel illud. Ad ea igitur reducẽdus quisque est quibus insueuit, scriptum autem de consuetudine diligentius seorsum est, nunc illud dixisse abunde sit, magnam partem ad totius victus, medicamentorumque inuentionem ex consuetudine sumi, cuius ratione cibari bis in die solitis maximo damno eis esse, nisi prandeant, ostendit Hippo. 2. acut. vbi narrat etiam incommoda, quæ eis euenire solent, ita vt in laborante morbo frigido, & humido, qui consuetus sit vti cibarijs frigidis, & humidis, semper necessarium sit aliquid frigidi & humidi cibarij exhibere: sed hæc de ætate, tempore anni, & consuetudine, quorum trium simul meminit etiã Hip. in fine 17. aph. quo in loco ait, condonandum etiam aliquid esse ætati, tempori, & consuetudini. Sequitur regio, & anni constitutio: qua ratione si ęger erit in regione calida & sicca, cum hęc resoluat corpora, indicabit magis adhuc esse nutriendum, idem anni constitutio, si fuerit calida & sicca, sed hęc de ijs quatuor necessario requisitis, pro recte, & conuenienter instituenda viuẽdi ratio-

ne

ne, nempe affectus cognitione, corporis affecti, alimenti, & circunstantiarum, quę singula quantum posśint iam diligenter fuit enarratum. Quoniam vero pro recte, & conuenienter instituenda victus ratione, nō solum sciendum est, quid indicent singula seiunctim, & solitarie capta, sed necessarium est etiam cognoscere, quid indicent simul complicata, quod vt ait Gal. 9. meth. in fine idonea victus ratio methodo inuenietur ex indicationibus sumptis simul a morbo, temperamento, natura, consuetudine, ætate, anni tempore, statu cœli, quia ex omnium comparatione simul, vel similium, vel contrariarum, in quibus altera alteri detrahit, & ex rectè perpensis indicationum potestatibus viuendi ratio idonea inuenitur; cumque præcipua indicantia viuendi rationem sint morbus, & virtus, sequitur igitur vt incipiamus a complicatione morbi cum virtute. Vt autem res manifestior fiat, cum virtus, & morbus non vno tantum modo, sed multipliciter simul cōplicari posśint, quapropter prius percurremus singulas complicationes, postea ostendemus quantum alterum alteri in singula complicatione detrahere posśit. Igitur virtus vel non vrgebit, vel parū vrgebit, vel multū, vel maximè vrgebit. Parum aūt dicetur vrgere, uel ratione ætatis, vt cū puer, aut senex laborat, aut cū corpora rara, & tenuiū humorū febribus corripiuntur, aut cum irritantia adsunt symptomata, vt pruritus ingens, morsus in ventriculo ab acri humore, vigilia, ira intus coercita, męror. Multum dicetur vrgere virtus, cum æger ĳs perturbabitur symptomatis, quæ syncopin solent inducere, qualia sunt ventris crebra deiectio corpus absumens, sanguinis fluor immodicus, incessantes sudores. Maxime vero dicetur virtus vrgere, cum propè syncopin erit, quod ex pulsu, & facie certisśimè depræhendere poteris. Morbus eodem modo tunc dicetur parum vrgere, veluti cum æger sitim patitur, aut cibos valde fastidit, aut si præter modum astricta erit aluus. Multum verò vrgebit; vbi aliquod sęuum symptoma afferet, vt continuas vigilias, perpetuum soporem, aut coma, aut fortem capitis dolorem continuum, aut difficilem anhelitum, delirium, aut cum vrina supprimitur, aut aluus nimis cietur. Maxime uerò urgebit morbus, cum vltimos afferet labores, hoc autem erit quoties cum symptomatibus coniuncta erit inquietatio, & angustia. Hactenus distinctis virtute & morbo, quotupliciter reperiri posśint, sequitur vt huiusmodi differentias simul cōplicemus, atque perpendamus quam spetiem viuendi, & rationem singula complicatio indicet. 1. Aut igitur virtus non vrgebit, & morbus non vrgebit. 2. Aut virtus non vrgebit, morbus parum vrgebit. 3. aut virtus non vrgebit, morbus vero multum vrgebit. 4. aut virtus non vrgebit, morbus autem maxime vrgebit. 5. aut virtus parum vrgebit, morbus vero non vrgebit. 6. aut uirtus parum, morbus parum. 7. aut virtus parum, morbus multum. 8. aut virtus parum, morbus maxime. 9. aut virtus multum, morbus autem non vrgebit. 10. aut virtus multum, morbus vero parum. 11. aut virtus multū, & morbus multum. 12. aut virtus multum, morbus vero maxime. 13. aut virtus maxime, morbus nihil. 14. aut virtus maxime, morbus parum. 15. aut virtus maxime, morbus multum. 16. aut virtus maxime, morbus maxime. 1. vbi igitur morbus non vrgebit, & virtus similiter se habebit, victum exhibebimus per ea quæ comeduntur. 2. virtus autem non vrgens cum morbo parum vrgente sorbitionem indicabit, Sequitur virtus non vrgens cū morbo multum

tum vrgenti:sed ante huiusmodi complicationem sciendum, medium quoddam reperiri inter morbum, parum & multum vrgentem, qui quidem cum sit medię vehementię inter morbum parum, & multum vrgentem,cumque ex Hipp. morbo maxime vrgenti inedia conueniat, multum verò vrgenti pocula competant, sequitur quod vbi ijs morbus mitior fuerit,quod tantundem etiam erit ascendendum versus victum crassiorem,cumque morbus,qui multum,& qui mediocriter vrget, proximi sibi sint vicinitate, & in cibarijs post pocula,crassior proximè victus sit tenuis sorbitio, sequitur quod tenuis sorbitio erit victus conueniens morborum mediocriter vrgentium:atque eadem ratione,qua morbus parum vrgens recedit à morbo mediocriter vrgente, eadem ratione, cum in cibarijs recedamus proxime à tenui sorbitione ad crassam sorbitionem,quod crassa sorbitio erit morborum parum vrgẽtium. Et eadem ratione, morbo non vrgenti,ea quę comeduntur erunt conuenientia, quapropter huiusmodi regula semper erit seruanda, quod vbi variaueris huiusmodi proportionem,ægris maximè nocebis: atque hoc est illud, quod ait Hipp.victus tenuis, atque exquisitus in morbis quidem cronicis semper, & in acutis quibus non conuenit,periculosus:per morbum cronicum intelligens morbum non vrgentem,cum morbi cronici symptomata non adducãt, quorum ratione morbus vrget. Notandum etiam morbum cronicum febris continuitatem non admittere, cum continuitas morbum acutum constituat Hipp.& Gal.1.prædic.quia si tenuem victum,qui secundum Hipp.lib.de prisca medicina,& lib.de mor.vulg.1.cõ.3.sunt crassæ sorbitiones, aut exquisitæ tenuem,qui est tenuis sorbitio,quàm ex natura morbi competere diximus morbo parum vrgenti, si inquam morbo nihil vrgenti, aut non vrgenti exhiberes, veluti est morbus cronicus, grauiter errares. Sed hęc de medio inter morbum parum, & multum. Sequitur tertia complicatio. 3.vbi virtus non vrgebit,morbus verò multum vrgebit, indicabitur victus per pocula, quoniam cum morbus multum vrgens proxime minor sit morbo maxime vrgente, & morbus maxime vrgens indicent inediam, virtute nihil vrgente, sequitur quod morbus multum vrgens, victum illum indicabit, qui proximè recedit ab inedia,huiusmodi autem est victus per pocula, qui in tenuitate cęteris inediæ magis appropinquat, quod & Hipp.iussit primo de ratione victus acut.vbi postea inquit,si dolor aut periculum aliquod comparuerit, sorbitionem dare oportet,nec multam,nec crassam,sed post septimum,aut nonũ si validus sit,per verbum,validus, virtutis nihil vrgentis indicationem associans,per sorbitionem nec multam,nec crassam,victũ per pocula intelligens: Et paulò ante,vbi dolor aliquis vexauerit, oximel bibendum dabis, per dolores intelligens non eos,qui secundum accessiones ægros torquent, sed de ijs qui assidui sunt, & ab inflammationibus ortum habent, qui morbum multum vrgentem reddunt. 4.vbi autem virtus non vrgebit,morbus verò maxime vrgebit, huic sola inedia conueniens erit, nam virtus non dissuadet id quod morbus maxime vrgens indicat, & tandem hæc victus forma erit seruanda,quamdiu virtus,& morbus ita se habuerint, quod & Hippoc. præceptum fuit.2.de ratione victus,vbi nec inquit cum morbi vigent, feruoremq; habent,cibum licet dare. Et alibi. Vbi inquit peracutus morbus est, & statim extremos labores habet, extreme tenuissimo victu necessarium est vti,

quo in loco per extremum victum Gal. inediam exponit. Hactenus patet quid sit agendum secundum Hipp. circa rationem victus, & qui victus conueniat ijs qui maxime, multum, mediocriter, parum, & nihil vrgent, morbis, complicatis cum virtute quæ vrgens non sit. Sequitur vt consideremus eas complicationes, in quibus ipsa quoque virtus vrgere incipit. Sciendum igitur quod vbi virtus incipiet vrgere, incipiet indicare victum proxime crassiorem eo, quem morbi dispositio indicabit. Igitur. 6. vbi virtus parum, morbus parum vrgebunt, indicabunt ea, quæ comeduntur. 7. vbi virtus parum, morbus multum, tenues indicabunt sorbitiones. 8. vbi virtus parum, morbus maximè, victus indicabitur per pocula eadem ratione, & via in tertia complicatione superius enarrata. 10. vbi virtus multum, morbus parum, indicabunt quæ comeduntur, si ea coquere laborantis natura poterit. 11. si verò virtus multum, & morbus similiter vrgeant, huiusmodi complicatio crassam requiret sorbitionem, & hoc, quod cum virtus multum vrgeat, & morbus multum, non solum morbus tenuem victum indicet, sed virtutis imbecillitas, tanquàm secunda causa tenuitatis accedat, atque hoc est illud quod ait Hippoc. 4. de ratione victus. Quibus inquit per febres aluus liquida est, & mens turbatur, horumque multi floccos vellunt, naresque fodiunt, & parum quidem interrogatis respondent, sed ex se nihil quod compositum sit, dicunt, additque: His igitur ita se habentibus, si venter liquidus est, fuerit, absumensq; & cõtabefaciens, sorbitiones crassiores frigidioresq; exhibendas esse: quo in loco ex signis describit morbum, & virtutem multum vrgentes, & in tali cõcursu, sorbitiones iuuat crassas ait ministrasse. 12. vbi verò virtus multum, morbus verò maximè vrgebunt, quanquam plures horum intereant, indicabunt tenues sorbitiones, quod & Hippoc. 3. de ratione victus iussit, cum de colliquantibus febribus sermonem facit. Deiectiones inquit huiusmodi habent quidem, & alias quæ graues sunt, offensas, neque enim hypochundriorum extinguunt ardorem, sed excitant, inquietationemque, & membrorum iactationem faciunt, intestina etiam sedemque exulcerant: quibus verbis Hippoc. Morbum maximè vrgentem depinxit, & virtutem multum vrgentem ob maleficas deiectiones. Et addit. Qui ergo in morbis huiusmodi, relictis sorbitionibus, mulsa potius alterius vice vtetur, ijs multa feliciter consequetur, sic et nequaquam pręter animi sententiam succedent multa: sed vtrum intelligat tenues an crassas sorbitiones, Gal. in hunc modum expresit: in solis inquit Gal. qui liquefaciunt morbis, vel in quibus hominum virtus ad morbi vsque indicationem sufficere non posit, ad ptisanę cremorem perueniemus, cremorem autem ptisanæ tenuem esse sorbitionem, aliàs ostendimus. Hæc satis de arte exhibendi cibum. Sequitur vt eodem modo percurramus artem exhibendi potum, in quo exhibendo, etsi indicatio à pluribus desumi potest, veluti virtute, morbo, consuetudine, laborantis natura, & huiusmodi, tria tamen erunt præcipua, à quibus erit sumenda indicatio potus, nimirum quod alia ad horum aliquod reducantur, veluti est laborantis natura, quæ consuetudini semper cedit, vnde interuentu consuetudinis indicat. Quoniam si ęgrotans sit frigidæ naturę, & aquæ potui assuetus, aquam, non autem vinum ministrabimus, sumpta à consuetudine indicatione, & non à laborantis natura: rursus si ægrotans sit calidæ naturæ, consuetus perpetuò potui

tui vini, non exhibebimus aquam, sed vinum, ob id s. meth. de calidis, & siccis naturis loquens, si quis inquit non assueuit frigidæ, huic per febrem dare non inceperim, nisi pristina sanè sanitate prius reddita, ex quo patet consuetudinem, eam obscurare, quę sumitur à natura laborantis, indicationem. Quo fit vt tria pręcipua sint indicantia potus ægrorum, virtus, morbus, consuetudo: sed vt ars amplior fiat, addamus & quartum, quæ singula ita per ordinem disponentur, virtus, morbus, consuetudo, natura laborantis. Sequitur postquam inuenimus, quæ sint indicantia potum, vt ostendamus quid eorum singulum indicet solitariè, & seiunctim separatum alterū ab altero, deinde quid indicent simul complicata. Porrò virtus imbecillis ob imbecillitatem vrgens, indicabit potum roborantem, quo possit roborari, & tale vinum est illud, quod omnium maximè corporis vires naturales, & vitales roborat: Morbus verò potum indicabit curantem, curans autem potus ille est, qui morbo, aut eius causæ qualitate sit contrarius, qualis est acutis & vehementibus febribus aqua, quanquàm vinum etiam in aliquibus morbis sit potus curans. vt 3. de ratione victus, & lib. metho. Consuetudo verò eum indicat potum, cui æger est assuetus, vnde potum consuetum appellabimus, quem consuetudo indicat. Natura laborantis, seu temperies oppositam sui exhibebit indicationem, vt 6. de mor. vulg. seu Hippoc. seu Thessalus eius filius fuerit, calidis naturis, refrigerationem, aquæ potionem, tum quietem consulens: ex quo loco colligitur, quod qui calida, & sicca sunt temperie (modo virtus non contra indicet) sed cum virium robore sit illa tēperies, à sola calida, & sicca temperie indicari aquam vino esse commodiorē. Quoniā verò morbus, & virtus præcipuè (quanquàm etiam consuetudo) non uniformiter sed quadrupliciter se habēt, veluti virtus non vrgens, virtus parū vrgens, uirtus multum urgens, & uirtus maximè urgens. ita & morbus quadrupliciter medicis seipsum ostendere solet, non urgēs, parū, multū, & maximè urgēs: cōsuetudo quinct duplex esse solet, maxima, & minor: maxima illa est, quando quis uni duntaxat, & non alij insueuit potui, ut si quis uino assueuit, sed citra aliud incommodum, si aliquando utitur aqua, illa utitur: totidē modis dicetur suū oppositum insuetū, si igitur uirtus, morbus, & consuetudo uno modo dūtaxat se habuissent, unum etiam duntaxat potus genus arti medicę suffecisset. At quoniam pluribus modis quotidie se se offerunt, necessarium fuit etiā arti medicæ tot quę sufficerent genera potuum reperire, unde ratione uirtutis, quę quadrupliciter nobis se se ostendere solet, potus roborans quadrupliciter diuidetur in hunc modum. potus roborans uehementissimus, qui uinosus potus Hipp. dicitur, quod est potētissimus: aquosissimus, et est ille, qui nō manifesta calefactione, tenuitate, colore, & odoris carentia, aquæ similis existit: inter hæc duo extrema assignabimus tria media: alterū quod à uehemētissimo minus, ab aquosissimo magis recedat, alterum e cōtra, quod ab aquosissimo minus, à uehementissimo magis recedat, & unū medium, quod non magis ad unum, quàm ad aliud accedat: primamq; spetiē horum potuū magis accedentem ad uinum, in quo uinū in mixtione manifeste aquā euincat, consequenter qualitas uini, qualitates aquæ obscuret, uinosius appellabimus. Alteram uerò magis accedentē ad aquam, in quo aqua uinum superet, & imbecilliter calefaciat aquosius dicemus. Tertiam uerò speciem mediorum uim utriusque extremi

æqualiter retinentem, vbi neutrum sensibiliter euincit, nullumq; in ea vehementiæ vestigium appareat, nec imbecillitatis, neutrum appellabimus. Notandum autem, quod etsi huiusmodi vinorum differentię, & speties in simplici vinorum natura reperiri posint, & hoc secundum naturam vuarum, quarum aliquæ efficiunt vinum vehementissimum, aliæ imbecillimum, aliæ medium, posset tamen etiam à nobis fieri ex varia commixtione vini cum aqua, vt 3. de ratione victus in acut. ex Gal. desumi potest: sed hæc de potu roborante, & eius diuisione elicita ex vario modo ipsius virtutis. Ad eundem modũ cum morbus quadrupliciter nobis se se offerat, diuidendus erit etiam potus curans, morbum respiciens, qui sanè cum ratione qualitatum sui indicationem exhibeat, & ratione qualitatum nunc se ostendat parum calidus, multum, & maximè calidus, & potus curans morbum calidum cum sit ipsa aqua, diuidendus erit potus aquosus in simpliciter aquosum, magis, & maximè aquosum, & eodem modo, quo diuiditur penes qualitates primas, penes alias qualitates etiam erit diuidendus potus curans, secundum varium, & multiplicem modum ipsorum morborum. Quoniam verò hęc quatuor indicantia, virtus, morbus, consuetudo, & natura laborantis, ita multipliciter distincta non solitariè duntaxat, sed simul implicita, & associata frequentius medicis sese offerunt, orta etiam fuit varia, & multiplex differentia in ipso potu, qui sanè cum & virtutem, & morbum simul habeat respicere, aquosum roborantem eũ appellabimus, qui erit potus mixtus ex roborante, & curante, qui sanè cum multiplicem differentiam capiat, à multiplici, & varia complicatione virtutis, morbi, consuetudinis, & naturæ laborantis, sequitur vtique vt percurramus prius quotupliciter hæc quatuor simul complicari posint, vt singulæ complicationi determinatum etiam potus modum asignemus, ita vni complicationi conuenientem, vt non alijs rectè conuenire posit: quoniam verò vt supradiximus, natura laborantis interuentu consuetudinis indicare solet, quapropter de complicationibus horum trium principaliter agemus, virtute scilicet, morbo, & consuetudine, quanquàm etiam de quibusdam complicationibus agemus, vbi ingredietur natura laborantis: igitur in hunc modum procedemus, & quotupliciter simul cõplicari poterũt hęc quatuor, trademus: incipiamus autem percurrere, & reperire singulas complicationes, postea enim ostendemus quid indicent singulæ complicationes, incipientes à complicationibus morbi cum virtute. 1. igitur aut neutrum vrgebit nec morbus, nec virtus. 2. aut vterque multum vrgebunt. 3. aut morbus multum, virtus parum vrgebit. 4. aut morbus parum, virtus multum. 5. aut morbus multũ, virtus nihil. 6. aut virtus maximè vrgebit. Sequitur complicatio ex morbo, & consuetudine, in quibus sane. 1. aut morbus, & consuetudo consentient. 2. aut morbus, & consuetudo dissentient: ita quod morbus maxime vrgebit cum consuetudine perfecta. 3. aut morbus imbecillis, consuetudo maxima. 4. aut morbus multum, consuetudo maxima. Sequitur complicatio virtutis cũ consuetudine. 1. aut igitur virtus erit valens cum consuetudine consentiente. 2. aut virtus erit imbecillis cum consuetudine dissentiente. Sequitur complicatio virtutis cum natura laborantis. 1. aut virtus fortis cum natura laborãtis. 2. aut virtus imbecillis cum natura laborantis nulli consuetudini astricta. Sequitur complicatio ex tribus simul, ex morbo scilicet, virtute, & consuetudine, in

ne;in qua sane,1.aut morbus multum,uirtus multum,consuetudo multum. 2. aut morbus multū,uirtus multū,consuetudo contraria,ut si sit aquæ assuetus 3.aut morbus,virtus,consuetudo dissentient omnes,ita vt virtus multū,morbus multū,consuetudo erit potus ceruisię. Sequitur cōplicatio ex singulis quatuor,morbo,s.uirtute,consuetudine,& natura laborantis,in qua. 1. aut uirtus erit constans,morbus nihil vigebit. 2.corpus sanū erit,cōsuetudo, natura laborātis. Hactenus percurrimus principaliores cōplicationes. Sequitur vt percurramus quid indicēt singulæ cōplicationes,incipientes a cōplicationibus morbi cū virtute. 1. Igitur si neutrū vrgebit,indicabitur esse exhibēdum potum illum,quo mediante virtus maxime seruari posit,huncque,quandiu virtus & morbus similiter se habuerint,non mutabimus,& cum duorum alterum variauerit,pro ratione mutationis potum ministrabimus, quod iuxta mutationem indicationum victus etiam forma sit immutanda,& ipsius potus,neque enim credibile est,medicum posse conijcere victum & potum, qui ægrotanti per totum morbi decursum conueniat. 2. Sinautem vterque multum vrgebunt,tunc id quod est aquoso vinosius erit exhibendum, quod imbecille appellauimus,sic Hip.vinosiores potus ijs administrare iubet,quorum virtutes multum ob imbecillitatem vrgeant,signum quod sic se habeant, est fluxus uētris contabefaciens,absumensque, quia si multum vterque vrgeat, & virtus & morbus,dessentiantque in indicatione potus,præualebit à virtute indicatio, non tamen neglecta quæ à morbo sumitur,sic Hip.4. de ratione victus: quibus inquit per febres aluus liquida est, & mens turbatur, horumq; multi floccos vellunt, naresque fodiunt, & parum quidem interrogatis respondent, sed ex se nihil, quod compositum est, dicunt,talia ijs melancholica esse arbitror. His igitur ita habentibus,si venter liquidus fuerit,absumensque, & contabefaciens,sorbitiones frigidiores, crassioresque exhibendas esse puto,potusque qui sistant, vinosioresque, vel etiam astringentiores, quibus verbis descripsit & virtutem, & morbum multum vrgentia ex ijs quæ diximus, vinumque non obstante delirio concessit in prædicta complicatione, causa virtutis multum vrgentis,apposuit qui sistant ob alui liquidæ symptoma, vinosioresque ob imbecillitatis rationem:sed aduertendum, quod non vinosum ijs concedit vinum,qui huiusmodi delirio laborant, sed aquoso vinosius,postremo enim de aquoso vino sermonem fecerat,cum dixit in 3. cęterum vino albo tenui paucifero, & inodoro. Cum ergo vinosiores potus scribit,ad aquosum conferre,illum opinandum est,& eo maximè,quod aquosum vinum in simili delirio concesserat lib.3.in expositione illius, (cum verò in huiusmodi morbis)imbecille igitur vinum,quod aquosum proxime subsequitur ad vinosum versus ipsum intellexisse arbitror, sed quod idem rubrum esse oporteat,inde manifestum est,quod in huiusmodi vinorum natura astrictio reperitur,ex quibus locis licet colligere quantum sit aduersantibus indicationibus à præualente detrahendum.3. Sinautem morbus multum, virtus parum urgeat,aquosum vinum erit ministrādum,qua ratione picrocolis acuta febre laborantibus aquosum vinum propinabimus, ob id quod horum corporum substantia facile à leui occasione effluat,ob raritatem pororum,& succorum tenuitatem,& calidam eorum naturam,vnde Gal.8. meth. vinum inquit ipse conscius es, omnibus me huiusmodi naturis concedere, sed quod

aquosum

aquosum tum aspectu, tum viribus sit, id enim ad omnia vtilius est quam aqua, vt potè quod & concoctionem iuuet, & vrinas, & sudores prouocet: constat autem Hippocra. non in diarijs modo febribus, sed etiam in acutis, ex ijs quæ de acut. victu prodit, vinum dare: ex quibus verbis manifestum est, aquosum vinum in acutis concedendum picrocolis esse, ob futuræ eorum imbecillitatis timorem, quia aquosum vinum in huiusmodi complicatione erit ministrandum, videlicet modicum vini cum multa aquæ permixtione. i. in quo, aqua qualitate, & viribus multum in mistione superet, vinum vero gustatu modice solummodo offeratur. 3. Sin autem morbus parum, virtus multum vrgebit, medium potum exhibebimus, qualis est ille, in quo neutrum sensibiliter in mixtione vincat, & erit potus potenter roborans. 4. Sin autem morbus multum, virtus nihil vrgeat, veluti in peracuto morbo, multumq; vrgenti, aquã in potũ exhibebimus, virtute robusta existente. 5. sinautem uirtus maxime vrgebit, obscurabit indicationem à morbo desumptam: virtus enim maxime vrgens indicabit tum potũ esse exhibendum quo maxime laborantis natura seruari posit, neglecta omnino indicatione, quæ a morbo sumitur, quod ex Galeno ostendimus cum de victus forma loqueremur. Sequitur vt percurramus quid indicent complicationes ex morbo, & consuetudine. 1. si igitur morbus, & consuetudo consentient, tunc ministrandus erit victus ille, quem indicant, absque alia consuetudine, vt laboranti acuta febre lusitano cũ virium robore, aquæ potui assueto, aquam hordei, quam morbus & consuetudo indicant, ministrabimus, ꝙ si pugna in indicatione fuerit, quod viribus superius est, in indicatione præualebit; nempe morbus, si multum aut quã maxime vrgeat: aut consuetudo, si morbus parum aut nihil vrgeat. atque hoc est illud quod ait Gal. 8. meth. Siquis inquit frigidæ non assueuit, huic per febrem dare illam non inceperim, nisi pristina sanitate prius reddita. 2. Sin autẽ morbus, & consuetudo dissentient, ita ꝙ morbus maxime vrgeat cum consuetudine ad oppositum absoluta, hoc casu magnus & vehemens morbus cõsuetudinis indicationem obscurabit. nam laboranti acuta febre vino assueto, eum ministrabimus maxime potum, quẽ ægritudo indicabit, virtute nequaquam dissuadente, vt ex Gal. 9. meth. colligitur, vbi de continentium febrium curatione agit. quo in loco frigidæ potum post concoctiones exhibet, a consuetudine nullam sumens indicationem. Et ibi hunc in modum scribit, cum ergo coctionis humorum in ijs notas videris, de quibus abunde in libris de crisi dictum est, audacter frigidam dabis, & addit statim, quod si etiã frigidæ assuetus æger sit, magna cum fiducia frigidam exhibebis: acsi velit id, quod eodem in libro scripsit in hæc verba. Siquidem, inquit, cum sæpe iam vidimus non paucos ex ijs, qui febribus ardentibus premerentur, cum iam mediocriter concocti humores essent, statim ex frigidæ potione à febre liberatos, quãuis potioni illi parum assueti fuissent; quare multo, arbitror, magis in ijs, qui assueuerunt, vtilitatem fore citra noxam vllam speramus. vnde non ob id, ꝙ aquæ assuetus non sit, ab ea desistendum est, nisi cum aliquod effatu dignum incommodum naturæ ab eius occursu timemus. ob id opposui; virtute nequaquam dissuadente. Idem 11. meth. colligitur, quo in loco in febribus continuis absolute citra consuetudinis considerationem, vinum prohibet, & frigidam exhibendam consulit. 3. Sin autem fuerit morbus imbecillis, & cõsuetudo ma

xima, morbo existente imbecilli, & diuersum ab eo, quę consuetudo indicat potum exposcente, quę a consuetudine sumitur pręualebit indicatio, vt patet ex Gal. 8. meth. Qui cum vinum utilius esse quàm aqua dixisset ad coctionē & vrinæ, ac sudorum prouocationē, statim subiungit. Ego igitur censeo eius generis naturas, & dum valent, huiusmodi potione, aqua scilicet, magnopere iuuari, nec in diaria febre, ijs quibus in vsu fuit, eam circumcido. si quis vero non assueuit, huic per febrim dare non inceperim, nisi pristina planè sanitate prius reddita. Quare cum morbus, & consuetudo diuersos potus indicant, si morbo magnitudo accesserit, morbi indicatio obscurabit eam quæ a consuetudine sumitur: quòd si morbo nulla effatu digna accesserit magnitudo, aut vehementia, scito indicationem à consuetudine tunc præualere. De robore autem virtutis, & morbi magnitudine diximus, agentes de forma victus, quarto. Sin autem morbus multum vrgebit, & consuetudo maxima maxime dissentiet, veluti si adsit homo acuta febre laborans. qui vino sit assuetus, aquaque nunquam fuerit vsus: cum hic morbus aquam indicet, consuetudo fortiter dissuadeat; hoc casu morbus in indicatione, eo quòd multum vrgeat, præualebit, consuetudine tamen non neglecta, & tali exhibendum erit vinum aquosum. consuetudini enim aliquid indulgendum esse uult Hippocrates in tali complicatione, & constitutione. Quòd autem in tali complicatione non sit concedendum plus consuetudini, ex Hippo. 3. de ratione uictus elicitur, ubi ait; cum uero in huiusmodi morbis fortem capitis grauitatem, uel mentis læsionem suspicatus fueris, a uino penitus est abstinendum, aquamque tunc dare oportet, uel uinum aquosum, flauumque, & prorsus inodorum. In quibus uerbis depingit morbum multum urgentem, & in tali morbo iubet a uino penitus esse abstinendum, et aquam exhibendam. Et addit, uel uinum aquosum, ubi profecto, cum non eadem sit aquæ, & uini aquosi natura, opinandum est aquam uel uinum aquosum non illum ideo dixisse, ac si uellet citra discrimen ullum, utrouis æque nos uti posse. quod ex his uerbis, quę statim sequuntur, manifestum est, cum ait; Atque ab ipsius potione, aquæ exiguum superbibendum est, quòd hoc modo uini potentia caput minus tentet. quare cum uinum aquosum sit alterius naturæ quā aqua, ab eisdem indicantibus utrumque indicari nō potest: modo cum tria sint illa, quę potum indicant, morbus, uirtus, & consuetudo, & stante eadem morbi constitutione, utrumque consuluerit potum, necesse est aut uirium robur, aut consuetudinem mutationem accepisse. Proinde cum obseruemus in scriptis Hippocratis, Hippocratem solitum esse, ubi indicationem a uirtute uult desumere, ea signa semper recensere: quæ uires laborantis imbecilles esse ostendant, uelut in quarto libro, ubi in simili morbi constitutione imbecillitatis uirium causas opponit dicens. Si uenter liquidus fuerit, absumens, & contabefaciens, in qua morbi constitutione potus vinosiores ratione imbecillitatis uirtutis administrat, sequitur, cum hic non ponat signa ostendentia uirium imbecillitatem (quod tamen facere consueuit) & iubeat aut uinum aquosum ijs esse ministrandum, necessario intelligi de ijs, qui uino per sanitatem perpetuo sunt usi, minime aqua. Quare patet quòd cum consuetudo morbi multum urgentis indicationi dissentit, eum esse exhibendum potum, in quo minimum sit consueti, multum

uerò

verò curantis. Notandum autem hoc mirum non esse debere, cum Hippocratem tribus in locis vinum in acutis concessisse reperiatur, primum. 1. de ratione victus, ratione morbi, cum ait; mulsam aut vinum, vtrum magis auxiliaturum putaueris. secundum, 4. de ratione victus, quod fecit ratione imbecillitatis virtutis, vbi ait; His habentibus, si venter liquidus fuerit, corpus absumens. Tertium in 3. de ratione victus, ratione consuetudinis. atque hoc est illud quod ait Gal. 8. meth. Constat autem & Hippocratem non in diarijs modo febribus, verum etiam in acutis, ex ijs, quæ de acutorum victu prodit, vinum exhibere. Sequitur complicatio ex virtute, & consuetudine, in qua si virtus erit valens cum consuetudine consentiente: tunc cum virtus sit valida, consentient in indicatione potus consuetudini, & concedendus erit potus ille, quem consuetudo indicabit. Sin autem virtus erit imbecillis cum consuetudine dissentiente, tunc quandoque dissentiet. vnde ægrotanti frigidæ assueto, modicum vini, quo eius natura roboretur, concedemus. Sequitur complicatio ex virtute, & natura laborantis. Si igitur erit virtus fortis, nulla imbecillitate laborans cum natura laborantis, tunc relicta virtute a sola corporis temperie naturali indicatio potus erit sumenda, vt sentit. 6. de mor. vulg. seu Hippocrates, seu Thessalus eius filius, calidis naturis refrigerationem, aquæ potionem, tum quietem consulens. Ex quo loco colligitur, ijs, qui calida sunt, & sicca natura, cum robore virium, aqua vti commodius esse, quàm vino. Sin antem virtus fuerit imbecillis, cum natura laborantis nulli consuetudini astricta, si natura laborantis fuerit calidi, & sicci temperamenti, salubrius erit aquoso vino vti, quàm aqua. nam ratione qua aquosum, calidæ naturæ conueniet, vt vini facultatem habet, imbecillitati subueniet. ob id qui calida erunt & sicca natura, habitu gracili, tenuium succorum, ꝙ cito eorum corpora in halitum soluantur, & imbecilliores fiant, vino aquoso per sanitatem commodissime vtuntur. quod asseruit Gal. 8. meth. cum ait; vinum conscius es me omnibus huiusmodi naturis cōcedere, sed quod tum aspectu, tum viribus sit aquosum, id enim ad omnia utilius est quàm aqua, utpote quòd concoctionem iuuet, et urinas, ac sudores prouocet. quare à virtutis imbecillitate genus potus, idest potus vini indicatur: sed species vini determinata, vtrum scilicet aquosum, an imbecille, an medium, circumscribitur à natura laborantis. Natura enim corporis habet determinare determinatam vini speciem; quoniam calidum & siccum temperamentum imbecille vinum exposcet; ij vero, qui frigida erunt natura, crasso habitu, pingui abdomine, tardi, potens aut vinosum: quicunque atrabiliosi, & mediæ inter hos naturæ, medium. Sequitur complicatio ex morbo, virtute, & consuetudine. Si igitur morbus multum, uirtus multum, consuetudo multum dissentiet à morbo, & consentiet multum uirtuti, ut si quis assuetus sit bibere uinum, qui laboret febre acuta, cum uirtute ob imbecillitatem multum urgente, in tali constitutione duo eorum in unum uini potum consentiant, nempe uirtus & consuetudo, morbus uero utrique dissentiat, quærendus erit potus, qui uirtuti, & morbo multum urgentibus conueniens sit. Tale autem erit illud quod imbecilliter roborans erit, cuiusmodi est, uinum imbecille. Et quoniam aliquid est addendum ratione indicationis ipsius consuetudinis, sequitur quòd in tali constitutione potus aliquantulum fortior imbecilliter roborante conueniens erit, cuiusmodi est uinū, quod imbecillo,

becillo parum vinosius existat. Sin autem morbus multum, virtus multum, & cõsuetudo multum consentiat cum morbo, et multum dissentiat à virtute; vt si quis sit assuetus aquę potui, qui febre acuta laboret, cuius virtus multum vrgeat ob imbecillitatem, cum consuetudo, et morbus in vnum consentiant, potus genus adhibendus erit potus, qui morbo, & virtuti multum vrgẽtibus consentiens sit, & aliquid erit detrahendum ratione ipsius cõsuetudinis. vnde cum ratione morbi, & virtutis potus conueniens habeat esse ille, qui imbecil liter roboret; cumq; ratione consuetudinis aliquid sit demendum, sequitur, ꝙ potus qui conueniet huic complicationi, erit potus, qui aliquantulum sit infir mior potu imbecilliter roborante. Sin autem virtus multum, morbus multũ, consuetudo multum vrgeant, ita ꝙ singula tria simul dissentiant, nec vllũ sit eorum, quod simul inter se cõsentiat, veluti si quis assuetus sit bibere aliud po tus genus à vino, & aqua, sicuti sunt ij, qui ceruisiã bibunt, cũ hic adsit pugna inter omnia indicantia, nempe ꝙ morbus aquam vt potum curantem ex- poscat, sub aquæ autem appellatione, eas etiam potiones intelligo, in quibus semina, herbæ, aut radices sunt decoctæ, veluti aqua hordei, capillorũ veneris, liquiritiæ: nã etiam qui aquæ potui assueti sunt, ijs potus aquę hordei insuetus dici non potest, etsi ea vsus fuerit nũquàm. Igitur cum morbus aquam & po tum curantem exposcat, uirtus ob imbecillitatem vinũ roborans, consuetudo nullum istorum admittat, sed ceruisiam ob assuetudinem petat, in hac com- plicatione, & omnium concursu simul dissidentium, aut simul erunt miscendi singuli tres hi potus pro ratione indicantium, aut vini modicũ seorsum semel aut bis, aut quoties expediet, ad roborandam naturam, erit exhibendum, dein de mixtum ex ceruisia, & aqua, secundum simmetriam, & morbo, et consue tudini correspondentem, potum exhibentes. consuetudinis enim etiam est ha benda ratio semper, ꝙ vt ait Gal. repentina à consuetudine digresio corpora non parum offendat. Sequitur complicatio ex omnibus quatuor simul: vt si virtus fortis sit ita quòd nihil vrgeat, morbus etiam nihil vrgeat, id est si sit corpus sanum, consuetudo, natura laborantis: tunc habenda erit ratio de con- suetudine, & proprio corporis temperamento, & in horum duorum conside ratione perpendendum erit, vtrum proprium corporis temperamentum in- dicet eundem potum quem consuetudo, an alium: & si indicabunt eundẽ po- tum vtraque, citra dubium exhibendus erit potus ille, quem simul cõsuetudo, & temperamentum indicarunt: ꝙ si alium et diuersum indicabunt, cũ pugna fiat inter duo indicantia, hoc casu faciendum erit, vt hanc litem dirimat ætas: vt in homine citra annum quadragesimum quintum temperamento consen tiemus; si vltra, consuetudini: & hoc, quod cum omnis mutatio magno virũ robore indigeat; cumq; magnum virium robur vltra quadragesimum quin tum annum raro reperiatur, et in omni mutatione duo adsint labores; nempe rei consuetæ demisio, & ad insuetam transmisio: quare senes cõsuetis potius erunt fouendi: qui autem senes non erunt, temperamentum eorũ erit inspicien dum. Quoniam verò ad absolutam artem præscribendi victum nõ solum ea quatuor; (quanquam ea principaliter) nempe virtus, morbus, consuetudo, & natura laborantis, sed etiam alia consulenda sunt, veluti ętas, tempus anni, re- gio, & huiusmodi: sequitur vt omnia simul cõplicata percurramus, & videa mus quomodo omnibus consentientibus vna prorsus victus species consti-

tuatur. dissidentibus verò inter se, quæ valentiores ac plures sint preferamus, ita vt victus species, quam hæ præscribant, præferatur; sic tamen vt ne contraria sit neglecta: quod sane facile perceperimus exemplo à Gal. 8. meth. in fine proposito. Pone, inquit Gal. correptos febri esse duos homines, in regione natos, educatosq; temperata, nunc in ea non esse, immo alterum in calida, & sicca, alterum in humida, & frigida. præterea, eosdem diuersos esse tum temperamento, tum statura, tum consuetudine, tum ætate, etiam sub diuerso (si placet) & anni tempore, & statu cęli ægrotare, sic, vt alter calidus, siccusq; natura sit, ac tali victus rationi in totum insueuerit: præterea, iuuenis sit, & hyeme ægrotet, idq; in humida, & frigida regione, ac statu cęli simili: alter humidus, & frigidus, simili victu assuetus, tum puer ætate, ac æstate, in calida, siccaq; regione, ac simili cęli statu laboret: quænam igitur in vtroq; horum sunt indicationes? nempe quæ à febricitando sumitur communis amborum est, ac quæ refrigerent, & humectent, desiderans: reliquorum nulla est pręterea communis: si quidem priori, & propter naturam, & propter ætatem, quæ simili sibi victu fuere assuetæ, siccioris calidiorisq; temperamēti cibus idoneus est, idemq; propter & anni tempus, & statum cęli, & regionem conuenit. non enim quæ ab his suppeditatur indicatio, similia desiderat, sed contraria alteri ex propositis propter ætatem, & naturam, & consuetudinem, & similia ipsis exhibenda indicantur: propter ætatem quidem humida, modiceque calida: propter naturam, & consuetudinem humida, & frigida: propter regionem, & anni tempus, & statum cęli contraria; quæ & ipsa nimirum sunt tanto temperatis frigidiora, & humidiora, quanto regiones ipsæ sunt calidiores temperatis, & sicciores: à consuetudine enim semper indicatio est similium, quoad scilicet ægrotant homines. At ab ętate, natura, regione, anni tempore, & statu cęli, vbi temperata hæc sunt, similium præsidiorum est indicatio, siue valeant homines, siue ægrotent. Contra ab intemperatis anni tempore, statu cęli, & regione, cōtrariorum est indicatio. Cæterum ab ætate, & natura non absolute, sed cum consuetudine: Porrò nihil in contrarijs indicationibus tam conuenit expendi, quàm magnitudinem eorum, quę ad indicationem coierunt. quam vtique in libris de sanit. tuen. duplicem esse ostendimus, alteram, quæ ex ipsorum, quæ indicantur, dignitatibus censeatur; alteram, quæ ex ipsorum (vt sic dicamus) proprijs substantijs spectetur. quas ex conferendo cum mediocri, & quod secundum naturam est, accipiendas esse testati sumus. nisi enim ita quis indicationum potestates examinet, nequeat sane mensuram victus inuenire. cum enim refrigerandum, humectandumque esse febris perpetuo indicet, reliquorum vero quodque prout dictū est, vbi concors eorum indicatio est, nullum exhibetur negotium: vbi discors, pro pluribus, ac potioribus formari victus ratio debebit: si quidem in modo propositis, ex eo quòd frebricitant, cōmunis refrigerantium, & humectantium indicatio præstatur, non tamen ex cæteris, sed cuius tum ætas, tum temperamentum vnà cum consuetudine, tum regio, tum anni tempus, & cęli status humectantia, refrigerantiaque exhibenda indicant. Hunc sanè haud dubium est non solum humectandum, refrigerādumque esse, sed etiam nec leuiter hæc, nec vtrunque facienda esse, immo plane magnopere, ac vehementer, omnibus scilicet indicationibus idem dictantibus. cuius vero reliqua omnia refrigerantem, humectātemque victum, quemadmodum

modum febris non indicant,sed contrarium ipsi,calfacientem scilicet & siccantem,vtique ambiguitas,pugnaque indicationum inter se oritur: quo casu magnopere opus est tum numerum indicationum,tum magnitudinem simul cōferas:quippe quæ à febri sumitur,ea reliquis,quando omnes contrarium faciēdum præscribunt,numero quidem inferior est, magnitudine tamen quæ ex dignitate,aut potestate,aut quomodocunque appellasse libet,spectatur,vtique superior est,potissimum si longe à natura recessit; quippe duplex tum magnitudo illi accedit,& quæ ex febris genere prouenit, quæ omnibus est communis,& quæ propria suaque ipsius est: si quidem & quia febris plus ceteris omnibus sollicitos nos habet,et quia preterquàm quòd febris, etiam magnitudo notabilis illi accessit,idcirco contrarias indicationes inducit, atque obumbrat. sin parua fuerit fas est reliquas omnes vnà coniunctas cum ea conferri, atque expendi:ac si quidem pares videantur,neque febris indicatio præferetur,sic ut humectandum,& refrigerandum sit,neque etiam reliquorum,sic vt calfaciendum,& siccandum sit,immo media victus ratio,vbi ita se corpus habet, eligenda erit:sin altera indicatio superet,tãtum recessisse à temperato, & medio victu par est,quantum ea quæ pollent sua contraria superant. Ergo tum exercitatum in his omnibus,tum natura prudentem esse medicum conueniet,quo cuiusque indicationis considerata potestate,omnibusq; inter se collatis,unam idonei victus summam,quæ laboranti sit commoda,comparet. Hęc Gal. vbi victum omnium intẽperiei generum idoneũ, quomodo methodo possimus inuenire docet ex indicationibus sumptis à morbo, temperamento, natura, consuetudine,ætate,anni tempore, statu cęli: & quomodo ex comparatione omnium simul vel similium,vel contrariorum, in quibus altera alteri detrahit,et ex recte perpensis indicationum potestatibus viuendi ratio idonea inueniatur:sed hæc de arte & ratione alendi ęgros. Quoniam vero corporis excrementa,& humores eousque à naturali constitutione persæpe recedunt,vt neque victu,neque alteratione sola emendari,neque naturæ, calorisq; beneficio in pristinam bonitatem reduci possunt,nisi auferantur: ejci autem è corpore, & vacuari cum possit humor vitiosus qui in venis consistit, at non syncerus, sed vtilis sanguini permixtus,vel solus vtili relicto,ex quibus alter phlebotomia,alter vero pharmacia euacuatur: sequitur igitur vt hæc alia duo infrascripta percurramus,quibus materiæ,quæ victus ratione pristinæ suæ bonitati restitui non possũt,euacuantur:cum temere putent aliqui viuendi ratione sola atque inedia posse vndequaque humorum vitia emendari. quod & Gal. de inedia loquens lib. de venæ sectione contra Erasistratum sensit. Quorũ inquit Erasistratus,nihil animaduertẽs,cęcorum more,qui amplã,compendiosamq;, & planam uiam in propinquo habentes,sæpenumero angustã,ac asperã,prolixamq; errabundi ineunt,et ipse tam propinquã,satisque expeditam,& amęnam semitam spernens,ad impeditam illam,ac longam se cõtulit: quippe qui hoc tantum considerauit,num quò ipse tendit via,eò vergat,nõ autem an cõpendiose,& sine periculo ducat. Nam quod vel inedia ad plenitudinis euacuationem conferat,ego quoque consentio,verum longo tempore, magnoq; cũ nocumento eam efficere id dico: quare sequitur vt artem euacuandi percurramus, incipientes ab eo genere vacuandi, quo non solum humor vitiosus, sed etiã vtilis humori permixtus euacuatur. quod sanguinis missione fieri solet.

Tametsi enim venã secare perdifficile quidam existimauerint, vt ait Gal. initio lib. de sectione venę: ridicula tamen, ait Gal. sunt, quę Apemãtes, Stratoquẽ protulerunt. vterque enim perdifficile esse venam secare, vel ob internotionẽ vasis, vel ob arteriæ incisionem, nocumentum quippe ilico ingens imminere, si quando loco venæ arteria diuidatur: his addit, quòd quandoque aliquis prę timore mortuus sit: & alter etiam ante vasis sectionem: alter vero eo iã secto referri nunquam potuerit: tum quòd quidam irreparabili sanguinis fluxu defecerit, sed pretereo illa quoque quæ à reliquis dicuntur. nam alij quidẽ eorum asserunt euacuationis mensurã coniectura assequi multo esse difficillimum, ideoq; necesse esse, vt aut diminute euacuanti nihil plus contingat, aut mediocritatem excedenti maxima impendeat noxa. quid enim vt illi aiunt, venæ sectio modum exuperans à cęde differt? alij verò dicunt, quòd cũ transultus spirituum (græce paremptosis) ex arterijs in venas fiat necessario inanitionẽ sanguinis per osculorum referationem ipse spiritus sequatur. Sunt et alij qui affirmant venarũ euacuationẽ inflammationis affectu in arterijs iã constituto plane superuacaneam esse. Atqui vniuersa talia quanquã credibilia alicui videantur, sunt tamen reuera falsa, indignaque quibus fides adhiberi debeat, tũ q̃ plurimi sectionis vsum probauerunt. Missa inquit Gal. faciamus nunc Hippocratis monumenta, alio enim tempore totam illius de euacuatione artem declarare constituimus: quin potius transferamus nos ad illos, quorũ aliqui empiricam, rationalemque sectam vnà sunt amplexi: quandoquidem ex ijs à venæ sectione inuenio abstinere neminem. Nam iterum dogmaticos, Dioclem, ac Plistonicum, Dieuchẽque, ac Praxagoram vnà cum Philotimo, atque Herophilo, & Asclepiade venæ sectionem vsos fuisse compertum habeo: quanquam Asclepiades contentionis adeo studiosus fuit, vt omnia ferme priora dogmata lacessiuerit, neque alicui prioris sęculi homini, immo ne Hippocrati quidem pepercerit, hucque adeo veterum medendi rationem mortis meditationem nominare non sit veritus. Atque neque hic eò impudẽtiæ venerat, vt venę sectionem è medicinalium auxiliorum numero explodere auderet. quin etiam neque inter recentiores, aut vetustiores aliquis, non Athenęus, non Archigenes, neque Agathinus: tum denique neque ex empiricorum cętu quisquam. Hi enim cum nihil eorum obseruent, quę rationi consentanea sunt, omniaque experientia sola decernant: tamen ex his neminem proferre mihi poteris: quando autem isti in omnibus alijs rebus fere dissentientes, in hac sola conueniant, mihi plane concordia suspicione vacanti nihil magis fide dignum esse videtur: sed ne prę testium multitudine opera naturæ obscuriora reddamus, mittamus hos si libet. Nonne vides plures rationes in Galeno hoc probantes? Firmato iam vsu istius instituti, sequitur vt percurramus quibus in casibus liceat vti hoc instituto. Ait Gal. 9. meth. Quoniam venę sectio sanguinis vacuãdi causa adhibetur; sanguis autẽ naturę inutilis est, vtique probe hãc administrare cõueniet, sic vt quod inutile naturę sit, emittat. fit autem sanguis naturę inutilis bifariam, vel cum propriam qualitatem ad vnguem non seruat, nec amplius nutrire sicut prius cum vtilis esset, potest, vel ita multitudine creuit, vt aut vires premat, aut tum venas, tum arterias, vel distendat, vel findat, vel obstruat: ac in iis quidem missio sanguinis vtilis est, ceu vacuantium presidiorum vna: in alijs ceu quod vehementiorem impetũ ad diuersam partem

tem reuocet, vel per propinqua deriuet. postulat autem semper valentes vires, quæ modo vacuationis eius respondeant. Ad hæc igitur respicientes sanguinem detrahimus, aliàs semel, aliàs bis, vel ter, vel sæpius. initio autem libri de curandi ratione per sanguinis missionem ponit quæ veniant consideranda speculanti de sanguinis missione. Qui inquit de sanguinis missione speculantur, vnum sibi proponant oportet, nempe ut quę corporis affectiones euacuatione indigeant, considerent, ac deinde alterum, quæ nam ea, quæ fit sanguinis detractione, nam multi sunt affectus, qui alia quapiam euacuatione quidē indigeant, sed non missione. Tertio post hæc dijudicent qui innoxie hanc ferre euacuationem possint, quippe cum sæpe fiat vt affectio venę sectionem desideret, cæterum laborans eam ferre nequeat siue propter ætatem, siue propter anni tempus, siue propter regionis naturam, siue ob os ventriculi vitiatum, quod persæpe per abusum stomachum appellitant. sed & sunt qui tametsi; vel maxime, quod ad morbum pertineat, sectione venę indigeant, ob totius tamen corporis habitum ferre nequeant. Atque eodem in libro ponens quid indicet sanguinis missionem, & ꝙ non à sola plethoria indicetur, sed à passionis quę fit suspicione, ait enim; sanguinis mittendi scopos plenitudinem primum non compręhendere, sed passionis quę fit suspicionem. nam inquit si eam magnam fore apparet, omnino sanguinem mittemus, etiam si nulla existat plenitudinis nota, tantum inspecta ętate, viribus, & regione, quę sola in propositis de ratione victus recenseri conspiciuntur: vigentem enim propter pueros & senes indistinctionem assumpsit, etenim primi principesque mittendi sanguinis scopi sunt, morbi magnitudo, & laborantis robur. Et paulo post, magis explanans quid intelligendum sit per passionis suspicionem ait. Quippe, inquit, non solum vbi iam adiit morbus grauis sanguinis detrahēdi tempus est, sed vbi futurum verisimile est. Et paulopost. Itaque inquit tria sunt, quę agnitionem continent, morbi magnitudo aut præsens aut imminens, ętas florens, & virium robur. Quinimmo addit, plethoricam plenitudinem non esse numerandam inter scopos mittendi sanguinem, sed indicare vacuationis quantitatem. Definitis itaque, inquit, tribus mittendi sanguinis scopis, nempe morbi magnitudine aut prępente aut imminente, aut incipiente; ętate florente; virium robore, vacuationis vero quantitas non ex istis modo, sed ex alijs deprahenditur, ea sunt plethorica vocata syndrome; aeris nos ambientis temperies, in tempus & locum diuisa, eaque quæ in anteacta acciderunt vita circa comesorum tum quantitatem tum qualitatem, excretionesque, ac motiones, aut factas aut non factas: Quē autē affectum curet sanguinis missio: 13. meth. ponit vbi ait: Ergo plethora tum sanguinis missione curatur, tū frequenti balneo, tū exercitatione, tū frictione: præterea digerentibus medicamētis, & præter hæc omnia, inedia, succorum vitiosorū purgatione, quæ cuique superanti succo sit accōmodata, corrigitur: quod 2. de elementis secundum Hip. initio magis expressit, vbi ponit quibus noxia sit venę sectio. Ait enim contra Asclepiadem: Ita inquit se res habet: nam si tentaueris bilioso homini dare medicinam, quæ apta sit purgare pituitam, non sine magna (vt certum habeo) noxa dogma experietur, ꝙ si medicinę purgantes sola ratione euacuationis iuuant, cur non secamus venas omniū hominum: siue sint tenues, siue crassi, siue morbo regio, siue atrabile laborant: sed horum quidem plurimus, qui sufficienter sunt

ex tenuati non parum profuit noxij humoris euacuatio, siquis vero his sanguinem auferre tentasset statim occidisset. Atque hoc est illud, quod etsi ex 11. meth. saluberrimum sit in febribus venam incidere non continuis modo, verumetiam alijs omnibus, quas putrescens humor concitat, vbi praesertim nec aetas nec vires prohibent: in febrientibus tamen cum cruditate & stomachi offensa. ex 12. meth. sanguis non est mittendus, quod nulli talium sanguis mitti sine maximo dispendio soleat. Sed hactenus de genere affectus, à quo debet sumi indicatio mittendi sanguinem. sequitur vt percurramus ea, quae quantitatem mittendi sanguinis perscribere debent. Sciendum igitur quod in hoc remedij genere, quod sanguinis missio dicitur, hoc prae caeteris vtile habemus, quod nec impossibilitatem, nec difficultatem vllam habemus in aestimanda eius quantitate. Nam lib. de curandi ratione per sanguinis missionem; Nihil inquit aeque artem medicam in agendo coniecturalem efficit, vt cuiusque remedij quantitas. Etenim cum frequenter compertum habeamus tempus instare exhibendi aut cibi aut potus, eiusque aut calidi aut frigidi, quantum tamen dandum sit, certo haud nouimus. idem vsu venit in purgantibus medicamentis. nam quod laboranti praebendum sit medicamen aut bilem tum flauam tum atrã, aut pituitam, aut serosum excrementum euacuans, exacte nouimus: caeterum quãtum preberi debeat nescimus. At qui talis exhibitio corrigi postea nequit. nã quod semel in ventrem deuoratum est medicamentum, quo minus omne deuoratum sit fieri non potest: neque possibile est, vbi plus quam conueniat iã purgetur homo, partem oblati auferre. At in sanguinis missione summum id bonum est, euacuationem dum voles, posse sistere, ac rursus quo videatur tẽpore, fluere sinere, quoadusque recte habere appareat. huius autem sanguinis mittendi quantitatem ex auctione scoporum mittendi sanguinis augeri, lib. de curandi ratione per sanguinis missionem hunc in modum declarat. Primũ inquit omnium scire conuenit, dum propositi scopi huius praesidij augentur, maiorem indicari euacuationem: dum vero exoluuntur, tantum detrahendũ de sanguinis missione, quanto illi minores euaserint. morbi itaque magnitudo cum virium robore primi erant mittendi sanguinis scopi: ille quidem quae facienda sunt indicans, hic tanquam illum haud prohibens, id quod contraindicare iuniorum medicorum, quidam appellant: deinde considerandum quae naturalis sit hominis temperies, nam quibus amplae sunt venę, quique modice graciles sunt, nec candidi, neque tenera carne prediti copiosius euacuabis: contrarios autem parcius, quippe qui exiguum habeant sanguinis, carnemque facile transpirabilem. Hac ratione nec pueris venam tundes vsque ad 14. aetatis annum, post quem si multus congestus sanguis appareat: tẽpusque anni vernum fuerit, regioque natura temperata, & pueri natura bene sanguinea, sanguinem minues, multoque magis si aut peripneumoniae, aut anginae, aut pleuritidis, aut alterius acuti grauisque morbi periculum incumbat. Quoniam vero in arte curandi diximus, remedium aut semel vnica vice quãtum est exhiberi, aut pluribus vicibus partiri: Sequitur vt percurramus quando sanguinis missio non semel sit facienda, sed partienda: & quando subito ac semel facienda: & si semel, quando vsque ad animi deliquium, & quae in mittẽda quãtitate vniuersa semel vsque ad animi deliquium sint obseruanda. Ait enim eodem lib. de curandi ratione per sanguinis missionem: vbi inquit multa euacuatione

cuatione est opus, verum vires in ijs sunt imbecilles, in his euacuationem partiri expedit, vti nimirum & me fecisse vidistis in ijs, quibus crudorum inerat humorum copia. nam pauculo sanguine detracto protinus mellicratum exhibeo prope coctum cum incidentiũ medicaminum quopiã, instar hyssopo, origano, ac sic rursum sanguinẽ minuo vel ipsum eodẽ nonnunquam die, interdum postero, in quo rursum exhibito propositorũ medicamentorum quopiam, iterum de sanguine quid aufero, ac rursum tertio die similiter bis. Et paulopost ostendit quando semel, subito, ac simul facienda sit euacuatio, & ait; Cęterum vbi feruescẽtis inest sanguinis plenitudo, acutissimam accendens febrẽ, subito ac semel euacuare expedit, eamque inanire tentandum vel ad animi deliquium vsque: virium modo inspecto robore. Et paulo post sequens ait: Nã in quibus tibi sanguinis feruentis copia apparet, quamocissime eos vacuare conator, priusquam in principem aliquam partem ingruat. Et sequens ostendit, quando ad animi vsque deliquium mittendus sit sanguis, aitque. sic itaque affectis ægrotis, vt diximus, expedit ad vsque animi defectum sanguinem educere. vtile autem inquit pulsum diminutioni animum aduertere, tangẽdo eos sanguine etiamnum fluente, sicut in alijs omnibus dum sanguis mittitur, facere consueui: ne videlicet nobis nec opinantibus pro animi deliquio mors occupet. quod sane tribus euenisse medicis noui: vt proinde inquit satius sit à tã copiosa vacuatione absistere, nisi magna incumbat necessitas, quin addens iuuamentum partitionis, & numeri detractionum, non solum in euacuatione, sed in reuellendo, sanguinis missionem tanto reuellere efficacius, tradit quanto in maiorem numerum auctæ fuerint detractiones. ait etenim: Quin & reuulsionem non leue & ipsam auxilium, quę sæpe secta adhibetur vena, quanto enim maiorem in numerum particulares auxeris detractiones, tanto efficaciorem effeceris. Quinimmo ne aliquid deesset præscribendæ terminatę quãtitati sanguinis, terminum. 2. morb. acut. adiecit, præsertim in euacuatione inflammationum. sed inquit quòd vacuandi sanguinis terminum coloris mutationem posuerit: deinceps est differẽdũ, quidquid ergo sanguinis in phlegmone continetur, id caloris abundantia colore permutatur, reliquum autem in partibus omnibus simile manet. eam ob causam sanguine qui in totum spargitur corpus pituitosiore existente, rubicũdior sane erit, qui in eo, qđ phlegmone obsidetur, latere continetur. Quod si sanguis in totum corpus diffusus rubidus fuerit, is proculdubio qui ad phlegmonem est adustus assatusque in nigrum permutabitur, liuidus autem in ea, quæ fit à rubido ad nigrum transeunte, medium obtinet. coloris igitur mutatio sanguinis ex particula inflammata translationem sufficienter commonstrat, virtutis tamen semper est habenda ratio, si sanguinis tantum vacuare prohibeat. ob id Hippocrates ponens quando sanguis sit auferendus vsque ad coloris, seu consistentiæ mutationẽ, ait eousque auferendum esse, donec rubidior multo, vel pro puro liuidus fluxerit: nam vtrumque contingit. Hactenus de quantitate huius remedij. sequitur vt præstituamus tempus applicandi hoc remedium. In febribus igitur obseruanda erit febris declinatio, non autem hora matutina, vt quidam dixerunt, sanguis enim inquit Galenus, mittendus est quauis diei noctisque hora, modo respicias in febribus particularium circuituum declinationem. & ibidem ponit, quæ obseruanda sit hora in morbis febre carentibus. In quibus, inquit,

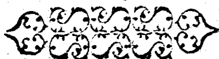
aut ob oculorum lippitudinem,aut aliud simile citra febrem,hoc opus est auxilio,non declinationem omnino,non præsentis febris,sed magnitudinem aut doloris,aut totius affectus,in quo secta opus est vena,inspicere cõuenit. Cum autem nihil huiusmodi aut vrgeat,aut prohibeat, præstat mane venam incidere,haud protinus ex somno excitis,verum circiter horam vnam iam antea vigilantibus. Et sequens addit quando venę sectio die eodem sit iteranda, & quando postero. Iteratę inquit detractionis tempus,in quibus simpliciter vacuare conamur,eodem die esto.at in quibus reuellere, si vel duobus deinceps diebus fiat,melius fuerit. Sequitur locus,qui & ipse sane est obseruandus, ꝙ vt ait Gal. missio sanguinis non ex qualibet vena tantumdẽ valeat. ait enim: De venis quęsitum est multum nihil ne referat quam quis secare venam volet(veluti omnes sectę omnibus æque affectibus prosint)an sicut Hippocrati,ac prope medicorum clarissimo cuique visum est,multum intersit,hanc an illam incideris. Qua ratione 2. ad Glauc. vbi de inflammatione agit: Si ad genu inquit fluxus deferatur,atque hoc subito plurimum attollatur, tibi vero totum corpus plenum sanguine appareat,& valida laborantis vis,tempus autem anni sit ver,regio temperata,æger vero sit adolescens,aut iuuenis:is sanguinis euacuatione ex superioribus partibus indiget,oportetque eius incidere in cubito venam,aut scilicet interiorem,aut mediam. sin vero aliqua pars superior pateretur,per inferiora sanguis est educendus: semper enim fluxionis motum ad contraria trahere expedit. Sequuntur circumstantiæ, quæ pro recte exercenda sectione venæ,sunt obseruandæ:& primum virtus sane,quę vt ait Hip. valida esse debet.qua non existente valida,quæ incommoda sequuntur narrat Gal. 12. meth. Quippe medicus,inquit, quidam quinquagenarius cum iam septimam noctem ægrotaret,nec viribus admodum valentibus esset,dolore illi capitis vehementi in dextro potissimum tempore oborto, non expectans quod amicorum quispiam ad se veniret,sibi ipsi nocte venam incidit,itaque dolor illi protinus conquieuit.cæterum longo tempore tum decolor,tum viribus imbecillis,tum exilis mansit,alique corpus eius desiit (atrophiam gręci vocant)sic vt vix pristinum habitum receperit. Quinimmo 9. meth. tempus mittendi sanguinem non attendi debere in febribus quo ad numerum dierum,sed vni virium robori,quippe quod inquit si seruatum est,nõ solum sexto,septimoue,sed etiam sequentibus diebus sanguis est mittendus. et hac ratione vel septuagenarijs sanguinem mittendum esse vult Galenus, si affectus iubet,dummodo vires validę sint.quod ex pulsu magno,& vehemẽti cum æqualitate depræhendes, quanquam illud notandum sit ait Galenus: sanguinis tamen minus mittendum esse senibus,etsi robusti videantur, quàm iuuenibus ętatis florentis. Sequitur ex circunstantijs ætas,de qua 4. acut. Gal. Non senes inquit propter virtutis imbecillitatem. at certe pueri quanquam vitali facultate valeant.tamen neque ij sustinent sanguinis missionem, prompte enim eorum substantia tum propter humiditatem,tum propter temperati caliditatem euaporatur. Detractione igitur sanguinis non egent qui insitam naturalemque habent vacuationem. Et 11. meth. Puero qui quartumdecimum annum hactenus non attigit,mitti sanguis non debet, quod cum calidi pueri & humidi sint, plurimum corporis substantiæ his quotidie defluat, ac digeratur,ita quod ex incidenda vena moliendum nobis fuerat, id vltro nobis

bis ex curati corporis natura præstatur. Et sequens ostendit in quibus corporibus decimumquartum ætatis annum excedentibus parum vel nihil sanguinis sit detrahendum. Et ait, quod si corpus decimumquartum annum excesserit, æstimandum est qualisnam eius natura sit, num gracilis, & spissa, & dura, & copiosi sanguinis, an contra: atque ita in priori missionem sanguinis adhibebis, in secunda nequaquam. Sequitur vt aggrediamur secūdum institutum vacuandi per medicamentum purgans, si prius illud notauerimus, vbi vtraque vacuatione indigebimus. Ordinis etiam habendam esse rationem, quo scilicet prius, & quo posterius vtaris. quod lib. de dign. & med. Gal. hunc in modum expressit. Non oportet inquit simul venam secare, & purgare, verum prius sanguinem detrahere, deinde virtutem pulchre refocillare, quoniã ipsa nos gubernat, & medicamentis auxiliatur: huc pręterea accedit, quòd vnà cum sanguine multum etiam de vitali spiritu excernitur, quo excreto refrigescit totum corpus, & opera naturalia deterius obeuntur. ea propter virtutem prius refocillare oportet, deinde medicamentum purgãs exhibere. Et paulò post rationem reddit huius ordinis: Quoniam inquit vbi quatuor humores abundabunt potius vena incidenda est ante purgationem, quàm e cõtra. quoniam si per sanguinis missionem corpus prius fuerit vacuatum, purgans medicamentum exhibitum venas, & arterias, & inanes corporis regiones inuenit non oppletas, quo fit vt absque impedimento in totum corpus manet ad attrahendum succos, facillimèque fiet eorum vacuatio propter vasorũ spatia, & incisionem, tenuitatẽque succorum. Nam si vasa sanguine repleta sint, & purgatiuum dederis, non poterit propter plenitudinem in corpus deferri, vnde fit vt subsistet, & nihil efficiat, aut si quidquam facit, male faciat. Sequitur euacuatio per medicamentum purgans, quę sane a quibus indicari debeat narrat Gal. 4. meth. medendi. Postquam enim posuit ea quæ indicant sanguinis missionem, eaque non esse sanguinis redundantiam, sed morbi magnitudinẽ, ac virium robur, paulò inferius ait: Ad eundem modum nec purgatio in sola vitiosi succi abundantia conuenienter suscipitur, sed sicut missio sanguinis, vel propter ipsius abundantiam, vel propter morbi magnitudinem: ita purgatio & propter abundantiam alterius cuiusque succi, & propter vim morbi adhibetur. Ac de sanguinis missione tum in alio libro egimus, tum verò in sequentibus agemus, de purgatione in hoc libro disseram. Desiderant enim ægri hãc non modo, vt quod noxium superuacuum, quo vrgentur, educant, sed etiam vt quod tum ad diuersum trahat, tum vacuet. Atque ob eam rem Hippocrates tum in reliquis omnibus operibus, tum in eo quod de vlceribus prodidit, etiam morbi magnitudinem ad purgationis indicationem considerat. purgatio inquiens per aluum plurimis vlcerum prodest: pręterea vulneribus quæ in capite sunt accepta: item quæ in ventre, & articulis: ad hæc ijs, in quibus ossi caries impendet: pręterea quę fluuntur, & quæ exeduntur, & herpetibus, & reliquis quę diuturna vlcera reddunt, & quæcunque deliganda sunt, per aluum purganda sunt. His verbis clare docuit, vlceribus omnibus, & vulneribus, quoties pręualida sunt, purgationem esse vtilem. Cum enim trifariam non hęc modo vitia, verumetiam omnia reliqua grauia, magnaque reddantur: nempe vel propter afflictæ partis præstantiam, vel propter affectus magnitudinem, vel propterea quòd sunt cacoethe: cu-

cuiusque horum videtur Hippocrates mentionem fecisse; vtique in capitis, ventrisque vulneribus præstantiam læsę indicans partis. ventrem autem hoc loco non solum inferiorem intelligendum esse, sed etiam superiorem, patere cuiuis arbitror, & per longum processum discurrens quomodo morbi isti ab Hippocrate enumerati magni sint, concludit. Quare in omnibus his non sine ratione purgare per aluum iubet. Et quibusdam interiectis ait. Hunc inquit illud docere volo, tum ipsam morbi siue vim, seu magnitudinem appellare velis, pro indicatione quadam sanguinis detrahendi, vel purgationis adhibendę statuendam esse: tum vero Hippocratem hanc omnium quos nouimus primum indicationem adinuenisse. Nam cum triplici genere morbus quisque sit grauis, aut propter præcellentiam partis, aut propter affectus magnitudinem, aut propter ipsius cacoethiam: omnium horum meminit Hippocrates vbi de purgatione egit. Ad hunc enim modum confert purgatio: quia si qualia oportet purgari, purgentur, confert, & leuiter ferunt: contraria vero grauiter. atque hoc est illud cur purgatio sanis corporibus sit molestissima, quod & Gal. lib. quos purgare conueniat, expressit. Qui inquit sano corpore sunt, si purgentur molestias sentiunt, nam & vertigines, & tormina patiuntur, ęgreque purgatio succedit, & cum hoc etiam celeriter exoluuntur. causa autem horum omnium medicamentum est, quod cum sibi obnoxium humorem educere cupiat, nec ipsum reperiat, sanguinem, & carnes colliquat, vt ex eis quod suũ est eliciat. Quando autem vitiosi humores purgante medicamento sint vacuandi lib. quos purg. docet, quo in loco ait: Postquam locutus fuit de humoribus turgidis, & concitatis, cum vehementi motu agitantur, modo ab vno loco ad aliud confluentes inter principia morbi hominem vexant, doloresque ac titillationes afferendo, ægrum quiescere non permittunt. Hos ergo inquit humores euacuare conuenit in motu, agitatione, & fluxu positos. Et sequens docet quando cauenda sit purgatio: & ait: Qui vero aliqua in parte corporis consederunt, neque vllo alio auxilio, neque medicamento prius vacuandi sunt, quàm concocti fuerint: tunc enim & naturam euacuationi adiutricem habebimus. hęc enim simul atque concoxit humores, excernere, atque superflua resecare conspicitur. Quo tempore indicatio quoque morbi, quam crisim appellant, celebratur. Tempus autem anni incommodum purgationi expressit Galenus eo in loco, sub cane, & ante canem, quod exusta natura nõ ferat purgantium medicamentorum acrimoniam, & purgatio praua fiat, cum calor aeris ambientis partem trahat extrinsecam contrariam ei, ad quam medicina ducit humores. Locus autem purgandi commodus, æstate per superiora, hyeme per inferiora. Sed de his suo loco vberius agemus: cum hæc dicta Galeni hic simul collegerimus tanquam materiam futuram eorum, quæ ex mente Galeni interpretaturi sumus.

IO. PAVLI PERNVMIA PATAVINI

De Curatione causæ antecedentis

LIBER QVARTVS.

HACTENVS dictum sit de arte curandi in vniuersali, ac de instrumentis artis medicæ, quibus ars illa curandi perfici potest. Sequitur vt artem illam ad vsum applicemus singulorum affectuum quarumcūque partium corporis humani. quod vt clarius fiat, & vt res a suis principijs videatur orta, hinc exordiendum esse putamus. Quidquid in nobis consistit aut est pars corporis, aut in corpore continetur, aut functiones sunt ex corpore proficiscentes, aut excrementa corporis: quorum cuiusque naturalis status, sicuti sanitas est, & constitutio secundum naturam: ita vitium cuiusque, & de naturali statu lapsus, affectus est, & constitutio præter naturam, quanquam non eodem modo: nimirum quòd partium corporis vitiosa constitutio (quòd primum et per se functiones euertat) proprie morbus. eorum quæ continentur morbi causa: functionum vero atque excrementorum vitium symptoma est dicendum. Horum sane omnium constitutiones præter naturam, quæ arte pristinæ suæ sanitati restitui posint non omnimode assequemur, si prius illud prænotatum fuerit, ex his tribus; nempe morbo, causa, symptomate: symptomatum nullam esse curationem: & hoc, quod ad remotionem causarum, & morborum statim desinant, nisi talia sint, vt trahant ad se curam. sed tunc rationem aut morbi, aut causæ cum subeant, curatione morborum, & causarum remouentur. Quapropter sequitur vt de curatione duntaxat aliorum duum generum sit agendum: Quoniam vero morbos partes corporis humani, cum recentes adhuc sunt, ita vt nulla adhuc firma, stabilique constitutione inhæreant, etiam quòd causę tollantur, curare non licet, nisi prius causa, dein genitus affectus sum-

moueatur: & hoc, vt ablata causa, nihil deinceps eius repullulare posit. Quapropter a curatione contentorum exordiemur. Hæc autem contenta cum duplicem rationem ad morbum habere posint, vel morbo proxime adhærescere, & connexa esse, & hoc, modo causæ continentis, vel morbum fouere, & continentē efficere, ac mouere: vnde antecedentis causę nomen desumpsit. cumque continens ex antecedente nascatur, sequitur vt prius a curatione causæ antecedentis exordiamur. (Nam causarum euidentium nulla est artificiosa curatio, nisi quòd si morbo similes sunt, remouendę sunt, aut alterandæ ad qualitatem contrariam; aut si eas morbo contrarias reperimus, illas non remouemus, sed quales sunt, tales etiā persistere iubemus.) Igitur contentorum constitutio naturalis, cum penes tria potisimum existat; penes permanētiam in suo loco a natura sibi deputato; penes qualitatem, & quantitatem: sequitur etiam quòd tria summa vitiorum genera reperientur, quoties vel loci, vel qualitatum, vel quantitatis modum a natura sibi statutum non obtinebunt: vnde etiam orta fuerunt tria summa remediorum genera, auersio, alteratio, euacuatio. quorum singulum qua arte administrandum sit, non incommode assequemur, si prius quid sit vnumquodque percurremus: incipientes ab eo remedij genere, quod contentorum exagitationem, & præcipitem motum respicit, auersionis nomine appellari solet. AVERSIO porrò est TRACTIO humoris de vno loco ad alium locum oppositum; & procul ab affecta sede existentem, recte & conuenienter facta, vt locus affectus tutus esse posit. Igitur autem dicitur auersionem esse tractionem humoris de vno loco ad alium, quòd mutatio localis sit vniuersale genus, quod de attractione, repulsione, deriuatione, & auersione dicitur. Et quod sequitur; DE VNO LOCO ad alium locum oppositum, facit differre auersionem a repulsione: quòd repulsio a loco affecto fiat versus alias partes: auersio autē fiat in loco opposito ipsi loco affecto. Et quod sequitur; PROCVL ab affecta sede existentem, facit differre auersionem a deriuatione, quæ trahit a loco affecto ad alium locum affecto loco vicinum. quod postmodum additū fuit in definitione; ideo fieri auersionem; VT LOCVS affectus tutus esse posit, notat causam finalem, propter quam institutum fuit huius remedij genus: cū auersio tutum reddat locum affectum, duplici ratione: tum quòd fluxionē sistat, tum quòd ab affecta parte prius putrem, & inquinatum humorē, & sanguinem, quàm ex reliquo corpore benignum, atque sincerum detrahat: & hoc ratione directionis partem phlegmone obsessam magis quàm alias respicientis. qua ratione positū fuit in definitione RECTE, & conueniēter facta. quod quidem toties erit, quoties non sola differentia localis opposita erit, sed simul cum oppositione differētiarum localium aderit venarum, & fibrarum cursus rectus: nimirum quòd vbi adest fibrarum rectitudo, expeditius etiā & plus sanguinis ab his partibus expietur, in quas fibrę diriguntur, dum naturā habemus nobiscum auxiliariam, rectis tractioni destinatis, quemadmodū in expellendo transuersis expulsioni destinatis vti solet. amplius ipsorum humorum rectitudo conueniens est. Nam esto quòd venæ nihil traherent, humores tamen in recto fibrarum cursu melius auersioni cedunt, cum sponte per rectitudinem defluant, neque in angulis hærere posint. Atque hoc est illud, cur in pleuritide dextra, non secemus latus sinistrum, sed dextrum. Nam tametsi

etsi dextrum sinistro ratione differentiæ localis oppositum sit; ratione tamen recti cursus ipsarum fibrarum in recte et conuenienter auersione efficienda requisiti, vt à loco affecto, & phlegmone occupato plus sanguinis, ac celerius, quàm à cęteris partibus hauriatur: cum non sit oppositum, nulla vena e dextro latere rectis fibris in sinistrum concedente, secamus latus dextrum, nō autem sinistrum: atque eadem ratione fulciti, inflammante crure dextro, auertimus secantes sinistrum: & hoc, quòd hic adsint simul associatæ & oppositio localis, & communis etiam, atque directa uenarum societas, per quam sinistrum crus incisum euocat e dextro. quibus rationibus nixi qui praxim exercent, partibus corporis humani laborantibus, quæ supra clauiculas sunt, reuellere solent incisione venæ humerariæ, si morbi iam præsentes sint: sin autem sint imminentes, sectione illius rami in manu, qui inter pollicem & indicem excurrit. ex partibus vero, quæ inter clauiculas, & renes, sectione interioris, & rami illius, qui inter annularem, & minimum digitum porrigitur. Partibus vero vtrisque laborantibus, auertunt sectione venæ medię, ex vtrisque vim obtinente reuellendi, quòd ex communibus exterioris, & interioris ramis ortum trahat, atque ex partibus, quæ subter renes sunt, reuellunt, secta poplitis vena, & in malleolo saphena. renes vero quia ancipites sunt, superioribus & inferioribus pariter iuuari poterunt. Atque hoc est illud, cur in morbis capitis ex pleuritide tum interioribus, tum exterioribus, phrenitide, delirio, apoplexia, vertigine capitis vitio oborta, capitis dolore, oculorum, aurium inflammatione, parotidibus, gingiuarum, dentium calidioribus affectibus, angina reuulsio fiat, secta humeraria eiusdem lateris. In pulmonum autem inflammatione, sanguinis reiectione per tussim, tabe, cordis palpitatione, alijsque huiusmodi vitijs reuellat secta vena interior cubiti sinistri. In pleuritide autem tum interna, tum externa pectoris, diaphragmatis inflammatione, vlceribus sanguinem sputo fundentibus, inflammationibus quæ vel axillas, vel humeros male habeant, reuellat secta interior eiusdem lateris, modo inflammatio brachij flexum non pertingat. tunc enim cum tutum non sit sectione proritare, secta manus reuellet, iecore inflammato, interior dextra reuellet: lieni succurret interior sinistra in renum inflammatione ex inferioribus vena vel in poplite, vel in malleolis: in vteri affectibus, si menses præter modum fluant, secta interior cubiti impetum coercebit: quemadmodum & cucurbitulæ subter mammas, vel etiam vmbilico affixæ, menses vero suppressos instante purgationis tempore, vena poplitis, aut malleoli incisa mouebit. Vteri autem inflammationem, si simul adsit plenitudo, secta interior cubiti reuellet, e qua fluxionis exordium sumit: si sine pleuritide erit, secta interior in poplite, aut in malleolo directa reuellet. fluxum hæmorrhoidum sistet secta cubiti vena: suppresionem vero secta in malleolo euocabit. inflammationem vero vel podicis, vel partium obscęnarum, vel vesicæ, vel inguinum, si aderit plenitudo comes, superiorum primo fiet incisio: si plenitudo non aderit, satis erit inferiorum sectio. similis est in crurum inflammatione ratio. Amplius volentes reuellere in intemperie calida & humida cerebri sanguinea dolorem causante, vtimur sectione venæ cephalicæ lateris dolentis, prius tamen basilicæ aut communis, si comes erit, lenitudo: in eiusdem intemperie calida

& sicca

& sicca causante dolorem, auertunt sectione venæ lateris eiusdem, & pauci sanguinis extractione: in intemperie autem frigida cerebri causante dolorem, auertunt deorsum pituitæ ascendentis impetum tum purgatione, tum acribus balanis, & clysteribus, tum partium extremarum vinculis dolorificis, frictionibus validis & diuturnis ab omoplatis inferna versus. in obstructione cerebri à materia sanguinea, a qua perueniat amissio sensus & motus, auertet basilica primum; præsertim si adest plenitudo magna; dein cephalica, corporis totius frictiones, ligaturæ artuum dolorificæ, lotiones calidæ, cucurbitulæ primum lenes, deinde cum sacrificatu in partibus infernis primum, si adsit magna plenitudo: in obstructione autem cerebri à materia pituitosa, auertent enemata acria, respicientia caput, balani longæ digitos sex, filo ligandę, vt retrahi possint, frictiones totius corporis, ligaturæ artuum dolorosæ, cucurbitulæ natibus, & lumbis affixæ, totius corporis frictiones, ligaturę artuum dolorificæ, ac etiam testium. Ad eundem modum in paralysi auertent materiam, defluentē ad spinalē medullam, clysteres, sternutatoria, errhina, apophlegmatismi, gargarismata, pręsertim post multas corporis vacuationes. Eodem modo in conuulsione fiet auersio materiæ ad inferna clysteribus, & post totius euacuationem, frictionibus, errhinis, sternutatorijs, gargarismis, apoplegmatismis. Ad eundem modum epilepsiæ materia clysteribus, balanis, frictionibus auertetur, purgatione per medicamentum purgans: in cerebri inflammatione, veluti est phrenitis, auersio fiet sectione venæ cephalicę: sin autem fluenti materię associata erit plenitudo, primum vena cubiti interna, dein cephalica erit secanda. Amplius auersio fiet medicamento purgante, ante etiam coctionem in hoc casu, quòd periculum sit, ne fiat absolutum erysipelas, enemata, artuum frictiones, ac ligaturę ad articulos dolorosæ, cucurbitulę quinetiam ceruicibus, & omoplatis affixæ. In intemperie cordis à materia calida, à qua proueniat tremor cordis, auersio fiet materiæ ad partes ignobiles sectione uenę malleoli, frictionibus, ligaturis dolorosis partium extremarum, clysteribus, cucurbitulis. [In intemperie autem cordis frigida cum materia frigida, à qua itidem tremor cordis, frictiones auertent. In intemperie calida pectoris, aut pulmonum cum materia calida, a qua exempli gratia proueniat tussis, cū ob distantiam pulmonis, & asperarum arteriarum ab intestinis, & negatam viarum communitatem, medicamento purgante materia calida difficile auerti & euacuari possit: cum Rasi, & Auic. materiam à capite fluxuram auertentibus purgantibus, & errhinis vtemur, & a purgatione abstinebimus. si eiusdem intemperies sit a materia frigida, eodem modo auersio fiet. In obstructione autem pulmonis, aut pectoris facta a materia pituitosa crassa, a qua proueniat difficultas anhelitus, & asthma, auersio itidem fiet errhinis, apophlegmatismis, & cæteris in catharro fieri solitis: in pectoris inflammatione, quę pleuritis appellatur, præter auersionem materiæ facturæ phlegmones incrementum, sectione venę cubiti internæ eiusdem lateris factam. Auertetur etiā materia (præsertim si materia repat ad ventrem) medicamento, non tamen valenter purgante, prius tamen pręparata. eodem modo in peripneumonia. In ventriculi intemperie frigida & humida, aut intemperie calida, a qua uentriculi imbecillitas procedat, auersionem quasi instituemus, & fuga euidentium causarum, & earum remotione, quæ morbum augere possunt. In ventriculi

triculi vero inflammatione auersin fiet sectione venę cubiti internæ. in hepatis intemperie calida, in hepatis obstructione, in eiusdem inflammatione, reuulsio fiet materiæ paratæ fluere ad hepar, tum sectione venæ internę vel cōmunis, tum ligaturis, frictionibus, cucurbitulis in artus ipsos impactis. At calida lienis intemperies, obstructio, inflammatio, auertetur venæ lienaris, aut eius, quæ inter minorem & annularem digitum, incisione. In renum obstructione, & calculi præcautione retrahent pituitam genitam ad intestina, ne ad renes ruat, clysteres: in renum inflammatione fiet vt ait Gal. in lib. de missione sanguinis, auersio materiæ fluentis sectionæ venæ cruris e directo renis patientis: eius scilicet quæ in poplite, aut certe quæ in malleolis est: aut si multitudo sanguinis comes aderit, vt ait Gal. Et inflammatio recens sectione venę ex cubito. at vteri obstructio, a qua mensium suppresio, auertetur frictione partium infernarum, cucurbitulis coxis internis ad venam poplitis affixis. eiusdē inflammatio auertetur sectione venæ superioris. In visione imbecilli auersio fiet ad partes infernas, aut posticas, vt capitis reuersi pexu multo occipitium versus, vt clysteribus, balanis, ligaturis, frictionibus, fomento extremorum ex decocto capitali, apophlegmatismis, errhinis, cauterio post aures, vel in commissura coronali, cuius vlcus apertum diu tenendum est, vel in collo setone (quem vocant) infixo, cutem colli forcipe appræhendendo, donec sensus tactus habeat. postea acu filum aliquod crassum habente perforando: vt in vulnere ablata acu filum maneat, quod vlcus diu apertum seruet, ac per id materiæ multæ vacuationem moliatur. Diuinitus apud quosdam practicos fili loco ablata acu annulum aureum æqualiter apertum immittitur: postea ne excidat, eius extrema adducuntur; & identidem quotidie dimouetur, vt dolore & attritu materia trahatur, & vacuetur multa, mane & vespere quotidie tergendo. amplius post pastus sumendo ea, quæ vapores in caput ferri prohibent, vt panem tostum, cidoniatum. In suffusione auersio fiet pręter vacuationes, acribus clysteribus, & balanis, frictionibus, & fotibus per aquam calentē partium extremarum, & earum ligaturis dolorosis, & cauterio in coronali, aut prope aures, aut setone ceruicibus affixo e regione oculi affecti, & cucurbitulis primum lenibus, deinde cū scarificatu, manuum clausione sępe & diu, vt largius sudent, & sudoris tersione, omnia capitis & thoracis vitia materialia multum iuuante. in catharro verò auersione vtuntur frictionibus, ligaturis extremorum, cucurbitulis in natibus & spatulis, errhinis in calida materia ex aqua violarum, vel hordei, quæ nares dilatent, vt viam dent liberam materiæ per has effluxuræ. In frigida verò materia errhinis ex aqua maioranæ, succo foliorum & radicum betę, decocto melanthij, & ijs fortiore succo ireos & ciclamini: sternutamentis etiam ad nares trahentibus, quanquam amborum vsus non sit tutus ante factam totius corporis vacuationem; cauterio etiam in commissura coronali imposito, materiam largam per vlcus semper apertum salubriter uacuante: vel apertione post aures. In hęmorrhagia e naribus, in auersione spes curationis omnis fere reposita, vt brachiorum & crurum ligaturis dolorificis, frictionibus, fotibus ex aqua calente, cucurbitulis, hypocundrio e regione naris sanguine fluentis appositis, & interscapulio sine scarificatione, vel sectione venæ in id efficacissima, ad fluoris impetum in contraria reuocandum, basilicæ sane aut cephalicæ, aut communis lateris eiusdem

in colera morbo,balneo ad cutim trahente, ligaturis dolorificis, & frictionibus.in fluxu hæmorrhoidum,sectione venæ basilicæ dextræ,& eius larga uacuatione,cucurbitulis hypocundrio dextro,interscapulio humero affixis, frictionibus,ligaturis,brachiorum fotibus. Sed hęc de eo remedij genere, quod cõtentorum motui pręcipiti succurrere solet. Sequitur vt aggrediamur artem depellendi vitia causę antecedentis penes qualitates oborta. Quoniam vero vitium penes qualitates obortum multiplex est,quoddam primas,quoddam secundas qualitates respiciens:primas, veluti si humores nimis quàm par sit, sint calfacti aut refrigerati,aut exsiccati,aut humecti:secundas, velut si nimis rari,tenues,acres,aut nimis densi,lenti,crassi: vnde plura remediorum genera sunt orta,quę huiusmodi vitia penes qualitates immutare possint, & eas pristinis suis qualitatibus restituere:calfactos quidem refrigeratio, frigidos calefactio,humectos exsiccatio,raros condensatio,tenues incrassatio,acres et nimis separabiles illinitio & glutinosatio frigida,densos rarefactio,lentos abstersio, crassos vero emendabit incisio.quorum sane omnium communissimum genus cum sit ipsa alteratio; sequitur igitur vt ab alteratione exordium fiat. ALTERATIO est immutatio vnius status ad alterum statum ab alterante factum,vt amissa cõtentorum qualitas pristinę suę qualitati restituatur. Ideo autem dicitur esse immutationem vnius status ad alterum statum,quod immutatio sit commune genus tum alterationis,tum generationis,auctionis et motionis secundum locum. Et quod sequitur. Alterationem fieri ab alterante, notat causam effectiuam ipsius alterationis,& huiusce determinatę immutationis;cuius finis est introducere qualitates,quod postmodum declaratur per ea,quæ sequuntur. quod enim ait; vt amissa contentorum qualitas pristinę suę qualitati restituatur,notat causam finalem,ratione cuius distinguitur à cęteris mutationum generibus: nimirum quòd generatio & corruptio aliam substantiam in subiecto,quod immutat,inducat; auctio quantitatem: motio secundum locum alium locum; alteratio autem aliam qualitatem. Sed de alteratione in vniuersum hactenus,ex cuius cognitione non multo negotio deueniemus in cognitionem specierum alterationis. penes primas qualitates.nã si alterans qualitate calida erit insignitum,calidam qualitatem inducet; si frigida frigidam: si humida humidam: si sicca siccam. Sequitur vt aggrediamur mutationes penes secundas qualitates,incipientes ab ea alterationis specie,quę raritatẽ emendat (condensatio appellatur) si prius tamen pręnotatum fuerit, huiusmodi qualitates secundas appellari eo, quòd oriantur à primis: vel ob hoc, quòd postquam primæ operationes suas ediderunt, secundas postmodum producant: veluti calidum calfacit,postea aperit:frigidum vero infrigidat,postea condensat. CONDENSATIO est incrassatio rei raræ atque humidę facta à frigiditate moderata,& siccitate etiam astringente:vt id quod rarum est solidius fiat. Ideo autem dicitur condensationem esse incrassationem, ꝙ incrassatio sit proximum genus ipsius condensationis,per quod differt à rarefactione. Et quod sequitur,fieri à frigiditate,notat causam efficientem ipsius condensationis. quoniam vero obstructio quoque species quædam erat condensationis & incrassationis,ob id,vt ab ea seiungeretur,additum fuit in definitione,frigiditatem,quę est causa efficiens condensationis, moderatã esse debere:& hoc,ꝙ quæ frigidiora sunt,meatus obstruant, & in superficie dunitaxat

xat condensationem inducant, raritatemq́; in profundis partibus relinquant, dum nimia frigiditas, qualis est acerborum, ob substantiæ crassitudinem penetrare non potest: nimia verò siccitas inane potius, quàm solidum efficit, dū nimis exasperat, & proprium membrorum humorem exhaurit. quare optime dictum fuit condensationem fieri a frigido moderato, sicco, & astringente, qualis est hypocistis, radix rubi, lentiscus, acatia; non tamen ea, quæ prunis est adulterata. Et quod sequitur: Condensationem fieri a frigido moderato, vt id, quod rarum est solidius fiat, notat causam finalem huius speciei mutationis, differentem ab vsu aliarum specierum mutationis. Sequitur illinitio, et glutinosatio, seu emplasticatio: nam incrassatio, quę tenuitatem emendat, eadem fere videtur esse cum condensatione. EMPLASTICATIO est incrassatio materiæ male in se cohærentis, facta a moderato calore humiditati associato, & materia crassa, & tenaci, vt materia, quæ nimis separabilis est, vniri possit. Illud primo non est ignorandum, duplicem reperiri emplasticationem: aliam quidem respicientem corporis partes: & huiusmodi emplasticatio, quæ poris corporis illinitur, tenaciter hærens: proprie appellatur oppletio, siue obstructio ipsorum meatuum: aliam vero humores respicientem, & hæc proprie magis incrassatio appellari potest. qua ratione in definitione positum fuit, emplasticationem esse incrassationem, ad differentiam absterſionis, quæ veluti quædam rarefactio est, & inanitio. Et quod sequitur: Emplasticationē fieri a moderato calore humiditati associato, notat causam efficientem ipsius emplasticationis. Ideo autem dictum fuit, calorem moderatum esse debere, quoniam si excederet, resolueret, nimis aperiret, et inaniret. quod oppositū est ipsius incrassationis. Notanter autem additum fuit: calorem moderatum humiditati associatum esse debere, quoniam siccitas exsiccando inaniret: humidū autem aereum, pręsertim calori moderato associatum penetrationē adiuuans, est proxima causa emplasticandi: cuiusmodi est cera, lythargirium, oleū recens, amilum, gummi, chondrus, oriza. Quod autem sequitur: Emplasticationem fieri, vt materia, quæ nimis separabilis est, vnitatem acquirat, notat vsum emplasticationis. Sequitur rarefactio, quæ densitatem solet emendare. RAREFACTIO est attenuatio rei solidæ ac crassæ, facta a caliditate humida, vel saltim moderata, & substantiæ tenuis, vt id, quod solidum est & crassum, rarum fiat, tenue, & spongiosum. Ideo autem dictum fuit: Rarefactionem fieri a calido, non autem a frigido: & hoc, quòd calidi sit aperire, attenuare, & rarum efficere: frigidi vero astringere, & condensare. Quod autem sequitur: Caliditatem humidam, vel moderatam esse debere, eò pertinet, vt notetur, non cuiusque caliditatis esse rarefacere, cum caliditas intensa adurens, per adustionem potius condenset, & astringat quam quod rarefaciat: sicuti patet in rebus assatis, & torrefactis. at si caliditas moderata sit, aperit sibi vias, & quod obstat ingressui mediocriter per halitum discutit: velut est aer balnei, et continentis temperatę caliditatis, & aqua tepida. Et quod sequitur: Calidum substantiæ tenuis esse debere, eò pertinet, vt notet calidum crassum non posse perfecte aperire, cum ratione crassitiei ad fundum ipsius rei aperiendæ penetrare non possit, sicuti facit id, quod tenue est. Sequitur absterſio, qua mediante humorum lentorem solemus emendare. ABSTERSIO est rarefactio, ac veluti inanitio quædam locorum

oppletorum, facta a virtute exiccatiua tenuis substantiæ, aut cum caliditate, aut frigiditate non excedentibus associata, vt id, quod nimis est vnitum, separabile fiat. Ideo autem dicitur: Abstersionem esse rarefactionem, ad differentiam emplasticationis, quę veluti quędam incrassatio existit: abstersio autem veluti quędam rarefactio esse videtur; cum sit veluti quædam a sordibus expurgatio. Et quod sequitur: Abstersionem fieri a virtute exsiccatiua, notat causam efficientem ipsius abstersionis, modo non ita valide exsiccet, aut multum astringat: nimirum quòd multa astrictio meatus coarctaret excrementorum, & impediret exitum. qua ratione additum fuit; exsiccationem cum tenuitate substantiæ esse associandam, ne crassitudo transitum, & exitum impediat. Et quod sequitur: Virtutem exsiccatiuam tenuis substantię, aut cum caliditate, aut cum frigiditate associatam esse posse, notat essentiale esse ipsius potestatis exsiccatiuæ tenuis abstergere, seu modo cum caliditate, aut cum frigiditate sit associata. qua ratione videmus hordeum, farinam fabarum, furfures, succum limonum, quę frigida sunt, abstergere: eundemque effectum produci a nitro, sapone, & omnibus amaris, et salsis: quinimmo ab aliquibus moderate acribus dulcedini admixtis, veluti est mel, & saccharum: quæ calida sunt: notanter autem additum fuit, vim exsiccādi aut cum caliditate, aut cum frigiditate, quæ moderatæ sint, esse associatam: & hoc, quoniam si caliditas nimia esset, ac intensa, attraherentur nouæ materię: si vero frigiditas esset multa, obstruerentur meatus. Quod postmodum sequitur: Abstersionem fieri, vt id quod nimis cohęret separabile fiat, notat vsum ipsius abstersionis differentem ab vsu ipsius emplasticationis. Sequitur incisio, qua mediāte nimia crassitudo solet emendari. INCISIO est diuisio facta a calido intenso, saltim vsque ad tertium gradum tenui substantiæ associato, vt id quod crassum est euadat tenue. Ideo autem dicitur, incisionem fieri a calido, quòd diuisio, & penetratio sint proprię ipsius caloris. Et quod sequitur: Huiusmodi caliditatem intensam esse debere, ad id tendit, vt notet ea duntaxat, quæ frigida sunt & crassa, incisione indigere. vt autem facile penetrare possit, additum fuit; huiusmodi caliditatem intensam in substantia tenui fundari debere; veluti est anisum, ammi, carum, fœniculum, seseli, casia odorata, cinnamomum, piper, gingiber, & huiusmodi. Incrassatio verò, quæ est opposita ipsi attenuationi, ab opposita causa fiet: a frigidis sane crassarum partium, veluti sunt malicorium, balaustium, galla. Sed hæc de vitijs, & modis, quibus remoueri possunt vitia contentorum, penes qualitates oborta: sequitur vt ostendamus, quomodo practici his rationibus, & fundamentis innixi, & veluti principijs quibusdam directi praxim exerceant. qua ratione videntes bilem, vbi in qualitate vitia contraxit, peccare caliditate, & feruentia, acrimonia, & tenuitate, vnde huc illucque momento, & repente modo in caput, modo in aliud membrum rapi: pro alterandis huiusmodi qualitatibus vtuntur refrigerantibus, & emplasticantibus, vt materia incrassata, & acrimonia, & tenuitas aliquo modo obtusæ, non tam repente huc illucque moueri possint: idque præsertim si adsit cum peccato humoris symptoma aliquod associatum: quemadmodum si ex eius raptu ad caput causaretur phrenitis. atque hoc est illud, cur pro tollenda calida, & sicca cerebri intemperie causante dolorem, refrigerantibus, & humectantibus vtantur, exhibentes potum aquæ,

aut

aut vini aquosi, & aqua multa diluti, aut pomatij, piratij, imbecillis, fructus crudos, poma, pira acida, lactucam, portulacam, intiba, oxaliden, spinaciam, lac, caseum recentem, aphrogalacten, panem lotum, vel hordeaceum, pisces, aut partes animalium neruosas, aerem frigidum, & humidum, qualem machinari docet Galenus 9. & 10. meth. calidis omnibus prohibitis: & in cubiculum illatis liquoribus, & refrigerantibus, & humectantibus plantis, quietem, somnum longiorem, animi tranquillitatem, fugam iræ, curarum, mœroris, studiorum, & amorum. Et in catharro a calida materia, refrigerante vtuntur diæta, vitando austrum, affectus animi calidos, & inflammantes, cibos calidos, vegetos odores, & iubentes dormitionem in ventrem magis, vt catharrus in nares fluat. Ad eundem modum in cerebri inflammatione illa, quæ phrenitis appellatur; iubent victus rationem refrigerantem, & astringentem, vt humores densati, & coacti, in caput ægrius confluant, & tenuem victus rationem, cuiusmodi est aqua hordei, ptisana colata, et non colata, seu tota vt iubet Hippoc. lib. de ratione victus in morbis acutis: cremorem alicæ, vel hordei farinam cum aqua coctam; addentes ad astringendum granatorum, limonum, aranciorum, citreorum, cidoniorum succo, aut omphacio, aut aceto, aut simili: aerem si frigidus natura non est, arte parantes, veluti aqua rosarum, aceto, & alijs superius enarratis. Ad eundem modum in intemperie cordis calida, a qua exempli gratia proueniat tremor cordis, cibum exhibent refrigeratum oxalide, aceto, omphacio, succo aranciorum, citrorum, limonum Auic. laudatorum in febribus acutis. Pro potu, hordei decocto, vitando uinum, præsertim generosum, vel si aliqua circunstantiarum vinum postulet, aqua diluatur: aut bibant decoctum coriandri præparati cum iulep violato, aut rosato; atque in cæteris eodem modo sumendis, admouendis, educendis, faciendis, contra causæ qualitates semper pugnantes. Ad eundem modum in intemperie pectoris aut pulmonis, a qua proueniat tussis; & intemperie ventriculi calida, & eius inflammatione, atque intemperie hepatis calida, in inflammatione vero iecoris victum non solum frigidum, sed stipticum etiam, & repellentem materiam ad hepar fluentem, & fluxuram prohibentem, astrictis hepatis poris, & meatibus angustis: sed mitiorem, ne vijs hepatis contractis obstructio in eo excitetur; aut nimis refrigerando, ex phlegmone scirrhus efficiatur, aut sanies ex phlegmone hepatis prohibeatur; ob id vtrisque satisfacientes, & vitio, & membro exhibent clementer frigida, & stiptica, hisque admiscent quæ modicæ aperiunt, & tergent; veluti syrupum rosatum ex hepatica, ex eupatorio, ex succo oxalidis, cidoniorum cum aqua solani, intibi, oxalidis, foliorum, & radicum plantaginis, quæ refrigerat, siccat, astringit sanguinis profluuia; & si quid aduratur refrigerat, addita aqua cicorij, adianti albi, quæ etiam aperit, & terget. Ad eundem modum in intemperie lienis calida, & lienis inflammatione, eandem administrant videndi rationem, velut in intemperie calida, & inflammatione iecoris. Ad eundem modum in renum intemperie calida, & eorum inflammatione: atque in vteri calida intemperie, a qua proueniat suppressio, & in vteri inflammatione. Sed hæc de modis, & materijs, quibus vitia extra qualitates bilis oborta, emendari solent. Parum ab hoc viuendi genere, & modo differt modus viuendi in morbis, vbi peccet sanguis, veluti fieri solet in cephalalgia sanguinea, vbi victus rationem refri-

gerantem, sed siccantem exhibere solent, veluti cibum, panem lotum, hordeaceum, miliaceum, pisces friabiles, fructus austeros, olera, intiba, cicoreum, lapathum, portulacam, cucumer, cucurbitam: eodem modo aerem iubentes aquilonem spectare, & refrigerari floribus, & folijs salicum, vitium, iuncorum, arundinum per aream sparsis, vt 9. & 10. meth. turbam hominum ingredi prohibentes, quæ inspiratu aerem non calfacit solum, sed etiam inficit: condimentum ex omphacio, aceto, succo aranciorum, aut limonum, aut citreorum, aut oxalidis: potu aquæ pluuiæ, aut cum hordeo coctæ; aut si vel imbecillitas, vel consuetudo, vel morbi paucitas vinum postulet, oligophorum, imbecille, & aquosum, & his omnibus actu frigidis, vt 7. metho. Gal. tradit, nisi ventriculi frigiditas obsistat: quietem corporis, & animi, somnum parciorem, venerem nullam, nec iram, nec furorem. Si præter caliditatem ipsius bilis adsit simul cum caliditate nimia raritas, ratione cuius facilis sit ad motum, & ab inuicem separari, & ad aliquod membrum læsum defluere: tum viuendi ratione non solum refrigerante, & humectante, sed etiam astringendi vim habente vtuntur; quemadmodum in phrenitide contingit, in qua cibum exhibent, cremorem alicæ, vel farinam hordei cum aqua coctam, addito succo granatorum, limonum, aranciorum, citreorum, cidoniorum, aut aceto, aut omphacio, aut simili, quibus humor densatus, & coactus in caput ægrius confluat. Aerem eadem ratione, si frigidus natura non est, industria refrigerant, & humectant aqua rosarum, aceto, caphura, folijs vitis, rubi, salicis, nimphęæ, violarum. Ad eundem modum influxione, veluti in hæmorrhagia e naribus, refrigerantem, & simul vim astringendi vias habentem, viuendi rationem, astringendi scilicet vias, per quas fertur sanguis, veluti cibum glutinosum; pedes scilicet & capita vituli, veruecis, & aliorum animalium, paratum succis superius enarratis, habentibus vim astringendi, caseum recentem pinguem, oua dura, quæ paucum, & crassum gignant sanguinem, presertim parte alba, aquam chalibeatam potui mixtam, & obsonia in eadem aqua decocta: aerem paratum eodem modo, quo in phrenitide: quietem & corporis & animi, quod vtriusque motus humores exagitet ad fluendum. Ad eundem modum in sputo sanguinis, exhibentes viuendi rationem, habētem vim complicatam plurimarum qualitatum simul, veluti refrigerantem, siccantem, astringentem, & etiam emplasticam, seu glutinosam: quemadmodum pro cibo, lac coctum, cum farina hordei, aut amilo inspersis malorum punicorum granis, panibus azimis, piscibus glutinosis, anguilla, ciprino, tinca, extremitatibus animalium, & alijs partibus neruosis, cartilaginosis, caseo recenti, lacte acido, milio, panico, oriza, aqua ferrata, seu chalibeata, per se, aut cum iulep rosato: aere eodem modo quo supra parato; quiete corporis & animi, silentio, & somno fluxiones prohibente. In cholera morbo acuto, victus ratione varia, aere calido, frigido, temperato, parum luminoso, quòd lumen, & calor humores exagitet, & spiritus resoluat: tenebræ contra sedent, & quietos reddant: frigus vero quanquam spiritum resolui prohibeat, quia tamen materias intro ad ventriculum ex corporis habitu protrudit, noxium est, odoribus bonis spiritus nutrientes, & instaurantes, cibo pauco, coctu facili. In fluxu hęmorrhoidum, victus ratione frigida, & astringente, & emendante sanguinis vitium, veluti omphacio,

omphacio, ſucco rhois, roſarum, cidoniorum, & ex ĳs ac ſimilibus ſyrupum conficientes. Sed hactenus de ĳs, quibus vitia bilis emendari ſolent. Sequitur humor pituitoſus, qui frigidus cum ſit, ſolet etiam acquirere craſsitudinem, lentorem, ſeu glutinoſitatem, & adhærentiam talem, vt tarda cum fiat ratione harum qualitatum ipſi expulſioni, his quatuor vt plurimum indigere videtur; calfactione, exſiccatione, attenuatione, abſterſione & inciſione. atque hoc eſt illud, cur practici in intemperie cerebri frigida & humida ſubeant talem uictus rationem: veluti panem fermentatum & ſalſum, aniſatum, & melanthiatum, vel aromatatum, vel ſaccharatum, uel biſcoctum: carnes animalium muſculoſas, & natura non excrementoſorum, & præter hęc probe exercitorum, aſſas, & ſumptas cum ſinapio, vel ſimili viribus condimento: oleribus, apio, ſaluia, hyſopo, ſatureia, thimo, maiorana: aromatum catalogo, vinum generoſum calentibus herbis medicatum, aut aromatibus, ſed parum, præſertim purgato iam corpore: omniaque hęc alimenta pauca & rara eſſe volunt: & hoc, ꝙ media etiam huic cauſæ ſalubris ſit, ne dum victus iſte tenuis et tenuãs: atque ad huius ſimilitudinem aerem quoque eligunt æſtiuum, calfacientem ſcilicet & ſiccantem: & ſi eſt hyems, eum calfaciunt & ſiccant igne luculento, & ſuffitu aromatum: vt cinnamomi, gariofilorum, cortice citri, maiorana, roſmarino, ſaluia, ſtœchade, & aliorum ſimiliter calidorum & ſiccorum: motum celerem, robuſtum, vehementem totius corporis, ieiuni præſertim: aere calido & ſicco, veluti 2. ſan. tuendæ: vigilias, iram, curas, mærorem, & ſimiles animi affectus corpus omnino ſiccantes, & ſępe calfacientes, ſi non per ſe, per aliud tamen. Ad eundem modum & in catharro à cauſa frigida, ſeptemtrionem fugere iubentes, ſomnum longiorem, & ſupino corpore dormitionem: quòd in catharro in ventrem magis ſit dormiendum, vt catharrus in nares fluat, quod eſt commune catharro tum ex materia frigida, tum calida ex apta corporis figura remedium. Ad eundem modum in obſtructione cerebri à materia pituitoſa, in qua prodeat apoplexia, & in paralſi, eandem victus rationem calfacientem & ſiccantem, & aerem, & reliqua ſumenda, admouenda, educenda, facienda, facultatem naturalem calfaciendi & ſiccandi ſortita.
Ad eundem modum in conuulſione: Ad eundem modum in epilepſia cibum exhibent calfacientem & ſiccantem, modo paucus ſit, nec vaporoſus: præſertim cœnam, quòd ex multo alimento vapor multus tollatur, qui acceſsionem epilepticam, & alia capitis vitia accerſat, vitando herbas frigidas & humidas, ſumendo calidas, ſaluiam, maioranam, & præ alĳs hyſſopum. qua ſola decocta, cibis largiter mixta, teſtatur Serapio ſe multos curaſſe. vinum vitando, aerem eodem modo calfaciunt & ſiccant gariofilis, cortice citri, igne luculento, & ſimilibus: cauentes ſemper ne caput repleat, aut materiam exagitet. Ad eundem modum in intemperie cordis frigida, à qua tremor enaſcatur: illud tamen aduertentes, in affectibus cordis, aeris præcipuam eſſe habendam rationem, vt qui inſpiratus ad cor mox penetret, citoque iuuet vel noceat. ob id alterant aerem roremarino, maiorana, origano, ambra, moſcho, & ſimiliter calidis odoramentis: eodem modo reliqua iubentes. Ad eundem modum in intemperie pectoris, aut pulmonis frigida, à qua tuſsis proueniat. Et in obſtructione pectoris, aut pulmonum à materia pituitoſa, à qua difficultas anhelitus

litus, & asthma, eandem viuendi rationem calfacientem & siccantem. & in intemperie ventriculi frigida & humida, à qua ventriculi imbecillitas procedat, alimenta iubentes delicata. coctu facilia, parum humida, coctioni prospicientes exercitatione, somno, taciturnitate, & silentio, & admotis calorificis siccantibus. Ad eundem modum in intemperie hepatis frigida & humida, à qua imbecillitas, & hydrops, & in hydrope sane & ascite, alimenta pipere condiunt gariofilis & similibus aromatis, paucaque exhibent cibaria (si vires valent) vt color natiuus aquas illas interea resoluat; vinum album sed paucum vinosum tamen, nisi fuerit à causa calida: aqua semper est fugienda. In timpanite eadem victus ratione calida sicca, sed præter hæc flatus resoluente, & fuga eorum omnium, quæ flatus gignunt. ad alimenti similitudinem aerem eligunt calidum & siccum, natura partis anni, aut industria ignibus luculentis. & suffitibus aromatum, exercitationem & vigiliam largiorem, quiete et somno magis salubrem, nisi magna ex tumore spirandi difficultas prohibeat. Ad eundem modum in hepatis obstructione victus rationem tenuem & attenuantem, præsertim vbi multus & crudus est succus, post coctionem vinum album tenue, cappares, radices petroselini, cicorei, apij, fœniculi, fugam vinorum crassorum & dulcium omnium, & acerborum, & crudorum, & cæterorum crassum & lentum succum gignentium: somni item diurni, præsertim mox à cibo, & diuturni. Ad eundem modum in intemperie frigida lienis, & obstructione. et in renū intemperie frigida, ad quā renū sequitur obstructio, & calculus, cibos exhibent euchimos, et parcius quā pro appetentia, vitando ea omnia, quæ pituitam calculi materiam in corpore augent, qualia sunt alimenta crassa, frigida, lenta, & caseum omnem, præsertim glutinosiorem, aues aquaticas, partes animalium pingues & albas, vt extremitates, præsertim intestina, cibum largiorem, venerem, somnum, laborem, & huiusmodi. Ad eundem modum in vteri intemperie frigida, a qua proueniat mensium suppresio, & vteri obstructio. Ad eundem modum in appetentia immoderata à pituita multa frigida acida, victus ratione calida sicca, omnibus pituitosis affectibus communi, præterquam quòd acria, vt cępæ, allia, porri, sinapi, acidæ pituitæ incidendo, tergendo, tenuando prosunt: sed cum appetentiam excitent, ob id ratione symptomatis hoc casu sunt fugienda, alijs tamen pituitosis sunt salubria. In visione imbecilli ab humiditate multa, victus ratione calida, tenui, siccante, vt aere natura partis anni, & ventorum sicco, aut industria per ignem luculentum, per suffitus aromatum, vt gariofilorum, foliorum siccorum rorismarini, maioranæ, lauri, & proba cibi & potus parci coctione in ventriculo, atque eius vacuatione per deiectoria potus, quàm vomitoria pharmaca, & sumptione post pastus eorum, quę vapores in caput ferri prohibent, veluti panem tostum, coriandrum tostum vel conditum, cidoniatum, atque esu lentis multo, visionem ab humiditate larga imbecillam iuuante Gal. 1. alim. Eadem in suffusione, in lumbricis eadem viuendi ratione calida, sicca, acri, & amara, in quantitate parca. Sed hæc de modis & materijs, quibus qualitates humoris pituitosi diuersos affectus efficientis in corpore humano, immutari possunt. Sequitur humor melancholicus, qui sane cum sit frigidus, & siccus, calfactione & humectatione reducendus erit. Atque hoc est illud cur practici in melancholia iubeant viuendi rationem

tionem temperatam potius quam calidam, temperatam scilicet & humectantem: pro cibo capos, gallinas, phasianos, hædos, verueces elixos non assos nec frixos, adiecta portulaca, lactuca: aerem eodem modo alterationis per vaporem decocti maluæ, altheæ, violę, per odores gratos, et blandos somnū conciliantes, frictionibus, fotu partium extremarum diuturno, & capitis modico, ex decocto lactucæ, foliorum salicis, seminis papaueri albi, seminum lactucæ, syrupum papaueris post cenam exhibentes, frontem & tempora vngentes oleo violato, & nimphæa, vnguento populeo, clysteribus ex simili materia, per quę si somnus non conciliatur, transeunt ad opiata clementia, præsertim viribus imbecillibus. Sed hæc de modis & materijs alterandi, & restituendi causam antecedentem penes qualitates immutatas pristinis suis qualitatibus. Illud modo non est ignorādum, præter viuendi rationem, syrupis etiam alterari posse: atque hoc est illud, cur practici pro bilis alteratione, succo citri, seu syrupo de acetositate citri vtuntur, qui valet ad omnes ægritudines biliosas, & ex pura bile natas, & pestilentes, & symptomatibus biliosis, vt siti vehementi, & huiusmodi alijs, cum subduplo aquarum intibi, lactucæ, cicorij, plantaginis, portulacæ, lupuli. In ventriculi autem inflammatione, & bile repleto, atque in magnis æstibus ad leuandam sitim, & in febribus biliosis, & vomitu ex bile, syrupum de agresta: vbi autem & refrigerare, & aliqualiter astringere, ac nonnihil abstergere volunt, melle rosaceo vtuntur. pro alteratione vero qualitatum pituitæ, syrupo de corticibus citri, syrupo de stæchade, quo vtuntur ad omnes ægritudines neruorum frigidas, ueluti est paralisis, epilepsia, spasmus, tremor, incompleto quidem vtentes cum non multum, completo autem cum multum calfacere volunt, oximellite simplici, oxisaccharo, oximellite composito valentiori ad ęgritudines longas, aperiente, incidente, & abstergēte, oximellite syllitico valētissimo pro materijs valde frigidis, valde glutinosis, valde tenacibus, & ubi in locis sunt, à quibus difficile euelluntur. Pro alteratione vero melancholię, syrupo de pomis: ob id in mania & melancholia eo vti solent: syrupo de fumoterrę, quo vtuntur in morbis cutis à salsis & adustis humoribus pendentibus: syrupo de epithimo, quo vti solent ad atrabilarios, & adustos affectus, quique calidior est, quàm is, qui de fumoterræ, cum duplo aquarum buglossi, vtriusque intibi, scolopendrię, fumariæ, lupuli. Sed hactenus de alteratione humorum, vbi solitarie sunt vitiati. quòd si humores vitiati erunt plures vno, qui simul sint permixti, si duo erunt, cibaria erunt componenda secundum naturam duorum humorum: & si tres, cibaria erunt componenda secundum naturam trium humorum, aduertentes semper dominium vnius humoris ad alterum: & in compositione cibariorum tanto plus ponentes illius cibarij, quanto magis prædominabitur humor alteri humori: atque hoc est illud, cur practici vbi adsunt simul materiæ calidæ et subtiles, & materię crassę & glutinosæ simul, vtuntur syrupo acetoso simplici satis facientes his duobus cōtrarijs humoribus simul, diuersis qualitatibus, quibus pollet: nimirum cum ratione aceti incidat, alteret materias crassas & glutinosas, eas attenuando: ratione vero, aceti quod frigidum est, vitijs bilis succurrit: subtilitati scilicet & caliditati. vnde tametsi huiusmodi syrupus non videatur valere in materijs frigidis & crassis, ratione frigiditatis: valet tamen ratione incisionis, quanquam etiam possit, vt ait Mesue, tolli ab eo virtus infrigidan-

gidan-

gidandi, non remota eius penetratione, addentes nonnihil calidi, veluti cinnamomum, aut radices calidas aperientes, quæ non solum frigiditatem remouent, sed etiam ad penetrationem, et resolutionem adiuuãt vtuntur etiam syrupo acetoso completo, seu de duabus radicibus; veluti fieri solet in febribus biliosis nothis. amplius syrupo de quinque radicibus, qui auctorem non habet, & syrupo bisantino in materiebus crassis, glutinosis, & obstructionibus magnis; in hisce syrupis hunc ordinem obseruantes: in aperiendo vt primus sit acetosus simplex: secũdus, de duabus radicibus sine aceto: tertius de duabus radicibus cũ aceto: quartus, de quinque radicibus: quintus, bisantinus sine aceto. sextus, bisantinus cũ aceto. His omnibus sane pelliũtur vitia causæ antecedẽtis penes qualitates. quę quoniã viuendi ratione maxime immutari possunt: sequitur vt pro clariori superiorũ doctrina, alimenta præcipua enumeremus, quæ in vsu frequentius esse solent, tũ simplicia, tũ composita pro immutandis qualitatibus humorũ in humano corpore existentiũ; incipientes ab alimentis et cibarĳs temperatis. Porro alimenta temperata erunt panis optimus, uinum mediocre: ex carnibus, pulli, capo, perdix, phasianus, hœdus, vitulus, capreolus, aues minutæ, & ouum, albumen scilicet cum vitello: hisınet alimentis aliqualiter alteratis vti poterimus pro immutandis vitiatis qualitatibus ipsorũ humorum. Et primum sanguineis: panis enim optimus seminibus frigidis alterari poterit: vinum potest omitti, & eligi aqua hordei, carnes eędem, quæ tẽperatæ: & hoc, quòd carnes distemperatę aut nullæ aut paucę reperiantur: vnde etiam alterari poterunt in decoctione lactucæ, & huiusmodi alĳs: pisces laudabiles friabiles ex aquis currentibus, cum sint frigidi, & humidi: saliti vero omittendi: ouum simul cum albumine, pro ferculis olera omitto, & hordeum eligo: acetarium ex lactuca, endiuia cum aceto & oleo omphacino: ex fructibus pira, & citonia. Hæc eadem vitiato sanguini deputata: eadem bilis immutationi conuenient, dummodo tum panis, tum cętera fere omnia enumerata frigidioribus alterentur. Qualitatibus vero pituitæ panis optimus seminibus anisorum alteratus, potus vini, quod calidum est & siccum, carnes eædem, sed alteratę in decoctione: quamquam aues ex seipsis ad caliditatem et siccitatem videantur declinare: pisces salsi potius quàm recentes: ex granis cicer album recens, sed siccum: ex herbis petroselinum, acetarium ex menta, saluia, borragine, & capparibus: ex fructibus ficus, phistici, ex agruminibus seu acribus allium, cępe, porrum, anisum, feniculus, cinnamomum, piper, gariofili, gingiber, crocus. Qualitatibus vero melancholię panis optimus, vinum album, carnes eædem temperatæ, præsertim gallinæ in calida & humida, castratum: porcina calida & humida recens, si eius viscositas remoueatur. pisces omitto: ex oleribus, borraginem eligo, ex quibus acetarium confici poterit, quamuis acetum non videatur conuenire, nisi gratia præparandi, vt incidendi, aperiendi, & huiusmodi: ex fructibus vuam maturam, quæ calida est in 1. humida in 2 agrumina fugienda: ex aromatibus eadem quoquomodo, quæ in phlegmatica, præsertim saccharum conuenit. Hæc de simplicibus cibarĳs. sciendum modo, quod non solum ĳs simplicibus, sed etiam compositis alimentis vti possumus pro immutandis qualitatibus vitiatis causæ antecedentis. Et primum in ægritudinibus à sanguine, cum panis bonus temperatus sit, si decoquatur cũ aqua simplici, fit cibarium quoddam, quod uulgo panata dicitur, euadens fri-

gidæ

gidæ, & humidæ complexionis in primo. Ad eundem modum si fiat ex iure pulli, cum aqua a pullo nullam recipiat caliditatem, si commiscebitur ouum cum panata, remouebitur inflammatio oui a frigiditate panatæ: quanquàm potest etiam ouum in aqua frigida infundi per tres horas, aut aqua endiuiæ, aut rosarum secundum diuersitatem scoporum. Poterit etiam panata misceri cum seminibus maioribus frigidis, & alterari etiam si in ea ebulliant, aut succus grannatorum, aut aranciorum, aut omphacium, aut olera frigida. ad eundem modum si hordeum decoquatur cum aqua simplici, aut pulli iure, fit ptisana: vbi timebitur viscositas addendum erit saccharum: vbi maiori frigiditate opus erit, alteranda erit cum magis frigidis: si virtutis erit habenda ratio, ius erit exhibendum cum carne contusa, alteratum ad frigidum secundum quòd opus erit. Quod quidem ius dupliciter fieri potest: altero modo ex ebullitione pulli vsque ad separationem carnis ab osse, & appellatur ius consumptum: altero modo ex ebullitione pulli ad dimidium consumptionis, & appellatur ius non consumptum. acetarium conuenit ex lactuca, borragine, & endiuia in aceto decoctis: carnes nullæ conueniunt vbi peccat sanguis, sed magis pisces laudabiles, rationem tamen consuetudinis habendo exhiberi solent. Sapores varij confici poterunt, ex vino granatorum, succo aranciorum, aut limonum, mororum, aut prunorum. Sequitur vt agamus de alimentis compositis pro immutandis qualitatibus ipsius bilis: panata eadem quæ in sanguineis conueniens erit magis alterando compositionem, secundum quòd opus erit: ptisana eodem modo: poterit autem in fundi nordeum per quatuor horas in aqua frigida ante quàm igni apponatur, reddique poterit frigidior ex permixtione rerum acidarum, & herbarum: ius consumptum, & non consumptum eodem modo: carnes etsi non conueniant per se, alteratæ tamen erunt conuenientes, presertim pedes animalium, veluti vitulorum in aceto maceratorum: pisces laudabiles, acetarium idem, sapor ex omphacio idem: potus erit aqua hordei, syrupus acetosus simplex, iulep violatum, iulep rosatum, aut vinum pauciferum, secundum quòd opus fuerit. Composita vero medicamenta pro immutandis qualitatibus humoris pituitosi, qui ea ratione, qua solet efficere ægritudines longas, alimenta etiam magis nutribilia postulabit, veluti panatam in iure pulli, ptisanam cum modico sacchari, & cinnamomi, contusum ex carnibus aut temperatis, aut calidioribus, aut arte alteratis: ex herbis fœniculus, borrago, mentha, saluia, quibus etiam alimenta poterunt alterari, abijciendo folia quæ male digeri solent: ex granis, cicer rubeum in iure decoctum: & vbi præter hæc opus erit apertione aliqua viarum, veluti earum, quæ mictioni deseruiunt, decoctio erit fienda cum ciceribus, cum radice fœniculi, & petroselini: & ex ijsdem herbis fieri poterit compositum, quod Torta vulgo appellatur, cum ouo, lacte acetoso, & caseo recenti parum salito. ex fructibus ficus siccæ, pineoli, amygdalę, vua bene matura, pirum cum aniso comestum: potus, aqua decocta cum saccharo, aut aqua hordei cum saccharo, qui variandus postea erit pro variatione ætatis, complexionis, consuetudinis. Sequuntur alimenta completa pro immutandis qualitatibus melancholiæ: panata primum, ptisana, contusum, ius non consumptum, & consumptum, quòd etiam ab hoc humore morbi

cronici fieri soleant, & eodem modo paranda, quomodo in pituitæ qualitatibus immutandis; hoc duntaxat variato, quòd in pituitosa, omnia debent declinare ad siccitatem, in melancholica ad humiditatem: quanquam etiam in gradu qualitatum actiuarum videatur esse aliqua differentia; quod pituita dicatur esse frigidior melancholia. Ex herbis borago, cæteris omnibus melior: in progressu fœniculus, petrosilinum, oua: ex carnibus, carnes temperatę, & declinantes ad calidum, & humidum: quoad modum substantiæ elixę assis meliores: pisces petrosi elixi, cum speciebus conditi, de quibus in melancholia: acetarium ex borragine: nam tametsi acetum non videatur competere ratione similis complexionis, multos tamen alios vsus habet, vt ex Mesue patet cap. de syrupo acetoso. sapor fieri poterit ex succo pomorum dulcium, saccharo cum aceti modico: ex fructibus vua bene matura suspensa, poma dulcia, pręsertim apia, & pira omnia decocta, vt humiditas excrementitia tollatur: potus aqua saccharata, aut hordei aqua cum saccharo; & melior aqua mellis, in proportione decupla: potusque non sit multum actu frigidus, vinum non stipticum, aut ponticum, sed ad dulce potius tendens, coloris albi. Hæc sunt alimenta tum simplicia, tum arte composita, quorum præcipuus, & frequentior vsus in praxi esse solet, pro immutandis qualitatibus humorum solitarie peccantium. Quoties modo affecti humores non erunt solitarij, sed simul associati: si duo erunt humores peccantes, alimenta erunt simplicia commiscenda, quę faciant pro immutandis qualitatibus vtriusque humoris. eodem modo si tres fuerint, semper aduertentes dominium vnius humoris ad alterum; & in compositione alimenti illius tanto plus ponentes, quanto magis prædominabitur humor alteri humori. Hęc hactenus de modis pellendi vitia causę antecedentis penes qualitates oborta, et de rationibus viuendi diuersis penes qualitates præcipue consideratis. nam de substantia alimentorum, & quantitate suo loco a nobis pertractatum fuit, cum affectus præter naturam non indicent substantiam alimenti, seu nutriendum esse, sed qualitatem solam, quæ se tenet ex parte medicamenti: sequitur vt aggrediamur tertium remedij genus, quod vitium contentorum penes quantitatem obortum emendat: vacuatio appellatur; præsertim cum humorũ vitia adeo a naturali constitutione recedunt, vt neque uiuendi ratione, neque alteratione sola emendari, & in pristinam bonitatem reduci possunt, nisi penitus è corpore eijciantur. quoniam vero eijci, & euacuari poterat humor vitiosus in venis contentus dupli ci modo, vel solus vtili relicto, vel associatus, & vtili humori permixtus, ortum etiam habuerunt circa ipsam vacuationem duo præcipua vacuandi genera; alterum quidem purgationis, qua mediante id solum quod vitiosum est, & qualitate peccat, è corpore eijcitur: alterum verò quo mediante, vitiosus simul cum vtili permixtus euacuatur; phlebotomiæ nomen adeptum fuit: quorum singulum est percurrendum, incipientes a purgatione. PVRGATIO porro est euacuatio particularis eius repletionis, quæ virtuti corporis vim infert, facta medicamento recte, & conuenienter exhibito, vt amissa contentorum proportio, pristinæ suæ naturali constitutioni restituatur. Ideo autem dicitur purgationem esse euacuationem, quòd euacuatio sit commune genus tum pharmacię, tum phlebotomię. Euacuatio autem nihil aliud est, quàm depulsio, seu excretio humorum in corpore peccantium. Et

quod

quod sequitur: Purgationem esse euacuationem particularem, ad id spectat vt seiungatur a phlebotomia: cum phlebotomia sit quidem euacuatio: sed euacuatio omnium humorum ęqualiter: pharmacia vero sit euacuatio determinati humoris duntaxat. quotuplex autem sit huiusmodi purgatio particularis, inferius fiet manifestum, vbi agemus de differentijs euacuationis per pharmacum. Quod postmodum sequitur: Purgationem esse euacuationem particularem eius repletionis, quę virtuti corporis vim infert, notat affectum, quem purgatio sanare debet, in qua non adest peccatum omnium humorum æqualiter, sed alicuius duntaxat humoris determinati, vel quantitate, vel qualitate peccantis. Et quod sequitur: Purgationem esse euacuationem particularem eius repletionis, quæ virtuti corporis vim infert, facta medicamento, notat materiam, seu instrumentum, quo mediante huiusmodi repletio euacuari potest: euacuat autem medicamentum humorem vi sua, quę nihil aliud est, quàm similitudo quędam, vt ait Gal. 3. de simp. facul. quæ imbuens ventriculum sui faculta te attrahendi, facit vt ventriculus cogatur, interim propria eius actione sopita, ad seipsum violenter attrahere, nunquamque desistit quoad vis medicamenti resoluta fuerit, & a naturali calore deuicta. atque hoc est illud, cur Hippocrates corpora purganda, fluida prius esse facienda voluerit, & non licere medicari nisi concocta, tum vt vasa, per quæ transituri sunt humores qui trahuntur, aperta fierent, tum vt humores, si crassi sunt, & crudi, abstersione, & attenuatione præparati facilius trahi possent: aut si humor nimis acris esset, obtunderetur, ne in transitu abraderet, & partes excoriaret, per quas violenter attrahitur humor. Quod postmodum sequitur: Pharmaciam fieri medicamento recte, & conuenienter exhibito, notat artem purgandi, quæ quidem arte fiet quoties ars illa curandi prioribus libris declarata, ad hanc particularem actionem medicam purgandi humores flectetur. ars autem illa curandi cum recte, & conuenienter fiat, si trium præcipue habeatur ratio; affectus, loci affecti, & ipsiusmet medicamenti: amplius, & circunstantiarum: sequitur etiam quod ars purgandi ex horum quatuor obseruatione recte fiet. Primum tamen antequam hæc percurramus, considerandum erit, vtrum sit purgandum necne. erit autem tunc purgandum, cum indicatio integra non erit. integra autem non erit ex deficientia alicuius harum sex conditionum necessariò requisitarum ad absolutam cr sim. Primum quidem, aut si non euacuetur totum, quod euacuari debebat a natura: tunc enim euacuandæ erunt reliquiæ, quę supersunt: quòd quæ relinquuntur in morbis recidiuas facere consueuerint, vt ait Hippocrates: aut si materia non erit concocta: tunc enim concoquendum erit, epicrasis facienda, incrassando, attenuando, & singulis omnibus per oppositum naturam semper adiuuantes: aut si per debitos locos a natura non fiat: veluti si pituita, quæ inferius educi deberet, per vomitum educeretur, & causaret symptomata sæua, tentanda erit euacuatio per aluum: aut si alius humor euacuetur a natura ab eo qui euacuari debebat, vt si peccante, vel bile, vel pituita, tempore indicationis erumperet sanguis, vel per nares, vel per hæmorrhoides: tunc enim frictionibus diuertendum erit ad oppositum, quod nullus fluxus ex toto, vt ait Auicen. sit reprimendus, nisi qui deducturus est ad casum virtutis: aut si recto tramite a natura non fieret: veluti si in purgan-

da materia in hepatis concauo existente, natura per vrinam euacuare vellet, cum ille rectus trames non sit: & hoc, quòd opus sit vt ascendat ad hepatis gibbum; adiuuanda erit natura, vt illam vacuet, vel per vomitum, vel per intestina: & hoc, quòd concauum hepatis colligantiam habeat cum messaraicis; messaraicæ autem cum intestinis. Sed hæc de primo, quod obseruandum est antequam purgatio fiat. Sequitur vt percurramus artem purgandi, a curationis arte directam. Porrò cum affectus primum sit inuestigandus: (affectus autem nomine complector tum naturam affectus, tum ea quę necessario consideranda sunt pro recta cognitione ipsius affectus) sequitur quod etiam in purgatione perpendendum erit quid sit purgandum, seu euacuandum per medicamentum purgans. quod quidem indicabitur ab eo humore qui peccabit aut bile, aut pituita, aut melancholia, si simplex erit humor, qui peccabit, aut ab humoribus qui peccabunt simul commixtis, vt bile pituita, bile melancholia, pituita melancholia, bile pituita melancholia. Hæc autem omnia signis proprijs fient manifesta: de quibus in arte cognoscendi affectus omnes prçter naturam vberius à nobis actum fuit. Post inuentam tumoris purgandi naturam, consideranda postmodum erunt ea quæ necessario consequuntur affectum: nempe quantitatem affectus, & tempus. Quantitas autem curandi cum elicienda sit ex quantitate affectus, & situs in quo reperitur affectus: vt supra in arte curandi notatum fuit: sequitur etiam quòd quantitas purgandi erit elicienda ex quantitate humoris peccantis, & ab humoris situ. illud tamen non erit ignorandum, quòd etsi quantitas purgandi indicetur a quantitate humoris peccantis, nunquam tamen licere vlla medicamenti specie vsque ad syncopim purgare, quemadmodum licet in missione sanguinis. quàm valido aut imbecillo medicamento hoc sit peragendum indicabitur ab humoris situ, validius, & minus validum eligentes medicamentum pro varia trium sedium corporis regione: & hoc, quod non quodlibet medicamentum è quouis corporis loco humorem detrahat: sed pro varietate sedium corporis varia etiam medicamenta sint eligenda. sedes autem corporis cum tres præcipue sint, alia quidem, quæ primam corporis regionem possidet; ventriculum sane, intestina, venas messaraicas, hepar, & lienem complectens: secunda vero, quę vasa maiora: tertia vero, quæ habitum, & singulas corporis particulas respicit: sequitur etiam quòd humores existentes in prima regione, minori medicamento erunt purgandi: mediocri verò è vasis maioribus: valentiori verò ab vniuerso corporis habitu: vt non ab re secundum tres corporis regiones, tres etiam purgantium medicamentorum ordines accommodari possint. Ex his sane quantitas purgandi præfinita deduci poterit, quanquam illud sit aduertendum: humorum repletionem seu quantitatem, & humorum situm, confusam purgandi quantitatem indicare: certam autem & definitam, a virtute, & annexis virtuti circunstantijs sigillari; vt infra patebit. Sequitur tempus purgandi, quod quidem a duobus indicabitur: a morbi, seu materiæ morbi concoctione; fiet autem concoctio calidis in primo gradu, seu exterius, seu interius sumptis: nimirum quòd vt ait Galenus post concoctionem purgantes plura habeamus purgationem adiuuantia, primum, quòd reperiat bonum a malo separatum: secundo, quòd

eo tempore natura vtatur expulsione post concoctionem, consequenter trahendi medicamento auxilietur, & à morbi impetu defendat: erit autẽ morbi impetus, vbi morbus acutus erit, & cum periculo, cuius sæua symptomata sint, & materia turgens & factiosa, & in motu oberrans, licet enim tunc in principio (principium autem intelligo non illud in quo incipiunt apparere concoctionis signa) sed pro primo, aut secundo, aut saltim tertio die, purgare licet medicamento. ob id Hippocrates, In acutis, inquit, passionibus raro, & in principijs medicamentis purgantibus vti: & hoc cũ præmeditatione faciendum. De temporibus autem anni, purgationi aptissimum erit ver, dein autumnus, aut quæ illis similis sit constitutio temperata: dies non aquilonia, sed austrina, quæ & corpora laxat, & humores liquefacit. dies autem purgandi commodus cum ex viribus ægri habeant sumi: vires autem melius se habent in die tranquillo quàm in perturbato: vtpote quòd à morbo ęgri minus fatigentur: atque in febrium; intermittentium quiete medicamentum tanto ante accessionem præbendum erit, quo possit purgatio compleri. vbi autem accessiones quotidie fient, aut febres erunt continentes, nullaque sit intermissio, aut adeo breuis sit, vt non sufficiat nec ad cibum, nec ad medicamentum exhibendum, remissionis & inclinationis tempus erit eligendum. Hactenus de affectu: Sequitur locus, seu viæ, per quas purgandus est humor affectus. Porro indicabitur locus purgationi commodus tum ex natura, seu inclinatione humoris purgandi, tum a facultate expultrice illius humoris, tum à vasorum consensu, per quem materia inclinans, & à natura expulsa duci debet: à natura quidem humoris: veluti pituita frigida cum sit crassa, consequenter grauis, per secessum potius quàm per vomitum erit ducenda. Eodem modo humor melancholicus cum terreus sit. bilis autem flaua cum lenis sit, oppositum babens motum, consequenter per vomitum, & per superiora erit ducenda veluti etiam sanguis si subtilis sit, per eruptionem sanguinis narium, si crassus, per hęmorrhoides, & inferiora ducendus erit. atque hoc est illud, quod ait Hippocrates: hyeme à vomitu cauendum esse, æstate vero maxime esse adhibendum. à natura vero virtutis expultricis, quòd medicus illac materiam ducere debeat, quo virtus expulsiua noxium humorem expellere tentat: vasorũ quinetiam debet esse consensus, qui cæteris magis necessarius esse videtur. Nam esto quòd natura humoris inclinaret ad aliquam partem: esto quòd natura illum pelleret eò, quo inclinat: si tamen non aderit vasorum consensus, per quę materia est ducenda, diuertenda erit natura ad locum vbi sit consensus: quamquam vasorum affinitas & consensus à duobus impediri possit: a loci nobilitate, nimirum quòd per locum nobilem materia non sit ducenda, sed aliorsum vertenda: & a morbo, qui purgationis vias intercipiat: nimirum quòd noxius humor nunquam per affectam sedem sit ducendus. atque hoc est illud, quod ait Hip. 21. Aphorismo. Et per conuenientes regiones materiam esse ducendam. Quibus fundamentis innixi qui praxim exercent: esto quod ventriculus, & præcordiorum partes summæ ratione affinitatis vasorum vomitione sint expurganda: nisi tamen imbecillis sit ventriculus, aut syncopin pati soleat, vomitionem non cient: intestina quin etiam maxime crassa ętii alui persusione vacuentur: si tamen intestina

aut

aut vlcere aut inflammatione laborent, bilis aliorsum erit pellenda. Renes vero, & vesica tametsi per vrinæ vias expurgentur, si tamen renes sint inflammati, aut exulcerata vesica, non amplius per vrinam, sed ad intestina introrsus humor erit conuertendus. His omnibus sane recte perpensis, habebitur locus & via, per quam commode purgatio fieri posit. prϛter hϛc tamen cuicunque purgationis præmittenda erit antecedens sua prϛparatio, quæ quidem duplex est; altera corporis seu viarum, per quas ducendus est humor; altera vero vacuandorum humorum. Corporis autem præparatio fiet quoties viϛ in aluum patentes erunt. atque hoc est illud quod ait Hip. Corpora, qui purgare voluerit, oportet fluida facere. vacuandorum autem humorum præparatio fiet, crassos incidendo, attenuando, viscidos abstergendo, subtiles velut bilem, non quidem incrassando, quòd semper subtiles humores euacuationi apti sint, non tamen propter hoc credēdum erat coctione non indigere, vt male opinatus fuit Rasis: melancholicos, cum crasi sint, incidendo, & calfaciendo, & humectando rebus calidis & humidis. de quibus sane præparandi modis satis superque egimus in arte depellendi vitia contentorum penes qualitates oborta. Sed hæc de affectu, & loco per quem ducendus est humor affectus, necessario requisitis pro recte & conuenienter purgatione fienda. Quoniam vero ijs solis non adhuc plene, perfecte, ac cumulate ars euacuandi per medicamentum purgans haberi potest: sequitur vt circunstantias percurramus, quæ conditiones superius enarratas, tanquam animus regere ac moderari debeat, incipientes à virtute. virtutis autem nomine intelligo non solum vitalem (quanquam hanc præcipue) sed & animalem, & naturalem. virtus igitur, cum erit purgandum, vel erit valida, vel imbecillis: & si valida, vel erit cum multa, vel cum pauca cacochimia associata. Si igitur virtus erit valida, & cacochimia multa: & si copia humoris indicet multum esse purgandum, & virtutis robur, vniuersa tamen semel, & affatim non erit detrahenda, sicuti plethora venæ sectione; & hoc quòd in purgatione multϛ cacochimiϛ vniuersim facta, necesse sit corpus grauiter concuti, humores varie permisceri, torsiones molestas inferri, ac spiritus dissipari, tandemque vires concidere ac prosterni. atque hoc est illud quod ait Hippocrates: Euacuationes omnes extremas periculosas esse. Et alibi: Empij aut hydropici cum vruntur aut secantur, si pus, aut aqua vniuersim effluxerit, omnino moriuntur. Sin autem virtus constans sit, & pauca cacochimia, vniuersa semel & affatim detrahi poterit, prϛsertim vbi erit concocta aut tenuis, ab eaque viæ pateant in aluū. Sin autē virtus debilis erit, aut erit debilis ex oppresione naturϛ ipsam opprimentis, aut ex resolutione: si erit imbecillis ex aggrauatione, cum hic ad sit repletio quo ad virtutem, non autem quo ad vasa, consequenter non possint adesse boni spiritus, nec multa virtus: non tolletur quidem indicatio euacuandi. sed cum virtus hoc non toleret, parum erit euacuandum, & ad reliquū epicrasis erit facienda. Sin autem erit imbecillis ex resolutione, cum purgationem virtus non toleret, epicrasis solum erit facienda. Gal. 8. meth. veluti si acres sint humores, refrigerātibus, & humectantibus erunt contemperandi, vt interim natura instaurata vel ipsa euacuet, vel nos simul cū illa: quanquam Auic. laudet semper cum aliquo leniente aliquid materiϛ esse subtrahendum, non quidem purgante, sed leniente, veluti casia, aut rhabarbaro. Aetas sequitur,

tur,ratione cuius,etsi omnes conditiones purgationem postularent, tamē for tibus & malignis medicamentis nec puerum nec senem, sicuti constitutos in ætate media,purgare poterimus,sed benignis dumtaxat: quòd altera humida sit,consequenter vaporabilis:altera vero iā euaporarit. Ad eundē modū prægnantis erit habenda ratio,ratione fœtus,quem intus gerit. Habitus quinetiā corporis,si.n. macilentus erit,aut nimis rarus, etiā quod vires integræ forent aliquantulum infra erit subsistendum,& ex hoc quòd eiusmodi corpora pati soleant virium exolutionem. Ad idem pertinet corpus morbo, humorumue copia præssum,& qui circa imum ventrem extenuantur,& quibus abscessus in interioribus partibus existit,vel in pulmonibus,vel iecore,vel liene,vel renibus:in his enim pro purgatione conuenit inedia,victuque opportuno blandiri,aut sublata morbi portione ægrum leuare, quàm expurgationis vi ęgrū labefactare,qui facile concidere posset: Qui etiam accidentibus, & animi accidentibus subiecti sunt,à purgatione nimia sunt cauendi,quòd in illa facile incidere possint,nisi fuerit spasmus ex repletione:cum melius sit euacuare, quàm apopleticum fieri. De tempore anni nec æstate nec hyeme : ęstate quidē quòd paucus & acer humor adsit,qui cum foras euocetur motu contrario illū mouemus:hyeme vero,quòd corpus densum sit,& astrictum,humores coarctati,qui ægre demittuntur. Ad eundem modum respiciendæ erunt,regio atque anni constitutio,ne aut nimis calidę sint,aut nimis frigidæ. Sed hæc omnia moderata esse debent,quòd corpora soluant,laxent,& aluum humectent. Consuetudo quinetiam: quòd cum assueti minus non assuetis à medicamento lacessantur,minorem etiam purgationem postulent. Ars itidem:nam ars laboriosa leuiusculam purgationem aspernabitur. Hæc omnia sane vbi conuenerint,impossibile erit quin sequatur felicissima purgatio. Hactenus ex quattuor in arte curandi propositis:in arte purgandi tria expediuimus,nempe affectum,locum seu viam per quam ducendus est affectus,& circumstantias. Sequitur medicamentum,quo mediāte purgatio fieri debet. quod quidem cum multiplex sit pro diuersitate peccantis humoris purgandi. Sequitur vt prius percurramus differentias purgationis,quarum numerus determinatus ex cognitione naturę purgationis,seu quid sit purgatio manifestus fiet. Porro si verum est purgationem esse euacuationem particularem eius repletionis, quæ virtuti corporis vim infert,sequitur etiam quòd quotuplex erit repletio virtutem molestās,totuplex etiam erit purgationis species. At cum repletio quo ad virtutem fieri possit, vel ab vno humore tantum,vel à pluribus vno:igitur duo quoque erunt purgationis pręcipua genera:alterum simplex purgās humorem vnum dumtaxat aut quantitate aut qualitate peccante:alterum uero compositum,ita dictum, quod plures vno humores peccantes à corpore detrahat. Prioris igitur generis tres purgandi species erunt, secūdum quod tria solum reperiri possunt humorum genera solitarie peccantia : veluti purgatio bilis,pituitæ,melancholię.nam sanguis inter hos humores,qui medicamentis catharticis subduci possit,non est dinumerandus:tum quòd modi extrahendi isanguinem hi fere sint:venæ sectio,cucurbitula,scarificatio,sanguisuga,frictio ntra nares:reliqui omnes modi attrahendi sanguinem per medicamenti vim perniciosi sint & lætales, prætei eos qui fiunt ad sanguinem prouocandum ab hęmorrohidibus,& mensibus mulierum, Amplius quòd non reperiantur

tur medicamenta cathartica sanguinem educentia, quæ diuersa sint ab ijs, quæ attrahunt alios humores, sed eadem met, quæ alios humores purgant, si copiose insumantur, sanguinem denique subducunt, & hoc in fine semper, post aliorum humorum à sanguine subductionem. Icores autem à reliquis humoribus distinguendos non esse arbitrati sumus: & hoc, quòd omne medicamentum, quod humorem quempiam educit, illius quoque humoris aquositates educere sit aptum. Quo fit vt tria solum sint prioris generis humorem vnum dumtaxat purgantium medicamentorum genera, posterioris uero generis humorum complicatorum quatuor erunt genera; tria quidem ex complicatione duorum humorum simul, bilis pituitæ, bilis atræbilis, pituitę atræbilis: vnū vero ex complicatione singulorum trium humorum, bilis pituitæ simul atræ bilis, vt in vniuersum purgationum differētiæ septem sint, nec plures nec pauciores: tres simplices, tres ex complicatione duorum humorum simul, & vnica ex complicatione omnium. Sequitur vt percurramus medicamenta, atque instrumenta, quibus singulæ purgandi species in vsum descendere possunt, si prius tamen prænotatum fuerit, vniuersalem hanc purgationem, qua id solū quod vitiosum est & qualitate peccans vtili relicto ducitur ab vniuerso corpore, aut certe maxima illius ex parte tripliciter fieri posse (nunc enim habetur sermo de purgationibus illis & medicamentis, quæ ab vniuerso corpore habent subducere, non autem à partibus corporis, quoniam de ijs, quæ à partibus habent subducere, inferius agetur, vbi de curatione causæ continctis agemus) vel alui deiectione, vel alui perfusione, quę clyster dicitur, vel vomitione: singulo enim istorum vniuersales fiunt corporis purgationes. Nam clyster etsi plurimum & valide regionem vnam dumtaxat intestinorum, cæteras tamen etiamnum consecutione quadam licet parcius exinanit, neque solū inferiora, sed superiora quoque consecutione quadam exonerat. Vomitio præterea etsi primum noxios humores ex ipsis fontibus sinceros eliciat, & vacuet omnem, quæ in ventriculi capacitate, eiusue tunicis hæret, illuuiem in primis expurget: regionem hanc tamen prætergressa è præcordiorum etiā membranis, è cauis iecoris ac lienis, & ex pancrea omnis generis superuacuas humores sinceros elicit, quòd in ventriculum ex ijs locis viæ breues, ac expeditæ magis quàm in aluum directę sint, per quas facilis est uomitio: ac quamquam primum ab interioribus eliciat, consecutione tamen caput, reliquumque corpus leuat. Ex quo iam manifestum esse potest, hosce tres purgandi modos: alui scilicet perfusione, clystere, & vomitione, vniuersales esse, ad differentiā particularium purgationum, quæ partem aliquam corporis determinatam dumtaxat expurgat: cuiusmodi sunt cerebri per palatum & nares expurgatio: excreatio, quę pulmonum & pectoris vitia excutit. arenularum aut puris e renibus emictio: sanguinis ab vtero, aut hęmorrhoidibus profusio, & huiusmodi. Sequitur vt percurramus instrumenta, seu medicamenta, quibus vitiati humores isti e corpore ejciuntur, incipientes ab ijs, quibus humores simplices purgari possunt: Et primum ab ijs, quibus bilis sola peccans purgari potest.

Porro bilis rhabarbaro educetur, vel in catapotia redacto, vel in puluerem ex vino cretico, aut pulli iure, aut infusum aqua vi ignis eliquata: quandoque etiam in ientaculis & placentulis melle subactis pro pueris. Cassia quinetiā (quamquam hæc emolliendo bilem educat, rhabarbarum vero comprimendo)

do) uti licebit, præsertim cum bilem in vijs existentem, aut etiam in propinquioribus venis, educere scopus erit, vel in bolo, vel in aqua vi ignis eliquata, vel in iure pulli, modo aut cinnamomo, aut gingibere, aut aniso flatuositas eius corrigatur. Manna quinetiam usque ad unc.iij. aut in iure dissoluta, aut aqua vi ignis eliquata: quanquã.n. etiã edi poterit nõ dissoluta; eius tamen flatuositas eodem modo erit corrigenda. Tamarindis etiam, qui, ut creditur, ratione saporis acerbi, & astringentis, per compresionem euacuationem moliuntur, qui sunt ex medicamentis frigidis aluum ducentibus, antiquis ignotis, corrigendaque eorũ frigiditas ascendens ad secundũ ordinem intensum, aromatibus, præsertim in vẽtriculo frigido, quod illi obesse posśint. quorum unc. duæ substantiæ ipsorum pastillo subactę, & per cribrum eliquatæ, & ex saccharo in bolum redactæ, vel unc. una in decem seri unc. ad duarum unc. consumptionem ebulliat, quia nimia coctura vim tamarindis auferat, per linteum densum excolata, & potui exhibita: quanquam posśit etiam in iure decoqui, & ius pręberi bibendum. Syrupus etiam rosatus solutiuus ad quatuor uncias in aqua endiuię dissolutus, qui creditur non solum comprimendo, sed etiam leniendo aliqualiter ratione roris, & sacchari euacuare. Sebesten etiam quas mixas dicunt, usque ad triginta in iure decoctæ, & ius bibendum præbere: tenuisśimum tamen est medicamentum. Lutei quinetiam mirobalani usque ad dracmas tres, puerulis unam; nonnunquam in rotulis, & placentulis ex saccharo conformatis; nonnunquam infusi: aliquando in puluere redacti, & in vino cretico, aut iure gallinaceo ebibiti: qui sane sunt tutum medicamentum, & lene, quòd a messaraicis, & a iecore, non autem ab extremis partibus subducant, ventriculum roborant, iecur, & intestina. Scammonium quinetiam, præsertim in cotoneo, & pasta, ut fit a Galeno pręparatum, usque ad grana decem, seu semiscrupulum confectum in rotulis cum aromatibus, saccharo, cinnamomo, gingibere, gariofilis; quanquam eo utendum nõ esse suadeo, nisi cum medicamenta alia negliguntur, & cum a longinquis, & penitioribus partibus est trahendum. De compositis autem nullum est, quod puram bilem educere posśit. Sequitur pituita: per pituitam quamcunque speciem pituitæ intelligo, præter salsam, quæ medicamento cholagogo est detrahenda, quæ quidem & chebulis mirobalanis, pręsertim in delicatis, educi poterit, usq; ad duas dracmas in catapotia redactis, vel in infusione in aqua saluiæ, vel amaraci, vel rutę, vel in iure usque ad sex uncias iuris, & quatuor dracmas summo mane: aut in puluere usque ad dracmas duas in vino cretico, aut aqua eliquata, aut casśia, aut saccharo rosaceo. Deficientibus chebulis, emblicis, & belliricis poterimus uti. Agarici quinetiam in pueris scrup.ij. usque ad drac. unam: in adultis drac. una, & media exhibetur, Mesue duas, in forma pilularum, vel ex diaphinicone, vel ex despumato melle formato, vel mixto aromatico rosato, aut saccharo rosaceo, vel ex aqua endiuiæ si febriãt. Hyssopo præterea medicamento satis leni, usque ad drac. iiij. uti licet, pulueris intra ficus, aut siccas, aut recentes, aut in mortario contusas simul cum puluere. Cyclaminis etiam medicamenti lenis semuncia in acetario communi. Thimi etiam manip. unus in decoctione usque ad sex decoctionis uncias pituitam ducet: quanquam eius capillamentum, quod epithimum appellatur, atrã bilem subducat. De compositis nullum est, quod pituitam educat solam. Sequi-

tur melancholia, quæ quidem mirobalanis indis in forma catapotiorum decocto, infusione, & in substantia sumptis: in forma catapotiorum ad duas dracmas ex diacatholicone confectorum: in decocto drac. iiij. & vnc. vi. in infusione drac. quinque in vnc. vi. aquæ fumiterræ per horas decem, postea exprimere, & expressum saccharo dulcorare: in substantia drac. iij. in libra vna feri, & calidum bibatur: aduertentes semper vt in omni forma, cinnamomi, gingiberis, salis gemmæ scrup. medium apponamus. Origano quinetiam olerum modo in iure cocto, in puluere ad semunciam in iure, præsertim si sit cretense; quòd herbæ cretenses cæteris totius orbis vt ait Gal. sint præferendæ, præsertim calidæ. Amplius epithimo nunc in decocto vsque ad vnc. duas in infusione, idque vel in iure pulli per horas decem, vel in aqua violarum, vel lacte caprino, vel bubulo, & infusionis cum iure vnc. sex, vel communem pateram sumere. in pilulis, in puluere cum iure, & etiam ex saccharo rosaceo, aut violaceo. Amplius lapide armeno loto, ac præparato: & est vehemens medicamentum; sed non facit eam molestiam, quam facit elleborum nigrum, Auic. non est excedenda dracma. insumi poterit in forma pilularum, modo corrigatur, veluti lapidis armeni præparati scrup. i. camphuræ, anisorum, cinnamomi, gingiberis, mastices ana gr. vi. misce, & cum succo saluiæ, aut diacatholicone reformentur pilulæ quinque. potest eius puluis in iure præberi, sed diligenter erit terendus, quod ob sui grauitatem in pateræ fundum descendat, potest etiam præberi cum vnc. i. sacchari borraginati, pueris in ientaculis, in placentulis, in vino odorato, vt vino cretico. Amplius lapide lazuli cum cyaneo eisdem modis, & eodem pondere exhibito, quo diximus præbendum esse lapidem armenum. Amplius elleboro nigro: neque enim verum est quod tanta molestia educat: quinimmo præberi potest, & cum alijs roborantibus mixtis, & etiam solus: & hoc, quod tametsi Gal. in lib. quos, & quando, elleborum in raphano ponat, & raphanum in oximellite, illud tamen est intelligendum de albo elleboro, quòd vehementer commoueat, & ventriculum mire perturbet: potest præberi in puluere in hunc modum: Ellebori nigri scrup. ij. gingiberis, masticis, rosarum rubearum, cinnamomi, anisorum, dauci, caphuræ an. gr. iij. misce, & fiat puluis subtilissimus, qui iure bibatur. potest in oximellite præberi, in aqua borraginis, & acetosæ. hunc met puluerem possumus in catapotia digeri facere: præbere etiam cum saccharo borraginato, etiam in infusione, in placentulis etiam hoc modo: Ellebori nigri scrup. ij. cinnamomi, gingiberis, anisorum, an. gr. decem, pastæ fermentatæ vnc. ij. misce, & despumato melle subigatur, in furnoque coquatur, & integra sumatur vna vice placentula. pondus tamen in omnibus his formis dracmam non excedat. pueris præberi potest ad scrup. vnum in ientaculis, vel placentula ex pasta saccharo subacta. Amplius sena herba mirifica, Arabibus inuenta, in infusione vnc. i. & duabus pateris iuris vna ebullitione ebulliri facere, additis floribus corroborantibus ventriculum, & eam corrigentibus; vt flores borraginis, buglosi, violarum, rosarum ana dracmas duas, gingiberis scrupulum vnum, & mane patera vna denso linteo excernatur, & saccharo dulcoretur, & bibatur: nam est similis infusioni senæ; hoc differt, quod ratione iuris est magis emollitiua. In decoctione etiam ad vnc. iiij. Potest etiam eius puluis ad duas dracmas in iure bibi, in ouo sorbili, in ientaculis pro

puerulis,

puerulis in intinctu, in sinapio. De compositis quæ atrambilem solam apta sint educere non reperitur nisi diasena, & infusio senæ. Sed hæc de instrumentis, quibus humores solitarie peccantes purgari possunt. Illud modo non est ignorandum, quòd poterimus ex his simplicibus enarratis efficere medicamentum compositum lene, mediocre, vehemens, vehementissimum quanto plura horum cholagogorum, vel phlegmagogorum, vel atrabiliorum simul commiscebimus. Sequitur vt percurramus medicamenta simplicia, quibus humores simul complicati purgari possint. hoc autem nemini mirum videatur, quòd reperiatur simplex aliquod medicamentum, quod & duos humores, & tres etiam simul subducere possit. neque enim vere sunt simplicia, sed ex diuersis oppositis, ac pugnantibus partibus composita; ratione quarum diuersarum substantialium similitudinum diuersos etiam educere possunt humores. Illud autem prænotandum est, quod etiam commune est singulæ humorum complicationi, vt semper aduertamus in complicatione, an vnus humor alium superet; & ratione huius exuperantiæ cum multa simul libuerit commiscere, semper illud medicamentum augere, quod humorem illum attrahit, qui alium superat. Sed iam simplicia prius percurramus, quibus complicata bilis cum pituita purgari possunt. Porrò etsi rhaabarbarum inter biliaria positum sit, secundario tamen pituitam etiam trahere solet. Aloe quinetiam bilem primo, pituitam secundo, sed à propinquis partibus, vnde stercorarium appellari solet. Cassia quinetiam etsi bilem primo, secundario tamen pituitam subducit, vt Arabes censent. Agaricus quinetiam etsi inter phlegmagoga positus sit, biliarius tamen etiam est Arabibus. Scammonium quinetiam etsi bilem primo, pituitam etiam secundario attrahit Dioscoridi. cuius præparati in cotoneo, & pasta (diagridium appellatur) scrupulum vnum, vel etiam semidracmam præbemus: quanquam Gal. neque scammonium præparatum, quod intus continetur, sed pastam ipsam præbere videtur. Composita vero medicamenta purgantia hos duos humores sunt diaphinicon, pilulę cochiæ, & alia infinita. At bilis, & attrabilis simul associati, paucis simplicibus subduci poterunt, preterquam fumaria, & sero: sero quidem vsque ad duas, & tres libras; quanquam Galen. 10. simp. med. facul. non dicat quòd bilem, & atram bilem subducat, sed abstergere, & abluere sine mordacitate intestinorum acrimoniam, & adhiberi subducendi ventris gratia, & per clysteres iniici. Dioscorides tamen enumerat melancholicos morbos, quibus ait serum conferre. Fumaria vero, etsi Dioscorides de bile tantum meminerit, apud Mesuen tamen atrabiliaria quoque est. Poterit præberi huius herbę (nam tota herba insumitur cum floribus, radicibus, & seminibus nonnunquam) succus ab vncia semis, vsque ad duas, Mesue, in infusione vncia vna herbæ infusa ab vnciis quatuor vsque ad decem: in decoctione ab vnc. decem vsque ad quindecim; quod habeat maiorem vim in infusione, quàm in decoctione: & hoc, quod amplam non patiatur decoctionem. In puluere a drac. tribus vsque ad quinque: Mesue in catapotiа, in iure, in mellicrato, vt insumebat plebeius: Galenus in iure caulium, in placentulis, in ientaculis. Composita autem sunt electuarium de psillio, & puluis senę. Sequitur vt percurramus instrumenta, quibus pituita, & atrabilis simul associati humores purgari possunt. Porrò chebuli mirobalani, etsi inter

euacuantia pituitam solam sint enumerati. Serapioni tamen Arabum auctoritate, quod Græci de mirobalanis nullam habuerint cognitionem, etiã atrambilem subducent, vsque ad drac. quinque in infusione in sex vncijs oximellitis simplicis, & passularum vncia media. vel in sero caprino, aut alio tali infundendo. in puluere ad drac. duas, vel in iure, vel sero, vel oximellite, vel etiam in catapotia redacti. Epithimo etiam Diosc. cum melle poto, in acetabulo ad quattuor dracmas cum melle, & sale, et aceti exiguo: in puluere à dracmis duabus vsque ad quattuor: in iure, vel lactis sero in infusione vncia in oximellite secundum artem infusa, postea expressa, & saccharo dulcorata poterit etiam infundi in serum, in ius, vel aliquam aquam vi ignis extrusam. Amplius lapide armeno, & lapide lazuli. nam tametsi Mesues de atrabile solum meminerit, glutinosos tamen etiamnũ, & pituitosos purgare experientia cõprobauit. De catapotijs nullũ est. Sequitur vt percurramus instrumenta, quibus singuli humores simul complicati purgari possunt: bilis, pituita, atrabilis. Porro elleboro nigro educi poterunt. nam etsi Dioscorides de atrabile non meminerit, illud omisit vt notissimum, quod eius tempore prouerbium extabat: fatuos & melancholicos in Anticiram esse mittẽdos, vbi maxima ellebori nigri aderat copia. Polipodio etiam: nam etsi Dioscorides de atrabile non meminerit, ab experientia tamen, & à Mesue id comprobatur, quamquam etiam Galenus neque ventris subductiuum ipsum esse aduerterit. verum est, quòd prætermittere ea solet, quæ à Dioscoride scripta sunt. potest in puluerem redigi vsque ad quattuor dracmas in aqua mulsa, vel sex in iuris ebullitione, vel in infusione vsque ad vnciam. Epithimum etiam habet vim educendi hos tres humores, quamquam primo atrabilem educere videatur, secundo bilem, tertio pituitam. Sena quinetiam. nam & si Gręcis bilem & pituitam ducat, Arabibus tamen atrambilem & adustos humores subducit. quæ quidem etsi vario modo sumi possit, in infusione tamen potius videtur vim suam ostendere, quàm alio modo. Catapotia vero sunt, confectio hamech, pilulæ aggregatiuæ, & alia multa. Hęc sane sunt simplicia & catapotia, quibus tuto humores & solitarie peccantes, & complicati simul purgari possunt. quibus mediantibus purgatio peccantium in humano corpore humorũ fieri debet. pro qua purgatione feliciter fienda, hęc perpetuo erunt animaduertenda: vt seu facienda sit purgatio à corpore vniuerso, siue ab aliqua corporis determinata parte, primum sane perpendamus vtrum simplex sit humor qui peccat, an implicitus: & si implicitus, vtrum ęqualiter superabundent, an inæqualiter, ita vt vnus alterum excedat: & si alter alterum excedet, tanto plus etiam medicamentum in compositione excedere debebit. ita in complicatione trium, vtrum æqualiter superabundent, an inęqualiter: & si inæqualiter, vtrum duo ęquales sint, alter inæqualis, an vero omnes inæquales, ita vt unus duos superet, & alter reliquum: nec vnquam exhibendum erit medicamentũ nisi prius considerata diligenter humorum proportione. Amplius considerandnm erit circa medicamentum ipsum: ex medicamentis aliud alio vehementius esse, & tunc de magis vehementi minus erit adhibendum, vt minus vehemens æquet. Qua ratione in educenda bile; si leniter id erit faciendum, mirobalanis luteis: si mediocriter rhabarbaro: si vehementer, scammonio. pro educẽda pituita in leni eductione mirobalanis chebulis; in mediocri, agarico: in vehementi

hementi,turbith. si atrabilis,in leni mirobalanis indis, in mediocri polipodio, aut epithimo,in vehemēti lapide lazuli aut nigro elleboro. Nec hoc sufficiet, nisi etiam quo ad humores ipsos cognoscamus,eorum aliquos facilius educi, alios difficilius vehementiori,veluti bilis,quę facile educitur:pituita vero glutinosa difficilius. Amplius considerandum erit, vtrum humor aut humores purgandi sint ex propria hominis natura,& temperamento,an nō: quoniam qui erunt ex propria natura corporis purgandi,vt in bilioso corpore,bilis difficilius educetur:qui vero non sunt ex propria natura, vt in pituitoso corpore bilis facilius euacuatur. Et præter hęc considerandus etiam erit situs humoris purgandi,an sit in primis vijs, an in secunda, an tertia regione: quoniam quod erit educendum à prima via,leuiori medicamento educi poterit:quod à secunda,vehementiori,quod a tertia,vehementissimo erit trahendum. Amplius cum quo affectu sit associatus humor purgandus: quoniam si complicatus erit cum febre,medicamentum erit commiscendum cum aliquo frigido, veluti aqua endiuiæ aut cichoreę. Et hæc eadem consideranda etiā erunt vbi voluerimus euacuare ab aliqua corporis determinata parte:addendumq; erit medicamento aliquid,quod medicamentum ad membrum illud conducat, ac dirigat: veluti si à capite humor sit ducendus(quicunque is sit) si erit calidæ temperiei,& tempus ęstiuum,medicamento erit addendum hordeum, violę: in temperie frigida & hyeme scylla:si ab hepate,in frigida & hyeme spicam, eupatorium,absinthium:in calida & æstate endiuiam,lactucam, santala: si a iuncturis in ęstate succum caulium,in hyeme scyllam:a liene in æstate tamaricem,hyeme capparim:a renibus,& vesica quinque radices aperientes, videlicet petroselini,fœniculi,apij,asparagi,rusci: in æstate peponum semina: a cantharidibus cauendo, quod extrinsecus potius quam intrinsecus sint adhibenda.at vero in ęstate capilli veneris,hyeme & frigida temperie pulegium, calamentum. Sed quoniam de his diffusius a nobis suo loco agetur in curatione causæ continentis: sequitur vt postquam egimus de modo,quo vitium humorum penes quantitatem obortum emendatur, illo sane,quo euacuatur vitiosus humor vtili relicto, vt aggrediamur modum, quo vniuersus sanguis,& omnes humores sanguini admixti euacuari possunt,phlebotomia appellatur. PHLEBOTOMIA est euacuatio vniuersalis eius,quod corpus replet, venæ sectione recte & conuenienter facta, vt amissa humorum proportio pristinæ suæ dignitati restituatur.Ideo autem dicitur phlebotomiam esse euacuationem,quod euacuatio sit genus vniuersale ipsius phlebotomię, & pharmaciæ.quod quidē tū ex effectu,tū ex ipso fine patere potest. ex effectu quidē,ꝙ secta vena statim sequatur ipsius habitus euacuatio.Ex fine vero,ꝙ nunquā medicus iubeat venæ sectionē,nisi vt euacuet. Quoniā uero euacuatio multiplex est:alia particularis,qua mediante id solum euacuatur quod noxiū est,vtili relicto,quod purgatione fieri diximus:vnde purgari proprie dicitur sanguis,quando est infectus aliquo malo humore:alia vniuersalis,qua mediante ęqualiter omnes humores euacuantur è corpore.non autem sola bile, aut pituita,aut melancholia,aut duo tantum, aut tres istorum, sed simul omnes. quod quidem ipsi phlebotomiæ conuenit,nullo autem modo pharmaciæ.qua ratione vt ab euacuatione quæ fit per pharmacum seiungeretur, additum fuit phlebotomiā esse euacuationē vniuersalē. Quoniā vero aderāt

aliæ

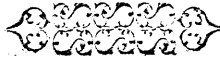
aliæ quoque euacuationes uniuersales, quæ tamen phlebotomiæ non sunt, cuiusmodi sunt exercitium, balneũ, inedia, frictiones, quæ omnes humores æqualiter euacuant, ob id vt ab huiusmodi euacuationibus vniuersalibus seiungeretur phlebotomia, positũ fuit in diffinitione, phlebotomiã esse euacuationẽ vniuersalem venæ sectione factam, vt per hanc particulam seiungeretur ab alijs euacuationibus vniuersalibus, quæ phlebotomiæ non sunt. Et quod sequitur, phlebotomiam esse euacuationem vniuersalem eius quod corpus replet, notat affectum existentem in ipsis humoribus, qui repletio appellatur. Quod postmodum additur, phlebotomiam esse euacuationem vniuersalem eius quod corpus replet, venæ sectione recte & conuenienter facta, notat artificium administrandi huiusmodi instrumentum. Recte autem & conuenienter fiet ex obseruatione eorum, quæ in arte curandi diximus esse obseruanda: ex affectu scilicet, loco, & circumstantijs. nam quo ad instrumentum nihil circa ipsum est consideratione dignum, cum nulla mala qualitate sit insignitum, nec erosionem aut exiccationem, aut aliquid tale in corpore inducat, veluti pharmacia facit. Ab affectu igitur primum sumetur ars tractandi hoc instrumentum, quòd genus euacuationis indicetur à genere repletionis: Quantitas etiam euacuandi: à quantitate affectus etiam repletionis, & distincta species, & determinata quãtitas euacuandi, à determinata quantitate repletionis. Tẽporis autem electio in phlebotomando non multæ necessitatis esse videtur: ꝙ vt ait Gal. 8. Ther. quocumque tempore possimus phlebotomare, modo non existat cibus in ventriculo crudus. Vt autem res ipsa clarior euadat, hinc exordiendum. Euacuatio vniuersalis omnium humorum per phlebotomiã, vel erit simplex, vel cõposita. Simplex aut erit euentatiua, aut diuersiua, aut deriuatiua, aut euacuatiua. Euẽtatiua illa erit, in qua euentare ac refrigerare nimiam sanguinis caliditatem opus erit, diuersiua vero impetum sanguinis aut fluentis aut fluxuri, & inflammationem minantis, aut aliquid simile respiciet. deriuatiuæ vero finis erit trahere humorem fixum ad partem corporis proximam. euacuatiuæ vero finis erit repletionem nimiam detrahere, de qua quidem diligenter est tractandum. Porro si aderit repletio simplex quo ad vasa, vbi quantitas sola peccet absque vitio qualitatis, recte & cõuenienter fiet, si vsque ad syncopim fiet phlebotomia: & hoc, quòd vbi adest peccatum in sanguine quantitatis duntaxat, multam etiam virtutẽ eos habere necesse erit. Atque hoc est illud, cur Gal. in synocha sine putredine sanguinẽ mittat vsque ad syncopim. Locus autem secundus, & via, per quam sanguis est ducendus in repletione, cui nullius partis affectus comes sit, illa erit, quæ à fonte plurimũ detrahere poterit. Nam tametsi plenitudinem, cui nullius partis affectus comes sit, quælibet vena citra delectum detrahat, commodius tamen ex interiore cubiti dextri euacuatio fiet: & hoc, quod à caua plurimum, & à iecore validissime proliciat. Quo fundamento innixi qui praxim exercent, in febrium curatione, synochum tum simplicem, tum putridam, febrem ardentem, pestilentem simplicem, tertianam, & quotidianam continuam euacuant sectione interioris cubiti dextri: sola quartana continua variat, quæ interiorem sinistri brachij postulet. Eadem ratione in puris intermittentibus venam deligentes quoties aut plethora, aut symptomatum sæuitia eam aperire postulabũt. si autem repletio talis erit, vt & quantitas & qualitas omnium simul sit vitiata,

profecto cum etiam in huiusmodi repletione non tollatur indicatio euacuandi, cumque ex alia virtus non toleret, illud erit eligendum, quod iubet Gal. 9. 10. & 11. Therap. parum sane erit euacuandum: & ad reliquum facienda erit epicrasis. ob id in pestilentibus cucurbitulis euacuamus, venam autem non aperimus, ne spiritus exeant. Si vero repletio eiusmodi erit, vt & quantitas peccet, & simul aliquis determinatus humor vitiatus, tunc vlterius erit perpendendum: an humor ille determinatus vitiatus non multum recedat à natura sanguinis, an vero multum recedat. si que non multum recesserit, sola sanguinis missione erimus contenti: & hoc, quod reliquum a natura concoqui possit, & educi vel per sudorem, vel per vrinam. Si vero multum recedet, considerandum erit an multum recedat secundum quantitatem, an secũdum qualitatem, an vero vtrumque simul. & tunc his omnibus tum medicamine, tũ phlebotomia succurrendum erit. Incipiendum tamen erit in singulo istorum a purgatione. & semper erit aduertendum in huiusmodi euacuationibus mixtis, in quibus & phlebotomia, & purgatione est succurrendum, vt nunquam mittatur sanguis in quantitate, quæ indicatur a quantitate humoris peccantis: & hoc quoniam si phlebotomia sit euacuatio generalis, quæ omnes humores euacuat, cum tamen plus sanguinis euacuet, quam cæterorũm humorum: & hoc, quòd in corpore humano semper plus sanguinis adsit, quàm cæterorum humorum: sequitur quòd si prius fieret venę sectio ante purgationem, q̄ humor ille superabundans aut pituita, aut bilis, etiam q̄ essent naturales, & quã titate sola peccantes, effrenitarent. atque hoc est illud, quod ait Arabs ille: cum vis phlebotomare, mundifica prius sanguinem a cholera, dein phlebotomes. Sed hactenus dictum sit de simplicibus phlebotomijs. sequitur vt aggrediamur phlebotomias mixtas, quibus scilicet mixtum officium fieri solet. nam simplicium officium, presertim eius, quæ euacuatiua dicitur, hactenus manifestum fecimus. Sequitur igitur vt percurramus compositas, quæ quidem tot ferme sunt: Euacuatiua & diuersiua simul: euacuatiua, deriuatiua: vel singulæ tres simul, euacuatiua, diuersiua, deriuatiua. Etenim si aderit repletio, seu plenitudo, & impetus aut pręsens aut futurus fluentis humoris, euacuatiua etiã & diuersiua simul vtemur. Aduertendum tamen semper erit huiusmodi complicatione, præcipuam intentionem esse reuellere: secundam vero intentionem esse euacuare. quinimmo in huiusmodi vitijs complicatis simpliciter est reuellendum à loco maxime longinquo: & vt satisfiat plenitudini, multum sanguinis erit reuellendum. Euacuatiua autem & diuersiua simul vtemur, quoties erit intentio minuendi multitudinem sanguinis, & præter hæc sanguinem, seu materiam fluxam deriuare. in qua complicatione incipiendum erit prius ab euacuatiua, quàm à deriuatiua, eligentes venas hepati propinquiores. Etenim si inciperemus a deriuatiua, quæ deriuat a uenis affecto loco propinquis, plus attraheremus ad locum lęsum, quàm euacuaremus. Singulis autem tribus utemur: euacuatiua scilicet, diuersiua, & deriuatiua: veluti si materia præcipitata sit ad aliquem locum, ad pleuram exempli gratia, & continue etiam pręcipitetur in corpore, quod sit repletum: cum hic adsint tres scopi simul, nec rectius, nec magis conuenienter fieri poterit, quàm si vnico ictu satisfaciamus scopis singulorum. quod sane fiet sectione venę eiusdem lateris vsque ad syncopim. Etenim cum locus & via, per quam fit euacuatio sit medius, & media participent,

ticipent naturam vtriusque extremi, secantes venam brachij eiusdem lateris, ratione qua sumus in aliqua distantia, reuellimus: ea verò ratione qua non secamus in maxima distantia, deriuamus, & scopo deriuatiuæ facimus satis: quatenus vero iubemus missionem sanguinis vsque ad syncopim esse fiendam, multitudini, & repletioni, & scopo phlebotomiæ euacuatiuæ facimus satis. Atque hoc est illud, cur Hippocrates 4. reg. acut. & Gal. in commento iubeant missionem sanguinis in pleuritide vsque ad syncopim esse fiendam. Sequitur vt percurramus circunstantias eas, quæ tanquam animus, artem recte phlebotomandi regere debent. ita enim & Hippo. fecisse videtur 4. de ratione victus Aph. 14. vbi ait: Nunquam recte, & conuenienter exerceri phlebotomiam posse, nisi adsint hæc tria simul: nimirum morbi magnitudo, virtutis constantia, & ætas. Intelligo autem per morbi magnitudinem, vel prẹsentem, vel futuram, vt exponit Galenus libro de sanguinis missione. Quapropter hẹc tria simul adesse debent in missione sanguinis: morbi magnitudo, virtus, & ætas. qua ratione si morbi magnitudo adesset, & vires validẹ; si tamen ætas esset puerilis, prohiberetur sanguinis missio, quòd plurimū pueri difflentur, vt hac ratione nullus audeat infra decimum quartum phlebotomare, aut saltim intra septimū. a quo tamen in pharmaco non cauemus. Anni quinetiam tempus id prohibere solet, regio, symptomata, & prægnatio. Qua ratione nec in diebus canicularibus, aut maxime calidis, nec in regionibus calidissimis, nec vbi adsunt symptomata, veluti ventriculi imbecillitas, nec in vteri gestatione phlebotomare possumus, præsertim octauo, & nono mense, quòd fẹtus tunc maiore egeat alimento, et consequenter sanguis minus redundet. Initio vero, & medio etiam gestationis tempore, quod sanguis magis redundet, & fẹtus minorẽ egeat alimento secare licebit, non solum vbi adsit plethora, sed etiam vbi aut pleuritis, aut alia inflammatio vehementius vrgeat, venas sane in cubito, quod ex inferiorum sectione, impetu deorsum conuerso, menses citantur, & fẹtus prẹcipitetur. Atque hoc est illud cur Celsus in venæ sectione virium duntaxat, morbique magnitudinem animaduertendam esse censuit, atque ẹtatem, & prægnationem, de quantitate duntaxat decernere voluit. Sed de arte curandi causam antecedentem satis sit. Sequitur vt aggrediamur curationem causæ continentis.

IO. PAVLI PERNVMIA PATAVINI

De Curatione causæ continentis LIBER QVINTVS.

AVSAE antecedentis confinio proxime iuncta est, atque connexa continens causa, cum quodammodo propago, & soboles sit antecedentis causæ. pro cuius curatione eadem fere curandi series erit obseruanda. Etenim cum in hoc duntaxat differant, quòd continens ea appellatur, quæ morbo proxime adhęrescit, & connexa est: antecedens vero ea, quæ morbum souet, continentem efficit, ac mouet: sequitur igitur, quòd cum idemmet humor prout proximior est, & longius a morbo, & loco affecto distans, duplicem rationem causarum subeat, ijsdem etiam vitiorum generibus affici, & vitiari dicatur: sequitur quod ijsdem etiam remediorum generibus erit depellendus; nempe mutatione de loco ad alium locum, alteratione, & vacuatione. in hoc solum differre videntur, quòd loci mutatio, alteratio, vacuatio causæ antecedentis vniuersales sunt, respicientes corpus vniuersum: causæ vero continentis particulares sunt, dum partem duntaxat corporis determinatam, & non aliam tentant. Quoniam vero causa continens non vno tantum modo, sed multiplici in loco reperiri potest: vel enim ita liquidus est humor in loco existens, vt ab eo loco remeare possit: vel adeo in farctus in loco, vt omni fluendi, remeandique habilitate sit orbatus: vel medio quodam modo reperitur esse, ita vt eius pars remeare possit, pars vero alia remeare non possit. Ars etiam recte curandi non vnum tantum, sed multiplicem depellendi modum excogitauit, causamque continentem adhuc remeabilem a loco, repulsione, & deriuatione, eandem omni fluendi, remeandique habilitate orbatam, mollitione, maturatione, digestione vi fomentorum, & emplastrorum, aut si nec his humor dissipari po-

 test,

test, loci ipsius incisione: materiam vero medio modo se habentem mixtis remedijs depellit; repulsione scilicet, & digestione. quorum vnumquodque, si recte, & conuenienter administrari debet, quid sit est aperiendum, incipiendo a repulsione. REPVLSIO est mutatio de vno loco ad alium locum procul a repellente, facta a frigiditate, vt pars affecta vitiato humore subleuetur. Ideo autem dicitur, repulsionem esse mutationem de vno loco ad alium, quòd mutatio localis commune quoddam genus sit repulsionis, attractionis, deriuationis, & repulsionis. Et quod sequitur: Repulsionem fieri procul a repellente, facit differre repulsionem ab attractione, quæ virtus se ipsam trahit: repulsio autem versus alias partes a se pellit. Quod postmodum sequitur: Repulsionem esse mutationem de vno loco ad alium procul a repellente facta a frigiditate, notat causam efficientem ipsius repulsionis, quæ sane magis, & minus repellet, secundum quod erit maior frigiditas, & acerbitas in ipsis rebus. Qua ratione validissime repellent cerussa, plumbum, plantago, galla, balaustium. quę vero alterum tantum habebunt, proportione virium repellere poterunt. ob id alumen quamuis frigidum non sit, validissime tamen repercutit, quoniam acerbissimum est: & è contra succus solatri, & semperuiuæ, tametsi acerba non sint, quoniam tamen frigidissima sunt, efficacissima sunt ad repellendum. Sequitur vt enumeremus morbos omnes, in quibus practici huiusmodi remedij genere vti solent. Porrò repulsione vtendum erit in intemperie cerebri calida, & humida cum sanguine fluente: in intemperię calida, & sicca cum bile fluente. In intemperie autem cerebri frigida, repulsione non vtuntur, neque in cerebri obstructione, a qua proueniat exempli gratia apoplexia, aut materia sit sanguinea, aut pituitosa; etenim etsi initio viderentur conuenire ad repellendum, tuta tamen non sunt, vtpote quòd incrassando, & vias contrahendo obstructionem possint, vel excitare, vel factam conduplicare: nec in paralysi, nec in conuulsione, nec in epilepsia, in cerebri tamen inflammatione repulsione vtuntur; in intemperie cordis calida, aut frigida vice repulsionis corroborare solent. Eadem est ratio seruanda in intemperie pectoris & pulmonum, aut calida sit, aut frigida; vbi vice repulsionis corroboramus pectus, & reddimus excrementum pulmonibus conceptum, veluti sputum expulsioni facile: eodem modo procedentes in obstructione pectoris, et & pulmonis inflammatione: nam in pectoris inflammatione, veluti dolore laterali, nemo veretur a frigidis esse abstinendum. Repellunt in ventriculi inflammatione, in hepatis inflammatione, & inflammatione lienis. In obstructione autem renum non repellunt, in renum tamen inflammatione quoquo modo repellere solent, & in inflammatione vteri. Sequitur vt ostendamus quomodo in praxi in morbis ijs, in quibus est repellendum, vtantur frigidis, & non alijs, quemadmodum in definitione positum fuit, causam efficientem ipsius repulsionis esse frigiditatem. qua ratione nixi qui praxim exercent, in intemperie cerebri calida, & humida, seu sanguinea, a qua sequatur capitis dolor, repellere solent sanguinem in caput fluentem ijs, quæ nontantum actu, sed potentia quoque frigida sunt, & præter hæc astringentia, vt fortius materiam in partes vicinas regerant, & simul caput roborent, ne tam prompte nouam fluxionem admittat, vtentes aqua rosarum, si

valentius

valentius repellere volunt succo rosarum, intiborum, lapathorum, plantaginis, portulacæ, semperuiuæ, lactucæ, solani, singulis per se, vel mixtis cum aceto, vt vlterius in caput descendant; veluti ex olei rosati vncia.i. aceti albi vnc. ß. mixtis cum succi rosarum vnc. iiij. vbi volunt maiorem penetrationem, faciunt hæc ex alto cadere, vel pannos his humoribus actu frigentibus imbutos raso sincipiti admouent, donec incalescant, iterum nouos actu frigidos restituentes. Aduertendum tamen est a repellentibus abstinendum esse, vbi aderit febris; & hoc, quod vetent vaporem febrilem transpirare, consequenter febrim augent. Amplius ab ijs erit cauendum, vbi tota materia in caput fluxerit, quòd iam transierit in naturam materiæ, quæ remeare non potest: & vbi adesset catharrus calidus, quia tunc astringentia materiam augerent compressam; ijsdemmet sane in intemperie cerebri calida, & sicca pendente a bile, ad quam dolor sequatur: ijsdem etiam vtentes in curatione illius inflammationis cerebri, quæ phrenitis appellatur, vt vias contrahant, per quas materiæ ascendunt, materiam cogant, incrassent, & ad motum ineptam reddant, caphuram etiam naribus apponentes: eisdem etiam repellentibus in curatione ophtalmiæ procedentes, admotis fronti, si fluxio fit per venas, & arterias extra cranium, cum hęc tunica a pericranio perducatur, albumine oui, corticibus granatorum, balaustijs, & similibus, cum frigidis illis superius enarratis, modo cataplasmatis admotis vt vias contrahant, per quas materiæ fluunt. sin autem per venas, & arterias intra cranium materia fluat, nocent hęc repellentia, cum materias versus neruos opticos impingant: sed repellunt gosapio, aqua lactucæ, aut potius rosata imbuto, oculis superposita, ligatura deinde laxæ, & continentis media adhibita: oculo autem ipsi immittunt aquam rosam albo oui permixtam, vel lac ex mamma emulctum: collirium quoque vel siccum, vel liquidum in cote medica ex aqua rosarum, vel simili pertritum ex corallio rubro, gummi arabico, tragacantho, pompholige, cerussa lotis, ne oculum morsu suo lędant. quibus si dolor non vincitur, etiam opij, vel opiati aliquid ad sensum tactus oculi stupefaciendum addunt, aut quod repellendi simul, & stupefaciendi facultate polleat, vt aqua rosarum, cui incoctum sit semen papaueris albi, et addito oui albo, immissa oculo per se, vel ex mica panis eo decocto imbuta, quę si dolorem non lenient, vbi dolor erit vehementissimus, nulli cedens remedijs, narcoticis vtitur Rasis: quorum tamen vsus Galeno semper fuit suspectus, aph.31.lib.6. præcipue in oculo, & partibus capiti vicinis frigidis natura, & etiam morbo: ijsdem etiam repellentibus vtuntur in cinanche, materiam fluentem, & cinanchem augeri prohibentibus, iubentes vt in vltimis faucibus illa teneant, vt partem roborent, & vias contrahant, per quas affluit materia; veluti succum potius quàm aquam plantaginis, solani, lactucæ, oxalidis, rosarum, nucum viridium, mororum, granatorum; vel syrupum granatorum, rosarum, oxalidis, omphacij, vel omphacium ipsum, acetum cum aqua rosata, & hæc omnia actu frigida: aduertentes tamen perpetuo, ne foris adhibeamus repellentia, quia tunc materiam intro ad partem inflammatam protruderent. Ad eundem modum in ventriculi inflammatione progredientes, oleo mungentes, in quo absintium, aut malum cotoneum decoctum sit, admixta simul mastice. Amplius succum cotoneorum,

aut pirorum, adiectis rosis purpureis, hordei farina, santalis, bolo armena, & similibus, cerato ex ijsdem confecto: quinimmo quòd eo tempore, vbi nihil amplius afflueret, solis relaxantibus, & discutientibus vti non liceat, nec in ventriculo, nec hepate, sed semper astringentia, quæ robur ventriculi conseruare valeant admiscenda: & hoc ob eius actionis necessitatem, vt 7. & 11. & 13. meth. discurrit Galenus. Ad eundem modum in hepatis inflammatione frigidis stipticis repellentibus materiam ad hepar fluentem, & fluxuram prohibentibus, astrictis hepatis poris, & meatibus angustis, quanquam mitioribus erit vtendum, ne vijs hepatis contractis, obstructio in eo excitetur, aut immoderatius refrigerando ex phlegmone scirrhus euaderet, aut morbus insanabilis, neue sanies ex phlegmone hepatis vacuari prohibeatur, & in hepar regeratur, quare repulsio in hepatis phlegmone frigidis quidem, sed clementer frigidis, & stipticis erit fienda, ijsque erunt admiscenda quæ modice tergeant, & aperiant, siue sumantur, siue admoueantur: sumendo quidem, veluti syrupum rosatum, ex hepatica, & eupatorio, ex succo oxalidis, cidoniorum cum aqua solani, intibi, oxalidis, foliorum, & radicum plantaginis, quæ refrigerat, siccat, astringit sanguinis profluuia, & si quid aduratur refrigerat, addita aqua cichorij, adianti albi, quæ etiam aperit, & terget: admouendo verò, veluti linimentum ex oleo rosato, & cidoniorum, fotum ex aqua rosarum, plantaginis, solani cum linteo, sacculum ex tribus santalis, malicorio, balaustijs, rosis tritis, addditis caphuræ granis quatuor, aut sex, si valentiori remedio erit opus. Ad eundem modum in lienis inflammatione medicamenta astringentia adhibentes, quæ id quod influit reprimere, & lienis firmitatem conseruare possint, astringentibus admiscentes ea, quę citra euidentem calorem extenuant, incidunt, & relaxant; ne scilicet crassus in eo succus obturatus vehementius incrassescat, quemadmodum Galenus optime discurrit 13. metho. in cęteris eodem modo procedentes, & in fomentis, & cataplasmatis, quo modo diximus in hepatis inflammatione esse procedendum; hoc semper obseruato, vt his semper acetum, & quidpiam, quod lieni gratum sit, eiusque robur peculiariter tueri possit, admisceamus. Ad eundem modum in renum inflammatione, cataplasmatis, fomentis, linimentis, emplastris, & similibus, quæ mediocrem refrigerandi, & leniendi vim habeant, fabacea, fœnogreci, lini semen, & similia in iecoris inflammatione superius enarrata. Ad eundem modum in vteri inflammatione extrinsecus lana ex oxirhodino madefacta pubi, & lumbis erit imponenda, palmulæ quoque, aut maia cotonea in vino decocta, & rosaceo admixta erunt admouenda, lana cum rosaceo, aut melino oleo, aut succo portulacæ in vteri sinum immittenda: cataplasmata etiam ex farina seminum lini, & ex superius dictis confecta. Ad eundem modum in glandularum inflammatione iuxta linguam, circa initia gargarismis erit vtendum astringentibus, & repellentibus, vt ait Celsus, veluti ex rosarum, aut palmarum decocto mixtis, aut lenticulis, aut ipsius etiam surfuris, ac reliquorum, quę in principio inflammati gurgulionis assumuntur: in principio à melle in gargarismis cauentes, ne per acrimoniam malum irritetur, vt ait Aetius: sed remittente, & decrescente inflammatione mel gargarismis conuenit. Ad eundem modum in inflammatione gurgulionis localibus

calibus reprimentibus fluxionem, quæ sint astringentis facultatis, magis et minus astringentibus, secundum quòd maior aut minor erit influxus, in moderata quidem fluxione austeris, in vehementiori vero acerbis, quòd debilius astringant austera, vehementius autem acerba. 4. simpl. & lib. 6. de comp. med. veluti collutionibus moderatis, vbi moderatus fuerit influxus, ex palmulis decoctis quandoque sola aqua, quandoque melle adiecto, vel ex rosarum decocto, pampinorum vitis, rubi, citinorum, radicum mori, & malorum austerorum, veluti sorborum, pirorum, vbi vero vehementior erit influxus, mirti & baccarum eius decocto, ex acerbis cotoneis malis, mespilorum, cornorum, & gallarum, omnium generosissimo, rhois culinarij, ac coriarij: & hoc decoctū gargarizandum præbere, secundum Gal. lib. 6. de comp. med. per loca: Et vbi frigidior fuerit fluxio, aloe, cyperus, et iunci rotundi odorati flos conferet. quare repulsorijs his semper vtendum, nisi dolor etiam vehemens adsit, quod tunc simul cum repulsorijs aliquid ex mitigatorijs etiam & discussorijs erit vtendum. In parotidibus vero, aut paucum sit quod influit, aut multum, aut malignum, aut benignum, aut corpus repletum, aut vacuum, nunquam repellentibus erit vtendum, Gal. 3. de comp. med. per loca: & si præcessisset vniuersi corporis euacuatio, quanquam Celsus interdum ea admittat. Quapropter vt ibidem ait Gal. non solum non est vtendum repulsorijs, quinimmo oppositis potius vtendum est, habentibus vim attrahendi, præsertim vbi nō vehementi impetu influxus irruat, vt affligens humor ex profundo ad cutem trahatur. Et vbi hæc nihil memorabile efficient, cucurbita etiam erit affigenda, notanter autem dixi: vbi non sit vehemens influxus attractorijs esse vtendum: quod vbi vehementior adsit influxus, mitigare potius, & non humorum influxioni opitulari conueniat, per cataplasmatum maxime lenientium vsum: quòd vbi attractorijs vteremur, aut cucurbitis periculū esset ne adeo vehemens dolor hominem appræhenderet, qui & vigilias & febres, & virium exolutionem induceret, vt ait Galenus. Ad eundem modum in oculorum inflammatione, pharmacis repulsorijs initio vti solent, quæ tamen non vehementem sortita sint astrictionem, sed tum propria substantia moderata tum lenitiuorum liquorum admixtione ita confecta, præsertim vbi vehemēs dolor adsit. nam quę vehementem astrictionem sortita sunt, cum tunicas exasperent, maiorem dolorem inferunt, consequenter influxum potius augent quàm quòd repellendo eum minuere possint. quapropter frons illiniri solet ex plantaginis, solani, aut semperuiui succo. oui candido, rosaceo oleo, vel aqua, bolo armeno, ac pauco aceto. In ischiade tamen à repellentibus etiam esse cauendum, quòd cum coxendicum iunctura in profundo sita sit, sanguinem ex vicinis & ambientibus vasis ac musculis ad illam compellerent, Gal. 10. de comp. med. per loca. Ex quibus iam patere potest recte dictū fuisse in definitione: Repulsionem esse mutationem de vno loco ad alium procul à repellente, facta à frigiditate, vt pars affecta à noxio humore in partem fluēte subleuetur. Sequitur aliud remedij genus, quo mediante causa continens, quæ adhuc retrocedere potest, trahitur à loco affecto ad alium locum affecto loco vicinum: deriuatio appellatur. DERIVATIO est tractio humoris ab eo loco, vbi illapsus est humor, ad alium locum illi vicinum, recte & conuenienter facta, vt affecta pars à noxio humore subleuetur, Ideo autem dicitur deriuationem,

deriuationem esse tractionem: quòd tractio sit vniuersale genus auersionis, deriuationis, & attractionis. & quod sequitur esse tractionem humoris ab eo loco vbi illapsus est humor, ad alium locum illi vicinum, eò spectat, vt seiungatur ab auersione, in qua tractio humoris fit in maxima distantia, & procul ab affecta sede. & quod sequitur, recte & conuenienter facta, notat artem illam exercendi, quę quidem in ijs duobus potissimum existit, primum vt ante eam præcedat auersio, quæ fluxionis impetum vniuersi corporis sedet, & suspicionem recentis & inopinatæ fluxionis, vtque humor existens in parte affecta liquidus adhuc sit, & ab ea remeare potis. nam quoties ita parti erit infarctus, vt omnem fluendi ac remeandi habilitatem omiserit, non amplius repulsione, nec deriuatione, sed alio remedij genere erit vtendum, veluti mollitione, digestione, & incisione loci. quorum singulum est percurrendum, si prius manifestauerimus quomodo in singulis morborum generibus huiusmodi artem superius descriptam practici obseruent. Recte igitur & conuenienter secundum ideam propositam in capitis affectibus scapularum atque humerorum scarificatione, iniectisque cucurbitulis, & sanguinis profusione e naribus, deriuatio fiet: quemadmodum etiam in phrenitide, delirio, & apoplexia, in qua pro vacuatione materię, quæ iam fluxit in cerebrum, & ipsius ventres, corpusque obstruit 4.loc.aff.c.2. sectione venæ cephalicæ, vel frontis, quam affectus capitis omnes a sanguine persanare affirmat Auic.cap. de cephalalgia: apud Rasim vero sectione venarum iugularium. qui tamen in hoc non est sequendus, quòd sine periculo non sit, tum quod ante sectionem fricare, & ligare cum opus sit vt iugulares tumore & tensione se prodant, cerebrum magis repleamus, tum etiam quòd ex earum sectione hæmorrhagia fiat multa, & quę difficile cohiberi potest & glutinari. Vertigines vero capitis vitio obortas, atque inueteratos capitis humores calidos, spiritusque plenos, deriuabunt præcisæ quæ penes aures sunt arteriæ: dolores priora capitis obsidentes deriuabit aperta frontis vena: occiput vero & posteriora cucurbitulæ ceruici humerisque appositæ: Aurium inflammationem, & parotides vena sub aures: gingiuarum, maxillarum, & dentium calidiores affectus, quę sub labijs est: anginam, quæ sub lingua cernitur: pulmonum inflammationem, pleuritidem, pectoris, diaphragmatis inflammationem, eadem quæ reuellunt, pariter etiam deriuabunt: e iecoris cauis in aluum fiet deriuatio, e gibbis in vrinas. Sed hæc de modis, quibus materia remeabilis à loco motione locali fugatur. sequitur vt aggrediamur secundum remedij genus, quod alteratio appellatur, quo mediante qualitates causæ continentis penes qualitates ortæ, eædem fere & tot numero sunt, quot sunt vitia in qualitatibus causæ antecedentis existentia: sequitur quòd ijsdemmet ingenijs, & immutandi modis reducere poterimus. calfactos quidem refrigeratione, refrigeratos calfactione, humectos exsiccatione, siccatos humectatione, raros condensatione, tenues incrassatione, nimis separabiles illinitione seu glutinositate, densos rarefactione, lentos abstersione, crassos vero incisione. in materijs solum differre videntur quoquo modo, quòd cum causa continens in determinato morbo contineatur, etsi etiam ijsdemmet, quibus causa antecedens immutari possit, ratione tamen proprietatum totius substantię existentium in medicamentis determina-

tis

tis membris familiarium ex Gal. in libris simpl. passim, & repugnantium, quę sola experientia noscuntur, cogimur diuersis materijs vti, aut commiscere hęc ijs, quæ alterant, qualitatibus manifestis, ea quę occulta quadam vi, ad determinata membra alterans illud vniuersale conducere valet, qua ratione etsi oximel pituitam coquat, incidat, tenuet, vacuet: cum tamen ex ęquo in omnibus corporis partibus hoc efficiat, cum betonica tamen & pęonia coctum, id valentius in capite præstabit: cum capparibus autem, aut tamarice in liene: cum eupatorio in hepate. Et hoc, quòd medicamentorum alia sint quæ omnibus partibus conducant, alia vero, quæ etsi alijs quoque prosint, vni tamen magis quàm alteri conducere dicantur. atque hoc est illud, cur apud practicos plurima medicamenta à partibus sint nominata: quorum alia cephalica appellantur, veluti ex calidis simplicibus betonica, ex frigidis simplicibus viola, ex compositis frigidis diambra, aurea Alexandrina: alia pneumonica, thoracica, pleuritica. valent ex calidis simplicibus gliciriza, ex frigidis simplicibus hordeum, ex calidis compositis linctus de pinu, ex frigidis compositis saccharum violatum: alia cardiaca, ueluti ex calidis simplicibus crocus, ex frigidis simplicibus santala, ex calidis compositis diambra, ex frigidis compositis diarrhodon sine speciebus: alia stomachicha, veluti e calidis simplicibus absinthium, cinnamomum, ex frigidis simplicibus rosa, ex calidis compositis diacidonium Galeni, ex frigidis compositis saccharum rosaceum: alia hepatica, veluti ex calidis simplicibus absinthium, ex frigidis simplicibus cichoreum omne, ex calidis compositis diaciminum, ex frigidis compositis diarrhodon abbatis sine speciebus: alia splenica, veluti ex calidis simplicibus chamędris, ex frigidis simplicibus asplenum seu cetrach, ex calidis compositis diacalaminthe, ex frigidis compositis diasantalon: alia nephritica cystica, veluti ex calidis simplicibus radix apij, dauci, & etiam fœniculi, ex frigidis simplicibus semina magna peponum, melopeponum, ex calidis compositis oximel scylliticum. ex frigidis ceratum santonicum: alia icterica, veluti ex calidis simplicibus pulegium, ex frigidis simplicibus nymphæa, ex calidis compositis aromaticum moscatum, ex frigidis compositis ceratum santonicum: alia artrhitica, veluti ex calidis simplicibus scilla, ex frigidis simplicibus acetum, ex calidis compositis oleum de been, ex frigidis compositis oleum rosatum. Quare etsi eadem viuendi ratione qua diximus alterutri vitia causæ antecedentis penes qualitates contracta, vitia etiam causæ continentis immutentur, ijsdem tamen recte immutari non poterunt, nisi commixtis cum aliquo possidente vim respiciendi magis partem vnam, quàm aliam. Sequitur igitur vt percurramus materias, quibus ij, qui praxim exercent, vti solent, varias pro varietate partium corporis humani. ob id etsi in cerebri obstructione illa pendente à materia pituitosa, à qua proueniat amissio sensus & motus, non vtantur vt plurimum præparantibus: & hoc, quòd morbus non det inducias, sed ante concoctionem & præparationem euacuent per medicamentum purgans: in paralysi tamen, in qua pituitam prius præparant, & coquunt, tenuantibus, tergentibus, vti solent melle rosaceo colato vsque ad sexunciam cum duplo aquarum saluiæ, & betonicæ, à dementioribus transeuntes ad validiora, ad mel rosatum, aut oximel

simplex

simplex, aut syrupum acetosum simplex, syrupum stæchados cum aquis prædictis, postremo ad syrupum stæchados solum cum dictis aquis, cauentes tamen in huiusmodi affectu ab aceto & acetatis omnibus: & hoc, quòd etsi ad pituitam crassam tenuandam, & lentam incidendam sint efficacia, neruis tamen, quorum affectus est paralysis, nocent, vt frigida & mordacia cætera, ob id eo rarius vtendum & parcius, præsertim solo: additum enim mel rosaceum noxam ab eo prohibet. ijsdem etiam in conuulsione vtentes, præsertim vbi morbus non sit vehementior, nec dolorem afferat magnum, qui uires prosternat. tunc enim citra coctionem vacuandum est etiam potentibus remedijs, ne interdum dum coctio fieret vires deficerent, & moreretur ęger, vt hoc casu cucurbitula etiam parti conuulsæ applicata leui, si spasmus est paruus, cum scarificatione vero si est magnus vti possint. Ad eũdem modum in epilepsia, in intermissione causam alterantes genituram epilepsiam, quæ fere est ipsa pituita, melle rosato coquentes, oximellite simplici, composito, scyllitico, syrupo stæcadis cum aquis capitalibus, præcipue hyssopi. in cerebri autem inflammatione illa, quæ phrenitis appellatur, præter viuendi rationem tenuem refrigerantem & astringentem, syrupis pręparantibus non vtentes, sed non apparatam materiam quòd turgeat, aut vacuari suapte natura sit habilis maxime, nec morbus det inducias, euacuantes, quòd periculum sit ne phrenitis, quę est erisipellas meningum cerebri, confirmetur, & fiat absolutum apostema. In intemperie autem cordis calida à materia calida crassa, à qua exempli gratia proueniat tremor cordis, apparantes materiam crassam calidam syrupo violato, intibi, ex succo oxalidis, ribes acetoso: & vbi valentius refrigerare volunt, syrupis maxime cardiacis, ex succo acido limonum, aut potius citrorum, cum aqua rosarum, portulacæ, lactucę, intibi, solani, plantaginis. In intemperie autem cordis frigida à materia frigida, à qua cordis tremor, pituitosam materiam incidentes, tenuantes, tergentes melle rosato, oximellite simplici, composito, scyllitico: & vbi valentioribus indigent, syrupo de duabus & quinque radicibus, cum aqua betonicę, scabiosæ, mellisophilli, quę sanguinem cordis humore melancholico expurgat: vtentes etiam ad idẽ syrupis pectoralibus gliciri zæ, hyssopi, prassij, syrupo de thimo, de epithimo, de pomis à Mesue scriptis in melancholia: syrupo fumariæ cũ aquis buglossi, vtriusque fumariæ, scolopendrij: aduertentes semper in apparandis materijs causantibus cordis affectus, ne aut calida aut frigida immoderata sint, vtraque enim moderata esse debent, ne cor pars princeps, & vitæ fons, ab immoderate tam calidis quàm frigidis in contrariam intemperiem pręcipitetur: quinimmo in calida intemperie frigidis aromata quædam calida admiscenda, vt frigidorum aditum sibi densando præcludentium, vim ad cor ipsum deducãt, nisi magnum sit cordis incendium: ut in causo, in quo solis frigidis est pugnandum, quales trocisci de caphura Rasis. In intemperie autem pectoris calida, aut pulmonum cũ materia calida, a qua proueniat tussis, materiam calidam & tenuem fluere paratam apparantes frigidis & crassantibus, sed lenientibus vias, non autem materiam pulmoni affigentibus, & inculcantibus, velut syrupis quos appellant pectorales, cuiusmodi sunt violatus, & iuiubarum, aut decocti hordei vncias quinque aut sex. In intemperie vero pectoris frigida pendente à materia frigida, à qua itidem tussis proueniat, syrupo glicirizę, melle

melle rosato etiam tersorio, syrupo hyssopi tersorio magis, & syrupo marrubij, maxime horum omnium tergente, cum duplo aquarum scabiosę, hyssopi, prassij, fęniculi, adianthorum, vel decocti horum simplicium, & glicirriza, dactilorum; quod etiam per se (dulce enim est) mane calens dari potest. Amplius materiam pulmonibus conceptam expui facilem reddentes (in quo studio curationis pars est præcipua) calidam quidem & tenuem pulmonibus immersam crassantibus, vt efflatione expellatur, non autem tussim ob tenuitatem eludat, nec dissiliat, elegmatis quibusdam lentis, veluti de papauere, dia codione, saccharo violato, iulep, et syrupo violato, e dragacanto, decocto hor dei saccharato, quæ cochleari sumpta in faucibus paulatim deglutiantur, lib. de vsu partium, vt portio eius quædam in asperam arteriam deerret, vbi nobis edentibus, & bibentibus cibi, & potus portio tenuior eodem transferatur, vel potius inspiratu violento in asperas arterias trahantur, & aliquanto post tussi reijciantur, foris autem thoracem oleo violato inungentes. Existente autem materia frigida elegmate sano, & experto, vel ex pulmone vulpis a Mesue scripto in curatione phtisis miro in pulmone roborando, syrupo glicirrizæ sæpe sumendo, vt prius cochleario per se, vel cum decocto vuarum passarum, ficuum, glicirrizæ, & aliorum pulmonariorum: item penidijs è dia rijs Nicolai ad ciceris magnitudinem: foris illinendo oleo amygdalarum dulcium per se, aut etiam cum butiro recenti non salso, & croco pauco, vel etiam oleo, & mucagine seminum lini, fęnugręci, maluæ, althęæ. In obstructione autem pulmonis, aut pectoris a materia pituitosa crassa, a qua proueniat exempli gratia difficultas anhelitus, velut asthma, apparantes materiam in pulmone collectam, calfacientibus, humectantibus, incidentibus, tenuantibus, tergentibus, iisque pręsertim, quæ familiaritatem, & proprietatem cum his partibus habent: qualia sunt syrupi glicirrizæ, hyssopi, prassii, & his valentioribus de duabus & quinque radicibus, oximellite item simplici, composito, & valentius scyllitico, cum duplo aquarum hyssopi, fęniculi, vel decoctis radicis helenii, vuarum passarum, dactilorum, adianthorum, & cæterorum thoracicorum: illud semper aduertentes, ne multum calidis initio vtamur, ne tenui resoluto, crassum expuitioni ineptum relinquatur. Amplius promotione sputi causam continentem eiicere conantur: quod quidem efficiunt roborando thoracem, arterias asperas dilatando, & incidendo, simplicibus in hunc modum, glicirriza, vuis passis, ficis siccis, mixis, ziziphis, adianthis, hyssopo, scabiosa, radicibus helenii, aristolochiæ rotundę foliis, & semine vrticę, & cęteris dulcibus, nitrosis, salsis, amaris, acribus, vel compositis ex his & similibus, syrupis, electuariis, elegmatis, quale ex brasica, & pulmone vulpis factum, ab omnibus scriptoribus celebratum proprietate pulmones iuuare, vti pulueris erycii syluestris dracmis duabus sæpe sumptis, radice ari cruda, vel potius elixa, aut sub cineribus assata, trita, & syrupis thoracicis mixta, sputum efficacissime promouente, veluti ad semiunciam, cum elegmatis de pinu, & de pulmone vulpis ana dracmis sex, cum syrupo glicirrizæ commixtis, addendo secundum quosdam vuas passas purgatas, ficus, dactilos, penidia, hyssopum, adianthum: foris autem illinendo oleo amygdalarum dulcium, butiro recenti, cum pauco croci, & linteis asperis molliuscule fricando, vt per poros apertos aliquid materiæ

exhalet. In pectoris autem inflammatione illa, quæ pleuritis appellatur, apparatur calida materia tenuis, & biliosa, a qua pleuritis frequenter fieri solet (nisi turgeat) quod frequenter est, nam tunc mox erit vacuanda, syrupo violato, ziziphorum, cum duplo aquæ hordei, vel aquæ coctæ, & saccharatæ: cauendum enim à reliquis, veluti lactuca, & portulaca valenter refrigerantibus, & hac ratione sputum prohibentibus. syrupi autem acetati quamuis eadem præstent, præsertim in bile crassa, thoraci tamen nocent: sed vtendum erit decocto violarum, ziziphorum, mixorum, hordei, cum syrupo glicirrizæ, ziziphorum post tertium, aut quartum diem. Amplius apparabitur redditione sputi facile fluidi: nimirum quòd sputum materiæ pleuritidem committentis, & in pulmones exudantis facile, & fluidum reddentibus, variando syrupos per varia eius tempora, veluti syrupo violato, & ziziphorum ad quartum vsque diem, dein syrupi violati vnc. i. cum vncia media syrupi glicirrizæ, cum aquæ saccharatæ, aut decocti hordei vnc. tribus, violatum semper proportione diminuentes: apparando etiam materiam ijs, quę retinentur in ore, habentibus vim promouendi sputum, veluti saccharo albo, saccharo cando, & violato, iulep violato, diatragacantho per se, aut iulep violato excepto, diabuglossato quoque ad cordis robur. his ad diem quartum perfectis, syrupo glicirrizæ per se, vel elegmate de pinu, vbi aderit vehemens febris cauendum erit a calidioribus, & minus calidis erit vtendum. Apparabitur etiam huiusmodi causa continens illinitione foris facta ad quartum vsque diem, cerato ex cera, & oleo violato, & amygdalarum dulcium, postea ex amygdalino solo, vel camomellino. ad eundem fere modum progredientes in peripneumonia, in intemperie ventriculi frigida humida, a qua proueniat hoc symptomata, exempli gratia, quod imbecillitas ventriculi appellatur: apparabitur materia incidendo, attenuando, tergendo: si materia frigidior ventriculum reddiderit laxum syrupis stomachicis erit corroborandus. quorum præstantissimi sunt syrupus absinthij Ro. & hepar roborans, syrupus, seu miua cidoniorum aromatica, syrupus menthæ cum duplo aquę menthę, & absinthij præcipue, vel fœniculi, betonicæ. Intemperies verò calida a causa calida, syrupo cidoniorum, rosato, ex succo oxalidis, e ribes, cum duplo aquæ rosarum. Intemperies sicca lacte, balneo, & cæteris habentibus humectandi vim. Ad eundem fere modum procedentes in intemperiebus hepatis. In hepatis obstructione apparatur materia, si bilis erit crassa, frigidis quidem, & tenuantibus, & aperientibus, veluti intibo hortensi, & agresti, cichorio, & omni seridis, sonchij, hyeracij, chondrillæ genere, syrupo cichorij à Nicholao scripto, cum rhabarbaro, aqua foliorum, & radicum plantaginis, decocto quinque seminum communium frigidorum, rhabarbaro. In obstructione vero a materia frigida incidentibus, tenuantibus, tergentibus materiam, veluti melle rosaceo, oximellite, syrupo bizantiorum, radicum duarum, aut quinque, cum aquis fœniculi, cassuthæ, eupatorij, asparagi. vbi pendebit à materia mixta ex bile, & pituita, temperatis erit apparanda, veluti lupo salictario, vuis passis, glicirriza, adiantho albo, trociscis rosarum, vel eupatorij: vel calidis, & frigidis prædictis certa mensura mixtis, vt dialacca, diacurcuma, prassij decoctum, trocisci rha barbari cum aqua cichorij, intibi, diarrhodo. In hepatis autem

inflammatione

inflammatione apparabitur materia mixta cum ijs, quæ semper astringentibus sint associata, ad partis principis robur seruandum, veluti syrupo rosato, ex succo oxalidis, e ribes. si pituita aderit melle rosato, oximellite simplici, syrupo de duabus, & quinque radicibus, præsertim si phlegmon aderit in gibba hepatis, & cocta iam sit, & corpus reliquum purum: si melancholia, syrupo fumariæ, & de pomis simplici. Intemperies vero lienis, quæcunque illa sit, aut calida, aut frigida, vt intemperies hepatis erit emendanda. In obstructione lienis ijsdem etiam procedentes, quæ obstructionem tollant, quibus materiam iecur obstruentem leuari diximus; quòd vtrunque viscus similibus genere medicamentis indigeant quo ad præparationem, & etiam euacuationem. in hoc solum differunt, quòd lien tanto fortioribus eget, quanto crassiore vtitur alimento. In inflammatione autem lienis eodem modo etiam procedentes, & in fomentis, & cataplasmatis, veluti in hepatis inflammatione dictum fuit. dummodo semper admisceamus ea, quæ citra euidentem calorem extenuant, incidunt, & relaxant: & hoc, ne crassus in eo succus obturatus vehementius incrassescat, quemadmodum 13. meth. discurrit Galenus. In obstructione autem renum, & calculi præcautione, materia pituitosa in rene existens tergentibus erit apparanda. atque hoc est illud, cur practici multum confidant in ciceribus, glicirriza, saccharo; veluti decocto cicerum cum glicirriza, & saccharo ab vncijs sex ad octo, accepto pridie medicamento leniente ex cassia. Amplius iure galli decrepiti saccharato, aqua lactis caprini, parietariæ decocto, vel aqua, vel succo residente purgato, & saccharato. quanquam hæc omnia non solum causam continentem præparent, sed illam etiam è rene, quòd vretica sint, extrahere, & vacuare valeant. In renum autem inflammatione apparabitur materia, si ea quæ refrigerandi, leniendi quoque vim obtineant, vt fomenta, linimenta, emplastra præter vim refrigerandi, modicum tamen leniendi quoque obtineant vim; veluti si confecta sint ex oleis rosaceo, cotoneorum, camomillino; farinis hordeacea, fabacca, fœnogræci, lini semine, & similibus in iocinoris inflammatione fieri solitis. In intemperie autem vteri frigida, a qua proueniat exempli gratia mensium suppresio, apparabitur materia pulegio, thimo, calamento, abrotano, dictamo, radice iridis, cassia, acoro, asaro, & sauina; e quibus decocta, & fomenta, & alia parari possunt. In calida autem intemperie suppresionem causante, victu erit apparanda humectante, vtpote ptisanæ, & alicæ sorbitionibus, lacte, oleribus, lactuca, balneo, & cæteris hecticis conuenientibus. At in vteri obstructione, à qua mensium suppresio, parabitur materia, si sanguinis erit multitudo, venæ sectione poplitis, aut malleoli. & hoc, quòd sectio materias exagitet, locoque moueri cogat, aut sit sanguinis crassitudo, aut etiam nimia pituita. si erit ratione crassitudinis sanguinis, & lentoris, tenuandus erit, incidendus, tergendus, liquandus syrupis bizantino, duarum aut quinque radicum, hyssopi, cum aquis apij, fœniculi, petroselini; trociscis quoque de rubia, & qui à Rasi scribuntur: sin erit à pituita, ijsdemmet erit apparanda, fotibus etiam & sacculis pectini, & lumbis admotis, insessu ex decocto pulegij, origani. Sed hęc de modis pellendi vitia causæ continentis penes qualitates oborta. Sequitur vt aggrediamur tertium remedij genus, quod vacuatio appellatur, quo mediante eijci-

tur penitus è corpore humor in membro contentus, incipientes à vacuatione per pharmacum. PVRGATIO PARTICVLARIS est euacuatio eius repletionis, quæ virtuti alicuius membri particularis vim infert, facta medicamento recte, & conuenienter exhibito, vt actiones læsæ pristinæ suæ dignitati restituantur. Ideo autem dicitur: Purgationem particularem esse euacuationem, quòd euacuatio sit commune genus tum phlebotomiæ, tum pharmaciæ, & vniuersalis, & particularis. quod sequitur, esse euacuationem eius repletionis, quæ virtuti corporis vim infert, facit differre huiusmodi purgationem particularem à quocunque phlebotomiæ genere tum vniuersali, tum particulari. quod autem sequitur, esse euacuationem eius repletionis, quæ virtuti alicuius membri particularis vim infert, eò spectat, vt seiungatur à purgatione vniuersali, quæcunque ea sit, quæ destinata est ad expurgandas vias communes, ac publicas corporis regiones, per quas vniuersum corpus expurgari potest. At particularis hæc purgatio limitata est, & contracta ad expurgandas determinatas aliquas corporis humani partes, excrementis subiectas, quæ nec late dimanant, nec in vniuersum corpus influunt, cuiusmodi sunt cerebrum, pulmones, renes, & vterus. Quod postmodum sequitur: huiusmodi particularem purgationem fieri medicamento recte, & conuenienter exhibito, ad id spectat, vt notet instrumentum, quo mediante fienda est huiusmodi particularis purgatio, atque artem tractandi illud instrumentum. Instrumentum autem & materię, quibus membrum aliquod particulare ab humoribus sibi molestis expurgari poterit, aliud non erit, quàm eademmet medicamenta, quibus superius diximus purgari, ac eijci posse è corpore antecedentem causam: in hoc solum differunt, quod ijsdemmet medicamentis ducentibus à corpore vniuerso, vbi commiscuerimus aliquid, quod respiciat particulare aliquod membrum, illud magis euabitur à parte illa, quàm ab alijs corporis partibus ratione medicamenti, medicamento associati magis dirigentis medicamentum illud ad vnam partem, quam ad aliam; veluti si bilis sola purganda erit, & detrahenda ab aliquo membro determinato, aut pituita sola, aut melancholia sola, aut duo humores simul, veluti bilis pituita, bilis melancholia, pituita melancholia; aut omnes tres simul, bilis pituita melancholia, ijsdemmet medicamentis, quibus diximus purgari causam antecedentem, ijsdemmet causa continens purgari poterit, dummodo aliquid addamus illi medicamento, quod ad partem illam determinatam medicamentum illud magis quàm ad alias conducere posit, eaque quę medicamento adduntur non solum partis determinatæ familiaritatem, sed etiam temperamentum, & anni tempus, & alias circunstantias respiciant. In hunc modum, si pituita erit purganda à capite, agarico purgari poterit, & alijs, quibus diximus pituitam purgari posse, dummodo illi addamus, si patiens erit calidæ temperiei, & tempus ęstiuum, caphuram, santalos rubros, ac luteos; si vero est temperiei frigidæ, & hyems adesset, nucem miristicam, stęcadem, hyssopum, spicum nardi, & lignum aloes: quod huiusmodi omnia cum caput respiciant, magis etiam apta sint medicamentum illud ad caput potius, quàm ad alias conducere. Sin autem pituita a pectore erit ducenda, & sumens sit calidę temperiei, & tempus æstiuum, medicamentum erit associandum capillo veneris, violis, hordeo,

amygdalis

amygdalis dulcibus, passulis: sin autem erit frigidæ temperiei, & hyems vigeat, cōmiscenda erūt iris, nasturtiū, myrrha, aristolochia, prasium, hyssopus, cardamomū, scylla. sin ab hępate intentio sit educere in intemperie frigida, & hyeme, spica erit conducendum medicamentum eupatorio, absinthio, amygdalis amaris, cinnamomo in temperie calida & ęstate, spodio, fumaria herba, endiuia, lactuca, & santalis. Cum vero à iuncturis erit euacuandum in æstate associandum erit tragacantho, succo, caulium, & similibus, hyeme vero scylla, polio, cardamomo, assaro, acoro, scordio, amomo, chamædri, chamepithi. Si à liene, in ęstate thamarice, salicis cortice, agno casto, dauco: in hyeme vero & frigida temperie, cappari, scylla, scordio, scolopendrio, assaro, spica, salgemma, calamentho, marrubio, eupatorio, absinthio, aniso. Sin à renibus & vesica, in quacumque tēperie, quinque radicibus aperientibus erunt commiscenda, videlicet petroselini, fœniculi, apij, asparagi, rusci, saxifragia, atque milio solis. in æstate vero & calida temperie peponum seminibus ac cucurbitarum, à cantharidibus cauendo, quod extrinsecus potius quàm intrinsecus sint applicandæ. Ab vtero vero in ęstate capilli veneris erunt commiscendi, pimpinella, rubia tinctorum: in hyeme vero & frigida temperie pulegium, calamentum, sabina, ruta, matricaria, iuniperum, myrrha, & huiusce generis alia, atque hæc omnia, quæ in pituita educenda ab aliqua corporis parte determinata dicta sunt, traducenda erunt etiam ad aliorum humorum purgationem: bile scilicet, atrabile, atque alijs humorum differentijs simul complicatis. Et hoc quod simplicia iam enarrata cholagogum medicamentum æque deducere valeant ad illa membra, vt ducere possunt phlegmagogum, & atrambilem euacuare aptum: arte autem particularis purgatio exercebitur & recta & conuenienti ratione, ex obseruatione earum conditionum, quas diximus esse seruandas in purgatione causæ antecedentis: nimirum ex consideratione humoris, seu quod genus humoris à membro sit purgandum, & hoc quòd à determinata specie humoris determinatum medicamenti genus eligatur: quantitas medicamenti itidem esse quantitate humoris, atque eius situ: tempus purgandi materiam conuenientem, & vtendi particulari purgatione commodum & arte factum erit, si prius reliquum corpus vniuersali præmissa aliqua purgationis specie probe fuerit exinanitum, prorsusque excrementis vacabit, ne dum euacuatur membrum aliquod particulare, aliunde noxij humores in affectam sedem rapiantur. vnde semper vniuersalis curatio particulari est præmittenda. loca vero & viæ, per quas commode materia & causa continens erit educenda, ex locis & viis sumenda erit in affectā sedē è directo ferentibus. Ob id pro cerebri purgatione qui praxim exercent, errhinis atque apophlegmatismis vti solent: errhinis quidē per nares vel immissis, vel haustis, à cerebro purgantes superuacuam pituitam, non eam quidem quæ in ventriculis, cum à ventriculis nulla via excurrat in nares, sed eam, quę circa cerebri substantiam, circumque meninges colligitur & fluitat, iubentes vt prono capite hauriatur, & hoc vt rectà per os & homoides feratur, nec recidat in fauces: similis est sternutamenti ratio differens vi maiori, quòd ratione vehementis succussionis, ratione cuius non modo cerebrum expurgat, sed & quæ in partem eius posteriorem, at-

que

que etiam in fauces irruunt. valido incussu reuellit. Apophlegmatismis vero seu mansu, seu gargarizatu, quibus saliuam atque pituitam ore deducunt, quibus vis maior inest expurgandi cerebri ventriculos: & hoc ratione viæ ab illis decliuis in palatum: aduertentes tutiorem esse istorum vsum cõfecto iam cibo, quàm cum crudus venter est, ciboque turgens. atque hoc est illud cur practici in intemperie capitis frigida & humida à pituita pendente, post vniuersi corporis euacuationem volentes à capite pituitam vacuare, sternutatorijs & errhinis illam vacuare nituntur, blandioribus primum, veluti aqua vel succo maioranæ, betę foliorum aut radicum: deinde vbi opus est, valentioribus, veluti puluere piperis, struthij, ellebori albi cum succo betonicæ, melisophilli, rutæ, radicis cyclamini: apophlegmatismis vero ex mansu masti ces, vuarum nostrarum clibano siccatarum, baccarum oxiacanthes, pirethri, staphidosagriæ: gargarismatis denique expurgãte aliquo prius dicto in aqua quapiã capitali soluto: aduertentes tamen cũ Auicẽna apophlegmatismos, et gargarismata noxia esse propensis ad catharros, & affectus alios pulmonis, & thoracis, ob id hæc in his esse vitanda. Ad eundem modum in paralisi procedentes pro auertenda in contrarium materia, sternutatorijs, errhinis, apohlegmatismis, & gargarismatis ante dictis: ijsdem etiam in conuulsione progredientes, ijsdemmet in apoplexia. pro pulmonis autem, pectoris, & interiorum thoracis expurgatione, bechicis procedentes; quòd ex ijs partibus etsi nõ nihil detrahi possit in aluum, perexiguum tamen sit, eaque in lentam & crassam medicamenti formam, qualis elegmatis est, aut syrupi, administrantes, ut diutius subsistentia, ac faucibus obhęrentia maiore portione subire possint in asperam arteriam, nec ita præpropere, sicuti si liquida essent, in ventrem illabi. atque hoc est illud, cur practici in intemperie pectoris, aut pulmonum cum materia pulmonibus concepta, tussim causante, in calida quidem vtuntur elegmatis quibusdam lentis, obtinentibus vim incrassandi materiam, vt efflatione expelli possit, & tussim sui tenuitate non eludat: veluti elegmate de papauere, diacodione, saccharo violato, syrupo violato, tragacantho, decocto hordei saccarato: aduertentes vt paulatim deglutiantur: & hoc vt aliqua portio in asperam arteriam deerret: in frigida vero, elegmate sano & experto, vel ex pulmone vulpis Mesuę, syrupo glicirrizzę, & huiusmodi. Ad eundem modum procedentes in obstructione pulmonum, aut pectoris facta à materia pituitosa crassa, à qua proueniat anhelitus difficultas, veluti asthma, sputum promouere nituntur. sputum autem promouent roborando thoracem, dilatando asperas arterias, & incidendo, hisque vel simplicibus, veluti glicirriza, vuis pasis, ficis siccis, adiãtis, hyssopo: vel compositis, quale elegma ex brassica, & ex pulmone vulpis, radice ari cruda, vel potius elixa, & syrupis thoracicis mixta, sputum efficacissime promouente. Ad eundem modum procedentes etiam in pectoris inflammatione illa, quæ pleuritis dicitur, reddendo sputa facile fluida: veluti syrupo violato, ziziphorum, vel vtroque simul mixto, cũ aquę saccharatæ, aut decocti hordei vnc. tribus: sputum quinetiam promouentes ijs, quę habent vim eliciendi sputum: ueluti saccharo albo, saccharo cãdo & violato, diatragacantho per se, aut iulep violato excepto. Pro renum autem, & vesicæ purgatione vreticis vtentes. atque hoc est illud, cur practici in obstructione renum, & pręcautione calculi, volentes euacuare materiam

pituitosam

pituitosam à loco renum, vreticis illam vacuare nituntur: veluti decocto cicerum, præsertim cum glicirriza & saccharo, ab vncijs sex ad octo: accepto pridie medicamento leniente ex cassia: id enim decoctum renes & vesicam multum terget, ciceribus, glicirriza, saccharo: vel iure galli decrepiti saccharato, & aqua lactis caprini. Ad eundem modum in renum inflammatione, concocta scilicet ac sedata inflammatione, quod ex doloris remissione cognoscetur. neque enim initio ea, quæ vrinam mouent, medicamenta sunt bibenda ex Gal. 13. meth. quòd mordaces humores inflammatis partibus inducant, & vehementer oblædant: quinimmo ab euacuatione per medicamentum purgans initio est cauendum, sed clysteribus mollibus solum est vtendum, per vrinam prouocantia postmodum purgare solent, quod à concoctis inflammationibus vrinæ prodeant multæ & crassæ, veluti fœniculo, apio, & pistacijs probe percoctis. Ad eundem modum in iecoris phlegmone, præsertim in parte iecoris gibba, vrinam mouentibus, quòd materia, quæ simam occupat, deiectione sit vacuanda, dummodo vtrobique pauca adsit materia: quòd vbi multa est, etiam per intestina Gal. 13. meth. purgatio sit suspecta. qua ratione non sunt pertranseunda cassia, manna, rhabarbarum infusum pro vacuatione bilis, vbi abundabit, quod non trahant à longinquo, nec materias exagitando ad fluendum incitent. Pro vteri autem purgatione hystericis vtentes. atque hoc est illud, cur in vteri obstructione: à qua proueniat mensium suppressio, vbi præsertim vasa in vterum desinentia clausa sunt, mercurialem herbã tusam linteo inuolutam pessi modo noctu immittant appensam filo, vel melanthij farina, vel mithridati dracma vna, cum mastices scrupulo vno: quod hæc non solum repellat, sed etiam ualentius attrahat, quod apophlegmatismo probat: vbi hęc non suffecerint, opoponax, galbanum, sagapenum, ammoniacũ, eupatorium parum pectini admouenda, vel pesso immittenda. Pro alui autem purgatione balanis & clysteribus procedunt: hoc modo sane & ex ijs locis purgantur materiæ continentes in diuersis locis contentæ. Quoniam autem in purganda materia continente in determinatis corporis partibus existente ad plura respicere oportet pro illius euacuatione, cum non solum materiam purgandam, sed & morbum, & symptoma, & locum affectum respicere debeamus. quapropter ut purgatio materiæ cõtinentis recte et facile haberi possit, medicamenta purgantia proponemus, quę habita ratione causarum, morborum, symptomatum, & locorum affectorum materias illas e diuersis corporis partibus purgare possit, incipientes à materijs purgandis ab ipso ventriculo. Porro si materia purganda sit humor acidus frigidus, morbus autem intemperies frigida, symptoma appetẽtia canina, locus affectus os ipsius ventriculi, in quo materia illa contineatur, huiusmodi medicamento conuenienter euacuabitur, ex hyeræ drac. ij. ex vino cum aqua calida diluto, quòd hyera extrahere ex profundo oris ventris imbibitum humorem, & per aluum inferne euacuare possit: & hoc ratione materiæ: ratione vero intemperiei in ventriculo inductæ, non tantum calfacere, sed etiam desiccare possit: ratione vero loci affecti, ventriculi scilicet, ventriculo robur addere possit, ne nocuum humorem suscipiat: vel in hunc modum. ℞ hyerę drac. i. ß. agarici trociscati. scrup. ii. formentur catapotia. Ad eundem modum in pica, vitiosus humor vomitu vacuandus erit, aut acris sit humor, aut acidus, aut salsus: ex

aqua tepida: & vbi difficilior erit vomitus, adiuuandus erit pauculo aceto, aut syrupo acetoso. & vbi materia erit crassior & viscidior, rafani decocto cum aceto mulso, vel hoc purgante ex picra Gal. atque ipso rhabarbaro, seu agarico pro ratione redundantiæ humoris peccantis: aduertendum autem est in mulieribus grauidis, quæ hoc symptomate affligi solent, alia via quàm per vomitum non esse tentandum humoris exitum, cum huiusmodi affectio potissimum primis mensibus contingere soleat ex Hippocratis sententia. sin autem morbus sit calida & sicca intemperies, materia sit bilis, symptoma sit sitis, euacuanda erit per uomitum copiosa aqua tepida, addito aut pauco aceto, aut syrupo acetoso, prius exhibendo humectans alimentum, veluti ptisanæ cremorem. vbi autem difficilis erit vomitus, per inferna lenientibus medicamentis erit purganda, veluti cassia fistula, aut syrupo ex plur. infus. viol. cũ tamarind. decoct o. sin autem materia erit pituita salsa, ptisana ac eius cremore, melle rosa ceo, aut diluta aqua mulsa. sin autem ventriculus & intestina laborabunt intemperie calida, materia acri & mordaci associatis cum hoc symptomate, quod lienteria appellatur, prius præparandus humor hoc medicamento, dein erit purgandus: ℞ corticum mirab. citrin. drac. iij. tamarin. drac. vij. facto decocto in aqua cichorij, accipiendo prædicti decocti quantitatem sufficientem, atque in eo dissoluendo syrupi ex pluribus infus. ros. rub. vnc. iij. rhabarbari in parte prædicti decocti macerati drac. i. fiat potus. Materia vero existente pituitosa, & intemperie frigida, ad quam sequatur lienteria, aut vomitu erit vacuanda: si in ventriculo existet, aut si in intestinis, deiectione hoc medicamento fienda: ℞ corticum mirab. cheb. drac. iiij. infusis in aqua melissæ & borraginis, & facta forti expressioni, in ea dissoluendo syrupi ex plurib. infus. ros. persic. vnc. ij. agarici drac. i. fiat potio: vel pilulis formatis ex pulu. hyeræ simpl. Gal. scrup. iiij. agarici scrup. ij. In coctione vero diminuta aboli ta etiam ipsius ventriculi, vbi pendebit ex multitudine alimentorum, quæ cõcoqui nequeat: considerandum erit si alimentum sit diminute concoctum, & existat in superiori ventriculi parte, ita vt concoqui possit, & tunc adiuuandũ erit exhibitione diatrionpipereon simplicissimi, modo à Gal. 4. san. tuen. scripto: aut eius loco tantundem piperis lõgi aut albi aut nigri: aut si difficile possit coqui, si in ventriculo erit, & æger facile vomat (quòd cogere eum qui vomere non possit sit absurdum ex Gal. 1. loc. aff.) vomitus promouendus erit potu aquæ tepidę multæ, pauco aceto, aut oximellite, aut si vomere non poterit, aut quòd nutrimentum ad inferiora ventris sit motum, per sedem erit eijciendum, eius expulsionem adiuuando aut glande subdita, aut leni per clysteres infusione s. meth. Vbi vero ventriculus inflatione seu flatu torquebitur, vomitus erit ciendus vomitorijs supra adductis, & per inferius glandibus ex rebus flatum discutientibus formatis, veluti est rutæ semen, & ciminum æquali pondere cum melle cocto, aut ex rutę folijs contusis, cimino pauco, sale, & caricis simul inuolutis balanos conficere: aut hoc clysteri: Ex folijs rutæ, flo. camom. pulegij, & calaminthę an. man. 5. seminis anisi, fœniculi, dauci & cumini an. scrup. ij. furfuris pu. i. caricarum numero iiij. fiat decoctum secundum artem. cuius accipe lib. i. adijciendo vnc. iiij. olei anethini, camom. uel rutacei, mellis rosacei un. ii. confectionis de dactilis drac. ij. benedictæ tantumdem & pauco sale, fiat clyster. Vbi vero laborabit ileo, qui erit ex stercorum multitudine

titudine obstructionem causante, emollientibus, & humectantibus stercus, quale erit hoc. Ex foliis maluarum, violarum, mercurialis, althaeę an.m.i.flo. camom.foenigraeci m.5.salis communis parum, bulliant in iure aliquo: accipiendo prędictae decoctionis quantitatem suff.et addendo olei commu.amygdalarum dulcium, aut camom.aut anethini vnc.iii.mellis rosacei vnc.ii.et fiat clyster. Ita enim durities stercoris ab humido, & pingui tolletur, addendo aliquod medicamentum purgans vbi non euacuabuntur. Per os verò (praesertim vbi aegri ventriculus valeat) olei communis vnc.iiii.vel lib.5.aut tantundem olei amygd. dulcium, vel decoctum camomeli, quòd vt si quid aliud hypocundriis, ac reliquis visceribus est gratissimum, cum rarefaciat corpora condensata, emolliat indurata, relaxet tensa, doloresque sedet ac mitiget Gal. 3.simp.med. vbi vero ex venenoso pharmaco continget, aqua tepida, et oleo calido, & iure pingui potato. Vbi vero ventriculus torquebitur nausea, & vomitione pendente a vitiatis humoribus stomacho impactis, vomitu materia erit eiicienda ex aqua mulsa, Gal.7.meth.aut mulsa, in qua incoctum sit absinthium, cum ab hoc medicamento Gal.tenues succi, quicunque in ore ventriculi continentur, commode pellantur deorsum. Vbi vero vomitu eiici non poterunt, aut quia aeger vomitui difficilis sit, idoneis medicamentis erit vtendum, quę scilicet modice purgent, sic vt eorum vis super ventriculi, et intestinorum loca non ascendat, qualia sunt illa, quae ex aloe componuntur, aut aloe ipsa.7. meth. In singultu vero a repletione cum materia calida, aut frigida (nam quae ab inanitione repletionem ex cibis postulat) vomitus est sufficiens medela Gal. In dolore ventriculi, seu cardiaca affectione ab intemperie calida cum materia acri biliosa os ventriculi infestante, facto decocto in aqua fontana, & tamarindorum vnc.i.dissoluendo in ipso, aut mellis aerei vnc.iii. aut tantundem syrupi rosati solutiui, & rhabarbari infusi in vnc.ii. succi rosarum drac.i. vel scrup.iiii.spicę gr.iii.fiat potus. Materia vero crassa, ac lenta causans dolorem colicum, clysteri ex communi oleo facto, quòd sępe simul cum fecibus pituitam vitream eiicit, Paulo, & dolorem finiuit subito: aut ex eodem oleo, in quo prius decocta fuerit ruta, seu semen aliquod, quod flatum dissipet, Gal.2. loc.aff. & 12.meth. Materia vero acris, & mordax huiusmodi dolorem causans, clysteri ex ptisanę cremore, 12. meth. & medicamento amaro, quod ex aloe componitur, picra appellato. Gal.1.loc.aff. & aliis plerisque pro curatione doloris colici. Hactenus de his, veniamus ad vomitaria, & clysteria, vt sciamus vsum ipsorum in purgandis materiis ab ipso ventriculo. De VOMITORIIS igitur sic dicamus. Materia existente in ventriculo, aut acris sit, aut acida, aut salsa, picam causante, vomitu ex aqua tepida erit eiicienda, & vbi difficilior erit vomitus, adiuuandus erit pauxillo aceti, aut syrupi acetosi, & vbi crassior erit, & viscosior, raphani decocto cum aceto mulso: aliaque via in mulieribus grauidis non est tentandus humoris exitus, praesertim medicamento purgante, Hippocrati, quòd huiusmodi affectio primis potissimum mensibus contingere soleat. Existente vero materia biliosa in ventriculo intemperiem calidam, & siccam cum siti inducente, prius exhibito humectante alimento, veluti ptisanae cremore, vomitu postea erit euacuanda, copiosa aqua tepida, addito aut pauco aceto, aut syrupo acetoso. Eisdem modis materia acris, & mordax, aut pituitosa excrementa intemperiem inducentia

aut calidam, aut frigidam, ad quas sequuntur lienteria, vbi materiæ istę in ventriculo existent, huiusmodi vomitorijs erunt eijciendæ. Ad eundem modum in ventriculi inflatione ciendus erit vomitus ijs modis supra adductis. In singultu quoque qui fit a repletione a materia, aut calida, aut frigida (quòd qui est ex inanitione, repletione ex cibis fit curandus) vomitus est sufficiens medela Gal. vbi autem vitiati humores stomacho impacti nauseam causabunt, vomitu itidem erunt eijciendi, digitis, aut pennis proritato, vel liberaliori tepidæ potu, vel mulsa ex Galeno, quanquam eo casu, vt 7. meth. aquæ mulsæ plus est sumendum, quàm vel nutrimenti, vel deiectionis causa sumeretur; aut mulsa, in qua incoctum sit absinthium, potui data; quòd vt ibidem ait Galenus, tenues succos, quicunque in ipsius ore ventriculi continentur, commode deorsum pellat. In dysenteria vero, seu intestinorum exulceratione vitiati humores vbi prompte per vomitum poterunt euacuari, id potius erit tentandum: & hoc, quòd vomitu vtentes, nedum humorum euacuatio, sed etiam diuersio fiat, ex Gal. 4. meth. dicente, existente in superioribus intestinis vlcere, per inferiora purgandum esse; si in inferioribus, supernum ventrem esse purgandum; verum est, quòd vbi vomitu facile non poterunt eijci, per aluum erunt vacuandi; quòd etsi per partes exulceratas pertranseant, extra tamen educuntur per conferentia, ac communia loca: semper illud aduertentes vt mitioribus vtamur medicamentis. In lapide etiam renum, seu calculo, qui fiat ex renum, aut cauitatibus, aut substantia imbibita ab humore crasso, & lento, vomitus erit prouocandus, quod 6. de morb. vulg. si non ab affectu, ab accessione tamen liberet. In priapismo etiam, qui fiat ex repletione a nimio spiritu crasso viscido pudendorum, vbi vitiosi succi in corpore redundabunt, vomitorijs medicamentis potius, quàm subducentibus aluum vtitur Galen. 14. meth. & 9. de comp. med. per loca, gratia auersionis in contrarium: quanquam vbi aut propter vomitus insuetudinem, aut quia vomere recuset ęger, subducentibus aluum erunt eijciendi, sed lenioribus, ne vicinas partes fluxione infestent. In æstuatione, lypothomia, & hydrope, quæ ex nimia repletione, aut ex suppresis excrementis (quòd quę a nimia inanitione, nec purgationem, nec euacuationem expectet) per vomitum erit eijcienda materia, aut digitis, aut pennis, aut aqua calida cum pauculo aceto, aut syrupo acetoso simplici, quanquam vbi vomere non posint, aluum quoque ciere opus sit, aut medicamento per os, aut clysteri facto: aduertentes semper quòd huiusmodi affectus immodicas semel vacuationes non ferat. Et hoc de vomitorijs: Veniamus ad CLYSTERIA. Vtimur enim in ventriculi inflatione hoc clysteri: Ex folijs rutæ, flo. camom. pulegij, et calaminthę an. m. 5. seminis anisi, fœniculi, dauci, & cumini an. drac. ij. furfuris p. i. caricarum numero quatuor, fiat decoctum secundum artem. de quo assumatur lib. vna, & adde vnc. iiij. olei anethini, camomellini, vel rutacei, mellis rosacei vnc. ij. confectionis de dactilis drac. ij. & pauco sale addito fiat clyster. In ileo verò ex stercorum multitudine obstructionem causante, emollientibus stercus, humectantibus, & lenientibus clysteribus. Ex folijs maluarum, violarum, & mercurialis, altheæ an. m. i. flo. camom. fœnugræci m. 5. salis communis parum bulliant in iure aliquo, & accipe prædictæ decoctionis per collum transfusæ quantitatem sufficientem, & adde olei communis, amygdalarum dulcium

cium

cium, aut camomillini, aut anethini vnc. iii. mellis rosati vnc. ii. misce, & fiat clyster. Hoc enim modo durities stercoris emendatur humido, & pingui, & vbi non euacuabitur, addendum erit aliquod medicamentum purgans. In dolore colico pendente a materia crassa, ac lenta, huiusmodi materia in principio congruis clysteribus eiicietur ex communi oleo factis, quo sæpe Pau. vitream simul cum fecibus pituitam eiectam vidit, & dolorem subito finitum: aut ex eodem oleo, in quo prius decocta fuerit ruta, seu semen aliquod, quod flatum dissipet, Gal. 2. loc. aff. & 12. meth. Et vbi dolor huic non ceder, hoc alio erit vtendum. Ex foliis maluarum, althęæ, mercurialis, & betæ, ana m. i. anethi, ruthę, flo. camom. fœnograci, seminis lini ana m. 5. anisi, fœniculi, cimini ana drac. ii. fiat decoctum in aqua fontana. cuius decocti accipe lib. i. 5. mellis rosati vnc. ii. olei camom. anethini, vel rutacei vnc. iiii. salis communis drac. iii. confectionis de dactilis drac. iiii. addendo adipem anserinum, aut gallinaceum, aut butirum. Vbi vero materia acris, & mordax erit in intestino colo, causans dolorem colicum, iniiciendus erit per sedem clyster, quod eiusmodi humorem educere, & abstergere possit, cuiusmodi est prisanæ cremor, 12. meth. Illud autem est aduertendum, quòd in vsu huiusmodi clysteriorum pro eiicienda materia acri, & mordaci causante dolorem colicum, licet vti (vbi sine his propositum obtineri non poterit) medicamentis torporem inferentibus 12. metho. quod in peccato talis materiæ, materia tenuis incrassatur, calor refrigeratur, & torpor sensui inducitur, veluti philonium persicum, aut romanum. & vbi non sufficient hæc inferentia torporem medicamenta per sedem iniecta, eadem deuoranda exhibemus ad drac. i. aut scrup. ii. a quibus tamen (etiam quòd dolor vehementer vrgeat) cauendum est, existente materia pituitosa crassa, ac lenta; & hoc, quòd licet indolentes reddantur, affectus tamen fortior fiat, vnde etiam spatio longiori curatio prolongatur, tum quòd humor ipse tum crassior, tum ad motum ineptior reddatur, tum quòd intestinorum tunicę medicamentorum frigiditate densiores factæ, minus flatui transmittendo habiles reddantur. quinimmo peccante materia frigida, a vehementer etiam calfacientibus sit cauendum, & iis præcipue quæ simul cum calfactione digerere non valent: & hoc, quod a caliditate vehementi liquentur, & in flatum vertantur 12. meth. Vbi etiam multitudo humorum defluet, aut ab vniuerso corpore, aut ab aliqua parte determinata ad ventriculum, & intestina, ratione cuius defluxus sequatur diarrhæa, vbi materia erit biliosa, clysteri quoque euacuari poterit, ex hordei non decorticati, ac torrefacti decocto, iure gallinarum, aut pullorum gallinaceorum, saccharo rubeo, ac oleo rosato. Pituita autem redundante, vice olei rosacei camomellino, aut anethino, & loco sacchari rubei rosaceo melle. In iecoris phlegmone in causa sui parte iam concocta, vel inclinante, quòd incipiente flegmone per aluum purgationem nociuam dicat Gal. 13. meth. hoc clysteri. Ex foliis maluarum, althęæ, & betæ ana p. i. mercurialis, & centaurii minoris an. p. 5. salis communis parum, fiat decoctum. Accipe prædicti decocti lib. i. 5. olei communis, amygdalarum dulcium, vel camomillini vnc. iii. mellis rosacei vnc. i. diacath. drac. vii. fiat clyster. In lapide renum, seu calculo propter materiam crassam, ac lentam in cauitatibus, aut substantia imbibitam, vt ab accessione liberetur æger, clysteri ex furfurum decocto, caricarum, fœnogræci, ari-

stolochię,cum vnc.iiij.olei communis:vel ex maluarum,althęæ, mercurialis, ac betæ folijs, caricis, ac furfure decoctum paretur pauco sale addito, cui adij-ciatur olei communis,anethini,vel camom.vnc.iiij.mellis ros. vnc.ij.ʒ.pulpæ casiæ no.extractæ vnc.i.Et vbi aluus non excernet hoc clysteri, addenda erit vnc.ʒ.hyeræ picræ simplicis, vel vnciæ iij. confectionis de dactilis, & vnc.i. butiri recentis,aut adipis anserini. In renum inflammatione clysteribus non tam in multa copia,ne repleta intestina comprimant renes; veluti ex maluarum,betę,& violarum folijs,& oleo parato decocto.cuius recipe lib.i. aut.li. i.ʒ.& adde olei violacei vnc.iiij.aut camom.vel anethini vnc.iij. mellis rosacei vnc.ij.salis communis parum,casiæ tractæ,aut pulpæ casiæ fistulæ vnc.i. butiri recentis,& adipis anseris,seu gallinacei an.vnc.ʒ.misce, & fiat clyster. Materia etiam calida biliosa dolorem in capite inferente,hoc clysteri:Ex maluarum, violarum folijs, betæ, & borraginis an.m.i. facto decocto cum olei violacei vnc.iij.mellis rosati vnc.ij.casiæ tractę,vel pulpę casię fistulę vnc.i. salis parum:interdum addendo hieræ picræ simplicis vnc.ʒ.In catoche,seu catalepsi,quæ ab intemperie frigida sicca cerebri ortum trahit, clysteri ex furfurum decocto,camomellini,borraginis,betæ,mercurialis, ac salis, in quo adijciendum erit olei communis, camom. anethini, aut amygdalarum dulcium vnc.iiij.mellis ros.vnc.ij.casiæ tractæ vnc.i. diacath. vnc.ʒ. postea cum prædicto decocto coquantur polipodij,senæ,epithimi an.drac. iiii. & adde prædictis diasenę,aut confectionis hamech drac.iiii. Vbi vero melancholicus succus intemperiem cerebri mutauit, ita vt inducat melancholiam, per interpositos dies vtendum erit hoc clysteri, parato prius decocto ex foliis maluæ, violarum,betæ,mercurialis,borraginis,fumariæ,& lupulorum,furfure,ac pauco sale adiectis, atque interdum addita senæ, polipodij, vel epithimi, vnc.ʒ.in eo dissoluendo olei violacei, vel communis, vel amygdalarum dulcium vnc. iii. mellis ros. vnc. ii. pulpæ casię fistulæ vnc.i. diacath.drac. vi. vel eius loco diasenam,vel compositionem hamech.Humor vero frigidus,& viscidus obstruens principales cerebri ventriculos,ratione cuius sequatur apoplexia, euacuabitur clysteri,ex decocto furfuris,mercurialis,minoris centaurei,rutæ,hyssopi,pulegii,saluiæ,calaminthę an.m.ʒ.polipodii vnc.ʒ. seminis fœniculi,anisi an.drac.ii.parato ex eis secundum artem decocto,accipe li.i.ʒ.& in eo dissoluas hyeræ picrę compositæ vnc. ʒ. confectionis de dactilis dracm.iiii. agarici drac.i.ʒ.mellis ros.vnc.ii.salis communis,seu gemmæ parum, olei camo.anethini,seu rutacei vnc.iii.commixtis omnibus fiat clyster. Postquam de vomitoriis,& clysteriis hactenus fuit sermo,sequitur vt de medicamentis purgantibus materiam continentem existentem in diuersis partibus corporis humani loquamur,ac primum in VENTRICVLO, & intestinis. Bilis igitur existens in ventriculo calfacto, & exsiccato,ad quam intemperiem calidam, & siccam sequatur hoc symptoma,quod appellatur sitis,vbi difficilis erit vomitus,per inferna erit purganda lenientibus medicamentis, vt casia fistula,saccharo violato,syrupo ex pluribus infusionibus violarum, vel rosarum,cum tamarindorum decocto.Eadem bilis acris,& mordax in intestinis,& ventriculo redundans,ad quam sequatur lienteria, purganda erit ex corticum mirob. citrinorum drac.iii.tamarin.drac.vii.paretur arte decoctum in aqua cichorei, & accipe prædicti decocti quantitatem sufficientem, & in eo dissolue aut

mannę

mannę vnc.i.ʃ.aut ſyrupi roſati ex plu.infuſ. roſ. rub. vnc.iij. rhabarbari in parte prędicti decocti macerati drac.i.fiat potus. In ileo ab inflammatione medicamento leniendo purgante, ceu ſunt hęc,manna,caſsia fiſtula, ſaccharum violaceum, ſeu ſyrupus ex pluribus infuſionibus violarum. Humores vero vitiati ſtomacho impacti nauſeam cauſantes, vbi vomitu non poterunt eijci,idoneis pharmacis erunt deorſum pellendi. idonea autem erunt, ſi modice purgabunt, ſic, vt eorum vis ſuper ventriculi & inteſtinorum loca non aſcendat, qualia ſunt illa quę ex aloe componuntur, quæ ſi non præſto ſint,aloe ipſa,vt 7.meth. Vbi vero materia biliosa mordens intemperiem calidam induxerit cauſantem dolorem ventriculi, ſeu cardiacam affectionem euacuanda erit, ex tamarindorum vnc.i.& facto ex eis decocto in aqua fontana diſſoluantur in ipſo mellis aerei vnc.iij. vel tantumdem ſyrupi roſ. ſol. rhabarbari infuſi in vnc.ij.ſucci roſarum drac.i. vel ſcrup. iiij. ſpicę gr. iij. fiat potus. Acris vero materia & mordax colicum dolorem faciens, vbi clyſteri non euacuabitur,medicamento erit eijcienda,quod ex aloe componitur, picra appellatur, Gal. 1. loc.aff. & 12. meth,velut permiſcendo hyeram cum caſsia fiſtula,aut manna,aut ſaccharo violaceo,aut ſyrupo ex pluribus infuſ. violarum vel roſarum. In colera etiam,vbi ſcilicet ventriculus totus, non ſolum ſecundum partem ſuperiorem,ſed etiam inferiorem à nimio defluxu coleræ capietur,vbi materię procliuius per aluum tentabuntur à natura, quàm per vomitum,medicamento erunt eijciendæ, ſed quod lenius ſit, & in pauca quantitate, ne in grauiora pericula ducatur ęger ex immodica vacuatione. Bilis vero vbi aut ab vniuerſo corpore,aut ab aliqua parte determinata propter eius multitudinem defluet ad ventrem vniuerſum, ideſt ad ventriculum & inteſtina,ratione cuius defluxus ſequitur diarrhęa (niſi euacuatio modum excedet,quòd tum cohibenda ſit aluus) tali medicamento erit purganda. Ex tamarin. vnc.i.fiat decoctum in aqua cichorij,& acetoſę,in cuius expreſsione diſſolue rhabarbari drac.i. vel ſcrup. iiij. exiguum quid ſpicę addendo, quod maceretur per aliquod ſpatium,aut in vnc.i.ʃ.ſucci roſarum,aut in parte prædicti decocti.& abſque hoc quòd per colum fuerit transfuſum,miſceatur mellis aerei vnc.i.ʃ.& exhibeatur quanquam poterit etiam addi prędicto decocto corticum mirob.citrin.drac.i.vel ii.illud ſemper aduertendo, in quolibet alui profluuio,vt purgans medicamentum quod exhibetur, ſit moderatum, ne ex immodica vacuatione vires proſternãtur.Eademq; ratione aſtringentia cum medicamẽtis purgantibus magis vel minus erunt admiſcenda, prout magis vel minus aluus profluuio laborabit. Bilis vero vbi dyſenteriam, ſeu inteſtinorum exulcerationem inducet, vbi facile per vomitum non poterit eijci,hoc medicamento erit eijcienda, ex tamarin. vnc.i. corticum mirob. citrin. drac. ij. fiat decoctum in aqua oxalidis,aut plantaginis, in quo diſſolue mellis aerei vnc.i. rhabarbari in prędicto decocto macerati, & non transfuſi colo drac.i.aut ſcrup.iiij.ſyrupi de infuſ.roſ.vnc.ii.diſſolue,& præbe. vbi vero opus erit maiore vi aſtringendi, & minore purgandi, hoc alio modo. ℞ corticum mirob.citrin.unc.ʃ.decoquantur in oxalidis, et plantaginis aqua, & in ea mellis aerei unc.i.rhabarbari parum torrefacti ſcrup. i.ſyrupi ex infuſione roſarum unc.i.& ſi opus fuerit torrefacito plus utrumque tum mirob. um rhabarbarum. In inflammatione vero ventriculi, ſeu ſtomachi (quod

longiſsime

longissime à tentata fluxione parte, quod redundat reuellere, nequaquã ad eã trahere conueniat, ex Gal. 13. meth.) omnino à medicamento quod aluũ deijciat erit abstinendum. IN HEPATE ubi erit uitiosus succus calidus hepar obstruens, ℞ rhabarbari optimi cũ spica, aut squinanto uigorati. scru. iiij. maceretur per decem horas in aqua cichorii seu intibi, demum per colum transfundatur, dein adiice pulpæ cassię no. extractæ vnc. i. ſ. vel mellis roridi vnc. ii. diacath. drac. vij. misce & fiat potio cum aqua cichorij seu intibi. In iecoris inflammatione, phlegmone inclinante (quod in principio tanquam nocua prohibeatur alui purgatio, Gal. 13. meth.) eaque existente in iecoris cauo (quod existente in gibba nedum ijs, quæ modice vrinas mouent, sed etiam valentioribus vti liceat Gal.) hoc medicamento erit vtendum quamquam Gal. filiculæ aliquid in ptisana, ac nigri veratri corticem aliquando incoxit, ac prębuit, quod nostris temporibus mitius est: ℞ rhabarbari cum spica drac. i. maceretur per noctem in vnc. ij. mellis aerei adiectis, & vnc. ſ. diacath. fiat potio cum aqua cichorij aut intibi. In intemperie quæ obtingat vitio vesicæ fellis, in qua purgatione præ alia euacuatione vtendum esse ait Gal. 5. loc. aff. hoc eodem medicamento supra nunc enarrato vteris, adijciendo elegmatis de succo rosarum drac. iiij. quod huiusmodi affectio valentiori medicamento opus habeat, Aetio, aut catapotijs aggregatiuarum drac. i. cum altera dracma rhabarbari cum spica, quę oximelle excipiantur, et fiant pilulæ. IN LIENE, vitiosus succus calidus educendus est in lienis inflãmatione hoc medicamẽto deiectorio superne exhibito, à situ & societate sumpta indicatione, 13. meth. Gal. Ex flo. fumariæ, lupulorum, borraginis, violarum, & hordei an. drac. iij. senę, epithimi an. drac. ij. vuæ passæ decorticatæ vnc. ſ. fiat decoctum in aqua fontis, in quo per colum transfuso dissolue mellis ros. vnc. ij. ſ. aut cassiæ fistulæ vnc. i. ſ. diacath. drac. vi. fiat potio. Vbi validiori purgatiuo indigebit, augebimus quantitatem senæ, & epithimi in decocto, & adijciemus polipodium, ac cnicum, & vice diacatholiconis, elegmatis indi, aut diasenæ drac. iiij. IN RENIBVS, materia acris, biliosa (quamquam etiam pituitosa salsa) calidam renum intemperiem efficiens, ad quam sequatur diabetes, medicamento erit purganda, commixto cum aliquo habente aliquam astrictionem, veluti syrupo ex pluribus, infus. ros. melle rorido, tamarindis, mirobalanis citrinis, & chebulis. In renum inflammatione cauendum erit à medicamentis valenter purgantibus, sed melle rorido, syrupo ex plu. infus. rosarum aut uiolarum erit utẽdum, ijsdemque in renum exulceratione. IN VTERO ET PVDENDIS. In priapismo medicamentis purgantibus si vti opus erit, lenioribus tamen erit vtendũ (nam vomitoria potius quàm subducentia aluum laudat Gal. 14 meth.) biliosi succi, aut pituitosi salsi vbi vasa reserarint aut ruperint, aut erroserint, ad quos morbos sequantur mensium fluxio, seu sanguinis profluuium, hoc medicamento erunt eijciendi: ℞ tamarin. vnc. ſ. corticum mirab. citrin. drac. iij. in aqua oxalidis & plantaginis fiat decoctio, & in eo dissolue syrupi ex plu. infus. ros. rub. vnc. iiii. & rhabarbari sine spica drac. i. misce & fiat potio. Vbi vero erit pituita salsa fiet decoctum cum corticibus mirob. chebulorum drac. iiii. & agarici trocisc ati scrup. iiii. Eodem modo in fluore muliebri causato ab huiusmodi materiis: hoc eodem medicamento vtentes, vbi bilis causabit mensium suppressionem, vteri inflammationem, & eiusdem exulcerationem

rationem. IN PVLMONE acris & tenuis materia distillans, obstruens vias spiritus, ad quam sequatur tussis, hoc medicamento erit purganda: ℞ hordei decorticati pug. i. flo. violarum & borraginis an. drac. iii. iuiubarum numero quattuor, vuarum passarum mundatarum vnc. ʃ. glicirrhizæ drac. i. ʃ. fiat decoctum in aqua fontana secundum artem, & in eo dissolue aut saccharum aut syrupum violarum, aut mannam, aut cassiam. In lactis defectu, vbi sanguis malitia bilis erit refertus, medicamento purgante vtendum erit, sed leni, quod bilem expurget, & non exsiccet, veluti manna, cassia fistula, syrupus ex pluribus infusionibus violarum aut rosarum. iisdem in mammarum inflammatione. In pneumonia etiam medicamentis lenientibus erit vtendum. Vbi vero biliosus humor lateris dolorem seu inflammationem causabit, hoc medicamento erit vtendum (quòd a validis medicamentis cauendum sit propter febris intensionem) ℞ hordei mundi drac. iii. flo. borraginis, & violarum an. drac. ii. radicis glicirrizæ drac. i. ʃ. vuarum passarum mundatarum drac. iiii. adianthi drac. i. ʃ. iuiubarum numero quattuor, bulliant secundum artem in aqua fontis. dein accipe prędicti decocti vnc. iii. aut iiii. & in eo dissolue mannę vnc. ii. ʃ. vel bolum conficias ex cassiæ fistulæ vnc. i. ʃ. diaprunis lenitiui vnc. ʃ. IN CEREBRO vbi erit materia biliosa intemperiem calidam in cerebro inducens, ad quam sequatur dolor: ℞ tamari. drac. vii. mirob. citrin. drac. ii. flo. borrag. viol. & hordei decorticati an. drac. iii. fiat decoctum, in quo dissolues vel vnc. ii. mannę electæ, vel vnc. ʃ. diacath. & fiat potio. aut dissolue in prędicto decocto sacchari violacei, aut syrupi ex plu. inf. violarum vnc. ii. Vbi vero idem humor biliosus præassatus talem intemperiem calidam induxerit, vt ad eam insequatur mania, hoc medicamento erit purganda: ℞ flo. uiolarum, fumariæ, lupulorum, borraginis, & hordei decorticati, nimpheæ an. drac. ii. passularum vinaceis detractis, & tamarin. an. vnc. i. ex quibus facto decocto extrahatur cum eo amygdalarum dulcium succus, in quo per decem horas macerentur drac. ii. mirob. citrin. & drac. i. indorum, & facta per colum transfusione dissolue, aut mannæ vnc. iii. aut cassiæ fistulæ vnc. i. ʃ. vbi fiet vertigo, facto decocto ex cortic. mirob. citrin. drac. iiii. in aquis cordialibus eodem modo dissoluendo, aut mannæ vnc. ii. aut syrupi ex plu. infus. rosa. rub. vnc. iiii. Eodem etiam vtentes in sanguinis e naribus eruptione, in lippitudine. in phrenitide verò eodem etiam purgante medicamento vtentes quo in mania. nam tametsi nullus grę cus de purgatione mentionem fecerit, hoc ideo non fecisse credendus est, quòd purgantia medicamenta quæ nouerunt, erant natura calida, humores commouentia, & hac ratione inflammationem & febrim augentia: sed si hæc nouissent, quæ, cum hoc quòd purgant & reuellunt, non solum non augent, quinimmo febrim & inflammationem minuunt, hæc sane præcepissent: cum Gal. 4. meth. interdum etiam in morbis magnis non solum venæ sectione, sed purgatione vtendum esse præcipiat ex Hippocrate, gratia reuellendi humorem, etiam quòd nulla adsit humorum plenitudo. Hactenus dictum sit de medicamentis purgantibus materiam continentem, existentem in diuersis partibus corporis humani. Sequitur vt percurramus locos determinatos secandi venam in quocumque affectu corporis humani. V. S. Porrò in stomachi seu ventriculi inflammatione, vena secanda erit interna, prę sertim vbi simul aderit totius corporis plenitudo, magis & minus exhibendo

bendo pro virium ratione, & sanguinis dominio ad alios humores. In dysenteria autem (quanquam vulgus medicorum quadam consuetudine ducti venam non secent) tamen præsente aut magna humorum copia, aut sanguinis impetu vehementer vrgente, aut magna existente inflammatione, aut dolore vehementi (quod Gal. 1. aph. 23. in maximis doloribus nullum maius inuenerit remedium, quàm vsque ad animi deliquum venas secare aut purgare) quare omnibus in his casibus, viribus, ætate, ac alijs consentientibus, circa initia reuulsionis gratia secanda erit vena, & maxime in quibus consueta sanguinis excretio cohibetur, vt inquit Aetius, venam autem secat in dextro cubito humeralem, cum non similiter ex incisione huius venę vires labefactentur, sed insensibiliter strictimque quodammodo sanguis auferatur fissura tenui, quòd non ob multitudinem vacuandam hoc fiat, sed vt materiam quasi per riuos transferamus, paucusque sanguis simul cum fissura tenui est auferendus: & hoc, quòd multum auferre, & coaceruatim, ventrem conturbet, paucus vero è multo tempore missus inflammationem mitiget, & sanguinis ad intestina confluxum reuellat, innatumque calorem sensim refrigeret, & somnum magis, quàm animi deliquium inducat, qui somnus est optimum dysentericis remedium. quinimmo non solum in his casibus, sed etiam vbi iecur erit male affectum, ita vt ab eo sanguis bili admixtus deferatur ad intestina, interna in dextro cubito vena erit secanda, nedum reuulsionis, sed etiam ipsiusmet iecoris alterationis gratia: cum plerique medici qui in hoc casu solam intestinorum exulcerationem neglecto iecinore curare consueuerunt, in causa sint vt ægri moriantur, ex Gal. 4. de artic. In tenasmo quoque si ab inflammatione fuerit ortus, a venæ sectione erit auspicandum. In iecoris autem obstructione, præsertim vbi multæ fuerint iocinoris obstructiones, & recentes, & ab humoribus ad calidum uergentibus, ac eorum copia molestantibus, & præsertim vbi obstructio adhuc erit in fieri, secanda erit vena interna dextri cubiti, & hoc, quòd propulsetur quod futurum erat, compescendo humorum defluxum, & quod factum est, per ea quæ obstructa liberant, Gal. 11. meth. quanquam si obstructio non solum recens sit, sed etiam inueterata, tum putrefactionem minetur, ac febrem accendat, auxilium etiam sentiatur ex venæ sectione internæ dextri cubiti: aut obstructio sit in gibba, aut in sima, quòd hic non variet locus, per quem euacuatio fieri debet: sicuti fit in purgatione per medicamentum. In iecoris autem inflammatione, quæ adhuc sit in generatione, viribus & ætate tolerante, ad venę sectionem erit accedendum, per quam sanguis qui fluit ad iecur tum reuellatur, tum educatur internæ dextri cubiti, quòd & è regione, seu e directo sit, & ampla via, cum vena caua societatem habeat: & hac non apparente, media erit secanda: & vbi nec illa se ostenderit, humeralis, ex Gal. 13. meth, semel detrahendo, si id ferre poterunt. Indicabitur autem facilis tolerantia ex modo redundantiæ, ætate, natura, anni tempore, regione, consuetudine, virtute vt ait Galenus, si vero semel ferre non poterunt, per vices, Aetio, erit partiendum. Tempus autem secandi venam erit prima aut secunda die, & vrgentibus doloribus, & virtute præsente, etiam in septima vena erit secanda, Gal. In lienis autem inflammatione, vena erit secanda sinistri cubiti interna, Gal. 13. meth. eaque non comparente, media: neq; hac comparente, humeraria: & vbi nec ista, quæ minimo digito vicina

na

na est, Tralliano, non semel, sed in duos dies id partiendo, ne vitalis facultas deficiat. In renum inflammatione dubium est quæ uena secanda sit, quòd Aetius venam cubiti secet. Galenus vero 13. meth. renibus, vesica, pudendo, & vtero phlegmone laborantibus, eas quæ in cruribus sitę sunt venas secet, potissimum quæ circa poplitem sunt; sin minus, eas, quę iuxta malleolum, dummodo semper è directo positæ sint: quamuis in eodem libro decernat ad partes maxime longinquas in dictis inflammationibus reuulsionem esse fiendam: sed sunt isti hoc modo conciliandi, quòd vbi reuellere opus erit, venam ex cubito. vbi euacuare, eam, quę in malleolis, incidemus, ex Galeno etiam libro de cur. ratione per venę sectionem. supponit enim Galenus, quòd vires adeo robustæ sint, vt per vnicam venæ sectionem ferre valeant euacuationem simul cum auersione. In vesicæ autem inflammatione eodem modo, & easdem venas secat. In vteri autem inflammatione 13. meth. eas quę in cruribus sitæ sunt, ac potissimum quę circa poplitem sunt; sin minus, eas quæ circa malleolum, perpetuo tamen sint è directo. Aetius vero, & Paulus cubiti venam: sed dicendum quod in inflammatione fiente: cum reuellendum erit, perque contrarias, & longinquas partes illud sit agendum, cubiti vena interna erit secanda. Vbi autem euacuare simul, ac deriuare volemus, crurum venę erunt secandę. quod secundo ad Glauc. Galenus expressit dum ait: In locis muliebribus in contrarium trahes; si eas quæ in cubito sunt secaueris venas, aut mamillis cucurbitulas apposueris, vel manus concalfeceris, & fricaueris, atque ligaueris: deriuabis autem si eas quæ poplitibus, aut talis venas diuiseris, & cucurbitulas coxis applicaueris, & crura calefeceris, atque perfricueris. quare in principio inflammationis vt sanguis qui confluit ad affectam partem inhibeatur, secta in cubito vena reuellet, quod posuit tertiodecimo metho. pro eius autem curatione, cum nihil ex parte inflammata detrahat, & menstruas purgationes comprimat, venæ internæ erunt secandæ, & quæ in cubito, erit omittenda. In pneumonia vero, Aetio, iunctura cubiti erit secanda in principio; primum quidem modice extrahendo, & non vsque ad animi defectum, & hoc, vt seruetur ad repetendam detractionem, ex Aetio. Et vbi quid venæ sectionem prohibuerit, cucurbitula thoraci erit admouenda, ac lateribus affigenda, tantum sanguinis extrahendo, quantum vires ferre poterunt. In mammarum autem inflammatione vena erit secanda eiusdem lateris in talo, potissimum vbi menses fuerint detenti, aut interna, aut media eiusdem cubiti, non tantum semel, sed & bis, & ter vbi fuerit opus. In lethargo vero statim ab initio, si nihil prohibeat, incidenda erit vena 13. meth. Galen. media sane aut interna, quantitatem extrahendo pro ratione virium. In phrenitide vero statim ab initio, modo virtus valens sit, & alia consentiant, vena erit secanda 13. metho. quamuis Asclepiadi hoc non placeat. quæ autem vena sit secanda, etsi auctores videantur diuersi, cum Paulus ex cubito, sed venam non determinet, Aetius mediam cubiti determinet, Trallianus rectam in fronte venam. Sed dicendum omnes conuenire, nam in principio vsque ad quartum diem redundante multo sanguine ultra bilem, media: si non erit tanta sanguinis redundantia cum bile, humeralis, seu externa. vbi autem phreniticus manum non exporriget, rectam frontis venam, col-

lum fascia linea constringendo vt vas attollatur: quanquam melius quandoque erit sanguinem partiri, ne una uice extrahendo plurima fiat sanguinis agitatio; veluti secando primo mediam, secundo externam, tertio frontis venam, quarto cucurbitulas occipitio affigendo. In lippitudine vero, præsertim vbi ex plenitudine ortum ducet, secanda erit vena, Galen. 13. metho. cubiti exterior, humeralis appellata; ea sane quæ erit è directo oculi laborantis; cum ex lib. de cur. ratione per venæ sectionem, grauissimos dolores intra horę vnius spatium persępe compescuerit. quantitatem iubet Gal. vsque ad animi deliquium: & hoc, vbi fuerit vehemens inflammatio. vbi autem non erit ita vehemens, viresque non adeo robustæ, nec ætas florens, sanguis partiendus erit, interdum eadem die, interdum postridie repetendo. & post venæ sectionem, cucurbitulæ etiam cum scarificatione occipitio erunt affigendæ. In suffusione vero, quæ nondum consistentiam sit adepta, circa initia, si nihil impediat, sanguis ex cubito, Aetio, & Paulo, mittendus erit, mediæ aut externæ, secundum quod magis expediet. In ægilope incipiente inflammatione pro auersione eius quod influit, vena humeralis in cubito eiusdem lateris. In parotidibus eadem vena humeralis eiusdem lateris, Gal. In aphtis, seu igneis superficiei oris vlceribus, eadem humeralis, aut media: & vbi quid venæ sectionem impediet, cucurbitulæ scapulis cum scarificatione affigendæ. In inflammatione gurgulionis, vena cubiti media, aut externa, & cucurbitulę cum scarificatione ceruici affigendæ. & vbi nec his cedet affectio, venæ sub lingua erunt secandæ Archigenis decreto. In inflammatione glandularum iuxta linguam, vena cubiti externa; media vero, vbi multitudo sanguinis aderit. In angina vero secanda erit vena (si quid eam non prohibeat) in cubito, humeralis sane vbi non aderit plethoria; media vero vbi plethoria erit; sanguisque non vniuersim erit trahendus, sed pluribus interpositis vicibus, Alexandro: & hoc, quòd particulares euacuationes causam potius ex affectis locis elidant: cumulata autem vniuersimque facta, animi defectionem excitet, & suffocationis periculum superueniat, dum materia tota in affectam partem collectim prorumpit, aut perfacile à faucibus, aut gutture ad pulmonem defertur, & ineuitabile periculum affert. Confert autem vt ait Gal. 4. vict. acut. vacuatio, & venæ sectio duplici ratione, tum ob eam, quę à uacuatione est, reuulsionem, tum quòd corpore uacuato, à parte affecta quod influit expellimus, nihilq; (vbi etiam calido aliquo vaporare volueris) à corpore parti affectæ calfactæ demandatur. notandum autem ne angustior fiat venæ sectio, Aetio, ne sanguis velut percoletur, & crassior eius pars intus remaneat, potissimum vbi crassior sanguis huius affectionis erit causa. Et vbi huiusce venæ incisio parum proficiet, venæ sub lingua erunt incidendæ; neque multum erit differendum, sed eadem die id erit faciendum, Alexandro, aut saltim sequenti die. Galenus vero 4. rationis victus acut. Venæ inquit, quæ sub lingua sunt, eam, quę sub faucibus est, phlegmonem sine medicamentis vacuant. et lib. de cur. ratione per venę sectionem: Quocirca inquit, quę in gutture, & arteria graui torquentur inflammatione, in principio quidem aperta in cubito vena, post principium autem in ipsa lingua, magnifice prodest, incisis videlicet venis, quæ in ea sunt ambabus. Hactenus de venarum sectione in morbis. sequitur vt agamus de sectione venarum in symptomatibus;

tibus; & primum in actionibus læsis. Sciendum igitur, quod nec in cibi fastidio, nec immoderata siti, nec canina appetentia, nec citta, seu malatia, nec bulimo, nec lenitate intestinorum, seu cœliaca, & ventrali affectione, nec singultu, nec ventriculi inflammatione, nec ventriculi cruditate, nec in subuersione, aut nausea, aut vomitu vlla fit mentio de venę sectione. In malo corporis habitu, qui ex consuetæ excretionis cohibitione contingat (quòd qui ex vitiosorum humorum copia contingit, purgationem postulet, quòd venę sectio noxia sit) prouitanda erit ea ipsa excretio, vena in cubito incisa, Aetio, idque partitis vicibus per triduum sanguis erit extrahendus, Aetio, & Paulo. In priapismo, quòd hęc affectio iuuenibus magis contingat, ex Galeno sanguinis missio, vtpote quæ eorum ætati non repugnet, est maxime salutaris 14. meth. quare à principio statim propter dolores, & inflammationem vena erit secanda, pręsertim si multo semine abundabunt, & pręter consuetudinem à venere abstinuerint, interna sane dicti cubiti, vtpote quæ celerrime, & plurimum ex ijs, quę principes sunt, partibus vena hęc corpus vacuet, 4. rationis vict. acut. Galeno: necnon eadem ab inferioribus partibus promptissime reuellat. In ignauia vero partium genitalium nulla fit mentio, nec in non concipientibus: nec in hepaticis, seu laborantibus iecoris imbecillitate: in hydropis specie illa, quę anasarca dicitur sola conuenit interdum sectio venę cum incipit, 4. de ratione uictus: & hoc cum ex retentione, uel hęmorrhoidis, uel muliebrium, uel ex quopiam, quæ ita plethorica sit causa, inceperit. quare circa initia uenę sectio conuenit, Galeno. nam tametsi ex sanguine frigidiore nascatur, & ratione frigiditatis non conueniat: quoniam tamen copię detractio naturam leuat, prope ad extinctionem accedente naturali calore, ut igni contingit, qui cum in periculo sit ne extinguatur ab immissis tum multis, tum humidis lignis, nisi quis multitudinem sustulerit: sic etiam in frigidiore ob copiam sanguinis, ubi calor natiuus prope extinguetur, uenę sectio erit præsentissimum remedium, 4. de ratione uictus, modo uires, & alia consentiant, internę sane in cubito, quòd uelocissime, & plurimum ex partibus principibus uacuet corpus, 4. eiusdem: nec unica uice ne uires dejiciantur, & unà cum morbo æger tollatur, sed iterando, & paulatim euacuando tutius. In tabe non fit mentio nisi de cauterio, quod tabidorum capiti non est adhibendum, nisi malum a fluxu acrium humorum ex capite sit factum, aut fiat, utpote quibus caput facile impleatur, ipsumque spiritus organis multas distillationes demittat. his enim cauterium capiti adhibitum, præsertim ea parte, qua sagittalis sutura coronali committitur, aut occipitio inter primam, & secundam uertebram, quo loco tutius fit, non exiguum adiumentum affert, Gal. 5. meth. quanquam ibi Galenus nec de ijs, quę igne fiunt cauterijs, nec de determinata capitis parte sermonem faciat. In nictalope utendum erit uenæ cubiti sectione, præsertim ubi bono habitu fuerit æger, humeralis sane, dein ex angulis oculorum. In obscuritate, seu oculorum offuscatione, præsertim in ijs, quibus confertim offuscantur oculi uena cubiti erit incidenda, præsertim si plenitudine grauatus erit æger, humeralis, aut media; quòd ut ait Aetius ualidissimum remedium sit uenę sectio. dein interpositis aliquot diebus fascia collum circundandum, et constringendum, & eleuatis angularibus uenis, ab utraque nasi parte secandum erit, Paulo, & Aetio.

tio, postea confertim cucurbitula occipitio affigenda cum scarificatione, quòd contingat plerunque, ut inquit Aetius, statim incumbente adhuc cucurbitula hominem respicere. In aurium autem sonitu, nec difficili seu graui auditu, nulla fit mentio, nec in læsione olfactus, & narium vitijs, præterquam in ozænis, & polipo, vbi suspicio erit redundantię corporis vniuersi. In dolore capitis ex siccitate non fit mentio: nec in dolore capitis ex intemperie calida. In dolore autem capitis ex redundante flaua bile orto, etsi dubium sit vtrum sectione venæ sit vtendum ante purgationem: id tamen hoc modo erit resoluendum, si bilis sincera fuerit, aut alteri humori à sanguine diuerso, non esse secandam: sin autem cum sanguine fuerit associata, secanda erit vel media, vel humeralis, vel vtraque pro ratione maioris, vel minoris redundantiæ bilis cum sanguine. In dolore autem capitis ex intemperie frigida, non fit mentio, nec in ea quæ fit ex redundante pituita: vbi vero ex plethora ortum trahet, non solum capitis, sed totius corporis, media, & externa, vbi ex plethora, capitis tantum, externa etiam tantum. In dolore autem ex spiritu flatuoso, aut in dolore ex ebrietate non fit mentio. In dolore autem capitis ex ictu, aut casu, secundo de comp. med. per loca, à venæ sectione curationis initium erit faciendum, quòd hoc modo influxus reuellatur, incidendo mediam, aut humeralem venam. In dolore autem capitis in febribus genito vena secanda erit post primam, aut secundam remissionem. in cephalea secatur, aut media, aut externa cubiti vena. in hemicrania vero non fit mentio. In aurium autem dolore, qui ex inflammatione obortus sit, sanguinis missione vtendum ex cubito mediæ, seu humeralis, secundum quod plenitudo maior, vel minor, & vires magis, vel minus valentes erunt. In dolore dentium ex redundantia sanguinis orto, vena humeralis erit incidenda, aut media, Aetio, id est ea, quæ è directo laborantium dentium sita est; & si opus fuerit, venæ etiam sub lingua, aut cucurbitulæ scapulis affigendæ. In dolore laterali, seu pleuritide, Hippocrates, & Galenus secundo de ratione victus in acut. & quarto eiusdem. & lib. de ratione curandi per venæ sectionem, vena cubiti interna eiusdem lateris est secanda, quòd vt ait Galenus expedit, eam quæ phlegmone obsidetur, partem. tum celeriter, tum quàm cæteras partes magis in acutis præsertim morbis vacuare: & sectio prædictę venę, sanguinem inquit Galenus, ab affecta parte, & magis, & velocius tum reuellere, tum vacuare potest, & hoc ratione maioris communitatis, atque propinquitatis cum affecta parte, quam habet magis vena cubiti interna è directo lateris laborantis: quanquam non perpetuo venæ sectio è directo lateris laborantis sit facienda, præsertim cum in vniuerso corpore aderit humorum redundantia, & impetus irruentis fluxionis, sed ad partes maxime longinquas est trahendum, aut ab opposito latere, & situ existentes; seruata tamen semper Hippocratis rectitudine: & hoc, quòd licet ex ea minus sequatur auxilij laboranti particulæ, multo tamen securius fiat, cum non ad ipsam partem affectam per hanc venę sectionem fluxio proritetur, veluti si ex eodem latere venæ sectio fieret, immo fluxio per eam inhibeatur, cum fiat attractio ad partes maxime longinquas. Et post septimam diem dolore adhuc persistente, cucurbitula lateri erit affigenda, & cutis scarificanda, præsertim vt

ait

ait Alexander, vbi parua copia erit vacuanda: quòd per cucurbitulam cum extrahatur ex alto quod in affecta parte continetur, & admirari liceat, quomodo dolor, licet vehementissimus, conquiescat, vt neque fomento, neque alio pręsidio amplius indigeat. In dolore colico, in eo scilicet qui ex inflammatione ortum trahat, protinus vbi ægri vires valentes fuerint, sanguis erit mittendus, Gal. 2. meth. vena quę in cubito, pręsertim interna, Paulo, est aperienda. Et vbi vrina etiam propter inflammationis magnitudinem retineatur, ex malleolo inquit sanguinem esse detrahendum. In ischiade seu coxendicum dolore à sanguinis multitudine orto, vena secanda erit. quæ autem vena sit secanda, lib. de cur. ratione per venę sectionem Gal. ait, coxendicem iuuari secta vena poplitis, aut malleolorum. quinimmo addit: memini, inquit, me ischiadas, siue coxendicum dolorem vno die facta ex crure euacuatione curasse. quod etiam 10. de comp. med. per loca dixit. Eodem tamen in libro ait, tanquam inquit maximam vim ad affectionis curationem habeat totius corporis euacuatio, ab ipsa exordiendum est, non solum à cruribus, sed etiam à cubito primum sanguinis detractione facta. quorum vtrumque verum est & obseruandum, recenti quidem existente dolore præsertim cum totius repletione, vena cubiti erit secanda, utpote quæ maxime reuellat: inueterato autem existente dolore, pręsertim non existente in toto corpore sanguinis redundantia, vena quę in coxa reperitur, utpote quę uacuet sanguinem in uenis coxendicum existentem deriuando, ut hac ratione recte potuerit dicere Galenus ex istius uenę sectione uno se die curasse dolorem. In podagra autem & arthritide, seu morbo articulari, uena præseruandi gratia pluries erit secanda, ea sane, Aetio, quæ erit ex directo cruris fluxione infestati in brachio interna. & hac non comparente, media. & vbi manus dextra dolore infestabitur, vena in dextro crure erit secanda, quòd venæ sectio, vt ait Gal. lib. de cur. ratione per venæ sectionem, in ijs qui multo sanguine redundant, tale iuuamentum afferat, vt nedum cum inceperit podagra, seu morbus articularis, sed ægro nondum laborante, sed parato atque obnoxio huiusmodi doloribus, venæ sectione liberarit, 6. aph. 47. In comate seu cataphora non fit mentio, sed cum modo cum lethargo in causis conueniat, modo cum phrenitide, modo cum vtrisque, remedia etiam postulat, quę lethargo & phrenitidi conueniunt. In memoria abolita non fit mentio. In melancholia, ea scilicet, quę ex toto gignatur, principium curationis à venę sectione erit exordiendum, 3. loc. aff. uiribus ægri, & alijs consentientibus. In melancholia autem quę solo affecto cerebro fiat, ibidem ait quo ad hanc dispositionem sanguinis detractione non indigere. Eodem modo, ut opinor, in hypocondriaca seu flatuosa melancholia erit agendum, nisi multo sanguine redundet æger. In furore seu insania, ea præsertim quę excitatur ex feruenti sanguine, ante omnia sanguis erit mittendus ab externa cubiti uena, ubi aut ex flaua bile pręassata, aut ab exusto humore melancholico fiet, non fit mentio. In lupina insania accessionis tempore vena secatur, & sanguis euacuatur vsque ad animi deliquium. In catalepsi, ex Aetio vena superna in cubito erit secanda citra dilationem, & pro viribus sanguis extrahendus: & hoc, ubi æger multo sanguine refertus erit, uiręsque, ac ętas non prohibeant,

beant. In tussi non fit mentio. In difficultate spirandi, seu orthopnæa, præsertim sicca sine sputis, vel tussis citra puris collectionem, Gal. lib. 4. rationis vict. acut. præsertim vbi necessitas vrgebit, ante omnia incidenda erit vena, media sane aut interna in cubito, nec multa sanguinis copia extrahenda, sed quantum vires patientur. In conuulsione ex inanitione non fit mentio. in conuulsione ex repletione, si repletio fuerit pituitosa succorum citra sanguinis permixtionem, seu repletionem, purgante tollimus medicamento: sin autem repletio fuerit succorum pituitosorum non multum à sanguine distantium, mittendus erit sanguis ex media cubiti vena, non tamen vniuersim, sed pluribus vicibus: & hoc: quòd taliter affectis non oporteat mittere tantum sanguinis, quantum exigit morbus, sed aliquid symptomati etiam sit relinquendum, Gal. 1. art. cur. ad Glauc. cuius causa sæpe sudores eueniunt, vigiliæ molestant, & ęgri vires debilitantur. In conuulsione autem ex inflammatione vena quoque erit secanda, liberaliterque sanguis erit extrahendus, modo pluribus vicibus illum euacuemus ob dictam causam. In palpitatione cordis stante circa initia, vbi aut virtus aut ætas, aut aliud quidquā non prohibeat, secanda erit vena, interna sane dextri cubiti, vbi associata erit plenitudo. non existente autem plenitudine, sinistri. nam licet cor per frigidum in hoc affectu sit distemperatum, ratione tamen partis affectæ, quod princeps viscus sit, morbus cum sit magnus, confert sectio venæ, quanquam conferat etiam gratia reuulsionis, dum prohibetur humorum confluxus, præsertim cum ipsum cor imbecillum reperiatur, & ratione motus præter naturam palpitantis excrementa etiam trahat. qua ratione Gal. non dixit eos curari à venæ sectione, sed iuuari. In incubo, vbi sanguis redundabit, vena in cubito erit secanda vel media vel externa. In apoplexia statim sanguis detrahendus e dextra manu, ex humerali aut media vena, consentientibus viribus, ætate, & alijs: & hoc quòd affectus magnitudo id requirat tanquam princeps scopus secandæ venæ Hip. & Gal. quanquam venæ sectio in talibus ęgris maximo cum illorum periculo sit, Aetio: & hoc quòd sanguinis detractio vel occidat, vel liberet, & vbi non redit & motus, & mens, nihil spei supersit. copia tamen sanguinis non semel, sed partite erit extrahenda: & hoc, quòd commouere tantum oporteat, non autem exoluere, & calorem extinguere, vt ait Aetius. quare repetenda erit venæ sectio, quod aliud curationis genus vix vnquam sanitatem restituat, Celso. In resolutione nullum aptius principium reperit Aetius, quàm ordiri à venæ sectione, modo moderate fiat, ne ægri refrigerentur. In vertigine, & tenebricosa vertigine concedentibus circunstantijs secanda erit vena, Aetio, & Paulo, humeralis externa, vel media. non aceruatim extrahendo, sed pluribus vicibus, quod qualibet occasione ægri concidant. & adhuc perseuerante affectione, neque prędictis cedente, pręsertim si ex uaporibus calidioribus per arterias sursum elatis prædictæ affectiones fiant, arteriæ ipsę iuxta tempora sitæ, supra aures erunt incidendæ 3. loc. aff. quanquam vt ait Galenus, non omnes huius auxilij beneficio curati fuerint, tum quòd per altiores arterias, quæ ad cerebrum ex ipsius basi per retiformem ascendunt, vaporosus calidusque spiritus interim elabitur ac cerebrum implet: tum etiam quòd spiritus flatuosus potest ex insequenti cerebri intemperie oriri, quare antequam secetur summe laborandum est,

vt exquisite sciatur vnde id proueniat: & hoc, quòd vbi affectio prodibit altero duorum modorum iam dictorum, nullam vtilitatem ægri suscipiant ex arteriarum sectione. In epilepsia, si nihil impedierit, vena erit secanda non cubiti, sed crurum prius, Gal. lib. de cur. ratione per venæ sectionem, parumque sanguinis est extrahendum, idque fiendum accessione transacta. Sequitur vt percurramus locos secandi venam; vbi mutata sunt excrementa corporis. In distillatione sane, seu catharro descendente ad subiectas partes, præsertim si ex calidorum succorum redundantia fiat, vena externa cubiti humeralis dicta erit secanda. In eruptione sanguinis e naribus, 5. meth. Gal. tum ad contraria auertendus erit sanguis, tum ad proxima deriuandus, ex sectione venę sub eo cubito, qui profusioni e directo respondet; vbi scilicet ęger adhuc non erit resolutus: nam vbi sectio venæ impedietur, vtendum erit cucurbitulis scapulis affixis cum scarificatione, quòd hæc sit auersio sanguinis e naribus, Galeno: paulatimque sanguis e vena erit trahendus, et vbi paululum detraxeris, mox vnam horam intermittes, rursusque detrahes, post iterum atque iterum pro laborantis uiribus; quod hoc reuulsorio hoc modo administrato auxilio lib. de cur. ratione per venę sectionem validam se sanguinis e naribus eruptionem sedasse profiteatur Galenus. In profluuio sanguinis e renibus, præsertim quibus per circuitus quosdam, aut propter venæ rupturam in renibus factam sanguis excernetur, initio sanguinis impetus statim erit cohibendus venę sectione in cubito, Aetio, partiendo melius quàm vnica vice, ut paulatim eius reuulsio & diuersio fiat, Aetio. In cruenta vero spuitione, si ex gingiuis prodibit, impetus eius auertetur admota occipitio cucurbitula, sic ut cutis quoque incidatur. In muliere, cui menstrua non ferantur, cucurbitula incisis inguinibus adhibenda. & ubi ijs sanguis grauiter adhuc erumpet, loco cucurbitulæ, humeralis incidenda aut media. In muliere cui menstrua non ferantur, in talo vena erit secanda. Vbi à capite sanguis feretur, qui multus sit, euacuandus erit, Aetio, aut ad propinquas partes deriuando, quod fiet per nares, aut ad continguas partes diuertendo, quod fiet alicuius venę sectione, ne per negligentiam consuetudo fiat sanguinis in hos locos delabendi. Et perseuerante fluore cucurbitula quoque subacta plurima flamma occipitio erit aponēda. Si ob distillationem sequatur spuitio cruenta, quæ non multum acris sit, vena protinus in principio ert secanda Aetio & Paulo, humeralis aut media. Si sanguis vometur, vena in cubito humeralis, etiam si ex hepate in ventrem inferatur. Si à splene in uentrem, uena quę inter paruum, & annularem digitum in manu sinistra. Si ex spiritus uasis disruptis, aut eorum oris patefactis, aut alia quauis causa sanguis rejciatur, uena cubiti interna, Gal. 5. meth. paulatim detrahendo, quod non indigeant euacuatione, sed diuersione; nimirum ab ipsa affectione uacuati ut ait Aetius. & ubi cubiti uena non apparuerit, uena in talo, quæ (quod ad longinquiores partes fiat diuersio) Alexandro, magis proficit. Sin autem sputum cruentum fuerit ex uasorum exesione ab acri distillatione, præsertim ad pulmonem & pectus, ubi ęger ualidus fuerit, & multi sanguinis, statim à principio sanguinem mittit Gal. 5. meth. quamuis à uenæ sectione Paulus & Alexander caueant. quod intelligendum ubi admodum acris fuerit distillatio, quod ijs, qui ex erosione sanguinem reddunt, corpus soleat esse & gracile & siccum. In colera autem, & alui profluuio non

fit mentio, nec in ijs qui vrinam continere nequeunt. In diabete, vbi occeperit malum, nec ad perfectionem sit progressum, vena cubiti, Aetio & Paulo, quòd inueterato malo totum corpus reddatur acrius. In ictero, seu morbo regio 5. loc. aff. Gal. venæ sectionem dimisit, & purgationem commendauit, quamuis Aetius, & Paulus venam in cubito dextro secant. quod forte est intelligendum vbi simul cum bile sanguis redundabit. In ictero nigro ob lienis intemperiem, aut viarum ad illum obstructionem, interna cubiti sinistri erit secanda, quod perpetuo per venæ sectionem ingentem conspexerit vtilitatem in lienis affectibus Gal. lib. de cur. ratione per venę sectionem. In lactis redundantia nihil præstantius, quàm circa initia, vbi nihil impedierit, poplitis seu tali venam secare, copiosusque sanguis erit extrahendus. & vbi continget aliam mamillarum esse magis oblæsam, è directo vena secanda erit. & pręter venæ sectionem sunt prouocandi menses. qui vt ait Gal. 5. aph. 39. & 52. quibus menses mediocriter feruntur, ijs lac in mamillis, multum præsertim, non colligitur. In lacte vero in casei speciem, seu grumos conuerso, non fit mentio. In immodica autem vteri purgatione, seu sanguinis profluuio, venæ sectio in cubito facta internæ reuellet, præsertim vbi fuerit sanguinis redundantia, & reliqua non prohibeant: exiguumque sanguinis erit auferendum, iterumque vbi opus fuerit, erit iteranda. In profluuio seminis nihil. In muliebri profluuio, præsertim si ruber fuerit, vbi nihil obstiterit, sanguis erit mittendus ex cubiti vena, quòd hæc non solum materiam ad vterum confluentem diuertat, sed muliebris fluoris detentionem, ac constrictionem tutam efficiat. In vteri strangulatu, præsertim in quo facta fuerit menstruę purgationis detētio, secāda erit tali vena. In vteri prolapsu nihil. In urinę stillicidio, et in difficultate urinę nihil. In lapide vesicę nihil. In lapide uero renū, qui vehemētissimos afferat dolores, vbi quid nō prohibebit, vena erit secāda cubiti, Aetio, Galeno vero vena in poplitibus, aut iuxta malleolos, e directo renis patientis, quòd semper, & perpetuo seruanda sit rectitudo. quæ contrarietas hoc modo potest conciliari, quòd vt ait Gal. lib. de cur. ratione per venæ sectionem, ambiguum est an renes partibus superioribus an inferioribus ascribi debeant: quoniam vt ait Gal. lib. de renum affectibus dign. ac curatione, existente virtute valida, vena in poplite, vel quę ad malleolos erit secanda: vbi imbecillis, vena quæ in cubito: & hoc, quoniam si virtute existente debili infra euacuaremus, retentrix facultas, quæ est imbecillis, cum non possit retinere, vniuersam materiam in præceps rapi ad imbecillem partem assiduo defluxu sineret. In mensium suppressione omnibus consistentibus vena secanda erit, non ea quidem quę in cubito, vt ait Aetius: quòd vt ait Gal. lib. de cur. ratione per venæ sectionem, sectæ in cubito venæ mulierum purgationem retrahere & reuellere soleant, sed in malleolis aut poplitibus: & hoc, quod ex cruribus euacuationes tantum abest vt retrahant, vti pòtius menses promoueant. secanda autem erit vena non multo tempore ante statum mensium tēpus, sed tribus aut quattuor diebus anteuertentes consuetos mulieris circuitus, victum his tribus aut quattuor diebus extenuantem etiam ordinantes, Galeno, sectionem paulatim iterando vel in eodem vel in vtroque crure. In mola, sanguine multo redundante (quod in abundantia aliorum humorum purgandæ sint) prius interna cubiti vena, postea malleolorum vena erit se-

canda

da. In difficultate partus, & in secunda derelicta nihil, nec in lumbricis. Sequitur alterum genus euacuandi causam continentem, quæ per particularem sanguinis detractionem fieri solet. SANGVINIS DETRACTIO particularis, est euacuatio vniuersalis, sanguinem paulatim trahens, illumque potissimum, qui inhæret in ea parte, quæ læsa est, vt pars affecta a noxio humore subleuetur. Porrò quod dicitur: Particularem sanguinis detractionem esse euacuationem vniuersalem sanguinis, notat commune genus cuiusque generis phlebotomiæ, seu vniuersalis, seu particularis, ad differentiam purgationis, quæ solum vitiosos, non autem promiscue vniuersam humorum multitudinem detrahit. Et quod sequitur, huiusmodi phlebotomiæ genus paulatim sanguinem detrahere, facit differre huiusmodi particularem sanguinis detractionem a phlebotomia, & omnibus phlebotomiæ formis, quæ affatim vacuant. Et quod sequitur: Sanguinem ab ea potissimum parte detrahere, quæ læsa est, notat vsum huiusce modi vacuandi ad hoc institutum, vt sanguis, qui in aliqua parte inhæret, qui nec secta vena, nec medicatione reuelli potuit, huiusmodi remedij genere euacuetur. Modi autem exercendi particulare hoc phlebotomandi genus, tres sunt præcipui, hirudo, cucurbitula, scarificatio. illa quidem morsu trifidum vulnus infligente sanguinem vacuat, scarificatio vero scissione cutis scalpello minutim facta. in hoc conueniunt omnes, quod partem solam quam attingunt, euacuant, aut certe minimum ab alijs vicinis, nihil vero prorsus ex alto, aut ex distantiore loco proliciunt, nisi amplior aliqua vena subiecta vulneretur, sed tunc vires phlebotomiæ obtinebit. Sed hactenus de modis quibus causa continens, & materia à loco remeabilis, à loco affecto fugari potest; nempe repulsione, deriuatione, vacuatione. sequitur vt percurramus modos, quibus succurrere possumus materiæ in loco adeo infarctę, vt omni remeandi habilitate sit orbata, quæ sane nullo enarratorum modorum, nec repulsione, nec deriuatione, nec vacuatione tolli potuit. Quoniam vero materia remeandi habilitate priuatur, quia induratur: id autem quod durum efficitur triplici ratione fit durum, vel propter siccitatem, vel propter congelationem, vel propter plenitudinem; sequitur vt singulum emolliendi genus prosequamur, incipientes ab eo emolliendi genere, quod materiam emollit quę ex siccitate dura euasit, non multum excedente. EMOLLITIO DVRI ex siccitate non multum excedente est alteratio facta a calido moderato, & humido, vt id quod ratione siccitatis euasit durum, molle fiat. Ideo autem dicitur: Emollitionem duri ex siccitate, ad differentiam duri per congelationem, & duri ex plenitudine. Et quod additur, ex siccitate non multum excedente, ad id spectat, vt separetur ab ijs, quæ dura quidem sunt ex siccitate, sed ex siccitate excedente, sicuti os, & lapis. Et quod sequitur: Emollitionem huiusmodi duri fieri a calido moderato, & humido, eò spectat, vt notet causam efficientem huius generis emolliendi: & hoc, quòd humiditas corrigat siccitatem, caliditas vero temperata adiuuet, vt humiditas penetret ad profundum absque vi resoluendi. Illud verò non est ignorandum, quòd si aliquid durum euaserit ex siccitate multum excedente, tunc non amplius emolliri posse calido moderato, & humido; sed humido multo tenui admixto, par-

tibus igneis, vel terreis attenuatis. etenim quæ adeo dura ſunt per tantam exſiccationem, veluti oſſa, & lapides, non poſſunt per epicraſim emolliri, veluti ea quæ dura ſunt ex ſiccitate pauca. ob id patientibus calculos fruſtra exhiberentur calida, & humida, niſi humiditas eſſet admixta partibus tenuibus, ſeu acres ſint, ſeu acidę. Humida quidem eſſe debent, vt madefaciant, & colliquent: ſed hoc non ſufficeret niſi eſſet admixtum partibus; vel acres ſint, vt ſuccus chelidonij; vel acidæ, vt ſuccus limonum; vel acidæ ſimul & acres, veluti eſt acetum. quod ſi per infuſionem in eo factam alicuius rei acerrimæ fieret acrius, veluti ſcyllæ admixtione, tanto facilius incideret, & in minutas partes diſsiparet. atque hoc eſt illud, cur medici pro frangendis lapidibus, & calculis extollant maxime ſuccum limonum, & chelidonij, & oximel ſimplex, & ſcylliticum. At ſi durum aliquid ſit non ratione ſiccitatis, ſed propter plenitudinem, ab eodem, & ipſum efficiente, & alterante emollietur, à quo diximus emolliri id, quod euaſit durum ex ſiccitate moderata; nimirum à calido remiſſo vſque ad primum gradum, aut ſaltem accedente ad temperatum, aſſociato cum humido aereo, calido quidem, quod indigeamus aperientibus, vt materia replens exire poſsit. Apertio autem per calidum fiat, remiſsum vero, quoniam ſi excederet non tantum aperiret, ſed adhuc nouam materiam attraheret, & magis repleret, aſſocietur autem cum humido aereo, vt ſecundum quòd calidum aperit, humidum aereum illud relaxet, quod tenſum eſt. atque hoc eſt illud, cur medici ad emollien dum huiuſmodi dura ex plenitudine, ſicuti apparet in omnibus locis inflammatis, vtantur aqua tepida, decocto camomelli, althęæ, maluæ, butiro recenti, & oleo dulci, quale eſt ſabinum. Illud etiam non eſt ignorandum ab huiuſmodi emolliente moderate calido à medicis dolores ſedari, cum ab eo humores in loco contenti partes diſtrahentes, & ſolutionem continui molientes, per halitum diſcutiantur aperiendo meatus. quæ quidem apertio, ſeu rarefactio à calore moderato fieri ſolet, tametſi quandoque etiam altero efficiente vtantur, ſenſum ſtupefaciente, & mortificante, vt amplius propria iniuria non percipiatur, quod faciunt exceſsiue frigidis. ſed de his ſuo loco vberius agetur, vbi pertractabimus de arte ſedandi dolorem. Sin autem huiuſmodi alterans calidum ſit & ſiccum, medium ſcilicet inter inteſum, & remiſſum, aſſociatum aliqua vi aut aſtringente, aut emplaſtica, emollietur illud quod erit durum per congelationem à frigido. Notanter autem dictum fuit, id quod habet emollire durum per congelationem, à calido fieri debere, & ſicco, medio inter intenſum, & remiſſum, veluti ſunt ea quæ calfaciunt in ſecundo gradu: & hoc, quod ſicuti calida in primo imbecillia ſunt, & impotentia ad ſoluendam materiam congelatam: ita calida in tertio magis potentia ſunt, cum non tantum poſsint ſoluere, ſed etiam ſolutum reſoluere, & ſubtilioribus partibus materiæ reſolutis, reliquum poſtea materiæ gypſæum, & immedicabile relinquere. qua ratione etiam additum fuit: calidum hoc & ſiccum medium inter intenſum, & remiſſum, aſſociatum eſſe debere aliqua vi aſtringente, aut emplaſtica: & hoc, vt ſoliti vapores introrſum arceantur, & earum diſſlationem prohibeant. Atque hoc eſt illud quod ait Galenus: Nullum vehementer excalfaciens, ſiccanſque medicamentum aptum eſſe ad ſcirrhoſos affectus curandos: & hoc, quòd etſi quæ vehementer diſſoluendo

vacuant,

vacuant, trahunt, ac digerunt, etsi paucis primis diebus egregie processisse curatio videatur, id tamen quod de affectu restat, insanabile fit: & hoc, quòd partibus tenuibus digestis, reliquum veluti lapidosa concretio relinquatur. 2. art. curat. ad Glauc. & 14. meth. Atque hoc illud est, cur practici scirrhum à pituitosa materia per congelationem induratam emolliant maxime ammoniaco, bdellio, ladano pingui, & œsipo etiam humida ad emolliendum optima, nec vllo vehementer excalfaciente, siccanteve medicamento vtantur, sed ijs tantum, quę cum emollitione discutere possunt, veluti sunt medullæ omnes, pręsertim ceruina, & vitulina, adipes omnes, præsertim anserina, & gallinacea, butirum, althęæ radix, oleum quod astringens non sit, sed plane tenuium partium, quale est sabinum, in eo incoquentes interdum fœnumgræcum, aut althęæ comam: aceto quinetiam vtentes, præsertim præparata iam emollientibus materia: & hoc, quòd aceti vis, modo modice, & tempore debito admisceatur, maxime fit salutaris, dissecando crassos humores, ac resoluendo, præsertim in liene, & carnosis musculi partibus scirrho affectis, quòd partes huiusmodi raræ sint, nec timor sit vt nerui eius lædantur, dummodo nec sæpe, nec inter initia, nec longo tempore medicamentis ex aceto compositis, præsertim in ligamentis, & tendonibus vtaris. atque hoc est illud cur in lienis scirrho post emollientia medicamenta liquatum ammoniacum aceto ad luti crassitudinem maximum vsum præstet, altero postmodum die redeundo ad emollientia, veluti radice althęæ in adipe anserino, aut gallinaceo liquata, & cataplasmatis more imposita, quemadmodum discutit Galen. 14. meth. & 2. ad Glauconem. Præter hæc emollitur tumor durus lienis, & digeritur vnguento ex medulla cruris cerui, aut vituli, adipe anseris, gallinæ, oleo amygdalarum dulcium, & emplastro de meliloto, & ceratis Mesuę œsipatis, vt ammoniaco in aceto communi, vel scyllitico, Galen. 14. meth. addito oleo amygdalarum dulcium, vel capparum. quod remedium est efficacissimum, vt vnguento ex succo, vel substantia tota radicis brionię, aut ciclamini cum oleis prædictis, & cera pauca facto, quod efficacissimum est post alia dicta, ac certissimum, vt fotu ex decocto fiorum genistæ, radicum capparis, foliorum tamarisci, scolopendrij, asplenij ex spongia, vel vesica imposito, vt butiro liquato, & subacto diu, cum hoc decocto, & deinde spleni illito. Ad eundem modum vbi materia in hepate obduruit, emolliunt emplastro meliloti Mesuæ, vel malua, althæa, farina lini, fœnigręci, butiro, cerato œsipato Philagrij apud Mesuem: adhæc œsipus ipse cum oleo amygdalarum dulcium, vel butiro mire scirrhos emollit. qui si sint exquisiti, & absoluti, sunt insanabiles in hepate, & cæteris partibus, vt 2. art. cur. ad Glauc. Quanquam indicatione a parte affecta desumpta, quæ semper ex Galeno 14. metho. in omnibus tum morbis, tum symptomatibus memoriæ est habenda, ea quæ habent vim astringendi sunt admiscenda, ita tamen vt semper quæ digerendi, dissoluendi, ac molliendi vim habent, astringentia superent. Sed de his in morbis partium corporis humani, pręsertim iecoris affectibus vberius agetur. Ad eundem modum in tophorum curatione, qui in podagris nasci solent, progredientes medicamentis emollientem naturam sortitis, in lienis scirrho, & alijs enarratis: & hoc præcipue prę alijs ex omnium græcorum consensu, videlicet vetustissimo, acerrimoque caseo cum suillæ carnis præpin-

guis,ac veteris decocto contrito,& superimposito. Sed hæc de primo modo, & arte tractandi materiam à loco irremeabilem. sequitur maturatio, seu suppuratio, qua mediante pus effici solet,& reduci materia abscessus ad formam conuenientem. MATVRATIO est alteratio facta a calore naturali temperato conseruante, vel etiam augente substantiam caloris innati, vt materia ad optimam formam reducatur. Ideo autem dicitur:maturationem fieri a calore naturali, ad differentiam putrefactionis, quæ fit a calore præter naturam,& non naturali;temperato vero,quòd intemperatus, & dissimilis calori naturali maturationem non faciat. Et quod sequitur,maturationem fieri a calore naturali temperato,conseruante,vel etiam augente substantiam caloris innati,eò pertinet, vt seiungatur ab emollitione, in qua augemus qualitatem caloris:maturatio autem substantiam caloris respicit, vt illam conseruet,vel augeat.causa enim efficiens in pure mouendo temperatissima esse debet,& calori naturali simillima.atque hoc est illud cur medici pro maturatione manum patientis loco suppurando applicandam iubeant,aquam modice calidam,oleum duce,adipem suillam,farinam tritici: iubentes huiusmodi emplastica,vt meatus obstruentia non sinant calorem naturalem difflare. atque hoc est illud,cur practici in illa cerebri inflammatione,quæ phrenitis appellatur, vbi iam facta est inflammatio, & absolutum erisipellas, nec amplius in generatione est, admoueant capiti temperate calida, veluti columbum, capum, elurum, catulum, vel simile animalculum viuum per spinam sectum, & exenteratum,vt à vita calet,vel arietis pulmonem,aut hepar. similiter ab animali calente, & alijs in melancholia fieri solitis, veluti balneo capitis ex malua,althæa,viola,capitibus, & intestinis veruecum. Ad eundem modum si inflammatio in pectore fuerit,quę pleuritis dicitur,suppuretur oleo amygdalarum dulcium,camomellino,& cataplasmatis ex farina,aut muccagine seminis lini,fœnograeci,maluæ,althęæ,& radicum,flo.camomelli,meliloti,cum butiro recenti,& adipe gallinaceo coctionem promouent;& rupto abscessu, quod tussi fieri potest,aqua saccharata,vel hordei decocto vlcus tergent: si febris est remissior,etiam hydromelli,vel aqua ex melle distillata, & decocto cicerum rubrorum. denique vlcus glutinant bolo armeno, terra lemnia ad scrup. i. & cæteris in phthisi fieri solitis. Ad eundem modum in ventriculi phlegmone post digerentia (in statu non tamen sola, quòd resoluentibus perpetuo,& semper,astringentia,& partem roborantia sunt admiscenda,in ventriculo,& hepate ob actionis eius necessitatem,vt discurrit Gal.7. & 11.metho.) si resolui non poterit,quod tamen est longe optatius,lib. de inæquali intemperie,coquentibus suppurationem moliuntur, & vlcus vbi abscessus erupit tergent,siccant,carne implent,& cicatrice tegunt. Ad eundem modum in hepatis inflammatione, si resoluentibus phlegmon non potest sanari, sed suppuretur (quod dolores,& febres tunc intensiores declarant) vt ex aph. 47. 2. Coctionem hanc iuuant cataplasmate ex decocto ficuum siccarum, vuarum passarum,althęæ,maluæ, seminis lini,& fœnograeci,cum butiro,oleo amygdalarum dulcium,adipe gallinæ,anseris;abscessum dein rumpentes motu violento,veluti saltu,vomitu,tussi,sternutamento.ruptũ statim detergent; si vlcus est in gibba,vreticis,decocto cicerum rubrorum, vel hordei cum mulsa, vel aqua saccharata; si vero est in sima,cassia,manna, sero lactis caprini, &

aliȷs

alijs aluũ deijcientibus, tandem vlcus glutinant bolo armeno, sigillo lemnio. Ad eundẽ modũ, & ijsdem & fomentis & cataplasmatis pus producentibus adiuuantes. procedentes in lienis inflãmatione, quibus diximus esse procedendum in hepatis inflãmatione, vbi. s. in suppuratinem tẽdet lienis inflammatio, quod tamen raro contingit. Ad eundem modũ in renum inflammatione, si ad suppurationem deuenire voluerit. quod cognoscetur si ex idoneis medicamentis neque dolor, neque febris, nec grauitas conquiescat, suppurationẽ ac puris eruptionem mouent, et adiuuãt spongijs aqua et oleo assiduo imbutis; fotus gratia admotis. cataplasmatis ex farina hordeacea, furfuribus, ficubus, althęa, & similibus, superius in supurando hepatis phlegmone dictis, descensu etiam in solium ex emollientibus herbis, malua, althæa, camomello, lini semine, fœnogræco, perfecta suppuratione, quod cognoscetur si febris & dolores minores fuerint, si ruptura moratur, in potu exhibent vrinam ducentia, veluti fœniculi, pulegij, & origani, & similium decoctum. rumpunt enim suppurationem, & pus per vrinam expurgant, vel aluum subducunt clysteribus acribus, post puris emictionem, lac cũ melle præbentes, & alia quę in renum vlcere facienda esse dicemus. Sequitur DIGESTIO, quę maturationi similis, & eadem fere esse videtur, cum ab eodem ferme efficiente fieri soleat, & ad eundem fere finem. in hoc solum differre videntur, quòd vbi materia continens in loco existens infarcta, non erit adeo multa, vt resolui non possit, vtimur digestione; vbi autem per resolutionem dissolui non potest, & in vapores resolui, maturatione vtimur, reducentes materiam illam ad talem statum, vt vacuari possit. Atque hoc est illud, cur practici post euacuationem causæ antecedentis, & continentis soleant adhibere digerentia reliquias materiæ in locis affectis contentas. ob id in intemperie cerebri cum materia calida & humida seu sanguinea, & à materia etiam biliosa pendente (quanquam materia biliosa, quòd ob leuitatem, raritatem, tenuitatem facile exhalet, huiusmodi reliquias digerentibus vix opus habeat) reliquias huiusmodi materierum in capite relictarum clementer digerentibus dissoluere nitantur, vtentes fotu capitis ex feminibus altheæ, lini, fœnogræci, flo. camomelli, meliloti in aqua sufficienti coctis, vel ex oleo camomelli, vel gallo, columbo, hepate, pulmone magni animalis natura præcalido adhuc mortuo. Ad eundem modum in intemperie frigida & humida cerebri à pituita pendente, reliquias dissipare solent tum sumptis, tum admotis: sumptis quidem diamusci dulcis vel amari Mesuæ dracmis duabus, vel theriaces aut mithridati veteris dracma vna semel in hebdomada, horis septem ante cibum, vel acoro condita, vel confectione ex acoro tota sua substantia in id efficaci, horis duabus ante cibũ, per se, aut cum aqua betonicæ, maioranę, saluiæ, vel alterius capitalis facultate similis: admotis vero vnctionibus, irrigationibus, fotibus, cataplasmatis, emplasticis, saculis, odoramentis. & reliquis topicis remedijs ex oleo anethino, camomelli, liliorũ, costino, balanino, ex decocto capitaliũ prædictorum in lixiuio, euphorbio, castoreo. Hæc capiti cum alijs capiti applicare non formidantes, ꝙ in aurem etiam tuto à Galeno immittantur, ex pomo odorifero, maiorana, stęchadæ, gariofilis. cinnamomo &c. cum cera constante. nullum tamen horũ capiti admouentes, nisi ventriculo vacuo, quod à pleno vis magna vaporum calore suo in caput trahatur, quibusmet non solum à capite pituita purgatur,
sed

sed etiam intemperies frigida & humida ab huiusmodi materia causata emendari solet. Ad eundem modum post corporis totius euacuationem, atque etiã ipsius capitis, digerere solent reliquias materiæ relictas in obstructione cerebri à pituitosa materia, à qua secuta sit apoplexia, tum sumptis, tum admotis: sumptis quidem, veluti confectionis anacardinę scrup. i. quæ calore vehementi febrim etiam excitare solet, acoro vero condito, confectione ex acoro vero per se in ore retentis, vel etiam deuoratis cum aquis capitalibus, admotis vero capiti raso oleis liliorum, ex spica, ex euphorbio, ex costo, quod etiam capiti familiare est; emplastro Mesuę ex sinapi phlegmonem & vesicas excitante, & valenter ad cutim trahente; suffitu quoque castorei, & odoramentorum similiter valentium, cataplasmatis, fotibus ex valenter calidis siccis. Ad eundem modum in paralisi digerere solent materiam, applicando digerentia parti primariò affectæ, non autem ijs, quæ animali facultate ad sensum & motum necessaria priuantur, ob superiorem partium affectum, vt Gal. quendam ex casu è curru digitos habentem resolutos sanauit, emplastro non digitis sed spinali medullæ admoto, quia ea parte offensa, neruus qui ad illos digitos ferebatur, ex dolore phlegmonem, & ab ea obstructionem, quæ spiritum ad digitos ferri prohiberet, contraxerat. aduertendum autem vt mitia digerentia prius explorentur; veluti oleum camomelli, oleum vulpinum Mesuę ad neruorum affectus efficax: postea valentiora, veluti oleum de spica, costinum, de terebinthina Mesuæ, philosophorum eiusdem, aqua vitæ, & vnguentum ex puluere lumbricorum terræ olla in clibano siccatorum, ex galangæ, piperis an. vnc. iij. cum libris tribus mellis despumati, mire efficax in affectibus neruorum resoluendis. Amplius succum ireos, castoreum, emplastrum Mesuę ex sinapi: aduertentes ne huiusmodi valentia parti diutius adhæreant, ne vrant, aut phlegmonem accersant: balneis quoque aquarum medicamentosarum, præsertim sulphurearum, nitrosarum, & horum luto parti primariò affectæ admoto: cerebrum semper in huiusmodi affectibus corroborantes dracma vna theriaces veteris, aut mithridati, diamoschi dulcis, aut amari, aut acori veri conditi, aut confectionis de acoro, aut dracmas duas olei ex acoro in dies adhibendo, aut stecadem, quæ valde cerebrum calfacit, & siccat: pulueris etiam hyeræ aureus vnus prodest, piperis aurei duo. amplius camepithis in paralisi efficacissima, & sumpta & admota. Ad eundem modum in conuulsione, reliquias materię continentis neruis affixæ, quę proxime spasmum causat, digerere solent: veluti vnctionibus cum oleo liliorum, &, nisi febris adest, vulpino, costino actu calidiore, aut potius in his oleis, vel decocto catuli ex oleo, vel vino, vel aqua saluię partium conuulsarum balneo: vnguento quoque de bdellio in spasmo efficacissimo: pellibus luporum, vulpium, mellidum (taxones vocant) felium, veruecum & similium animalium: ac hepatis, pulmonibus à viuis animalibus vt vita calent, conuulsę parti, quandiu calebunt, admotis, & catulo viuo, in dorso secto, circumposito: vel partem in bouem, aut veruecem, aut aliud maius animal recens cæsum immissam continere, quandiu animal calebit: cucurbitula etiam parti conuulsæ applicata, leui quidem si paruus est spasmus, cum scarificatione vero si magnus: alioqui materia attracta & non vacuata conuulsionem geminaret. Amplius perfundendo frigida aqua partem

tem conuulsam, modo vlcus non adsit, & ęstas media sit, & iuuenis bene car nosus, calore intro à frigore compulso, reuocatione sanatur. Febris vero ephi meræ excitatio, & si Auic. salubris sit, his temporibus tamen tuto non tentare tur, quòd corpora horum temporum pleniore victu magis excrementosa, ad putridas potius quàm diarias sint opportuna. Amplius balneis quoque, post etiam totius corporis purgationem, pręsertim naturalibus, veluti sulphu reis, salsis, aluminosis, & quæ etiam à nobis fiunt ex sulphure, sale, alumine in aqua coctis, atque ex decocto herbarum cerebralium maioranę, saluię, be- tonicæ, camomelli, rorismarini: sumptis etiam materia resoluetur & robora- bitur: veluti acoro & huiusmodi imbecillioribus quotidie ad dracmas duas: fortioribus vero, veluti mithridato in hebdomada semel ad dracmam unam, aut si quotidie scru. i. aut semidracma. opopanacem quoque & castoreum dat Auic. post cibum, vt ab eo vis ipsorum obtundatur, non autem ante, ne cito ad hepar permeans ipsum læderet: quamuis et sumptum & admotum castor eum neminem vnquam læserit, Galeno. Ad eundem modum in epilepsia re liquam in cerebro materiam resoluere solent, & cerebrum frigidum & humi dum calfaciendo & siccando roborare tum sumptis, tum admotis: sumptis quidem acoro vero condito, et alijs supradictis, medicamento ex scylla, quod ad præcauendum epilepsiam præstantissimum est: theriaca, aut mithridato se mel in septimana sumpto: ijs etiam quę tota sua substantia morbo repugnāt, veluti ruta, pœonia præsertim mas, & modis omnibus admota, & odorata: cranium quoque maris in mare, fœminę in fœmina vstum, donec sit albissi- mum & puluerатum, potu quotidiano epilepsiam sanare testis est Gal. 11. simpl. de ossibus: ad hunc modum. In cerebri inflammatione illa, quę phreni- tis dicitur, materiam digerere solent adhuc in meningibus crassiorem & impa ctiorem ijsdem quibus digeri diximus materiam in capite à materia sangui- nea & biliosa, & admotis etiam capiti temperate calidis, veluti columbo, ca- po, eluro, catulo, vel simili animalculo viuo per spinam secto, & exenterato, vt à vita calet: vel arietis pulmone, aut hepar similiter ab animali calente. In intemperie autem pectoris aut pulmonum cum materia, à qua proueniat tus sis, materiam reliquam digerere solent trocíscis, & suffitibus Rasis à Matthęo Gradi expertis. In obstructione autem pulmonis, aut pectoris à materia pi- tuitosa crassa, à qua prouenit difficultas anhelitus, veluti asthma, materiæ reli quias siccantibus & dissipantibus resoluere solent, veluti suffitu cum thure, sulphure purgato, & etiam arsenico, quod mirum in his Gentilis prædicat, etsi sit deleterium, & ob id vix vtendum, nisi rite castigetur: sumptis etiam theria cha, mithridato, diamosco dulci & amaro, & similibus. In inflammatione au tem illa pectoris, quæ pleuritis dicitur, reliquias materię digerere solent admo tione linimentorum, vnguentorum, cataplasmatum, emplastorum, fotu per spongiam ex decocto camomelli, meliloti, furfuris, vel per vesicam eodem de cocto plenam, aut frixo cum pauco vino milio & furfure: initio tamen ab hu iusmodi fotu cauentes, vt ait Hippocrates, & Galenus 2. rat. vict. acut. quia materia largiore tracta, eam augerent, nisi materia esset flatulenta: quia tamē flatibus resolutis dolorem sedaret, oleis idoneis amygdalarum dulcium, ca- momellino, cataplasmate ex farina aut muccagine seminis lini, fœnigræci, mal uæ, althęę, & radicum, flo. camom, meliloti. In hepatis autem inflammatione

reliquias

reliquias materiæ digerere solent ijs sane, cum quibus perpetuo stiptica mixta sint, veluti absinthio pontico, rosis, masthiche, schenanto, spica nardi (ꝙ pars hæc opus habeat toti corpori commune, & ad vitam necessarium) cum camomello, meliloto, anetho, althęa, siue decocto ad fouendum hypocundrium dextrum, siue ex ijs tritis sacculo, siue linimento, vel vnguento ex oleo lilij, camom. anethini, absinthij. In obstructione autem hepatis, vice digerentium tergentibus erit procedendum. In morbis lienis cum ijsdem digerentibus reliquias materiæ quibus diximus esse vtendum in reliquijs materię post hepatis inflammationem cum ijsdem obseruationibus. In obstructione autem, & renum inflammatione, vbi inflammatio cœpit declinare, discutere solent materiæ reliquum sessione ægroti in fœnogræci, altheæ, seminis lini, maluæ, interdum etiam artemisiæ, marrubij, & saluię decocto vsque ad lumbos, illinitione pubi & lumbis hordeaceæ farinæ cum fœnogræco, & semine lini in mulsa elixata, aut caricarum decocto: pessis quinetiam ex butiro, medulla ceruina, adipe anserino, gallinæ, & similibus paratis. In visione imbecilli ab humore largiore, reliquias materiæ resoluere solent, & roborare sumptis quidem veluti nuce muscata (qua vna in dies mane sumpta, visionem recuperat Mesues) mirobalanis chebulis conditis duobus bis aut ter in hebdomada sumptis ad roborandum plirisarcotico, acoro vero condito, diacoro ad dracmas duas mane & vesperi hora somni, mithridato, diamosco dulci & amaro: admotis vero oculo veluti emplastro Mesuæ, succo & aqua fœniculi in vase æreo per residentiam purgato, qui cum saccaro, & melle, & folijs auri æstate insoletur, vt fele gallinæ, perdicis, piscium, animalium autem rapacium, & aliorum natura calidorum, vt leonis, canis fel acrius est: suis, aut ueruecis, agni est clementius, piscium vero fel est clementissimum. Ad eundem modum in suffusione materiæ reliquias dissoluere & dissipare solent partim sumptis hora somni, ut cum cibi vapore vis eorum in cerebrum & oculos rapiatur. vt dracmis duabus confectionis Humain Mesuę laudatis: admotis vero (sed corpore prius exquisite purgato, aliter vi ea, qua digerunt, nouos etiam vapores & humores ad oculum traherent) & primum clementioribus, vt oculus sensu tactus exacto pręditus, valentioribus etiam assuescat, veluti fœniculi, rutę aqua, vel succus per residentiam purgatus, aqua ex melle distillata, vel puluere sacchari candi multis probato, vel vrina pueri nondum polluti cum pauco fęniculi distillata, vt seruari diutius possit, nec oleat, & balsamo ob eius penuriam vsu raro, & puluere ossis sepiæ: & vbi his malum non cedit, valentioribus postea vtentes, veluti fellibus animalium: sed primum clementioribus, qualia sunt piscium, ouium, agnorum, gallorum, perdicis: deinde acrioribus, vt auium prædaciarum, accipitris, aquilæ, falconis, & tauri, bouis, & apri. Sed hactenus de modis, quibus materia existit in vnaquaque particula ita infarcta, vt neque repulsione, nec deriuatione, nec purgatione, nec phlebotomia vacuari possit, sed emollitione solum, & maturatione, quæ post maturationem aut erumpere solet aut artis vi & incisione, & ipsarum partium diductione euacuatur. Quoniam vero materia aliquando ita pertinaciter, & in profundo existit, vt nullo enarratorum instrumentorum genere euacuari possit: ars alia instrumenta adinuenit, quibus materia in profundo pertinaciter adhærens à centro ad circumferentiam violenter attrahi potest: quoniam vero & violenter & vio-

entius trahi poterat, ideo duo genera instrumentorum adinuenta fuerunt: quorum primum, quod vi, sed non adeo multa, dropacem: alterum vero quod maiori violentia trahit, sinapismum appellarunt. Apud modernos, quòd pice plerunque fiant, picationis nomine designantur. quorum sane singulum quid sit non incommode assequemur, si prius percurramus quid sit attractio, quæ vtriusq; naturam tanquam genus eorum habet explanare. ATTRACTIO est mutatio de vno loco ad alium versus partem trahentem, facta a calido, & sicco valido tenuis substantiæ, in substantia terrestri fundato, vt calor naturalis, aut materia euocetur ad extra. Ideo autem dicitur, esse mutationem de vno loco ad alium, ꝙ motus localis sit commune genus auersionis, repulsionis, deriuationis, & attractionis. Quod sequitur: Attractionem esse mutationem de vno loco ad alium versus partem trahentem, facit differre attractionem à repulsione, quæ à se versus alias partes expellit. Et quod sequitur: Attractionem fieri medicamento calido, & sicco, valido, & terrestri subiecto fundato: notat causam efficientem, quæ quidem calida esse debet, quod calidi sit attrahere, sicca vero, vt attractum retineri possit, valida vero, quod calidum, & siccum quanto est validius tanto magis trahat. ob id calida in secundo moderate; magis quæ in tertio; omnium maxime quæ in quarto trahit. Et quod ait diffinitio, huiusmodi calidum, & siccum fundari debere in subiecto terrestri, notat quod cum attractio sit motus, motus autem in tempore fiat, si in tenui substantia essent fundata cito exolescerent. atque hoc est illud cur in diffinitione additum fuit, huiusmodi caliditatem validam in subiecto terrestri fundari debere, vt pertinaciter in hoc subiecto inhærens, sui pertinacia etiam materiæ pertinaci in profundo existenti opponi possit. Quod postmodum sequitur: Ideo attractionem fieri, vt calor naturalis, aut materia euocetur ad extra: notat causam finalem ipsius attractionis, quæ quidem duplex est: altera, in qua quærimus euocare calorem ad extra ad aliquod membrum, vel propter aliquam ægritudinem, vel frigiditatem extrinsecam, ita debilitatum, vt ad atrophiam, & siderationem maxime vergat. qua ratione vt nutriri possit, violenter calorem attrahere solent à centro ad circunferentiam, & ad membrum illud calore priuatum: altera vero, in qua, non quidem vt calor, nec vt membrum nutriatur, attractione vtimur, sed vt materia viscida in profundo impacta velociter a centro ad circunferentiam attrahatur. Ex cuius notione facile erit cognoscere naturam dropacis, & sinapismi: nam actio quæ dropace fit, erit attractio aut caloris, aut materiæ in profundo pertinaciter hærentis, facta a calido, & sicco vsque ad tertium gradum in terrestri substantia fundato, vt calor naturalis, aut materia euocetur ad extra. itidem & actio, quæ sinapismo fieri solet, erit attractio materiæ in profundo pertinaciter existentis, facta a calido, & sicco valido vsque ad quartum gradum in terrestri substantia fundato, ad hoc instituta, vt materia euocetur ad extra. quæ quidem diffinitiones cum ex declaratione superioris diffinitionis manifestæ esse possint, nec inter se differant, nisi quòd attractio cum sit vniuersale genus harum duarum specierum attractionis, explicita etiam fuit causa efficiente generica, & confusa, & illimitata: actiones vero, quæ dropace, & sinapismo fiunt, cum sint species determinatæ, & limitatæ, determinato etiam, ac limitato effi-

ciente declaratæ fuerunt: dropax quidem efficiente calido tertij gradus; sinapisimus verò, cuius attractio violentior est actione dropacis, efficiente calido quarti gradus. atque hoc est illud, cur pro conficiendo dropace, qui praxim exercent vtantur galbano, pice, sagapeno, vel pluribus istorum, secundum varietatem corporum, quibus applicentur, mollium, & durorum magis, & minus: vt hac ratione in corpore molli pice vti soleant, galbanum verò tanquam violentius, & calidius omittant, in hunc modum: Picis vnc. i. olei nardini vnc. i. nam necesse est oleum quoque calidissimum esse, vt aperiat, & ad attractionem disponat, simul bulliant duabus, aut tribus ebullitionibus: Et ijs ab igne amotis (quòd pulueres coctionem non admittant) addentes pulueris gingiberis, piretri, nasturtij, vel seminis nasturtij an. vnc. i. & hæc omnia incorporata simul super corium extendantur, & secundum varium finem vario modo illo vtentes. Etenim vbi membrum calfacere opus erit, ita vt nutriri posit membrum illud, corpus in balneo aquæ dulcis erit ponendum, vt attenuata cuti, & membro, statim dropax appositus ad actum trahatur, tantumque temporis dropax in membro relinquetur, quoad rubuerit locus, neque à rubedine diutius permittatur, ne calor attractus resoluatur, & membrum adhuc frigidius euadat. quinimmo remoto dropace, vt calor naturalis in loco retineatur, aliquo oleo emplastico erit inungendus, veluti camomellino, in quo tragacantha, & gummi dissoluantur, vt calor attractus clausione pororum retineatur. Quod si scopus erit attrahere materiam impactam in membro in profundo, veluti in spasmo materiam impactam in neruo attrahere solent, absoluendus erit locus, & fricandus aliqua re calida, dein dropax erit applicandus, & cum rubebit locus, amouendus erit, oleoque erit inungendus, qui vim possideat remouendi materiam illam, & causam spasmi continentem ad superficiem vi dropacis attractam; veluti oleo de costo: iterumque dropax erit apponendus vsque ad rubedinem duntaxat; quòd vltra rubedinem in loco moram trahens, escharas, & vesicas inducere soleat, qui postmodum est scopus, & finis ipsius sinapismi: ratione cuius à dropace videtur differre; quanquam etiam in hoc differant, quod in sinapismo semper materiæ quæratur attractio, & magis violenter: in dropace autem non solum materiæ, sed etiam caloris attractio fiat, & in attrahenda materia sinapismus valentius attrahat; vt aliud non videatur esse dropax quam præparatio ad sinapismum. quare cum vtriusq; finis idem sit, differens secundũ magis, & minus, quòd dropacis finis sit rubificatio, sinapismi autem eschara, & vesica: sequitur quòd etiam ex eademmet materia in genere conficietur sinapismus, ex qua etiam dropax, differente solum secundum magis, & minus. ob id calidis in quarto gradu vtuntur in sinapismis conficiendis, veluti sinapi, & euphorbio recenti (nam inueteratum huiusmodi facultate priuatur) quod tantæ adustionis est, vt eius quoq; vapor videatur adurere. cantharides etiam ad hoc faciunt, buprestes, flammula Iouis, batrachion, stercus columbinum putrefactum, pilulæ caprarum spiratæ. Modus conficiendi apud modernos duabus potissimum materijs confici solet: Ficis aridis, & pinguibus in aqua positis, & contusis quoad fiat pasta, commiscentes puluerem alicuius istorum iam enarratorum, vel partes duas caricarum cum vna parte æquali puluerum, vel partes duas caricarum cum parte vna puluerum, in

hunc

hunc modum: Caricarum drac.ij. pulueris sinapis, vel cantharidum drac.i. cum fermento; quòd, vt ait Gal. cap. de fermento, validissimum est ad attrahendum. Non ignorandum tamen est diuersum esse modum conficiendi dropacem, & sinapismum: nam dropax adeo extenditur, vt totum membrum amplectatur; sinapismus vero tanquam efficacior, quantitatem vnius aurei non excedit. Atque hoc est illud, cur practici in Ischiade, quæ repellentia non admittit, purgato corpore, valenter foras ex profunda cotyle trahentibus vtantur, veluti cataplasmate ex stercore columbino, & clysteribus acribus. Et vbi his morbus non cedet, sed adhuc infestabit, ad sinapismum accedunt; veluti sinapi cum caricis, vel etiam per se illito conferente, Paulo, vel hunc in modum: Ex seminis sinapis in aceto fortissimo macerati vnc.ij. caricarum vnc.iiij. stercoris columbini in vino albo decocti vnc.iij. mellis anacardini vnc.i. misce, & fiat sinapismus. vel ex cantharidum alis abiectis drac.ij. staphidisagriæ drac. iij. cum fermento, & aceto fiat medicamentum: quanquam præter hæc Paulus, & Aetius iberidis herbæ vsum extollant, tanquam in totum ischiadico sanitati restituentem; videlicet ex eius radice diligenter tusa, & suilla axungia veteri modica excepta, adeo vt emplastri speciem representet, & linteolo densiori illita locis maxime dolentibus imponatur, ac incumbat; mulieribus quidem non infra duas horas, viris autem per quatuor horarum spatium, si id perferre poterunt, quod tumores excitet cum ardore, & rubore, veluti etiam sinapismus. postea æger in balneum inducendus, eaque omnia peragenda, quæ ab alijs auctoribus animaduertuntur. quod remedium, & vtendi modum ex Damocratis etiam auctoritate ponit Gal. 10. de comp. med. per loca, præter ea, quę ex Archigene recenset. Sequitur cauterizatio, quæ quidem est actio medica actioni dropacum, & sinapismorum maxime similis, & conformis, differens solum secundum magis, & minus, cum sint quidam gradus adustionis. cuius sane vsus in arte medica maximus est, & fuit etiam antiquitus, tametsi temporibus istis sit obsoletus. & qui in ischiade etiam, si igne sub genu externa in parte inustio fiat, diuturnis coxendicum doloribus valde conferre soleat. Porro CAVTERIZATIO est combustio imperfecta igne recte, & conuenienter facta, vt membrum excitetur, corroboretur, & euacuetur. Ideo autem dicitur cauterizationem esse combustionem, quod combustio sit formale genus huiusce actionis, quo differt ab alijs ingenijs medicis. Et quod sequitur: Cauterizationem esse combustionem imperfectam: notat cauterizationis genus non esse quamcunque combustionem, sed eam duntaxat, quæ imperfecta est, cuius finis, & terminus est rem combustibilem vsque ad carbonis naturam immutare: qua ratione imperfecta combustio appellata fuit, quod vltimum finem non assequatur; nimirum incinerationem: & hoc, quòd carbo adhuc ratione humidi ab igne inflammetur, & in cinerem transmutetur, qui amplius inflammari non potest. Atque hoc est illud quod ait Galenus 5. Therap. cap. 4. Cauterium ideo applicari, vt res vertatur in escharam adustam, quæ habet rationem carbonis. Quod postmodum sequitur: Combustionem imperfectam ab igne fieri: notat causam efficientem, qua mediante cauterizatio a medicis fieri solet, tametsi apud artis medicę professores duplex reperiatur genus efficientis combustionem; alterum ignis, alterum vero medicamentum,

in potentia secum vim ignis habens, vnde medicamentum causticum appellari solet, quod ideo in potentia ignis vim habere dicitur, quòd opus sit, si ignis operationes habet exercere, ad actum à calore naturali deducatur, et fiat ex potentia actu ignis: qua ratione nostris alterum cauterium actuale, alterum vero potentiale appellari solet. Illud tamen non est ignorandum, vt traditur 5. de simpl. med. cap. 4. quod etsi combustio, & cauterizatio duplici efficiente fieri possit, igne, & medicamento, quod causticum appellatur, præstantius tamen esse, & tutius cauterizare igne actuali; quàm medicamento potentiali. cuius rei ratio hęc est, quòd ignis cum sit forma simplicissima, nihil vltra combustionem in membro relinquit, sed actionem suam perficit, propter summam quam habet agendi vim: medicamentum autem non perficit actionem suam propter agendi vim, quam habet, sed ratione, qua à tota substantia membro contrariatur, & illi est inimicum: cumque sit compositum quoddam, non solum comburit, sed & alia multa nocumenta in membro inducit, corrumpendo calorem membri naturalem: vnde fieri solent estiomena, gangrenæ, & huiusmodi alia nocumenta ab Abubachere enumerata: ex quo sequitur cauterizationem medicamento caustico factam, inuentam potius fuisse gratia adulandi viros effęminatos, ignem formidantes, cum occulte faciat, & longiori tempore id, quod ignis vis, & tuto, & cito efficere potest. Atque hoc est illud, cur in definitione facta sit mentio ipsius ignis, & non alterius efficientis ab igne. Et quod sequitur: Recte, & conuenienter facta: notat artem exercendi huiusmodi instrumenti genus. recte autem & conuenienter exercebitur, si prius consideratum fuerit, an sit cauterizandum; nimirum quòd hoc remedij genus sit violentissimum, argumento illud esse potest, quod incisio si soluit continuum, substantiam tamen ipsam dimittit: at combustio, præterquam quòd soluit continuum, substantiam etiam absumit, & humidum vniuersum: ita vt cauterizatio sit solutiua continui, corruptiua substantiæ, complexionis, & compositionis, in quibus consistit totum hominis esse. Qua ratione cum sit extremum remedium, considerandum erit, an cauterium sit adhibendum, necne: quòd extremis morbis extrema exquisite remedia sint adhibenda. Tunc autem scietur adhibendum esse, si morbus ita pertinax erit, vt propter multitudinem materię periculum sit ne locus putrescat: sique recte perpensum fuerit, rubificantibus non posse trahi quantum oportet, vesicatorijs non posse penetrari ad profundum, incisione non posse euacuari totum: tunc enim ilico, vt prohibeatur putrefactio, aliquo vehementi exsiccante, & comburente erit vtendum, præsertim vbi non dabit inducias, sed periculum immineat ne os ipsum putrescat: quantitas vero combustionis ex quantitate morbi erit elicienda. Tempus comburendi commodum erit tunc, post scilicet præmissam exquisitissimam totius corporis vacuationem, 5. 6. & 7. Aphor. Gal. quòd dolor fiat maximus. Modus comburendi elicitur ex modo ipsius morbi. nam si intentio erit exsiccare locum, in quo contineatur materia, quæ non multum distet a cuti, vstionem faciemus instrumento confecto ex rotulis planis, quemadmodum est arbor iurisconsultorum: si in superficie solum, & parum, instrumento vtemur facto in forma sphęrica, quod huiusmodi figura in puncto solum contingat: sin autem scopus erit penetrare ad profundum, instrumento habente formam gladij, veluti

dij, veluti fit in craneo, in quo non oportet multis in locis comburere, & hoc, quòd periculum sit propter membranam. Et veluti etiam in hydrope, in qua materiam scopus est euacuare. Quam ob rationem vbi non multum erit aduertendum, eligemus materiam ex ęre, si multum, ex ferro, quod æs tenuius sit, ferrum autem crassius: & in materia crassa ignis potentior sit, quàm in rariori, ut propter has diuersas rationes forsan Aristoteles ęs, Abubacher autem magis ferrum laudarit: Auicenna autem aurum, quòd esset magis simile naturæ humanæ. vbi perpendendum etiam diligenter erit, plerasq; partes esse quę habent neruos & chordas, vt multi scrophulas adurentes vsserint arterias iugulares, & mortem intulerint. Amplius considerandę erunt reliquæ circumstantiæ, æstas, tempora calida & sicca, & huiusmodi alia. Et quod sequitur in diffinitione, cauteriorum actionem esse combustionem imperfectam, factam ad hoc, vt membrum exsiccetur, corroboretur, & euacuetur, notat finem huiusce instrumenti. Notandum tamen est, multiplicem hunc finem quandoque vniuersum à medicis intendi, quandoque verò pro parte: vniuersus quidem velut cum applicatur ischiæ, id est vertebræ coxæ in descensu mucositatis à capite ad uertebram, vbi pituita redundat, coxa relaxatur, & os facile excidit: tunc enim ratione horum trium simul applicamus cauterium, vt ait Gal. 6. Apho. 60. quandoque verò fit principaliter vt euacuetur, quemadmodum in hydrope: quandoque vero vt corroboretur & exsiccetur, veluti in suppuratis in hepate, vt ait Gal. 7. Aph. 38. Ex quo sequitur fontanellas istorū modernorum non esse cauteria antiquorum: & hoc, quod fontanellæ in omnibus deuient à causa finali cauteriorum: nimirum quòd cauterium semper loco affecto applicetur, & ad hunc finem, vt exsiccet: fontanellæ vero locum humectant, cauterium intendit locum affectum reddere sanum, fontanellæ sanum efficiunt ęgrum: vt his rationibus concludendum sit fontanellas non esse cauteria antiquorum. Notandum autem est præter dicta, Galenum vti etiam cauterio ad prohibendum nimium sanguinis fluxum, velut in vulneratis, vbi enim cætera non sistunt hæmorrhagiam, inurit locum illum vnde exit, vt facta crusta, & eschara supprimatur sanguis. vbi autem cauterio opus erit vti in partibus internis, veluti in habentibus maximum narium fętorem, quo in casu inuri solent carunculæ illæ mamillares: vel in ano vbi adsit fistula, vel in vtero, tunc cannula erit conficienda, & luto ex aceto & terra lemnia erit munienda, insperса vt ait Auic. aquis frigidis. Sed hęc de arte remouendi vitia eorum quę in humano corpore continentur, & de modis varijs, quibus materia in loco affecto contenta, quæ non repulsione, nec deriuatione, nec uacuatione, aut per medicamentum, aut phlebotomiam eijci potuit, nec mollitione, nec maturatione, nec loci incisione, nec digestione, violenter, aut rubificantibus, aut cōburentibus euacuatur.

IO. PAVLI PERNVMIA PATAVINI

De Curatione morborum

LIBER SEXTVS.

SECVNDVM nunc genus restat eorum, quæ prę ter naturam nobis inesse proposita sunt: morborum nempe, qui vt ortu, ita & curatione causis succedunt. Etenim etsi morborum partium corporis humani quidam adeo recentes sint, vt ex causarum curatione & remotione penitus tollantur (& hoc quoties partes corporis humani contentorum vitia nulla adhuc firma stabilique constitutione contraxerunt) Quoniam tamen plerumque adeo firmiter causæ partibus vitia inusserunt, vt etiam quòd causę tollantur genitus tamen affectus in partibus corporis humani adhuc persistat. Sequitur igitur vt percurramus, qua arte post causarum omnium remotionē sint auferendi: si prius memoriæ repetamus quot vitiorum genera partes corporis humani contrahere possint. quod quidem non incommode assequemur ex cognitione naturalium constitutionum partium corporis humani. Porrò cum partes humani corporis duplices sint, alię similares, organicę aliæ: ac similarium recta constitutio sit concinna ex quattuor primis qualitatibus conflata temperatura: organicarum vero formatio recta: sequitur etiā quod duo erunt prima, ac summa morborum & vitiorum genera. quorum alterum quòd partis similaris eucrasiam peruertet, morbus similaris: alterum, quod organi rationem infringet, organicus appellabitur. Et quoniam vtrique parti commune est, vt simul sint, & continuentur: sequitur quòd huius vnionis dissolutio, morbus vtrique communis esse dicetur. Ea vero ratione, qua genera hæc morborum simul inter se commisceri possunt, sequitur quartum vitij genus, quod morbus compositus, eo quòd ex miscella dictorum morborum originem trahat, appellari potest: vnde etiam ortum trahent quattuor summa remediorum genera: alteratio, apertio, vnio: & quartum, quod omnium

simul

simul vim depellendi habeat: quorum singulum qua arte administrandum sit, non incommode assequemur, si prius percurramus quid sit vnumquodq; illorum: incipientes ab alteratione. Quoniam verò eadem vitia, quæ penes qualitates inducuntur in contentis partibus etiam corporis humani similaribus inuruntur: sequitur quòd etiam ab eodem remedij genere, nempe alteratione, erunt tollenda. cumque iam alterationis singulam speciem tam penes primas, quàm secundas qualitates declarauerimus, & singularum naturam manifestam fecerimus in causarum tractatione, sequitur igitur vt percurramus materias & medicamenta, quibus vti solent practici pro alteratione, atque immutatione intemperierum partium corporis humani, si prius illud prænotatum fuerit, quod etiam in arte curandi notatum fuit, pro recto & conuenienti vsu medicamentorum, quibus morbi partes corporis humani occupantes sunt depellendi. Partium primo, seu locorum affectorum semper esse considerationem, et memoriam habendam, nempe considerando eorum substantiam, quòd aliter curetur membrum carneum, vbi adsint & venæ, & arteriæ; aliter membrum exangue, sicuti etiam neruus: Modum substantiæ, vtrũ molle, durum: quòd alia remedia poscat durum, alia molle: Temperaturam, an frigida, an calida. Plasma seu compositionem, an habeat cauitates interius. Colligantiam, an habeat colligantiam cum membro principali. Situm, an sit in profundo, an vero in superficie: Sensibilitatem, an parum vel valde sensibile sit. Operationes, an seruiat vniuerso corpori. Et hoc, quod ex horum consideratione medicamenta varia applicanda sint. atque hoc est illud, cur intemperies ventriculi calida frigidis his depelli soleat. neque enim semper in ventriculo imbecillo vtendum calidis siccis astringentibus. quem errorem præceptoribus suis appingit Gal. 7. meth. sumptis quidem veluti syrupo cidoniorũ, rosato, ex succo oxalidis, de ribes, cum duplo aquæ rosarum, plantaginis, oxalidis, diarrhone abb. aut communi, & trium sandalorum, conserua rosarum, saccharo rosato, carne cidoniorum, sumptis horis tribus ante pastus. quæ omnia, præter oxalidem, astringendo quoque laxam à calore partem roborant: admotis vero oleo rosato, cidoniorum, mirteo per se vel cum rosis, balaustiis, malicorijs, sandalis, spodio, corallio, forma linimenti vel alia: cauentes semper, vt ait Gal. 7. meth. ne ventriculum, partem natura frigidam, immodice refrigeremus, & sic vim eius coctricem prosternamus. Ad eundem modum intemperies calida ventriculi complicata cum appetitu abolito, velut in cibi fastidio, seu inappetentia, reflectentibus caliditatem & corroborantibus erit alteranda oleo rosato, citoniorum, vel hoc unguento: si dictis oleis additur succi lactucæ, cichorij, portulacę vel solani vnc. i. sandalorum & corallorum rubeorum scrup. i. cum pauco aceto, ac exigua cera fiat vnguentum: vel citonium accipias, & in posca decoquito, contundito, ac stomacho impone. vbi vero intemperies calida erit associata cum lienteria, ad extra alterabitur illinitione ex oleo citoniorum, mirtino, rosaceo, vel citoniũ in vino astringente decoctum, ac contusum: cui adijciatur hypocistidis, & boli armeni drac. i. coralliorum & sandalorum rubeorum an. drac. ij. chię mastices drac. s. illiniatur venter. item sacculus ex purpureis rosis siccis, sandalis corallis, balaustio, hypocistide, corticum citri, cinnamomi, chię mastices pauca quantitate, & in succo citoniorum & aqua rosacea pręmacerentur, & pluribus vici-

bus

bus modice calidis ventri applicentur: vel hoc vnguento seu cerato ab extra ventriculo, & intestinis auxilianti: olei citoniorum, rosacei, an drac. i. olei de absinthio vnciam mediam, sandalorum, & corallorum rubeorum an. drac. ij. hypocistidis, balaustiorum, & acaciæ an. drac. i. chiæ mastices drac. s. cum pauca cera, & vino astringenti fiat vnguentum seu ceratum. At intemperies ventriculi sicca, humectantibus erit tollenda, veluti tollitur febris hectica: lacte scilicet, balneo, ex decocto maluæ, violę nigrę, lactucę, capitibus & intestinis veruecum, vino imbecillo, fuluo, diluto, & humectantibus herbis. Intemperies verò ventriculi frigida & humida, ad quam imbecillitas consequi solet, calfacientibus & exsiccantibus, & laxitatem perpetuo prospicientibus depelletur: veluti syrupis stomachicis calidis, quorum prçstantissimi sunt syrupus absinthij. Ro. etiam hepar roborans, syrupus seu miua cidoniorum aromatica, syrupus menthæ, cum duplo aquæ menthæ, & absinthij præcipue, ell. rosato Galeni, galanga puluerata cum vino albo sumpta, vel in pilulas cum syrupo menthæ, vel simili formata per horam ante cibum, & dia galanga secreto quibusdam remedio, præsertim ad flatus ipsius resoluendos, gingiberis conditi radice vna mane sumpta, vel theriacę, aut mithridati drac. i. semel in septimana, granis piperis 6. 7. 8. integris, ne puluerata ad hepar rapiantur (quod fere calidum est, quibus ventriculus est frigidior) hora ante cibum dimidia deuoratis, tunica vero interiore ventriculi gallinarum, ventre mergi, & strutiocamelli ab alijs laudata, à Galeno vituperata: admotis vero ventriculo oleis calidis, de spica, mentha, absinthio, mastice, & vnguentis, ceratis, emplastris ex ijsdem oleis, cera, & aromatibus stomachicis, vt nuce muscata, xiloaloe, gariofilis, galanga, mastice, mentha, absinthio: fotu ante pastum spongia imbuta vino aromatico, cui incocta sint menthæ, absinthij, schænanti an. manip. i. cinnamomi, ciperi, calami aromatici, an. drac. ij. mastices, nucis muscatæ an. drac. i. Post hunc fotum, poris iam adapertis, illiniri poterit oleis prędictis. Amplius bombax bene carptus eodem vino aromatite mersus & siccatus, deinde pulueribus prædictorum aromatum fartus in epithema ventriculi, forma scuti consutum, tectum, ligatum imponatur; vel ex ijsdem sacculi: pueri quoque carnosi non facile sudantis venter admotus, Gal. lib. 5. simp. teste cap. 5. calore suo concoctionem potenter adiuuat, & catulus pinguis, & palma manus quæ sit carnosa. Vbi vero eadem intemperies ventriculi humida sit cum frigiditate, ventriculum relaxans, ad quam sequatur nausea & vomitio, alteranda erit intemperies, & roborandus ventriculus. intus pharmacis ex trium piperum generibus drac. i. ex vino tenui potatum, vel diacinnamomum, aut diarrhodon, aut aromaticum rosaceum: extra, hoc vnguento ex chiæ mastices, aloes an. vnc. i. diluantur & dissoluantur in oleo de absinthio, ac nardino, & cum purpurea lana ventriculo imponantur: aut hoc modo: ℞ olei masticini, de absinthio, nardini an. vnc. i. menthę siccæ, cinnamomi, maceris, galangæ an drac. i. chię mastices drac. iiij. misce, & cum pauca cera fiat vnguentum: vel hoc sacculo: ℞ vtriusque menthæ, et absinthij p. i. cinnamomi, chię mastices, ligni aloes an. drac. ij. corticum citri, maceris, calami odorati an. drac. s. gariofilorum scrup. i. rosarum rubearum siccarum manip. s. omnia contundatur, simulque misceantur, & formentur saccelli in figura scutiformi, & stomacho imponantur: qui insuper poterunt

macerari

macerati in vino græco, in quo absinthii parum fuerit decoctum, & sæpius ite rati applicentur calidi. vbi magis emplastris vti volueris, chiam masticem assume, quæ in oleo nardino, ac de absinthio diluatur, & maceretur quantum satis sit, ac dimidiam quantitatem eius ipsius aloes adiice, adeo vt in empla stri formam redigantur, & in corio scuti formam obtinente extende, & vtere: & si mauis cinnamomi, maceris, gariofilorum, ac calami odorati exiguum puluerem, addere poteris: ex torrido item pane vino græco macerato, & vtra que mentha, ac absinthio contusis, ac cinnamomi, aloes, & chiæ mastices pul uere optimum medicamentum ad frigidum, ac laxatum stomachum efficies. Intemperies verò frigida ventriculi, & intestinorum etiam cum lienteria in sequente, si cum pituitosis succis erit associata, vomitu prius auersa, & euacua ta, & materia præparata syrupo de absinthio, de mentha; dein vacuata pulue re hyeræ simplicis Gal. post euacuationem alterandas erit ante cibum per tres horas vnc. 5. syrupi de absinthio, aut ex mentha cum pauco puluere cinna momi, galangæ, exceptis oleo masticino, de absinthio: aut hoc vnguento: ℞ olei masticini, & myrtini an. vnc. i. de absinthio vnc. 5. cinnamomi, galangæ, maceris an. drac. 5. spicæ scru. ii. chiæ mastices drac. i. cum cera, & vino odorato fiat vnguentum: aut hoc sacculo: ℞ vtriusq; menthæ, & absinthii an. p. i. chiæ mastices, cinnamomi, ligni aloes, et corticum citri an. drac. ii. gariofilorum, ma ceris, galangæ, calami odorati an. drac. i. rosarum rubearum siccarum m. i. 5. fi gurentur sacculi scuti formes, qui pauco vino odorato sæpius inspersi, & pau co cidoniorum succo macerati calidi applicentur: intelligo autem ut sint abun de calidi: & hoc, quod tale esse conuenit cum primum imponitur talium vnum quodque: quippe quod tepida omnia ventriculi firmitudinem dissoluunt, 8. meth. med. Amplius poterit apponi Gal. ceratum stomachicum dictum. Ea dem frigida intemperies ventriculi, ad quam sequi solet cibi fastidium, seu in appetentia; si frigiditas erit associata cum humoribus viscosis frigidis, prius præparatis iis, quæ ex oximellite aut muria componuntur, veluti cappares ex oximellite parati, & oliuæ, quæ ex muria, aut oximellite condiuntur, & picra ipsa dissecante, ac detergente lentos, et crassos humores, 6. de tuen. san. ad duas drac. post frigidorum euacuationem hoc modo erit alteranda dicta intempe ries ventriculi frigida; cum diatrionpipereon, quòd qui frigidum uentrem pos sident, si eo quotidie vtantur, nihil incommodi sentiant, 6. de tuend. san. quan quam iis, qui ad frigus propensiores sunt, diaspoliticon magis conueniat, & etiam theriaca: & quibus venter nimis erit refrigeratus, medicamenta ex pi pere, & gingibere confecta erunt exhibenda, in hunc modum, vt 6. de tuend. san. facit Gal. Accipiendo succi malorum cotoneorum, quæ dulciora, maio raque sunt, ac minus acerba, sextarios romanos duos, mellis optimi tantun dem, aceti sextarium vnum & medium: & cum super prunas modice coxe ris, & spumam detraxeris, immittes vnc. iii. gingiberis, piperis albi vnc. i. dein de rursus in humili igne decoques, donec mollis crassitudo existat: qua crassi tudine stomachica medicamenta præparari solent: idque maxime est dan dum ieiunis in mediocri quantitate: quanquam nec si a cibo sumatur, quid quam lædat, & prius pranso ante cœnam duabus horis, aut tribus commo de dari possit. Verum est, quòd huiusmodi medicamentum est satis acre, sed pro varietate temperamenti ipsius ventris frigidi, tuto poterimus medieta-

tem piperis,ac gingiberis assumere. Extrinsecus etiam ijs,quę stomachum,& fouere,& corroborare possunt;veluti oleo masticino,nardino, de absinthio: vel hac inunctione: Ex menthæ siccæ, ligni aloes an.scrup.i.mastices drac.iij. aloes drac.ij.succi absinthij drac.iiij.olei nardini, & masticini an. vnc. s. ceræ quod satis sit,fiat vnguentum: vel sacculos adhibendo in hunc modum: Ex absinthij,menthæ an.p.vno,corticum citri,ligni aloes, cinnamomi, mastices an. drac. ij. maceris,galangæ ana drac.i. rosarum siccarum p.ij. omnibus rite contusis figurentur saccelli ad formam scuti,qui vel per se,vel in vino græco macerati, prius applicentur,& pluries iterentur. Emplastrum quoque confici poterit ex palmulis,mastice,aloe,vino,hordei farina,ac croco;adiectis oleo nardino,ac absinthij succo,necnon addendo ceræ,& terebinthinę parum. Sed hæc de curatione intemperierum ventriculi. Illud autem non est prætermittendum,ab intemperie frigida in ventriculo flatus plerunque gigni, & in toto ventre. qui sane huiusmodi medicamentis erunt dissoluendi; primum clementioribus, vt temperate calidis,veluti camomello, meliloto;dein valentioribus,vt baccis lauri,allijs,Gal.7.& 12.meth.aniso,cumino,galanga,cum vino aromatite,aut cretico dulci,seu maluatico,vel diacumino, diagalanga, dianiso; & valentiore his, confectione ex baccis lauri cum vino bono sumpta: cucurbitula quoque ventriculo, vel etiam vmbilico admota miraculi modo affectus flatulentos repente mitigat,aut tollit,Gal.14.meth. Sequitur hepatis intemperies: & primum,iecoris calida intemperies,veluti post febres biliosas relicta,quæ sane persanabitur aqua hordei,vuis passis calidis, quales sunt quæ clibano coqui solent, hepati tota substantia familiaribus, vt quæ etiam hepaticam dysenteriam persanent.intibus vero & hepar lupi,& limacum caro hepatis intemperiei tum calidæ, tum frigidæ tota substantia salubria sunt;modo ablatus sit limacum lentor multis lotionibus,& frictionibus in lixiuio calido,vel aqua calida sali aut arenis mixta: aqua etiam ex limacibus distillata mane ad vnc.vi.sumpta hepar imbecillum mire roborat. Amplius tolletur intemperies hepatis calida,ad quam hepatica affectio sequatur, huiusmodi morsulis factis: Ex tria sandalorum drac.i diarrhodonis abb.scrupu.i.seminis cichorij scrup.s.vuarum passarum drac.iij. seminum melonum drac.iiij.sacchari dissoluti in aqua cichorij, & rosarum quantum sufficit, formentur morsuli, quorum quilibet sit ponderis vnc.i. exhibeanturque cum pauca aqua, in qua folia,& radices cichorij,vel hortulanæ endiuiæ fuerint decoctæ. Extrinsecus epithemate frigido hoc modo facto: Ex succi cichorij,hortulanæ endiuiæ,lactucæ, seu solani an.drac.iiij. aquæ rosarum rubearum, & cichorij, seu endiuiæ an.lib.i.sandalorum,corallorum rubeorum an.drac.iiij. aceti albi vnc.ij. misce, & fiant epithemata,hyeme actu calida, æstate vero subfrigida: vel hoc vnguento: Ex olei rosacei, de absinthio, myrtini, & de papauere, seu nimphęa ana vnc.i. sandalorum omnium, & corallorum rubeorum an.drac.ij.succi cichorij,& lactucæ an.vnc.s.aceti parum, cerę quantum sufficit;fiat vnguentum: vel hoc cataplasmate; Ex folijs plantaginis,& cichorij,ac malo cotoneo in aqua, & oleo rosaceo decoctis,ac contusis,adiecta hordeacea farina,& exiguo croco cum pauco aceto. Intemperies uero hepatis calida, & sicca post humorum præparationem infrigidantibus, & humectantibus, veluti syrupo violaceo,& cichoraceis,& victus ratione temperata,

perata, & ad humidum vergente, præsertim carne, & iure pullorum, velut etiam in atrophia fieri solet proueniente ex intemperie hepatis calida, & sicca, & lacte asinino, humano, et hordei etiam decocto erit tollenda. ijsdemm et tolletur hæc intemperies calida, & sicca hepatis, à qua proueniat elephantiasis, scabies, & lepra. in elephantiasi tamen addenda erunt ea medicamenta, quæ fiunt ex viuiperis, qualia sunt theriaca, pastilli seu trocisci theriacales, & sal theriacale. nam tametsi hæc omnia calida sint, & sicca, ea tamen ratione conueniunt, vt ait Gal. 10. de simpl. med. cap. de carne, quòd sui caliditate, & subtilitate faciant euaporare materias congestas, quæ sunt in ambitu corporis, & in ipsis visceribus. parantur autem viperæ multis modis, & comburuntur præcipue: & hoc, vt ait Gal. lib. de Theriaca ad Pisonem, vt medicamenta facta tenuiora facilius in altum corpus penetrare possint: verum est, quòd huiusmodi medicamenta calidiora in intemperie hepatis calida, & sicca sunt commiscenda medicamentis ipsa contemperantibus, veluti saccharo rosato, violato, borraginato. Amplius adiuuabitur huiusmodi intemperies ducentibus vrinam, quæ tamen non sint calida, veluti est asplenum, seu cetrach, quod sui tenuitate, non autem caliditate vrinam prouocat, & veneris capillus. Extra vero tolletur inunctione ex oleo rosato, amygdalino, & similibus, & balneis aquæ dulcis, in quibus sint decocta ea quæ humectant: cuiusmodi sunt decocta ex pedibus castratorum iuuenum, & huiusmodi, & balneis moderate calidis ex decocto betonicæ, camomillæ, & similibus. Pro tollendis autem crustis, & alijs affectionibus cutis, balneis erit vtendum abstergentibus, in quibus decocta sint semina fœnugræci, radices lapathi, lingua vaccina appellata, & flores fumiterræ, & huiusmodi: & balnea, in quibus decocta sint sulphur, alumen, camomilla. Amplius viperis integris decoctis in oleo amygdalarum amararum: quo decocto inungendum erit corpus vniuersum: vel hunc in modum: Ex saponis albi multoties loti cum aqua rosacea libra media, pulueris ireos, storacis, calaminthæ, singulorum vnc. i. pulueris betonicæ drac. iij. misce cum oleo rosato, & fiat pila, cum qua fricetur corpus vniuersum in balneo existens. Sequitur hepatis intemperies frigida, quæ sane contrarijs calfacientibus erit tollenda: his tamen semper obseruatis, primum vt addantur clementer aperientia: & hoc, quòd fere simul adsit obstructio à congestis in eo, per imbecillam sanguificationem, excrementis, addendo etiam modice adstringentia, quæ partis principis robur tueri possint, aut restituere. Amplius tenuium partium esse debent tergentia, lenientia, vt dicta excrementa vacuentur. quas vires habent terebinthina, cinnamomum, vuæ passæ, pistachia, schenantum, spica nardi, absinthium ponticum; vt etiam eius ipsius vnius vsu hydrops sanetur. cuius species omnes hydropis dracmis duabus diacurcumæ mane cum aliquo liquore, vt aqua absinthii sumptis, sanari scribit Auicenna. E. dialaccæ etiam cochlear vnum hepar roborat, rhabarbaro etiam tolluntur hepatis vitia, & aliorum medicamentorum freno bis in hebdomada sumpto ad dracmam vnam, dysenteriam hepaticam persanante, & trociscis de eupatorio cum syrupo absinthii, eupatorii. ad extra vero tolletur frigida hepatis intemperies, ad quam hepatica affectio sequi solet, huiusmodi linimento: Ex oleo camomellino, nardino, anethino, sampsucino, lentiscino, seu de absinthio: vel hoc vnguento: Ex succi eupatorii, marrubii,

& fumarię an.drac.iij. assari,spicæ nardi,& celticæ an.scrup.i.cinnathomi,iunci odorati, & ligni aloes ana scrup. ʒ. olei rosati,camom.& de absinthio ana vnc.i.ceræ quantum sufficit,aceti parum;misce, & fiat vnguentum : vel hoc cerato:Ex fœnugræci,farina hordeacea, seminis lini, ac lupinorum ana drac. iiij.flo.camomil.eupatorij,absinthij,meliloti, iunci odorati ana scrup.i.myrrhæ, mastices, corticum thuris ana drac. ʒ. olei anethini, nardini, rosacei, ac de absinthio ana vnc.i.ceræ quantum sufficit,fiat ceratum,& vtere: Vel hoc epithemate: ℞ succi eupatorij,marrubij,fumariæ,cichorij ana lib. ʒ. dein accipe radicis capparorum,filicis,& cichorij ana drac.iij. absinthii, flo.camomil. fol.plantaginis ana pug. ʒ. chamedrios, camepitheos drac.iiij.seminis dauci, anisi, & fœniculi ana drac.i.spicæ, stęcadis drac.i.ʒ. fiat decoctum secundum artem in aquæ pluuialis sufficienti quantitate, de quo accipe libras duas, miscetoque cum prædictis succis, ac aceti vnc.ij. adijcito, & vtere. Sequuntur lienis intemperies,quæ sane eandem,vt inquit Paulus, cum iocinore curationem postulant,cibis ijsdem, potibus simplicissimis, pharmacis, ac fomentorum irrigationibus,oleis, & vnguentis. Sequitur intemperies calida renum, quæ plerunque calculi est effectiua causa, quæ sane refrigerantibus erit temperanda,quæ tamen astringentia non sint, ne vijs astrictis materiam retineant: ac si externe lumbi erunt aperiendi,pelles, plumas, calorifica cætera lumbos tangere prohibentes,admouentes renibus inter duas telas ceratum Gal.refri. vel sandal.vel ex cera alba,& oleo violato,vel nimphęato, vel cucurbitino, singula quarta parte horę ablato, & dum refrigeat iterum admoto: quanquam in aere frigido tepidum sit applicandum. Calida vero intemperies renum,aut sine materia,aut cum materia calida renibus imbibita,ad quam diabetes sequi solet,quę sane ex aqua tollitur hordeo tosto confecta,aut succo malorum punicorum cum frigida permixto, vel decocto mirtillorum, pomorum, seu pirorum astringentium: Extrinsecus huiusmodi topicis lumbis,seu renibus,pectini,& hypocundrio præsertim dextro illinitione oleo rosato,omphacino,præcipue citoniorum,et mirtino:adhuc oleo de papauere,seu de nimphęa cum pauco aceto,ac cera: vel hoc vnguento. Ex sandalorum omnium drac.ii.succi plantaginis,& cichorii an.vnc.i.olei rosacei,& mirtini an. vnc.i. ʒ.ceræ,& aceti parum; fiat vnguentum. Renibus autem & pectini hoc vnguento:Ex succi lactucę,& portulacę,ac foliorum pampinorum vitis, seu solani,seu vmbilici veneris an.vnc.i.farinæ hordei vnc.i.ʒ.gummi draganti infusi in aqua rosacea drac.iii.cremoris seminum citoniorum drac.iiii. olei rosati,mirtini,& de nimphęa an.vnc.i.hypocistidis,balaustiorum, corallorum rubeorum,et rhu obsoniorum an.scrup.ii.aceti,et ceræ parum,fiat vnguentum. processu temporis adiici poterit papauaris succus,seu hiosciami,cremor etiam seminum papaueris,& eiusdem oleum.& vbi volueris cataplasmatibus vti, hoc modo:Ex foliorum hiosciami,papaueris,solani,& rosarum an.m.i.portulacæ,vmbilici veneris an.m.ʒ. cremoris seminum papaueris, & cotoneorum an.drac.iii.farinæ hordei pug.i.ʒ.sandalorum, & corallorum rubeorum, ac balaustiorum an.drac.i.olei rosati,mirtini, et cidoniorum an.vnc.i.contundantur,misceantur,et cum succo solani,seu foliorum vitis,pauco aceto addito fiat cataplasma. Sequitur vesica,quæ sane intemperie frigida laborare solet,à qua vesica reditur imbecillis,ad quam ischuria, seu vrinę suppresio procedere solet.

re solet. & non solum ischiadia, sed etiam vrinæ incontinentia ab huiusmodi intemperie frigida afficiente musculum vesicæ à natura factum ad astringendum, quę profecto tolletur assiduis insessibus seu fotibus in fœnugræci, seminis lini, althææ, rutæ, sampsuci, ac artemisiæ decocto cum oleo, & loci inunctione ex oleo rutaceo calido sæpe per diem & noctem, & maxime post insessus: & hoc vnguento: Ex olei nardini, costini, & rutacei an. vnc. i. olei de scorpionibus & irini an. vnc. ʃ. masticis, florum stęchadis an. drac. ii. castorei drac. i. sagapeni & bdellii an. drac. ʃ. dissoluantur gummi in vino albo, & addita cera fiat unguentū. In hunc etiā vsum confert unguentū, quod dicitur dialthea. Sequitur vterus, sed primum expediamus vasa spermatica: quæ quidem. vbi intemperie calida & humida simul erunt affecta, ad quam sequi solet gonorrhea, seu seminis profluuium, his erit depellenda: circa lumbos & pubem medicamento ex rosaceo, maxime omphacino parato, aut pauco vino cum linteis lineis, aut in melino oleo pauco vino addito madefactis, aut spongiis posca imbutis, aut cataplasmate ex palmulis, malis, acacia, hypocistide, ænanthę, rhoe et similibus: necnō insessionibus ex lentisco, rubo, mirto in vino austero, aut etiā aqua ipsa decoctis: & per interualla vnguentis ex iis succis compositis astringentibus, aut succo semperuiui, aut lactucę, & nimphææ, & rosaceo, & cera. Vel hoc vnguento: Ex olei rosati omphacini, citoniorum, de nenuphare, & mirtini an. vnc. i. cremoris seminis lini, & seminum citoniorum extranei cum aqua rosacea an. drac. ʃ. foliorum rutæ, agnicasti, & menthæ siccorum an. drac. ʃ. succi poligoni, portulacæ, semperuiui an. vnc. i. ʃ. pulueris corallorum & sandalorum rubeorum, sanguinis draconis, & boli armeni an. drac. i. ceræ quantum sufficit, aceti parum, misce & fiat vnguentum. etiam lamina plumbea lumbis supposita multum refrigerare consueuit in somno. & vbi plumbi duritiem non tolerabunt, ex prędictis herbis refrigerantibus quędam arefacta substernantur, quibus addes viticis folia, rutæ, ac calamenthæ, et rosæ: prosunt enim hæc citra renum læsionem. pręterea huiusmodi pastillis: Ex seminis rutę, agni casti, & vrticæ an. scrup. ʃ seminis lactucæ, portulacæ, plantaginis, & papaueris albi an. scrup. i. seminum coriandrorum præparatorum, & canapis torrefactorum an. gr iiij. diacalaminthę drac. ij. cornu cerui vsti, seminis rosarum, sandalorum, & corallorum rubeorum an. gr. vii. seminum melonum drac. iii. sacchari dissoluti in aqua rosarum quantum sufficit: formentur pastilli, quorum vnum cum pauco vino rubeo astringenti, aut pauca aqua, in qua ferrum sæpius fuerit extinctum, assumant pro qualibet vice. At vterus vbi intemperie calida laborabit, ad quam mensium suppressio fiat, post purgationem humoris biliosi, post frictiones & vincula partium inferiorum, & cucurbitulas pubi, & inguinibus affigendas, balneo aquę dulcis erit vtendum, & insessione, ex malua & althęa, & violis, hordeo, & camomelli floribus decoctum parando: & inunctione pubis, & inguinum huiusmodi vnguento, ex olei amygdalarum dulcium & amararum, & olei de cucurbita an. vnc. i. adipis anseris, & butiri recentis an. drac. iii. ladani drac. ii. fiat vnguentum: & pessis ex contusis maluarum & althææ radicibus, hordeo decocto, saccharo rubeo, adipe anseris vel gallinę, omnibus contusis & simul permixtis, & serico linteo veteri inuolutis: prius tamen quàm immittantur, in oleo amygdalarum ducium, vel de cucurbita intingantur. & hoc tempore

cremor seminum melonum, vel cucumeris cum aqua hordei cum corticibus paretur, aut aqua capillorũ veneris, vel in aqua radicis glycirrhizę fuerit decocta, & exhibeatur. Insuper pastillis ex prędictis paratis, & reliquis seminibus cõmunibus, qui à balneo, seu insessu cũ prędicta aqua hordei, aut capillorum veneris præbeantur. Et vbi hæc non suffecerint, confugiendum erit ad ea, quę Mesues vocant medicamenta. Vbi uero vterus intemperie frigida laborabit, ad quam itidem mensium suppresio sequi solet, balneis mineralibus ad rẽ facientibus erit utendum: uel ubi naturale haberi non poterit, insessione in aqua, in qua artemisia, camomilla, pulegium, calamintha, sauina, maiorana, & ruta fuerint decocta. ex quibus saccelli etiam parari poterunt, qui calfacti in latere irrorato ex pauco vino albo applicentur, sæpius iterentur, & foueantur partes circa vterum. insuper suffitu ex aromatibus muliebria ducente, Hipp. 25. 5. Aph. quòd vasorum ora obserata aperiat, humorum crassitudinem extenuet, & obstructiones incidendo liberet, vt ait Gal. in commento, & inunctione in imo ventre, pube, & inguinibus ex hoc vnguento: Ex olei liliacei, & irini an. vnc. i. amygdalarum amararum, & de capparibus an. vnc. 5. succi rutæ aut sauinæ, & artemisię an. drac. iiij. ladani drac. vij. cerę quantum sufficit, fiat vnguentum: pessis etiam vbi opus fuerit primo mitioribus, dein valentioribus. mitioribus quidem ex anserino seu gallinaceo adipe, saccharo rubeo, & pauco croco: interim adijciendo mercurialis herbæ contusę parum, aut tantundem artemisiæ, aut sauinæ, aut pulegij, & vbi valentioribus erit vtendum, myrrha, bdellio, galbano, aristolochia, rubia tinctorum, abrotano: adiectis ijsdem prius contusis, ac linteo serico, aut lineo tenui, ad formam digiti humani inuolutis, oleoque irino aut liliaceo prius infusis, mulieris pudendo immissis, adeo vt os vteri attingant, cruribus tamen alligatis, vt vbi opus sit promptius valeant auferri. pastilli quoque ex seminis fœniculi, dauci, & seseli an. scrup. i. cinnamomi, cassię, cuiuslibet, scrup. 5. seminum melonum & cucumeris drac. 5. sacchari dissoluti in aqua melissophilli, aut capillorum veneris quantum sufficit, formentur pastilli, & vtere temporibus dictis cum aqua mulsa, aut aqua capillorum veneris. mirifice quoque conducunt pastilli ex myrrha, si dracmam vnam exhibeas cum aqua mulsa, aut aqua capillorum veneris. Sequitur pectus & pulmones: quæ quidem vbi intemperie calida à materia relicta laborabunt, depelletur ijs elegmatibus, quibus diximus materiam pulmonibus conceptam expui facilem reddi, & foris thoracem inungendo oleo violato, frigida vero intemperie ijsdem elegmatibus, quibus diximus materiam expui facilem reddi: et foris inunctione cum oleo amygdalarum dulcium per se, aut cum butiro recenti, & croco pauco, vel etiam oleo & muccagine seminis lini, fœnograci, maluę, althææ. frigida vero intemperies organorum respirationis, præsertim musculorum thoracis, ad quam tussis, sed non ita vehemens sequi solet, depelletur, pectus inungendo calidis vnguentis: vt camomellino, anethino, amygdalarum dulcium, butiro, ac anseris, seu gallinæ pinguedine. vel hoc vnguento, Ex butiri recentis, pinguedinis anseris an. drac. ij. olei irini, & amygdalarum dulcium an. vnc. ij. farinæ fœnugræci, seminis lini, & althęę an. drac. 5. radicis althææ, helenij, & glicirrhizę an. drac. i. cum cera fiat vnguentum. per calfacientia enim instrumentorum respirandi frigiditatem emendamus. quę autem ex defluxu humo

ris

tis contingit,sequenti libro curationi symptomatum dicato,vbi de tussi agetur, manifesta fiet. Sequitur caput, cuius quidem intemperies calida,ad quam dolor sequi solet, depelletur somno, Apollonij auctoritate. 2. de comp. med. per loca.aquæ potu, aut vino aquoso Gal. vbi aqua exhiberi non poterit,& sumptione vnc.i.s.syrupi de infusione rosarum, aut ex nimphæa, vel violacei, cum duabus vel tribus vncijs aquæ borraginis,vel cichorij. extra vero caput erit inungendum iuxta sinciput propter laxitatem coarticulationis iuxta coronalem commissuram,quod illic ob ossium tum tenuitatem, tum raritatem, facilius uis medicamentorum intro recipi posit. quo in loco rosaceo caput erit illiniendum,aut irrigandum. proximum à rosaceo erit camomillinum.mensura autem rosacei & camomillini ab ardoris magnitudine, & paruitate,& habitu corporis, ætate, & alijs circumstantijs erat circumscribendi: vt pueris,eunuchis,& qui molli carne præditi sunt camomillino, in alijs rosaceo. à papaueris tamen & mandragoræ succo erit abstinendum, quòd non citra damnum refrigerent,Gal.quare hoc modo erit refrigerandum caput: Ex olei rosacei vnc.ij.aquæ rosarum vnc.i.aceti vnc. s. aut prædictis, succi semperuiui, portulacæ, seu lactucæ vnc.i.immiscendo : aut tantundem aliorum medicamentorum infrigidantium:vel cremorem addendo seminis cidoniorum, maluarum, aut althæę, seu psilij drac.iij.vel iiij.& loco rosacei, violaceo,de cucurbita,et ex nimphæa oleo utendo,& cũ cera ac pauco aceto ad unguenti formam sincipiti applicando.Poterit etiam alterari sacellis ex rosis, violis, hordeo, lentibus, ac nimphæę folijs prius contusis: vel vbi malueris alterare embrocha,hoc modo: Ex folijs maluarum, violarum, & rosarum an.pug. s.florum nimphæę drac. iij. pampinorum, seu capreolorum vitium, portulacæ seu semperuiui an.m.i.camomelli,meliloti, & fœnogræci an.drac. ij.coquantur secundum artem, & fiat embrocha, addendo aceti parum,præsertim si dolor intra cranium erit.qua ratione prædictis omnibus medicamentis erit immiscendum.odore etiam alterari poterit, ex aqua rosacea & mirtillorum cum exigua aceti portione.Ad eundem modum si ad intemperiem calidam cerebri sequatur mania,irrigatione erit alteranda,ex rosarum, violarũ, solani, foliorum lactucæ an.pug. s. corticum papaueris albi drac. ij. florum camomillæ drac.iiij.florum stæchadis drac.i.Et cum prius bullierint in debita aquæ quantitate, additoque pauco aceto iuxta coronalem commissuram,loco prius abraso caput irrigato. confidit autem Aetius valde pharmaco ex papaueris capitibus cum ptisanæ succo,aut aqua exhibito pondere vnius cochlearis.interdum non vna vice,sed intermissa die vna,rursus exhibendo. asserit enim hoc medicamentum ab affectione liberare post venæ sectionem.suffimento etiam alterari poterit,ueluti fit in calida intemperie cerebri,ad quam sequatur distillatio, velut ex mannæ, seu corticis thuris, labdani, mastices, an.scrupu. s.sandalorum rubeorum & luteorum, & corallorum rubeorum an.drac.i.rosarum rubearum siccarum incompletarum drac. iiii. fiat puluis, qui vbi vsus exigat carbonibus ignitis inspergatur.calida verò intemperies aut sola,aut cum materia,seu succo calido, ad quam sequatur mania seu furor, aut insania, irrigatione capitis rosaceo cum pauco aceto, aut poligoni succo,vel oleo anethino imbuta petia lanea aut linea sincipiti imposita,& frequenter remota,aut huiusmodi irrigatione: Ex rosarum, violarum, solani

foliorum

foliorum lactucę an. pug. 5. corticum papaueris albi drac. ii. florum camomillę drac. iiii. florum stœchadis drac. i. bulliant in debita aquæ quantitate, & addito pauco aceto iuxta coronalem commissuram fiat irrigatio capite abraso quę non sit frigida, sed tepida. Calida vero capitis intemperies, ad quam sequatur catharrus seu distillatio, si erit cum materia acri & biliosa, prius præparata & vacuata caput erit alterandum. quod vt ait Gal. 6. de tuen. val. in quouis defluxu ex capite ad subiectas partes, capiti prospiciendum sit, ipsumque sanandum, veluti mali fontem, ac firmandum, modo liceat, quòd origo, et principium catharri è capite nascatur. Alteranda igitur erit intemperies calida capitis balneis aquę dulcis, quo & calidos vapores, qui in capite sunt euocemus, et totum capitis temperamentum melius reddamus, 6. de tuen. val. Gal. caputque rosaceo perungendum erit, præsertim tempore æstatis, potissimum omphacino. Et suffitus hoc modo fiendus: Ex mannæ. seu corticis thuris, labdani, mastices, singulorum scrup. 5. sandalorum rubeorum & luteorum, & corallorum rubeorum an. drac. i. rosarum rubearum siccarum incompletarum drac. iiij. fiat puluis, & vbi vsus exigat carbonibus ignitis inspergatur. Vbi vero caput intemperie frigida erit affectum, ratione cuius itidem sequatur catharrus, si cum materia erit associata, præparata prius & alterata, & euacuata materia clysteribus, purgatione, caput ad oppositum erit alterandum, saccellis capiti ipsi admouendis, ex hyssopi, sampsuci, florum camomillę, meliloti an. drac. i. 5. flo. stœchadis, spicę, singulorum scrup. i. mastices, ligni aloes, maceris cuiusque drac. 5. rosarum aridarum drac. iij. terantur singula, & in sericum, seu tenuem linteum lineum immittantur, sacculusque formetur, & coronali suturę imponatur. quo etiam loco sinapismus, aut igneum cauterium (vbi diuturnior fuerit affectio) utiliter adhiberi poterit: Et huiusmodi suffimento: Ex maceris; ligni aloes, spicæ, mastices, corticum, seu mannę thuris an. scrup. 5. hyssopi, & sampsuci siccę an. scrup. i. ladani drac. i. florum stęchadis, & gariofilorum, singulorum drac. 5. rosarum rubearum siccarū drac. ij. vel iij. paretur puluis, & modo dicto in intemperie calida vtere frigida vero cerebri intemperies, si cum materia erit associata pituitosa, euacuanda erit materia apophlegmatisinis seu pastillis, Tralliano, Ex vuæ passę drac. iii. hyssopi & sampsuci an. drac. ii. cum pauco melle & cera formentur pastilli, quorum vnus notabili quodam spatio commanducetur: aut ex piperis & sinapis an. drac. i. hyssopi, staphidis agriæ, origani, & pirethri scrup. i. vuę passæ drac. iii. cum melle & cera iidem formentur. Errhinis etiam euacuabitur à capite pituita: Ex hyssopi, sampsuci, & betonicæ decocti lib. iii. succi foliorum betæ, aut radicum eius vnc. iiii. vel lib. 5. vel si fortioribus indigeas, tantundem succi brassicæ, aut ciclamini adiicias. sternutatoriis etiam proritari poterit, vt puluere albi ellebori, castorii, piperis, aut nigellæ naribus indito, vel ex iis composito: euacuata materia, alterabitur intemperies frigida cerebri tum odoramentis calidis ex sampsuci corticum, & foliorum citri, hyssopi, & rutę an. scrup. ii. castorii, florum stęchadis singulorum scrup. i. stiracis calamitę, labdani, ligni aloes an drac. 5. mastices, corticum thuris, spicæ, & gariofilorum, maceris an. scrup. 5. sandalorum rubeorum, & corallorum rubeorum an. drac. i. cum succo betonicæ, seu sampsuci, & cremore tragacanthi fiat orbiculus odoriferus, mosci, ac ambræ gr. iii. vel iiii. addendo. Et affusione ad sinciput olei

rutacei

rutacei,aut anethini,camomellini:frontem quoque,nares, & aurium meatus illiniendo,quòd horum oleorum vsu solo 2.de comp.med.per loca,interdum liberetur cerebrum ab affectione,præsertim vbi intemperies recens sit, & ab aere impressa. Sacculis etiam ex rutæ folijs,hyssopi,& serpilli an.p.i.sampsuci,betonicæ ana drac.iiij.florum stęcadis,spicæ,ana drac.i. rosarum rubearum m.5.Similiter & vnguento ex olei rutacei,camomellini,& nardini an.vnc.i. hyssopi,spicę,florum stęcadis an.drac.5.mastices,thuris an.drac.i.cerę parum. & vbi opus erit,castorij addendo scru.i. Embrochis etiam calidis,ex decocto florum camomelli,fęnigræci,seminis lini,fertulæ campanæ an. m.5.spicæ,florum stęcadis an.drac.i.foliorum rutæ,hyssopi,& sampsuci an.dra.iij. Horum etiam uaporibus per nares susceptis. Amplius lauri folijs teneris cum irinovnguento tritis capiti adhibitis:et fomentis per spongias calidas imbutis, & expressis,maxime si in aqua lauri folia tenera fuerint incocta,aut sampsuci, vel ciperi. Præter hæc alijs quoque vti poterimus:cephaleum enim post repellentia,& discutientia:Ex verbenaca oleo incocta si caput irrigetur, omnem capitis dolorem antiquum ex frigiditate,aut ex crassis humoribus ortum medetur,Gal. 2.de comp.med.per loca. Et hemicraneæ ob frigidas causas 2.de compo.med.per loca in fine Gal. si dimidiam frontis partem vnam cum temporis musculo ex euphorbio,oleo,& cera parato vnguento illinias,commodissimum asserit esse medicamentum,quod fiet ex euphorbij vnc.i. olei lib.i.ceræ quadrante. Quod si validius videbitur medicamentum,poterit euphorbij vnc.5.assumi,præsertim si euphorbium validum sit,corpusq; molle,ac exacto sensu. Iuuat etiam si in aurem instilletur hoc modo: Euphorbij scru.i.olei dulcis vnc.ii.quibus commixtis gutta vna,vel duæ in aurem instillentur. cauendum autem erit ab hoc pharmaco in ijs,quibus a calidis uaporibus aut humoribus hemicranea gignetur. Ad eundem modum, & ijsdem depelletur intemperies frigida cerebri,quæ vtplurimum a pituita (quanquam etiam a melancholia)oriri soleat,ad quam sequatur memoria deperdita, irrigationibus, quas gręci embrochas appellant,ex alto cadentibus torrentis ritu,capiti prius abraso intemperies tolletur,præsertim iuxta coronalem commissuram. Qua parte cum laxior sit,atque os tenuius & rarius,prompte non tantum qualitates,sed et substantię medicamentorum,præsertim si tenues fuerint,intro transmittuntur Galeno teste,ac in seipso experto 13.meth.& 2.de comp. med. per loca,in hunc modum paratis: Ex hyssopi,serpilli,thimi ana pug.5.betonicæ, sampsuci, florum camomillæ ana pug. i. florum stęchadis drac. iii. fiat decoctum:cui addatur castorei dra.i.aceti vnc.i. Necnon vnctionibus ex oleo nardino,nucis muscatæ,de castoreo, costino, vel de piperibus in eodem loco factis,quanquam etiam in posteriori parte capitis,uidelicet in occipitio,ac iuxta primam,& secundam vertebram:et huiusmodi præterea sacello:Ex hyssopi, sampsuci, florum stœcadis an.drac.i.castorei, nucis muscatæ,spicæ,macis ana scrup.i.corticum thuris,mastices,& ligni aloes an.dra.i.5.rosarum rubearum siccarum æquali pondere omnibus,contundantur,& formentur saccelli. Vbi vero ex melancholico succo pendebit, ab irrigationibus exsiccantia erunt demenda, & addenda humectantia : & vnctionibus addendum erit oleum camomellinum, anethinum, & amygdalarum dulcium. Sed de alteratione intemperiei frigidæ, & siccæ cerebri diffusius agetur, si prius percurramus

intemperiem frigidam, & humidam cerebri, ad quam sequatur paralisis, seu corporis resolutio, aut alicuius membri particularis, vbi membrum aliquod particulare huiusmodi intemperie laborabit; quæ quidem intemperies frigida, & humida cerebri si erit cum materia viscida, & impacta, post vniuersi corporis, & capitis purgationem, apophlegmatismis, sternutatorijs, ac nasalibus medicamentis, quæ caputpurgia dicuntur, vtpote ijs, quæ à capite pituitam ducunt, cerebrum erit alterandum, quòd cerebri in hoc affectu semper sit habenda ratio, aut sit primariò, aut non primariò affectum. Alterandum igitur erit ex diambræ, antidoti plirisarcoticon, & diamoschi dulcis, singulorum scrupu. i. pulueris hirundinis præparati drac. ſ. feminum coriandrorum præparatorum dracm. i. sacchari rosacei dracm. iij. cum saccharo dissoluto in aqua rosacea fiant tabellæ, ex quibus æger sæpius parum in ore teneat: vel assumat castorium, aut opopanacem, aut sagapenum pondere vnius dracmę cum aqua mulsa. ad extra vero capiti (vbi caput fuerit primariò affectum, aut spinali medullæ, aut parti illi, quę primariò erit affecta) vnguentis ex oleo nardino, costino, de nuce muscata, vulpino, de hiperico, castoreo, aut e terrenis vermibus parato: & demum laurino, seu de euphorbio: aut vbi componere malueris, hoc vnguento: Ex olei vulpini, nardini, de nuce muscata, omnium vnc. iii. succi hiperici, saluiæ an. drac. ii. castorii, sagapeni ana drac. i. ſ. florum stęchadis drac. ſ. cum pauca cera, & exiguo vino albo odorifero fiat vnguentum: aut hoc sacculo: Ex hyssopi, sampsuci, hiperici, saluiæ, rutæ, foliorum lauri an. drac. ii. spicę, masticis, castorii, florum stęchadis an. scrup. ii. gariofilorum, maceris, nucis muscatæ an. scrup. ſ. rosarum rubearum siccarum m. ſ. omnia contundantur, & paretur sacculus: aut huiusmodi fomento: Ex saluia, rorę marino, hiperico, herba paralisi hodie vocata, hyssopo, sampsuco, betonica, pulegio, & calamintha, omnibus in vino albo decoctis, additisque castorii drac. ii. florum stęcadis, ac spicæ, an. drac. i. ſ. quibus sępius reiteratis cum spongiis, seu linteo, aliquod ex prædictis vnguentis, seu sacculis superimponendum erit. Et vbi his malum non cedet, sinapismis, aut per ignem cauteriis pars illa, Aetio, erit inurenda. similique ratione erit procedendum vbi particularis aliquis neruus fuerit affectus, eius origine prius inuncta; quemadmodum Pausaniam sophistam ex amissione duorum minimorum digitorum male à medicis curatorum, Galenus sanauit, circa dorsi initium ea medicamenta apponens, quæ illi digitis applicarant. At frigida, & sicca cerebri intemperies, a melancholico succo facta, ad quam melancholia sequi solet, sumptis quidem tolletur, diabuglossato, diaborraginato, electuario de gemmis Mesuæ, electuario lætificante Rasis: admotis vero, veluti epithemate cordiali ex florum borraginis, & buglossi ana dracmis duabus, gariofilorum drac. i. simul mixtis, balneo totius, & capitis, ex malua, althæa, viola, & intestinis veruecum, & præsertim dulcis aquæ balneis, quæ non solum totum corpus contemperat, sed etiam aliquid melancholici succi discutit: quanquam eorum caput tepida potius quam calida aqua sit superinfundendum, vel vbi malueris caput torrentis ritu irrigare, hac irrigatione erit vtendum: Ex foliorum maluarum, violarum, althęæ, borraginis, lupulorum, ana pug. i. florum camomillæ manip. ſ. florum stęchadis drac. iii. fiat decoctum secundum artem, & vtere, capite prius abraso; & post irrigationem vnctione capitis ex oleo amygdalarum

rum

rum dulcium, violaceo, camomellino, seu anethino. odoramento etiam: Ex aquæ rosaceę, & florum citrangulorum vnc.iiii. florum nimphęæ, violarum, melissophilli, maluarum althęæ an. drac.ii. decoque in prędictis aquis, & adde parum aceti, & per nares vapores suscipito. In hypocundriaca autem, & flatuosa melancholia, exterius fomento hypocundriis facto ex oleo, in quo decocta fuerint ruta, anethum, absinthium, pulegium, serpillum, agni semen, baccę lauri, aut folia eiusdem tenera; quòd hęc dolores mitigent, & flatus discutiant. Et in stomachi inflationibus hoc sacculo: Ex foliorum, & baccaram lauri, rutę, absinthii, serpilli, pulegii an. drac.ii. vel iii. florum camomillę, fęnigręci, anethi an. drac.iiii. cumini, anisi, seminis fœniculi an. drac.i. rosarum rubearum m.i. contundantur, & fiant saccelli, qui irrorati pauco aceto, vel vino calido approximentur, sępius eos mutando supra ventriculum: Et hoc cataplasmate: In oleo decoquendo anisum, cuminum, apium, absinthii, & artemisię folia, addendo ciperum, & rosmarinum lenissime trita: quod admoueatur, & permittatur, & ante, & post cibum diutius permanere. Sicca vero cerebri intemperies, ad quam dolor capitis sequi etiam solet, irrigationibus iuxta coronalem commissuram ex oleo amygdalino dulci, vel violaceo, & camomellino simul mixtis, interim miscendo prędictis oleis aliquam pinguedinem, vel anseris, aut gallinæ, aut vitulorum, aut butirum recens: humidis quoque errhinis ex prędictis oleis, & pinguedinibus, & gallinarum iusculis, & saccharo albo. Sed hæc de arte curandi primum morborum genus, quod partes similares afficere solet. Sequitur vt percurramus artem curandi secundum genus morborum, quod circa partium compositionem versatur; pręsertim speciem illam morbi in compositione, quæ circa ductus organorum versatur, obstructio appellatur. (nam reliqua vitia circa compositionem partium, chirurgiam potius vt in pluribus postulant.) Quoniam vero occlusionis, seu obstructionis oppositum remedium est ipsa apertio, sequitur igitur vt prius explicemus quid sit apertio. APERTIO est dilatatio meatuum in profundo facta à calore potius intenso, quàm remisso, vsque ad secundum gradum, vel primam tertij gradus mansionem, in substantia crassa fundato, vt id quod clausum est aperiatur. Ideo autem dicitur: Apertionem esse dilatationem meatuum in profundo, ad differentiam rarefactionis: cum rarefacere sit superficiem cutis magis solutam reddere, vt vapores per ipsius meatus commode difflari posint. Apertio autem est dilatatio meatuum attenuans in profundo obstruentes humores, tum attenuando, tum abstergendo, tum excutiendo. atque hoc est illud, cur additum fuerit: Apertionem fieri non quidem à modico calore, vt facere solent rarefacientia, sed ab intenso. Etenim cum apertio habeat ad profundum penetrare, & crassos humores præparare, & excutere, valido calore indiguit. Quoniam verò calor etsi validus esset, & in substantia tenui, cito resolueretur, ob id additum fuit: Apertionem fieri à valido calore in substantia crassa fundato: & hoc, ut diutius conseruari posit, quoad actum proprium expleat, modo caliditas tanta non sit, & tanta crassitudo, vt potius apta sint putrefacere, quam aperire, sed tanta sit crassitudo, quanta valeat ad sustinendum diutius calorem, & illum penetrationi magis habilem reddere. quanquam si aliqualis astrictio etiam adesset, non tantum non impediret caloris transitum, quinimmo ipsum propellendo maxime adiuuaret: cuius-

modi sunt amara omnia, quæ in crassa substantia fundata sunt, magis & minus intensa postmodum accipientes pro varietate tum corporum, tum ægritudinis, vt sæpe ad vteri inflatus, & menses retentos scyllam & huiusmodi adhibeamus. Sequitur vt ostendamus quomodo ij, qui praxim exercent in obstructionibus membrorum, in hanc ideam quasi continuè respicientes procedere soleant: si tamen prius illud prænotatum fuerit, huiusmodi morbi genus, dum depellitur causa continens, plerunque tolli, vt pauca supersint à nobis dicenda, quòd in curatione causæ continentis ingenia omnia sint à nobis satis superque discussa. Atque hoc est illud, cur in iecoris obstructione, facta prius materiæ euacuatione tum venæ sectione, internæ dextri cubiti venæ, qua mediante propulsatur quod facturum est ex affluxu confluentium humorum, 11. meth. & præsertim existente obstructione ab humoribus calidis: & post purgationem corporis vniuersi per medicamentum ducens ad intestina, vbi obstructio in simis corporis erit, per vrinas vero vbi in gibbis, lib. de constit. art. medicæ, quod ad detergendas obstructiones accedere non possimus, nisi prius vitiosi succi maiore parte emissa: alioqui periculum esset, si obstructionibus liberandis studeremus, priusquam vacuatio fieret, ne ipsas magis impingeremus, ex Gal. 8. meth. & 11. eiusdem. postea accedendum erit ad liberandas obstructiones attenuantibus, & oppilationem dissoluentibus medicamentis, ijs sane, vbi à crassioribus, & glutinosioribus humoribus obstructio orta fuerit, & præsertim in gibba, quod tunc validioribus opus sit, veluti eupatorio ex oximellite, stęcade tum cocta, tum trita, aniso, fœniculi, ac dauci semine, & iure galli veteris, ac ciceris decocto, Alexandro, Aetio, & alijs laudato; et syrupo ex absinthio, ex hyssopo, marrubio, de bizantijs, radicum duarum, aut quinque, de eupatorio, oximellite tum simplici, tum composito, cum aquis fœniculi, cassuthæ, eupatorij, asparagi; addentes etiam mel rosatum, vbi abstergere, & oximel vbi & abstergere, & incidere volunt: post coctionem vinum exhibentes album, tenue, cappares, radices petroselini, cichorij, apij, fœniculi. Vbi vero ad calidum vergent crassi humores obstruentes, veluti à bile crassa, aperientibus quibusdam vtentes, & attenuantibus, sed frigidis, qualia sunt intubus hortensis, & agrestis, cichorium, & omne seridis, sonchi, hieracij, condrillæ genus, aut syrupo ex succo cichorij, aut endiuiæ, oxisaccharo, seu acero simplici, syrupo cichorij a Nicolao scripto, cum rhabarbaro, aqua foliorum, & radicum plantaginis, decocto quinque seminum communium frigidorum: topicis etiam vtentes, quorum mentio habita fuit in eius intemperie. Lienis autem obstructio similibus genere medicamentis erit tollenda, quod ijsdem vtrunque viscus leuari soleat. quare vbi erat lienis obstructio, aut viarum ad lienem pertinentium, a qua icteritia nigra sæpius procedere solet, eadem victus ratione extenuante, atque ijsdem medicamentis, validioribus tamen erit tollenda, quòd lien sine molestia medicamenta toleret validiora, 2. ad Glauc. quæ ex astringentibus aliquid habeant, quòd actionem vniuerso corpori ad humorum bonitatem, et ipsum conferat, 9. de comp. med. per loca, inter quæ sunt acetum, & acetum mulsum, quod incidere, & attenuare crassos humores citra calfactionem possit, 9. de comp. med. per loca, præsertim vbi idem viscus ne dum obstructione, sed etiam induratione laborabit, 9. de comp. med. per loca. & decocto corticum radicum capparorum, aut scolopendrij;

pendrij;quòd quale medicamentum sit iocinori absinthium,tale sit lieni capparis cortex,& quale rursus iocinori eupatorium,tale sit lieni scolopendrium 15.meth.quod similia genere medicamenta utraque viscera postulent,sed tanto ualentiora lien,quanto crassiori vtitur alimento, ex Galeno ibidem. Renum vero obstructione ab humore crasso,& lento facta,in renum aut cauitatibus, aut substantia imbibito, à qua calculus seu renum lapis fieri solet, post totius corporis expurgationem,ijs medicamentis erit vtendum,quæ laxare meatus,ac renum corpora mollire valeant.ad hunc enim modum quoquo modo videtur apertionem fieri,quare fomentis erit vtendum ex decocto foliorum maluarum,foliorum ac radicum althææ,florum camomelli, fęnugræci,seminis lini in hydræleo, & cum spongijs sæpe supra affectam partem,seu renem adhibenda erunt. Ex ijsdem fieri poterunt insessiones,& inter omnia Alexandro probatissimum est balneum aquæ dulcis: & hoc, quòd non solum mitiget,sed etiam curare possit.Infestante vehementius dolore, renum regio,ac lumborum inungenda erit hoc vnguento:Ex olei camomellini,vel anethini,& amygdalarum dulcium an.vn.i.s.adipis anseris,vel gallinacei,& butiri recentis an.drac.iij.cæræ quod satis sit,fiat vnguentum:interim adijciendo oleum ex scorpionibus paratum,aut ex eodem cum butiro recenti,& oleo amygdalarum dulcium,ac cera,fiat vnguentum: postea hoc cataplasmate:Ex farina tritici,seminis lini,& fœnugræci an.m.i. olei anethini, vel camomillini,& amygdalarum dulcium an.vnc.i.s.mellis vnc.ij. resinę terebinthinę vnc.i.radicis althææ contusę drac.iiij.misceantur arte,& fiat cataplasma,prius farinis in prædicta decoctione decoctis.neque erit absurdum eadem vnguenta pectini et vesicæ adhibere,et ne quam primũ frigescãt, calfactorio aliquo extra contegere.quod per saccellos fiet ex milio,furfure, ac flo. camo. paratos,ac in latere pauco vino insperso calfactos. conducunt etiam non parum cucurbitulę absque incisione adhibitę,quę sæpe lapidẽ adeo celeriter transferunt,vt subitam eius mali leuationem comparare possint, lapide nimirum in locum ampliorem translato,supra à renibus initium facientes, quanquam adhibendæ non sunt infestantibus doloribus,sed ipsis aliquantulum lenitis. vesicæ vero obstructio occludens os vesicæ,ad quam ischuria sequi solet, ijsdem liberanda erit. vteri vero in obstructione, ad quam mensium suppressio sequi solet,pro apertione vasorum in vterum desinentium, mercurialis herba tusa,linteo inuoluta pessi modo est immittenda, quòd ora hęc mire aperiat, vel melanthij farina,quæ idem potest. & mithridatios antidoti ad dracmam vnam,cum mastice scrupu.i.mastix enim non solum repellit, sed etiam valentius attrahit,quod apophlegmatismo probat. Et vbi hæc non sufficiunt,opopanace,galbano,sagapeno, ammoniaco, euphorbio pauco pectini admoto, aut pesso immissis,mox prouocantur menses,& fit apertio, quorum acrium vsu multo,si ardor quidam mordax succedat,aqua rosarum, albumine oui, oleo violato & rosato,lacte,& similibus ex panno impositis collo vteri: & præter hæc ciclaminis etiam radix super ipsam transeunti mulieri menses prouocare putatur. Sed præter hæc omnia illud est notandum, venæ sectionem, etiam si obstructio non à sanguine solo sit,sed etiam sola, omnem magnam obstructionem tollendi vim habere, & aperiendi: nimirum dum sanguinis missio materias exagitat,locoque moueri cogit. Etiam vteri obstructio, vasorum

forum scilicet ad vterum pertinentium, ad quam sequatur retentio multorum mensium simul cum semine morboso, a quibus mola sequi solet, medicamentis erit tollenda, siue intus, siue extra adhibitis, quæ laxandi, molliendi, & mitigandi vim habeant: veluti insessus & decocta maluarum, althææ, camomelli, seminis lini, fœnugræci, fertulæ campanæ, & anethi, faciendo decoctum in aqua, processu temporis addendo pulegium, thimum hyssopum, saluiam, artemisiam, & ex eorundem decocto exiguo vino albo addito, fotus faciendo cum spongijs, post quos imus venter, pecten, & inguina hoc vnguento inunguntur: Ex olei irini, liliorum alborum, anethini, camomellini an. drac.i. butiri recentis, adipis anseris an. drac.iiij. ladani vnc. s. ceræ & vini odorati parum, fiat vnguentum: interim addi poterit cremor seminis lini, althææ, & fœnugræci, ammoniaciq; aut bdellij in vino dissoluti parum: & cataplasmata ex radicum & foliorum althææ, & maluarum an. m. i. farinę fœnugræci, seminis lini, & hordei an. m. i. s. olei vtriusque amygdalæ, & liliorum alborum an. vnc. i. misce & cum aqua mulsa, & pauco vino odorato fiat cataplasma: pessis etiam ex œsipo, butiro, adipe anserino, medulla, aut cerebro cerui, melle, caricis pinguibus, & vuis passis cum oleo irino, & amaracino, quibus interim rutæ, saluiæ, artemisiæ, aut maioranæ folia contusa miscebis. Obstructio vero vbi contigerit organorum seu viarum spiritus, per quas aer inspiratur, ad quam sequi solet vehemens tussis, quandoque vero spirandi difficultas, post factam purgationem tum vniuersalem, tum particularem ipsius pectoris, elegmatis, & alijs cap. de tussi & spirandi difficultate enarratis, quę habeant vim incidendi, attenuandi, abstergendi crassitiem, & viscidita tem humoris obstruentis, & humectandi, vt facile sursum ferantur humores abstersi, huiusmodi cataplasmate thoraci erit consulendum: Ex ficubus & hordeacea farina, magis verò ex loliacea habente resinam, mel, & ceram admixtam, infarciri etiam illi poterit iris & manna, aut ex hordei farina cum resina, cera, iride, & manna, ac aqua mulsa: post hæc his vnguentis calfacientibus thorax erit inungendus, irino, anethino, rutaceo: & hoc ex ijs confecto: Ex seminis lini, fœnugræci, & althææ an. drac. ij. radicis iridis drac. i. s. olei irini, camomillini, & rutacei an. vnc. i. butiri recentis & adipis anseris, seu gallinę, vtriusque drac. iij. ceræ quod satis sit, fiat vnguentum. prius tamen quàm inungatur thorax, aspero linteo fricandus erit, quo vis medicamentorum promptius ad profunda valeat penetrare. Cerebri vero obstructio si fiet, videlicet vētriculorum cerebri, aut medij, aut postremi, à crasso pituitæ succo (quanquam etiam à melancholico) ad quam sequi solet epilepsia, post acres clysteres, glandes, extremarum partium fortes ligaturas, vomitum ex stomacho humores trahentem, & sensum irritantibus naribus admotis, & tandem ab accessione post corporis vniuersi purgationem, capiti prospiciendum erit sternutamentis. quod fiet ellebori, castorij, seu piperis puluere naribus iniecto: aut liquidis errhinis ex aqua hordei, in qua sampsucus, aut amaracus, serpillum, calamintha, seu ruta fuerint decocta, adiecto betę succo, iridis, aut ciclaminis et mansilibus pastillis, qui per os pituitam educant, ex hyssopo, pulegio, pipere, castorio, chia mastice, pirethro, vua passa, & cera confectis, vel similibus, hunc in modum: ℞ pirethri, staphidis agrię, piperis an. drac. i. castorij scrup. i. mastices drac. i. s. vuæ passæ drac. ij. ceræ albę parum,

rum,

rum,misce & fiant mansiles pastilli cum oximellite:aut rosaceo melle:vel in hunc modum mansiles pastillos facientes ad conuulsionem etiam caninam fieri solitos: Ex radicis pirethri gingiberis,castorij,singulorum scrup. ij. piperis,staphidis agrię.an.scrup.i.mastices drac.ii.feminis sinapis drac.5. hyssopi, origani an.scrup.iiii.vuæ passæ drac.ii.excipiantur omnia trita,& adhibita cera,ac pauco rosaceo melle,fiant pastilli mansiles, qui sane sunt apophlegmatismata valentiora: Et inunctione principii spinæ ex oleo costino,nardino,hiperici,de castoreo,aut de nuce muscata. Et puluere capiti inspergendo: Ex hyssopi,sampsuci siccæ gr.iiii.corticum thuris,masticis an.gr.iii.spicæ,florum stęchadis,macis an.gr.ii.gariofilorum,nucis muscatę an.gr.i.rosarum rubearum siccarum drac.iii.terantur omnia, & fiat puluis, qui capiti circa coronalem commissuram inspergatur. Temporum quoque inunctione,& iuxta narium foramen ex antidoto mithridatico,succo rutę,ac pauco aceto,rutaque sæpius odoranda,ac sub ceruical sternenda. Et suffumigatione ex ladani drac. i.corticum thuris,masticis an.scrup.i.rosarum rubearum drac.iiii.fiat puluis,qui super prunas adhibitus leuiter suffumiget ægrum,ac domum in qua degit ęger: Et cucurbitulæ cum scarificatione scapulis affigendæ,seu in occipitio: Et cataplasma ex pane cocto cum aqua mulsa cum amygdalis amaris contrito, aut serpillo,aut calamintha,aut mentha, seu ruta:postea rasum caput liniendum erit peucedani succo in aceto diluto,vel spondilio seu serpillo in aceto cocto,aut iride: & sinapismus capiti adhibendus, & ferro candenti occipitium et infra,quo loco summa vertebra cum capite committitur,adurendũ,ex Cornelio Celso,duobus in locis,vt per eos perniciosus humor euadat: aut si duobus in locis inustionem ęger non perferat,saltem in vno ferro candenti oportebit adurere,quo summa vertebra cum capite committitur. Ad eundem modum procedentes vbi ad obstructionem sequatur apoplexia.itidem si obstructio fiat ex flatuoso spiritu,ad quam vertigo,& tenebricosa vertigo sequi solet,prius euacuato aut purgato corpore vniuerso, mox à purgatione humor ille qui peccabit, à quo spiritus flatuosus eleuatur, euacuacuandus erit cucurbitulis cum scarificatione ad occipitium affixis, & apophlegmatismis pituitam à capite per os detrahentibus iam enarratis : & nasarijs, naribus infundendo aquam hordei cum corticibus,cum anagallidis succo, aut radicis betæ, vel ciclaminis: gargarismi quoque conferent ex origani & pulegij decocto cum aceto mulso:odorem insuper suscipiendo per nares,ex amaraci,sampsuci,& hyssopi,& florum stæchadis decocto,castoreo pauco addito,et moscho, ac aceto pauco.ex pulegio item tuso,vel origano,aut sinapi cum aceto commixto sternutamenta procuranda erunt. Sed hæc de secundo morbi genere. Sequitur tertium morbi genus·quod vnitatis solutio dicitur. cuius quidem contrarium remedium quoniam solet esse vnio:sequitur igitur vt prius percurramus quid sit vnio. VNIO est coniunctio eorum, quę dissoluta sunt, ad terminum vnum communem,recte & conuenienter facta,vt ea quę abinuicem fuerunt separata,pristinæ suæ vnitati restituantur. Ideo autem dicitur vnionem esse coniunctiouem, quòd coniunctio sit commune quoddam genus eorum omnium quæ abinuicem separata sunt & dispersa,à qua in vnum communem locum reducuntur.quoniam verò coniuncta etiam esse dicuntur ea,quorum extrema,seu termini,& limites simul sunt, & mutuo se tangunt

gunt, ob id vt vnio seiungeretur ab hoc vnionis modo, additum fuit, vnionem esse coniunctionem eorum, quę dissoluta sunt, ad terminum vnum communem: & hoc, quòd necessarium sit ad hoc vt fiat vnio, non solum corporum dissolutorum extrema, & exitus simul coniungi, sed etiam simul coalescere & vniri, vt moles vna et continua reddatur, e quorum contactu, coagmentatuque natura vna exeat, atque confundatur. Quoniam vero attigua continua euadere non possunt nisi sint de natura coibili, nimirum quod tangat lapidem lignum, fieri tamen ligno continuatus quantauis ferruminatione nunquam poterit. quod alia de causa non prouenit, nisi ratione similitudinis partium, quæ inter se habent coalescere. atque hoc est illud cur practici sorditiem intercidentem prius tollant, ab eaque cauent, vtpote quæ vnionem impediat ad vnum communem terminum fiendam. Et quod sequitur: vnionem esse coniunctionem eorum, quæ dissoluta sunt, ad terminum vnum communem, recte & conuenienter facta, vt ea quę ab inuicem separata sunt pristinæ suæ vnitati restituantur, notat finem ipsius vnionis, atque artem recte & conuenienter assequendi finem illum: recte autem & conuenienter fiet, si aliqua vnionem antecedentia, & aliqua in fienda ipsa vnione, semper fuerint animaduersa. Id autem, quod in antecedentibus vnionem primo est animaduertendum, illud est, vt prius perpendatur, nunquid causa, quæ solutionem continui effecit, desierit, vel adhuc maneat. nam vbi desierit, primum sistendus erit sanguis, post verò vt ait Gal. 5. meth. dissolutum vas aut ruptione, aut reseratione, vniendum, illud conglutinando, vel obstruendo. Permanente vero adhuc efficiente causa, vtpote abundantia, ea primo erit vacuãda: quòd ea manente, solutio vasis adhuc plus rumpatur, & magis continue reseretur: postea sanguis supprimendus, dein solutio vnienda. secundo, vt motus omnis quam maxime fieri potest auferatur: vtpote qui vnitatem & coniunctionẽ extremarum impediat. qua ratione vlcera in pulmone curationem nequaquam admittunt, aut saltem difficile admodum sanantur, 4. loc. aff. et 5. meth. vbi difficillima sanatu ait esse pulmonis vlcera, vt quæ nec citra tussim expurgari possint, & si tussim excites, laceres ac dissoluas, vt quasi per mutuas operas malum ijs in orbem redeat: & præterea quòd præter id, quòd tussiendo lacerantur, respirando extra mouentur: vt hac ratione 5. meth. concludat, vbi perruptum in pulmone vas est (nisi protinus antequam phlegmon excitetur, glutinatum sit) id postea insanabile reddi: aut si aliquando curantur, relinquitur tamen in ipso res quædam callosa, quę tractu temporis leui quacumque occasione expelli solet, 4. loc. aff. quanquam præter hæc difficillima sint sanatu pulmonum vlcera, vtpote quòd ea, quæ idonea vlceribus medicamenta sunt, contingere vlcus, sicuti in ventriculo, non poßint, quæ per medium interuallum ferè vim suam amittant. Quę autem in ipsa vnione aduertenda sunt, huiusmodi sunt: primũ vt partiũ dissolutarũ substantia conseruetur. cõseruabitur autẽ ijs, quæ modice exiccant: secundo, vt caueamus, nequid labris vlceris intercidat, aut pilus, aut oleum, aut aliquid aliud, quod naturam illam simul coibilem impediat: tertio, quoniam omne continuum attiguum etiam est, & partes quę debent continuari necesse est vt prius inuicem se tangant, iubendum vt partes inuicem distantes manu blande applicentur, & vt applicitæ simul conseruentur. quod facere solent vinculo, sutura, aut fibulis. quòd si

vlcus

vlcus non ſit ſimplex, ſed cauum, tunc non ſolum agglutinantibus,ſed etiam gignentibus carnem erit opus. Quoniam vero in generatione carnis duplex gignitur excrementum,alterum tenue,a quo vlcus humidum redditur, & ſanies appellatur;alterum vero craſsius,quod vlcus ſordidum reddit, & ſordes dicitur,3. meth.cap.3.ideo pro vlcerum curatione indigemus ſiccantibus, & expurgantibus. Quòd ſi ſanguis vitioſus ad partem vlcere affectam fluat, ita vt carnis temperiem gignendæ nouæ carnis opificem corrumpat, ſanguis ad contrarias partes erit reuellendus. Illud autem non eſt ignorandum, quòd ſi continui ſolutio in oſſe continget, fractura appellatur, etſi indicetur eſſe fiendam vnionem:ſi tamen in prouectioribus(quòd in puerulis vnio fieri poſsit)os erit ſolutum, cum vnio ſit impoſsibilis, vice vnionis alligatione partes ſolutas eſſe coniungendas,quod fit callo ſupernato, partes fractas circum alligante.huiuſmodi autem coniunctio ligaturis fiet,ex ligaturis a parte ęgra ad ſanam allicietur ſuccus faciens pro calli generatione. qui ſuccus cum debeat eſſe glutinoſus, vt callus, qui habet eſſe veluti glutinum quoddam, partes ſimul coniungere poſsit: cumque ſuccus ex ſanguine fiat, ſanguis autem ex cibo, ob id corpus in calli generatione nutrimentum erit alimento optimi ſucci, & tenaci. Sed de fracturis plura forte quàm locus iſte poſtulet, de quibus vberius Gal.6.meth. cap. 5. Nunc ſequitur vt percurramus quomodo ij,qui praxim exercent, ijs fere medicamentis innixi ſolutionem continui in quocunque membro curare ſoleant; veluti in dyſenteria, quæ eſt vnitas ſoluta inteſtinorum,aſtringentibus vtuntur, & exiccantibus,et quòd fluxio aliò ſit transferenda,nec per affectum locum ſit ducenda,vrinam mouentibus:amplius,vbi opus erit, habentibus vim obtundendi humorum acrimoniam. Et quoniam vt diximus alterius naturæ materia intercidere non debet, ſi ſimul coniungi volumus ea,quæ diſſoluta ſunt,ob id abſtergentibus etiam vti ſolent,quæ interdum curandæ dyſenteriæ ſufficiunt. ſanari enim ſolent vlcera ex lotione bilis,vel mucci mordacis ab inteſtinis,quod fieri ſolet per iniectiones ex aquę hordei libra vna,vitellis duobus,& ſacchari rubri vnc.vna. ſinautem vlcus eſt profundum pus multum reijciens, tergetur clyſteri ex decocto ſurfuris frumenti,vel ligni guaiaci,vel cicerum rubrorum, vel ex hydromellite,vel ſero lactis caprini,vel lotio;vel ſi valentius vis,ex lixiuio, vel ex vino rubro ſubdulci tergente, & roborante, addendo mellis roſati vnc.ij. Quoniam verò adeo materia fluit, vt morſu continuo exulceret inteſtinorum ſuperficiem,ob id emplaſticis etiam vti ſolent,quaſi tectorio quodam,et cruſta armantibus inteſtina;velut accipiendo cum albumine ouorum, gummi arabici,adipis caprini,an.ſemunciam,olei roſati vncias duas,ne adeps cito concreſcat,boli armeni,tragacanthi an.vnc.i.cum vncijs decem aquæ hordei, ſi lauandum,& tergendum,vel tantundem iuris pinguis carnium, vbi vim emplaſticam maiorem volunt,addito etiam butiro recenti inſulſo,& plantaginis ſucco. Ne autem acres materiæ lentore iſtorum retineantur,& inteſtinis affigantur,poſt iniectiones,emplaſticas,lauatorio vti ſolent, ſicque vicisſim vbi diligenter facta fuerit deterſio,natura carne implere,glutinare, & cicatrice tegere per ſe poterit,vel erit adiuuanda, vt illud promptius fiat, tunc cum materia mordax conſtiterit,& fluere ceſſauerit, ſolusque ſanguis fluere perſeuerabit,ſarcoticis,& glutinantibus, & cicatricem ducentibus iniectionibus,

bus,quod fiet ex libra vna decocti rosarum, balaustiorum, malicorij, oxiacanthæ, vuarum, gallarum, seminis coriandri, addendo boli armeni, sanguinis draconis,terræ lemniæ,thuris an.drac.i.vel trocisc. è terra lemnia drac. ij. cum vitellis ouorum duorum: vel hoc modo, clysteribus siccantibus, & abstergentibus,veluti decocto lentium,rosarum,balaustiorum,addendo bolum armenicam,terram lemniam;non omissis tamen interea tergentibus: illud semper aduertentes,quòd vbi vlcera erunt in tenuibus intestinis, ab epotis medicamentis magis adiuuantur,5.meth. & 6.loc.aff. & hoc,quod per sedem iniecta integris viribus non possint peruenire. quæ vero in crassis existent, ijs quę per sedem iniiciuntur, quod magis propinqua sint. vbi vero in ijs,quæ medio situ posita sunt,ambo requirunt,& quæ superne,& quæ inferne. Quapropter vt manifestior fiat curandi ratio,exempla proponemus. Igitur si in superioribus,& gracilibus intestinis vlcus erit, syrupo vtendum erit è mirto,& ribes,aut succo oxalidis,seu ex infusione rosarum,aut incompletarum,& interim quoque aridarum parato,aut ex succo plantaginis, cum quibus adijci poterit scrup. i. huius pulueris, qui recipit seminum rosarum, oxalidis,plantaginis,portulacę,an.scru.i.corallorum rubeorum, cornu cerui usti, an.drac.i.amili,draganti an.drac.5.poterit etiam exhiberi puluis iste cum vetusto saccharo rosaceo,& vbi hæc non sufficient scrup.i.ex pastillis de spodio, succino,seu terra lemnia cum aliquo prędictorum syruporum: & stercus canum sola ossa vorantium cum lacte calibeato dysentericis maxime confert, Gal.10.simp.semperque cauendum erit,quod omnium internarum partium est indicatio,vt seu cibi,seu medicamenta eligantur naturæ familiaria,fugiantur contraria,4.meth. Vnde a medicamentis,quę ex opio,mandragora,nigro papauere fiunt,cauendum, nisi maxima necessitas vrgeat. In exulceratione autem crassorum intestinorum ijs magis,quæ per sedem infunduntur: quanquam etiam si iisdem vtaris,quibus in tenuibus intestinis vtendum esse diximus,nihil nocebis:eandem tamen facultatem habere debent, astringendi scilicet,obtundendi,& resiccandi,& vbi vlcera fuerint sordida,habentibus vim abstergendi:initio sane hunc in modum:Ex aquæ hordei torrefacti cum corticibus,& iuris gall.seu pullorum salis expertis an.lib.5.vitellis ouorum numero duobus,olei rosacei vnc.i.5.Et vbi pituitosi dysenterici fuerint,sacchari rubei,aut mellis rosacei vnc.ii.fiat clyster. Vbi autem sanguinis copia profluet, poligoni, aut arnoglossæ succi vnc.ii. vel iii.adiice, aut asinini stercoris præsertim in montibus nutriti,& astringentibus herbis,præsertim vbi stercus succo plantaginis fuerit madefactum,& expressum,deinde infusum. Vbi autem dolor vehementer vrgebit,caprillum seuum,vt quod inter alia sit dysentericis vtilissimum,quòd facilius concrescat,& intestinis iniungatur,plurimoque tempore inhęreat,nec habeat acrimoniam vt hircinum, Gal.1.4.et 11.simp. aut id vbi haberi non poterit, hircinus, vel anserinus, seu gallinaceus adeps prædicto clysteri adiiciatur pondere vnc.i.aut ii.similiter augeatur oleum rosaceum omphacinum. vitanda tamen hæc erunt, veluti & ouorum vitelli, quoad fieri poterit, vbi dolor non vrgebit, quòd vlceris curationem impediant; aut saltem sit exigua eorum quantitas. quo tempore etiam cremoris orizæ,dragaganti,aut gummi,aut amili vnc.i.aut vnc.5. permiscere poteris. Vbi autem maiori egebis astrictione,& resiccatione,in dicta hordei aqua foliorum

liorum plantaginis,poligoni,ac portulacæ pug. 5.decoques, rosarum rubearum drac.iij.balaustiorum,hypocistidis ana drac.ij.cui per colum transfuso serui caprilli vnc. 5. olei rosacei vnc. i. sacchari rubei vnc. ij. aut sacchari rosacei vetusti tantundem,succi plantaginis,aut portulacę vnc.i.5.misceto,& fiat clyster. & vbi magis astringere volueris,luti armeni, & sanguinis draconis ana drac.i.adijcies,uel tantundem pastillorum de spodio,seu terra lemnia,aut succino.sin autem dolor magnopere vrgebit, stupefacientibus medicamentis vti poteris, & ea permiscere, quòd tutius per sedem quàm per os exhibeantur, veluti philonii persici drac.5.aut scrup.ii.aut catapotiorum de cinoglossa,seu eius,quod Requies Nicolao appellatur. Vbi autem vlcera intestina depascentur,inducentibus crustam erit vtendum,de quibus Gal.9. de comp. med. per loca,quamuis vbi depascantur præsertim tenuia intestina,paruam spem Aetius habeat. Admouenda etiam erunt ad extra ea,quæ easdem habeant intentiones,quanquam cataplasmata,fomenta,vnguenta, seu cerata haud magnopere probemus,potissimum vbi frigida,atque astringentia fuerint : & hoc, quòd quò magis cutim densaueris,eo magis fluxiones augebis,1.art. cur. ad Glauc. Vbi autem vehementi vrgente dolore, eis cogeris vti,sint nec facultate,nec actu admodum frigida,& addatur aliquid aceti, vt medicamentorum facultas altius ad intestina penetrare valeat;aut vini albi,& tenuis modicum. Illud autem præter hæc omnia est aduertendum,lac quoque pręsertim in fluxionibus biliosis,vt leniantur,& descendant, pręsertim bubulum,aut caprillum Alexandro,& Aetio valentissimum esse remedium,tepidum sane,recens mulctum,ac potatum, aut ad ignem decoctum, & assidue agitatum,donec ad tertias sit redactum,vel per silices fluuiales ignitos,& candentes ferri laminas in ipso extinctas coctum,spumam dum lac coquitur pinna,aut cochleari abijciendo: quanquam etiam si cum biliosa fluxione associata sit febris quæ vrgeat,lac,cui quarta pars aquæ sit admixta,simul coctum, ad dimidiam totius consumptionem non verentur exhibere Aetius,& Alexander.quod sane intelligendum erit post euacuationem,& vbi perseuerabunt fluxiones biliosæ,ita vt habitum veluti colliquent,ac vires consumant. Sequitur soluta vnitas ipsorum renum(nam hepar,et lien perrarò id pati solent)ad quam mictio cruenta sequi solet,seu sanguinis profluuium è renibus:quę quidem seu per rupturam,seu per erosionem facta sit,remouenda est post dietam,quæ paucum sanguinis gignat,& venæ sectionem in cubito in principio, syrupo mirtino, & de infusione rosarum siccarum,addendo drac.i.lapidis hæmatitis, aut boli armeni pręparati,pauco aceto addito. Et vbi hęc non suffecerint,drac.i. ex pastillis de spodio,seu terræ lemniæ.extrinsecus autem imponentes ea,quę ad sanguinis reiectionem per sputum ascribentur,quæque vnà cum eo quòd astringunt,& resiccant,& robur addere possint,hunc in modum:Ex foliorum mirti,rubi,& quercus an.m.5.malicorij,& balaustiorum an.drac.iii.farinæ hordei pug.i.olei rosati vnc.ii.cum posca fiat cataplasma.aut hoc modo:Ex palmularum in vino astringenti,aut posca decoctarum vnc. iij. foliorum plantaginis m.i.gummi,tragacanthę,& succi semperuiui vnc.i.aluminis,acaciæ,hypocistidis an.drac.ii.olei mirtini, & rosacei an. vnc.i.5. farinæ hordei p. 5. fiat cataplasma. Loci vero circa renes spongiis posca imbutis irrigandi erunt, aut linteis cum rosaceo,et aceto.posthæc vnguentis,emplastris,& reliquis medi-

mentis,cap. de cruenta spuitione descriptis. Et hoc emplastro ex Aetio optimo: Ex cerę vnc.i.ſ.vitellorum ouorum numero ii. palmarum numero x. croci drac.i.aceti,& rosacei quantum sufficit,misce, & fiat emplastrum. Renum itidem in exulceratione post euacuationem humorum vitiosorum vomitu præsertim factam,post acrium humorum obtusionem, abstergentibus ad vlcera purganda vti solent,veluti potu aquæ mulsæ, aut decocto fœnugręci cum melle,aut malug,aut melonum semine cum hydromellite, lacte præterea cum melle recens mulcto,& calido potu exhibito, quòd vlcera mire purgare potest. Amplius serum caprinum,decoctum hordei, vuarum passarum, & glicirrhizæ:ab his,vbi purgata fuerint vlcera(quod conicitur ex pure excreto non fœculento,sed subalbo,leni,æquali,& pauco)ad resiccantia, astringentia, & glutinantia medicamenta est transeundum, veluti bolo armenia, gummi,tragacantha,amilo,terra lemnia,& huiusmodi aliis,in hunc modum: Terræ lemniæ, boli armeni, vtriusque drac.i.ſ. tragacanthi, spodii vsti ana drac.i.amili,nucum pinearum tostarum an. dra.ſ.seminum lini,melonum an. drac.ii.seminis apii scrup.ii.conterantur singula,& in puluerem redacta dentur quotidie dracmę duæ cum lacte recens mulcto: extrinsecus etiam admouentes ea,quę habent uim exsiccandi,ac roborandi,emplastra, cerata,unguenta ex oleis rosaceo,mirtino,farina hordei,thure,mastice,rosis purpureis, & similibus composita. Vt autem res clarius elucescat,formulis illustrabitur. Vbi igitur vlcus non fuerit ex succis vitiosis acribus, aqua mulsa exhibenda erit in potu;vbi autem fuerit ex acribus humoribus,prius erunt purgandi,postea iis vtendum,quę vlcera purgant,inter quę magnopere conducit lac asininum potissimum,aut equinum,præsertim cum melle,quod calidum sit,recens mulctum,animali in ægri domum adducto: quod non solum vlcerum renum, sed aliorum etiam internorum vlcerum est optimum pharmacum, & graui puri maxime amicum:& aquæ mulsæ aquosæ potio, & cremor ptisanę cum modico melle,aut melonum semen cum eadem aqua mulsa, & graminis decocto:aut decoctum parantes ex hordeo cum corticibus torrefacto, adianto, ac glicirrhiza.cuius vnc.iiii. cum vnc.i.ſ. feminis melonum prębeas. etenim iis medicamentis vrinam ducentia sunt semper adiungenda a situ, & figura partis laborantis indicatione sumpta in renum, & vesicæ vitiis Gal.4.meth. Pastilli quoque ex melonum,seu cucumeris semine,ac maluarum, & halicacabi,cum abrasa radice glicirrhizæ,ac tragacantho,ac vua passa, & saccharo conficias,quorum vnum, vel duos vice qualibet cum prędicto decocto, seu aquosa aqua mulsa dabis. Vbi postea vlcera fuerint munda, quod erit tunc, vbi neque tectorium vlceri obductum cum vrinis excretum apparebit, neque pus excretum erit fœculentum,sed subalbum,lene,& æquale,& paucum, tunc ad exsiccantia,astringentia,et cogentia,& vrinam ducentia tum alimenta,tunc medicamenta erit transeundum.quo in casu exhibet Paul. bolum armenam, aut ferularum combustarum cinerem quantum tribus digitis compręhendi potest,ex passo. cuiuslibet autem eorum exhiberi poterit dracma vna cum aqua mulsa, aut lacte: extrinsecus verò vtendum erit iis, quæ renes exsiccare, ac roborare possunt, veluti vnguentis, ceratis, cataplasmatis, seu emplastris, ex oleo mirtino, citoniorum, rosaceo, & masticino,poligoni,seu plantaginis succo, mastice, thuris cortice, bolo armena, sandalis,

lis, hordacea, seu fabacea farina, ouorum albumine, cera & aceto, & huiusmodi confectis, de quibus in vesicæ vlcere mentionem faciemus. Sequitur vesicæ exulceratio, in cuius curatione (præter rationem viuendi, quæ eadem debet esse cum renum exulceratione) maximum remedium erit lactis potus, quod asperitates leniat, vlcerationes eluat, & malum extergat, medicamentis semper vrinæ acredinem obtundentes, & prohibentes ne gignatur acris, sorditiem vlceris eluentes medicamentis expurgandi & abstergendi facultatem obtinentibus, veluti mulsa dilutissima, vel lacte cum paululo mellis, acrimoniam & mordacitatem depellentes, lacte recens mulcto cum optimo amilo infuso, aut pompholige pluribus aquis elota & exsiccata, atque subinde cum lacte diluta. si vlcus pascendo serpat, per catheterem in vesicam sunt iniicienda quæ depastionem sistere possunt, veluti acacia, hypocistis, terra lemnia, bolus armenia, & huiusmodi. postmodum expurgatum vlcus simul vnire quærunt iis quæ cicatricem inducunt, quod efficiunt tum per insessus astringentes, tum per eiusdem facultatis emplastra, fomenta, & irrigationes. Illud autem aduertendum pro exulcerationis vesicę curatione, cum superius laudauimus potum lactis, asinini præcipue aut caprilli esse laudatum, cum quo mellis rosacei paululum adiici poterit: in vesicam quoque mulsa dilutissima erit infundenda, vel ipsummet lac cum paulo mellis, aut cum cucumeris semine, seu candido oui liquore, cum pompholige, vel similium medicaminum aliquo, vel decocto ex hordeo non decorticato, plantaginis foliis, ac radice glicirrhizæ, admiscendo parum mellis, aut mellis rosati: & vbi acrimonia consequetur, optimum amilum erit addendum, aut seminis althææ, maluarum, cucumeris, vel fœnugræci cremor: interim etiam seminis papaueris. & vbi eadem vlcera sordida fuerint, magis quæ repurgandi vim habent pharmaca erunt infundenda, augendaque mellis erit, aut mellis rosati quantitas. mordacitatis etiam tempore instante in intestina quoque per sedem ptisanæ succus erit infundendus, & seminis lini succus, & cucumeris semen decorticatum tritum cum lacte, rosaceo oleo ad singula instillato. Et vbi exulceratio pascendo serpet, subastringentibus medicamentis extra adhibitis erit vtendum, atque iis quidem actu calidis, vt ob calorem partes circumdolitantes leniendo iuuentur: ob ipsorum autem facultatem vicinos locos exulcerationem depascere prohibeant, veluti vua passa, palmæ, gallæ, malicorium, alumen, acacia, hypocistis. Repurgatis autem vlceribus, tentandum erit vt cicatrix perducatur, idque per insessus astringentes, & eiusdem facultatis epithemata: in quem vsum emplastrum ex ouis, hordeo vsto, & cadmia tripla eorum parte, cum cerato mirteo, aut rosaceo contemperata commode superponetur. Nec minus confert, si medicamentum ex amilo, sarcocolla, & cerussa, pauxillo oleo rosaceo & cera additis, & cum lacte dissolutum iniiciatur in vesicam: generosiusque euadet si plumbum vstum, ac thuris corticem adiicias. Sequitur vnitatis dissolutio in vtero. Vlcus igitur vteri & ipsum prius si cum inflammatione aderit, venæ sectione facta, medicandum erit, si corpus vitiosis humoribus erit redundans, repressione defluxus humorum vtendum, veluti succo portulacæ, plantaginis, &c. sorditiem vlceris expurgando ptisanę cremore cum melle, mulsa, cum decocto radicis iridis, aristolochiæ, absinthii, aut agrimo-

niç: in vlcere sane conspicuo ijs illiniendo, in profundo verò per mentre-chitas infundendo. vlceribus probè ex purgatis,cicacitrem inducentibus,veluti est decoctio rosarum,malorum cotoneorũ,rubi,mirti,rhois,acaciæ,hypocistidis ex vino astringente, & alijs superius enarratis. vt autem res ipsa clarior fiat, aduertendum erit quòd si solutio continui talis erit, veluti est erosio venarum vteri,à qua fluxio mensium prodire solet,prius purgato corpore à vitiosis humoribus,aut biliosis,aut pituitosis salsis,ne augeant erosionem, per renutritionem erosorum erit curanda.quod fiet per cibos boni succi,& medicamenta sarcotica dicta,hoc est carnem gignentia,7.de comp.med. per loca.quare non solum plantaginis succus ciathi mensura iniiciendus erit, sed aliud etiã, paruo quidem existẽte vase vnde profluit sanguis,addendũ erit vt aloe,manna,thuris cortex,pinus,terra lemnia,lapis hæmatites:magno verò & ampliori existente,balaustio,acacia,hypocistide,gallis,malicorio,& similibus res agẽda erit, et tandẽ quæ mediocriter,et sine morsu detergũt,atque exsiccant, cõmoda sunt,vt quç carnem gignant,3.meth.& 2.de cõp.med.per genera:In vteri autem exulceratione perpendendum erit an pura sit, an impura:& si impura,an sit associata cum alio morbo,veluti cum inflammatione,aut cum sorde. purum igitur vlcus aut erit superficiarium, id est conspicuum,aut profundum.vtrumque leniter astringentibus atque exsiccantibus medicamentis erit tollendum, sed conspicuum illinitione, profundum verò infusione per instrumentum,rosacei,aut tetrapharmaci cum butiro recenti,ac rosaceo:elotione locorum cum decocto rosarum aut lentium,aut ptisanæ, seu plantaginis succo. si associatum erit cum inflammatione, tollenda erit prius inflammatio. sin autem ulcus erit sordidum,detergentibus medicamentis erit vtendum, veluti ptisanæ cremore cum melle vel mulsa, in qua fœnugræcum sit decoctum,aut malua,aut furfures: & vbi valentiora abstergentia requiret,marrubio,vel melli adiuncta erui farina, vel iris, quæ etiam extrinsecus ex mulsa macerata illiniuntur.vbi vero vlcus depascetur,valẽtioribus astringentibus erit vtendum,veluti baccarum mirti,palmularum,lentium,& malicorij decocti infusione,& fomentis, & insessionibus ex aqua mulsa, in qua absinthium, marrubium,eruum,aut lentes sint decoctæ:& loci eluantur ptisanç succo addito melle,& rosaceo. Vbi autem vlcus non solum depascens,sed efferatum quodammodo erit,eluendum erit equino, aut asinino lacte recens mulcto,et in vtriusque penuria,quodcunque haberi poterit,erit accipiendum recens coctum,duabus lactis heminis,mellis heminam dimidiam addendo,et drac.iiij.iridis inspergendo,& tale infusum calidum sçpe infundendo. & vbi, quod fuit infusum,erit excretum,loci protinus maluæ decocto eluantur, dein pessus subdatur ex farinç erui,et iridis an. drac.ij.cum melle subactis,aut etiam farinam lentium cum melle subdes.Cohibita depascentia ac efferitate,his postea vtendum erit,quæ ad vlcera repurgata diximus esse adhibenda,tandemque ad ea,quæ ad cicatricem perducunt,erit accedẽdum: primum mitioribus, dein efficacioribus etiam deforis adhibitis:abdomini videlicet & coxis,quod emplastrorum, & cataplasmatum facultas per latentes meatus traducatur, vt ait Paulus. quare hoc vnguento erit vtendum: Ex tutiæ ablutæ partibus duabus,litargirij,cerussæ,& sarcocollæ ana parte vna, cum oleo rosaceo, & cera fiat vnguentum,poterit etiam addi croci parum,quandoque uerò plum

bum

bum vstum,& pro rosaceo melinum,aut mirteum admiscendum. Sequitur pectus, cuius quidem pectoris venę vbi fuerint apertæ,aut fractæ,& disruptę,aut corrosę,ad quas dissolutiones sputum sanguinis sequi solet, vbi vena erit aperta,huiusmodi electuario erit curanda(cauentes semper ab ijs quæ ex asperent,ne tussim excitent)veluti ex sacchari rosacei antiqui vnc.ij. corallorum rubeorum,hypocistidis an. drac.i. cum syrupo rosato fiat ellectuarium, saccharo quidem rosaceo vtentes tanquam materia ad scopum & ipsa faciente infrigidando .n.& leniter astringendo foraminũ apertionem reliqua medicamenta emendat.Sin autem vena fuerit fracta, tunc erit vtendũ non solum astringentibus partes solutas vt simul tangantur,sed etiam ijs½, quæ habeant vim inuiscandi & conglutinandi,veluti prędictis ad apertam venam enarratis,addentes radicis consolidæ maioris coctæ sub cineribus, & dimissę per cribrum vnc.i.ad agglutinandum, & inuiscandum partes solutas. Vbi autem vena erit corrosa,præter astringentia partes in vnum diuulsas,pręter agglutinantia partes,addentes etiam ea,quæ habent vim aggenerandi carnem, veluti superius enarrato electuario addentes ireos, thuris an. drac. i. iubentes vt huiusmodi electuarium in ore teneant,vt paulatim per foramina tracheę arterię pertranseat vel ad pulmones, vel ad pectus. extrinsecus eodem modo thoracem ex vino astringente,oleisque rosaceo,cotoneorum, aut mirtino inungentes,vel vnguentum efficientes,adiectione in prędictis oleis boli armeni,terræ lemnię,corallorum rubeorum:vel cataplasma adhibentes ex palmulis,acacia,cortice mali granati,& lentium farina:vel ceratum, illud semper aduertentes,ne huiusmodi astringentia admoueantur,nisi facta aliò prius auersione,& hoc,ne sanguinem intro compelleret. Amplius in huiusmodi solutione venarum pectoris illud aduertentes,vt mox facta uasorum ruptura simul concrescat,priusquam inflammatio illam præhendat: & hoc, quòd vbi inflammatio pręuenit, parum amplius sit sperandum de vulneris conglutinatione,quippe quòd inflammatio in multos dies extendatur, ac post solutam inflammationem eluere oporteat tum pus,tum seorsum sanguinem ipsius visceris. Sed de his vberius agemus in curatione symptomatum excrementorum immutatorum,videlicet in sanguinis reiectione,seu sputo cruento. At vlcus pulmonis,ad quod tabes sequi solet, etsi Galeno difficillimum sit sanatu, pręsertim post excitatam phlegmonem, ex 5. meth. tribus rationibus, tum quòd pulmones respirando semper moueantur,tum quòd citra tussim expurgari non possint,tum ratione viæ,quę cum longinquor sit,medicamenta uim suam amittere cogantur. vbi tamen tentabitur curatio, ijs potissimum erit vtendum: lacte primum,eoque muliebri, quod præ ceteris magis laudatur tanquam naturæ nostrę magis simile, ex vberibus more infantium sumpto, ex 7.meth.aut saltem mulcto calente:aut si non muliebri, saltim asinino: & post hoc bubulo aut caprillo. lac enim inter omnia optimum esse censetur, quòd non solum rationẽ medicamenti optimi,sed etiam optimi nutrimenti secum gerat,optimum enim est medicamentum, 3. alimentorum, ratione qua detergit, & vlcera repurgat serosa eius substantia, caseosa vero consolidat, optimum enim est alimentum, 5. & 7. meth. eo quòd omnium quę mandimus sit optimi succi,ac multi alimenti,3.de alimentis,prompteque concoquitur, ac distribuitur, quibus alimenti rationibus omnibus indigemus, etiam

quòd

quòd ad vlcus pulmonis sequi soleat tabes, & vniuersi corporis arefactio, quod etiam laudatum fuerat ante per secula multa ab Hippocrate 5.aph.64 Quare lacte erit vtendum vnc.iij. vel.iiij. pro vice. & vbi timebimus ne in ventriculo cogatur, mellis tepidi parum, aut sacchari, aut mellis rosacei miscebimus, præsertim in lacte caprillo periculoso sine melle sumpto, lib.de cib. boni & mali succi. vno in casu solum cauendum erit à lactis vsu, vbi scilicet valida febri agitabuntur, ex Hipp. 5.aph.64. tunc enim ptisana, aut eius cremore erit vtendum. mulsa etiam vtitur Aetius, quæ, quia dubia est, omitti potest. medicari verò pulmonis vlceribus oportet eo apparatu, vt facile sursum efferantur humores, adhibendo curam ne alij congregentur, in quem vsum est aqua mulsa per se, & cum amilo, aut iride, & radice dulci in ea decoctis, vel hyssopo, seu marrubio, & syrupo de glicirrhiza, aut hyssopo, aut marrubio, quibus syrupis mellis rosacei parū admiscebimus: illud aduertentes: huiusmodi medicamenta humida, facta pro vlceris curatione ęgro supino cubanti esse exhibenda, eaque ore contineri debere, paulatimque permittendum vt in asperā arteriā, & per eam ad pulmonē illabatur, & pectus. Vbi autē febris obstiterit, neque vti possumus huiusmodi medicamentis, aqua hordei erit vtendum, vel hoc elegmate hoc modo formato: Ex elegmatis è pulmone vulpis, & è pino ana drac.i. syrupi mirtini, de hyssopo, mellis rosacei, syrupi e glicirrhiza an. vnc.i.ß. boli armeni, terrę lemnię, et lapidis hæmatitis an. scru.i. radicis simphiti drac.ij. diatragacanthi drac.iij. misce & fiat elegma, quod paulatim delingatur. nec minus confert saccharum rosaceum sæpius exhibitum per se, aut cum ptisanę cremore. Et pro vlceris exsiccatione, valida non existēte febre, proderit per interualla exhibere mithridatum aut theriacam, 4. loc. aff. His enim vtentes medicamentis, saltim illud acquirimus, quòd vlcus non vltra progreditur, nec maius fit, sed siccatum, ac ceu callo duratum longiori vita facit vt ægri vti possint. Extrinsecus vero in principio, vbi conquieuerit malum, cataplasmate vtendum erit ex althęæ folijs tritis, semine lini, & tenuissimo polline, quæ cum decoctione fœnugræci & althææ, vel maluæ, oleo ac melle admisceantur, processu temporis ad cerata pertranseuntes ex butiro, oleo laurino, ac cera apparata. Tempore autem repurgationis epithemate ex terebinthina, oleo irino, aut laurino, butiro, aut medulla ceruina, adipe taurino, iridisque farina, & œsipo æqualibus omnibus partibus simul commixtis, & tempore quo cicatrix obducetur thoracem inungendo oleo mirtino, aut rosaceo, adiectis alumine, acacia, malicorio, hypocistide, galla, & rhoe obsoniorum, semper tussi prospicientes: vbi grauiter affliget thimo trito, & hyssopo cum succo radicis dulcis ac melle cocto exceptis, quæ sub lingua contineantur. Sequitur continui dissolutio in capite, seu earum partium, quę circa caput reperiuntur: veluti est vlcus narium, & vlcus oculorum. Narium quidem vlcera sunt curatu difficilia, putredinosa, grauiterque olentia, quę ozenæ græcis dicuntur. igitur post repressionem defluxus vitiatorum humorum acrium ad nares fluentinm (quę capitis siccatione, & corroboratione fiet Gal. 3 de comp. med. per loca tonso capiti, assidueque perfricato, medicamentis sincipiti impositis vim habentibus siccandi & firmandi, oleo scilicet mirtino, rosarum, puluere corallorum, sandalorum, rosarum rubearum siccarum, de quibus in intemperie capitis) ad nasi curationem erit accedendum. quod

fiet & medicamentis habentibus vim exsiccandi, repellendi, & discutiendi, veluti melle cum exiguo resinę terebinthinę, specillo lana inuoluto, aut spiritu succus erit per nares attrahendus. In puro autem vlcere, licio ex vino diluto, aut menthæ, seu marrubij succo cum melle, inuolendo lana specillum, illudque in medicamento intingendo. Galenus vero Archigenis auctoritate, calaminthę succum naribus infundit, aut ipsammet aridam calaminthant per fistulam insufflandam. Existente autem veteri vlcere hoc medicamento ex Oribasio erit vtendum: Ex spumę argenti, & cerussæ drac. vi. myrrhæ, aloes, singulorum dracmis ij. gallarum dracma vna; vino, & mirteo oleo dilutis vtere non solum ad narium vlcera, sed & ad sedis vlcera, & rimas. At vlcus oculorum, eadem secundum genus curatione erit restituenda, vt ait Galenus 4. de comp. med. per loca, quanquam ob partis naturam quamtenuissima medicamenta sint adhibenda. Quare facta auersione, & purgatione, considerandum erit vtrum vlcus sit purum, an impurum: & si impurum, aut cum sorde, aut cum inflammatione associatum. Igitur si cum inflammatione erit associatum, medicamentis erit vtendum, quæ inflammationem concoquere, & lenire possint, non neglecta vlceris curatione. Vtrique autem satisfaciet collirium album muliebri lacte dissolutum, quod instilletur cum oui albumine, aut caraplasmate, ex Aetio ex ouo simul cum eius vitello, cum rosaceo, & vino leuiter tepefacto, & lana excepto leuiter imponendo. Vlcus autem impurum ratione sorditiei mulsa mediocriter diluta, & fœnugręci decocto erit tollenda: multa vero existente sorde, ad fœnugręci succum parum mellis erit addendum: semper aduertentes vt fœnugræcum exactissime purgetur, sæpe abluendo pura aqua dulci. Vlcere facto puro, à fœnugræci succo erit abstinendum, & collirio ex thure, quod vim obtinet glutinandi, ac incarnandi, erit vtendum, quod accipit ammoniaci, sarcocollæ ana drac. 5. thuris drac. decem, croci drac. ij. omnia leuigata, ac fœnugræci succo excepta, in collíria digerantur. Vlceribus incarnatis, & ad planitiem quasi redactis, transeundum ad ea collíria, quæ cicatricem ducunt, veluti pompholigis elotæ drac. iij. plumbi vsti drac. ij. croci drac. vna, squammę æris drac. ij. gummi drac. iij. omnia leuigata, & aqua pluuiali excepta digerantur in collíria. Sequitur quartum morbi genus, quod inflammatio, seu morbus compositus (eo quòd ex miscella aliorum morborum ortum trahat) appellatur. Quę quidem inflammatio vbi in stomacho erit, recte, & conuenienter depelletur, si non solum morbi, sed etiam loci affecti habebitur ratio: & hoc, quòd ratione loci affecti, cum in numero sit earum partium, quarum munus toti corpori ex vsu est, hac ratione non solum in principio inflammationis, sed & in fine, seu declinatione astringentibus erit opus, Gal. 13. meth. Quare in principio ex 13. meth. astringentibus aut solis, aut laxantia superantibus erit vtendum; veluti oleo omphacino, rosaceo, citoniorum, vel etiam de absinthio, presertim vbi valida non fuerit inflammatio, aut feruor ingens: vel ex rosis, & absinthij parte vna, florum camomillę, radicum, ac foliorum althęæ parte media, in aqua pluuiali facto decocto, & pauco aceto, & vino albo aquoso addito, factis epithematibus: aut ex olei rosacei, omphacini, masticini, & de absinthio ana vnc. i. camomillini, & amygdalarum dulcium ana vnc. i. puluere sandalo-

rum,corallorum rubeorum,& rosarum rubearum an.drac.ij.ceræ quantum sufficit,modicoque vino albo,aut aceto addito facto vnguento: aut vbi affe ctus maiora astringentia postulabit,œnanthe,hypocistide,balaustio,rhu obsoniorum,floribus rosarum,ac reliquis ventriculo tum refrigerando,tum roborando idoneis. in augmento autem, aut summo vigore inflammationis, prædictis astringentibus laxantia miscenda, vel augenda: veluti camomellum,althæam,semen lini,melilotum,fœnumgræcum,adipem anserinum,gallinaceum,oleum camomellinum,anethinum,liliaceum, amygdalinum. Ex quorum commixtione varia pro varietate expostulantis vsus,varia tum epi themata,tum cataplasmata,tum etiam vnguenta fieri poterunt. In declinatione autem inflammationis purgatio præberi poterit; cum etiam in iocinoris inflammatione,vbi cauum eius afficitur,purgantia medicamenta, modo valentiora non sint,exhibenda esse concedat Galenus.quinimmo etiam medicamenta valentiora,cum prisana permixta approbat; veluti filiculam, & corticem nigri veratri,ex 13.meth.(nam in principio, vbi phlegmon ventriculum,aut intestina occupare incipit,à medicamento per aluum deijciente est cauendum,quòd longissime à tentata fluxione parte,quod redundat reuellere,nequaquam autem ad eam conueniat trahere,ex Gal. 13.meth.) Illud autem est sciendum,quòd vbi moderata inflammatio fuerit,etiam Galeni ceratum sufficiens erit,cuius descriptio habetur 8.meth. Et vbi stomachus magis corroborari postulabit,aloen augere conueniet,admiscereque cum eo aut succum absinthij,aut œnanten,aut succum capreolorum vitis. Tandem vbi aliquid scirrhosi ab inflammatione relictum fuerit, ita vt emollientia requirat, corroborantia etiam,ac astringentia, Tralliano,erunt commiscenda. Sequitur inflammatio iecoris,in qua, remota prius causa, quæ phlegmonem excitabit,aut sit calor ipsius iecoris,aut eius dolor,ex 13. meth. et facta euacuatione simul & reuulsione fluentis, & augentis inflammationem sanguinis ex interna dextri cubiti,quòd è directo sit, & ampla via cum vena, quæ caua dicitur,societatem habeat, etiam hac non apparente, media: & vbi neque hæc apparuerit,humerali ex Gal. 13. meth. ad alterantia erit accedendum topica; quæ non adhibebimus priusquam corpus vniuersum ab excrementis fuerit liberum,quod est commune omnium inflammationum: in quorum adhibitione hæc duo perpetuo erunt obseruanda: primum ne frigida adhibeantur, etiam si inter initia simus,aliàs plus noxę quàm vtilitatis essent: secundo, vt semper astringentia secum habeant admixta. & si amplius inflammatio non esset in principio,nec repulsione eius,quod influit,indigeremus; & hoc, quòd cum sit principium nutricis facultatis, eius robur sit seruandum, 13. metho. Quare illinietur extrinsecus in hepatis regione, oleo rosaceo, aut melino,aut absinthite. & procedente tempore oleo rosaceo,seu cidoniorum, cum masticino,camomellino cum pauco aceto,aut vino albo, sumpta à situ visceris indicatione: vel huiusmodi epithematibus: Ex rosarum rubearum, foliorum plantaginis,& cichorij,seu hortulanæ endiuiæ ana pug. i. florum camomelli, meliloti,absinthij,& anethi ana pug. 5. bulliant in aqua pluuiali,demum adde succi cichorij,& endiuiæ ana lib.i.aceti vnc.ij. misce, & fiant epithemata. Ex quibus etiam cerata,& emplastra fieri poterunt. dein illud perpetuo obseruantes, vt in tantum relaxantia, seu digerentia vires præsidiorum astringentium

gentium vincant, quantum inflammatio ab eius principio recedet. Tempore autem procedente, vbi inflammatio coquetur, quæ in gibba visceris consistet, modice vrinas mouentibus erit vtendum, assaro, nardo celtica, petroselino, meo, ex Galeno: insuper & oximellite, & syrupo de bizantijs, de tribus radicibus, ac de eupatorio. vbi vero in cauo exister, & tempus processerit, per ventrem erunt vacuandi 13. meth. clysteri. & vbi per clystere curari non poterit, purgante medicamento cibis admixto, ex Gal. 13. meth. Vbi autem inflammatio ad suppurationem vertatur, adiuuanda erit natura, vt quamcelerrime puris generatio fiat, & facta suppuratione, abscessus ruptura erit adiuuanda: & post eius rupturam, per eandem viam pus erit ducendum, per quam videbimus à natura transmitti, aut per sedem, aut os, aut vrinam: quòd si in scirrhi naturam vertetur, hoc modo erit tollendus. in potu quidem seu intra, ea erunt exhibenda, quæ diximus exhiberi debere ad liberandas iecoris obstructiones, atque ea omnia, quæ in renibus contentos lapides comminuere possunt, admiscendo illis ea, quæ vrinam ducere possunt, 2. ad Glauc. illud semper aduertentes, quòd vbi multo sanguine corpus abundarit, secetur interna dexteri cubiti, aut si melancholico, aut pituitoso, prius purgetur, postmodum his topicis erit vtendum, quæ posint abstergere humorem, qui in viscere continetur, aperire, quæque habeant admixtam vim eorum, quæ habent facultatem incidendi, 2. ad Glauc. & 14. meth. Veluti in hunc modum: Ex absinthij pug. 5. foliorum, & radicum althęæ an. manip. i. bulliant in oleo communi, quo super hepar per spongias sępe admoueatur fomentum, dein recipe olei de absinthio, & masticini ana vnc. i. nardini, & citoniorum ana vnc. 5. spicæ nardi indicæ, vel celticæ an. drac. 5. croci scrup. 5. adipis anseris, seu gallinæ, & medullæ ceruinæ, seu vitulinæ ana vnc. i. ceræ quantum sufficit, aceti parum, fiat vnguentum, quod mane, & vesperi applicetur, præcedentibus semper fomentis. Procedente vero tempore, addere poteris prędicto vnguento vnc. 5. vel vnc. i. ammoniaci, aut bdellij humentioris existentis, siue stiracis similiter humentioris, prius aceto dissoluti, & si mauis in cataplasmatis formam redigas, excipiendo folia simul, & radices maluarum, ac althęæ, ana m. i. & cum modice prius fuerint decocta, confundantur, & adijce adipis anseris, seu gallinæ vnc. ij. lenti cremoris fœnugræci, seminis lini, & althęæ ana drac. iij. olei masticini, lentiscini, & de absinthio ana vnc. i. ammoniaci, seu bdellij in aceto dissoluti vnc. iij. misce, & fiat cataplasma cum oximellite, quod item præcedente semper fomento adhibeatur: interim addendo nardi spicam, indicam, aut celticam ana drac. i. & croci scrup. 5. semper aduertendo ne admodum fortibus vtamur medicamentis, cum ea viscus hoc non perferat, ex Galeno, quæque semper aliquid astringentis habeant. Sequitur inflammatio lienis, quæ quidem post venæ sectionem sinistri cubiti, ex Galen. 13. meth. omnibus visceribus inflammatis præsentissimo remedio, & post purgationem per aluum factam, quòd euacuationi per renes factæ nulla via pateat ad hoc viscus, prętertim si deiectorium medicamentum superne exhibeatur, à situ, & societate sumpta indicatione, Galen. 13. metho. quamuis venter etiam elui debeat, ex Aetio: topicis postmodum erit vtendum, quæ & ipsa ratione visceris, astringentis quidquam habeant: in principio quidem repellentibus, 13. metho. astringentia medicamenta magis, & minus robu-

sta facientes, pro impetu fluoris maiori, & minori. Vnde moderata existente lienis inflammatione, ex vino veteri, ac austero, tenuiumque partium oleo dulci permixto, fotus erit fiendus lana succida excepto, vel linteis lineis. & vbi maior erit caliditas, oleo rosaceo, aut omphacino, vel ex olei anethini, aut camomellini vnc. i. & rosacei, seu citoniorum, & mirtini an. vnc. i. s. pauco vino, ac cera vnguentum paretur: & vbi forti impetu fluxus feretur, acetum pro vino accipiatur, & sinistrum hypocundrium fomentis ijs foueatur: post fomenta hoc vtendum erit cataplasmate; Ex farinæ fœnugræci, seminis lini, & hordeaceæ ana vnc. i. s. caricarum aceto acerrimo maceratatarum, vnc. i. adipis anseris, & butiri recentis ana drac. iiij. olei anethini, camomellini, & rosacei ana vnc. i. omnibus tunsis, & simul commistis cum pauco oximellite fiat cataplasma. Vbi vero ad scirrhum transierit, post venæ sectionem vbi opus fuerit, internæ scilicet in sinistro cubito, & post purgationem cum antecedente sua præparatione potui exhibendum erit post cibum aqua à ferrario fabro, in qua candens ferrum extinctum sit, quòd hæc præcipue lienem coherceat. quod animaduersum fuit in ijs animalibus, quæ apud hos fabros educata, exiguos lienes habent, vt ait Celsus, febricitantibus quidem sola, non febricitantibus vero cum vino, Archigenis auctoritate, 9. de comp. med. per loca, datur autem aqua per se cyathis tribus, febri vero carentibus cum vini, vel aceti cyatho vno: aut vulpis hepar siccum cum aceto mulso similiter bibendum exhitum commendat Gal. 9. de comp. med. per loca, ex Archigene. postea localibus erit vtendum eadem methodo factis, qua in iocinoris scirrho fieri debere diximus, emollientibus scilicet, discutientibus, & aliquam astringendi vim habentibus, in hoc variantibus, quòd tutior erit vsus aceti in lienis scirrho etiam à principio, cum naturaliter sit rarus, nec timor sit vt neruus eius vi lædatur, sicut in tendonibus, ac neruosis musculi partibus, 14. metho. Quare capparis cortex ex aceto contritus, illitusque optimus erit: & fotus hoc modo parati: Ex centauri minoris, & scolopendrij ana m. i. corticum radicum capparorum, vnc. s. radicum, & foliorum altheæ ana manip. s. bulliant in aceti, & olei partibus æqualibus, & cum spongijs fiant fotus, quibus sæpius admotis, infrascripto vteris vnguento: Ex olei amygdalarum amararum, liliacei, irini, & de capparibus ana vnc. i. succi scolopendrij, & centauri minoris ana drac. iiij. corticum radicum capparorum, & miricæ ana drac. ij. adipis anserini, seu gallinacei drac. iij. medullæ ceruinæ, seu vitullinæ drac. ij. s. ammoniaci in aceto dissoluti vnc. s. aceti, & ceræ quantum satis sit, fiat vnguentum: & ammoniacum cum aceto ad luti crassitudinem redactum non pauci imponentes quidem lieni eius scirrhum curarunt, illudque solum ei curando sæpe satis fuit, Gal. 14. meth. medendi. Sequitur inflammatio renum, quæ quidem post venæ sectionem (licet dubium sit quæ vena sit secanda, & post purgationem) extrinsecus inter initia feruente adhuc inflammatione, per refrigerantia erit remouenda, quanquam quæ impendio refrigerant sint vitanda, ne renes inflammati indurentur, potissimum cum scirrhis suapte natura sint subiecti, tum propter eorum substantiæ qualitatem, tum propter excrementorum naturam, quæ per ipsos dilabuntur, 13. meth. Veluti per oleum rosaceum, omphacinum, seu melinum, pauco aceto addito, & succo poligoni, aut portulacæ: aut hoc cerato, Ex oleo rosaceo, vel

melino, luteis ouorum, poligoni succo, aceto pauco, & cera, fiat ceratum, & supra renes accommodetur. In augmento aliquid miscendum erit digerendi, ac discutiendi vim habens, veluti camomellini, & eius oleum, fœnugręcum: semen lini, althæa, & recentes etiam adipes, vt anserinum, gallinaceum. In declinatione autem admiscenda erunt ea, quæ adhuc magis discutiant, veluti est chamępitis, abrotonum: & fotibus per spongias erit vtendum, ex decocto camomelli, seminie lini, anethi ac althęę folijs & radicibus, pauculo calamo aromatico, & ac flore iunci odorati addito, ac pauco etiam aceto. postea cataplasmatibus erit utendum, quæ ex farina fœnugræci, & seminis lini fiant, hordeacea, & fabacea, radicibus & folis althææ in iure camomelli decoctis, addito oleo camomellino, seu anethino cum aqua mulsa, seu sapa, vbi crassior videbitur esse materia derelicta. Concocta inflammatione, & quieto dolore, per vrinam ducentia erit purgandum, petroselino, & huiusmodi, ex aqua illud coquendo, & cum vino & melle bibendo. in cibis fœniculum exhibendo, apium, daucum, & pastinacas probe percoctas. Vbi inflammatio ad puris permutationem vertetur, adiuuanda erit suppuratio tum puris eruptio: adiuuabitur autem spongijs fotus gratia admotis, assidue imbutis aqua & oleo, aut decocto foliorum & radicum althæę, camomelli, fœnugręci, & seminis lini, quæ calidæ admoueantur. Eundem vsum prębebunt cataplasmata ex farina hordeacea, cum ficuum & althæę ex aqua mulsa decocto, genito pure ipsius eruptio erit procuranda: quod fiet vrinam ducentibus in potu exhibitis, veluti cucumeris semen decorticatum ex aqua mulsa, palmulis in ipsa incoctis. post abscessus rupturam, quibus pro puris purgatione sit vtendum in renum exulceratione iam diximus. Sequitur inflammatio vesicę, quę quidem post venæ sectionem venę illius in arte phlebotomandi narratam, auferenda est, iubendo insidere ægrum in decocto seminis lini, fœnugręci, in hydręleo, pauco addito aniso, aut dauci semine, in quo æger mingat: aut vesicę locus irrigandus ex oleo camomellino, anethino, seminis lini, aut eo, in quo althæa fuerit incocta: & fomentis per aquam & oleum in vesicis semiplenis admotis, aut spongijs. Et vbi hæc non suffecerint, cucurbitula circa pectinem aut pubem vna cum scarificatione affigenda, & vbi medicamentis his malum non cedet, papaueris calix simul cum oleo incoquendus erit, & adeps anserimus & gallinaceus in ipso oleo eliquatus simul infundendus: & vehementioribus existentibus doloribus, Ruffi auctoritate opiatis medicamentis erit vtendum, ex opio, modica myrrha, & croco composito medicamento, lanæque illito, & in podicem indito. Vbi autem ad suppurationem deueniet, iuuanda ijs erit, de quibus in aliarum partium inflammationibus ad suppurationem vergentibus dictum fuit. Et post maturationem, vbi disrumpetur abscessus, eidem quoque erit opitulandum pro eius disruptione. & post disruptionem vlcus erit curandum ijs, quibus diximus exulcerationem curari debere. Sequitur vteri inflammatio, quę quidem post venæ sectionem (quamuis quę vena sit secanda maxime dubium sit) & post etiam purgationem semper cauendo à mensium prouocatione delenda erit, imo ventri, pubi, & lumbis fotus, irrigationes, seu epithemata adhibendo ex vino & oleo, aut vino & oleo rosato
seu

seu aceto,& rosaceo cum linteis lineis tepidis,similiter palmulas,aut mala cotonea in vino aut in posca coquendo,admiscendo oleum rosatum,aut citoniorum & cataplasmata admouendo ex farina hordei,seminum lini,& fœnugręci,vitellis ouorum assatis cum rosaceo, & decocto capitum papaueris,& meliloti,ac exiguo vino,seu aceto composita, aut etiam ex palmulis vino diluto decoctis cum farina hordei,& oleo rosaceo, seu cidoniorum. Et vbi erisipelatis naturam participabit (quod ex igneo calore percipietur)poligorum, portulacam , plantaginem ac vitis pampinos cataplasmati apponere oportebit. Et vbi cataplasmatum onus locus non tolerabit, aqua rosacea admixta erit assumenda, & aliquis prædictarum herbarum succus, pessis etiam ex prædictarum herbarum folijs contusis,aut succis,rosaceo, melino, & exiguo croco, & anseris pinguedine mire sedabuntur dolores inflãmationis, & vbi dolor multus excruciabit,lacrymæ papaueris exiguſt cum lactæ muliebri,& succo fœnugræci exhibe. per totum etiam morbi decursum insessum etiam ex decocto fœnugræci, seminum lini, maluarum,artemisię, & olei præcipue post principium adhibe. Declinante inflammatione, ad laxantia & discutientia erit accedendum:ueluti in fœnugræci,althæę,seminum lini,interdum etiam pulegij,marrubij,saluię,& artemisiæ decocto ęgrum insidere præcipiendo,& ad imum ventrem,ac pubem farinam hordaceam cum fœnugræco,& lini semine in aqua mulsa coctam imponendo,aut caricarum decoctum adhibendo. pessis ẽt vtendũm erit ex œsipo,butiro,medulla ceruina,adipe anserino,& oleo anethino,camomellino,seu irino & cera cõpositis. Et vbi inflãmatio discuti nõ poterit,sed ad suppurationẽ verget,adiuuãda erit suppuratio,imo uẽtri & lumbis cataplasmata imponendo ex lini semine,fœnugręco,farina hordei,caricis decoctis,althęæ radice: & sinus per spongiam fouendi, & vaporibus:per arundinem operculo ollę perforato insertam intra pudendum receptis,insessione in decocto eorum,quæ habent vim attrahendi,veluti est pulegium,saluiam,artemisiam,dictamnum: & pessis,& terebintina,myrrha,œsipo,& butiro compositis: & aliquando cataplasmate ex columbino stercore cum oleo & melle. rupto autem abscessu accedendum erit ad medicamenta in solutione continui,seu exulcratione vteri superius posita. Sequitur lateris inflammatio,quę quidem post venę sectionem eiusdem lateris, & post purgationem etiam, Tralliano, vbi corpus nitrosis succis redundans erit, aut si ob virium imbecillitatem purgatio fieri non possit,post acres clysteres, Paulo, quanquam etiam existente virtute valida purgatio nunquam validioribus medicamentis sit facienda,nisi aut cassia, aut syrupo ex pluribus infusionibus violarum,demum ijs medicamentis erit vtendum, quę ad facilem excreationem,ac thoracis expurgationem conducunt, diuersis tamen pro diuersitate peccantis humoris inflammationem facientis, in sanguine sane aut bile peccante,syrupo violaceo,vel ex adianto,in pituita verò & crassioribus humoribus syrupo è glicirrhiza,seu hyssopo,aut etiam e marrubio, cum aquis borraginis,aut hordei aut adianti, vel aqua, in qua glicirrhizæ radix fuerit decocta:et etiam elegmatibus,cap. de tussi & catharro enarratis. fotus postea erunt fiendi, qui sane Hippocrati à principio fieri solent, vt dolorem lateris calidis fotibus dissoluat. qui sane etsi plures Hippocrati numerentur, & sicci, & humidi,ab humidis tamen semper auspicandum esse opinor: quòd humi-

da

da tametsi nihil aduersus affectum aliquando faciant, non tamen insigne afferre possint detrimentum, veluti ij, qui ex aceto vel orobo, aut sale fiunt. qui nisi humorem forte fortuna sibi contrarium nacti sint, maximum ægris incommodum afferre possunt. quare fomento calido erit vtendum & humido, quod fiet ex aqua calida in vtre vel vesica, aut alio vasculo posita, aut spongiam magnam & mollem ex aqua calida expressam applicando: aut loco prædicti fotus, hoc aliud parando. In aqua radicem & folia althææ, flores camomelli, fœnugræcum, sertulam campanam, & semen lini decoquendo, & aliquo dictorum modorum fotus applicando: & post fotus vnguenta eiusdem rationis admoueri poterunt, ex olei amygdalarum dulcium vnc. i. butiri recentis vnc. ʃ. vel loco olei amygdalarum dulcium, camomellino, aut anethino. Post septimum diem si eodem modo dolor persistet, cucurbitula lateri erit affigenda, & cutis scarificanda, dummodo, vt ait Alexander, parua copia sit vacuanda. & ubi inflammatio membranę discuti non poterit, ita quod ad suppurationem vertatur (cognoscitur autem ex eo vt ait Hippocrates 2. progn. quòd quicunque dolor in his affliget sedibus, thorace scilicet, & pulmone, non desinens neque screationis purgatione, neque ventris subductione, neque venę sectione, ac medicamento, ac victus ratione, in suppurationem verti obseruatur) tunc ijs erit vtendum, nunc in inflammatione pulmonis, quæ ad suppurationem vertatur, enarrandis. Sequitur inflammatio pulmonis, quæ pulmonia, seu peripneumonia appellatur. quę ijsdem sane quasi, quibus pleuritis, curanda erit: veluti sorbitione ptisanæ, aut etiam ptisana ipsa cum melle: & vbi à frigidioribus succis inflammatio pendebit, in ptisana decoquendum erit parum hyssopi, aut origani; & aqua hordei pro potu erit exhibenda, in qua glicirrhizę radix fuerit decocta, vel ficuum decoctum cum pauco hyssopo. & post venę sectionem in cubito internam vtriusque brachij, aut si quid venæ sectionem prohibebit, cucurbitulas thoraci admotas, et lateribus affixas, quibus cum tantum sanguinis extrahatur, quantum vires ferant. & post purgationem, ab extra huiusmodi topicis erit vtendum, aduersus dolores calidis fomentis valentibus digerendo ac discutiendo, de quibus in lateris inflammatione dictum fuit: thoracisque partes erunt illiniendæ oleo amygdalarum dulcium, & amararum, aut anethino seu camomellino, irino aut rutaceo, vel cerato ex butiri recentis, & adipis anseris an. drac. i. olei rutacei, ac vtriusque amygdalæ an. vnc. ʃ. pulueris iridis & hyssopi siccæ an. scru. ij. ęsipi liquidę drac. iij. cerę quantum sufficit, fiat ceratum: vel hoc cataplasmate: Ex radicum & foliorum althææ, & maluarum an. m. ʃ. contundantur, & adde cremoris seminis lini, althææ, & fœnugræci an. drac. ij. iridis & hyssopi, quæ tenuissime trita sint, an. drac. i. butiri & œsipi liquidæ an. drac. i. ʃ. olei camomellini & rutacei an. vnc. i. cum aqua mulsa, aut resina terebinthina conficiatur cataplasma, quo tum pectus, tum latera cōtegantur. optimum etiam erit eidem cataplasmati inspergere seminis lini, ac fœnugræci tenuissimum pollinem. vbi autem in suppurationem terminabit, quæ suppuratio empiema appellatur, ptisanę cremore cocto aut in iure galli, aut vino dulci tenuis substantię, 7. de comp. med. per loca, Et cum suppuratio fieri incipiet, puris confectio, seu concoctio erit adiuuanda. quod quidem fiet, 5. simp. modice humectantibus, & excalfacientibus, talibus tandem, quæ neque excedant, neque deficiant

ficiant à temperatura corporis, sed simillima sint, quæque emplasticam vim habeant, ibidem: quare fomentis per spongias ex aqua temperate calida, cui additum sit oleum, quod hydrelæon vocant, quòd inter omnia, quæ puris generationi conferunt, aptissima sit perfusio aquæ temperate calidæ, 5. simpl. & adeps aut suillus, aut vitulinus, aut gallinaceus seu anserum, cum maluæ seu althęę radice permixtus: vel cataplasmate, præsertim tardante suppuratione, ex caricis decoctis, hordacea farina. althęę radice, columbino stercore, & modica resina terebinthina: & cerato ex butiro, ruta, iride, baccis lauri, radice maluæ, althææ, farina hordeacea aut triticea, oleo communi, amygdalarum dulcium, aut camomelli, & cera simul. Genito pure rumpendus erit abscessus. quod fiet mulsæ sorbitione, aut ptisanę cremore cum melle, & decocto hyssopi aut thimi cum melle: extra vero cataplasmate ex stercore caprino. Rupto abscessu adiuuanda erit puris excretio per eum locum, per quem repere ostendet: si per aluum, magis emollientibus: si per renes, vrinam ducentibus: si per tussim, ptisana optimo melle permixta, & radicis dulcis succo commanducato, & melle rosaceo, syrupo e glicirrhiza, de hyssopo, & e marrubio. Postea vbi diuturnior affectus erit, febris remissior, & vires imbecillæ, lacte erit vtendum, veluti diximus fieri debere in pulmonis exulceratione, ad quam tabes sequi solet. Sequitur inflammatio cerebri, & partium quæ circa caput continentur, ueluti sunt phrenitis, lethargus, oculorum, quę lippitudo dicitur, glandularum iuxta linguam, gurgulionis, & angina. Phrenitis sane post venæ sectionem initio factam, & post corporis vniuersi purgationem, oxirhodino caput madefieri postulabit, rosaceo cum modico aceto, ex Gal. 13. meth. in principio sane. sed post corporis vniuersi euacuationem benedictis medicamentis fiendam, repellendus humor erit à capite, atque alteratus, ne immodica caliditate liberalius humor attrahatur, & caput repleatur: atque eodem tempore odoriferum erit faciendum, ex aquæ rosarum & mirtillorum an. vnc. iij. sandalorum rubeorum, citrinorum, & corallorum rubeorum an. drac. i. aceti rosacei vnc. i. & s. misceantur simul: interim etiam vtentes syrupis, veluti rosaceo, violaceo, ex nimphęa, ex cichorio seu endiuia, ac de papauere: odor naribus obijciendus, ac nares ipsæ intus, vel frons similibus medicamentis illiniendæ, etiam cum in summo incremento phrenitici fuerint, Gal. 13. meth. quòd vt ait sopire & stupefacere principem facultatem opus sit, cerebrum scilicet, quod supra modum incaluit, refrigerando: ex quibus etiam facies assidue proluatur, Aetio. et quamdiu huiusmodi affectus moram contraxerit, discutientibus erit vtendum, veluti si serpillum, thimum, melilotum, & althæa oleo incoquantur rosaceo, vel camomellino, quo caput irrigetur iuxta capitis commissuram coronalem, atque vapor per nares suscipiendus: aduertendo semper ne calidis huiusmodi medicamentis, velut etiam catellis, aut gallis vtamur alio tempore quàm in declinatione: quod in principio aut augmento inflammationem & febrem maxime irritare possent. Quoniam vero phreniticis vigilię fere semper solent esse associatæ, quapropter somnus maxime erit procurandus quapropter pro oxirhodino caput recte irrigabitur oleo de nimphæa, violaceo, seu ex papauere, pauco aceto addito, aut ex decocto foliorum lactucæ, violarum, tum etiam florum, hiosciamo, rosis, solano, capitis papaueris al

bi, & nigri, & mandragoræ pomis, semper aliquid aceti addendo, caput irrigando huiusmodi decocto, atque etiam olfaciendo: naribus, ac fronti, & temporibus populeon vnguentum cum modico aceti applicando, tandemque ijs omnibus vtendo, de quibus sermo fiendus erit pro curatione vigiliarum. Lethargus vero si fiet, post venæ sectionem, & purgationem, oxirhodino in principio à capite humor erit repellendus, 13. metho. procedente tempore in oxirhodino etiam incoquentes quæ simul extenuare possint, veluti castoreum, pulegium, thimum: & naribus etiam applicetur huiusmodi decoctum, quod calfacere, ac desiccare, & attenuare humoris crassitudinem, ac lentorem possit: sternutamentis etiam vtentes ex castoreo, pipere, seu elleboro. palatus etiam erit vngendus, Galeno, valentibus & acribus medicamentis, velut mithridato, theriaca, aut sinapi cum melle: his enim cedet affectus & discutietur. caput insuper radendum erit, & ex alto torrentis ritu huiusmodi medicamentum erit sincipitis loco fundendum: veluti serpillum, hyssopum, ac thimum cum pauco castoreo in aceto & oleo coquentes, vel caput fouentes aqua, in qua laurus & ruta fuerint decocta, vel castoreum assumendo vna hora ante accessionem cum oximellite: veluti drac. i. cum oximellitis vnc. i. cuius solius assumptione fatetur Trallianus multos se curasse: & balneo, coctione morbi apparente, & excrementorum copia amplius non existente. Oculorum verò inflammatio, quæ lippitudo, seu ophthalmia dicitur vbi accidet, post venæ sectionem exteriorem cubiti è directo oculi laborantis, ex cuius sectione intra spatium vnius horæ grauissimi dolores compesci solent, Gal. lib. de cur. ratione per venę sectionem, & post purgationem eius humoris, qui peccans erit, & post auersionem ad partes infernas, aut vinculis, aut frictione, aut alui deiectione fiendam, Gal. 13. meth. fomenta postmodum ex aqua dulci modice calida laboranti particulæ erunt applicanda 13. meth. quapropter in principio pharmacis etiam repulsorijs vti possumus, sed quæ non sint nacta vehementem astrictionem, aliter ampliorem dolorem infligerent exasperando, vnde lenitiuorum liquorum admixtione moderata fieri solent, veluti albo oui liquore, fœnugræci decocto, è lacte iuuenculæ in cotem, in qua collirium teritur, ex vberibus expresso. Solent enim veteres albo oui liquore vti tum quod minime mordeat, tum quod glutinosus sit, vnde lenire asperitates acris humoris potest, & ratione glutinositatis in loco permanere, & si modice incaleat, cum absque rosione sit, dolorem maxime lenire, 13. metho. Ab his vero anodinis, quæ sensum auferendo dolorem sedant, summopere cauendum, cum nec vehementes fluxiones reprimant, sed potius excerni prohibeant. & vbi humores acres contingit esse, corneam erodant, aut si multi sint, dolor maximus excitetur, & simul necessarium sit vim visoriam offendi. quòd si eis vrgente maxima necessitate fueris vsus, postmodum sanitatis tempore oculi erunt calfaciendi, velut & reliquæ partes omnes, quibus huiusmodi stupefacientia applicita forent, Galenus 12. metho. Frons illinienda erit ex plantaginis, solani, seu semperuiui succo, oui candido, rosaceo oleo, vel aqua, bolo armena, & pauco aceto. Et vbi cataplasmate erit vtendum, hoc modo erit fiendum: Ex papauerum capitibus in aqua coctis, ac fœnugræci, vel hordei, vel lini seminis farina aquæ immixta, ex

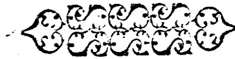
ta, ex Galeno 12. metho. Vbi autem concocta fuerit phlegmon, & corpus vacuum, lauationibus in balneo erit vtendum 13. meth. Et vbi nec in toto corpore amplius adsit humorum copia, nec a capite ad oculos feratur fluxio, & sanguis crassior oculorum venas intendat, ac tumidas reddat, præter balneum temperatum, quod meatus excalfacere, & laxare valeat, vinum meracius erit exhibendum, quod non solum excalfacere, & meatus aperire, sed etiam sanguinem diffundere, ac vacuare potest, & sui motus vehementia obstructiones aperire, 31. 6. lib. Apho. Cuius curationem vniuersam breuissimo quodam oraculo Hippocrates 6. Aph. 31. expressit, dum ait: Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio, aut medicamentum epotum soluit. Sequitur inflammatio glandularum iuxta linguam, quæ quidem post venæ sectionem humeri externam, & etiam purgationem medicamento leniente factam, circa initia gargarismis erit tollenda astringentibus, & repellentibus, veluti rosarum decocto, & palmarum, mixarum, aut lenticularum, aut furfuris: cauentes in principio à melle in gargarismis, ne per acrimoniam malum irritetur, vt ait Aetius: aduertendo vt repulsoria actu tepida fiant, quòd inflammata non tolerent frigus, sicut neque plurimum calorem, Aetio: deinde gargarissent ægri ptisanę succum, in quo decoctę sint vuæ passæ: remittente autem inflammatione in gargarismos mel admiscere conueniet, aut sapam tepefactam, vel decoctum radicis dulcis, aut ficuum, & hyssopi decoctum. Extrinsecus vero leniter fouendum erit spongijs expressis, ac madidis in aqua, in qua flores camomelli, althęæ, & maluarum folia, fœnugræcum, seu sertula campana fuerint decocta: & cataplasma imponendum erit ex farina hordei, seminis lini, aut fœnugręci. Et vbi ex vsu acriorum collutionum, seu gargarismorum exasperabitur inflammatio, leuioribus gargarismis, Aetio, vtendum erit, qualis est succus ptisanę tepidus, aut lac etiam tepidum. Vbi autem in pus inflammatio vertetur, quod tunc erit, vbi vehementius exacerbabit, coadiuuanda erit suppuratio calidioribus gargarismis, veluti aqua mulsa calida, & caricarum decocto, ac hyssopi cum radice dulci: ad extra vero cataplasmate ex hordeacea farina, & fœnugręco, cum decocto caricarum, & althęæ, ac melle: aut intra vapore aquæ calidę. confecto pure (quod est vbi dolores minuuntur) acrioribus collutionibus erit vtendum, vt rumpantur abscessus: veluti pulegio, thimo, hyssopo in sapa, aut aqua mulsa decoctis, & gargarizatis. Vbi pure substante noluerit rumpi abscessus, incidendus erit, deinde vtendum erit mulso calido per se, aut etiam lenticulæ, vel rosarum decocto admixto, donec penitus ad cicatricem ducatur. Sequitur inflammatio gurgulionis, quæ quidem post venæ sectionem, diuersionem, & purgationem, topicis habentibus vim repellendi fluxionem erit demenda, veluti collutionibus ex palmulis decoctis, vel rosarum decocto, pampinorum, rubi, & malorum austerorum, ac pirorum, & sorborum. & vbi maior fuerit influxus, mirti, & baccarum decocto, & ex acerbis malis cotoneis, aut mespilorum, aut cornorum. Horum itaque decocta in aqua erunt gargarizanda Gal. 6. de comp. med. per loca. Et vbi processerit inflammatio aliquid ex discussorijs erit admiscendum. & vbi etiam dolor affuerit, aliquid etiam ex mitigatorijs: ex discussorijs quidem, veluti floribus camomelli,

meili, fœnugræci, ferulæ campanæ, anethi, altheæ, mellis: & vbi mitigatorijs etiam erit vtendum, medicamento gargarizandum erit, ex contusa radice dulci, melle, & dulci aqua, pari mensura simul coctis. procedente tempore discussoria erunt augenda, veluti addendo hyssopum, aut glicirrhizæ radicem. Vbi autem inflammatio ad suppurationem verget, concoquentibus erit vtendum; veluti decocto ex caricis per se solum, aut sapa, aut aqua mulsa permixto. Suppurata inflammatione, & erupto pure, ad extergentia, & exsiccantia erit transeundum, veluti aqua hordei cum melle rosaceo mixta, aut aqua mulsa. Vbi vero gurgulio laxior eua serit (quanquam etiam citra inflammationem laxetur sæpe) ita vt linguæ radici, ac faucibus propensus incumbat, aridis medicamentis vtendum erit, ex gallæ omphacitidis, aluminis scissi, ac salis ammoniaci partibus æqualibus, quibus contritis, ac simul mixtis expleto cochleari vua contangatur, Galen. 6. de comp. med. per loca. Et vbi his medicamentis affectus non cedet, ita vt vigilias, tussim, & etiam strangulatum afferat, ad eius excisionem accedendum erit, ijsdem obseruatis quæ Galenus narrat 14. method. med. Sequitur angina; quæ quidem post venæ sectionem ilico factam humeralis è directo, & post vniuersi corporis purgationem, tum medicamento vacuante, tum clysteribus erit oppugnanda, quòd vt ait Galenus 4. de ratione vict. acut. conferat duabus ex causis corpus totum excrementis vacuare, tum quòd ex vacuatione sequitur reuulsio, tum quod corpore vacuato à loco affecto, si volumus repellere, corpus repulsioni facillime consentit; aut si calido aliquo partem affectam vaporare velis, nullus timor adsit, vt à corpore ipso ad partem humor transmittatur. Inflammationem verò curabimus in principio quidem leniter astringentibus, veluti rosarum, lentium, mixarum, palmarumque decocto, aut flore rosarum ex hydromellite. his igitur per initia erit gargarizandum, aut fiat gargarismus ex eo medicamento simplici, quod ex moris est, cum rhus decocto, vel eo, quod ex nucibus. quod medicamentum fatetur Galenus ex succo nucum viridium se præparasse, cum ex Alexandria in patriam rediret, propter quendam hortulanum, quod gargarizare iussit, ipsumque præcoxit cum melle, quod succus tenuior esset. quod medicamentum testatur cætera stomatica superare 6. de comp. med. per loca, veluti illud quod ex moris constat, & id quod ex succo rubi mororum præparatur: & tertium quod ex musto: & quartum quod ex punicorum succo: & quintum quod per astringentia mala componitur. Possunt etiam componi gargarismata ex iam dictis in hunc modum: Ex vnc. ij. medicamenti ex moris, & tantundem medicamenti ex succo nucum, cum aquę hordei libra vna, aquæ rosarum vncias quatuor, aceti albi vncia vna misce, & gargariza: vel in hunc modum: Aquæ hordei lib. ij. in qua rhus drac. quatuor decoquantur, aquæ mirtinæ lib. ß. medicamenti ex moris rubi, aut ex moris vncias tres medicamenti ex nucibus, aut ex malis punicis vnc. quatuor, aceti albi vnc. ij. Poterit etiam parari medicamentum in rotulis, quod assidue in ore teneatur, ac sensim deglutiatur: Ex diacodij drac. ij. pulueris hirundinis præparatæ scrup. i. seminum coriandrorum præparatorum drac. i. sacchari dissoluti in aqua rosarum quantum sufficit. Quo etiam tempore syrupo rosaceo, violaceo, iuiubino vti possumus. Morbo vero increscente, atque

que etiam consistente, medicamentis erit vtendum possidentibus vim discutiendi, veluti caricarum, aut furfurum, seu glicirrhizę in aqua mulsa decocto, aut hyssopo, thimo, pulegio: vel hunc in modum: Ex hordei m. ʃ. vuarum passarum vnc. i. palmularum, & caricarum, ac mixarum, ana numero v. glicirrhizæ drac. iiij. hyssopi drac. iij. coquantur secundum artem in lib. ij. aquæ fontanæ donec medietas absumatur. cui decocto percolato adde mellis rosacei vnc. ij. medicamenti ex moris vnc. i. aceti albi parum, misce, & fiat gargarismus. Quo tempore etiam medicamentis ad extra trahentibus erit vtendum, veluti spongijs in calido oleo demissis, aut vnctione ex oleo camomellino, liliaceo, anethino: & cataplasmate ex hordeacea farina, semine lini, palmulis ex aqua coctis, croco, & mica panis simul incoctis, adijciendo etiam ficus siccas. Vbi in abscessum angina verget, iuuanda erit natura ijs iam supra enarratis: & facto pure ijs, quæ ruptionem proritant, ruptoque abscessu, ijs vtendum erit quæ vim detergendi habent, iam supra enarratis. Sed hæc de curatione morborum, in quibus illud erit aduertendum, morbos genere diuersos maxime in curatione, & remedijs conuenire; veluti curationem obstructionis cum intemperie frigida, & inflammationem cum calida, & vnitatem solutam cum uasorum apertione.

IO. PAVLI PERNVMIA PATAVINI

De Curatione Symptomatum

LIBER SEPTIMVS.

ORBIS cognatione tanta symptomata cohærent, tamque immutabili continuatione iunguntur, vt symptomatum curatio ex curatione morborum capi debeat: quemadmodum pariter necesse fuit morborum curationem ex curatione causarum haberi. Etenim cum sanarum, atque integrarum actionum vitæ stabils & constans causa sit & recta & sana corporis constitutio: qua vitiata aut abolita, simul actio vitiatur & perit: sequitur etiam quòd ex curatione, & depulsione vitiorum corporis, vitia etiam ipsarum actionum tollantur, neque alia sit symptomatum quàm ipsorum morborum, & causarum curandi ratio. Quoniam tamen, etsi symptomata fere semper tollantur ex causarum remotione, quandoquidem ita vehementia sunt, vt cæteris penitus neglectis, ob eorum malitiam necesse sit illis attendere: cuiusmodi solet esse dolor, syncope, & nimia excrementorum fluxio, & suppressio, aut si non sunt vehementia, aut ita maligna, vt trahant ad se curam, proprij tamen, & peculiaris aliquid postulant pro eorum curatione. Quapropter sequitur vt agamus de curatione huiusmodi symptomatum, tum eorum, quorum natura ita maligna est, vt non sinat causas tolli, tum etiam eorum, quorum vehementia, & maligna natura talis esse solet, vt nisi quamprimum illis occurramus, virtutem statim prosternere possint. Primum autem artem curandi uitia actionum percurremus, deinde excrementorum. Atque in curandis actionum vitijs naturæ primum, deinde animæ, postremo curationem vitiatarum functionum vitalium attingemus. Primum attractiuę virtutis vitium in ipso ventriculo appetitus imminutus & abolitus, quod cibi fastidium dicitur, esse solet, Quę quidem actio

læsa, seu appetentiæ amissio, si ex aliqua intemperie ventriculi prodibit aut calida, aut frigida, aut cum materia biliosa, quæ sui redundantia cibi fastidium prouitet, aut frigida viscida, vacuatione materiæ, vomitu, aut deiectione: vomitu sane bilis, prgsertim vbi æger vomitui facilis erit, ex copiosa aqua tepida aut sola, aut pauco aceto, aut syrupo acetoso associata. deiectione vero (& ante deiectionē humoris calidi præparatione aut syrupo violato, aut ex infusione rosarum) fienda vnc. iiij. syrupi ex pluribus infusionibus rosarū rubearum, cum decocto tamarindorum, deinde alteratione intemperiei calidæ ventriculi, & corroboratione: veluti citonio saccharo condito, vel eorundem citoniorum succo, cum aceto & melle permixto, modo quo docet Gal. 6. de val. tuen. frigida vero & tenax materia extenuanda, incidenda, & abstergenda ijs, quæ ex oximellite aut muria componuntur, veluti capparibus ex oximellite paratis, & oliuis, quæ ex muria, aut oximellite condiuntur, aut melle rosaceo, aut oximellite, aut picra ipsa, vbi illa non sufficient, quę acrimonia & calore eorum, quæ in se habet, crassos ac lentos succos dissecat ac detergit, 6. de val. tuen. quanquam non assidue illa sit vtendum, sed singulis septem, aut decem diebus,, pondere drac. ij. Et post frigidorum euacuationem ijs erit vtendum, quæ frigidam ventriculi intemperiem alterare possunt, de quibus in curatione morborum. nam causis euacuatis, & alteratis intemperiebus, actio ex morbi immutatione & curatione, per viam sequelæ pristinę suę dignitati restituitur: quanquam symptomatis etiam aliqua habebitur ratio, si omni ingenio quæremus cibum excitare, quod fiet cibis pluribus & varijs, ac optimo apparatu, præsertim si talia fuerint, vt facile deuorari possint: & hoc, quod multa commanducatio iniucunditatem quandam afferat, & appetitum auertat: veluti sunt oua sorbilia, volucres macrę & montanæ, & huiusmodi alia. Sequuntur symptomata attractionis deprauatæ, veluti est sitis immoderata, canina appetentia, pica, bulimus. Sitis sane si morbus fuerit nimia caliditas aut ob edulia calida, aut ob vinum meracius contracta, frigidæ potu depelletur, 6. morb. vulg. Sin autem caliditas & humiditas sitim causabit, optimum eius remedium erit acetum 1. simpl. med. seu limonij succus cum aqua frigida. sin autem causa fuerit caliditas & siccitas, aceto curatur, Gal. ibidem: vt quod strenue refrigeret, & quouis expedite permeet: & aqua, quæ supra quàm quòd refrigerat, omnium est humidissima, quod nihil sit aqua humidius, Galeno, quæ simul erunt miscenda secundum ęgri iucunditatem. Ad extra etiam frigida erunt apponenda. Vbi vero sitis erit cum febre associata, veluti contingit in febricitantibus, cum in principijs, ac ex acerbationum augmentis potus prohibeatur, excogitata fuerunt ingenia, quibus sitis mitigetur. quod fiet per irrigationem capitis ex oleo frigidissimo, vel rosaceo, Aetio, & Paulo, & cucumeris vel peponis semine in ore retento, & gargarismis, & oris collutionibus, aut vino albo aquoso multa aqua permixto. In declinatione verò exacerbationum, & eorum remissione, potum aquæ frigidæ dare conueniet, seu pauco aceto adiecto, vt diximus, ex Galeno, vel vnc. iij. syrupi acetosi simplicis, cum frigida permixti: & vt tutius remedium existat, non aquæ frigidæ, sed aquę hordei fiat permixtio. Sequitur canina appetentia, cuius sane Gal. secundo lib. 21. aph. vini potum, non cibi multitudinem, remedium esse affirmat: & addit multos se sanasse, qui indesinenter

famescebant,

famescebant, vinum ipsis abundanter exhibens, ex eorum genere, quæ multum calfaciunt, colorem habens flauum vel rubeum absque astrictione. qua ratione Aetius quoque multum, ac aceruatim ait esse bibendum, calidum sane, aut saltem tepidum. Vbi uero præter intemperiem frigidam aderit quoque humor pituitosus, & acidus in ipso ventris ore impactus, ac veluti aqua in spongiam imbibitus, eos ex hyera purgabimus, quæ non tantum calfacere, sed dissecare & repurgare, & ex profundo extrahere imbibitum humorem, & inferne per aluum euacuare potest, in hunc modum: Hyeræ drac. ij. ex vino cum aqua calida diluto, hoc modo sane curabitur canina appetentia ab intemperie frigida aut sine materia, aut cum materia. Vbi autem symptoma hoc pendebit ex immodica corporis dissolutione, vini vice aqua erit exhibenda, & cutis erit condensanda oleo aliquo astringenti, vt rosaceo, omphacino, mirteo: & illinienda erit huiusmodi illinitio: Ex succi plantaginis & semperuiui an. vnc. s. sandalorum rubeorum, sanguinis draconis, & boli armeni ana drac. iij. olei mirtini, citoniorum, rosacei, omphacini an. vnc. i. farinæ hordei drac. iiij. albuminis ouorum vnc. s. aceti addendo parum, ceræ quantum sufficit, fiat vnguentum. Pica vero, si fuerit cum materia, secundum conditiones materiæ erit præparanda, postea euacuanda picra Galeni. atque euacuato humore vitioso, alterandus erit ventriculus ad contrariam qualitatem, veluti mali punici dulcis succo mentha sicca insperso, & secundum intemperiem eligendo & intra & extra medicamenta in morbis partium corporis iam enarrata. Sequitur bulimus, de quo Gal. s. de comp. med. per loca, ait, eos qui ingenti fame animo linquuntur, seu bulimo, reuocandos esse odoramentis aceti, aut pulegij, aut malis, aut piris, aut similibus, quòd vt ait Gal. per huiusmodi odores tales vt plurimum reuocentur, ipsosque ab exolutione & animi deliquio reuocatos, pane in vino diluto, aut aliquo, quod ipsos aceruatim reficere possit, veluti sunt oua sorbilia, nutrit. quinimmo vbi in febribus huiusmodi symptoma continget, si in principio, aut vigore eueniat, vbi per prædicta odoramenta nihil factum fuerit, audendum erit, non obstante febris tempore hoc vetante, ipsis auxiliari cibatione vna atque altera, in vino madefacta panis buccella, vt refocillatus æger ad remissionis tempus peruenire possit: cum & ipse Gal. in principio, augmento, ac summo vigore exacerbationum febrilium, potissimum calidis & siccis corporibus, & quibus stomachus fuerit imbecillus, cibum offerat, præsertim panem vino dilutum, non uni duntaxat aut alteri, sed pluribus, 10. meth. Sin autem symptoma pendebit à materia aliqua in ore ventriculi existente, prius erit præparanda, deinde purganda. Sequuntur symptomata retentionis debilis & abolitæ: cuiusmodi sunt celiaca affectio, & lienteria, quæ quidem lienteria vbi ex calida intemperie ortum habet cum materia, vomitu sane erit curanda, dummodo difficulter non vomat, sed pronus sit æger ad vomendum, & quòd humores in ventre collecti percipiantur. nam vbi in intestinis continentur, non possunt per vomitum euacuari, ex Gal. 4. aph. 22. Amplius vrinam cientibus, quæ deriuationem moliuntur, fluxionemque sæpe transferunt, veluti est apium, fœniculum, anisum: postmodum astringentibus potibus, veluti plantaginis semine trito, sicco, & potato: & syrupo de ribes, aut qui ex incompletis & aridis rosis conficitur; vel corticis quercinæ glandis decocto; vel drac. i. trociscorum

de

de spodio, vel è terra lemnia. vbi vero lienteria erit ex intemperie calida dun-taxat citra acres humores, ijsdem alterantibus, & astringentibus erit vten-dum intus & extra, modo omittantur & vrinam ducentia, & vomitus. Se-quitur singultus, qui symptoma est quoquo modo retentionis deprauatæ: qui quidem si erit ex inanitione, curandus erit per cibaria, quæ defectum expleant, & prospiciendum erit aut ad immodicum sanguinis fluorem, aut alui profluuium, & aliud quodcunque symptomatis erit causa. sin autem erit ex intemperie aut frigida aut calida, aut cum materia, aut sine materia: si erit ex intemperie frigida cum materia, huiusmodi singultum ex plenitudine ortum curabit sternutatio, Hippo. & Gal. 6. aph. 13. quòd violento opus sit motu, vt veluti conclusę ipsum efficientes humiditates difflentur, atque eua-cuentur. Addit Paulus, spiritus retentiouem potens esse remedium: Et vomi-tus, 8. de comp. med. per loca, qui etiam iuuari poterit ex potu aquæ tepidæ cum oximellite scyllitico: postea intemperies frigida calfacientibus tum cibis, tum medicamentis erit tollenda, veluti ruta cum vino. ad extra inunctione ex oleo, in quo ruta, cuminum, absinthium sint decocta, & sacculis ex vtra-que mentha. sin autem fuerit singultus ob caliditatem, & mordacem humo rum acrimoniam, vomitus itidem est sufficiens medela, Gal. Post vomitum obtundenda erit acrimonia stimulans syrupo violaceo, aut de infusione rosa-rum, aut lacte recens mulcto, Aetio. Et vbi mordacitas his non obtundetur, discutiendus erit ijs, quę sensus stupefactionem inducunt: in quem vsum exhi-bet Galenus drac. i. medicamenti philonij romani, aut persici: quanquam prę-ter hęc ponat Galenus pharmacum quoddam mixtam quandam facultatem habens alterandi, discutiendi, attenuandi, & resiccandi, & sensum obtundendi 8. de comp. med. per loca. Asclepiadis auctoritate. quod etiam examinat per expositionem cuiuslibet simplicis medicamenti in ipsum ingredictis. Sequun-tur symptomata concoctionis, & primum concoctionis imminutę, cuiusmo di est flatus, seu ventriculi inflatio, & tarda concoctio etiam, quę bradipepsia dicitur. De flatu sane Galenus 14. meth. ait indicationem curationis omnium inflationum communem esse, vt quod pręter naturam est euacuetur, pro-priam vero esse, vt tenuissimis & potestate calidis medicamentis illud fiat, quare somnus solito longior conciliandus, vtpote qui mirifice cõcoctionem: iuuet, 12. meth. vomitus præcipiendus, & post vomitum, oleo foue, quod te-nuium sit partium, quodque rutam habeat incoctam, aut aliquod calidorum seminum, cuiusmodi sunt cumini, apij, & petroselini, Gal. 14. meth. si perseue-ret, irrigationibus erit vtendum: si magis adhuc, fomentis calidis & siccis. am-plius cucurbitula cum multa flamma admota vmbilicum vndique comple ctente, toto symptomate liberat, Gal. 14. meth. ita vt videatur, inquit Gale-nus, præsidium hoc in huiusmodi affectibus flatuosis incantamenti cuiusdam simile quid efficere, siue in intestinis, seu in quauis corporis parte dolor fue-rit: ilico enim cucurbitula admota à dolore liberat. Amplius glande, clysteri, potione. Vbi autem flatus erit ex pituitosis humoribus in halitum dissolu-tis, euacuandi prius erunt, antequam prædicta applicentur. euacuabitur au tem aut vomitu, aut clysteri, sed acri: quoniam ex acrium iniectione leuari so lent, Galeno. postea cucurbitula applicanda, & fomenta, & cataplasmata, 12. meth. Eadem fere facient ad tardam coctionem. Sequitur concoctionis

abolitæ

abolitę symptoma,quod cruditas appellatur.quæ quidem si ex ciborum multitudine,aut eorum vitiosa qualitate pendebit, vomitu materia erit eijcienda, modò ęger facile vomat(quòd cogere eum,qui uomere non possit,absurdum sit,Gal. 1.loc.aff.)potu aquæ tepidæ cum pauco aceto. At, aut quia vomere non possit,aut quia materia ad ventris inferiora descenderit, vt citius descendat,eam adiuuat Gal.glande,aut leui clysteri,8.meth. Vbi autem quod diminute est concoctum,seu crudum in superiori ventriculi parte consistet, modico diatrionpipereon est adiuuandum, modo quo docet Gal. 4. de tuen. val. Ab extra laudat Gal. 5.simpl.med.& 7.meth.corpus humanum,aut paruos catellos.obseruandum tamen erit ne puellus humecta sit cute, quod qui sudore profunditur refrigeret potius,quàm quòd calfaciat,ait Gal. Alijs etiam medicamentis moderate calidis concoctio iuuabitur extra adhibitis,quorum sylua ponitur a Gal.8.meth.Notandum tamen est,quibus ob calidam intemperiem,vel ob bilem ventriculi cruditas accidet,quæ potius concoctio deprauata, seu cibi corruptio appellari potest, concoctu difficilia esse exhibenda: & hoc,quòd non ita facile alterentur, ac corrumpantur, ex Galeni decreto 1. de fac.alim. Sequuntur symptomata expulsionis:& primum expulsionis abolitę; veluti est passio illa quæ ileos appellatur: quanquam hinc etiam desumi poterunt remedia expulsionis diminutæ,quæ tarda alui deiectio dicitur. Igitur sciendum quod medicamenta,quę per os præbentur,magis competunt in hac passione,quæ ileos appellatur,quàm in coli dolore, sumpta à positu indicatione, à quacunque causa ortum trahat ileos. Igitur si pendebit ex siccorum stercorum multitudine, tolletur iuribus pinguibus, clysteri leniente, quòd obstructioni, quæ fit à stercore duro, remedio sit duritiei humidus, & pinguis clyster,Gal.lib.art.medic.& cum acribus euacuatio.quorum vtrunque, emollitionem scilicet, & euacuationem ius galli habet, à Mesue descriptum. Ad extra irrigationibus, fomentis, cataplasmatis habentibus vim emolliendi, descensu in oleum calidum, aut in aqua, & oleo refertum vtendum.in qua aqua malua,et althęa prius fuerint incocta.acetum etiam in aqua & oleo decoctum,ac bibitum, deinde frusta panis ex aqua feruenti præbeantur,ex Oribasio, & camomelli decoctum,quod, vt siquid aliud, visceribus gratum est, condensata corpora rarefaciens, indurata emolliens, ac tensa relaxans,doloresque sedans, ac mitigans, 3.de simp.med.& lini semen,quamuis minus camomello sit visceribus gratum, vt ait Galenus. Iisdem decoctis relaxantibus fouendus erit podex cum spongijs, vt masculus relaxetur,& ne ab ipso incipiat constrictionis motus. Eodem modo si à venenoso pharmaco voluulus contingat,vomitum prouocabimus aqua tepida, oleo, & iuribus pinguibus. Sequuntur vitia expulsionis deprauatæ, veluti est singultus, nausea, & vomitio. sed de singultu iam actum fuit in retentione deprauata, cuius symptoma quoquo modo videtur esse. Nauseæ igitur, ac vomitionis causa erit, aut humiditas sola absque materia, aut cum vitiatis humoribus, sui humiditate totum ventrem exolutum, ac laxum reddens, & tunc vtilissimus ei erit astringentium eduliorum, potuum, ac pharmacorum vsus, octauo de comp. med. per loca, quemadmodum vbi fuerint redundantes circa stomachum, & ventrem humores, in maximum proueniunt detrimentum ęgri ex vsu astringentium, Vbi igitur pendebunt à tenui-

bus, ac serosis humoribus (nam bilis in ventriculo oriri non potest, nisi ad ipsum transmittatur) confestim vomitu erunt eijciendi. quod fiet mulsa secundum Galenum, sed aquæ mulsę sumendum plus erit, quàm vel nutrimenti, vel etiam deiectionis causa sumeretur, 7. meth. aut mulsa, in qua incoctum sit absinthium, ibidem Gal. quę tenues succos deorsum pellere potest. aut si vitiosi succi in ventriculi tunicis imbibiti deorsum pelli non poterunt, pharmacis pellendi erunt vim purgandi eos obtinentibus, modò eorum vis ventriculi, & intestinorum loca non ascendat. in quem vsum præstantissima sunt medicamenta, quę ex aloe componuntur, aut aloe ipsa, si composita ad manū non sint 7. meth. quòd nihil vtilius sit ad humiditatem vitiatam perrigantem tunicas ventriculi picra ex aloe, 8. de comp. med. per loca. Quare dracma vna aloes elotæ exhibebitur, quòd lota, licet minus purget, magis tamen roboret. odoratis etiam naribus admotis sistetur, quòd odoratorum opposita graueolentia nauseam excitent. Vbi autem affectio diutius permanebit, & cibi non retinebuntur, cucurbitula ad os ventris erit affigenda cum plurima flamma, donec locus rubefiat, atque ipsa adhuc affixa præbeatur cibus, ex Aetio. Sequuntur symptomata nutritionis; & primum nutritionis diminutæ, veluti est hepatica affectio, & hydrops. Ad hepaticam affectionem Galenus 8. de comp. med. per loca, nihil adeo inquit epaticis opitulari, vt vuam passam, ob hoc, quòd cum familiaris nobis sit, intantum astringens est, quantum opus habet viscus affectum, habet autem & vim concoctoriam crudorum humorum, & vim cohercendi maligna; estque ipsa haud facile putredini obnoxia, & præter hæc secundum totam substantiam visceri ipsi est familiaris & propria. Amplius, si hepatica affectio fiat ex calida intemperie, Asclepiades medicamentum hoc Antonij musæ exhibebat, 8. de comp. med. per loca. Succi cichorij cyathum vnum cum aquæ calidæ cyathis tribus, mellis attici cochleario addito; est nanque cichorij, & seridis etiam facultas subfrigida, & subamara, et moderate astringens, & propter has qualitates optima pharmaca in temperiebus hepatis calidis, commissuras venarum osculorum in sima visceris parte ad eas quæ in gibba sunt, extergunt, & robur visceri addunt per astrictoriam facultatem. Vtilis autem est non solum succus ipsorum tum recens, tum exsiccatus, sed & ipsa olera exsiccata, tusaque ac trita potui insperfa, & eorum decoctum in potu acceptum, similiter & radices ipsorum. Audet præterea Galenus Philonis antidotum, semel tamen exhibere, atque omnem aliquando se calidam intemperiem mirabiliter sanasse, 8. de compo. med. per loca. Notanter autem dixi semel, quòd vt ait Galen. nullum hepaticum pharmacum vehementer refrigerare debet. morsulis etiam, epithematibus, vnguentis, cataplasmatibus alterari poterit. At vbi ex frigida intemperie symptoma pendebit, potum vini, præsertim tenuis, & odoriferi extollit Gal. de comp. med. per loca, quòd conuenientissimum sit, quia nutrit, concoquit, roborat, & putrefactioni resistit, & antidotum Ciphoiden ex Andromachi auctoritate magnopere extollit. cuius descriptionem ponit, & omnia quę eius compositionem ingrediuntur accurate examinat. Poterit conducere etiam compositum Galeni medicamentum ex malorum cotoneorum succo, 6. de tuen. val. Notandum autem illud est, vbi intemperies frigida humori pituitoso in viscere existenti erit associata, materiam esse euacuandam medicamento

casmento, quod non solum habeat facultatem educendi pituitam, sed etiam viscus ipsum roborandi, cuiusmodi est agaricus, Paulo, & Auic. quidquid alij dicant. ad extra illinitionibus erit vtendum, vnguentis, ceratis, epithematibus calidis in superiori libro enarratis. Vnum aliud præter hæc ponit Galenus, quod indifferenter cuilibet hepatis imbecillitati à quacunque causa ortę auxiliatur 8. de comp. med. per loca. Lupini iecoris triti drac. i. cum vino aliquo dulci, non febrientibus, febrientibus vero ex aqua calida, aut cichorij succo, Galeno. Verum est, quòd 11. simpl. med. fac. ait: Iecur lupinum sæpenumero in medicamen indidi hepaticum, quod ex eupatorio conficitur, nec tamen quod mentione dignum sit præstare comperi, comparans ad illud, quod sine ipso componitur, forte, quoniam per se solum exhiberi debet, veluti 8. & 6. de comp. med. per loca. Hydrops vero, & primum anasarca, seu aqua intercutem, indiget vrinam cientibus, ad extra fluuiatilibus, & marinis arenis, quod exsiccent tumentem ab aqua intercutem carnem, ægroto in eis excalfactis decumbente, 9. simp. med. aut aqua marina, aut aluminosa, aut sulphurea lauandus æger, & 10. simpl. Cochleę inquit, quę vstionem expertę non sunt, tritæ vnà cum testis imponantur, & toti ventri aqua intercutem laborantium, & in arthriticis articulorum tumoribus ęgre quidem diuelluntur; cæterum impense desiccant, & sane inhærere sinere oportet quoad sponte decidant. Cataplasmatibus etiam erit vtendum, & vbi ijs non cesserit, chirurgia erit vtendum. Ascites & ipsa ijsdemmet, in qua tamen cauendum erit ab vniuersa aquæ euacuatione, tanquam periculosa, Gal. & Hipp. 6. aph. 27. Tympanites vero saccellis flatus dissoluentibus, cucurbitulis toti ventri applicitis, & cataplasmatibus. Illud autem erit aduertendum, quòd si cum aqua intercutem febris erit complicata, admodum calidis auxilijs vtendum non erit, sed eius quod magis vrgebit cura erit habenda, altero non neglecto, vel omnibus pari studio auxiliandum, ex Gal. 1. aph. 16. Sequitur nutritionis abolitæ symptoma, quod atrophia, & tabes appellatur, Gal. lib. de marasmo, lib. de cibis boni, & mali succi, & 5. & 7. meth. quod sumpsit ab Hippocrate 5. aph. 64. lacte nihil præstantius esse affirmant, eo quòd optimi sit succi, multique alimenti, 3. fac. alim. prompteque concoquitur, ac distribuitur. amplius quòd vlceri etiam in pulmone maxime auxilietur, cum detergat, vlcera repurget serosa eius substantia, & caseosa consolidet. Genus autem lactis muliebre cæteris anteponendum. modus autem illud assumendi optimus est ex vberibus more infantium, aut vbi hoc non placebit ægro, calens ex mamillis extractum est bibendum, 7. meth. proximum à muliebri est asininum, ab ijs bubulum, ac caprillum. quantitas vnc. iij. aut iiij. & post eius assumptionem alium cibum non sumant, nec bibant, ne corrumpatur. cauendus tamen erit lactis vsus vbi valida febre tabidi laborabunt, cum ijs duntaxat exhiberi debeat, qui non valde febricitant, 5. aph. 54. Hipp. Quando autem non solum curandum est, vt à pulmone sursum efferantur humores, sed etiam est adhibenda cura ne alij congregentur, excogitata proinde à medicis sunt, vbi expurgandum ex pectore, aut pulmone pus erit, fortissima, vt ait Gal. 5. meth. quæque maxime dissecent pharmaca. in quem vsum conducit aqua mulsa per se, quòd mel, non solum quia detergendi vim habeat, vlceri non noceat, verum digestionis aliorum medicamentorum in corpus sit instrumentum, ac celeris tran

situs vehiculum. quam ob rem omnibus medicamentis, quæ thoracis, ac pulmonis vlceribus sunt destinata, ipsum admisceri præcipit Gal. 4. meth. Aqua igitur mulsa conferet vel per se, vel cum amilo, & iride, & dulci radice in ea decoctis, vel hyssopo, seu marrubio, & elegmatibus, & morsulis. Pro vlceris autem exsiccatione tabidis per interualla mithridato, theriaca pro forti pulmonis exsiccatione vsus est Gal. 4. loc. aff. quibus tabidi hoc acquirunt, quòd vlcus non vltra progreditur, sed siccatum, ac ceu callo obductum longiori vita eos frui sinit. Vbi tussis molesta affliget, thimus tritus, & hyssopus cum succo radicis dulcis, ac melle cocto excepta, formataque sub lingua tenenda dentur: illud aduertentes, quod omne medicamentum ægro supino est exhibendum, & ore continendum, paulatimque permittendum in asperam arteriam defluere, ex Gal. 4. & 5. meth. Ad extra cataplasmatibus, et ceratis vtendum. cauterium autem in capite non erit faciendum, nisi malum affluxu acrium humorum procedat. Sequitur symptoma nutritionis deprauatæ, quæ cacexia dicitur, in qua curanda, perpetuo ex quacunque causa ortum duxerit, hepati succurrendum erit, & erit roborandum, cum sit sanguinis officina, cauentes semper ne cruditas sequatur, quæ in venas, & habitum corporis vtilioris viæ alimenti rapta, partibus corporis apponatur. qua ratione cibis erit vtendum simplicibus, et qui facile coqui possint, ac optimum sanguinem gignere, vitando crassa, & viscosa, & quæ difficile coquuntur. Sequuntur symptomata generationis: & primum ignauia partium genitalium, seu impotentia rei venereæ, quæ sane cibis calfacientibus, & optimum succum gignentibus erit restituenda; veluti carnibus gallinarum, caponum, perdicum, phasianorum, auicularum montanarum, iuuenum columborum, testiculis gallorum, & præter succi bonitatem, cibaria flatui debent esse associata, veluti cicere, faba, nucibus pineis, amygdalis dulcibus, & vt ait Gal. 5. simp. ijs sit vtendum, quæcunque semen aut procreare, aut prouocare possunt, quæ sane bene nutrire debent, & esse flatuosa; veluti lini semen, & eruca, Gal. 5. simpl. & testes vulpis sicci triti, cochleari mensura potati, membri enim tentiginem faciunt: & huiusmodi morsulis erit vtendum: Ex seminis erucæ, vrticæ, anisi, ac fœniculi, & pastinacæ ana drac. 5. nucis pineæ, amygdalarum dulcium an. drac. ij. piperis, cinnamomi an. vnc. 5. ramenti genitalis ceruini, ac satirij an. vnc. i. diambræ, seu diamusci, vel diasatirij drac. i. 5. sacchari dissoluti in aqua melissophili, et rosarum quantum satis sit, fiant morsuli ponderis vnc. i. & cum odorato vino fuluo, seu subrubro præbeantur ante cęnam, vel etiam mane ante prandium. Sequitur sterilitas, quæ sane cum pluribus ex causis fieri possit, quandoque ex nimia apertione, quandoque ex nimia oris vteri angustia, aliquando ex intemperie humida, sicca, calida, frigida: ex causarum remotione symptoma etiam remoueri solet. si in compositione error sit, veluti ex nimia oris angustia, tolletur fomentis, insessionibus, perfusionibus, ac pessis odoratis, et mollientibus, veluti ex decocto maluarum, seminis lini, althęæ, fœnugræci in oleo. & hoc decocto vtendum erit non solum pro insessionibus, sed etiam pro iniectionibus; pessis etiam hoc modo factis: Ex radicum, et foliorum maluarum, & althęæ contusarum an. drac. iij. farinæ seminis lini, & fœnugræci ana vnc. i. adipis anseris drac. iiij. croci parum, & mosci parum, misceantur, & in serico linteo vbi fuerint inuoluta pessi fiant, qui in oleo irino, aut liliaceo intincti subdantur:

subdantur: procedente tempore addendo artemisiam, amaracum, pulegium. Sin autem causa fuerit nimia oris uteri apertio, & hiatus, fomentis, & alijs medicamentis ficcioribus erit utendum, quæ habeant vim astringendi, veluti est gallarũ decoctum, citini, lentiscus, rubi radix, mirtus, & huiusmodi. Vbi intemperies causa fuerit, eaque sicca, balneis tolletur, inunctionibus, cataplasmatis, ac insessionibus humectandi uim habentibus. Vbi intemperies humida fuerit, resiccantibus, ac astringentibus erit tollenda post vniuersi corporis euacuationem, quòd ante eius purgationem cohibita materia ad principales partes decurrere soleat, huiusmodi decocto: Ex lentisco, mirto, rosis, rubi teneris virgultis, rhu coriario, mali punici floribus, & gallis, & pilulis cupressi, ex quibus insessus, irrigationes, fotus, cataplasmata, iniectiones, & pessi erut formandi: Et potionibus huiusmodi: mirti baccas, aut malicorium punici dulcis cum vino terito, & exhibeto, aut auellanas nuces vstas cum vino tritas propinato. Vbi causa fuerit intemperies calida, potui exhibenda erunt ea, quæ habent vim infrigidandi, seu syrupi, seu decocta fuerint, & aquarum dulcium balnea, & applicatio medicamentorum infrigidantium lumbis, pubi, & imo ventri, veluti solani, aut vmbilici veneris succus, semperuiui, aut lactucæ rosaceo admixto, aut foliorum atriplicis, portulacæ, seu lactucę excipe pugillos duos, olei rosacei, violacei, & citinorum an. vnc. i. farinæ hordei pug. i. cum succo solani aut vmbilici veneris, & pauca aqua rosacea fiat cataplasma, & prędictis locis applicetur. amplius in pudendum subdendo solani, aut vmbilici veneris succum rosaceo admixtum, qui inuolutus linteo lineo ad digiti formam excipiatur. Vbi vero causa fuerit intemperies frigida, potui post purgationem erunt exhibenda hæc; castoreum, cuminum, anisum, pulegium, piper, & huiusmodi, absorbenda cum vino odorato albo, aut aqua mulsa: & potus mercurialis cum castoreo, aut absinthio tribus aut quattuor diebus, consueto mensium tempore. Vtero verò suffitus erit fiendus, & per arundinem ollæ operculo perforato insertam erit excipiendus, muliere pannis circuntecta, ex calidis odoratis ficdus, casia, cinnamomo, costo, amomo, thure, myrrha, stirace. Vapor etiam fieri poterit ex aqua calida, in qua prius fuerint decocta artemisia, saluia, ruta, cuminum, pulegium, idemque decoctum per pudendum inijci poterit. pessi etiam erunt subdendi ex myrrha, ruta, galbano, castoreo, chia mastice, ex cipero parati. Hactenus de symptomatibus animæ vegetatiuæ. sequuntur symptomata animæ sensitiuæ. Et primum visionis debilis, cuiusmodi est nictalope. pro cuius curatione laudat Gal. 4. de comp. med. per loca, iecoris hircini saniem colligere, quę dum assatur effluit, hacque oculos oblinire, iecurque ipsum, maxime hyrcinum assatum cum sale: sin minus caprillũ comedendũ exhibere. Solent etiã oculi illiniri melle despumato, quo iniecto, vt contineatur, oculi sunt claudendi. Ad hebetudinem verò, & obscuritatem, seu offuscationem, illiniantur oculi eodem modo melle, sed ante illinitionem per spongiam in aqua calida marina tinctam, fomentum adhibendum erit, aliquando etiam tota facies in marinam tepidam immittenda, incipientem autem offuscationem, aut suffusionem 4. de compo. med. per loca, in fine, persanat omni felle cum marrubij succo, ac melle attico. Ad auditionem autem grauem, & surditatem, capite præsertim graui ac repleto, prius exsiccato ac corroborato, 3. de compo. med.

per

per loca, in ipsam aurem immittit pharmaca, quæ crassos ac viscidos humores findant, secent, attenuentque. ex quorum numero est absinthium cum aqua decoctum, ac per arundinem pro fomento adhibitum, ita vt altera arundinis pars cauitati auris adaptetur, altera vero foramini operculi ollæ inferatur, quo vapor, qui exhalat, in auditorium meatum illabatur, Apollonij auctoritate. Fomentis quoque vtendum, quę per spongias fiunt, ex aliquo decocto, et castoreum cum baccis lauri, & aceto permixtum instillandum. sustinet enim vt ait Gal. 6. meth. med. in fine, auditorius meatus validissima medicamenta, quanuis non solum vsque ad cerebri duram membranam pertingat, sed etiam neruum contingat, qui in ipsum à cerebro descendit. Sonitus autem aurium, si in febribus fiant, non sunt interturbandi, quod vtplurimum statim sedentur, ex Galeno. Si igitur causa erit spiritus flatuosus, crassus, lentusque humor, desiccantibus, attenuatorijs, & discussorijs pharmacis erit vtendum. veluti oleo amygdalarum amararum, ex Archigene 3. de comp. med. per loca, castoreum facit, & spica nardi, ęquis portionibus cum aceto & rosaceo, si instilletur. & ex Apollonio, porri succus cum lacte muliebri, aut rosaceo infundendus. Quòd si fiat sonitus ob sensus subtilitatem audiendi, prædictis pharmacis ex stupefacientibus quidpiam admiscet Gal. veluti mandragoræ, aut papaueris succum, aut rosaceum cum pauco aceto, ac paucissimo opio. Lęsionem verò olfactus, et narium vitia Gal. lib. de instrumento odoratus curauit, cuidam adolescenti, qui à diuturna tum grauedine, tum distillatione, odorandi sensum lęsum habebat, aquam in ore continendam exhibendo, qui vbi per triduum hoc auxilio vsus fuisset, magnopere ab eo adiutus fuit. Sequitur stupor, et paralysis imperfecta. Qui stupor cum sit tactio diminuta, et veluti paralysis quædam imperfecta, differatque solum secundum magis et minus, 1. de causis symptomatum, quapropter eadem etiam remedia, quę paralysi, stupori ēt auxiliabuntur, differentia solum secundū magis & minus. Et quoniam paralysis imperfecta, quæ tactum solum deperdit, tandem curationem requirit, quam paralysis imperfecta, quapropter ad hunc locum confugiendum erit, & erit vtendum remedijs paralysis perfectæ. Sequitur dolor, & primum dolor capitis. qui sane si pendebit ex siccitate, tolletur irrigationibus iuxta coronalem commissuram ex oleo amygdalino dulci, aut uiolaceo, & camomellino simul commixtis, & errhinis ex gallinarum iusculis, & saccharo albo, & potu aquoso. Vbi vero ortum trahet ab intemperie calida, somni habenda erit maxima ratio, Apollonij auctoritate, 2. de compo. med. per loca aquæ potatione, aut vbi aquam bibere non poterit, aquoso vino, Galeno, rosaceo etiam caput erit iungendum iuxta sinciput propter laxitatem coarticulationis, iuxta coronalem commissuram, etenim ob ossium tenuitatem, & raritatem facile qualitas medicamentorum penetrare potest. proximum à rosaceo est camomellinum, eligendo mensuram rosacei & camomellini, pro ardoris magnitudine, & habitu corporis. vtendum erit localibus in intemperie calida cerebri, superius enarratis, vbi enim intemperies pendebit ab intemperie calida cum materia biliosa flaua, ijsdem localibus erit vtendum, sed adhuc frigidioribus & humidioribus. Vbi vero dolor capitis ortum trahet ab intemperie frigida cum materia pituitosa, prius purgata materia et euacuato capite, apophlegmatismis vtendum erit calidis, errhinis, sternutatorijs,

tatorĳs,odoratis orbiculis in morbis capitis dictis: Intemperies postea frigida,potissimum si erit orta ex frigiditate ambientis,si recens erit, Galeno 2.de comp.med.per loca,auctore facile depelletur, vt interdum sufficiat rutaceum oleum calidum sincipiti affusum,& frons erit illinienda,& aurium ac narium meatus:immo quidam pedum vestigia,ac sedem illinunt, vt ibidem testatur Galenus. Et sacculis erit vtendum,unguentis,& embrochis pro depellenda intemperie frigida capitis iam enarratis. Vbi verò dolor non ex bile,aut pituita, sed ex sanguine,seu plethora ortum trahet, curata prius plethora, localibus postmodum erit vtendum,ĳs primum,quæ à capite vim habent repellendi,dein ĳs,quæ dissoluunt & euacuant,postremo corroborantibus. Repellit autem,Galenus ibi oleo omphacino, dein addit aliquid ex discussorĳs, vt camomellinũ et anethinum,aut in oleo serpillum,aut hyssopum fac decoquas. Et vbi opus erit,irrigationibus erit vtendum, quæ vim habeant discutiendi. Si dolor erit ex flatu, & simul cum flatu calor in capite prædominetur, rosaceum erit adhibendum,quod videlicet repulsorium,concoctorium,mitigatorium,ad hęc discussorium etiam sit,Gal.2.de comp.med.per loca. Vbi autem flatus erit cum frigore, loco rosacei vtendum erit camomellino cum aceto, quod attenuatoriam,& discussoriam habet facultatem. Et vbi augescet affectio,Archigenis auctoritate, facienda erit irrigatio ex ruta viridi cum aceto & oleo trita,& sacculis,& odoramentis ad intemperiem frigidam capitis facientibus: & pro flatu discutiendo,diacumini,aut dianisi drac.i.mane erit assumenda. Cephalæa ĳsdem repellentibus discutientibus repelletur, ex verbenaca oleo incocta,si enim cum ea caput irrigetur,omnem capitis dolorem antiquum ex frigiditate,aut crassis humoribus ortum medetur, Gal. 2.de comp. med.per loca. Hæmicraneæ vero Gal.in fine 2.de comp.med.per loca,ob frigidas causas, dimidiam frontis partem vnà cum temporis musculo, ex euphorbio,oleo,& cera parato vnguento illinit. commodissimum enim asserit esse medicamentum: Euphorbĳ sumens vnc. i. olei lib. i. ceræ quadrantem. quod si validius videbitur medicamentum,poterit euphorbĳ vnc. 5. assumi, præsertim si euphorbium validum sit, corpusque molle, ac exactiori sensu. Iuuat etiam si in aurem instilletur hoc modo, euphorbĳ scrup. i. olei dulcis vnc.ĳ.quibus commixtis,gutta vna, vel duæ in aurem instillentur. Cauendum autem ab hoc pharmaco in ĳs,quibus à calidis vaporibus,aut humoribus hæmicrania gignetur. Quoniam verò dolor est vnum ex ĳs symptomatibus, quæ trahere solent ad se curationem vniuersam, quapropter sequitur vt diligenter agamus de arte sedandi dolorem: igitur sciendum sedationem doloris esse alterationem factam vel à calido moderato, vel excedente frigido,vt vis tactiua à nocuo liberetur.Ideo autem dicitur:sedationem doloris esse alterationem,ad differentiam auersionis,& euacuationis.& quod additur:fieri vel à calido moderato,vel ab excedente frigido,notat causam efficientem sedandi dolorem duplicem esse:altera est, qua mediante humores in loco impacti partes distrahentes,& solutionem continui molientes, per halitum discutiuntur aperiendo meatus. apertio autem,seu rarefactio à calore moderato fieri debet,vt tensio tollatur.tensio autem tollitur causam auferendo.causa aufertur euacuando materiam,& discutiendo.discussio autem fit efficiendo cutim raram,rarum autem aliquid fit à calido, non tamen assante, quòd

quòd tenuis substantiæ sit: & hoc, quòd calor assans constipationem potius quàm raritatem efficiat. tenuis etiam substantiæ esse debet huiusmodi causa effectiua, vt facile penetret, & crassitudine non constipet: veluti sunt lilium, camomellum, semen lini, fœnugræcum, sampsucum, pulegium, calamenthum, origanum. Notandum autem quòd vbi timebimus attractionem, calidis vtemur in primo gradu tantum, in secundo verò & in tertio, vbi sine timore attractionis validam discussionem optamus. Vbi autem huiusmodi efficiente dolor sedari non potest, tunc transimus ad alterum genus efficientis, vtentes frigiditate intensa, qua mediante sensum stupefacimus, vt membrum propriam iniuriam non percipiat, quod fieri solet excessiue frigidis. atque hoc est illud, cur practici in dolore capitis, qui criticus non sit (quòd dolor capitis criticus 3. progn. & crisium, præsertim crisi per uomitum, aut hemorrhagiam impendente, remedijs non egeat, nisi ijs forte, quæ vomitum, aut sanguinis fluorem è naribus celerent, & promoueant) quique dolor non sit ex capitis consensu cum toto corpore in febribus, quòd febris existens symptoma his persanatis cesset, nec remedia postulet. vbi tamen dolor ob vehementiam remedia postulat, vti solent frontalibus ex oxirhodino, populeo vnguento, & frigida quædam ore contineri iubent, non autem sincipiti repellentia applicant, vt in cautionibus repellentium diximus. Et vbi dolorem capitis biliosum esse cognoscunt, atque doloris vehementia vinci non potest, ad narcotica accedere solent, id est stupefacientia sensum tactus, & ob id modo quodam dolorem sedantia. Notanter autem dictum fuit, in dolore capitis à bile, quòd in affectibus calidis tutiora narcotica sint: Galeno tamen semper formidata, ut ap h. 31. lib. 6. et 12. meth. vnde in capitis dolore ab intemperie calida pendente, etsi refrigerandum sit, à papaueris tamen et mandragorę succo abstinendum esse iubet, quòd non citra damnum refrigerent. quare caute saltim erunt applicanda, nec ita valentia, nec diu hęrere sunt permittenda, præsertim parti capiti principi, & naturæ frigidæ, quia multos ita sopiuerunt, etiam partibus alijs indita, vt postea nunquam sint experrecti. Qua ratione narcoticorum optimam compositionem facere volentes, vt ait Gal. 9. de comp. med. per loca, ad tria præcipue respexerunt: primum vt sensus tactus obtundatur: secundo vt nihil noxæ ex illa stupefactione in particula relinquatur: postremo, quod est maximum, vt dispositioni auxilietur. quæ tria Philo in sua antidoto seruauit. nam hyosciamus, & omnium valentissime opium facultatis sensoriæ stuporem, & somnum torpidum frigiditate summa molitur. Vt autem horum uehementia obtundatur, nec adeo noceant, sed imminens ab eis noxa potius inhibeatur, vtque citius distribuantur obstupefacientia (nam per se admodum tarde permeant) & penetrent interiorum affectarum partium substantiam, calfacientia adiecit, costum, pirethrum, euphorbium, piper, quæ etiam noxios, & dolorificos humores coquere, crassos tenuare, lentos incidere, & tergere, et flatulentos item spiritus tenuare, & vtrosque per halitum digerere, & vacuare possunt. ob hæc Philonium, & quæ humida sunt, doloribus implacabilibus salubria esse solent. Sequitur vt discurramus artem placandi dolores, qui per alias corporis sedes inueniuntur. Ad eundem modum in conuulsione seu spasmo, qui dolorem adeo intolerabilem inuehere solet, vt luctuosum sit clamantes audire miseris modis sese intorquentes, balneo vtendum erit ex oleo

communi

communi temperate calido tum per se, tum ei incoquendo semen lini, fœnugræci, folia maluæ, violæ, vel lumbricos, & hos iam coctos probe tritos parti imponendo cataplasmatis modo. In diuitibus balneum ex oleo vulpino, cui vetusto vulpes aliquot ętate florentes viuę fuerint incoctę: aduertendo quòd in huiusmodi balneis mora longior vires resoluit. vnde mox dolore sedato, in lecto reclinandus est æger, & cum repetit dolor, balneo est reddendus. Ano dinum quoque, decoctum capitis lanati; & intestinorum veruecis, et aliorum omasorum. In puncto neruo, vbi adest dolor vehementissimus, sedare eum solent terebinthina oleo rosato mixta, quæ cęterarum partium neruosarum dolorem à casu, vel causa alia mire compensat: vel fotu partis ex oleo, cui terræ lumbrici fuerint incocti, ac ex ijsdem tritis cataplasma est efficacissimum. panis quoque calidus calido lacte infusus, & cataplasmatis modo impositus ualde est anodinus. Vbi autem dolor nullis huiusce generis remedijs vincitur, stupefacientibus tactum vti solent, vt panem adhibentes cum decocto papaueris albi, & si opus est, cum opio ipso. atque vbi nec his remedijs conuulsionis dolor compesci potest, neruum transuersum secare præstat, quàm hominem certæ morti succumbere. Ad eundem modum in oculi dolore ab inflammatione, oculo ipsi aquam rosarum albo oui permixtam immittunt, vel lac ex mamma emulgent, collirium quoque vel siccum, vel liquidum in cote medica ex aqua rosarum, vel simili pertritum ex corallio rubro gummi arabico, tragacantho, pompholige, cerussa lotis, ne oculum morsu suo lædant. Vbi dolor non vincitur, opij vel opiati aliquid ad sensum tactus oculi stupefaciendum addunt, vt quod repellendi simul & stupefaciendi facultate polleat, vt aquam rosarum, cui incoctum sit semen papaueris albi, etiam addito oui albo, immissa oculo per se, vel ex mica panis eo decocto imbuta. Vbi ab his dolor non lenitur, trociscis albis Rasis ex aqua rosarum solutis vtuntur: & hoc, si dolor est vehementissimus nullis cedens remedijs, aliter illis non est vtendum; quòd cum valenter stupefaciant, spiritus crassos reddant, & facultatem visoriam infirmant. ob id narcoticorum vsus semper Galeno fuit suspectus, aphor. 31. lib. 6. & alibi passim, præcipue in oculo, & partibus capiti vicinis frigidis natura, & etiam morbo. Vt autem ars sedandi dolorem in oculo ab inflammatione inflictum manifestior fiat, aduertendum erit, vt post factam venæ sectionem humeralis, vsque ad animi deliquium, vbi vehemens fuerit dolor, & inflammatio, lib. de cur. ratione per venę sectionem, et post factam reuulsionem partium infernarum frictione, et ligatura, & alui deiectione, Gal. 13. meth. mox fomenta oculo ex aqua dulci modice calida adhibeantur, Gal. 13. meth. Et admouenda sunt pharmaca repulsoria, præsertim circa initia, sed quę non vehementem sortita sint astrictionem, quod tunicas exasperando ampliorem dolorem infligant, sed mediocris astrictionis prędita esse debent, quarto de comp. med. per loca, & præter hęc, quòd propria substantia mediocriter sint astringentia, moderatiora adhuc sunt fienda lenitiui liquoris admixtione, tum vt vehementiæ doloris habeatur ratio, aut magnitudinis inflammationis, aut acredinis influentium humorum. Qua ratione lenitiuorum liquorum repulsorijs admiscendorum mentionem fecit Galenus 13. metho. veluti albi oui liquoris, fœnugræci decocti, & ipsius lactis, quod iuuenculæ, simulque boni succi fœminæ exi-

stat vberibus ipsius in cotem, in qua collirium teritur, expressis, quo calidum adhuc oculis infundatur. sed certe ab eis anodinis, quę sensum auferendo dolorem sedant, summopere cauet Galenus, tum quod ipsa nec vehementes fluxiones reprimant, sed potius excerni prohibeant, atque ob id, si humores fluentes acres esse contingat, corneam erodi faciant: si vero multi, magis irritari, ac vehementer extendi, ac si rumperetur, ut necesse sit dolores impatibiles excitari, 6. aph. 31. (nisi medicamentum summopere sit stupefaciens.) Sed tunc postmodum vbi vehementer stupefaciens sit, tametsi oculus inflammationem, & dolorem non sentiat, sequitur tamen necessario potestatis visoriæ offensio: adeo quod cessante inflammatione, vel debiliter, vel nihil omnino vident, simulque quandam præduram dispositionem inducunt in oculi tunicis difficulter sanabilem; vt non ab re huiusmodi medicamenta vehementer stupefacientia Galeno semper fuerint suspecta. quibus tamen siquis aliqua urgente necessitate fuerit usus, oculos postmodum sanitatis tempore calfacere habet, 12. meth. quo in loco cataplasma etiam confici iubet ex papauerum capitibus in aqua decoctis, ac fœnugræci, vel hordei, vel lini seminis farina aqua immixta. quo etiam in vehementi aurium dolore vti possumus. Illud autem non est ignorandum, in applicatione medicamentorum dolorem oculi sedantium, maxime inter cæteros præstare oui liquorem, cum minime mordens sit, & glutinosus, atque hac ratione potens lenire asperitates omnes quascunque acris fluxio excitare potest. amplius, quòd cum crassus, ac lentus sit humor ille, constantius quàm tenuis, & aquosus in loco permaneat: & cum absque rosione sit, si modice incaleat, dolorem maxime lenit, 13. meth. vt hac ratione tenuis oui humor rosarum albarum stillatitio liquore, aut aqua permixtus, commodissimum sit medicamentum. Vbi vehementer dolor vrgeat bis, ter, & quater tenuibus lineis linteis in eo madefactis. Ad hæc corpore iam vacuo, & concocta iam phlegmone, solo balneo dulcis aquæ, & temperato dolor sedatur, Gal. 13. meth. & hoc dum balneum maxima ex parte humoris fluxionem, qui ad oculos fertur, sistat, maximam eius partem inter lauandum per corpus vniuersum excernendo, reliquum vero diluendo, & contemperando; vt hoc solius balnei vsu, vbi in toto corpore adest humorum acrimonia, qualitate potius quàm quantitate peccantium, quendam liberauerit dolore affectum ex acrium humorum influxu Gal. 6. aph. 31. Vbi autem dolor oculorum ex crassorum, frigidorumque humorum redundantia pendebit, vacuato prius corpore vniuerso, & auerso humorum impetu deorsum, & capite etiam purgato, ex 13. metho, mox localibus erit vtendum, non tamen ijs, quæ repercutiant, ac reprimant, quinimmo ijs potius quæ euocant, atque digerunt, 13. meth. Quod fiet, fouendo oculos ex fœnugræci decocto, eo prius curiose lauato, ne quid illi vel pulueris, vel sabuli adhærens clam lateat, quòd vt ait Galen. medicamentum hoc sit omnium, quæ oculis applicantur, sine offensa digerens, simile existens, quoad viscositatem attinet, albo ouorum liquori, discussoriam tamen habet facultatem, & moderate calfactoriam, ob idque multos dolores mitigare consueuit, 4. de comp. med. per loca, quod fomentum oculis ipsis adhibendum erit per spongiam semel, aut bis, ter, & quater, vel sæpius in die, prout vehementior dolor vrgebit: quanquam fomentum itidem fieri poterit non solum per fœnigræci,

græci, sed meliloti etiam decoctum. Vbi itidem dolor ex flatuoso spiritu fiet, vaporationibus ex milio, aut milio, & furfure saccellis paratis depelli poterit, alijsque digerentibus, euocantibus, ac discientibus medicamentis, vitando astringentia, ac reprimentia medicamenta, Gal. 13. meth. Ad eundem modum aurium dolor, si fuerit à frigiditate, calfacientibus curabitur, oleo rutaceo, laurino, nardino, & similibus; oleo etiam in quo allium decoctum sit, vel cæpa. Gal. 13. de comp. med. per loca, euphorbij per quàm exiguam portiunculam plurimo oleo veteri commixtam mirifice commendat, quòd dolores ex frigore contractos ipsarum aurium strenue adiuuet. Amplius, mitigat lac muliebre. sin autem a calida intemperie dolor fuerit, oleo rosaceo in aurem instillato, albo oui, lacte muliebri, solani succo, & huiusmodi demulcebitur. Vrgente autem dolore, qui vt Hipp. 3. progn. 15. cum vehemens, grauisque fuerit, periculum minatur, quòd & mentem turbet, & hominem rapiat, ad leniter stupefacientia erit accedendum: & hoc, quòd periculum sit, ne cerebrum neruo, per quem facultas audiendi distribuitur, vicinum per consensum afficiatur. quo casu pauculum opij lacti muliebri, & oui candido miscendum, 3. de comp. med. per loca. Amplius, castoreo opium temperatur, vel æquali pondere, Galeno auctore, vel duplicato castoreo, ad vehementissimos quidem dolores æquali, ad minores duplicato; veluti excipiendo opij partem vnam, castorij partes duas, & cum lacte mulieris, seu oui albumine, aut vino dulci tepido instillentur. Vbi vehementior dolor extiterit æquali portione castorium opio miscet Galenus, & sapa prius trita diluit, quod sapa multo magis quàm dulcia vina dolorem sedet. Quo autem pacto auribus vehementer dolentibus medicamenta sint injcienda, 3. de comp. med. per loca, cap. 1. docet Galenus. quod medicamentum ex castoreo, & papaueris succo confectum non solum aurium sedat dolorem, sed etiam oculorum, & dentium, si auribus instilletur, Galen. 12. meth. Sed his vtendum erit tunc solum, cum maxime necessitas vrgebit, cum nonnihil, vt ait Galenus, partes lædat, ac eas imbecilliores reddat ex refrigeratione, veluti reliqua anodina, & post tempore sanitatis partes ipsæ sint excalfaciendæ. Sequitur dentium dolor, qui quidem, vbi ab intemperie frigida ortum trahet, os colluendum erit aceto, in quo decoctum fuerit origanum, hyssopus, pulegium. A totius essentiæ proprietate senecta serpentis confert in vino, aut aceto cocta, 11. simpl. Eadem quoque exusta, ac trita, & cum oleo ad mellis spissitudinem redacta, dolentique imposita denti succurrit, Gal. 5. de comp. med. per loca Archigenis auctoritate. A stupefacientibus medicamentis cauendum, quòd nonnisi in calidorum humorum defluxu eis sit vtendum, summa vrgente necessitate. Vbi igitur dolor dentium ab intemperie calida ortum trahet, depelletur aceto, in quo fuerit decocta portulaca, semperuiuum minus. vbi vero intolerabilis erit dolor, aceto in quo decocta sint semina lactucæ, & papaueris. Vbi aliquo modo etiam reprimere voluerimus, vnice conducet acri aceto calido cum immatura galla colluere. vrgente autem necessitate, & calore maximo, præsertim in calidorum humorum defluxu, stupefacientibus erit vtendum, veluti decocto seminis, aut foliorum hyosciami cum aceto, vel philonij drachma vna in aqua, aut vino diluta, & hyosciami folijs, aut semine papaueris hortensis, & semine lactucæ in aceto albo decoctis. Sequitur dolor ventri-

culi, qui sane statim est sedandus, quòd ventriculus sensu tactus, exactoque sit prædìtus, præsertim ore suo. vnde præter expellentia causam ipsam, materiam scilicet dolorificam, vomitu, aut eius deiectione, atque eius præparatione incidendo, tenuando, tergendo antequam vacuetur, vbi scilicet in ventriculi tunicas materia erit recepta, 7. meth. anodinis dolor erit sedandus, 5. simp. cap. 18. quæ temperate calida sunt, & fere humida, partemque relaxant, materiæ aliquid digerunt, tensionemque minuunt; veluti fotu cum vesica impleta, vel spongia imbuta decocto camomelli, meliloti, seminis lini, fœniculi; vel linimento ex oleo lini, camomelli, anethi; vel vnguento, cerato, emplastro simili materia constante, vt farina seminis lini, fœniculi, radice althęæ; cyathi etiam duo, aut tres, seu vnciæ tres, aut quatuor decocti camomelli potu mire iuuant. Quæ si vincantur, & dolor vires prosternat, ad stupefacientia transeundum, sumpta vt opiata zazomea Mesuę ad dracmas ij. vel athanasia Nicolai à dracma vna ad sesquidracmam, vel philonium romanum Auic. valentissimum, à semidracma ad dracmam vnam, quod somnum concilient, per quem vires instaurantur, nec dolor sentitur. Notandum autem huiusmodi remedia esse exhibenda virtute adhuc forti, quod vbi imbecilla est, reliquum calorem extinguere possint. Vbi vero dolor ventriculi pendebit à flatibus, siqua ipsos materia fouebit, apparanda erit & vacuanda, dein flatus dissoluendi; primum clementioribus, & temperate calidis, vt camomello, meliloto; dein valentioribus, vt baccis lauri, allijs, vt Galenus 7. meth. & 12. aniso, cumino, galanga cum vino aromatite, aut cretico, dulci, seu maluatico, vel diacumino, dianiso, diagalanga, & valentiore his confectione ex baccis lauri. Amplius tum clysteribus, tum reliquis medicamentis extrinsecus adhibitis ea quæ flatum discutiunt erunt permiscenda, vt cuminum, anisum, semen fœniculi, pulegium, origanum, calamintha, furfur, milium, caruum, daucum, anethum, & similia. insuper drac. i. dianisi, aut diacumini, seu diacalaminthæ cum pauco vino albo prębere poteris, propriam tamen curationem quandam sortitus est is dolor, qui spiritum flatuosum comitatur, ex cucurbitula scilicet cum flamma copiosa subinde admota, Galenus 12. metho. quod præsidium in huiusmodi affectibus incantamenti cuiusdam simile quid efficere videtur, siue in intestinis, siue in quauis corporis particula fuerit excitatus. ilico enim cucurbitula admota, qui spiritu flatuoso cruciantur tum à dolore liberi, tum omnino sani redduntur. ijs igitur expellitur dolor à flatu pendens. cuius sane similis est curatio cum dolore, qui ortum habet ex crassis glutinosis, & frigidis succis, 12. metho. Gal. Sequitur dolor colicus, qui quidem vbi non cedet euacuationis ipsius causæ, & vehementissimus erit, primo anodinis admotis, aut iniectis, hoc est calidis moderate pugnandum erit non vltra primum gradum, vt partem materiæ clementer digerant, neque nouam vel attrahant, vel ex pituita ibi contenta excitent, & humidis, vt partes laxatæ tensioni magis obediant, ob idque minus doleant: qualia sunt decoctum seminis, & foliorum lini, fœnugræci, foliorum maluæ, althęæ, anethi, fœniculi, florum camomelli, meliloti, & similium: vel clepsidra ex alto ventri vndique lana munito affusum, vel potius ex magna spongia expressa, aut in vesica admotum. fotus item cum simili spongia, aut vesica ex oleo communi, lini, camomelli, anethi, stercus

cus etiam vaccinum vtiliter admouetur. filum item ex lixiuio cum cineribus coctum calidum admotum. insessus ventris totius inferioris per semihoram in balneo ex dictis plantis cocto. clyster etiam iniicietur ex decocti prædicti, vel iuris pinguis, vel olei camomelli, vel nucum, vel lini, quod efficacissimum est, libra vna, cum cassiæ & sacchari ana vnc. i. vitellis duobus ouorum. sumentur vero decoctum, vel aqua distillata camomelli, ius galli, aut gallinæ cum multo pingui, & croco multo. Quibus victis, & viribus deficientibus, ad narcotica erit accedendum, iniecta prius quàm sumpta, præsertim causa calida, quòd frigidam augeant, & crassiorem reddant, siue pituita, seu flatus sit, fiatque dolor non multo post sæuior: veluti clysteribus prædictis commiscentes philonij romani dracmas duas vel tres, opium etiam castoreo correctum: vinum quoque aromaticum clystere iniectum in materia frigida & flatu, salubre est. si sumi erit necesse, philonium ad dracmam vnam exhibendum erit, 12. meth. vel si commiscebitur cum purgantibus, tutissimum erit, vt cum hyeræ picræ Galeni mellitę drac. vi. diaphenico-nis drac. ij. electuarij indi drac. i. quòd calida opij vim frangant, & ipsum mox vacuent cum parte materiæ, opium contra calidorum violentiam obtundat, & tamen agat, sed moderatius. Illud autem diligenter aduertendum erit, nunquid causa doloris sit pituitosus crassus & viscidus humor, an potius calidus & acris. sique fuerit frigidus & pituitosus humor, tametsi attenuatione, incisione, et calfactione sit tollendus, ab ijs tamen, quæ vehementer calfaciunt esse abstinendum, ne ab eis liquentur, & in flatum vertantur, Gal. 12. meth. quinimmo ex moderate calidis ea erunt eligenda, quæ vim habeant discutiendi flatum, magisq; siccandi: quemadmodum etiam infestissima sunt in huiusmodi causa frigida quę torporem inducunt medicamenta, tum quòd causam augeant, & humorem tum crassiorem, tum motui ineptiorem efficiant, tum quòd frigidi humores, modo soli sint, dolorem vehementem non inducant, tum etiam ratione loci, quòd intestinorum tunicæ medicamentorum frigiditate densiores, minusque flatui transmittendo habiles redduntur, vt hac ratione concludat ibidem Galenus, tutius curari huiusmodi dolores mediocri victu (quanquam longiori tempore id fiat) quàm vt violenter calfacientibus, aut torporem inducentibus medicamentis. Vt autem res clarior euadat, percurremus sigillatim medicamenta facientia tum ad colicum pendentem à materia frigida, tum ab acri materia calida: incipientes ab eo, qui à frigida. Igitur vomitus, vbi quis facile vomat, ante omnia, ante cœnam scilicet erit procurandus, Aetio. postea diatrionpipereon, vel theriaca erit exhibenda, dein purgans medicamentum ex hyera Archigenis, in hunc modum: Ex pulpæ cassię nouiter tractę vnc. i. ß. diacatholiconis drac. vij. pulueris hyeræ simplicis drac. i. ß. fiat bolus. Clyster quoque in principio conueniens erit ex oleo communi, quòd sępe vitream cum fęcibus pituitam expulit, ac dolorem subito finiuit: aut ex eodem oleo, in quo prius fuerit decocta ruta, aut aliquod semen, quod flatum discutiat, Galen. 2. loc. aff. & 12. meth. illi adijcientes adipem anserinum, aut gallinaceum etiam, qui salis expers sit, nec admodum vetus, 12. meth. aut huiusmodi alius clyster conferet, Ex foliorum maluarum, althææ, mercurialis, & betæ ana manip. i. anethi, rutæ, florum camomelli, fœnugræci, seminis lini ana manip. ß. anisi, fę-

niculi

niculi,& cumini ana drac.ij.fiat decoctum in aqua fontana, cuius per colum transfusi accipe lib.i.mellis rosacei vnc.ij.olei camomellini, anethini, vel rutacei vnc. iiij. salis communis drac. iij. confectionis de dactilis drac. iiij. vel hyeræ picræ simplicis vnc.5.fiat clyster:vel hyeræ compositæ drac. iiij. vbi illa non sufficient. Vbi autem ex doloris vehementia clysteres non retinebunt, glande erit vtendum:Ex mellis cocti qnantum sufficit, pulueris hyerę ex septem rebus:agarici,& salis gemmæ an. drac.i.foliorum rutæ drac. ij. fœniculi,& cumini an.scrup.i.formentur glandes longisculæ,digitorum fere sex. fomento etiam erit vtendum sicco ex milio,Gal.12.meth. vel sacculo ex milio, furfure, camomelli floribus, meliloto, fœnugræco, lini semine, & anetho, in calfactis lateribus, vino albo prius irroratis calfacto. fotu etiam tali:Ex foliorum & radicum althææ,& maluarum an. pug.i.florum camomelli, fœnugræci, seminis lini, anethi, meliloti an.m.5.anisi,cumini,& seminis fœniculi, an.drac.iij bulliant in hydræleo, & cum spongijs dolentibus partibus applicentur.Insessu etiam ex fœnugręco, althæa, camomello, artemisia, anetho, lauro, & similibus: vel etiam iuuabit in oleum calidum, aut hydręleon descendere: à balneo bibendo absinthij,& cumini æqua portione decoctum. cataplasmate etiam vti proderit ex foliorum & radicum maluarum & althæę an.m.i.farinę seminis lini,fœnugręci,& milij an. vnc. 5. anisi seminis, fœniculi,& cumini an.drac.ij.misce & cum oleo anethino, camomellino, aut rutaceo, & oximellite fiat cataplasma. At vbi dolor colicus ex acribus, & mordacibus humoribus ortum trahet,ab acribus tum cibis, tum medicamentis erit cauendum,& ptisana erit vtendum, Galeno, adiectis mali punici granis. & tentandum erit vt humor dolorem inferens vacuetur medicamento per sedem iniecto,clysteri sane ex ptisanę cremore cum rosaceo,Galeno uel decocto maluarum,althææ, fœnugręci,seminis lini,camomelli,& violarum, vitellis duobus,& cassia. Et vbi per sedem non eijcietur hoc clysteri, purgante medicamento erit vtendum:aptissimum autem est amarum,quod ex aloe componitur,picra appellatur,ex Gal.1.loc.aff.& 12.meth. Epicrasi etiam,seu temperamento vtitur Galenus, vbi euacuari non poterunt quæ contristant excrementa:veluti ptisana,intibo,cichorio,lactuca,syrupo violaceo, & balneo ex aqua dulci.Et vbi his non cedit dolor, torporem inferentibus medicamentis vti concedit Gal.12.meth.in huiusmodi humore calido, quod & vehementem calorem refrigerent, & tenuem humorem incrassent, & sensum etiam stupefaciant:veluti drac.i.philonij persici,aut romani, aut scrup. ij. aut eius quæ trifera appellatur,siue eius quæ magna requies dicitur, tantundem: semper hoc aduertendo, vt prius huiusmodi medicamenta stupefacientia admisceantur cum ijs, quę per sedem immittuntur. postmodum vbi per eam viam nihil effecerint deuoranda præbeantur. Vnum autem non est pretereundum,quod communiter omni dolori colico auxiliari scribit Galenus,cum à proprietate illud efficiat:nempe lupinum stercus,præsertim albidius, quale solent excernere vbi ossa comederint,& presertim id,quod non in terram,sed in spinis aut herbis collectum sit,ex vino enim albo,& tenuis consistentiæ epotum,adeo auxiliatur huiusmodi dolori, vt 10. simp. affirmet Galenus, qui huiusmodi stercus potarunt, non amplius huiusmodi dolore fuisse inuasos, aut qui iterum inuasi fuerunt,non amplius eum grauiter passos esse. quod sane

ne bibendum non tantum est in paroxismis, sed etiam in interuallis. At vbi dolor ex flatu pendebit, cucurbitula cum flamma copiosa admota incantamenti fere modo dolorem penitus leuat, Gal. 12. meth. Sequitur hepatis dolor, in cuius sedatione eodem modo procedendum erit, vt in ventriculi, & aliarum partium dolore, per remedia causę dolorificæ contraria, mixtis semper quæ partis robur conseruent, quòd hepar vt ventriculus, 11. meth. actionem toti corpori communem habeat. Eodem modo in lienis dolore. Ad eundem modum in dolore nephritico à renum calculo causato, in quo à purgatione medicamenta erunt adhibenda, quæ laxare meatus, & renum corpora valeant mollire. quod fiet fomentis ex decocto foliorum maluarum, foliorum, ac radicum althææ, florum camomelli, fœnugræci, seminis lini in hydræleo cum spongijs sępius supra affectum renem. Ex eisdem insessiones parari poterunt: omnium tamen optimum est balneum ex dulci aqua, aut hydręleo constans, Alexandro. vbi dolor vehementius infestabit, vnguento hoc renum regio ac lumborum erit inungenda: Ex olei camomellini, vel anethini, & amygdalarum dulcium ana vnc.i. ʒ. adipis anseris, vel gallinacei, & butiri recentis ana drac.iij. ceræ quod satis sit, fiat vnguentum. Interim adijci poterit oleum ex scorpionibus: aut hoc cataplasmate erit vtendum: Ex farinę tritici, seminis lini, fœnugræci an. m.i. olei anethini, uel camomellini, & amygdalarum dulcium an. vnc.i. ʒ. mellis vnc.ij. resinæ terebinthinę vnc.i. radicis althææ contusę drac.iiij. misceantur arte, & fiat cataplasma. conducet etiam cucurbitula absque incisione, quæ sępe lapidem velociter adeo transfert, vt subitam eius mali leuationem comparare possint: lapide nimirum in locum ampliorem translato. Supra à renibus initium facientes ad inguina per obliquum earundem partium (quas ilia vocant) positionem procedentes, quo loco dolores frequenter incedunt propter situm meatuum, qui vreteres appellantur, lib. de renum aff. dign. & curatione: quanquam applicanda non sit dolore uehementer vrgente, sed ipso aliquantulum lenito, & vbi non adsit inflammatio, Aetio. Sequitur dolor articularis, arthritis dicitur. cuius quidem doloris articularis, & podagræ præcipuę causę cum sint, ex Galeno, articulorum imbecillitas, & redundantium humorum copia, quapropter cum duplex etiam nascatur scopus, euacuandi scilicet redundantem humorem, & corroborandi partes debilitatas: cumque de causarum euacuatione iam satis superque actum sit in causarum tractatione pro ratione redundantis humoris; sequitur vt percurramus modum tractandi medicamenta ad partes ipsas applicanda, quę sane talia esse debent, vt habeant vim repellendi id, quod influit, adijciendi illis robur, & exsiccandi illud quod in eis continetur. amplius, etiam discutiendi, vbi amplius non influet humor. Quare circa initia pars quę dolebit, oleo rosaceo erit inungenda vino admixto, vbi in superficie dolor consistet: aceto verò, vbi in profundo dolor hęrebit, quod propria sui tenuitate vsque in altum expeditam rosaceo viam exhibeat: æstate quidem tepefactis, hyeme vero calidis, Aetio, aut farina hordei dissoluta in oleo rosato, vel succo aut aqua solani, plantaginis. medulla quoque panis, pręcipue secalini, lacte macerata & parum cocta, additis oui vitellis, & oleo rosato. aut cataplasmate ex malis cotoneis vino maceratis, pane permixtis, ac rosaceo. & vbi dolor erit intolerabilis, addenda erit prædictis opij dracma vna, croci nonnihil ad penetrationem

nem. Vbi vero magnus sentietur calor, muccago ex semine psillij integro extracta, cum aqua rosarum vel solani, pauco etiam aceto ad penetrationem addito, cataplasmatis modo apposita, & dum calescit mutata, idque sæpe: pars vero affecta nec aqua nec oleo erit abluenda, sed posca mediocriter tepefacta, aut alterius plantæ austerę decocto, Aetio. vel oleum rosatum, cui lumbrici terræ sint incocti, frigidum applicabis. Vbi autem materia fluere desierit, fouenda erit pars vino rubro austero, cui camomellum, melilotum, fænugręcum, aiuga neruis roborandis herba efficacissima, sint incocta. Vbi verò adeo magnus dolor vrgebit, vt ęger eum ferre nequeat, torporem inducentibus medicamentis erit vtendum, quanquam ab eorum liberaliori vsu erit cauendum, neque diutius illis erit insistendum, sed eousque, quoad doloris vehementiam duntaxat lenierint, postmodum auferenda erunt finito doloris feruore, aliter magis offenderent quàm iuuarent, constringendo insertum humorem, eumque indurando, & sensum partis languidum, motumq; difficilem reddendo. quinimmo sedato dolore confestim pars est fouenda ijs, quę calfaciunt, medicamentis. In quem vsum stupefaciendi sensum Gal. 10. de comp. med. per loca, hoc medicamentum ex Asclepiade commendat: Ex succi papaueris drac. iiij. nos dracmas duas poterimus assumere, croci drac. i. cum lacte bubulo, aut caprillo terito. ac adiecto pane interno diligenter leuigato, vt molle cataplasma fiat, & rosaceo admoto mollito, ac vtere. ad extra verò betæ, ac lactucę folijs custodiendi eius gratia compositis: item opium & crocum cum lacte trita cerato rosaceo excipiebat, & linteolo infarcta imponebat. post anodinorum vsum, thimi, origani, calaminthę, satureiæ, saluię & similium decocto in aqua aut vino locus erit calfaciendus. Anodinis igitur ad hunc modum erit vtendum in articularibus doloribus, præsertim ex calidis humoribus ortum ducentibus. Ad eundem modum in ischiade seu coxendicum dolore, in quo hæc præcipue erunt aduertenda, quæ à Gal. 10. de comp. med. per loca, notata sunt: primum sane, quòd tametsi pharmacis fluxionem repellentibus vti possimus, circa coxendicam tamen iuncturam id omnino est vitandum, quòd cum in profundo sita sit, sanguis ex vicinis & ambientibus vasis ac musculis ad illam compellatur, vt ait Galenus. neque solum à medicamentis habentibus vim repellendi, sed etiam ab acribus pharmacis circa locum affectum etiam est cauendum, ante scilicet totius corporis vacuationem: et hoc, quod ęgre curabilis reddatur affectio, copia indissolubiliter condensatá, quòd crassa & viscosa fiat ob calorem, & siccitatem acrium medicamentorum, & veluti quodammodo assata: quare in principio mitigatorijs erit vtendum, quę neque multum refrigerent, neque fortiter calfaciant, quibus postea opus habet, quòd vt ait Galenus exacerbentur à nimia caliditate fluxiones, dum plus attrahit, quàm impediat, vt inquit Galenus. quare sufficiet irrigare locum ex oleo camomellino, anethino, liliaceo, irino, sed etiā nardino, & rutaceo: vel rutam, chamepitim, saluiam, camomelli flores, althæę folia, radices decoque in oleo communi, demum exiguo adiecto vino, vel aceto albo cum spongijs, seu lineis, vel laneis linteis sæpius foueatur locus, et dein aliquo prędictorum oleorum irrigetur. In stranguria verò vbi dolor erit vehemens, remittetur dolor vel remittendo acrimoniam vrinæ in ordacem per vnctuosa, vel sensum tactus partium vreticarum modice stupefaciendo: ve-

luti

luti syrupo violato cum aqua lactucæ, portulacæ, solani, intibi: valentiore vero, vncia vna syrupi violati, syrupi papaueris semuncia, cum vncijs tribus decocti seminum quatuor frigidorum maiorum, vel etiam minorum, vel seminis hyosciami albi, vel papaueris albi drac. i. cum prædictis aquis mane exhibendo, vel decoctum maluæ, violæ, & similium, aut lac humanum, caprinum, ouinum per catheterem breuem immittendo. ita enim vrinæ acrimonia frangitur. amplius, albumen oui agitatu multo fractum donec lentum esse desinat, per se, vel cum papaueris decocto, uel cum lacte; valentius autem fiet remedium addendo caphuræ grana tria, vel quatuor. valentissimum addendo opij grana, vel scrup. i. trociscorum halicacabi aqua, vel decoctione papaueris solutorum, quòd stupefaciant, vretici sint, & acrimoniam obtundant: amplius, virga in lacte calido, vel decocto papaueris albi tenenda, aut decoctum foliorum vitis, salicis, maluæ, violę, insessu, aut fotu ex vesica adhibendum. Dolor vero hęmorrhoidum, ubi scilicet causa doloris erit humor, & sanguis, causa doloris erit remittenda, aut linteo nouo aspero, aut folio ficulno, aut stercore columbi, aut aliquo tandem acredine prædito. Dolor verò lenietur, si simul cum dolore aderit etiam calor, oleo violato, vel rosato, vel mica panis cum lacte, & oui vitello cocta, & albumine etiam oui. insessu etiam ex decocto malue, althęæ, violarum, florum camomelli, meliloti, seminis lini, fęnugræci, papaueris albi, hyosciami albi. Et vbi hæc non sufficient, ad stupefacientia erit accedendum; veluti balano ex bombace illito philonis antidoto, vel athanasia Nicolai vtendo; aut eadem emplastri modo applicentur sedi; vel vnguenti populei vncia vna, oui vitellum, opij drac. i. ad dracmas duas, croci parum, misce, & applica vbi dolor erit vehementissimus. Sequitur dolor lateris, qui quidem ab Hippocrate fotu præsertim depelli solet. Fotus autem duplex est, secundum quòd materia hunc dolorem causans duplex præcipue esse potest. Nam inflammationis causa aut esse potest sanguis calidus, tenuis, biliosus, aut frigidus, crassus, & aquosus. Pro ratione igitur duplicis materię in genere, duplici etiam fotus genere erit vtendum, altero humido, altero verò sicco. Humidus autem fotus inter omnia fomenta calida probatissimus, (quòd à frigidis nemo adhuc dubitauerit esse abstinendum) Ille est Hippocratis 2. de ratione vict. in morb. acut. ex aqua calida in vtre, vel vesica, aut alio vasculo posita: aut spongiæ mollis, magnęque atque ex aqua calida expressæ applicatio, fomentumque linteo erit vestiendum propter rationes ab Hippocrate ibidem enarratas. Ad eundem vsum eandem vim habens parari poterit fotus ex radice, & folijs althęæ, floribus camomelli, fœnugræco, fertula campana, ac semine lini in aqua decoctis, & eodem modo applicitis. Vbi vero dolor ortum trahet ab aquoso sanguine, altero fotus genere erit vtendum, sicco sane ex sale, milioque frixis, torrefactis, atque in sacculis conclusis; aut ex camomelli floribus, surfure, & milio compositis: aut ex milio, sale, semine lini, ac fœnugræco, dummodo sicci semper applicentur. Vbi autem suspicio fuerit, sanguinem crassiorem esse, ex hordeo fotus erit componendus, et eruo, concisis, & comminutis, demum ex aceto, et aqua excoctis, ita diluto aceto ex aqua, vt paulo acidius sit, quàm vt quis bibere possit: atque hęc semina madefacta, perfusaque & feruefacta in sacculos coniecta lateri dolenti sunt applicanda. Idem potest sursur appositum, Hippocra

ti. Vbi vero humor verget ad melancholicum, fomento vtitur Trallianus ex furfuribus in iure camomelli decoctis. Illud autem memoriæ tenendum, etsi duplici fotu utatur Hippocrates, semper tamen incipiendum esse ab humido fotu, à quo etiam Hippocrates incepit: quòd, vt ait Galenus, hi humidi fotus non multum detrimentum afferre possint, etiam quòd materiæ peccantis cognitionem perfectam non habuerimus; quod tamen faciunt ij, qui ex aceto solo, & orobo fiunt, hi enim nisi propriam causam inueniant, non modo non mitigant dolorem, sed illum etiam maxime augere possunt. quapropter humidis fere semper erit vtendum, quòd exquisitam affectus cognitionem difficile habere possimus. aut si humidi fotus non iuuabunt, post illos vnguenta admoueri poterunt: Ex olei amygdalarum dulcium vnc. i. butiri recentis vnciæ s. vel loco olei amygdalarum, oleo camomellino vtendum erit, aut anethino; & loco butiri, anseris, aut gallinæ pinguedine. Et vbi dolor persistet, post septimum Aetius cucurbitulam apponit, & cutim incidit ante, modo parua copia sit vacuanda, vt notat Trallianus; cum ex cucurbitulæ appositione dolor, licet vehementissimus, conquiescere soleat; nimirum ex alto extracta quæ in affecto loco continetur materia. Illud autem etiam non est prætereundum, omni dolori valde infestanti ea quæ somnum conciliant valde prodesse; veluti est lactucæ, & papaueris semen tum in cibo, tum in potu. similiter & syrupus de papauere post cibum. Sed hæc de remedijs pro tollendis vitijs sensuum exteriorum. Sequitur vt percurramus medicamenta, quibus antiqui, præsertim Galenus vti solet pro tollendis vitijs sensuum interiorum: incipientes à vigilijs. Porro tollentur vigiliæ, quæ vtplurimum a siccitate pendent, & conciliabitur somnus irrigatione capitis cum oleo de nymphæa, violaceo, seu ex papauere, pauco aceto addito; & inunctione narium, temporum, & frontis, populeone vnguento cum pauco aceto, & proluendo faciem aqua, in qua papaueris tum albi, tum nigri capita sint decocta: quanquam assiduus vsus stupefacientium pharmacorum, ac irrigationum erit vitandus, quod periculum sit ne a nimia vigilia ad nimium somnum æger transeat. Sequitur coma, seu cataphora, quæ quidem affectio varia medicamenta postulabit pro varietate causarum. Nam si ex humiditate tantum, exsiccantibus capiti admotis tolletur, irrigatione ex acerrimo aceto, rosis, & camomello permixto, atque eiusdem medicamenti euaporatione per nares suscepta. si ex frigiditate, oleo camomellino calfacto: & intantum augenda erunt calfactoria medicamenta, quantum intensa frigiditas erit, vt etiam pulegium, & rutam incoquat Aetius, si ex frigiditate, & humiditate causabitur; vt lethargus. coma vero vigil, cum ex permixta, & contraria causa pendeat, contrarijs quoque medicamentis erit curandum, partim curatione lethargi, partim phrenitidis, magis ad alterum contrarium declinantes iuxta superabundantiam bilis ad pituitam, aut è contra. Lethargus vero, cum humor à capite in principio sit repellendus quisquis is fuerit, ex 13. metho. oxirhodino erit repellendus. temporis autem processu, castoreum, pulegium, thimum, origanum erit incoquendum, & frons illinienda, naribus etiam admouenda, et sternutamentis erit vtendum ex castoreo, pipere, seu elleboro: mox palatus erit inungendus, vt Galeno placuit, valentibus, & acribus medicamentis; veluti mithridato, theriaca, aut sinapi cum melle, & occipitio cucurbitulæ erunt

affigendæ

affigendæ circa primam, & secundam vertebram. Memoria vero abolita, quanquam etiam stultitia, seu fatuitas, & amentia, vbi a pituita pendebit, euacuata prius pituita ab vniuerso corpore, & à capite, curanda erit apophlegmatismis, errhinis, sternutatorijs, irrigationibus, sacculis: & tandem vbi non cedat affectio, siuapismo in sincipite potius quàm in occipite, Aetio, & alijs in intemperie frigida pituitosa cerebri enarratis. Sin autem pendebit affectio à frigida, & sicca cerebri intemperie, prius eradicato melancholico humore, medicamenta declinanda erunt magis ad humidum, quàm ad siccum. Notandum autem, si cum ipsa memoria ratio quoque deperdetur, eadem esse adhibenda, sed valentiora, quòd vt ait Galenus 3. loc. aff. ex vehementi cerebri intemperie ortum trahat. Melancholia vero cum a sicca intemperie ortum trahat, victu humido, bonique succi taliter affectos, simul cum frequentibus balneis (vbi non diuturnus factus fuerit hic affectus) Gal. se curasse, 3. loc. aff. testatur; vitando cuncta quæ gignunt melancholicum succum, de quibus ibidem Galenus. Cum autem affectus factus erit diuturnior, fortioribus postmodum erit vtendum remedijs. Quare si à toto pendebit, habita totius cura, balneis erit curandus, irrigationibus, vnguentis, odoramentis. si vitio capitis, balneis itidem, & ijsdem. Sin autem melancholia erit hypocundriaca, & flatuosa, habita prius cura deorsum, fouenda erunt hypocundria fomento, sacculo, cataplasmate: vomitu etiam a cibo, & flatus cucurbitula erunt discutiendi, 12. meth. nec omittendum erit caput, etiam quòd melancholia sit hypocundriaca. Mania vero, si fiet ex feruenti sanguine, prius secta vena, irrigatione ex rosaceo, pauco aceto, ipsi sincipiti frequentius renouando, & irrigatione si ex flaua bile præassata, prius euacuata, balneis aquæ dulcis erit vtendum; præsertim inclinante morbo; & alijs irrigationibus in intemperie cerebri enarratis, addendo semper quæ magis infrigidant, & humectant. sin autem pendebit ex melancholia adusta, non alio modo quàm melancholia erit curanda. Catoche vero, seu catalepsis, cum ex Galeno pendeat ex frigida tantum, & sicca cerebri intemperie, quapropter curabitur irrigatione ex oleo dulci tepido, camomellino, aut anethino, dein coquendum erit in eis serpillum, aut hyssopus, aut thimus, & ijs tandem vtendum erit, quibus melancholiam curari diximus. Caros vero curabitur similiter, vt lethargici curantur, quanquam in hoc valentioribus attenuantibus, ac incidentibus erit vtendum. Stomachi quoq; erit habenda ratio, si pituita erit refertus, cataplasmatis, quæ præter quòd calfaciant, corroborandi etiam vim possideant. Difficultas autem respirandi, velut etiam apnæa, fere curationem suscipiet, 7. de comp. med. per loca, seu nanque pharmaca, seu victus sit, quibus velimus immutare causam dispnϛæ, quæ est crassitudo, & viscositas humorum, omnia humiditatem quandam habere debere inquit Galenus, ob id ait eis conuenire vini potum multum ratione humectationis, vt facile efferatur per tussim, quod in bronchijs continetur. Medicamenta autem talia esse debent, vt habeant vim huchijs continetur. Medicamenta autem talia esse debent, vt habeant uim humorum crassitudinem, & visciditatem attenuandi, incidendi, atque abstergendi. Quoniam vero eiusmodi pharmaca tusses mouent, 7. de comp. med. per loca, & 5. simp. nec facile per sputum reijcitur, quod absterſum est, ob crassitudinem, ob id, vt facile efferantur, humectatione multa opus habent. Illud præterea notandum, vt extenuatio, & incisio fiat ab ijs, quæ citra vehemen-

tem calfactionem extenuant,atque incidunt, Galeno: Et hoc,quòd crasſi,ac viſcoſi humores a vehementi calore viſcoſiores reddantur,conſequenter difficilius auelli poſſunt. qua ratione etiam a valde refrigerantibus cauendum eſſe inquit Galenus,quòd humores craſſefaciant, & ægre elicibiles reddant: nec minus ab aſtringentibus:ob id maxime eos iuuat acetum ſcylliticum,& acetum mulſum, ex eiuſmodi aceto confectum, atque ipſa adeo ſcylla aſſa cum melle trita,& delincta,Galeno. In quem vſum eſt decoctum ex caricis, radice glicirrhizæ, & fœnugræco, vua paſſa, adianto, hyſſopo in aqua, ſeu aqua mulſa.conducunt etiam medicamenta, quæ ore tenentur, ac ſenſim, & paulatim degluttiuntur,habentia vim attenuandi,ac detergendi frigidos,craſſos, ac lentos ſuccos, de quibus cap.de tuſsi. Extrinſecus vero vtendum cataplaſmatibus, & vnguentis in pectoris obſtructione dictis. Addit Galen. 11.ſimpl.vulpinum pulmonem reſiccatum,potui exhibitum aſthmaticos iuuare. Tuſsis vero cum & ab intemperie calida, & frigida prouenire poſsit; & hoc, aut cum materia, aut ſine materia;ſi ortum trahet ab intemperie frigida,cum frigidis,ac craſsis ſiccis defluentibus,extenuantibus,& incidentibus iuuabitur;veluti erit glicirrhizæ,caricarum pinguium, adianthi, aut hyſſopi decoctum in aqua fontana, cui parum mellis adijci poterit. & vbi craſsior erit pituita,marrubij,ſcabioſæ,radicis iridis decoctum:vel elegmata ore tenenda,& ſenſim deuoranda,veluti ſanum,& expertum è pinu,vel hæc cum ſaccharo in aqua adianthi diſſoluto ad tabellæ formam redigenda, quo ægris gratiora fiant, & vt maiorem in ore moram contrahant. Ad extra vero inunctione pectoris oleo amygdalarum dulcium,liliaceo, irino, & vnguentis in intemperie frigida pectoris enarratis. Celſus probat ouum ſorbile pauco ſulphure adiecto. Sin autem tuſsis orietur ex ſola inæquali intemperie frigida ſine materia,ex ſpiritus cohibitione, Galen.2.de cau.ſympt. curabitur,modo non valde magna ſit intemperies. Sin autem pendebit tuſsis ab intemperie calida cum materia, ſeu diſtillatione acri, & tenui, medicamentis tolletur habentibus vim refrigerandi, ſpiſſandi, & acrimoniam obtundendi; veluti ſyrupo violaceo,de papauere,& antidoto de papauere,& diatragacantho, vel diapenidio ſine ſpeciebus, ea ſub lingua diu tenendo,quo paulatim liquefcentia, aſperæ arteriæ ſummum id, quod in ipſum defluit, ſenſim ſuſcipiat, renitaturque ipſi oborienti tuſsi. præterea pilulæ bechichiæ. Vbi vero ab aſperitate tuſſes fient, per lenientia, & mordacitatem arcentia ſanabuntur. Ad cordis autem palpitationem Galenus quinto loc. aff. ait, victum extenuantem, & extenuantia medicamenta affectionem hanc curare: & hoc, quod extenuent, diſsipent, & diſcutiant palpitationis cauſam, quæ fere ſolet eſſe intemperies frigida, faciens ſputum flatuoſum, craſſum.quare depelletur dianiſo, diacalamentho, aromatico roſaceo,& pluribus alijs.vel morſulis ex his factis. exterius epithematibus, & ſacculis cordi ad intemperiem cordis tollendam enarratis. Quòd ſi cum frigida cordis intemperie frigidorum quoque aderit humorum redundantia, aut pituitoſorum, aut melancholicorum, tollendi illi humores erunt: aduertentes ſemper vt purgantibus admiſceantur ea, quæ corroborant. Spaſmus vero, ſeu conuulſio ſi fuerit ex repletione, curabitur vacuatione repletionis facta per propria auxilia, lib. de trem. rig. palp. conuul. prius tamen calfactis, extenuatis, at-

que

que incisis humoribus, vt expulsioni sint paratiores. caput etiam erit purgandum errhinis, apophlegmatisinis in memoria abolita, seu intemperie frigida cum materia ipsius cerebri dictis: & ceruix, ac tota spina inungenda ex oleo de castoreo, nardino, costino, nuce muscata, & cataplasma imponendum, caputque ipsum erit inungendum prædictis oleis, & sacculis: curat Hippocrati, & Galeno huiusmodi conuulsionem febris superueniens, quę per initia non fuerit, 2. aph. 26. & multa frigidæ aquę perfusio, iuueni sane, æstate media, ex accidenti: quanquam huiusmodi remedium sit periculosissimum. Sin autem conuulsio fuerit ex inanitione & siccitate, humectatione tollitur a Galeno 12. meth. victu sane humectante, & eos fouendo oleo dulci, aut amygdalino calido, lauacro dulcis aquæ. Sin autem fuerit conuulsio per consensum, curabitur ex curatione partis primario affectæ, veluti 12. meth. curauit Galenus adolescentem quendam ex rodentibus succis os ventriculi infestantibus, vomitu facto per potum aquæ tepidæ. Sin autem conuulsio fuerit ex ictu scorpionis, aut alterius feræ, rescindendum erit membrum: quemadmodum nonnulli rustici apud Galenum fecerunt, & sanati sunt. aut si noluerint rescindere membrum, facienda erit ligatura paulo supra affectam partem, veluti 3. loc. aff. docet Galenus, partique affectæ medicamenta erunt adhibenda, quæ vehementer attrahant. id autem dupliciter fiet, vel medicamentis calfacientibus, ījs scilicet quæ escharam inducunt, & cauterijs, 13. meth. & theriaca ad extra imposita. quæ & ipsa lib. de theriaca ad Pisonem, venenum ad extra trahit: aut cucurbitula, aut aliquo, qui ore suo virus extrahat. Incubus vero si continget, post purgationem ex stomachicis pilulis, aut Galeni hyera cum agarico, ventriculus, & caput erunt roboranda exhibitione diarhodonis, aromatici rosati, & caput expurgandum apophlegmatisinis, errhinis in apoplexia, & epilepsia fieri solitis, & irrigationibus, & vnctionibus capitis calidis. Apoplexia vero, cuius morbus fere intemperies frigida cum materia cerebri esse solet, si curari poterit, post clysteres, glandes, vincula, frictiones vehementes extremarum partium corporis, pluribus cucurbitulis humeris affigendis, cucurbitula etiam occipitio cum scarificatione defixa, theriaca, & mithridato erit vtendum. & post capitis euacuationem, apophlegmatisimis, pastillis mansilibus factis, & rubificantibus etiam medicamentis, sinapismis dictis, ac alījs admotis, quę calfaciendi, ac disījciendi vim habent. Ad paralysim vero (cuius causa fere est intemperies frigida cum materia) proderit resoluti membri seu torpentis summam cutim exasperasse, vel vrticis cęsam, vel imposito sinapi: sic vt vbi rubere inceperit corpus remoueantur: & cucurbitulas quandoque sine ferro oportebit admouere, & vnguentis affectum membrum lenire. Eodem modo si resolutio fiat ex frigore, inuenta parte primario affecta, dictis medicamentis curabitur, diffusius in curatione intemperiei frigidę & humidę cerebri dictis. Vbi autem pendebit, aut ab inflammatione, aut scirrho, ex eorum curatione sequetur affectionis curatio. In oris autem tortura, seu conuulsione canina, cerebri erit habenda cura, vt roboretur, prius ipso euacuato errhinis, apophlegmatisinis, et pastillis, cucurbitulis in occipitio iuxta primam vertebram affixis, & reliquis topicis cerebrum roborantibus superius in morbis capitis

tis enarratis. Ad vertiginem verò, si fuerit per essentiam in cerebro proderit euacuato prius corpore vniuerso, & materia continente ipsius obstructionis, apophlegmatismis, nasarijs, gargarismis, odoramentis vti. Vbi affectio perseuerabit, nec prædictis cedet, arteriæ ipsæ iuxta tempora sitę supra aures erunt incidendæ, præsertim vbi è vaporibus calidioribus per arterias sursum elatis affectio insurget, Gal. 13. loc. aff. quanquam, vt ait Galenus, non omnes huius auxilij beneficio curati fuerint, tum quod per altiores arterias, quæ ad cerebrum ascendunt, vaporosus spiritus interim elabitur, tum etiam quòd spiritus flatuosus ex inæquali cerebri intemperie oriri potest. Sin autem vertigo per consensum fiat, præsertim à ventriculo, vomitu curari poterit, aut purgatione ex hyera Galeni. vbi vero accessio aderit, glandibus ex hyera, agarico, sale gemmæ, & despumato melle, & clysteribus, & frictionibus, & odoratis tolletur. Epilepsia verò cum possit esse, aut per essentiam, aut per consensum: & si per consensum, aut à ventriculo, aut ab aliqua corporis parte, si erit epilepsia per essentiam in capite, huic sane victus ratio extenuans, atque incidens vtilissima erit, Gal. lib. de attenuatione victus ratione: vbi huiusmodi victus rationem epilepsias ait paruas, & etiamnum incipientes eam penitus sanare, inueteratas verò ac consumatas iuuare non mediocriter: (quanquam hanc viuendi rationem non solum epilepsia per essentiam, sed etiam epilepsia per consensum postulet) igitur in ipsa accessione oportebit vti clysteri acri, glande, extremarum partium forti ligatura, vomitus proritatione, quo humores ex stomacho trahantur, & sensum irritantibus medicamentis naribus admotis, veluti bitumine, aut cedrina pice: & ab accessione purgato corpore vniuerso ab eo humore incipiendum erit qui peccabit, & capiti sternutamentis, errhinis, mansilibus pastillis, cucurbitulis cum scarificatione scapulis seu in occipitio affigendis, & postea cataplasmate: sed insuper etiam sinapismus capiti erit adhibendus. atque vbi nec his malum cesserit, ferro candente occipitium & infra, quo loco summa vertebra cum capite committitur, adurendum erit, vt pernitiosus humor euadat: ad hoc etiam conferet assumptio leporini coaguli cum aceto ebibiti, erui magnitudine, quod summopere Galeno commendatur 10. simpl. quotidie illud assumendo: & vbi non aderit, eius loco hædinum erit adhibendum: Quoniam verò pueri huiusmodi affectione plerumque laborare solent, quapropter sciendum, nutrici exhibendam esse eam viuendi rationem extenuantem, pueris verò mel despumatum ad delingendum, collo alliganda pæoniæ radix, quæ semper stomachum contangat, 6. simpl. Gal. & vtendum est glande, clysteri, puluere capiti inspergendo, sacculo inunctione spinalis medullæ ex oleo nardino &c. Sin autem epilepsia erit per consensum, si fuerit ratione ventriculi, bonæ concoctionis oportebit esse studiosos, 5. loc. aff. panis erit optime præparatus, vino albo modice astringente madidus, vbi sitiet, quòd huiusmodi vinum, vt ait Galenus, vt ventriculum robustum efficit, ita haud quaquam caput tentat: exhibendumque erit medicamentum amarum ex aloe singulis annis bis aut ter, quòd hoc iuuenem quendam grammaticum à prædicto affectu Galenus liberarit. & vbi vigebit pituita, agaricum non erit prætermittendum, quòd 6. simpl. morbo comitiali obnoxios sua facultate sanet. postea os ventriculi ab extra inungendum erit calfacientibus, & cor-

roborantibus;

roborantibus,oleo de absinthio,& huiusmodi. At si nec caput,nec ventriculus epilepsiæ originem habeant,sed per consensum ab alia quadam parte ea initium sumat, siue pes, siue manus fuerit,conferent vincula superioribus partibus iniecta, Gal. 3.loc.aff.quod inspexit in puero à medicis hoc modo sanato.postea parti affectæ medicamentum ex thapsia, aut sinapi erit admouendum, de quibus meminit 3.loc.aff. Galenus. Sequuntur vitia seu symptomata virtutis vitalis:veluti est æstuatio, lypothimia, syncope. Omnium autem animi deliquiorum cum duo præcipua causarum sint capita: resolutio scilicet & suffocatio,siue inanitio nimia & repletio, hoc tamen omnibus commune est,quòd etsi vera ne curatio sit ex curatione,seu remotione causarum non attendamus,necessarium tamen est causas prius concipere:quoniam etsi, cum syncope depræhensus est æger,omnis sollicitudo medentis ad symptoma verti debeat,eas nolimus curare, dirigunt tamen nos ad inueniendas indicationes recte curandi:veluti,si nimia euacuatio esset causa inducendi animi deliquium,volumus sistere ventrem, refocillandas esse vires causa ipsa docebit, & etiam qua via sit procedendum: & hoc, quia sciuimus nimiam euacuationem fuisse in causa deliquij ipsius animi:verum est, quòd si syncope actu vexabitur æger,tunc omnis nostra curatio vertenda est ad symptoma. sin autem adhuc non premetur, vtriusque simul erit habenda ratio: & vt symptoma non incidat,& vt morbus paulatim discutiatur,ex Gal. 12. meth. Præter hæc in hoc quoque omnes syncopis species conuenire videntur,seu syncope sit per essentiam,seu per consensum, cordis semper esse habendam rationem, eiusque robur perpetuo esse seruandum. & hoc,quod nullum syncopes genus gigni possit,nisi ipsum quoque cor afficiatur. His prænotatis, sequitur vt percurramus curationem symptomatum,seu deliquiorum animi, incipiendo ab ijs,qui fiunt ex resolutione, seu inanitione. Igitur syncope quę fiet ex inanitione & resolutione:veluti in his qui ex cholera & alui profluuio in illam incidunt:& vt vniuersaliter dicam,syncope quæ fiet ex nimia euacuatione,auersione tolletur,seruando situm,vt ait Galenus 1.ad Glauc. Seruabitur autem quoties materia trahetur ad oppositum.secundo,seruando rectitudinem lineæ vasis. tertio, seruando rationem commertij ipsorum vasorum: quanquam sæpe tertia conditio non adsit. Atque hoc est illud, quod ait Hippocrates:dolente parte posteriore capitis, vena frontis incisa dolorem sedari, vbi etsi adsit oppositio situs, & lineæ rectitudo, tamen nullus venarum ad est consensus iuxta partem posteriorem, & anteriorem capitis, nisi quòd ad est conspiratio corporis vniuersi: verum est,quòd vbi adest etiam tertia conditio,melior est ipsa auersio,seu ubi non adest,modo illa duo saltim seruentur, commode etiam auersio fiet. Quare in omni auersione seruandus erit situs:ueluti in patiente fluxum menstruorum, aut hęmorrhoidum, partes inferiores sublimes erunt ponendæ,vt ex illa depressione sanguis ab inferioribus ad superiora deueniat. Fluente autem è naribus sanguine,opposito situ erit procedendum, modo situs incommoditas non causet dolorem,quia tunc dolor magis attraheret. Extremæ igitur corporis partes vinculis vehementer erunt constringendæ:crura quidem si supra eruptio fiat,manus verò,si infra. Igitur per inferiores partes vbi fient euacuationes, manibus fortiores erunt fiendæ ligaturæ, veluti in fluxione sanguinis per hæmorrhoidas, aut ventris pro-

fluuio

fluuio, aut mensium fluore nimio. contra autem in fluxu sanguinis per nares, & vomitu, crura fortiter erunt vincienda: tandemque semper erit trahendum ad oppositum ex Gal. 1. ad Glauc. aut ad communia membris patientibus, aut ad ea membra, in quibus creditur esse origo euacuationis: veluti in immodica vteri euacuatione, cucurbitulæ mammis appositę euacuationem statim sedabunt. quę verò fiet ex naribus, hepati ac spleni appositæ iuxta narem patientem. & vbi ex vtraque nare multus sanguis effluet, vtrique visceri erunt adijciendę. Præter autem auersionem, cum syncope flat ex nimia resolutione, atque inanitione, coarctatione erit vtendum. atque hoc est illud, cur Galenus iubeat, tales inspergendos esse aqua frigida: veluti aqua rosacea cum aceto, vt coarctentur spiritus per astrictionem meatuum cutis, per quos difflantur spiritus. acetum autem adiuuat penetrationem. Ita enim resolutio per apertionem emendatur coarctatione. Inanitio verò emendatur aliqua repletione. atque hoc est illud, cur Galenus iubeat etiam vini exhibitionem: vt citissima possit fieri restauratio, quòd citius & facilius fit potu nutriri quàm cibo. Quoniam vero ex nimia apertione spiritus dissoluuntur, sequitur vinum calidum non esse exhibendum, quod calidi sit dilatare, & magis aperire. atque hoc est illud, cur Galenus iubeat exhiberi vinum aqua gelida temperatum, vt à frigidate calor detineatur. quanquam si symptoma adesset, aut febris associata, aut aliqua corporis inflammatio, vinum non conueniret. Electio etiam vini penes modum substantię à membro affecto erit sumenda: ob id si ventriculus debilis factus sit, calor autem debilis crassum conficere non possit, hac ratione tenue erit exhibendum. In sanguinis autem eruptione, crassum, frigidum, acerbum, & nigrum erit exhibendum, vt ait Galenus: crassum quidem vt sanguinem crassum gignat, & fluxioni ineptum: acerbum vt astringat: & nigrum, magnum quinetiam, vt nutriat. vnde tenue aperiret, & humores fluxibiles faceret. calidum idem inconueniens adiuuaret, & album. Animus etiam odoramentis erit reuocandus, quòd nihil sit, quod vires citius odore reuocet, Gal. 2. aph. 11. Quare naribus admouendæ erunt rosæ, violæ, mala cotonea, & huiusmodi: pauimentumque irrorandum erit, ac folijs insternendum mirti, vitis, quercus, rubi, atque etiam rosis. Aer cubiculi reddetur frigidus, & reliqua ad rationem victus attinentia. Sequuntur ea, quę exterius sunt applicanda, in quorum applicatione, vt ait Galenus, sumenda erit indicatio à loco affecto, considerando naturam, substantiam, operationes, nobilitatem, & situm loci. Ob id vbi thoraci, vel ventriculo, vel hepati, vel vtero opus erit applicare astringentia, cauendum tamen erit à frigidis, quòd frigida horum membrorum operationes, quæ a calido proficiscuntur, destruant. non enim thoraci, prędertim vbi sanguis expueretur, quod cum tussis aliquando a sola frigiditate fiat, tussim excitarent medicamenta frigida, nec ventriculo & hepati, ob eius operationes, nec vtero, quod frigida neruis sint inimica: sed frigida ijs membris erunt applicanda, quæ a frigiditate lædi non possunt. qua ratione sanguine ex naribus fluente, frigida cerebro seu fronti poterunt applicari: tum quod cerebrum sit frigidæ, & humidę temperaturæ, tum quod ratione plurimarum venarum, quas habet, frigidis resistere possit: tum quod ab osse magno defendatur cerebrum: vt his rationibus capiti oxirhodina frigidissima applicari possint. balneum autem aquæ dulcis vbi syncope pendebit

bit à ventriculi fluxione, commodissimum erit: & hoc, quòd fluentibus humoribus a circunferentia, siue ambitu corporis vniuersi ad centrum, seu ventriculum, balneo trahamus a centro, seu ventriculo ad circunferentiam. quod tamen balneum non conueniret, nec in fluxione sanguinis hæmorrhoidum, vel narium, vel vteri: & hoc, quòd dilatet, aperiat, humores attenuet, & sanguinem faciat magis fluentem, nec quibus ex nimio sudore deficit anima, quòd ratione apertionis, quæ fit a balneo, maior syncope fieret. sed potius cutis est refrigeranda, atque inspissanda mirtino, rosaceo, & coroneorum oleo. quæ tamen infrigidantia, & constringentia cutim in fluxionibus alui non conuenirent: & hoc, quòd cum in ventris fluxione fiat motus materierum a circunferentia ad centrum, si infrigidantia applicaremus, augeretur motus a circunferentia ad centrum, & materia magis adhuc propelleretur: sed balnea, vt ait Galenus, hoc casu maxime conuenirent. Sequitur ars curandi deliquia animi ex nimia repletione, seu suffocatione, quæ quidem in hoc differt, vt ait Galenus, à curatione deliquiorum animi ex inanitione, seu resolutione, quòd in curandis ijs, quæ fiunt ab inanitione, seu resolutione, prohibemus eductionem: quinimmo aliquid introducimus. in curatione autem illorum qui à suffocatione, & repletione, oppositum facimus, euacuamus, & nihil addimus. Cum igitur curationes sint contrariæ, sequitur quòd etiam indicationes erunt contrariæ: vnde repletio indicabit euacuationem, & determinata species repletionis determinatam speciem euacuationis. repletio quidem plethorica, in qua adest plurima virtus, sanguinis missionem, cacochimia verò purgationem. Illud autem circa hoc non est prætermittendum, vt notat Galenus, etsi in syncope ex euacuatione, seu repletione, euacuatio sit oppositum remedium, naturam tamen symptomatis esse perpendendam; vnde cum in syncope virtutem debilem, & prostratam habeamus, etsi repletio, seu causa euacuationem velit, et suadeat, symptoma tamen eam prohibeat, quapropter vtriusque habenda erit ratio, habebitur autem, si quidem euacuabimus, sed parce, quæ insensibilis euacuatio appellari solet. atque hoc est illud, cur 12. meth. nulli inquit talium, etsi vacuationem postulent, sanguinem esse mittendum sine maximo dispendio, nec purgationem sustinere posse, vtpote quòd hæc syncopem inuehere possint: sed tamen cum vacuari postulent, nullam aliam idoneam vacuandi rationem 12. meth. inuenit, ab Aetio, & Paulo etiam confirmatam, quàm eam quæ fit ex frictionibus. atque hoc est illud, cur primo ad Glauc. laudet Galenus extremorum ligationem, & artuum frictiones. frictio autem talis esse debet, vt sit mollis, lenis, longa, & materia calfaciente facta. lenis quidem, vt aperiat; nam aspera cutim constipat; longa verò, quòd mollis, & lenis etsi apertionem faciat, & calfactionem, euacuationem tamen absque longitudine facere non posset: materia vero calfaciente; veluti decoquendo vinum aromaticum, & oleum camomellinum, seu anetinum ad vini consumptionem: & hoc, quod non solum a motu, sed etiam a re calfaciente fiat maior apertio, maiorque humorum exhalatio. Hactenus declarauimus conditiones, quibus frictio insignita esse debet: sequitur vt magis particulariter modum ea vtendi percurramus. Igitur in principio morbi incipere frictiones oportebit linteis non admodum mollibus, sed aliquali asperitate participantibus. primum incipientes a cruribus superne deorsum:

& brachia eodem modo fricando superne deorsum. postea ad spinam dorsi transeundo, totamque illam fricando prius sicca frictione, dein oleo. ab hac rursus ad brachia, & crura reuertendum; exinde ad spinam. & vbi pulsus robore mediocris erit, æqualis, & minime intercisus, audacter alui aliqua erit habenda ratio, per inferius aliquid infundendo. Ventriculus autem fouendus erit oleo, in quo absinthium ebullierit, aut emplastro quod fit ex palmulis, vino, farina hordei, croco, aloe, & mastice. Odoramentis quoque animus reuocari poterit hoc modo paratis; Ex aquæ rosarum, florum citrangulorum, & melissophilli ana vnc. ij. corticum citri, ligni aloes an. drac. i. moschi, & ambræ vtriusque gr. iij. aceti vnc. i. Interim etiam cordi erit succurrendum ab extra adhibitis medicamentis; epithematibus scilicet, vel sacculis hoc modo paratis: Ex aquę melissophilli, florum citrangulorum, & roris marini ana lib. ʃ. aquæ rosaceæ vnc. iiij. ligni aloes, corticum citri, singulorum drac. ij. cinnamomi, gariofilorum, vtriusque drac. ʃ. croci drac. v. ossis de corde cerui numero ij. moschi, & ambræ singulorum gr. iiij. vini fului odoriferi veteris vnc. iiij. misce, et supra cor epithemata fiant. Sacculi autem hoc modo erunt parandi; Ex floribus melissophilli, roris marini, & citrangulorum, sampsuci, & serpilli, cum cinnamomo, croco, gariofolis, corticibus citri, rosis siccis, ac ligno aloe simul commixtis, & contusis, additis granis tribus moschi, & totidem ambræ, cum serico saccelli fiant. A cibo autem, & vino temperandum erit, vt ait Galenus, quòd corpora malorum humorum repleta quanto magis nutries, tanto magis lædes: balneum, & vinum ante materiæ concoctionem fugiendum, quod balneum cum exhibemus, humores debent esse parati, & intra, & extra. vinum etiam fugiendum, quòd præter quòd nutriat, colliquet, distribuat, confertim per venas ducat. quorum nullum cum frictiones efficiant, ob id frictiones etiam materia existente inconcoctæ, fieri consueuerunt: sed vice vini aqua mulsa, quæ ex aqua, & melle conficitur, inquit Galenus, erit exhibenda, in qua decoctum sit pulegium, thimus, hyssopus, & huiusmodi, vt concoctio adiuuetur incidendo, & abstergendo. Vt autem res in symptomate tanti momenti clarior fiat, exemplum ponemus syncopes prouenientis ex suffocatione spirituum, & caloris, ex redundantia excrementorum fluentium ad ventriculum propter eius imbecillitatem. Igitur prius consideranda erit ipsa fluxio, & fluxionis ipsius materia: quæ si, exempli gratia, erit frigida, ratione fluxionis prius euacuandi erunt humores fluentes (neque enim, vbi fit fluxio ad ventriculum, incipiendum est à corroboratione, quando humores syncopem causantes magis inculcaremus, & sic maior syncope fieret) postea corroborandus erit ventriculus, ne nouam materiam recipiat. corroborabitur autem, vt ait Galenus, huiusmodi emplastro: Ex vini aromatici (frigidam enim materiam respicimus) lib. i. farinę hordei optime tritę vnc. i. decoquatur vinum cum farina ad mellis spissitudinem: dein accipe carnis palmularum secundum artem extractæ vnc. ij. & ponantur in hoc decocto, & ebulliant vna ebullitione lento igne, dein accipe mastices, aloes optimæ ana drac. ij. croci scrup. ʃ. misce, & fiat emplastrum, & loco applicetur. corroborat enim, penetrat, abstergit, mundificat, & calfacit. Sin autem adhuc non accesserit syncope, sed prope sit, & sentiatur magna æstuatio in ventriculo, hoc modo faciendum erit, vt ait Galenus: ℞ olei masticini, de absin-

thio

thio ana drac. iij. olei de citonijs, vel melini drac. ij. vini lib. s. decoquantur ad consumptionem vini, vt addat subtiliationem: liquidius vero illud facit ne oneretur ventriculus, & aliquod refrigerans apposuit, quòd modica refrigeratio non extinguat, sed excitet calorem, sicuti flabellus excitat ignem. & in hoc, vt ait Galenus, succus vuę acerbæ est præferendus, quod non solum refrigeret, sed etiam astringat. At si suffocatio caloris, & spirituum fiet ex fluxione humorum calidorum ad ventriculum, vnde sequatur syncope, vel sit secutura, aqua frigida confert, vt ait Galenus, modo sit opportune data; nimirum quòd si penderet a materia frigida, maxime noceret: Vnde prius recte, & exquisite erit præcognoscenda materia. cognoscetur autem esse bilis, & non aliud, ex ætate, temperatura, anni tempore, ventriculi caliditate, ac bilis vomitione. Illud tamen adhuc satis non erit, nisi etiam præscierimus humorem calidum non esse imbibitum in profundo tunicarum ventriculi: nam tunc ratione frigiditatis istius aquę, poros membrorum constiparemus, quare humor impactus putresceret, & ita syncopim augeret. Cognoscitur autem esse imbibitus in ventriculi tunicis, ex eo, quòd nauseam habebunt, & non euoment. sed vbi euoment aliquid, tuto dari poterit aqua frigida, à quą deponitur bilis ab ore ventriculi ad ipsius fundum. Sed hactenus dictum sit de curatione actionum læsarum. sequitur vt agamus de curatione secundi generis symptomatum; excrementorum scilicet immutatorum. Quoniam autem vitiorum circa excrementa, etsi multiplex sit genus, quod tamen frequentius contingit, est circa quantitatem excrementorum; quoties scilicet aut abundantius exeunt, & fluunt, quàm par sit: aut è contra minus exeunt, & in corpore retinentur, cumque contraria contrarijs curentur: fluxionis autem contrarium cum sit ipsa suppresio, suppresionis autem fluxio: sequitur igitur vt percurramus prius quid sit vnumquodque illorum, incipientes a suppresione, qua mediante excrementorum fluxio emendari solet. SVPPRESSIO est excrementorum corporis humani retentio facta ab ijs, quæ motum auferre possunt, ne vires propter nimiam fluxionis copiam prosternantur. Ideo autem dicitur; Suppresionem esse retentionem, quod retentio sit proximum genus ipsius suppresionis; quemadmodum expulsio est proximum genus ipsius fluxionis. Et quod sequitur: esse retentionem excrementorum corporis humani, notat symptomatum genus, circa quod versatur huiusmodi remedij genus; quod postmodum additum fuit: suppresionem fieri ab ijs, quæ motum auferre possunt, notat causas efficientes ipsius suppresionis. quæ quidem facile apparebunt, si procedamus ex cognitione causarum efficientium motum ipsorum excrementorum, seu fluxionem suppresioni oppositam. Porro cum expulsio sit species quædam motus; & motus tribus saltem perficiatur; mouente, mobili, & spatio, per quod fit motus: sequitur igitur quod etiam expulsioni tria præcipue erunt necessaria; vis pellens, id quod pellitur, & spatium, seu loca, seu viæ, per quas habet fieri pulsio; dummodo talis sit inter hæc tria proportio, vt virtus pellens validior sit vi existente in eo, quod pellitur: quod autem pellitur ita inualidius sit ipso pellente, vt veluti victum virtuti pellenti sequax sit, & obedientissimum; neque spatium virtuti pellenti resistat. Vbi sane hæc omnia conuenerint, necessariò sequetur

tur pulsio. Nunc sequitur vt ostendamus quibus ex causis validior, abundantior, & crebrior fit excrementorum fluxio. Porro validior fit expulsio, vel ratione alicuius acrimoniæ stimulantis, vel exquisitioris corporis sensus, vel ratione imbecillitatis facultatis continentis, vel ratione lubricitatis ipsius materiæ fluentis, vel ratione excrementorum aliunde refusorum, & ingenti ciborum copia, vel ratione latitudinis, amplitudinis, & laxitatis ipsarum viarum. ad hæc vbi in partem excipientem imbecillem, atque situm decliuiorem fluxio decumbet. Cum igitur his ex causis fluxio excrementorum validior, abundantior, crebriorque erumpat; veluti vrinæ, deiectiones, sudores, atque menses: sequitur igitur quòd suppresśió, quæ est opposita ipsi fluxioni, ac veluti quies quædam, oppositis ex causis procedet; nimirum tollendo acrimoniam stimulantem, partium expellentium sensum obtusiorem reddendo, facultatem expellentem imbecillem, & continentem validam efficiendo, materiam crassam, & motui ineptam reddendo, prohibendo excrementa aliunde refusa, alimentorum paucitate vias angustando, vel obturando. Ad hæc vbi pars recipiens ex imbecilli corroborabitur, & reddetur fortis, atque ex loco decliui sursum versus, & opposito situ erit situata. Et quod sequitur: Suppresśionem excrementorum recte, & conuenienter factam ad hoc esse, vt ne vires propter nimiam fluoris copiam prosternantur, notat causam finalem, propter quam medicus suppresśionem excrementorum fieri iubet; nempe quòd nunquam fluor aliquis est cohibendus, nisi cum periculum est, ne vacuationis copia vires deijciat, aliter nunquam recte, & conuenienter fiet; quemadmodum discurrentes singulas excrementorum species magis particulariter ostendemus. Amplius, vbi fluxiones excrementorum fient per modum crisis, ita quòd per eam totum corpus, aut aliqua eiusdem corporis pars expurgetur, ac vtiliter ea excernantur, quæ sint corporis commodo, minime reprimere, seu inhibere, & supprimere conueniet, ne materia in aliam conuersa partem, prauos alios affectus generet, veluti pleuritim, aut lethargum, aut perniciosas parotidas, vt aiunt Alexander, & Aetius: sed cum salubriter a natura aliena euacuantur, aut vsque quo eadem omnem curam suam impenderit, expectare oportet, aut ipsius etiam motus adiuuare. nam vt Alexander fatetur, vidit quandoque ventrem initio affectus ad quartum quintumue diem profluxisse, & postea fluorem, aut per se, aut medici auxilio substitisse, vnde ægri in magnum periculum inciderunt, vtpote in aliquem prędictorum affectuum. quod a Galeno etiam notatur 9. metho. Postquam iam expediuimus artem supprimendi nimiam excrementorum fluxionem: sequitur vt ostendamus quomodo ab hac arte directi qui praxim exercent, in cuiusque generis excrementorum fluxione, aliquo istorum, vel omnibus vtantur pro suppresśione, et quibus materijs, seu medicamentis procedere soleant, incipientes a fluxione pituitosa a cerebro fluente, quæ catharrus appellatur. Atque hoc est illud, cur practici in catharro præter ordinatam viuendi rationem, materiæ præparationem, eiusdem purgationem, & auersionem, catharrum supprimant, sistant, & incrassent; quando scilicet ab eo longiore suffocationis periculum impendet, aut ab eo acriore, aut tenuiore excoriatio, aut ab vtroque tusśis aspera, & insomnia. alioquin enim sistendus non est, nec materia in cerebrum partem principem

regerenda,

regerenda. quapropter supprimere, seu sistere illum volentes, ijs vtuntur quæ astrictione sua supprimunt: veluti bolo armenia, spica, thure, gummi iuniperi, mastiche: nec enim pectori nocent, præcipue spica: ad hæc materiam incrassant. & præter hæc etiam adhibetur succus glicirrhizæ, syrupus eiusdem, & violarum, iulep violatus, saccharum violatum, penidia, diatragacanthum, syrupus papaueris, elegma eiusdem diacodion, trocisci bechici in ore retenti, cum aliorum quædam deuorentur, & suffiantur, vt thus, gummi iuniperi, mastiche: quædam gargarizentur, vt syrupi cum aqua rosarum, oxalidis: cętera ex Mesue sumi possunt. Illud etiam notandum, quod notat Gal. 6. de val. tuen. In quouis defluxu à capite ad subiectas partes, capiti saltem prospiciendum esse, ipsumque sanandum veluti mali fontem, ac firmandum, modo liceat: etenim origo, & principium catharri à capite nascitur; hoc pręnotato, vbi defluet ad nares materia calida, conueniet ex aqua tepida per nares vaporem excipere, aut ex maluarum, hordei, violarum, & florum camemeli decocto. Et si materia defluet frigida, ex decocto hyssopi, betonicæ. vbi autem decidet in os, & raucitatem faciet, conferent compositiones, quæ sub lingua tenentur, modo supinus cubet æger. ex Gal. 4. & 5. meth. & 7. de comp. med. per loca, & sunt pilulę bechichię, & looch de papauere vbi materia erit calida: looch autem sanum, & de pinu in frigida: etiam glicirrizę radix sub lingua tenenda, atque ex Gal. 7 de comp. med. per loca glicirrizæ decoctum cum sapa admixtum: & vbi magis discutere, & extergere velis, caricarum adhibebitur decoctum, aut cum aqua hordei, vel in qua radix dulcis fuerit decocta. Quomodo autem, & quibus tollatur capitis intemperies tum calida, tum frigida, quæ sunt causæ catharri, superiori libro morbis dicato dictum fuit: veluti frigidam quidem cerebri intemperiem in materia catharri frigida, sacculis & saluia, maiorana, milio, thure, sale, & lotione capitis ex uino aromatico vel maluatico, cui plantæ capitales sint incoctæ: sumptis quoque electuario diomascho dulci & amaro, plirisarcotico, theriaca. In materiam autem catharri calida, syrupis frigidis, conseruis, & admotis oleis, & vnguentis frigidis in curatione morborum cerebri enarratis. At si catharrus fuerit acris distillatio humoris, pręsertim ad pulmonem aut pectus, toti corpori consulendum erit, quo sistatur erosio, omnesque per hæc tria curandos esse fatetur Gal. 5. meth. sanguinis missione, purgatione, & per ea quæ caput roborant: quòd in huiusmodi affectu non sit incipiendum à paruis auxilijs, vt Erasistrato visum fuit. quapropter sanguis statim detrahendus erit, præsertim vbi corpus non multum gracile, & siccum erit. postmodum acredo distillationis erit contemperanda syrupo uiolaceo, rosaceo, ex nimphæa, seu papauere, cum hordei, buglosi, seu borraginis aquis, postea purgatione erit vtendum: capiti etiam prospiciendum erit, ne ex eo in pulmonem aut pectus aliquid defluat. in quem usum conducet si æger assumet drac. i. infrascripti pulueris. Ex seminis hyosciami, & papaueris albi, singulorum. scrup. 5. seminum coriandrorum præparatorum drac. i. corticum thuris gr. ij. mastiches gr. iiij. pulueris hirundinis pręparatę drac. 5. sacchari vnc. iiij. hæc assumendo per duas, vel tres horas à cœna ante somnum, vel pilulas duas de cinoglossa Nicolai, loco medicamenti, quod diaspermatom appellatur. vel si tussis aspera, & insomnis non vincitur prædictis, pilulæ de ci-

noglossa

noglossa Mesuæ sunt dandę, quæ ad omnes morbos catharro succedentes ualere dicuntur, quia opiatæ sunt. quanquam his non sit vtendum, nisi affectus curatione deplorata. Ex cerati quoque vsu, quod fit ex thapsia, capiti prouidebitur, vt testatur Galenus, in huiusmodi acri defluxu: vice cuius eo loco quo sagittalis sutura coronali committitur, aut sinapismo, aut ignito cauterio vteris: aut si tutius eo vti volueris, quamuis minus quodammodo conferat, inter primam & secundam vertebram ceruicis locum inures; quanquam aduersus Galenum acriter insurgat Alexander, asserens capiti adhibenda non esse acria medicamenta, quæ ex thapsia, ac columbarum stercore, aut sinapi parantur: & hoc, quod acriorem reddant humorem fluentem ad thoracem, & ad pulmonem: caputque ipsum adhuc magis distemperet. quinimmo inter initia ait refrigerantibus, & humectantibus esse vtendum, veluti rosaceo cum modica aqua frigida, balneoque. Non vidit autem Alexander Gal. v. meth. mox circa initia in acri distillatione acria medicamenta adhibere, non vt curet capitis intemperiem, quæ sane calida est, sed vt acris humor partim auertatur ad oppositum, partim etiam consumatur medicamentis siccis, quòd vt ait Gal. v. meth. oporteat de hoc in principio esse valde sollicitos, vt ex capite nihil defluat, quod tussim causet in partibus illis, in quibus nisi defluxus statim inhibeatur, insanabiles penitus fiunt. verum est, quòd exhibita auersa, & exsiccata fluxione, caput postea ad melius temperamentum est reducendum, inunctione ex rosaceo, eoque ex crudo oleo, quod omphacinum appellatur, æstatis tempore composito. 6. de tuen. val. Aduertendum autem erit, cauterium nec ex ijs quæ actu, nec ex ijs quæ potentia inurendi vim habent, capiti adhibendum esse, nisi malum ex fluxu acrium humorum fuerit, quòd ex cauterio capiti adhibito, præsertim qua parte sagittalis sutura coronali committitur, aut occipitio inter primam & secundam vertebram, (quo loco tutius fit) non exiguum commodum suscipiunt, Gal. 5. meth. med. hoc sæpius experto: licet nec de ijs, quæ igne fiunt cauterijs, nec de determinata capitis parte sermonem faciat. Sequitur eruptio sanguinis è naribus: pro cuius curatione & si frigidis medicamentis, & astringentibus sit vtendum, non tamen omni tempore illis est vtendum, ex 5. meth. sed postquam in alia loca prius auerteris: venæ sectione paulatim facta, cum hoc auxilio reuulsorio fateatur Gal. lib. de cur. ratione per venæ sectionem, validam se sanguinis ex naribus eruptionem sedasse, vel affixa in summa ceruice cucurbitula, quamuis occipitio eam apponat Paulus, & Aetius. Fronti postea medicamenta erunt imponenda, veluti spongia ex aqua frigida, seu rosacea. Vel hoc emplastrum; Ex succi poligoni, portulacæ, semperuiui, seu solani vnc. 5. boli armeni, ac terræ lemniæ an. drac. ij. omphacitidis gallæ drac. i. lapidis hæmatitis drac. i. 5. cum ouorum albumine, pauco aceto, ac aqua rosacea paretur medicamentum, quod fronti imponatur, epithematibus iecori appositis, potissimum si ex altera nare fluat sanguis. Naribus autem ipsis medicamentum hoc indit Gal. 5. meth. Ex manna thuris, & aloe, candidoque oui liquore confectum per contortum linamentum intus, extrinsecus verò leporis pilis additis, naribus admoueatur: vel thus confringito, & poligoni, aut porri succo diluito, in eoque linamentum obuolutum indito, 3. de comp. med. per loca ex Heraclide, ex cuius etiam sententia mentam tritã, aut spon-
gíam

g iam siccam immittendam præcepit. Insuper ait Galenus, commodum esse per ceram, aut linteola aures obturare, & in ore aquam pluuialem frigidam continere, caputque non in sublime leuare, sed alias partes, quæ infra caput sunt, sublimes facere, eiusdem Galeni decreto. Amplius huiusmodi hæmorrhagiam è naribus, seu sanguinis eruptionem (modo sanguinis per nares profluuium criticum non sit, quia tunc non est sistendum, nisi copia vires immodice prosternat.) ad hunc modum sistere solent, ex 5. meth. vbi habetur omnis hæmorrhagiæ curatio, pręter enim viuendi rationem refrigerantem, & astringentem vias per quas fertur sanguis, pręter auersionem, in qua spes curationis præcipua versatur, sanguinem sistunt, & cohibent huiusmodi sumptis & admotis, nunc frigidis tantum, sanguinem velut glaciantibus, & ob id ad fluendum ineptiorem reddentibus, viasque densantibus, & contrahentibus, per quas sanguis fluit, vt lactuca, portulaca, & alimentis alijs refrigerantibus. ad hæc, mannę vnc. i. vel sescuncia syrupi rosati, oxalidis, cidoniorum, granatorum, præsertim vbi tenuior sanguis: vel si is etiam est inflammatus, syrupi omphacij, limonum, acidæ partis citri cum duplo aquarum plantaginis, rosarum, oxalidis, solani, & cum scrupulis duobus, aut drac. i. trociscorum terræ lemniæ sigillatæ, vel trociscorum electri, quę etiam in nares immitti possunt trita, & fronti applicari. Et præter hæc, si necessitas vrget, hyosciamo, opio, & opiatis recentibus, sed à mitioribus incipiendum, & impense frigida capiti parti principi, & frigidę non adhibenda, quod sanguinem, & spiritum animalem glacient, ac extinguant. nunc etiam astringentibus, & vasa siue oribus hiantia, siue tunicis rariora, siue rupta vel incisa vel erosa vnientibus & contrahentibus, veluti rosis, balaustijs, gallis, malicorio, rhu. Nunc emplasticis, & meatus obstruentibus, vt farina molendinorum tenuissima, aloe, oui albo, caseo, gipso, muccaginibus. Nunc escharoticis, quę vrendo escharam gig nunt, quæ crusta est hiatui vasorum operculi vice, vt calce viua, fæce vini vsta, sed potius calciti de & calcantho, & similiter astringentibus simul & vrentibus, vt ab ijs eschara valentius hæreat: quę ab alijs effecta prompte cadit, & aucto hiatu hæmorrhagiam maiorem, & periculosiorem reuocat, Gal. lib. 5. meth. Nunc ijs quæ sanguinem sistunt tota sua substantia, seu proprietate occulta, & nobis ignota ante experientiam, vt succo basilici, porri, vrticę, vel tritis ipsorum folijs in nares immissis (mixto tamen his impense calidis refrigerante aliquo, vt caphura) stercore asini recente in nares cum bombace immisso, vel ipsius siccati puluere in nares per calamum adacto. puluere item sanguinis columbę, vel limacium simul cum testa assatarū similiter adhibito, aut cum oui albo subacto, cerebellis gallinarum, iaspide. Nunc stupefacientibus (vbi scilicet facultate prædictorum omnium victa salus est deplorata) quæ sanguinem glaciant, vt athanasia recente, philonis antidoto, à dracma dimidia propinando ad dracmam vnam: hęc enim cum somnum quoque concilient, hoc etiam modo fluorem sedant. Refrigerantia autem, & astringentia non solum sumenda, aut naribus sanguine fluentibus immitenda, sed fronti quoque, & vertici capitis, & collo, & inter scapulis, & lumbis, & testibus, & hypocundrio narem fluentem respiciente applicanda ex bombace aut linamentis in hæc mersis, & modice expressis: ad hęc vertici ex alto torrentis modo hæc illidi, vel incidere est multo efficacius,

cius, vti & aquam e stillicidio in verticem illabi. Galenus autem ad hæmorragiam, etiam arteriæ aloem & thus cum oui albo subigit, & pilis leporũ mollioribus excipit. Sunt qui per bolum armenam, & sanguinem draconis, & oui albumina idem prę̨stant: nec verenda aloe, foris enim admota glutinat, licet sumpta venarum ora adaperiat, Mesuæ, cum 3. de temp. nihil sumptum, & foris admotum vires easdem habeat. prę̨ter hæc autem causam hæmorrhagiæ auferre nituntur, vt medicamentorum chologogis si biliosus, & acer, & mordax is fuerit, vel glutinantibus remedijs, si vas apertum est, & cæteris, quę abunde. 5. meth. docet Galenus. Sequitur sputum cruentum, de quo sane diligenter est agendum. Igitur in sputione cruenta semper erit aduertendum an sanguis exeat per vomitum, an vero aliquo alio modo inferius dicendo. Et si per vomitum; aut igitur ex quo sanguis exit, erit vas paruum, & modice apertum, ita quod qui ex eo fluit sanguis paucus sit, ex 5. meth. aut vas erit magnum, & vehementer apertum, ita vt multus sanguis exeat. Si igitur paruum erit vas, aut modice reseratum, modice etiam astringentibus erit vtendum, 5. meth. ex vino nigro austero: & vbi præsto non erit huiusmodi vinum, aqua pluuia, aut in qua calibs ignitus fuerit extinctus, in quibus aloe, manna thuris, pini cortex, lemnium sigillum, ac lapis hæmatites, & rubi germina, aut mirti, aut lentisci, fructus quoque, siue cortex, siue germen maxime cotoneorum, mirtorum, & mespilorum decoquantur. Vbi autem maius vas erit, & maxime hiabit, balaustio, hypocistide, rhoe, omphacio, acacia, gallis immaturis, & malicorio, & lapide hæmatite cum succo mali punici. Et succum aut portulacæ, aut sanguinarię, aut plantaginis vsque ad vncias quattuor, vel quinque bibendum oportebit prębere, breuiterque, refrigerantibus, & astringentibus curandi sunt, Hipp. 7. aph. 37. Possunt extrinsecus profluenti particulæ ventriculorum, iocinori, & spleni admoueri tum astringentia, tum citra astrictionem frigida. quanquam illud est notandum, quod non sine discrimine, nec omni tempore loca, quæ circa particulam sunt posita, vnde sanguis effiuit, refrigeranda sunt, Gal. 5. meth. sed prius facta auersione ad alia loca non semel tantum, sed pluries, nec ad vnam duntaxat partem, sed plures, nec vno auersionis modo, sed pluribus, veluti sanguinis misione, artuum frictione, & deunctione: tunc enim circa partem afflictam tum astringentia, tum frigida admoueri possunt, aliter lederetur ęger, & hoc, quod sanguinem intro compellerent, ac venas, quæ in alto sunt, impellerent. quare post factas auersiones, ventriculi partes ab extra illiniendę ex rosaceo, melino, aut mirteo, cum aceti modico, aut vini austeri, & crebrius linimenta erunt immutanda, ne si excalfaciant, rursus ab eis sanguinis commotio, atque irritatio nascatur. Et epithematibus hoc modo factis; Ex succi plantaginis, portulacę, seu sanguinarię, aut omphacij ana lib. i. aquę plantaginis, & rosarum vnc. viij. aceti vnc. ij. omnibus simul mixtis fiant epithemata, quę non minus conferent, si etiam iecori, aut lieni admoueantur, vbi ex ijs sanguis profluet Quod si sanguis in ventriculo instar grumi concreuerit, tum leporinum coagulum, aut thimus, aut thimbra cum aceto potanda erit, Paulo. Vbi vero non per vomitum fiet sanguinis reiectatio, sed ex gingiuis prodibit, hoc modo curabitur, oris collutione ex plantaginis, poligoni, ac portulacæ decocto in aqua pluuia, pauco aceto addito, vel

vino

vino rubeo astringenti: aut ex succi portulacę, poligoni, & arnoglossæ vnc. iiij. cum rosaceæ, seu mirtinę aquæ lib. i. aceto modico, misce, & vtere. Et vbi grauiter erumpet, impetus eius erit cohercendus, admota eius occipitio cucurbitula, si ex faucibus, aut gurgulione, astringentibus prędictis per collutiones, aut gargarismata adhibitis. Huc etiam facient ea, quę in angina, & gurgulionis inflammatione dicta sunt: si a capite sanguis feratur, per nares erit deriuandus, si multus erit, acacia ex aceto frontis, atque temporum partes illiniendæ: & perseuerante fluore, cucurbitula, subiecta flamma plurima, occipitio erit apponenda. Sin autem cruenta spuitio ex instrumentis spiritus prodibit, aut prodibit ratione refrigerationis instrumentorum, aut ratione reserationis, seu ruptionis ipsorum vasorum, aut ratione exesionis ipsorum. si fuerit ratione refrigerationis, post venæ sectionem bis eodem die factam, & postridie etiam fiendam, Gal. 5. meth. ratione diuersionis factam, atque artuum, atque extremarum partium frictione, et ligatione, toti pectori ceratum, quod ex thapsia conficitur, post alteram sanguinis detractionem secunda die erit imponendum, mox vesperi, ne supra modum calfaciat, auferendum: & rursus tertia die ad tres horas apponendum: & corpore vacuato diaspermaton ad vesperam exhibebat, non semel duntaxat, & hoc, quòd somnum conciliabat, sensum doloris leuabat, & siccandi vim habebat, postremo Thabias ægrum mittebat. Sin autem cruenta spuitio ex reseratione vasorum, aut ruptione prodeat, post incisam statim venam cubiti internam, bis, terq; extrahendo sanguinem, quòd gratia diuertendi id fiat, aut vena ex talo, vbi ea non apparebit quæ in cubito, quam magis proficere testatur Alexander, vtpote ad longinguiores partes diuertente. Notanter autem dixi, statim esse fiendam venæ sectionem, quòd Galenus (vt ait) nonnullos hac affectione laborantes curauit, ad quos, statim vt malum senserunt, potuit accedere, donec cruentum adhuc vulnus erat, & antequam phlegmonem excitaret; quòd phlegmone semel excitata, & inuadente, exiguam spem habebat Galenus eius glutinandi, quanquam in longius tempus trahi posit, potissimum pulmonis vasis disruptis. Quare post venę sectionem statim fiendam, atque post artuum frictionem, & ligaturam, posca tum diluta, tum tepida ad vncias tres, vel quatuor, qualibet vice erit exhibenda, postea ijs erit vtendum, quæ & astringendi, & emplasticandi vim habeant, cum quibus admixta sint medicamenta, tum calida, tum partium tenuium existentia. quòd etsi vasorum rupturæ, ac reserationi sint infestissima, tamen quòd astringentia, ac viscosa, & tenacia (quòd sibiipsis viam præcludant) huiusmodi viam facilitantibus opus habent, in reiectione sanguinis, aut ex pulmone, aut thorace, aut arteria aspera, 4. meth. & 7. de comp. med. per loca, ob id omnibus medicamentis, thoracis, & pulmonis vlceribus destinatis, mel admiscet, vtpote vehiculum celeriter transiens, digerensque 4. meth. quare puluerem ex rhabarbaro sine spica drac. i. vel scrup. iiij. mumiæ gr. v. rubiæ tinctorum gr. iij. cum astringenti vino rubeo, aut plantaginis aqua exiguo aceto iniecto exhibebis; quòd hoc medicamentum nedum concretum sanguinem resoluat, sed foras propellat, atque expurget, ruptumque vas, aut reseratum sanet. Ex compositis medicamentis, trociscis de spodio, aut terra lemnia, aut è succino, aut ex syrupis, mirtino, rosaceo, saccharo rosaceo, vel ex ijs hoc elegmate licebit uti: Ex syrupi mirtini, et è

portulaca an. unc. ij. facchari, mellisque rofacei an. vnc. i. tragacanthi, amili an. vnc. i. s. pulueris radicis symphiti, terræ lemniæ, boli armeni, & lapidis hæmatitis ana fcrup. ij. fiat in modum elegmatis, quod æger in ore fępius contineat, paulatimque fupinus permittat in afperam arteriam defluere, quòd hoc modo nedum uis, fed medicamenti etiam fubftantia fenfim, & paulatim per afperam arteriam influat, 4. & 5. metho. & prædicto medicamento addi poterit etiam drac. i. ex prædictis trocifcis: Et vbi maluerit æger medicamentum in forma folida ore tenere, hoc modo parabitur; Ex diacodij dra. ij. boli armeni, corallorum rubeorum, lapidis hæmatitis ana fcrup. i. pulueris radicis fymphiti, & terræ lemniæ ana fcrup. s. tragacanthi, amili, gummi arabici ana drac. s. fyrupi mirtini, aut de portulaca, & facchari rofacei ana drac. iij. cum faccharo diffoluto in aqua rofacea, aut mirtillorum quantum fatis fit, fiat medicamentum in tabellis. Vrgente vero fanguinis profluuio, nec prędictis medicamentis cedente, viribus prefertim non imbecillibus exiftentibus, audet tunc Galenus ftupefacientibus vti, admixtis cum medicamentis ad hemophtoicos paratis, tametfi huiufmodi pharmacorum genus infeftifsimum fit, 7. de comp. med. per loca, & hoc, quòd altiorem fomnum, & foporem inducant, & commodifsima fint ijs, qui tufsi lancinantur, quod fiftant nimium fanguinem, qui ad affectum vas defertur, ratione fuæ frigiditatis; veluti fcrup. ij. aut dra. i. philonij perfici, aut romani, cum aftringenti vino, aut plantaginis aqua, non tantum femel, fed bis, & ter, & quoties opus fuerit, quod toties erit, quoties vrgebit fymptoma, feu fanguinis profluuium. Ad extra vero pectori fiat irrigatio ex vino aftringente cum oleo rofaceo, aut mirteo, addendo quoque vinum aufterum, quandoque acetum, prefertim multa fanguinis exiftente eruptione in æftate, robufto, & carnofo ægro, nec tufsi exiftente: Vel hoc cataplafmate: Ex folijs plantaginis, portulacæ, fanguinariæ ana m. i. contufis, addendo mannæ thuris, aluminis, malicorij, ac radicis fymphiti ana drac. i. hordeaceæ farinæ drac. ij. palmularum, & cidoniorum in vino auftero decoctorum ana drac. iij. fiat cataplafma cum pofca, aut vino auftero, aliquando permifcendo cum ijs aut acaciam, aut aloen, aut omphacium. Galenus vero 5. metho. ex melino, rofaceo ve pectus madefieri (fi æftas fit) iubet vndique, fi hyems nardino vnguento: & concedit etiam vfum aliorum emplafticorum medicamentorum. Vbi autem vafa fuerint exefa, ad quorum exefionem fequatur cruenta fputio, per renutritionem partis erofæ fienda erit curatio, 7. de comp. med. per loca, fiet autem renutritio per cibos boni fucci, & pharmaca carnem gignentia, farcotica græcis dicta, quæ fane contemperare, mutare, & alterare humoris acrimoniam pofsint, nifi profufior hæmorragia fuerit, quoniam tunc ijs, quæ vehementifsime aftringunt, erit vtendum, quoad vehemens eius impetus frangatur, Galen. 5. meth. quod fiet fuillorum pedibus, aut hædorum, aut caftratorum cum ptifana decoctis. & vbi aderit humoris acrimonia, præfertim vbi ex acri diftillatione pulmoni, feu thoraci erofio fiat, diftillationi, & acredini fuccurrendum erit, de quibus cap. de curatione fluxionis catharri, feu diftillationis actum fuit. Sequitur cholera, quæ fane ex Aetio etfi aftringentia poftulet tum in cibis, tum in medicamentis, præfertim cum fimul ingruit vomitus, & alui fluor, ea tamen moderata effe debent, nec à principio; & hoc, quòd fi quis in principio, aut coaceruatim ea quæ

efferuntur,

efferuntur, cohibere aggrediatur, is maioris mali auctor erit; quòd inutilia euacuatione opus habeant. Quare si cholera ex corruptis cibis pendebit, prouocandus erit vomitus aqua tepida, aut mulsa, quæ & vomitum, & aluum ciere potest. & vbi materiæ erunt paratæ vt excernantur, per aluum magis medicamento leni erunt adiuuandæ; cauentes semper ne quidquam tribuatur, quod vomitum, vel aluum cieat, vbi vehementer, & vomitus, & deiectio vexabunt, sed optima iuscula cum aliquo astringente, vt aqua rosacea, & huiusmodi, erunt exhibenda. Et vbi fluxio intolerabilis extitet, ita vt vires deiiciat, mica panis in vino astringentis vini habente erit exhibenda. Et vbi ne his quidem cedet affectio, cucurbitula erit admouenda assumpto cibo quod valide retrahendo vomitum fieri prohibeat, & quòd vbi diutius adhæreat, concoctionem iuuet, & ventrem ne amplius fluat, prohibeat, Alexandro. Frictionibus item vtendum, & extremorum ligaturis, superiorum vbi per aluum, inferiorum partium vbi per vomitum cholera fiet. Vbi vero aderit bilis copia, prisanę cremore erit vtendum habente vim refrigerandi, & mali punici succo, & syrupis ex omphacio, & ribes, ac vnguentis, & cataplasmatibus habentibus vim astringendi; oleoque masticino, de absinthio, nardino cum vino exiguo fouendus æger erit; Vbi humorum excretio quieuerit his localibus vtentes. Ad dyarrhæam vero, seu alui profluuium (si facta erit per modum crisis, ita quòd per eam aut totum corpus, aut aliqua eiusdem corporis pars expurgetur, atque vtiliter ea excernantur, quæ sint corporis commodo) minime reprimendum, nec cohibendum, ne materia in aliam partem conuersa prauos alios affectus gignat, velut phrenitim, aut lethargum, aut parotidas, Alexandro, & Aetio. sed permittendum erit vt fiat euacuatio donec videbimus id a natura salubriter fieri. quinimmo si natura deficiet, adiuuanda erit, vt ex coniunctis ambobus perficiatur id quod sequitur, Gal. 9. meth. per eandem tamen viam naturam adiuuantes, per quam incepit euacuare; euacuationem molientes pro ratione materię, quę aut biliosa sit, aut pituitosa, aut melancholica, prius tamen paratę, ac contemperatæ: postea medicamento pro materię ratione materiam euacuantes, & cum medicamento astringentia magis, & minus admiscentes, prout magis, & minus aluus laborabit profluuio, & vires ipsę magis, vel minus euacuare permittent. At a purgatione, vel vbi alui profluuium diutius perseuerauerit, vires consumens, ac habitum colliquans, tunc sane fluxioni resistere oportebit tum per ea, quę per os sumuntur, tum quæ per anum infunduntur, atque ea, quæ ad extra applicantur, Aetio, & Alexandro: quòd vbi aluus modum excedit, cohibenda sit, vt inquit Paulus. quanquam vbi biliosa fuerint recrementa, non statim admodum astringentibus medicamentis cohibenda erit fluxio, sed prius contemperanda erunt, & salubria magis reddenda; veluti cibis bonum, & crassiorem succum gignentibus, cuiusmodi prisana est, & eius cremor, præsertim si hoc modo paretur: Ex hordeo torrefacto probe contuso, seu extenuato, & aqua pluuiali, adiectis mali punici granis, ac oxalidis foliis in iure gallinarum, seu pullorum hordeum sic paratum decoquentes: quanquam ad cohibendas fluxiones biliosas nullum compendiosius remedium reperiatur, quàm lac caprillum, aut bubulum tepidum, recensque mulctum, aut ad ignem decoctum, & assidue agitatum, donec ad tertias sit re-

dactum,aut per silices fluuiales ignitos,& candentes ferri laminas in ipso extinctas coctum,& potui datum, dummodo febris absit,aut non vrgeat. Vbi autem fluxio adhuc non cedet, sed vires ex fluxione biliosa incipiant deijci, astringentibus quoque resistendum erit; in biliosa quidem fluxione syrupo ex citri acido,aut è ribes,aut mirtino,aut eo,qui ex rosis siccis conficitur, aut cidoniorum succo, addendo vbi videbitur puluerem margaritarum, cornu cerui vsti,& seminum oxalidis,ac plantaginis scrup.i.vel ij. cum vnc.i. vel ij. aliquorum ex dictis syrupis. Confert etiam saccharum rosaceum vetustum cum aqua oxalidis,vel plantaginis exhibitum. & vbi hæc non suffecerint, ad trociscos de spodio,seu è succino, seu terra lemnia erit deueniendum: similiter ijs,quæ per aluum infunduntur erit resistendum, veluti ex decocto plantaginis,rhu obsoniorum,balaustiorum,hypocistidis,ac hordei non decorticati,accipiendo quantitatem sufficientem huius decocti,cum unc.iij.olei rosacei omphacini, & tantundem succi plantaginis, & duos vitellos ouorum.ad extra vero irrigationibus ex oleo omphacino,rosaceo,mirteo,seu citoniorum,cum vini albi quarta parte,quod astringens sit,& vnguentis,ceratis,et emplastris, & irrigationibus factis ex astringentium decocto. Sin autem pituita fuerit, quæ nimis quàm par sit fluat,syrupo ex absinthio,è corticibus citri,mirtino, cum hoc puluere: Ex vtriusque menthæ siccæ drac.ij.cinnamomi, maceris,galangæ singulorum scrup.i.seminis plantaginis,cornu cerui vsti, seminis oxalidis ana drac.ij.fiat puluis:& medicamento Gal.6. de tuen. val. ex succo cotoneorum,gingibere,pipere albo, aceto, & melle confecto,minuendo piper, & gingiber prout venter magis, vel minus frigida intemperie laborabit:aut cum aliquo ex dictis syrupis scrup.ij.uel drac.i.trociscorum e spodio,seu è terra lemnia,aut mora immatura adhuc acerba ad solem desiccata, deinde trita, & obsonijs admixta maximum sunt astrictioni remedium. Ad extra vero oleo masticino,de absinthio,cum tertia parte vini odorati irrigare oportebit ventrem:et emplastro è gallia,quod à Galen.describitur 1.art.cur.ad Glauc. quod constat ex palmulis,vino,farina hordei,croco,aloe,ac mastice: & sacculis ex milio,sale,aut panico,aut etiam ex furfure, & hordeo torrefacto habentibus vim exsiccandi,Alexandro: & auersione ab intestinis ad renes, 4.aph. vltimo:veluti cumino,& apij semine:semper prospicientes (quod sane perpetuum esse debet in omnibus affectibus ex fluxione profectis)et in primis parti fluxionem transmittenti,veluti si fluor alui erit a catharro,vel acri, & pungente, & salso, vel vitreo,vel acido, vel insipido,vel dulci ex cerebro ruente nunc per œsophagum in ventriculum,nunc per messerecum in intestina, nunc in vtraque, qui vim retentricem, vel qualitate, vel quantitate molestat, aut lubricam, & ad continendum ineptam reddit: cerebro in primis erit succurrendum per dicta prius remedia in catharro: dein partibus fluxionem recipientibus, vt ventriculo per remedia ante dicta in ventriculi imbecillitate.

Dysenteria autem quibus medicamentis sit tollenda, libro morbis dicato in curatione solutæ vnitatis longius dictum fuit. Mictus autem sanguinis, qui fieri solet, vel ob quantitatem, vel qualitatem acrem,& biliosam,vel aquosam, vel ab imbecillitate potentiæ secretricis hepatis, renum, vel ob erosionem vasis in partibus vreticis,calculi attritu lacerato,rupto, lapsu, percussu, vel alio motu violento; sæpe etiam coitu immodico, interdum crisi, vbi

ob

ob redundantiam fiet, vel criticus erit, non erit supprimendus, nisi immodica euacuatione vires deijciat: si biliosus est, aut aquosus, sumptis cholagogis, & hydragogis, vel hydroticis auertuntur huiusmodi materiæ à partibus vrinarijs, & à sanguine vacuantur. si facultas secretrix est imbecilla, illinunt lumbos oleo mirtino, rosaceo, cidoniorum, cerato Gal. sand. vnguento comitissæ de se. seu crocato flosculo rosarum, quam antheram vulgus vocat. fotu ex balaustiorum, malicorij, gallarum, hypocistidis decocto in aqua rosarum, plantaginis ferrata: sumendo etiam syrupum rosatum, mirtinum, cidoniorum, cum aqua solani, rosarum, plantaginis, lactucæ & dracma vna boli armeni, vel trociscorum spodij, cum semine oxalidis à Rasi scriptorum, lactis ouini vnc. iiij. vel. vi. mane cum dracma vna boli armeni sumpta sunt in id efficacissimæ, & renes valenter roborant, modo non dormiat æger, aut exerceatur. quæ remedia etiam sunt glutinantia, ob id salubria, si vas est apertum casu, vel laceratu, vel alia ratione: si vero ob casum est cruentus mictus, prius erit auertendum secta basilica dextra: si purulentum erit lotium, tergentibus erit vtendum, dein glutinantibus prędictis astringentibus: præterea calidissimum serum lactis, decoctum hordei saccharatum bibendum, & iniiciendum: trocisci quoque Rasis liquore aliquo ex prædictis soluti, salubriter in vesicam iniiciuntur tunc solum quando ab ea fluet sanguis. Notandum autem erit in hac affectione, ab iis quæ vrinam ciunt, & coitum, ex Aetio, omnino esse abstinendum. Ad vrinæ vero incontinentiam, notandum erit huiusmodi affectionem communia habere auxilia cum ea affectione, quæ resoluit collum vesicæ, vrinam ducentia erunt vitanda, vesica porcina per se vsta, & in potu exhibita iuuat, similiter & cinis ouillę vesicæ. eandem vesicam ouillam seu caprillam vstam ex posca 9. de comp. med. per loca prębet bibendam Galenus, & castorei drac. i. in vino odorato in potu prębet: necnon & leporis testiculum in vino odorato feruefactum, obliniréque iubet pudendum cimolia terra cum perdicii succo. Diabetes verò, est transitus vrinę continuus, aut verius potionis non mutatæ, vt lienteria cibi, Galeno bis tantum visa. Vbi igitur inuitis excidet vrina, vt etiam lectum ęger permeiat, causa primum erit auferenda, quæ à potu largiore, parcius bibendo: si à potus aut cibi qualitate salsa, acri, ab iis erit abstinendum: si ab hepatis imbecillitate, curanda erit hepatis imbecillitas, quæ à sphinctere vesicæ resoluto ob frigiditatem, sananda erit ea paralysis per calorifica omnia: si ab hepatis & renum calida intemperie, sananda erit sumptis & admotis refrigerantibus sæpe dictis: si à retentione imbecilla vesicæ, intemperiei eius causa erit persananda contrariis. thuris etiam scrup. i. vel dracma dimidia cum aqua absinthii multis est remedio, & spodium, & ex eo, vel balaustijs, vel terra sigillata trocisci ad dracmam vnam, & puluis glandis assatæ, & syrupus mirtinus, ex omphacio, de ribes, de infusione rosarum, post corporis expurgationem à vitioso humore. Et vbi his affectio non cedet, licebit vti stuporem inducentibus, ex Aetio; veluti scrup. ij. vel drac. i. philonij persici seu romani, cum poligoni decocto, ac pauco vino nigro: & extrinsecus illinitionibus, vnguentis, & cataplasmatis sæpe dictis. Sequitur icteritia, quæ sane si erit ratione crisis, velut in febribus, facile curabitur, Galen. 9. de

comp.

comp. med. per loca ex aquarum potabilium balneis, & olei discussorij affrictu, & omnibus cutem rarefacientibus; quale est oleum anethinum, camomellinum. Et victu humido, qui humorum crassitudinem extenuare possit, 5. loc. aff. si vero fuerit ex venenata causa, per theriacę potionem eum curabis: sicuti Galenus imperialem seruum viperarum venationi deputatum, 5. loc. aff. si fuerit ex partium solidarum calore, cibis refrigerantibus & humectantibus, ptisana, cichoreo, & balneis ex potabili aqua tepida: si ex iocinore male se habente, si erit intemperies aut obstructio, aut scirrhus curabitur ex horum morborum curatione. at si vitio vesicæ bilis obstructę, cibis aperientibus. & extenuantibus, & ijs, quæ bilem ducere possunt, erit curanda, Gal. 5. loc. aff. & purgatione bilis: nam venæ sectionem prætermittit Gal. 5. loc. aff. In purgatione autem hoc erit obseruandum, vt sit fortis, quòd ob ventris siccitatem fiant imbecillitates, & naturam non habemus adminiculantem expulsione: cum ratione obstructionis non possit expellere: quibus tamen duobus indigemus ad hoc, vt prompte noxij humoris fiat euacuatio medicamento detrahente. natura vero expellente primo aph. 22, Galenus Archigenis auctoritate, 9. de comp. med. per loca coagulum leporis commendat, cum meraco ad dies quinque, vel sex exhibitum. Icteritia vero nigra aut erit ratione intemperiei, aut obstructionis, aut inflammationis, aut scirrhi lienis: & tunc ex ratione horum morborum erit tollenda: sin autem erit ex intemperie iocinoris, iocinori erit prospiciendum: si verò ratione vtriusque tum lienis, tum iocinoris, vtrique erit medendum, & magis vni quam alij, prout morbus vnius altero magis vrgebit. Lactis vero in redundantia, præter victus rationem talem, vt ex ea paucus procreetur sanguis, quod huic malo præ cęteris inedia conferat, venæ sectione erit vtendum in poplite seu talo: quòd venæ sectio optimum sit remedium, vbi menses erunt retenti, quòd vt ait Galenus, quibus menses mediocriter feruntur, ijs lac in mamillis, multum præsertim, non colligitur. vbi autem erit vitio corporis sanguine redūdantis, primum interna in cubito, dein in poplite, & cucurbitulis, frictionibus, & vinculis erit diuertendus sanguis: postea spongia pura molli posca e gelida imbuta, expressaque super mammas fascijs erit accommodanda, atque exsiccantibus, & digerentibus medicamentis erit vtendum, quæ tamen leniter fluxionem reprimant, ne ad pulmonem impetu quodam trudatur sanguis. his autem tuto vti poterimus, quod neque cogi, nec casearí lac permittat, & à futura inflammatione penitus mammas liberet: veluti ex fœniculi, apij, oreoselini, maluarum, & althæę, ami radicibus an. pug. i. foliorum lauri, & florum camemelli singulorum m. 5. quibus decoctis in aqua, tectis panno lineo mamillis, mamillę erunt fouendæ, postmodum eodem decocto abluendæ, dein post ablutionem rosaceo omphacino illine: postea resinę terebinthinę quantum sufficit, vino albo odorifero, & aqua rosacea sæpe abluatur, & addantur duo, aut tria oua tota, ac croci scrupulus vnus, & fiat emplastrum seu ceratum addita cera, quod super linteo lineo extendatur, perforato in duobus partibus, ex quibus mamillarum papillæ extra prominere possint, & mamillis imponatur. Sequitur mensium fluxio, seu menstrua purgatio largior. quæ quidem vbi pendebit à sanguinis copia, supprimetur sectione venę internæ dextræ, & victu tenui, fuga ouorum, carnium, vini, & aliorum sanguinem augentium: si ob mixtam

bilem.

bilem, à cholagogis, vt mirobalanis citrinis vacuanda, sanguisque refrigerandis syrupo granatorum, rosarum, ribes, oxalidis, cum aquis plantaginis, rosarum, oxalidis si à serosa pituita sanguini mixta, chebulis vacuanda: si à lapsu, glutinanda rupta: si ab vlcere, tergendum, glutinandum, ac cicatrice tegendum, vt in mictu sanguinis diximus: sanguis quoque erit reuellendus secta dextra basilica, cucurbitula magna sub mammis affixa, fotu, & ligaturis, & frictionibus dolorificis brachiorum, astringentibus quoque, & frigidis simul erit sistendus, cogendus, & repellendus: tum sumptis, vt syrupo rosato, mirteo, cidoniorum, granatorum cum aquis plantaginis, rosarum, solani, additis trociscis terræ sigillatæ, vel electri a scrup. ij. ad drac. vnam, vel lapide hęmatite, corallio rubro, ferri scoria, triphera phenonis: tum impositis sedi, & vteri collo balanis ex bombace, oleo refrigerante & astringente illitis, vel aqua, vel succo plantaginis, solani, rosarum imbutis, insperso post puluere aliquo astringente: amplius, decocto astringente venter inferior fouendus, aut totum corpus eodem suffiendum, lumbos, pectinemque refrigerantibus astringentibus: tum oleis rosato, cidoniorum, mirteo: tum vnguentis ac emplastris sandalino, ex flore rosarum, (antheram vulgo vocant) comitissę, insperso etiam his puluere astringente ex rosarum folijs, flore, malicorio, balaustijs, gallis, hypocistide, acacia, bolo armena, sanguine draconis, & similibus: ex quibus etiam prædictum decoctum faciendum. in vterum quoque per metrenchitam inijciendę vnc. tres, seu quattuor succi depurati, vel aquę plantaginis cum bolo armenia, sanguine draconis. vbi hæc non sufficiant, philonij, vel athanasii dracma vna cum aqua plantaginis sumpta, sanguinem moueri ineptiorem facit: viribus tamen validis adhuc detur, ne imbecillis calor natiuus extinguatur. pessos autem causticos tentare non consulerem, multo minus iniectiones, nisi essent vlcera depascentia, qualia sæpe etiam dysentericis adsunt, tunc enim leuiora tentari possunt, veluti est pastillus Pasionis, Polyidę, aqua plantaginis solutus. sin autem erit propter nimiam osculorum vteri apertionem, à qua nimia itidem mensium fluxio prodeat, astrictione itidem erit tollenda, post venæ sectionem internam in cubito reuulsionis gratia factam, & reliqua: in potu præbenda erunt succus poligoni, vel plantaginis cum vncia vna cornu cerui vsti, aut corallorum rubeorum tandem, aut scrup. i. lapidis hęmatitis. extrinsecus autem vteri loca erunt fouenda oleo rosaceo, melino, mirteo pauco vino admixto, & vnguento, quod vulgus medicorum comitissæ appellat, pauco aceto addito, lumbos etiam vngendo, cataplasmatis etiam ex ordei, fabarumque farina, symphiti radice, poligoni ac plantaginis folijs, acacia, alumine, & hypocistide ex posca compositis, aut ex palmulis, malis cidonijs, malicorio, balaustijs, alumine, gallis, acacia, & hypocistide cum eadem posca: insessione ex folijs mirti, rosarum, plantaginis, poligoni, symphiti, virgultorum rubi, ac lentisci decocto: pessulis quoque ex folijs plantaginis, poligoni, aut mirtillorum, symphitique radice contusis, pauca addita manna thuris, hypocistide, balaustio, cum eiusdem plantaginis seu poligoni succo, linteo serico, aut lineo tenui exceptis, & ad formam humani digiti redactis, & in rosaceo intinctis, qui immittantur penitus vsque ad os vteri: infusionibus etiam per instrumenta ad hunc vteri vsum parata, factis cum plantaginis, poligoni succo, similiter acaciæ, vel hypocistidis, vel decocto in aqua pluuiali

malicorij,

malicorij, gallarum, balaustiorum, hypocistidis, ac foliorum lentisci, cum poli goni, seu plantaginis succo, aut etiam acacia. quare fluxio ratione vasorum dilatatorum & apertorum per astringentia hæc erit curanda, prius tamen artubus, & extremis partibus superioribus vinculis ligatis, & cucurbitula magna sub mammis affixa, Hipp. 5. aph. 50. & venæ sectione reuulsionis gratia in cubito: ruptum autem per conglutinantia citra mordacitatem resiccantia, veluti est terra lemnia, & samius aster, 7. de comp. med. per. loca. Vbi autem erit propter vasorum erosionem, mediocriter exsiccantibus, & sine morsu detergentibus, vt quæ carnem gignant. 3. meth. & 2. de comp. med. per genera, Galenus autem ex vtero sanguinis profluuium quaternis iam diebus profluens, cum nullo alio potuisset sistere remedio, plantaginis succo vtens prorsus sanauit, 5. meth. Sequitur gonorrhæa, seu seminis profluuium, quæ sane curanda quemadmodum omnis fluxio curatur. quare refrigerantibus, atque exsiccantibus tum cibis, tum medicamentis erit vtendum: quanquam vbi tenue, acre, ac biliosum fuerit semen quod emittitur, refrigerātibus magis quam exsiccantibus erit vtendum. nam hi contemperantia & refrigerantia requirunt, vt genitura sensim crassior, & temperata reddita, non amplius effluat. quare potu aquæ frigidæ in qua extinctum sit ferrum, & simul cum aqua ijs, quę semen extinguunt: & extra illinitionibus, cataplasmatis, insessionibus, vnguentis: item pastillis & vnguentis in curatione morborum iam enarratis. Sequitur profluuium muliebre. quod Gal. li. de præsag. ad Posthumium, ijs ait esse curandum, quæ citra immodicum calorem exsiccant, cum affectus sit humidus. Aut igitur fluor erit ruber, & tunc vtendum sectione venę in cubito, quę non solum ab vtero diuertit, sed detentionem etiam, & constrictionem efficit. A venæ sectione lumbis & inguinibus lintea frigidis succis imbuta, & reliquis medicamentis in mensium fluxione dictis erit vtendum. vbi autem profluuium erit vitiosorum humorum, aut biliosorum, aut pituitosorum, aut serosorum, expurgandi erunt, & ab vtero diuertendi. Ita autem Galenus ibidem in Boethi vxore processit, quæ hac affectione laborabat. Primum enim medicamento per aluum educente vsus est. secundo ijs quę per vrinam ducere valent. tertio ijs quæ per cutim euacuare possunt. quibus remedijs quindecim diebus cum fuisset vsus, prorsus prædictam mulierem à morbo liberauit, & proinde Boethus quadraginta aureos ad eum misit. Quare prius purgato humore qui peccabit: & vbi vna purgatio satis non erit, alia iterata, in minori tamen quantitate, vt ibidem fecit Galenus, à purgatione vreticis erit vtendum, & totius corporis frictionibus humor erit euocandus, primum mollibus linteis, dein asperis. quibus medicamentis vniuerso corpori adhibitis huiusmodi fluores sanauit Gal. 6. loc. aff. intacto vtero. Et vbi hęc non sufficient, ijs erit vtendum, quæ conferunt in mensium profluuio, non tamen multum efficacibus. Notandum etiam, 10. simpl. Gal. leporis coagulum si cum aceto bibatur, sanare profluuium muliebre: semper aduertendo ne ab humoris acrimonia influentis, & sanie vlcus excitetur. vnde assidue calida aqua erit eluendum, & moderate astringentibus, & vires abstergendi obtinentibus, veluti rosaceo, mirtino, melino illiniendus erit locus. Vteri vero exitus, si ex laxatis erit humore multo ligamentis, vel abscessu, ac vlcere exesis, aut partu inprospero, vel lapsu ab alto ruptis, causa erit auferenda, & vterus loco na-

tiuo

tiuo restituendus,nisi inflatio prohibeat,quam fotu ex cumino, aniso, baccis lauri,& similibus, hydromeliti, aut vino rubro astringente incoctis dissipabis:mox,ne recidat,insperges pulueribus stipticis ante dictis, postea repones: suffitu etiam rerum graueolentium,vt pennarum perdicis,assæ fœtidæ,castorij, & similium,excepto per infundibulum,vel cathedram perforatam. Sunt qui ouum sub gallina corruptum,fractum,agitatum,lanis illiniunt,& imponunt vuluæ.odoret simul iniucunda, & docta obstetrix manibus subseruiat, uel instrumento virgę uirili proximo:postea clunibus elatis cubet aliquot diebus. Ad podicis autem,seu ani,seu sedis procidentiam,si erit ab humida intemperie,laxatis musculis sedem releuantibus siccandum erit,si frigida calfaciendum:si vtraque,calfaciendum,& siccandum.puluis ex hypocistide,acacia,balaustijs,malicorio,rosis,gallis,cortice thuris, scoria ferri : vel ex ijs,vino,si calor abest,aut aquę hordei si adest incoctis:fotus,vel illitum,post lotionem vnguentum sandalinum, oleum rosatum, mirteum,cidoniorum,puluere dicto post insperso,vel postquam erit,aluo deiecta,repositum, balanus ex bombace prædictis immergatur,illiniatur,inspergatur,& clunibus altis, & inunctis quiescat. si sedes procidit non à violento desidendi, & cohibitæ respirationis conatu,neque ex mora longa in aqua frigida,aut super lapidem, sed ex decubitu pituitæ,coquenda erit,& vacuanda,post intemperies impressa erit castiganda. si à tumore præter naturam, is curandus, appositis cuique tumorum generi,& tempori præsidijs.si dolor adest, applicetur decoctum camomelli, meliloti,maluæ,altheæ,seminis lini, fœnugræci. Sed hactenus de arte supprimendi nimiorum excrementorum fluxionem. Sequitur vt percurramus artem pellendi excrementa intra corpus retenta. quod quidem suo opposito,et contrario cum habeat fieri: suppressionis autem contrariorum cum sit ipsa fluxio,sequitur igitur,vt penitus percurramus quid sit ipsa fluxio. FLVXIO est expulsio excrementorum corporis humani recte, & conuenienter facta ab ijs,quę motum inferre possunt, vt excrementa nimis quàm par sit retenta pellantur ad extra. Ideo autem dicitur. Fluxionem esse repulsionem,quod expulsio sit proximum genus ipsius fluxionis. Et quod sequitur:Fuxionem esse expulsionem excrementorum corporis humani,notat symptoma,circa quod versatur ipsa fluxio.dein quod sequitur:Fluxionem fieri ab ijs,quę motum inferre possunt,notat causas efficientes ipsius fluxionis. quarum sane cognitio, et numerus facile apparebit ex cognitione causarum ipsius suppressionis. Etenim cum fluxio,& suppresio oppositæ sint,& contrariæ, sequitur quod earum quoque causę effectiuæ erunt contrariæ. Atqui cum causæ suppressionis sint priuatio acrimoniæ stimulantis, partium expellentium sensus obtusior, propellentes facultatis imbecillitas,et continentis robur ualidum,materia motui inepta,prohibitio excrementorum aliunde refusorum, viuendi ratio parca,viarum angustia,& obturatio,recipientis partis imbecillitas, et situs ex decliui sursum situatus : sequitur modo, vt ad inducendam, & efficiendam fluxionem excrementorum acrimonia aliqua stimulans sit inducenda; corporis sensus exquisitior erit conseruandus; expultrix erit roboranda; & continens facultas erit reddenda imbecillis; materia erit lubricanda, & fluida reddenda, excrementa aliunde erunt refundenda; & copia ciborum largior erit iubenda; viarum latitudo, & laxitas erit fienda, excipiens pars reddenda

erit imbecillis, situsque decliuior. Quæ quidem ars inducendi fluxionem in excrementis suppressis, vt clarius appareat, discurremus per aliquot excrementorum genera suppressa, incipientes a suppressis excrementis ipsius vrinæ (ischuria appellatur) in qua sane cauendum erit a ducentibus vrinam. Aut igitur symptoma hoc proueniet propter vesicæ imbecillitatem, aut ratione crassorum humorum, aut lapidis, aut grumi, aut inflammationis, & ex huiusmodi morbis. Igitur si fuerit ratione imbecillitatis vesicæ, Galeno, æger figuratur, & ait manibus tumorem præter naturam comprimendum, ita vt vrina expellatur, musculique abdominis, maxime medij, ægroti manibus, seu alterius comprimendi, 6. loc. aff. postea vtendum erit fomentis, cataplasmatis, & vnguentis in curatione morborum harum partium dictis. Et vbi his non cedet symptoma, cathetere erit vtendum. Sin autem fuerit ratione crassiorum humorum, tenuanda erit, & incidenda huiusmodi materia, & eodem modo erit comprimendum, & vtendum erit ijsdem fomentis, insessionibus, & vnguentis. Sin autem fuerit ratione lapidis, conandum erit vt lapis ex meatu recedat, recedet autem hoc modo, vt ait Galenus, supinum figurando ægrum, vt crura reliquo corpore sint sublimiora, multifariam ipsum concutiendo: & vbi non cedet, rursus concute, sed vehementius: nam sic & lapidem a ceruice repelles, & vrinam reuocabis, 6. loc. aff. vel cathetere, vel candela cerea oleo intincta, vel digiti condylo per perinæum celeriter acto sedem versus. si in meatum totus iam inciderit, trahendus erit suctu virgę dilatato prius meatu per insessum, vel fotum. Si grumus in causa fuerit, ipsum oximel in potu dandum erit, 6. loc. aff. Vbi autem causa fuerit, aut inflammatio, aut alius morbus, ex curatione illius morbi erit tollenda. Sequitur stranguria, quæ sane si fuerit causa acrimoniæ, contemperanda erit humectantibus, & aliqualiter refrigerantibus. extra balneo aquæ dulcis, & fotu pubis easdem vires habentis. Vbi autem causa fuerit frigida vesicæ intemperies, calfaciente vino, & reliquis medicamentis in dissuria fieri solitis. Sequitur calculus renum, in cuius curatione, ex Gal. 6. mor. vulg. ab ijs erit cauendum, quæ duram substantiam habent, & quæ ægre concoquuntur, quæ sunt tenuia, & crassa. vomitus erit prouocandus, lib. de cur. affectorum renum: & aluus clysteribus erit tentanda. nam licet non ab affectu, ab accessione tamen liberatur, Galeno. Et vniuerso corpore vacuato, medicamentis erit vtendum, quæ renum corpora molliant, & meatus relaxent, fomento, inunctione, cataplasmate in morbis partium corporis enarratis, & cucurbitulis absque incisione a renibus ad inguina, quæ habent vim transferendi lapidem ab eo loco. Ad calculum autem vtendum ijs, quæ secandi, & abstergendi vim habent, 10. de comp. med. per loca, quæ tamen non sint admodum calida, 6. san. tuen. quòd calculorum igneam intemperiem calculi effectricem causam augeant; veluti sunt radices asparagorum, betonica, acetum scylliticum, 5. simpl. asplenij quoque decoctum, quod cetrach appellatur, cum oximellite ipsum lapidem frangit, 6. simpl. Gal. & puluis in morbis partium positus. Eiecto autem calculo, vbi voluerimus præseruare ægrotum, ne alij in eo gignantur, vtendum erit extenuantibus citra magnum calorem, vnde aluus semper sit laxa: & à cœna sæpe vomat, & ante omnem cibum bibat aquam tepidam, quòd nihil sit, quod adeo renes recrementis vacuos, temperatosque reddat, vt non amplius

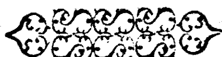
calculos

calculos procreare possint: & hoc, quod temporis spatio igneus ipsorum calor à tepore aquæ extinguatur. Ad eundem modum, & ijsdem vesicæ calculus erit tollendus, in hoc variat, quod ratione situs, validioribus remedijs est vtendum. si calculus meatum vrinæ obturabit, curandus erit, quomodo diximus ex Galeno, ęgri concussione. sed Alexander longa experientia comprobatum laudat caprillum, seu hircinum sanguinem calidum extrinsecus super vesicam impositum, præsertim in calido balnei aere. Sequitur lactis defectus, qui quidem aut procedet ex defectu sanguinis, aut ex sanguine facto deteriori. si ex defectu sanguinis proueniet, seu paucitate ipsius, victus ratione calfaciente, & humectante emendatur, Gal. 5. simpl. sin autem fuerit ex sanguine facto deteriori; aut erit deterior ratione bilis, aut atræ bilis, aut pituitæ. si fuerit bilis, purganda erit, mox eodem victu vtendum 5. simpl. Gal. si atra bilis eodem modo. at si pituitosus fuerit sanguis, Gal. calfacientibus, aut primo, aut secundo; non tamen exsiccantibus vtitur, quod ab his pituitosi humores excalfacti vertantur in sanguinem. Sequitur mensium suppresio, quæ sane aut erit ob plenitudinem, aut ob nimiam caliditatem cum humore bilioso: aut ob frigidam corporis intemperiem cum succorum frigidorum redundantia: aut ex atræ bilis affluentia. Si erit ex repletione, venæ sectione in poplitibus, aut maleolis, Gal. curat lib. de rat. cur. per venæ sectionem, tempore ante quatuor, aut quinque dies temporis mensium statuti, Gal. & cucurbitulis pubi, & inguinibus affixis, 13. meth. Si ob caliditatem cum copia bilis, purganda erit bilis, & pubi, & inguinibus cucurbitulæ affigendæ, & frictionibus, & vinculis partibus inferioribus factis, & intus, & extra alterantibus intemperiem calidam: intus decocto, pastillo: extra insessionibus, vnguentis, pesso, in morbis partium positis, & balneo aquæ dulcis. Sin autem fuerit ob nimiam intemperiem cum humoribus frigidis, prius pręparatis, & post præparationem frigidis humoribus euacuatis. eodem modo si fuerit atrabilis. postea vtendum erit euocantibus menses, quę quidem excalfacientia sunt, non tamen multum exsiccantia, Gal. 5. simpl. veluti pulegium, sabina, cinnamomum: & nepitum, & pulegium in mellicrato cocta, aut contusa arida, cribroque subtili discreta, ac rursum trita, vsque dum pollinem tenuitate referant: & inde in mellicrato inspersa mire educunt, Gal. lib. de cur. ratione per venæ sectionem. Amplius, medicamentum quod amarum appellant drac. i. exhibitum cum aquæ calidę cyathis tribus, 2. de comp. med. per loca. Et ibidem, pastillorum è myrrha drac. i. cum aqua mulsa, aut capillorum veneris. Item pastillo, insessionibus, sacculis, suffitu, vnguentis, pessis in morbis partium dictis. Sequitur mola, quę sane tolletur medicamentis siue intus, siue extra adhibitis, quæ habeant laxandi vim, ac molliendi; veluti insessionibus, fotibus, vnguentis, cataplasmatibus, pessis, & ijs tandem medicamentis, quæ mensium suppresionem adiuuare solent, in morbis partium positis. Ad secundam autem derelictam, omnia menses ducentia erunt conuenientia. & præter hæc sternutatio, spiritus detentio, oris, & narium obturatio, 5. aph. 49. Hipp. Et castorei, ac pulegij drac. i. ex aqua mulsa potata, Aetio. Sequitur lumbricus, qui sane cum sit in numero eorum, quæ tota substantia sunt præter naturam: è corpore est eijciendus, 14. metho. ratione vero qua est excrementum viuens, ideo prius est interficiendus, postea eijciendus, quoniam

vero triplex est genus lumbricorum, nec vni generi conuenit ita vehemens medicamentum sicut alÿ, ibidem Galenus: quare sciendum, teretibus absinthium conuenire, Galeno, præsertim si pueri non fuerint. cremor autem ipsius est sumendus. in summa amara omnia nedum ad interficiendos lumbricos sunt idonea, sed etiam ad fœtum viuum enecandum, & mortuum eÿciendum, s. simpl. vbi de filice, & mirrha agit. Laudat Paulus oleum immaturum, omphacinum scilicet ad cochlearia duo, quòd sui amaritudine interficiat, sui vero lubricitate eos cum stercore eÿciat. aloe lota optima est: acetum scyllinum in adultioribus, clyster mulsa factus, quòd dulcedine capti deorsum descendant. Latus vero lumbricus etsi ÿsdem met, Galenus tamen vehementiora medicamenta postulat, quàm teretes, huiusmodi autem medicamentum ait Galenus ibidem esse filicem, præsertim eius radix, s. simpl. si drac. iiÿ. in mellicrato exhibeatur, latum lumbricum interficit, Galeno. Ascarides vero adhuc vehementiora, Galeno. Quare aut absinthÿ decocto oleo admixto sunt vacuandi, vel centaurÿ decocto cum nitro, & melle, & salis momento. Quoniam vero adsunt qui lumbricis cum alui fluore inuaduntur: quare ÿs plantaginis succus erit præferendus. etsi ipsa plantago arida absumatur, ex æquo vtriusque, & fluori, & lumbricis efficax est. Sed hactenus dictum sit de curatione symptomatum.

IO. PAVLI PERNVMIA PATAVINI

De Curatione affectuum simul implicitorum.

LIBER OCTAVVS.

FFECTVS, aliàs corporis humores, aliàs corporis partes, aliàs actiones, atq; excrementa infestant: & hi rursus modo solitarij sunt, modo comitati, cunque hactenus expositæ fuerint curationes affectuum omnium qui solitarij sunt, & seiuncti. Sequitur vt percuramus modum curandi eosdem affectus simul associatus: vbi scilicet & corporis humani partes morbo aliquo premuntur, & aliquod symptoma; aut actiones, aut excrementa, aut vtrunque perturbat, eorumque causę efficientes præsentes adhuc adsunt. Quo scilicet ordine, & qua arte sint auferendi, quibusque ingenijs remedia ita vni applicari possint, vt alteri quoque prosint, aut saltem nihil obsint. febris autem cum cęteris frequentius alijs affectibus associetur: quapropter de curatione febris primum agemus. Quoniam vero vt initio huiusce operis dictum fuit, curatio tunc recte & conuenienter dicitur esse facta, quoties trium præcipue habebitur ratio: affectus, corporis affecti, & circunstantiarū: quapropter sequitur, vt etiam in febrium curatione horum omniū sit habenda ratio. Incipientes igitur exercere in morbis associatis artē curandi propositam, incipiendum erit à recta, & exquisita febriū cognitione. Porro FEBRIS est intemperies calida cordis, facta ab ijs, quæ caliditatem præter naturam in corde inducere possunt, vt fiat actionum læsio, vel interitus. Ideo autem dictum fuit esse intemperiem, vt notaretur sub primo morborum genere febrim contineri, ratione cuius distinguitur a tribus alijs morborum generibus. ea vero ratione, qua dictum fuit esse intemperiem calidam, seiungitur ab omnibus alijs intemperierum speciebus. ratione vero, qua in corde existit, notatur locus affectus, seu subiectum, in quo sedem tenet ipsa febris, modo per cor intelligātur partes cordis similares, quæ sunt subiecta materia ipsius febris, Fit autē, atque introducitur

huiusmodi

huiusmodi intẽperies calida in corde vel a causa calida recedente post factam impressionem, vel permanente. & si recedente, vel ab extrinseco adueniente, veluti aeris feruore, cibo & potu nimis calidis, & medicamentis aut quantitate, aut qualitate peccantibus, aut ab intrinseco: & hoc vel ab animi accidentibus, veluti ira, mærore: vel a corporis accidentibus, vt nimio motu, lassitudine: vel vtriusque, vt vigilijs. & si à causa permanente, aut à meatuum constipatione, vel frigiditate extrinsecus cutis poros claudente, ita vt calor difflari non possit; vel à putredine vapores calidos ad cor mittente. Fit autem actionum lęsio, earum sane, quæ cordi propriæ sunt; veluti sunt pulsus celer ac frequens, solius calidioris cordis proprius; virium languor, & imbecillitas cum spontanea corporis dissolutione: & hoc, quòd necesse sit corpus vniuersum consentire laboranti cordi. Qualitas præterea corporis vniuersi mutatur ad caliditatem: foris sane acrem & pungentem, aut intus certe molestam, hæcque omnia sequuntur ad febrim, quatenus febris. Habita iam cognitione naturę febris in vniuersali, sequitur vt percurramus differentias, seu species febrium, eas assumentes ex dissolutione materiæ subiectæ in diffinitione febris positæ. Porro cum subiecta materia febris sint partes cordis similares: partes autem cordis similares ex tribus principijs ortum trahant: ex spirituosa, humorali, & solida: sequitur quod tria etiam erunt febrium genera, nec plura, nec paucio ra. quarum prima, quę spiritum occupabit, in calfacto esse: reliqua vero in cal fieri, ephimera appellatur. secunda, quæ eodem modo humores occupauerit, putrida. tertia, quæ solidam cordis substantiam, hectica esse dicitur. Igitur ephi mera erit intemperies calida spirituum cordis facta ab ijs, quę spiritus calfacere possunt, vt fiat actionum læsio, vel interitus. Illud autem nõ ignorandum, quòd etsi febris, quatenus febris, sit causa læsionis actionum cordis, differenter tamen ephimera lędit actiones cordis vitales ab alijs febrium generibus: nempe quòd ephimera tametsi ratione qua febris est pulsationes cordis immutet, eas tamen æquales remanere sinit: & hoc, quod in ephimera non adsit materia, à qua pulsus in motu impediri possit: veloces tamen sunt, quò aucta sit ne cessitas euentandi. qualitas vero corporis, caliditas sane, tactu mitis percipietur, quę in putridis atque hecticis mordacior esse solet, atque excrementa corporis, vt vrina, substantia, colore, sedimento, aut nihil, aut minimum à naturali distabit. Sequitur secundum genus febrium, quod putridum appellatur, si prius illud prænotatum fuerit, reperiri quoddam ephimerarum genus, quod non simplex, sed compositum appellatur, anceps & ambiguum, inter ephimeram & putridam, ortum trahens a duabus causis simul coniunctis, ab augumento sanguinei caloris in substantia aucti, & meatuum constipatione, (& synochus absque putredine appellari solet) oriri solitum, vt ait Galenus, non in corporibus debilibus, sed in quadratis corporibus. cuius sane tres differentię assignari solent ex vario constipationis modo desumptæ: prima, in qua plures sint pori constipati quàm aperti, agmastica: secunda, in qua pauciores sint constipati quàm aperti, paragmastica: tertia. in qua æquales sint aperti cum constipatis, omothona: ijsdemque ex causis proficiscuntur huiusmodi febres, quæ tamen vehementiores sint, ex quibus diariæ, ijsdemque accidentibus & notis apparent, sed aliquantulum manifestioribus. Sequitur secundum febrium genus, quod putridum appellatur. Porro febris putrida est intemperies

temperies

tẽperies calida in humoribus cordis sedem tenens, facta à vaporibus putridis, cum humoribus cordis commixtis, vt fiat actionum læsio, vel interitus. quod quidem putridum genus, ratione qua humores cordis occupat, seiungitur ab alijs duobus generibus febrium: nimirum quòd ratio ephimerarum simplicium sit, vt caliditas insit in spiritibus cordis absque additione alicuius substantiæ: hecticarum vero simplicium ratio sit, vt calor & ipse auctus sit secundum solam qualitatem absque extrinseco addimento, in substantia cordis existens, sed ratio febris putridæ sit & ipsa intemperies calida cordis, sed cum additione putridorum vaporum commixtorum cum humoribus cordis: ita vt cordis humores duntaxat inficiantur, & non putrescant. Notanter autem dictum fuit, putridos vapores commisceri debere cum humoribus cordis: & hoc, quoniam tametsi in corpore adesset putredo, atque ab eo loco non eleuarentur putridi vapores, qui commiscerentur cum humoribus cordis, non esset putrida febris. ratione vero, qua positum fuit, huiusmodi vapores putridos commisceri debere, ita vt inficiant solum, non autem putrefaciant cordis humores, seiungitur à pestilenti febre: causæ autem huiusce febris eædem esse solent, quas etiam & febris in vniuersali esse diximus, & quæ ephimeram etiam causare solent, modo non leuissimæ sint, ac veluti præterfluentes, sed ita vehementes sint, vt humorem spiritibus difficilius alterabilem inficere possint. Actionem autem cordis ita oblædere solẽt, vt pulsum faciant inæqualem tum vnius, tum plurium pulsationum: vnius quidem quod velocior sit sistole: distole vero tardior: Et hoc ratione materiæ, quam natura sistole depressa arteria conatur excludere. Plurium vero pulsationum etiam inæqualitas apparet, modo scilicet celerem, modo tardum pulsum faciens: & hoc propter inæqualitatem, & varium putredinis motum, & rursus modo fortem, modo languidum, aliàs quidem oppressa, aliàs leuata natura. excrementa vero tali modo immutat, vt vrina vel penitus cruda, vel obscure appareat concocta, idq; maxime initio: qualitatemque corporis adeo immutat, vt acris mordax & tangentis sensum acriter ferire incipiat, non quidem ipso inuasionis initio, sed vel in augumento, vel in statu. Atque hęc sane est ratio putridæ febris. cuius sane species, ac differentias facile inueniemus, si prius illud fuerit prænotatum, quòd ex duplici putridorum humorum situ & loco, duo putridarum febrium prima genera ortum trahunt: alterum ex putredine humoris intra venas, atque arterias existentis, humores cordis continuo inficientis, & labefactantis, quæ etiam putrida continua appellatur: alterum verò ex putredine à venis ad extra venas emissa, quæ cum non assiduo cor inuadere possit, intermittens appellatur, putridęque febris continuæ adhuc modum (non autem genus) duplicem esse: alterum earum febrium quæ ab initio in finem perseuerant, nullo stato excandescentiæ ordine: cuiusmodi solet esse synochus putrida, & quæ causus appellatur: alter vero earum, qui etsi nunquam intermittat, remittit tamen, & excandescit, alia quidem quotidie, alia alternis diebus, alia quarto quoque die. qui quidem duplex modus inde ortum trahit, quòd primus modus earum, quæ excandescentiam non habent, fit propter materiam in venis cordi proximis existentem, ratione cuius putredo cor ipsum assiduè pari vehementia exercere potest. secundus vero, qui, etsi nunquam intermittat, remittit vero, causam sui habet in venis aliquantulum a corde disiunctis, ratione cuius di-

ius di-

ius distantiæ putredo in cor pari impetu assidue fieri nequit quanquam nec istarum excandescentia vel a rigore, vel ab horrore, vel a frigore initium habet, vt intermittentes, nec sudore soluuntur. His prænotatis, sequitur modo, quòd febris putrida continua erit intemperies in cordis humoribus existens, facta a putredinali caliditate humorum intra venas existens, vt fiat actionum læsio, vel interitus. Nam in eo, quod ait diffinitio, esse intemperiem calidam existentem in humoribus cordis factam à putredinali caliditate humorum, notat vniuersale genus omnium putridarum tam continuarum quàm intermittentium. Quod autem ait diffinitio, huiusmodi putredinalem caliditatem intra venas existere, seiungit hoc genus putridarum continuarum a genere intermittentium: & hoc, quod putredo humoris ad intra existens sit ratio, per quam continua ab intermittente seiungitur, seu modo putredo intra venas existens omnes, aut saltem maximas venas æqualiter inuadat, aut ex vna quapiam initium ducat, in cæteras postea sensim continuatione perreptans. cuius quidem duplicis modi causæ, solent esse duę, aut quia putrefaciens causa vni quàm alteri venæ propinquior existat, aut quia sanguis non in omnibus æque venis sui similis habeatur. Actionem autem cordis hoc modo immutat putrida continua, pulsus inęqualitatem vltra vigintiquatuor horas exporrigendo, neque vt intermittens sensim hoc tempore desinit, sed hoc modo perseuerat dum prorsus conquiescat, nec actionem motionis deprauat prętergresso frigore, sed repente calor hominem adoritur, quo ad excrementa sudor manifestus non apparet, vt in intermittente, quæ manifesto sudore desinit. quanquam huiusmodi læsiones non vno, sed duplici modo apparere soleant, secundum quod duplicem diximus esse continuę febris modum: nimirum in ijs, quę sunt continuæ ab initio in finem perseuerantes nullo stato excandescentiæ ordine, cuiusmodi sunt synochus, putrida, & causus, grauiores apparent: in ijs vero, quę secundi modi sunt continuæ remittentibus aliquando, nunquam tamen intermittentibus, leuiores: veluti in tertiana cōtinua leuiores, in caussone vero multo grauiores, cui si tanta accedat pernicies, vt interiores partes, ipsaque viscera vri videantur, simulque extrema frigeant, peculiari nomine, lypiria febris euadet, ardentim omnium deterrima. Declarata iam putridæ continuæ natura, sequitur vt inquiramus eius differentias, illas elicientes ex putridæ continuæ natura. Porro cum putrida in humoribus sedem teneat, sequitur etiam, quòd tot erunt putridę continuę species, quot erunt humorum differentię. cumque humores quatuor sint, sanguis, bilis, pituita, melancholia, horumque vnusquisque dupliciter putrescere possit, vel vnusquisque per se & solitarie alijs illęsis, vel simul omnes: sequitur quòd etiam putridarum continuarum differentiæ quinque erunt, nec plures, nec pauciores: alia quidem, in qua sanguis ex quatuor humorum æquabili permixtione temperatus putrescat, incendioque prendatur, synochus putrida dicitur: aliæ vero ex vincentis humoris natura speciem sortientur, ex putredine sanguinis sanguinea, ex putredine bilis biliosa. cuius si magnum sit incendium, causus euadet, ex putredine pituitæ pituitosa, ex putredine melancholię melancholica. a quibus eisdemmet humoribus intermittentes quoqne originem trahunt, nec quo ad causas a continuis differunt, sed per motum duntaxat, & situm: motu quidem, quòd in interpollatis materia moueatur a venis ad extra venas: in continuis

tinuis vero eadem met materia in venis maneat. situ vero, & loco, quòd locus interpollatarum sit extra venas, locus vero continuarum intra venas existat, vt non absque ratione Galenus quandoque dixerit, quòd si tertiana esset continua, euaderet causus, & si causus fieret interpollatus, euaderet tertiana. quod de alijs quoque quartana, & quotidiana dici potest. Inuentis putridæ continuæ differentijs, sequitur vt cuiusque naturam percurramus, incipientes ab ea, quæ quatuor humores æquabili permixtione constitutos putredine, incendioque præhendit, synochus putrida appellatur, quæ est intemperies calida existens in humoribus cordis, facta a putredine omnium humorum intra venas existentium, vt fiat actionum læsio, vel interitus. Porrò quod ait definitio, synochum putridam esse intemperiem calidam existentem in humoribus cordis, eò pertinet, vt notet vniuersale genus omnium spetierum putridarum febrium. At quod additur, fieri a putredine omnium humorum, eò spectat, vt per hanc differentiam contrahatur genus illud ad hanc solam spetiem; nempè quod cæteræ omnes putridarum species non fiant ab omnium putredine, sed a putredine aliquorum duntaxat, illud tamen non est ignorandum, per omnium humorum putredinem, non esse intelligendam massam sanguineam, sed ichores omnium humorum, at quod additur, huiusmodi putredinem omnium humorum intra venas existere, eò pertinet, vt separetur ab ijs putridarum spetiebus, quę intermittentes sunt, quæ quidem non intra, sed extra putredinem suam sortiuntur. læsiones vero actionum eædem ferè huiusmodi febrem insequuntur, quas synochum simplicem sequi diximus, sed insigniores, pulsusque non modo magnus, vehemens, celer, ac frequens, sed inæqualis, & inordinatus; Quoad exeuntia, vrina crassa erit, rubra, turbida, sedimentoque nullo. Quoad qualitatem immutatam calor in hac acrius, quàm in synocho simplici contactum feriet: & hoc, quòd ab ijsdem met causis originem trahat, a quibus synochus simplex, sed multò validioribus, quæ non modo inflammationem, sed & putredinem accersere possint, hancque omnium efficacissimam esse, non solum cutis simplicem constipationem, sed impactis multis crassis, viscosisque humoribus obstructionem veram, quę non solum cutim, sed & tenues iecores, habitusque corporis venas infarciat. Postquam declarauimus naturam putridæ febris continuæ. Sequuntur illæ, quæ sunt putridæ continuæ, ex putredine vnius duntaxat humoris, incipientes à sanguinea, quæ est intemperies calida existens in humoribus cordis facta a putredine sanguinis intra venas existentis, vt fiat actionum lęsio, vel interitus. Porrò intemperies calida existens in humoribus cordis est genus vniuersale omnium febrium putridorum, ob id, vt seiungeretur a cæteris putridis continuis, additum fuit in deffinitione, huiusmodi intemperiem calidam humorum cordis factam esse a putredine sanguinis, quòd vero additum fuit intra venas existentes, eò pertinet, vt distinguatur a febre sanguinea interpollata, tametsi maximum dubium sit, vtrum sanguis ab alijs humoribus contra distinctus putrescere possit in venis. Læsiones verò actionum, quę insequi solent huiusmodi febrem, eædem fermè sunt, quæ insequi solent biliosam, ac melancholicam febrim. Sequitur secunda, quę fit ex putredine flauæ bilis intra venas, continua tertiana dicitur. quę sane erit intemperies calida existens in humoribus cordis, facta a putredine flauę bilis intra venas, aliquantulum tamen a corde

disiunctas, nunquam intermittens; remittens vero alternis diebus, vt fiat actionum læsio, vel interitus: quæ sane ratione qua sedem tenet in humoribus cordis, seiungitur ab ephimeris, & hecticis, & reponitur sub genere putridarum: ratione vero, qua putredo intra venas existit, seiungitur ab interpollatis putridis: ratione vero, qua humor putrescens est flaua bilis, seiungitur a cæteris continuis putridis: ratione vero, qua huiusmodi humor putrescens intra venas reperitur aliquantulum a corde disiunctus, seiungitur ab illis putridis continuis, quæ cor assidue pari vehementia exercent, atque ab initio ad finem nullo stato excandescentiæ ordine perseuerant; cuiusmodi sunt synochus putrida, & quæ causus dicitur; quod etiam per aliam particulam expressum fuit, quę ait, nunquam huiusmodi febrem intermittere, sed duntaxat remittere. quoniam vero erant aliæ quoque putridæ continuę remittentes, nunquam tamen intermittentes, ob id, vt separetur huiusmodi febris tertiana continua ab omnibus alijs exacerbantibus, additum fuit, huiusmodi febrim continuam remissionem sui alternis diebus efficere, quod non facit aliqua aliarum putridarum continuarum remittentium: sed earum alię quotidie, aliæ vero quarto quoque die remittunt. læsiones vero actionum efficere solet, nullo frigore, aut rigore motionem deprauans: & quo ad excrementum immutatum, nullo insequente sudore mitescit, sed alternis diebus manifestam habet remissionem, ac manifestum exacerbationis motum. Sequitur tertia species continuarum ex putredine vnius humoris, qui pituita appellatur, continua quotidiana dicitur: quę sane erit intemperies calida existens in humoribus cordis, facta a putredine humoris pituitosi intra venas existentis, nunquam intermittens, quotidie tamen remittens, vt fiat actionum læsio, vel interitus: ratione putredinis intra venas differens ab interpollatis: ratione humoris pituitosi putredinis intra venas differens ab interpollatis; ratione humoris pituitosi putrescentis differens ab alijs speciebus putridarum continuarum. ad quod etiam pertinet id quod ait, hanc febrim nunquam intermittere, quotidie tamen remittere, cum nulla aliarum quotidie remittat, sed vel alternis diebus, vel quarto quoque die. Actiones autem lædit, pulsus non eadem celeritate, frequentia, aut inęqualitate feriendo atque in cæteris, exacuiturque nullo frigore, aut horrore motionem deprauans, mitescitque quotidie nullo sudore. Sequitur quarta species continuarum putridarum ex melancholia ortum trahens; quartana appellatur. quę sane & ipsa erit intemperies calida existens in humoribus cordis, facta a putredine humoris melancholici intra venas existentis, nunquam intermittens, remittens vero quarto quoque die, vt fiat actionum læsio, vel interitus: ratione putredinis intra venas differens ab omnibus putridis interpollatis: ratione vero qua humor putrescens ad intra contingit esse humor melancholicus, differens a cæteris putridis continuis: ad quod etiam pertinet id quod dictum fuit, huiusmodi febrem nunquam intermittere, remittere vero quarto quoque die, cum nulla aliarum quarto die remittat. Actiones autem lędit, exacuiturque nullo frigore, aut horrore motionem deprauans, mitescitque nullo sudore quarto quoque die. Hactenus declaratis, & decursis omnibus speciebus primi generis putridę febris, quod continuum appellatur: sequitur vt aggrediamur secundum genus putridarum, quod interpollatum dicitur, in vniuersum prius illud declarantes. Porro putrida febris

bris

bris interpollata est intemperies calida existens in humoribus cordis, impressa a putredinali caliditate humorum extra venas existentium, vt fiat actionum læsio, vel interitus. Quæ diffinitio sane secundum omnes particulas eodem modo est intelligenda, quomodo superius fuit declarata. Et ratione qua dictum fuit, causam extra venas existere, seiungitur a genere putridarum continuarum. Actiones autem cordis hoc modo lædit, pulsum reddendo inæqualem, sed vltra vigintiquatuor horas sensim desinit, motionemque deprauat prægresso aut frigore, aut horrore, aut rigore: non autem calore repente hominem adoritur, atque in eius desinentia, sudore manifesto, qui tamen in continuis latens erat, apparere solet. Declarata natura putridæ febris interpollatæ in suo genere, sequitur vt percurramus eius differentias: quæ quidem sicuti etiam continuæ ex numero humorum, in quibus sedem tenet, trahi debent. Atqui cum humores quatuor sint, sanguis, bilis, pituita, melancholia: sequitur etiam quod quatuor erunt interpollatarum febrium putridarum differentiæ, (nam quintam speciem interpollatum genus habere non potuit, quam tamen continuarum genus habuit) & hoc, quod imposibile sit sanguinem extra venas existere qui bene temperatus sit, quique ex æquabili quatuor humorum permixtione constitutus, putredine, incendioque præhendatur, sicuti fieri diximus synochum putridam. Sequitur modo vt singularum naturam declaremus, prætermissa interpollata, quæ fit a sanguine, vtpote quæ diuersos periodos a tertiana, & quartana non faciat. Igitur tertiana interpollata erit intemperies calida existens in humoribus cordis, facta a putredinali caliditate humoris biliosi extra venas existentis, vt fiat actionum læsio, vel interitus; quæ sane ratione putredinis humoris biliosi seiungitur a reliquis speciebus febrium interpollatarum. Causæ autem superuacanei humoris biliosi petendæ erunt a temperamento natura calido, & sicco, habitu gracili, ætate florente, laboribus, vigilijs, mæroribus, curis, ardoribus, victu parco, calido, & sicco, ac iecore impense calido; a quibus omnibus sequi solet flauæ bilis exuperantia, maxime quidem æstate, calidis, siccisque regionibus, atque æstuoso cœlo, quorum aliquo deficiente exquisita tertiana esse non potest. Actiones autem cordis hoc modo lædit, pulsum sane efficiens inæqualem, quod hoc proprium sit putridi generis febrium; minimum tamen erunt inæquales ob tenuitatem ipsius materiæ, maximum, & velocissimum, ob maximam necessitatem euentandi humoris maxime calidi: motionem deprauat prægresso rigore, ac concussione; sensationem vero prægresso frigore, ac capitis dolore: appetitionem immutat ad frigidum, & humidum; & vigilias inducere solet, qualitatem autem corporis mordacissimam facit, cito tamen ob eius tenuitatem pertranseuntem; ita vt paroxismus tertianæ longitudinem duodecim horarum non pertranseat; & quo ad excrementa, sudore in fine desinere, vomitumque bilis inducere solet. Ad eundem modum quotidiana interpollata erit intemperies calida existens in humoribus cordis facta a putredinali caliditate humoris pituitosi extra venas existentis, vt fiat actionum læsio, vel interitus, ratione putridi humoris pituitosi differens a cæteris putridarum interpollatarum febrium differentijs. Superfluitatis autem huiusce humoris pituitosi causæ erunt temperamentum natura frigidum, & humidum, habitus obæsus, ætas senilis, otium, somnus longior, victus frigidior, & hu-

midior, asſidua crapula, tempus hyemale, regio frigida, & pluuioſum cęlum. Actiones vero cordis hoc modo lædet, pulſum efficiendo minimum: & hoc, quòd propter humoris frigiditatem pauca adſit neceſsitas euentandi: ſenſitiuam & ipſa deprauans frigore, ſed multo longiori ratione humoris frigidi, & humidi calori rebellis, ſenſusque facit obtuſos, reddens homines obliuioſos, ad motum tardos, & ſomnum procliues, & quo ad excrementa ſudore in ſtatu apparet: qualitatemque corporis facit non acrem, ſed hebetem tangenti, quæ ægre augeſcit, & magna inæqualitate, qua modo calor, modo frigus percipitur: totaque acceſsio erit horarum octodecim, intermiſsio ſex. Ad eundem modum quartana interpollata erit intemperies calida exiſtens in humoribus cordis, facta a putredinali caliditate humoris melancholici extra venas exiſtentis, vt fiat actionum læſio, vel interitus, ratione putridi humoris melancholici differente a cęteris ſpeciebus interpollatarum; cuius cauſæ erunt, temperamentum natura frigidum, & ſiccum, habitus corporis gracilis, & glabrus, ætas conſtans, vel iam inclinans, curis præſertim, & mœroribus confecta, viuendi ratio in cibo craſsior, terrena, ac omnino fœculenta, vinum craſſum, atque potens, regio frigida, & ſicca, tempus anni autumnale, cœlique conſtitutio inæqualis, ac turbulenta. Actiones autem hoc modo lædet, pulſum efficiens paruum, tametſi non ita paruum ſicuti quotidiana: & hoc, quod non ita impediatur inſtrumentum a vaporibus frigidis, & ſiccis, ſicuti a craſsis, & viſcoſis, inæqualem ſane magis quidem quàm in tertiana, minus vero quàm in quotidiana. ſenſitiuam deprauat prægreſſo frigore, ſed maximo, et longo, quòd humor ſit maxime frigidus. Quo ad exeuntia, aliquando deſinens cum ſudore, aliquando ſine ſudore. Quo ad qualitatem corporis, calorem in corpore inducit medium tertianæ, & quotidianæ, quadam frigoris permixtione, cuius exceſsio quatuordecim horas non excedit. Hactenus dictum ſit de ſimplicibus, & exquiſitis febribus putridis ex vnius duntaxat humoris ſimplicis putrefactione proficiſcentibus, in cuius humoris generatione omnes cauſę; nempe natura, ętas, victus ratio, regio, anni tempus, cęli ſtatus, & alia omnia concurrunt. Sequitur vt percurramus febres compoſitas proficiſcentes ex cauſis ſimul complicatis, & compoſitis, a quibus etiam ſolent procedere, atque effluere læſiones in actionibus qualitate, atque excrementis compoſitæ, ſi prius illud pręnotatum fuerit: febrium compoſitionem dupliciter intelligi poſſe. primo modo, ſi fiant ex diuerſis humoribus, eodem tamen loco permixtis, atque confuſis, ratione cuius ſimul etiam incipiunt, ſimulque deſinunt, earumque læſiones, & notæ ſimul ſunt confuſæ, nomenque ſortiuntur ab eo humore, qui pręd ominatur in confuſione, vt quæ plus bilis quàm cęterorum humorum poſsidebit tertiana, ſed notha appellabitur. quotidiana notha, quæ plus pituitæ, quartana notha, quæ plus melancholiæ. Secundo modo cum fiunt ex diuerſis humoribus; ſed non eodem loco poſitis, quorum ſit ſua cuiuſque ſedes, ſua eſſentia, ſuusque motus, quarum læſiones, & notas tanquam ſeorſum eſſent, ac ſolitarię, non ſit difficile internoſcere. Hæ igitur febres compoſitę cum dupliciter fieri poſsint: quas primo modo compoſitas eſſe diximus, confuſas appellabimus: quas vero ſecundo modo, implicitas quarum ſane differentię, & numerus facile elicietur ex varia complicatione diuerſorum humorum putreſcentium ſimul

mul confusorum. Quoniam vero sæpius occurrere solet confusio illa humorum, in qua tamen plus bilis adsit, quàm cæterorum humorum, quæ tertiana notha, sed illegitima appellatur: quapropter huius duntaxat naturam, tanquam futurum exemplum aliarum confusionum, percurremus. Tertiana notha erit intemperies calida existens in humoribus cordis, facta a putredinali caliditate bilis cum pituita commixtę extra venas existentium, vt fiat actionum læsio vel interitus: ratione putredinis bilis cum pituita seiungitur ab omni specie interpollatarum simplicium, quarum nulla fit ex putredine plurium vno simplici humore. Quorum duorum humorum causæ euidentes eædem erunt, quę simplices gignere solent, sed simul vnitæ, noxasque actionum tales inuehent, quæ sapient læsiones vtriusque simplicium, tum febris tertianæ, tum quotidianæ. Sequitur vt percurramus febres secundo modo compositas, quæ propriæ implicitæ appellari solent. Porro cum materia implicitarum febrium sint simplicia prima duo genera, quorum alterum cōtinuum, alterum interpollatum dicitur: sequitur quòd quotupliciter simul poterunt commisceri, ac implicari hæc duo genera, etiam tot consurgent genera febrium implicitarum. atqui simul implicari potest vel continua cum continua, vel intermittens cum intermittente. cumque implicatio continuæ cum cum continua potius confusio quàm implicatio euadat, & hoc, quòd in duabus continuis humores putrescant in venis maioribus, in ĳsque agitati permiscentur, ratione cuius simul confunduntur: sequitur igitur quòd implicatio proprie fiet vel intermittentis cum intermittente, vel continuę cum intermittente. Quarum implicationum differentiæ, & numerus hinc facile apparebit, incipiendo a differentĳs & speciebus implicationis intermittentis cum intermittente. Porro cum materia implicitarum intermittentium sint tres species simplices intermittentium: nimirum tertiana, quotidiana, quartana: cumque vnicuique complicari possit altera cum altera vel ex eiusdem generis, vel ex diuersi generis implexu: eiusdem quidem, veluti simplex tertiana, quæ etiam frequentius contingit, duplex quotidiana, duplex quartana: ex diuersi vero generis implexu intermittentium, veluti tertiana, quotidiana, tertiana quartana, & huiusmodi. Quæ sane implicatio intermittentium, diuersi generis intermittentium perquam rara est. ad eundem modum ex varia complicatione continuarum cum intermittentibus, variæ etiam ac multiplices differentię oriri possunt. quę sane cum ex mutua simplicium inter se complicatione colligi possint, ab earum enumeratione supersedebo, putans satis fore si eas implicationes, quæ frequentius euenire solent, tanquam aliarum implicationum exempla proponam: veluti solet esse implicatio illa, ex diuersis generibus, nimirum altera continua, altera intermittente: quę quidem continua quotidiana sit, & tertiana sit interpollata, hæmitrithei nomen sortietur. Igitur hæmitritheus erit intemperies calida existens in humoribus cordis facta a putredinali caliditate duorum humorum, bilis scilicet ac pituitę: alterius quidem, bilis sane, extra venas: alterius vero, vt pituitæ, intra venas existentis, vt faciat actionum læsionem vel interitum. ratione putredinis duorum humorum differens ab omnibus febribus putridis, quæ simplices sunt: ratione vero, qua duo isti humores bilis scilicet & pituita, differens a cæteris febribus complicatis, in quibus putredo inuasit duos diuersos humores, veluti bilem, & melancholiam: ratione

vero,

vero, qua alter horum humorum, bilis scilicet extra venas, pituita vero ad intra putrescit, differens ab implicitis ex duabus continuis, & duabus intermittentibus, & reponitur in numero earum implicitarum, quæ sunt diuersi generis, vt alterius continuæ, alterius intermittentis: nec adhuc omnium istarum, sed eius speciei implicationis duntaxat, quæ ortum trahit ex tertiana intermittente, & quotidiana continua, quæ nomen hæmitrithæi proprium fuit adepta. cuius febris læsiones ex nocumentis febrium simplicium, ex quibus ortum trahunt, facile desumi possunt, præsertim cum vnaquæque illarum seorsum consistat, propriamque essentiam habeat. Sed hæc de secundo febrium genere, quod putridum appellatur. Sequitur tertium genus febrium, quod hecticum dicitur. Porro hectica erit intemperies calida substantiæ cordis, facta ab ijs quæ cordis substantiam in calfacto esse reponere possunt, vt fiat actionum læsio, vel interitus. quæ quidem differt ab alijs duobus generibus febrium, ratione qua huiusmodi febrium genus solidam substantiam partium similarium cordis occupauit, ephimera vero spirituosam, putrida vero humoralem. cuius quidem causę erunt eædemmet, quæ ephimerarum, modo aliquantulum sint vehementiores. quæ vbi vehementius perseuerabunt, non solum hecticam, sed tabem etiam, quæ est terminus arefactionis, inducent. Notandum autem est, quòd si causæ tales erunt, vt non solum qualitatem, sed etiam materiam, veluti putridos vapores admisceant in substantia cordis, tunc non amplius hectica simplex, sed hectica putrida euadet. qui vapores putridi vbi non tantum admixtione substantiæ cordis contenti erunt, sed pretergressi substantiam cordis putrefaciant, tunc hectica pestilens euadet. Hectica vero febris actiones hoc modo lædit, pulsum efficiens imbecillimum, ita vt tacta arteria statim cedat: durum, quod cor siccum fiat: vacuum, quòd exhausti sint spiritus, qualitatemque corporis immutatam ad calidum, semper æqualem conseruat, quod huiusce generis febrium proprium duntaxat existit. nam tametsi semper acutior fiat, non tamen habet paroxismorum excrescentias, quas quodcunque aliud febrium genus habere solet, seu sit continua, seu intermittens, in quibus necessario in aliquo tempore calor exacerbatur. Sed hæc de tribus febrium generibus, & speciebus generis cuiusque. Notandum autem, præter hæc dari quoddam febrium non dicam genus (nam quomodo plura tribus generibus esse possunt, si plura tribus in quibus fundatur, subiecta non reperiuntur?) sed modum quendam, qui malitia, seu pestilentia appellari solet: vt hac ratione tum putrida, tum hectica, vbi ad tantam pernitiem peruenit, putrida pestilens, atque hectica pestilens appellari solet. Nam putrida febris, quæ rationem putridæ tenet, donec vapores putridi sunt permixti cum humoribus cordis, si ad tantam vim & malignitatem procedat, vt putrefaciat humores cordis, putrida maligna, seu pestilens appellatur. atque hectica, si præter caliditatem quam induxit in substantia cordis, substantiam cordis etiam incipiat putrefacere, non amplius hectica simplex, sed hectica pestilens appellabitur. cuius quidem malignitatis causa erit vehementia causarum, & maior putrefactio humorum putridorum. Actiones vero hoc modo lędit, nempe efficiendo pulsum paruum, languidum: tandemque actiones omnes prosternere solet. & hoc, quòd cor tā alte labefactet, quod est principium & fons reliquorum omnium membrorum. Quo ad qualitatem

corporis,

corporis,non sentiunt magnam caliditatem. quæ tamen noxę in putrida pesti lenti leuiores, in hectica vero pestilenti grauiores erunt. in hoc tamen conueniunt, quod raro solent pertransire quartam, & vbi quartam pertransire contingit, aliquid boni prognosticari, & sperare possumus. Sed hęc de cognitione essentiæ, causarum, specierum, atque accidentium ipsarum febrium. sequitur vt percurramus tempus, & quantitatem, seu magnitudinem, & paruitatem ipsarum febrium, incipientes a tempore: cum tempus, quo salubriter nutriri debet æger, a temporibus ipsarum febrium sit sumendus. Cum igitur vnaquęque febrium species deprehensa fuerit non manere à sui principio vsque ad finem secundum eandem dispositionem, seu consideremus febris essentiam, seu causam febris efficientem: hoc est ipsum humorem, seu eius accidentia, propter igitur hanc variam dispositionem, quę fere quadruplex apparebat, assignarunt medici febribus ipsis quatuor tẽpora: primũ quidẽ tẽpus principium appellantes, in quo febris essentia, calor sane, debilis est: & causa seu materia febrim faciens per vrinam nullo pacto à calore naturali, vel præter naturam mota deprehenditur, dum scilicet nullum in vrina coctionis appareat vestigium, vel coctioni contrariũ apparet. vbi autem incresceret essentia febris, caliditas scilicet febrilis, & causa ipsius, seu materia inciperet ostendere aliquod coctionis vestigium, & accidentia ipsius inualescerent, tunc huiusmodi dispositionem augmentũ appellarunt. vbi autem febris essentia, caliditas sane, consisteret, & eadem appareret atque eius causa, humor scilicet aut coctus, aut pessime se habere appareret, & accidentia ipsius in eodem esse etiam permanerent, statum tunc febrium esse dixerunt. vbi vero omnia, tum febris essentia, caliditas sane decresceret, materiaque consumeretur, vel insensibiliter vel extra corpus detruderetur per aliquam euacuationem sensibilem, accidentiaque penitus euanescerent, declinationem febris esse dixerunt. Quæ sane quattuor dispositiones seu tempora in salubribus quibusque febribus, seu longæ sint, aut breues, etiamsi unius tantum accessionis sint febres ipsæ semper reperiuntur (quanquam in mortalibus declinatio non ad sit, vtpote quod in statu frequentius hominem mori contingat) quæ tempora in febribus sunt maximi momenti: & hoc, quòd ex ipsorum varietate necesse sit etiam auxilia ipsa variare. Patet igitur, principium febris totum illud tempus esse, quandiu humor, in quo febris est, crudus existit. vbi coqui incipit, augumentum; vbi maxime concoquitur, vigor seu tempus morbi totius vehementissimum, vbi symptomata minuuntur & humores declinatio: vt hac ratione coctio humorum obscura, principium: manifesta, augumentum, perfecta statum determinet. Ex his autem temporibus statum præcipue pręcipere præcognoscere oportet, & hoc, quod ad ipsum inspicientes omnem victum instituamus. Quoniam vero pro recta febrium curatione ad victus rationem instituendam, non solum totius morbi curatio ex totius morbi temporibus vniuersalibus constituta, quæ morbi constitutio appellatur, est attendenda, sed & febrium accessiones sunt obseruandæ, in quibus cauemus ægrum nutrire: quapropter sequitur vt etiam accessiones febrium percurramus: (per accessionem autem intelligo partem periodi, & circuitus febrilis priorem, & peiorem, intermissionem vero posteriorem & mitiorem) cui quidem accessioni etiam quatuor tempora fuerunt assignata;

principium

principium sane, augmentum, vigor, declinatio. quod vt clarius appareat, exẽplis illustrabimus, tum in febribus intermittentibus, tum continuis. Principium sane accessionis tertianę erit dum quis inhorruit: duratque hoc tempus cum summa illa caloris & frigoris inęqualitate, donec ęqualiter totum corpus caleat, pulsu duriori, & minori, idque horis tribus, pluribus, paucioribus. Calore mox insigni augescente, & in partes etiam exteriores extenso, & pulsu ob eum maiore, velociore, frequentiore, fit augmentum, perseuerante ęquali caloris magnitudine, & perseuerantibus dictis pulsuum differentijs quantum sensu iudicare possumus, fit status seu vigor, & summa accessionis magnitudo. decrescente vero paulatim calore fit declinatio, quam finiunt halitus quidem per cutim, ac sæpe sudores. Post declinationem succedit integritas, seu quies, seu intermissio, seu interuallum, seu infebricitatio, in qua cessat calor, & pulsus ex magno, veloci, crebro, ad habitum naturalem redit. Atque hæc sane sunt quatuor tempora intermittentium febrium accessionis, seu particularia, calore, & pulsibus maxime distinguenda. Continuarum vero quotidianæ, & tertianæ finitimarum (nam rara est admodum continua quartanæ affinis) tempora, quanquam sunt in accessionis portione intermittentes imitantes, eadem tamen sunt obscuriora, vt sæpe principium in augmentum coeat: status tamen ijs semper adest, sed pro integritate habent solum inclinationem quandam, & caloris febrilis, atque eius symptomatum remissionem. quæque in vna accessione, aut continuarum reduplicatione per simplices periodos tempora notauimus, in reliquis accessionibus, & in reduplicationibus facile erit obseruare, nunc breuiora, nunc longiora, pro varietate ipsarum causarum. Sed hactenus de natura ipsarum febrium, & temporibus. Earum curationem percurramus (nam de earum magnitudine & paruitate, de natura corporum affectorum, remediorum, & ipsarum circunstantiarum in curatione ipsarum sermo fiet.) Porro cum curatio recte & conuenienter dicatur fieri, vt initio huius operis notatum fuit, quoties quatuor rerũ præcipue habebimus rationem: nimirum affectus, corporis affecti, remedij, & circunstantiarnm: sequitur quòd etiam in curatione febrium horum omnium erit habenda ratio. Illud autem prænotandum est. ex tribus horum, affectu scilicet, corpore affecto, & circunstantijs, affectum, & quæ circa affectum considerantut, omnia indicare suipsius ablationem per contraria. corpus autem affectum in morbis indicare sui conseruationem per similia. quod vt ait Gal. xi. therap. temperamentum vitiatum in morbis non liceat mutare, circunstantiæ vero, veluti aer quodammodo medius inter hæc duo, quandoque sui postulant conseruationem, quandoque verò per cõtraria immutationem, conseruationem sane suiipsius, cum aer temperiem habebit morbo contrariam, alterationem verò, & immutationem per contraria, eum habebit temperaturam morbo similem. Incipientes igitur exercere artem curandi propositum, incipiamus ab affectu. Diximus affectum esse diuidendum in morbum, causam morbi, & symptoma morbi. Ergo & in hoc affectu, qui febris appellatur, sumenda erit indicatio a febre, quæ est morbus, a causa febris, & a symptomate febris, quanquam a symptomate non quatenus symptoma sumenda sit indicatio, sed quatenus aut habet rationem causæ morbum augentis, aut vires debilitantis. Incipientes

tes

tes igitur a febre. FEBRIS primum inquantum morbus est, indicationem etiam exhibebit generalem, videlicet eius ablationem per contraria. quatenus vero talis morbus seu febris, exhibebit indicationem magis limitatam, non quidem ablationem absolute, sed determinatam ablationem per determinata contraria: nempe per remedia refrigerantia: quapropter vbi febris erit simplex, absque causa, ita quòd causa iam desierit, veluti est ephimera, & hectica, frigidis solum & humidis erit auferenda, per sumenda, admouenda, educenda, facienda quę calorem redundantem ęquabili excessu refrigerando abigant. Quoniam vero diximus aliud remedij, & alimenti genus esse exhibendum affectibus solitarijs, vt in febre absque causa, videlicet causa iam desita, vt diaria, & hectica. aliud in affectibus implicitis, vt febre associata cum causa, ita vt adhuc sit in generatione, quod causa eam accendens prior erit summouenda, quemadmodum diximus in arte curandi. aut si pars febris iam genita erit, pars adhuc erit in generatione, vtrique simul erit consulendum, prius accendentem causam amouendo, dein accensam febrim extinguendo: Nec hoc sufficit in affectibus simul associatis, & implicitis, nisi etiam perpendamus, an in huiusmodi complicationibus morbus, id est febris, & eius causa sint contraria, an vero similia: & hoc quoniam tametsi morbus, & causa morbi hoc habeant commune, quod per contraria sunt abigenda, non tamen semper eodem remedio contrario & morbo & causę erunt tollenda: veluti contingit in febre cum causa contraria: Nam quod morbo erit contrarium, causę erit simile, & ipsam fouebit, atque contra. Sed tunc potentioris indicationis erit habenda maior ratio, altera non neglecta. Vbi autem febris, & causa simul implicita non erunt contraria, sed inter se similia, cum vtriusque indicatio tum causæ, tum febris simul consentiant, idem etiam vtrique contrariũ cõueniens erit, & tunc omnibus modis erit refrigerandũ, & humectãdum. Exemplis hoc fiet manifestius. Febris.n. si sit pituitosa, cuius causa est pituita, aut febris ab humore melãcholico. prior vtiq; causa postulat calida, et sicca; secunda, calida, et humida. at calida, & sicca febrim augent: victus enim frigidus, & humidus febricitantibus omnibus confert: victus postea talis causam febris exacerbat. quare in hac complicatione morbi cum causa, inter se contrarijs, & consequenter indicationum pugna, maioris erit habenda ratio, causæ scilicet, aut morbi, a quo maius pendebit vitæ periculum. Vbi autem & febris, & causę erunt similes, veluti est febris biliosa, victus frigidus, & humidus, tum causam, bilem sane humorem calidum, & siccum, tum febrim morbum calidum siccum oppugnabit, tumque audacter omnibus modis erit refrigerandum, & humectandum. Hæc de morbo simul cum causa: sequitur vt consideremus etiam febrim, & causam febris, cum symptomatibus quæ febrim insequi solent. Porro ad hunc morbum, qui febris dicitur, quæ est intemperies calida, & sicca cordis, quanquam etiam ad eius causam multa accidentia insequi soleant, vtplurimum tamen concomitari solent capitis dolor, sitis, & vigilia: quę symptomata sane similia sunt cum ipso morbo. dolor enim a multis vaporibus acribus ab vniuerso corpore elatis causari solet, quapropter repulsione erit vtendum, quæ cum fiat rebus frigidis, febrim etiam extinguunt. Sitis etiam similibus remedijs febrim etiam obtundentibus tolli solet; veluti oris madefactione ex aqua hordeacea cum muccilagi-

nibus cidoniorum, vel psillij, aut lactucarum, aut seminum communium frigidorum maiorum, aut iulep violato cum aqua hordei: quæ omnia & linguæ ariditati, & nigrori conferre solent. Vigiliæ itidem mulsione papaueris cum iure lactucarum, a cœna lotione extremorum cum decoctione foliorum vitium, lactucarum, salicis, & capitum papaueris, & odoramento ex decoctione iusquiami. Tussis quinetiam si febri sit associata, vbi ex siccitate partium pectoris pendebit, linitione thoracis ex oleo violato, & lacte; quæ omnia febrim etiam tollunt. Sed hæc de ratione curandi, & alendi in febribus, indicatione ab affectu sumpta. Sequitur quantitas curandi, & alendi. nam affesectus, & quæ circa affectum hucusque considerauimus, victus qualitatem magis indicant refrigerantem humectantem, calfacientem siccantem potius quàm quantitatem. Sequitur igitur post qualitatem remediorum, & cibariorum; vt percurramus quantitatem cibariorum, magis scilicet & minus nutritoriam, tum continuam; veluti cibi, potusque mensuram, tum discretam, videlicet quoties die nutriendus sit æger. Quæ sane quantitas à totius morbi statu erit elicienda; morbis quidem biliosis (quòd cito etiam fiant, & crescant) statim victus tenuis erit saluber; pituitosis autem, & melancholicis diuturnis initio plenior, in statu, & ante statum tenuior, quòd vt ait Hipp. Quibus morbus statim consistit, ijs statim tenuis victus adhibendus: quibus vero posterius debet consistere, ijs & in ipso consistendi tempore, & paulo ante illud cibus subtrahendus: prius vero vberius agendum, vt æger sufficiat, quòd quando morbus in suo vigore constiterit, tunc victu tenuissimo sit vtendum. Vbi autem morbus peracutus est, statim extremos habet labores, id est statum. nam dum morbi consistunt, omnia & febris, & eius symptomata sunt valentiora, & extreme tenuissimo victu est vtendum. Vbi vero non, sed pleniorem victum contingit adhibere, tantum cibi est indulgendum, quanto morbus extremis est mitior. Quæ omnia vt manifestiora fiant, hæc prius erunt intelligenda, victum in tres præcipuas differentias distingui, crassum, symmetrum, & tenuem: crassumque illud alimentum appellari, quod vires augere valet: symmetrum, quod seruare; quod minuere, tenue. Notandum autem tenuis victus rationem hoc modo esse intelligendã, nimirum de imminuente tenui; non quia vere vires imminuat, sed quia non sufficienter roboret. quod elicitur ex 3. de ratione victus ex illo loco, vbi ait: Damnata autem propterea &c. quo in loco ait: imbecillitare, nullo pacto nutrire, & parum nutrire non esse idem: quoniam inquit diminuunt vires sanguinis eruptio, deiectio superflua, sudor immodicus: & per accidens cibi abstinentia: & hæc vere imbecillitare dicuntur. Quæ vero nullo pacto nutriunt, vt aqua, eam imbecillitare, nec roborare quis dicet, nisi per accidens? tertio loco quæ exigue nutriunt. & posset quidem, si quis solis ipsis vsus fuerit, mori, non quidem quia vires diminuant, sed quia non sufficienter roborant: ex his est mulsa: nam si quis diebus quatuor cibo priuatus interire posit, is mulsæ vsu non quintam modo diem, verum quoque & sextam attinget. Notandum autem vt ex libro de prisca medicina elici poteſt, quod etsi vniuersa viuendi ratio, vt in aphorismis habetur, triplex sit, crassa, tenuis, & tenuissima; videlicet quę comeduntur, sorbentur, & bibuntur; & quarta postea, quæ vltimo tenuissima appellatur in aphorismis, quam Galenus omnimodam cibi, & potus abstinentiam interpretatur;

pretatur;

pretatur:ita vt totus victus quadrifariam diuidatur: in ea quæ comeduntur,
sorbentur, bibuntur, & omnimodam cibi, & potus abstinentiam, sorbitio
nanque cum partiatur bifariam, in crassam, & tenuem sorbitionem, sequitur
quod vniuersus uictus in quinque differentias erit partiendus. ex quibus quin
que differentijs quatuor acute ægrotantibus conueniunt: nempe crassa sorbi-
tio, tenuis sorbitio, pocula, & omnimoda cibi abstinentia. de quibus meminit
Hippocrat. lib. de rat. victus in acutis: Quare ea considerando quę comedun-
tur, crassum sorbitiones crassæ, vt tota ptisana: tenuem; tenuis sorbitio, vt
ptisanæ cremor: exacte tenuem; potus, vt mellicratum; sicut omnimoda cibi
abstinentia: vltimo tenuissimum victum costituunt. His iactis fundamentis,
ex Gal. & Hipp. desumptis, sequitur vt accommodemus singulis morborum
acutorum suam determinatam viuendi formam, iuxta status distantiam præ
scriptam. Porro morbo peracuto, quique intra quartum diem sit terminatu-
rus, vltimo tenuissimo uictu utemur, id est omnimoda cibi abstinentia: quod
vt ait Hipp. vbi peracutus morbus fuerit, et statim vltimos labores habet, vl
timo tenuissimo victu est vtendum. & sequens ait: Vbi vero non paulo ple
niorem, id est ubi morbus ad ultima symptomatum vehementia proxime de
generabit, qualis est qui ad septimum terminatur, eo vtemur victu, qui inedię
proximus est, qualis est victus per pocula, vt mellicratum, & huiusmodi.
quod statutum fuit etiam a Gal. 1. de ratione victus, & in aphorismis: In qui-
bus, inquit, non vltra primam septimanam protrahuntur, forti existente natu
ra, solo est vtendum mellicrato. qui autem morbo acuto laborant, ad vndeci
mum terminum accessuri, tenui sorbitione erunt alendi, vt cremore ptisanæ.
qui vero morbo simpliciter acuto laborabunt, cuius terminus ad duas finitur
septimanas, crassa sorbitione vtentur: exempli gratia, tota ptisana vti debent.
Patet igitur hucusque, quomodo Hipp. & Gal. ab huius termini distantia vi-
ctum ęgrotantibus diffiniant. cumq; quatuor ab Hip. assignentur in dies qua
tuordecim quaternarij, quibus vt plurimum morbi acuti terminare solent, sin
gulis suam victus formam definiuit, prout morbi adinuicem acumine diffe-
runt: ita vt quatuor, qui intra dies 14. sunt, terminis, quatuor similiter victus
formæ respondeant. His stantibus, sequitur modo vt ostendamus quænam fe
bres intra quartum, quæ intra septimum, quæ intra vndecimum, quę intra de
cimumquartum terminare soleant: quoniam hoc habito, facile erit cuique fe-
brium differentię suam etiam determinatam applicare viuendi formam. Por
ro Causus legitimus, hoc est febris ardens a bile impermixta ortum trahens,
atque synochus, si cum inquietatione erunt associatæ, ad quartum termina-
bunt. eædem si cum vigilijs, aut capitis dolore, aut delirio continuis fiant, in-
tra septimum. Febres vero continuæ, quarum in die quietiori symptomata
vtcunque ægrum molestabunt, ad vndecimum. quarum vero apud inclina-
tionem febris symptomata omnino euanescent, ad decimumquartum. Hoc
est illud quod ait Hipp. libris de ratione victus, & libris de morbis vulgari-
bus: Quibus inquit, ardentes febres cum inquietatione fiunt, si robusta sint vir
tute, & habitu denso, difficulter spirabili, si abstinentiam longam citra insigne
incommodum pati assueti sint, hos in omni seruabis inedia. si aliquid ho-
rum deficiat: nempe virtus sit imbecillis, aut habitus rarus, facilis resolutionis,
aut humores nimium tenues, potibus hunc nutries. quòd si febris ardens citra

inquietationem sit, & vigiliis torqueat, virtuteque valente, & reliquis vt oportet habentibus, pocula ministrato. quòd si illorum virtuti non fidas, aut in præsenti, aut in posterum, tenuem sorbitionem exhibeto. febri autem, cuius symptomata in die tranquilliori non quiescunt, si cum robore virtutis accidant, tenui sorbitione. quòd si ob imbecillitatem præsentem, aut ob habitum rarum, in posterum illum non posse sufficere speres, præcipue si multo sit cibo assuetus, & humores tenues fuerint, crassa sorbitione hunc nutries. quòd si febris continua sit, cuius symptomata in die quietiori omnino euanescunt, crassa sorbitione ales, quòd si imbecillis fuerit virtus, aut habitus rarus, aut tenues humores affuerint, aut multo cibo sit assuetus, pręcipue si hyems fuerit, huic concedendum dabis quod facilis sit coctionis. Quoniam vero particularium cognitione, atque vsu rerum cognitio certior euadit: quapropter sequitur vt percurramus modum curandi singulam speciem febrium, incipientes ab arte alendi. Porro ars alendi, vt tertio libro notatum fuit, consistit in eligendo alimenti genere, quantitate, & tempore; secundo in consideratione ipsarum circunstantiarum: genus autem cibandi sumitur a genere ipsius affectus: cibandi autem genus attenditur penes qualitates; vt intemperies calida frigidam vult diętam; obstructio aperientia, rarefacientia, vnitatis solutio condensantia. Amplius alio modo exhibendum est alimenti genus in affectibus simplicibus, & solitariis, aliud in affectibus implicitis, vt vbi morbus causę, aut morbus symptomati, aut causa symptomati implicita. idque aut similia inter se, aut dissimilia, aut contraria. Quantitas vero alimenti sumenda est a quantitate affectuum, vt longis morbis crassiorem exhibemus viuendi rationem, breuibus autem, & acutis tenuem. Breues autem, & acuti morbi cum triplices sint, ad quartam, septimam, & decimamquartam; breuibus ad quartam, tenuissimum, veluti mellicratum, (quanquam antiqui nihil exhibebant) breuibus ad septimam tenuiorem, succum sane ptisanę, antiqui dabant mellicratum. breuibus autem ad decimamquartam, ptisanam non colatam. Amplius, huiusmodi quantitas alimenti exhibenda dupliciter exhiberi potest, vel vniuersa, ac semel, vel pluribus vicibus; videlicet vel semel in die, vel bis, vel pluries. Tempus vero exhibendi alimentum a temporibus morborum etiam est sumendum; nempe quòd iis temporibus, in quibus natura est valde oppressa, tenuior etiam conueniat viuendi modus: vt hac ratione, & in statu, & in particulari morborum paroxismo cibus sit aut remouendus, aut diminuendus. Atque hæc de iis quæ sumuntur ab ipso affectu. Secundo considerandam diximus esse naturam corporis, in quo reperitur affectus, quòd eorum temperamenta similibus semper sint seruanda. amplius, quòd non omnes temperaturę in cibi abstinentia sint seruandæ, aliquos enim videmus difficile tolerare inediam, alios facile: difficile quidem calida, & sicca corpora, vt necesse sit etiam in accessionibus eos cibare: facile vero corpora frigida, & humida. Diximus tertio, quod considerandum est ipsum alimentum; nempe modus substantię ipsius: & hic vel penes alterationem, vel motum localem, vel nutritionem: quantitas, & hæc vel molis, vel virtutis. qualitas etiam tum prima, tum secunda. Diximus quarto considerandas esse circunstantias; primum sane solitarias, dein simul associatas, aut inter se, aut cum affectu, aut cum corpore affecto, aut vtriusque, atque in horum

rum omnium ponderatione consistere artem recte alendi. Sequitur modo vt artem hanc alendi applicemus ad vsum singularum febrium, incipientes ab ephimeris: quanquam in ephimeris pauca sit opus alendi arte, quòd parum & pauco tempore recedant à naturali: vnde ptisana conuenientissima erit, aut vice ptisanæ panatella ex optimo pane confecta. potus vero aqua hordei cocta: atque hęc declinationis tempore erunt administranda. Sequuntur putridæ (nam ephimeræ, quæ habent pororum constipationem tanquam causam annexam, & synochus sine putredine, omnem fere curationis spem ab euacuatione per venæ sectionem habent, vtpote quæ refrigerandi, aperiendi, & simul euacuandi vim habens, febris intemperiem calidam, obstructionem simul, seu constipationem, & humorum quantitatem acrem tollat.) Quod tamen attinet ad alendum, cum synochus sine putredine ratione morbi nullas habeat intermissiones, cum raro accidat in corpore calidi & sicci temperamenti, aut habitus rari, consequenter raro cum imbecilli facultate, potu solo conuenienter nutrietur ex aqua hordei parata, vt infra in cibandis causo laborantibus paranda. Synochus vero à putredine, ratione causæ, nempe humorum, qui corrumpuntur, cum natura citius labatur à febre & putredine simul inuadentibus, quàm ex sola febre, solidiori victu erunt nutriendi, videlicet sorbitiuncula tenui ex hordeo, aut pane per horam in aqua endiuię infuso, & acetosa cocta, & potu aqua hordei cum acetosa cocta. In causo vero cum humore bilioso eius causa, & siti eiusdem symptomate, in corpore talis habitus, vt non facile exoluatur: et ex circunstantijs cum virtute robusta, potu erit nutriendus, confecto ex hordei parte vna, aquæ partibus viginti, in quibus hora vna antequam ab igne amoueatur, recentes violæ insimul fuerint coctæ, aut syrupi acetosi, aut syrupi violarum parum. At si, aut corpus affectum sit habitu raro, ex circunstantijs vires aut sint imbecilles, aut etiamnum constantes sint dubium sit ne solo potu perdurare possint vsque ad crisis horam, & consuetus sit multum ęgrotus comedere, aquam hordei vt supra parato, & linteo raro hordeum fortiter exprimatur, ita vt hordei exeat medulla, multaque aqua admiscendo, fac tenuem sorbitionem, parum syrupi acetosi addendo. aut hoc modo: micam panis in paruulas partes rasam infunde in aquam frigidam ter innouatam, dein coque in aqua hordei, violacea, illi addendo succi acetosorum granatorum, & sacchari tantum, quantum ęgri palato placeat, panemque multa aqua diluens fac tenuem sorbitionem. Nam & Hippocrates agens de curatione huius febris, aquæ mulsæ coctæ, & aquosę quantum æger voluerit, concedit: & hoc potu ægrum vsque ad crisis horam ducit, aitque sorbitiones non esse dandas nisi dies indicatorij transierint: quanquam Galenus id intelligendum esse interpretetur si virtus ægrotantis robusta esse videatur. Cauendum autem erit in legitimo causo (quidquid aliqui dicant) à potenter refrigerantibus, & astringentibus. & hoc, quòd cum ex 4. de ratione victus, legitimus causus fluxu sanguinis: aut sudore soluatur, quæ nimis frigida sunt, & quæ astringunt, vtrique obstant terminationi. Ad eundem modum in synochis, & continentibus febribus ab herbis potenter refrigerantibus, et astringentibus erit cauendum: & hoc, quòd, cum huiusmodi febres valde acutæ sint, natura eas diu ferre non potest, quin cito fiat crisis, qua aut natura vincit,

aut

aut vincitur, vt hac ratione maxime cauendum sit, ne aut humores, aut corporis vias à crisis dispositione diuertamus, prohibendo aut fluxum sanguinis narium, aut corporis sudorem ex humorum indispositione, astringentibus vero corporis vias coarctando, per quas febris remissio ex efferuescentium humorum transpiratione fieri solet, cum pori totius aperiuntur. At si causus sit associatus cum causa, quæ sit materia pituitosa salsa, in corpore habitus qui non facile effluat, viribus robustis, & consueto viuere parce: tunc ratione causę potus non erit victus idoneus, sed sorbitio tenuis, aut ex ptisana, aut ex pane superius descripto, addendo loco fucci granatorum, syrupum acetosum acrem, qui scilicet plus aceti recipit. Et vbi aut corpus erit habitus rarioris, aut virtus imbecillis, aut futura imbecillis, aut ob aluum liquidam, aut alterius causæ ratione, & consuetus sit æger multum comedere, pullum gallinaceum cum hordeo & aqua coquito: aduertendo quòd nec in causo notho, nimis frigida sunt conuenientia: & hoc, quòd humor huiusmodi febris sit difficilis coctionis, frigidus, glutinosus, & crassus: vt hac ratione. 4. de ratione victus, abscessu soleat terminare. Sequitur tertiana continua, quæ sane cum dupliciter intermittat: aut enim in intermissione quiescunt symptomata, aut solum remittuntur. si erit tertiana continua talis, vt in eius remissione non omnino symptomata quiescant, veluti sunt capitis dolor, vigilia, sitis magna, delirium, grauiter æger feret morbum. si corpus affectum tale erit, vt non facile in halitus digeratur, ex circunstantijs virtus sit robusta, & consuetudo sit ad parce viuendum, ptisanæ sorbitione vtendum erit cum syrupo acetoso vt supra parata: aut panis offa infusa in aqua endiuiæ, & succo granati acidi. At vbi aut corpus affectum erit habitus rari, aut virtus imbecillis, aut multo cibo ęger assuetus, crassiori sorbitione hordeo expresso in ius pulli præbeto, aut medullam panis in aquam endiuiæ infusam, in iure pulli dissolutam. vbi autem febris tertiana continua talis erit, vt in intermissionibus quiescant omnino symptomata, & habitus duræ resolutionis, virtus robusta, consuetudo ad parce viuendum, alteram dictarum sorbitionum exhibeto. habitu vero existente facilis resolutionis, aut virtute debili, aut consuetudine multũ comedendi, alteram adhuc dictarum sorbitionum, & pulli extremitates addes. Vbi vero febris continua nulla aut parua afferet symptomata, habitu durę resolutionis, virtute robusta, consuetudine parca, hoc eodem victu æger erit nutriendus. Vbi vero aut habitus erit facile resolubilis, aut virtus debilis, aut consuetudo larga, præter dicta, pulli etiam carnes addendæ, eaque quæ comeduntur. Febris autem continua à pituita in corpore duri habitus, cum virtute robusta, consuetudine parca, sorbitione ex hordeo in iure pulli cocto, aut ex pane, et pullæ carnes hora quietiori dato, aperientia etiam & præcidentia simul coquendo, modo caueamus ab aperientibus & incidentibus ante totius euacuationem: quòd in continuis febribus vbi est suspicio de pororum obstructione, periculosa sint ante totius euacuationem aperientia, & incidentia. virtute autem existente imbecilli, exhibeto phasianum. potus autem sit aqua decocta cum hordeo, & semine fœniculi. Febris vero phlegmatica, quæ latica, seu latens dicitur, cum in ea humidi natiui multum exoluatur, & corpus ab humore assiduo laxetur, ob id cibus multi nutrimenti erit exhibendus, qui maxime virtutem corporis augere possit, more hecticæ febris, cui valde assimilatur:

latur: veluti perdicis assę carnes, aut phasiani, cum vino albo imbecilli, & decoctione radicum plantaginis. Et vbi carnes perdicis, aut phasiani digerere non poterit, succus ipsarum complete assarum per linteum expressus, cum pane, aut modico vini albi mixtus exhibebitur. Tertiana simplex pura, crassa sorbitione ex hordeo, aut pane in aqua endiuiæ infuso, acidoque arancij desuper expresso: traducenda: magna enim in hoc cibo vis inest refrangendi biliosi humoris acrimoniã, & extinguendi ventriculi, & iocinoris immoderatum ardorem. ab hoc tamen cibo cauendum erit vbi aderit pororum obstructio, aut condensatio, aut corporis constrictio: quanquam in continuis febribus à venæ sectione secure exhiberi possit. die tranquillo carnes erunt exhibendæ: cum à paroxismo pręterito, & ab instante intersint horæ decemetocto, quibus natura vires resumpsit: neque enim tenui victu in tertiana pura vtraque die nutriendus est æger: cum huiusmodi ægros gracilis habitus, & naturæ calidæ & siccę facile sit deducere in marasmum. Febris vero à pituita dulci, sorbitione facta ex phasiano, aut capo, aut pulla, cocto cum petroselino, thimo, modo ante cibum deglutiat oximellitis cochlearia duo, mellis rosati colati vnum, quòd plurimnm conferat ad mundificandum stomachum, & rectam ciborum coctionem. Vbi autem febris pendebit à pituita crassa lenta, sorbitione facta ex capo aut pulla cocta cum thimi, hordei, passularum ana m. i. pulegij duos, & modico sale. Sed oritur difficultas. nam si crassities victus, & eius contrarium à distantia status sumuntur, & morbi qui breuius finiuntur, magis tenuem, qui vero tardius crassiorem victum exposcũt: sequitur quod cum febris hæc longior sit, quàm tertiana, quod etiàm crassiori victu sit tractanda. Respondendum, ibi maiori alimonia opus esse, vbi virtus magis exoluitur, cunque in tertiana plus exoluatur corporis uirtus, quàm in febre flegmatica, sequitur quòd plus sit alendum in tertiana, quàm in pituitosa, ratione sumpta à virtute, ratione vero sumpta à morbo, quoniam in tertiana vna integra die, & nocte sunt à morbo liberi, at in febre flegmatica cum omni die corripiantur, & non raro prima adhuc non euanescente, proxima subintret: sequitur quòd necesse sit febricitantem alere priore febre adhuc aut non soluta, aut saltim ad futurum paroxismum proxima, modo cũ febre adhuc non euanescente minus cibi, & tenuioris sit exhibendum ex arte alẽdi. Sequitur quòd in febre flegmatica magis tenui victu vtendum sit, crassiori vero in cholerica. Hactenus hoc probauimus ratione sumpta à circunstantijs, & à morbo: probatur etiam ratione sumpta à causa morbi: nempe quòd pituitosus humor, quo repletus est ventriculus, intestina, & meseraicæ, vlteriori coctione in sanguinem verti possit, & nutrire: non autem sic humor biliosus: ratione etiam sumpta ab ipso remedio, quòd ob multitudinem materiæ, quæ solet esse in febre flegmatica, cibus non parum obstet eius subtiliationi, incisioni, & consumptioni. In febre autem cholerica cibus non solũ non lædit, verũ etiam iuuat ad reprimendam humoris acredinem, & inducendam humori nimis tenui crassitiem debitam. In summa enim in omni febre longæ terminationis, cum materia nutricationi est inepta, ex abstinentia, aut subtili victu febricitantes grauiter læduntur. Quartana vero febris sorbitione ex pulla crassa cum scolopendrij manip. i. cocta, & parum antequam ab igne amoueatur, florum boraginis m. i. Sequuntur putridę non simplices: & pri-

mum ex confusis tertiana simplex non pura a bile permixta cum pituita, sorbitione indiget ex hordeo cum pulla gallinacea cocto, & thimo, & petroselino, qua vti poteris cessante febre, & ante aduentum paroxismi horis septem ante accessionem, carnes comedendo in diebus quietis, aut pisciculos saxatiles in aqua coctos cum satureia, thimo, aceto, sale, & oleo. Sequuntur putridę implicitæ ex febribus eiusdem generis, veluti est duplex tertiana, in qua sane tenui eo magis victu erit vtendum, quantum in ea minus quiescit natura, & à carnibus erit abstinendum, nisi vires sint imbecilles, aut nisi multo cibo sit assuetus, vtrique autem febri conueniens potus erit aqua hordei. Sequuntur putridę implicitę ex diuersis generibus febrium, veluti est hęmitrithęus verus: nempe quotidiana continua, et tertiana interpollata, quæ sane medię rationis victum exposcet, nempe qui subtilior sit, quam qui in febribus interpollatis cōueniat, & crassior quã continuis ab vno humore, cũ singularũ qualibet sit lõgior. etenim cũ duobus qualitate, et substantia cõtrarijs humoribus pugna sit, viribus & temperie indiget vt ambos vincat. Cũ igitur in supioribus, in simplicibus febribus cibis ea admiscuerimus, quę peccantis humoris qualitates reprimant, oportebit in hæmitrithæo simul ea, quę contrariarũsint qualitatũ admiscere, quoniam ea, quæ alterũ illorũ solũ respiciunt, administrare non licet. quare aut cibus erit accipiendus, in quo vtraque qualitas reperiatur, aut in cibo erunt miscenda ea, quę contrariarum sint qualitatum, & præterea incisiuus. Ex simplicibus erit acetum, quod vtrique humori competit, præsertim si cum abstergente misceatur, veluti saccharo: cuiusmodi erit mixtio illa ex saccharo, & acri aceto, quę syrupus acetosus appellatur. victus igitur hoc modo erit fiendus: Ex hordei ab vno cortice exuti, et thimi, & petroselini, ana m. i. bulliant cum pulla crassa quantum satis sit. Accipe huius decocti libram vnam, syrupi acetosi acris quantum sufficit ægri palato: iterum bulliant quousque misceantur, qua vteris ante accessionem vehementiorem, & in eius inclinatione. In die vero mitiori eisdem vtitor, pullęque extremitatibus. Sciendum etiam mixtionem ex pipere, & succo violarum magni esse iuuamenti in hęmitrithæo. Vbi vero in hęmitrithęo humor pituitosus præualebit, sorbitionem parabis ptisanæ ex pipere & oximellite, vbi vero bilis, ptisanam cũ pulla, ex petroselini, & apij radicibus, acetoq; parabis. Cognoscetur autẽ pituitam præualere bili, vbi frigus ad horrorem magis accedet: bilem vero pituitę præualere, vbi frigus ad rigorem magis accedet. Febris vero illa, in qua exteriora calent, & interiora frigent, et epiala dicitur, ortum habet à putrescente bile calorem febrilem excitante, & phlegmatibus crassis, quę in interioribus partibus concreta dissoluuntur, ex quorum dissolutione partes internæ frigescunt. Amplius etiam febris est illa, in qua è contrario exteriora frigent, & interiora calent, quę lipiria dicitur, quòd ab eisdem humoribus ortum habent, sed situ diuersis, nempe à bile putrescente, in qua phlegmata crassa in exterioribus partibus existentia dissoluuntur, & accidit partes externas infrigidari ęstuantibus internis, in vtrisque vero his febribus vtendum erit ijs cibis, quos hęmitrithæo conuenire diximus. in hoc solum erit differentia, quod in ea, in qua exteriora calent, & interiora frigent, lipiria sane appellata, victus copiosioris alimonię erit exhibendus, quod minus periculosa sit hæc febris, vtpote prętematurali calido in ex-

ternas

ternas solum sequiente partes: in ea vero, in qua è contra exteriora frigent, & interiora calent, subtiliori victu erunt regendi, quod periculo non vacet huiusmodi febris: & hoc, quòd febrilis calor multoties in seipsum reduplicetur transpiratione prohibita. quare victu subtiliori erunt regendi, cui admixta sint ea quæ aperire, & valenter incidere valeant, post calidam, & asperam totius corporis fricationem. Hectica vero cum sit intemperies calida, & sicca, exposcit victum refrigeratiuum, & humectantem: ideo cum actu refrigerantia præstantissima sint, sed periculosa, vtendum erit ijs quæ potentia refrigerant, & humectant, ob id prisana erit optima, vel panatella ex pane infuso, ex chondro, alterando iuscula cum lactucis, portulaca, endiuia. Potus etiam non actu, sed potentia sit frigidus, ne incurramus in accidentia a Galeno enarrata: & hoc, ratione ventriculi excarnati, in quo sit virtus vel seminum cucumerum, vel melonum, citrulorum, endiuiæ, lactucæ, portulacæ, parum aceti admiscentes, quo nil præstantius, quoniam etsi habeat aliqualem caliditatem, & vim exsiccandi commixtam, tamen cum aqua amittit siccitatem illam, & facit vt acetum penetret per singulas corporis partes, vbi aqua ex se non penetraret, idem dicit Mesues de syrupo acetoso ratione aceti. Malitia vero febris, seu pestilens febris, non eam quam reliquę acutæ febres, victus rationem exposcunt, quia in illis tenuem victum ministramus, vt natura coctioni materiæ morbi fortiter vacet: sed in pestilenti, seu maligna febre, cum substantia spiritus fortiter exoluatur, & materia ad eorum ingenerationem indisponatur, conandum erit vt cibo, & potu conuenientibus materia generationi spirituum conueniens suppeditetur. Sequitur igitur, quòd cibaria debent esse facilis coctionis, vt cito vertantur in spiritus. periculum autem quoniam est, vt existentia facilis coctionis a pestilenti contagio prius immutentur, (crassa vero cibaria, quòd a calido naturali, vtpote languido vinci non possint, etiam non sunt exhibenda, quòd hac ratione periculum sit vt in pestilentem causam addant.) Sequitur igitur quod cum difficile sit reperire in simplicibus cibum, qui facilis sit coctionis, & pestilenti contagio difficulter cedat, quòd alimentum hoc modo erit conficiendum, ex ijs quæ facilis sint coctionis, & ijs quæ habeant vim exsiccandi, & resistendi: veluti immittendo ouum integrum in aquam frigidam mixtum cum aceto per tres horas. tandem ouum rumpito, albumque extra mittito, succoque arancij, aut aceto albo capacitatem impleto, salis tantum addendo, vt mediocriter salsum fiat. coquito supra cinerem calidum, misceto que donec crassum reddatur, & eo vtere cum succo mali citrei loco arancij, aut aceti. item perdicis carnosæ, aut phasiani, aut capi, aut iuuenis columbæ viscera effodito, eamque sale condito, quę per diem ita maneat, postmodum in eam mali citrei frusta immittito, & petroselini, vt quod inane est impleatur, eamque ad ignem lentum coquito. cumque mediocriter assa fuerit perdicem in parua frusta secato, & in linteum dimittatur, & totus eius succus extrahatur, multum enim nutrit, spiritus substantiam auget, ventriculum roborat, & pestilenti infectioni valde obsistit. At dices, salsa febrilem calorem acuunt. Respondendum ex Galeno: In complicatis affectibus, ad id quod vicem causæ habet, aut magis vrget, attendendum esse, nempe corruptioni grassanti magis, quàm febri, aut eius causa vrgenti. adde quòd humectus præter modum, ventriculus, & relaxatione laborans, ob idque ci-

bum cito euomens, tali exsiccatione curatur, præsertim cum in pestilenti febre laborantium virtutes semper vrgeant, ob incessantes vomitus. Potus autem huic malitiæ conueniens talis erit. Etenim cum dictum sit, potum illum esse conuenientem, qui aut morbo, aut eius causæ contrarius sit: cumque febris pestilens caliditate, & humiditate nocua sit, sequitur quòd conueniens potus erit frigidus, & siccus, veluti aqua cum aceto; aut plantaginis, aut acetosæ aqua cum arancij succo. Sed variandus postmodum potus erit iuxta maiorem, & minorem vrgentiam virtutis, & morbi, vt hac ratione respiciens virtutem Celsus, quæ maxime in hac febre vrgere solet, ob ingentem spirituum exolutionem, vinum calidum exhibeat. Qui vero ad morbum magis mentem dirigunt, vinum recte prohibent, aquamque mixtam cum aceto iubent. Et vbi vtriusque habenda erit ratio, tum morbi, tum virtutis, vinum cum aqua acetosa, aut plantaginis erit miscendum. Sequitur febris colliquans, quæ victum crassiorem, quàm pro morbi ratione postulabit, vt corporis dissolutioni subuenire possit, infrigidantem, & modice astringentem, 4. de ratione victus. vbi agens de febrium curatione cum aluo liquida absumente, & contabefaciente corpus, ijs ait esse ministrandas sorbitiones frigidiores, & crassiores, potusque vinosiores, & astringentiores, delirio non obstante. Igitur victus præparandus erit, qui habeat rationem febris, iuxta scilicet febris acumen, humoris, seu causę, & etiam corporis affecti quod dissoluitur. habebimus autem rationem morbi, seu febris, si vtemur sorbitionibus crassis; humoris vero, si victus erit infrigidans, & aliqualiter astringens. Notanter autem dixi aliqualiter, quoniam ea, quæ insigni vi astrictoria pollent, causam morbificam intra corpus detinent, cum ad omnem euacuationem vias obstruant. corporis vero habebitur ratio, si victus præstabit corpori multum nutrimentum, & facilis sit coctionis: cuiusmodi erit iste: ptisana scilicet hordei non colata, hoc modo confecta: Capum iuuenem coquito cum tribus hordei excorticati pugillis, plantaginis vno, modicum antequam ab igne amoueatur, immittendo granorum mali granati acidi pugillum vnum, quod coquatur tandiu donec rumpatur hordeum, & tenerrimum fiat. extrahe hordeum, & adiecto pauco saccharo administretur, nam infrigidat, roborat, & est facillimæ coctionis, & parum astringit. Hactenus de ratione viuendi in ipsis febribus, habita ratione tum febris, tum causæ, tum symptomatum. Quoniam vero plerunque symptomata, curationis indicationem ad se trahunt, sic etiam & victus rationem, quemadmodum ab Hippo. & Gal. 1. de ratione victus videmus fuisse obseruatum. Sequitur modo vt agamus etiam de victu, habita ratione symptomatum vehementium, quæ febres insequi solent. Notandum autem est, quòd non in quacunque, sed in determinataquadam symptomatis ratione, & magnitudine, victus rationem immutare licet. Nam in eo, quod ait Hippocrates: si multa sitis fuerit, mellicrato, & aqua, elicitur, non a symptomatum quacunque magnitudine, sed ab ea, quæ effatu digna est, curationis scopum esse mutandum: quoniam symptomata, vt effectus sunt, nullius sunt capacia indicationis, nisi prout effatu dignam accrescant magnitudinem. hoc autem modo symptomatum magnitudo erit diffinienda, quoties scilicet ad id deuenerit, vt alicuius præternaturalis dispositionis fiat causa, quæ aut in morbum addat, aut naturæ vires exol-

uat

uat. horum quodcunque eueniat causa magnitudinis symptomatum, victus rationem mutare licebit, dummodo in victus mutatione ea ministremus, quę aut morbo, si fieri possit, conueniant, aut saltim incommoda non sint: veluti phrenitico parum sitienti victum exhibebis, quem morbus ipse exigat: vbi vero multa siti vexabitur, non ijs quæ morbum, & eius causam respiciunt, sed ijs quę sitim mitigant, vteris: & hoc, quòd multa sitis sputum exsiccet, morbum incoctilem reddat, febrisque calorem augeat. sed indicatione a symptomate sumpta, mellicratum, & aquam exhibebis, sumpta a symptomate indicatione; etiam quòd aqua doloris maturationi sit aduersa. Igitur febricitanti vigilias patienti panem purissimum in exiguas abrade particulas, tribusque aquis lauato, dein amygdalarum succum ex aqua hordei exhibeto, simulque cum pane coquito ad lentum ignem semper agitando. conuenit enim hic cibus exsiccato, & supercalfacto cerebro, frigidos, & humidos halitus ad caput mittens. Notandum autem, quòd vbi ob doloris vehementiam procedent vigiliæ, cibis somnum inducere non erit sperandum, sed aut ad medicamen, aut chirurgiam erit transeundum. quinimmo hora doloris cibus quicunque culpa non vacat; vt hac ratione ptisana, cibus alioqui febricitantibus conuenientissimus, in vehementia doloris ab eo damnetur, 1. de ratione victus in morbis acutis. formaque victus eodem modo erit sumenda a terminatione longa, & breui symptomatis: quemadmodum de morbo diximus. vnde vigiliæ continuæ a dolore causatæ cum sint vnum ex ijs symptomatibus, quæ morbum ad septimum terminant, sequitur ijs victum per pocula esse ministrandum. Sitis vero vbi erit talis vehementię, vt aut materię morbi coctionem remoretur, aut nimia sputum exsiccatione inhibeat, aut ab ea corpus arefiat, rationabiliter ab ea viuendi ratio erit sumenda. quod fiet cibo & potu, actu & potentia, frigido et humido. omnium autē quę sitim vincunt primū est aqua frigida, secundū aqua hordei, tertiū syrupus violaceus multa aqua dilutus. aut hoc modo: Aquæ coctæ partes viginti, syrupi violarum depurati, aut eius iulep partem vnam, bulliant lento igne donec permisceantur, dein sub dio exponito ad septentrionem, & frigidum exhibeto. quare solo potu erit vtendum, ex Hippocrate, qui ait, in morbo vltra modum sicco, solo potu humectante nutriendos esse laborantes, donec ariditas soluatur. Cognoscetur autem siccus affectus ex signis ibi a Galeno enarratis, vbi ait: Et sane superfluitatum nihil excernere, siccorum omnium morborum nota est. quare solo potu humectante vtendum erit in ijs, quorum lingua, totumque corpus vltra modum arida sunt. Ratio est, quoniam si ijs cibum, aut sorbitionem exhiberemus ante corporis humectationem, partes sorbitionis, quæ crassioris sunt substantiæ, ventriculi tunicis prę nimia earum siccitate adhærentes a febrili calore deurerentur potius, quàm coquerentur, non aliter quàm cibus ollæ adhærens comburi solet humore aqueo deficiente. quare in siti cum validissima siccitate cibis erit parcendum, & solo humectante potu nutriendi erunt ægrotantes. Non ignorandum tamen est, cum sitis quandoque a ventriculo, quandoque a iecore, quandoque a pulmone, quandoque a renibus prouenire possit, ex libris de loc. aff. quæ a ventriculo potu aquæ frigidæ; quæ ab hepate, aquis distillatis frigidis, quæ a pulmone, aqua hordei cum syrupo violarum; quæ a renibus, aqua decoctionis

liquiritiæ maxime sedari. In fluxu ventris, qui vi morbi potius, quàm naturę actione regulariter agentis eueniat, hac victus ratione erit vtendum. Cognoscetur autem esse vi morbi, si inter morbi initia eueniet: & hoc, quòd quoties natura est auctor effluxionum, non morbi initio, sed post crisim sequuntur. quare indicabitur a natura symptomatis roborandam esse naturam a morbi violentia oppressam, cibo crassiori, quàm pro morbi acuminis ratione, quòd symptomati sit indulgendum: vt siquis causo laboret cum aluo liquida, tunc non potu solo, quem victum aliàs causus exposcit, sed sorbitiuncula ex ptisanæ cremore erit nutriendus: & hoc, quòd suspicandum sit imbecillitatem virtutis ab euacuatione illa ortum habere: vt hac ratione quantum euacuationi occasionis dat, eo tantum tenui victui parcendum est, & crassiori indulgendum. quare succus perdicis assæ, aut phasiani, aut pulli in hoc erit optimus, & reliquus viuendi modus in colliquantibus febribus supra descriptus. In morbillis vero, & variolis, quę duo in hoc conueniunt, quod vtraque pustula ab ebullitione sanguinis fit, natura prauum ab eo quod purum est separante, & ad cutem detrudente: in hoc differentes, quòd morbillus in cute est instar morsus pulicum, variola autem cutem magis in tumorem attollit. quare cibus talis erit conficiendus, qui vim expulsiuam nec sui crassitie, nec multitudine, nec dura coctione distrahat, aut impediat; quinimmo vt opus virtutis expulsiuæ, pellendi scilicet humorem noxium extra ad cutim, melius compleatur, cibus parandus erit qui parum infrigidet, & leniter astringat, vt particulæ roboratę melius a se noxium humorem expellere possint: veluti esset ius lentium cum herba acetosa, & aceto, & ptisanæ sorbitio eo modo parata, quo diximus esse parandam in febribus colliquantibus, & potu ex aqua hordei cum politrico, vitando inter initia gallinaceorum iura. Vitanda erunt etiam uehementer refrigerantia, quòd expulsioni naturę vehementer obstent, & eruptionem pustularum retardent sua vehementi frigiditate. Vitanda etiam sunt calida, & fumosa, ne augeatur ebullitio, solumque ea erunt ministranda, quæ modice refrigerent, & astringant, vt per hęc roboratis, siue in se collectis particulis, melius fiat ab intra ad extra expulsio. Solent aliqui vti piscibus salitis, inter quos tertio de alimentis pretiosissimam ait esse sardę salituram. qui sane tunc laudandi sunt, cum natura segniter opus expulsionis aggrediatur, ob salis incisiuam qualitatem, & acutam penetrationem, crassos humores in tenues soluendo, tenues in fumum digerendo, fumum, & fuligines ad cutim pellendo. & vbi lentos humores ad expulsionem talem ineptos prępararunt, uiarum etiam occlusiones aperiunt, & partes corporis, ob salis compresionem in seinuicem collectas roborant, tametsi melius sit eos in succo acetosæ per diem integram prius macerare. Sed hæc de ratione viuendi in febribus. Quoniam vero non solum alteratione indigent humores vitiati, sed etiam euacuatione: quapropter perpendendum erit, vtrum euacuatio fienda sit vitiati humoris duntaxat vtili relicto, an vero omnium humorum: etsi opus erit euacuatione, id solum quod vitiatum est, quod medicamine fieri debet, vt recte, & conuenienter fiat, ipsa quoque ex quattuor rerum obseruatione erit fienda: affectus scilicet, loci in quo reperitur affectus, & ipsius medicamenti, amplius & circunstantiarum; affectus quidem vtrum simplex sit humor qui purgari debet, an implicitus;

plicitus: quantitas vero purgandi à quantitate humoris replentis, & ab humoris vario situ, pro vario trium regionum in corpore existentium situ: tempus vero purgandi tum à coctione materię morbi, tum à materiæ impetu: locus vero per quem commode purgatio fieri potest, tum ex indicatione humoris purgandi, tum à facultate expultrice illius humoris, tum à vasorum consensu, per quem humor inclinans, & à natura pulsus à vi medicamenti duci debet. quanquam humor antequam ad extra corpus ducatur pręparatione, eaque duplici opus habeat, altera vacuandi humoris, altera vero corporis, quo viæ in aluum pertinentes patentes sint: in circunstantijs vero, primum virtus occurrit, vtrum valida sit, an imbecillis: & quodcunque horum sit, an cum multa, an vero cum pauca cacochimia associata: deinde consideratio habenda ętatis, quod nec puerum, nec senem liceat malignis medicamentis purgare, nec prægnantem, nec qui habitu sunt raro & macilento, nec qui animi accidentibus subiecti sunt, nec ęstate, nec hyeme, nec in regione quæ sit aut nimis calida, aut nimis frigida. Sin autem opus erit euacuare non quidem vitiatum humorem vtili relicto, sed vniuersum sanguinem, & omnes humores sanguini admixtos, ad eundem modum & ipsa recte fiet euacuatio ex obseruatione eorum, quæ diximus esse obseruanda in arte curandi, affectu, loco, & circunstantijs, (nam hoc remedij genus nihil habet quod indigeat emendatione) Ex affectu quidem, quòd genus repletionis indicet genus euacuationis, & distincta, & determinata species repletionis, distinctam, & determinatam speciem euacuationis. quare perpendendum erit an repletio sit simplex, idest quo ad quantitatem solum, videlicet quòd quantitas sola sanguinis peccet, an implicita, ita quòd & quantitas sanguinis peccet, & qualitas aliorum humorum à sanguine, idque aut omnium, aut vnius humoris determinati. & si simul cum quantitate sanguinis peccet aliquis determinatus humor, an humor ille determinatus non multum recedat à natura sanguinis, an vero multum recedat: & si multum recesserit, vtrum recedat secundum quantitatem, an secundum qualitatem, an vero secundum vtrumque, quòd vbi peccet sanguis secundum quantitatem, solum euacuandum sit per phlebotomiam vsque ad syncopim, quemadmodum fit in synocha absque putredine. vbi autem peccat non solum quantitas sanguinis, sed etiam qualitas aliorum omnium humorum sit vitiata, cum virtus in huiusmodi complicatione adesse non possit, velut in pestilentibus, pro sectione cum cucurbitulis procedimus, pro euacuatione vero cum medicamento, epicrasim facimus. Sin autem simul cum quantitate sanguinis aliquis determinatus humor vitiatus sit, qui non multum recedat a natura sanguinis, sectione venæ solum satisfacere poterimus. vbi autem simul cum quantitate sanguinis aliquis humor determinatus vitiatus redundabit, aut vitiū sit penes qualitates, aut penes quantitatē, aut vtrunque, ijs omnibus vtrisq; succurrendū erit, tū medicamine, tum phlebotomia. In his omnibus tamen erit incipiendum a medicamine, postea sanguis mittendus erit, dummodo in ea quantitate non mittatur, qua mitti solet peccante sola sanguinis quantitate. circa circunstantias vero, in sectione venę virtus valida esse debet: ętas non debet esse puerilis, nec in diebus canicularibus, nec in regione calidissima, nec vbi adsunt symptomata, veluti ventriculi imbecillitas, aut vteri gestatio, pręsertim octauo, aut non Mense. His iactis fundamentis

fundamentis,sequitur vt percurramus modum euacuandi febres. Cum quattuor enim sint speties febrium,quotiescunque peccant humores febris, sanguinea,cholerica,flegmatica,melancolica,fiantque hæ febres putrescentibus quattuor his humoribus,quotiescunque peccat sanguis, id contingit vel ratione quantitatis sanguinis, vel ratione sanguinis putrescentis, si ratione quantitatis, dictum est quomodo huius spetiei febris curanda sit per sanguinis missionem, si vero ratione sanguinis putrescentis, dictum fuit superius ex sanguine putrescente quod subtile in sanguine est verti in bilem, quod quod crassum in melancholiam, vt iam constet febres trium spetierum tantummodo per euacuationem curari, secundum febrem ex bile, febrem ex pituita, febrem ex melancolica. Et quanuis possint inuicem postea complicari hæ febres, nihilominus in præsentia tantummodo percurremus modum euacuandi singulas speties simplices harum febrium, quoniam ex simplicibus facile compositarum euacuandi modum habebimus. Incipiendum ergo est à febre biliosa, quam dicunt tertianam, cuius medicamenta euacuantia sunt in duplici differentia, vel simplicia, vel composita: simplicia sunt, cassia, manna, & his leuiora pruna damascena exsiccata ex hispania, quæ omnia bilem ipsam educunt, composita vero sunt sirupus rosatus solutiuus, electuarium rosatum Mesuæ, electuarium ros. Nicolai, rhabarbarum in infusione, cum decoctione florum, fructuum cordialium, cœterum à proprietate præstantissima sunt hæc medicamenta, rhabarbarum & scammoneum, quæ medicamenta fere ingrediuntur pharmaca omnia eductiua choleræ. Flegmaticæ vero febris tum simplicia tum composita medicamenta eductiua, sunt semina carthami, agaricus, colocinthis, &, si laboriose soluat, nihilominus auxilia sunt propinanda omnibus illis adiunctis quæ possunt naturam effrenem eius corrigere. composita autem sunt Diaphinicon, Diacartamum, Diaturbith, electuarium lenitiuum cum agarico trochiscato, & possunt etiam hæc omnia inuicem misceri. Febris autem melancolicæ simplicia auxilia sunt, radices ellebori nigri præparatę sicuti docebat Gal. in raphano: senæ non modo folia, sed etiam folliculi, & de compositis ellectuarium indum, confectio Hamech, decoctio Epethimi descriptione diuini Mesuæ, quę omnia educunt melancholiam ipsam; & in propinandis his omnibus medicamentis ea omnia consideranda sunt quę dicta fuerunt ratione temperaturæ, ætatis, sexus, regionis, temporis anni, exercitiorum, & proprię vniuscuiusque naturæ, eo modo ægrotis offerenda, & sub ea forma quæ facilior videbitur, vel vt deglutiant, vel vt sorbeant, & hæc fere sunt medicamenta eductiua humorum in febribus ipsis simplicibus pendentibus ab vno humore tantum, sin autem fuerint mixti humores, ex consequenti mixtæ febres, vtputa tertiana cum quotidiana, vel tertiana cum quartana, tunc consideranda erit febris illa quæ intensior sit, vt si inuicem medicamenta misceantur, maior portio sit illius medicamenti quod respicit humorem febris intensioris, non neglecta altera febre, hocque modo educentur, siue euacuabuntur humores singularum febriũ dictarum. Hactenus dictum sit de curatione febris implicitę cum caussis & symptomatibus diuersis, habita etiam ratione corporis, & circunstantiarum. vt autem curatio affectuum simul implicitorum magis elucescat, sequitur vt percurramus quosdam alios affectus simul implicitos, in quibus cerebrum ipsum sit affectum. Sit, exempli

pli gratia, intemperies in cerebro continens, materia sit humor quicunque, corpus etiam vniuersum sit repletum, ad quam capitis intemperiem sequatur hoc symptoma, quod dolor appelletur: pro recta horum affectuum simul implicitorum curatione, prius oportebit memoriæ habere artem illam curandi, vnde hauriuntur modi recte administrandi remedia, & depellendi affectus. hęc autem cum tria sint in genere, affectus, locus affectus, & virtus cum reliquis virtuti annexis, & morbus vtrum sit in complexione, vel compositione, vel solutione continui, an morbus compositus: & si intemperies, vtrum simplex vel composita: & quodcunque horum sit, cum materia, an sine materia. etenim si erit cum materia, tunc non solum indicabit eam esse alterandam aut remouendam per contrarium, cum sit præter naturam, licet magis compositam exhibebit indicationem: nempe alterationem & euacuationem: materiaque erit distinguenda vtrum sit in loco præter fomentum aliunde, an cum fomento: etsi cum fomento, vtrum foueatur ab aliqua corporis parte, an à corpore vniuerso: quoniam fluxa indicabit euacuationem, fluxura vero auersionem ad partem oppositam: primumque fienda erit auersio fluxuræ, quam euacuatio materiæ fluxę, demum fluxa erit euacuanda: Ad sciendum autem quo instrumento sit euacuanda, distinguenda erit materia: quia si tota erit bona, per phlebotomiam: si tota mala, per pharmacum: si partim bona, partim mala, per hoc, & per illud instrumentum: ante medicamen præmittendo semper antecedentem pręparationem & concoctionem. distinctus autem præparandi modus sumendus erit à qualitatibus ipsius materiæ: viscida scilicet abstergendo, crassa incidendo, acria obtundendo. His decursis quo ad morbi cognitionem, considerandus dein erit locus affectus, vtrum sit nobilis vel ignobilis: quoniam membrum nobile, vt cor, ventriculus, cerebrum, indicabunt statim esse occurrendum: membri operationes, verum vitæ necessariæ, veluti cordis & cerebri, indicabunt calorem innatum, et spiritum recreari debere, & augeri: toti corpori necessariæ & ministrantes, ut ventriculi, & hepatis: esto quòd relaxantibus indigerent, indicabunt tamen calorem innatum in illis esse retinendum, & cōstringentibus aliqualiter vtendum, quę tonum membrorum conseruent, membri sensibilitatem, ob id in neruis cauet Galenus a valide abstergentibus, & mordicantibus, etiam quòd valida abstersione indigeamus: membri consideranda etiam fuerit temperatura, & gradus temperaturæ, membriq; habitus, utrum laxus an durus: membri insuper communicantia, qua ratione Hip. 4. de ratione victus in acutis, commiscenda esse voluit odorata, ratione communicantię oris ventriculi cum corde: & in cura neruorum cauemus a mordicantibus ratione communicantiæ cum cerebro: Situs membri, quia profundis fortiora, vt in affectibus pectoris, superficiariis mitiora exhibemus. deinde ad virtutem erit accedendum, quę indicationem longe diuersam a morbo, & loco affecto indicabit: nam sicuti morbus semper indicat ablationem, & depulsionem, ita virtus semper indicat conseruationem, & sui retentionem. locus vero affectus inter hæc duo medius, vtrumque indicat, ratione morbi ablationem, ratione vero sui vt conseruetur. virtus autē in duobus consistit, in spiritibus, & membris solidis: addamus & humores, quæ Hippocrates appellare solet solida, impetentia, & fluentia. vnde spiritus, si pauci erunt, indicabunt se esse multipli-

candos

candos: si ratione humorum virtus erit affecta, aut erit ratione sanguinis, aut ratione aliorum humorum a sanguine: si ratione sanguinis, aut quia diminuti, aut quia aucti, vt in plethora. si primo, erunt augendi: si secundo, diminuendi phlebotomia copiosa: si ratione aliorum humorum, medicamento euacuandi. Sin autem hoc erit ratione solidorum, vel erit propter nimiam soliditatem, & astrictionem, ita vt spiritus collidantur, tuncque erit aperiendum: si propter nimiam laxitatem, erit stringendum. Igitur conceptis prius indicationibus, quæ ab his tribus desumuntur, accedemus postea ad intemperiem existentem in capite, a qua proueniat dolor: & si erit sine materia indicabit alterationem solam: sin autem erit cum materia, indicabit alterationem & euacuationem simul. vtrum autem phlebotomia, vel medicamine sit euacuanda, indicabit id diuersitas ipsius materię: etenim si pendebit a sanguine, phlebotomandum erit a cephalica eiusdem lateris, vbi est dolor. facta euacuatione, fidenter poterimus accedere ad repercutientia materiam fluentem ad caput, conseruantem & augentem dolorem, neque enim repercussiua recte & conuenienter apponuntur, nisi prius præcesserit euacuatio. quoniam stante multitudine, si ante euacuationem inciperemus a repercutietibus, maior esset uis, atque impetus multitudinis superius ascendentis, quam vis medicamenti repercussiui: vnde periculum esset propter prohibitionem euentationis, ne fieret sphacellus. repercussio autem cum fiat, vt fiat repulsio vaporum, seu materiæ ascendentis ad caput, causantis malam temperantiam, & solutionem continui: repercutientia autem frigida sint & crassa, consulendus erit locus affectus: qui cũ sit caput, caput autẽ habeat cutim crassam, craneum crassum, ambas meninges, vt difficilis sit transitus, eorum quæ frigida sunt & crassa, ad ipsum cerebrum, nisi quid sit quod penetret, ob id indicabitur, suscipienda quidem esse frigida, sed in subtili substantia fundata, cuiusmodi sunt acida, cũ autem quæ subtilia sunt pungant & mordicent, consequenter dolorem augeant, ob id indicabitur, acidis esse commiscenda ea, quę crassioris sunt substantię, vt crassities obtundat subtilitatem & acrimoniam: hoc postea, vel illud augentes, secundum indigentiam maioris & minoris penetrationis. atque hoc est illud, cur Galen. in libris de comp. med. per genera, emplastrum frigidum ex cicere confectum neruis adhibeat, tametsi mordeat, et hoc, quòd cum haberet spatium penetrandi magnum, illius frigiditas in itinere remittatur, Igitur in dolore capitis optimum repercussiuum erit aqua rosacea, oleo rosaceo & aceto admixta. neque enim timenda est stipticitas olei rosacei, quoniam vt ait Gal. 3. de simpl. med. cap. 9. eius stipticitas non solum non impedit penetrationem, quinimmo eam adiuuat, & est veluti vehiculum: & dat exemplum: si corium oleo rosaceo illinatur, magis intrinsecus humectabitur, quam ab alio oleo. & hoc, quod rosaceum modica illa stip ticitate vtatur tanquam manu exprimente. oleum igitur rosaceum optimum erit tum ratione penetrationis, tum etiam quia sedat dolorem. ob id in inflammationibus membrorum capitis, timentes inflammationem chirurgi, semper infundunt oleum rosatum. Ponitur autem aqua rosata, quòd sit subtilior oleo rosato, et magis humectet. apponitur autem acetum propter penetrationem, quæ si super niuem erunt refrigerata, adhuc erunt meliora: & hoc, quod tunc non solum potentia, sed actu quoque frigida sint. etenim quæ actu frigida

sunt,

sunt calorem præter naturam magis eueniant. quod non ita efficere potest id, quod potentia frigidum est: cum prius, quam refrigeret, ad actum habeat deduci ab ipso calore. atque hoc est illud, cur Gal. 2. de comp. med. per loca, omnia remediorum genera in niue refrigerata conficiat. Non ignorandum tamen est, in vsu horum repercutientium, si dolor non cessabit, in illis non esse perseuerandum: & hoc, quòd vt ait Gal. 13. meth. vtentes frigidis, & in illis perseuerantes, ad talem constipationem possemus deuenire, vt calor naturalis extingueretur. Vnde corpore mundificato, tuto poterimus procedere cum ijs, quæ habent vim subtiliandi, & maturandi sine vi calfactiua; vt accipientes semina vel radices, aut folia ibisci, aut althęæ, vt ait Galen. cap. de ibisco, quia maturant, resoluunt, & dissoluunt sine attractione, in hunc modum, extrahentes muccilaginem ab ipsis seminibus althææ; accipiendo seminum althææ vnc. ij. agitentur quousque viscositas extrahatur. quoniam autem medicamentum ex se est crassum, ideo addendum erit acetum, vt possit deducere medicamentum, quod alioquin ex se est viscosum. euacuato sanguine, applicitis repellentibus, victus ratio erit instituenda. cumque ex dictis adsit dominium sanguinis, indicabitur abstinendum esse a carnibus & vino, vt recte etiam ait Rasis: & hoc, quod plurimum in se habeant alimenti. Quoniam vero peccat humor sanguineus calidus, & humidus, indicabit victus rationem frigidam, & siccam, quorum vtrunque cum lentes habeant, ob id pro cibo maxime conuenient. etenim dum parum nutriunt, consulunt alimento, quod intus gerunt, dum verò frigidum, & siccum alimentum prębent, qualitatibus morbi obuiant, poterit addi acetum, quod habet vim extenuandi, et exsiccandi. etsi lentes decoquentur in aqua cum herbis frigidis, cuiusmodi sunt lactuca, endiuia, & huiusmodi, adhuc magis refrigerabunt. Euacuato sanguine, applicitis repellentibus, ordinata victus ratione: transeundum erit ad medicationem, quæ quidem leuibus medicamentis erit agenda: & hoc, quòd in ægritudinibus a calida materia pendentibus, a fortibus medicamentis sit cauendum, quòd magis calfaciant & exacerbent. atque hoc est illud, cur Gal. 2. reg. acut. admoneat euitandum esse elleborum, & peplium in pleuriticis, quæ sunt medicamenta calida: tametsi Hippocrates iubeat illa exhiberi debere: & hoc, ne illis agitentur humores, qui possent præcipitari ad aliquem locum nobilem. sed purgandum erit benedictis medicamentis in hunc modum: Ex mirobalanorum citrinorum vnc. iiij. habent enim vim mundificandi sanguinem a cholera, & reddendi ipsum magis benignum, qui grosso modo conterantur, & infundantur in aqua endiuiæ per noctem, prunorum numero x. intelligo autem pruna hispana, non autem damascena, quæ sunt acerba, & constringunt; quare hispana, aut alterius generis dulcia erunt eligenda, quoniam ratione dulcedinis sequitur laxatio, tamarindorum drac. vi. decoquantur, & addantur vnc. ij. sacchari albissimi. Sed hactenus dictum sit de curatione intemperiei cerebri causantis dolorem, & associatæ cum materia sanguinea. Sequitur vt aggrediamur curationem intemperiei cerebri, pendentis a materia biliosa. in qua quidem non erit incipiendum a phlebotomia, sicuti diximus fieri debere vbi adest materia sanguinea: sed incipiendum erit a solutione ventris cum mitibus, & lenibus, cuiusmodi sunt mirobalani, tamarindi, pruna, cassia, manna, & huiusmodi: & hoc, quod in maximis doloribus, & febribus non

conueniant fortia medicamenta, & scammoneata. Facta ventris solutione si dominium bilis non multum distabit a natura sanguinis, mittendus erit sanguis, sed parce, in ea quantitate quæ videbitur prudenti medico. quòd si dominium bilis tale erit, ut plurimum distet a natura sanguinis, nullo modo mittendus erit sanguis. victus autem ratio eadem ferme conueniet, quam diximus conuenire in intemperie a materia sanguinea, de herbis illis frigidioribus nemini dubium. lentes etiam conuenient, quoniam cum bilis sit tenuis, & erodens indiget alimento obtundente, habente substantiam emplasticam, quę humorem crassefacit, & degenerare facit. acetum mire conueniet, quoniam vt ait Hippoc. 3. acut. 16. acetum ideo conuenit picrocolis, quia facit degenerare bilem in pituitam. nam tametsi in frigiditate vix primum gradum pertranseat, refrigerat tamen magis quàm ea, quæ frigida sunt in tertio. Et ratio sumitur a Galeno 11. simpl. cap. de castoreo. Nam castoreum, etsi non sit virtutis ita calidæ, & exsiccantis, sicuti sunt alia multa, longe tamen magis exsiccat, & calfacit ijs quæ ipso calidiora sunt & sicciora: & hoc ratione tenuitatis substantiæ suæ, quæ penetrat ad profundum. quod non faciunt alia crassiora, licet calidiora sint. Eadem ratione acetum dicitur esse frigidum, quòd sui tenuitate possit penetrare ad infrigidanda loca, ad quæ alia peruenire non possunt: vt hac ratione Galen. 4. simpl. med. 11. dicere potuerit, si accipiatur mel & acetum simul in pari portione, quòd in hoc composito longe magis refrigerabit acetum, quàm calfaciat mel, cum tamen totum oppositum facere deberet: & hoc, quòd mel calidum sit in secundo, acetum vero frigidum in primo. quod alia ratione non contingit, nisi quia mel est crassæ substantiæ, acetum vero tenuissimæ, ratione cuius subtilitatis potest ad ea loca peruenire, ad quæ nunquam mel peruenire posset. Postea descendendum erit ad localia, naribus inijciendo frigida, & humida, vt oleum violatum, quod frigidum est, & humidum circa secundum. Notandum autem, quòd vt ait Galenus secundo, & tertio de simpl. med. oleum est materia omnium liquidorum, sicuti lithargirium durorum. Vnde quidquid coquitur in oleo, ab eo nullam sumit qualitatem, sed a simplici accipit denominationem. poterit igitur in eo decoqui cucurbita frigida, & humida in secundo, vel nenufar, & fieri oleum nenufarinum: & horum quodlibet super niuem infrigidatum capiti poterit apponi. quæ tamen in auribus, aut alio sensus instrumento absque offensione non ponerentur ita in niue refrigerata: & hoc, quia non solum offenderentur ratione qua sensus instrumenta, cum operationes omnes a frigiditate maxime lædantur, sed etiam quia neruosa. qua ratione Galenus 2. de comp. med. per loca, ad aurium inflammationem docet apponere infusiones tepidas in auribus, & 6. & 7. therap. Capiti tamen olea illa in niue refrigerata apponi possunt: & hoc, quòd frigiditas habeat percurrere per partes crassas, vt per os cranei, antequam perueniat ad substantiam cerebri. Præter hæc conuenient etiam odoramenta ad sedandum dolorem, præter infusionem in naribus, & auribus factam, veluti caphura, aqua rosata, & huiusmodi: veluti conficiendo pomum ex puluere nenufaris, violarum, rosarum, florum salicum, addendo caphuram, inuoluendo hæc omnia in syndone, & sæpe irrorando aqua rosacea, vel violarum, vel vtraque simul, Quòd si dolor non cessabit, sed inualescet maxime,

me, tunc audet Rasis vti stupefacientibus, opij scilicet, & caphuræ granis duobus hordei. quod tamen opium Gal. 2. de comp. med. per loca, contra Apollonium, non esse exhibendum præcepit, nisi in doloribus, in quibus vel mortem, vel syncopim expectamus. At cum nunquam dolor capitis ad tantam magnitudinem peruenire possit, vt valeat ęgrum interficere, vel in syncopim hominem trahere, nunquam etiam erit administrandum. ob id Galenus non accedit ad hęc mortificantia, nisi cum timet mortem: sed contentus est theriaca noua, diaspermaton. qua ratione 12. meth. nunquam inquit esse occurrendum ijs stupefacientibus, nisi cum adsunt symptomata, quæ habentia rationem causæ ducant ad interitum. quem secutus Auicenna dixit: Cum prouocaturus es somnum, non transeas papauer album. Notandum etiam vnum aliud, quòd Rasis audet exhibere opium cum re frigida commixtum, vt cum caphura, quod tamen nunquam facit Galenus. sed vt habetur ex secundo de comp. med. per loca, calida medicamenta apponit, vt lac muliebre. ob id in inflammationibus aurium accipit opium correctum, & duplum castorei. quare vbi eo opus erit vti, eo vtemur admixto, vel cum croco, vel cum castoreo. Sequitur curatio intemperiei cerebri, quæ sit associata cum materia pituitosa, & melancholica, a qua proueniat capitis dolor. Notanter autem materiam pituitosam, & melancholicam simul posuimus, vt & Rasis: & hoc, quòd siquis abundet atra bile, pituita etiam abundare soleat, 2. de temperamentis, quòd vtræque sint materiæ frigidæ. qua ratione etiam antiqui in omni medicamento atram bilem euacuante magnam portionem ponunt eorum, quæ pituitam purgant; cuiusmodi sunt hyera Archigenis, Galeni, Ruffi, Logodij, in quibus sunt colocinthis, agaricus, & genera titimalorum. Igitur in huiusmodi intemperie cum materia frigida, materia cum phlebotomia euacuari non possit, medicamine erit purganda, ante tamen erit præparanda, & coquenda oximellite, vel simplici, vel composito, vel scyllino, secundum fortitudinem subiecti, & materię crassitiem: cum decocto betonicæ, maioranæ, saluiæ, cimini, vel anisi ad incidendum. Concocta materia euacuanda erit pilulis cochijs. post corporis euacuationem, nempe quòd nunquam sint applicanda localia ante euacuationem, localibus erit vtendum, infusionibus capiti applicitis, & in naribus ex oleo sambacino, & oleo de been, quod est glans vnguentaria apud græcos, vel fiet pomum odoratissimum ex xiloaloe, ambra, & musco. præbentur autem odores, quoniam odor est vapor tenuissimus ascendens ad caput, habens exsiccandi vim superfluitates, & sui vapore penetrans vbi non penetrat oleum. poterit etiam insuflari muscus in naribus, pręsertim in ijs in quibus est maxima frigiditas, et obstructio cerebri. Quòd si dolor multum infestabit, deueniendum erit ad extrema remedia, ad euphorbium, ad castoreum. in euphorbio enim est vis calida in quarto, cum ardore: castoreum vero & ipsum est maxime calfactiuum ratione tenuitatis substantię. Quantitas autem sumi poterit a Gal. 1. de comp. med. per loca, cap. de alopecia, vbi ait quòd singulę vnciæ euphorbij adsit libra vna olei. hoc igitur modo confici poterit: Ex olei sambacini vnc. 5. euphorbij, castorei ana gr. x. misce, & infundantur in aures. Sed hæc de curatione intemperiei capitis associatæ cum suis causis, et symptomate hoc, quod dolor appellatur. Sequitur vt agamus de curatione obstru

ctionis ductuum cerebri, a qua prouenit amissio sensus, & motus, quod symptoma apoplexia appellatur. quæ quidem recte fiet, si ab arte curandi ad curationem obstructionis ductuum descendamus. Cum igitur symptoma hoc, amissio scilicet sensus & motus remoueri non possit nisi causa & morbus depellatur: cumque morbus sit obstructio existens in ductibus cerebri, indicabitur ab existentia huius morbi, cum sit in compositione, aperiendum esse. Amplius, considerandum erit, vtrum obstructio sit facta, an vero adhuc fiat, quoniam facta simplicem præbebit indicationem aperiendi. sin autem adhuc fiet, complicitam, nempe aperiendi eam quæ facta est, et prohibendi futuram, auertentes causam facturam obstructionem. Accidentia huius morbi adeo sæua sunt, vt sæuiora excogitari non possint, quibuscum si associata erit virtutis debilitas, indicabitur nihil esse tentandum. Mores huius morbi cognoscentur ex dictis symptomatis, et ex causis; quoniam si a sanguine, benignior erit: si a pituita, minus: si a melancholia, desperata erit, quòd humor sit rebellis, nec cito euacuari possit, prout indiget sæuum symptoma. Tempora in hoc affectu non erunt consideranda, licet adsit humor crudus, quia ægritudo non dat inducias vt concoquamus, sed extremo morbo extrema erunt adhibenda remedia. Motus autem huius morbi cum sit præceps, cum difficultate anhelitus, indicabit non dari inducias, & statim esse agendum. Dein erunt considerandæ causæ ipsæ morbi, seu obstructionis: & primo procatarcticę: vnde aeris erit habenda maxima ratio, quare obstructione pendente a multitudine sanguinis suffocantis, aer frigidior, euentabilis, eligendus erit; si a pituita, aer calidior. dein ab intrinseca erit accedendum, primumque ad antecedentem quę si fuerit sanguis, indicabitur euacuandum esse per sanguinis missionem diuertendo. ratione vero qua non dat inducias, indicabitur diuersionem non esse fiendam ad partes admodum longinquas, vt a saphenis: & hoc, quod vt ait Gal. 2. reg. acut. remedium vel esset tardum, vel nullum. ob id altera cephalica, vel vtraque erit eligenda, & post duas, aut quatuor horas scindendæ erunt apoplecticæ post aures: etsi necessitas vrgebit, incipiendum erit ab apoplecticis, indicatione sumpta a motu præcipiti, vt fiat prompta deriuatio, & auersio. Sin autem causa erit pituita, indicabit euacuationem per medicamentum. Quoniam vero non possumus exhibere medicinas, veluti sunt pilulæ, cum non adsit in hoc morbo tempus illas exhibendi, quare indicabitur euacuationem clysteribus acutissimis esse fiendam, indicatione tamen sumpta a corpore affecto, & temperatura. quoniam in puero, & etiam in muliere non erit faciendum ex colocinthide, & elleboro albo, & centaurea ponenda erit in minori quantitate. Frictionibus etiam vti solent, quæ in hoc morbo sunt leue remedium; vt deficiente instrumento phlebotomiæ, raro habeamus instrumenta quæ valeant ad huiusmodi morbum. frictiones autem lenes esse debent, vt aperiantur pori, & materia exhalare possit, cum pannis calidis, & manibus fricantium tali medicamento inunctis: Ex olei amygdalarum amararum vnc. vna, euphorbij drac. i. castorei drac. ij. simul commixtis. ratione enim olei, & castorei euacuamus poros: ratione euphorbij adurimus, dolor infertur, & sensus excitatur, bonum etiam erit oleum laurinum, de euphorbio, præcipue oleum de tartaro. Amplius, ligaturis vtendum erit dolorosis, quæ trahant deorsum, in brachijs su-

pra

pra cubitum, & coxis supra genu factis, cum frictionibus salis educentes. Dein accedendum erit ad eam causam morbi coniunctam, vtētes localibus. Non ignorandum tamen est, localibus non esse vtendum, nisi prius diuerteris à superioribus ad inferiora, et nisi prius euacuaris materiam coniunctam. vnde male operantur, qui incipiunt capiti apponere patellam ignitam, cum plus materię attrahant. Amplius vtendum erit ijs, quę faciunt euentationem. Si fuerit suffocatio spirituum à pituita, calidis digerentibus vtendum per poros, vel attenuantibus, vt descendat per nares, per os, vtque tandem fiat paralisis: & hoc, vt amittamus potius partem, quàm corpus vniuersum. vel euacuando causam coniunctam simplici deriuatione, vt apponendo sanguisugas post aures, vel secando venas aut nasi, aut frontis deriuando. Quòd si huiusmodi dum fiunt diuersiones, continget raptus ad caput, supra caput ponendum erit oleum rosatum cum aceto. factis his omnibus, quoniam non erit amplius intentio repercutiendi, remouendum erit oxirrhodinum, & ventosas apponemus cum scarificatione, abraso prius capite, fouentes caput decocto anethi, camomillæ, liliorum alborum, vt materia per halitum exhalet absque attractione. Item circa nares sternutatoria vtroque elleboro, succo ciclaminis cum melle in naribus instillato, succo elaterij, insufflantes penna piper. Quòd si materia transeat ad paralisim, tunc ad partem affectam conabimur trahere, & materia trahetur ad locum, vt æger euadat paraliticus. Hactenus dictum sit de curatione obstructionis existentis in ductibus cerebri, à qua proueniat apoplexia, & cuius actuali paroxismo affligatur patiens. Sequitur vt agamus de curatione huiusce morbi, cum iam sublatus est paroxismus, etenim etsi remoto paroxismo coniuncta causa sit remota, cum tamen causa antecedens non sit remota, quæ totum corpus obsidet, sequitur circa causam antecedentem esse insistendum. Et quoniam locus affectus, cerebrum scilicet, propter paroxismum tam sæuum euasit imbecillum, tum propter spirituum resolutionem, tum propter refrigerationem, sequitur locum quoque affectum curandum esse. Quoniam vero remoto apoplexiæ paroxismo, non propter hoc remouentur omnia symptomata, sed aliquando post ipsam relinquitur paralisis, stupor sensuum, priuatio vocis & sermonis: sequitur & huiusmodi symptomata esse remouenda. Quo igitur ad causam antecedentem cum sit materia, indicatur eius euacuatio: euacuari autem cum non possit, nisi prius præparetur: modus præparandi sumendus erit à qualitatibus ipsius materiæ. Cum igitur sit viscida & crassa, indicabit abstersionem & incisionem. huiusmodi autem præparatio fieri poterit duplici instrumento: tum victus ratione in sex rebus non naturalibus, tum ijs quæ habent rationem medicamenti. Quo igitur ad victus rationem, cum intentio sit incidere & attenuare, eligendus erit aer calidus, vel arte erit parandus rebus calidis, siccis, odoratis, quæ tamen non repleant caput. poterunt igitur cum aceto extingui. vnde gariophyllum conueniet, nux muscata, nigella in olla puluerizata, vbi sit acetum cum aqua rosacea, quę bulliant in cubiculo. ita enim aerem calfacient, & exsiccabunt. Quo ad somnum & vigilias, incliner potius ad vigilias, & somnum præcipue meridianum, tanquam caput replentem, aufugiat. Quo ad animi accidentia, irascatur, vt accendantur spiritus, & calor innatus. Quo ad motum & quietem, bonum esset exercitium, si posset exerceri. ob id

iussit

iussit Paulus, vt super currum portetur: quod tamen tutum non est: sed loco exercitij melius erit vt frictionibus longis calidis vtatur manibus, ante præparatis cum oleo calido & sicco. Quo ad cibum & potum, tenuis sit & attenuans, id est subtilians, vt materiæ concoqui possint. vnde alterandum erit alimentum calidis & siccis, & acribus, quæ humores attenuent, veluti carne pullorum, hædina, auium montanarum paruarum habentium paucam superfluitatem, in iusculis decoquentes anethum, gariofilos, anisum, macim, ciminum, atque ea quæ sunt amara, vt incidant, vrinam prouocent, & materiam concoquant. quæ regula communis est ad omnes ægritudines frigidas à pituita pendentes. vinum aufugiat, quoniam tametsi calfaciat, & spiritus recreet, & vtroque indigeamus, calfactione scilicet cerebri refrigerati, & spirituum recreatione: quoniam tamen cum est in ventriculo euaporat ad caput, ideo ab eo cauendum erit, quemadmodum etiam in syncope alicuius habentis ventriculum imbecillum, cum plurimo indigeant alimento, ratione cuius nil esset melius carne porcina: ratione tamen imbecillitatis ventriculi non potentis concoquere, ab ea abstinemus: sed loco vini exhibendum erit oximel simplex, vel oxisaccharum simplex, in quo sit decoctum permixtum vel cimini, vel anisorum, vel fœniculi, vel cinnamomi, vel macis, vel nucis muscatæ secundum varium gustum. Sed hæc de victus ratione in sex rebus non naturalibus pręparante, & concoquente. sequuntur ea quę concoquunt, attenuant, & abstergunt in ratione medicamenti: & sunt omnia genera syruporum, quorum electio indicabitur ab ipsius materię modis, quæ cum sit admodum crassa & viscida, indicabit sumendos esse syrupos multum abstergentes, & incidentes, veluti oximel scylliticum, quod ratione amaritudinis ipsius scyllę abstergit, ratione vero acrium, vt aceti, incidit. Sin autem materia non erit ita crassa & viscida, syrupos etiam eligemus minus incidentes, & abstergentes, vt oximel simplex, syrupum de stæchade, de betonica, de hyssopo, pro varietate varij modi ipsius materiæ varium etiam eligentes præparandi genus, respiciendo semper pro eligendis syrupis præparantibus locum affectum. quoniam etiam materia maximis abstergentibus & incidentibus indigeret. vbi tamen erunt contrariæ indicationes, vt puer vel mulier, vel stomachus debilis, non dabimus hęc vehementer præparantia, quoniam facerent mordicationem. ob id Gal. 2. meth. oximellitis acrimoniam mellę rosato corrigit, vt frangat nimiam abstersionem, & acutiem quam timebat. Correctio autem maxime attenuantium fienda erit cum re crassefaciente. & quoniam incidentia omnia acria sunt, cum emplasticis eorum acrimoniam moderabimur: veluti ex oximellitis scyllitici, syrupi de betonica, vel de stæchade, mellis rosati colati an. vnc. 5. decocti anisi, vel fœniculi, vel cinnamomi, vel omnium simul, vnc. iiij. misce, & detur in aurora, ad incidendum et abstergendū, tot syrupos exhibētes, quoad in vrina appareat concoctio. Notanter autem addidi horum decoctum, non autem aquas: & hoc, quòd aquæ omnes distillatæ frigidæ sint, etiamsi à calidissimo aliquo simplici distillentur, prętertim ab herbis, etiamsi fuerint fœniculi, maioranæ, calamenthi, absinthij. In materia vero calida aquas non timerem, veluti endiuiæ, violarum &c. Præparata materia, euacuanda erit pilulis cochijs, vel fœtidis, vel cum hermodactilis, confectione amech, vel hyera

colocinthidis,

colocinthidis. Et vbi eris in loco, in quo non adsint hæc composita, opus erit habere artem componendi medicamentum. Hactenus de curatione, seu purgatione, & præparatione materiæ antecedentis. Sequitur vt aggrediamur loci affecti curationem. Cerebrum enim post paroxismum ita permanet attonitum, licet actu non sit in paroxismo, vt nonnulli attoniti & stupidi fiant, nonnulli vocem amittant. Hæc autem cum duabus præcipue de causis eueniant, tum quòd facta sit maxima spirituum resolutio, ratione quorum fiunt animales operationes, tum etiam maxima cerebri refrigeratio: sequitur igitur, cum omnis indicatio fiat per oppositum, ratione resolutionis spirituum spiritus nouos esse gignendos: ratione vero cerebri refrigerati cerebrum esse calfaciendum. spirituum autem generatio cum fiat, vt ait Gal. 6. & 7. de paci. & libro de vtilitate respirationis ex aeris consolatione: & hoc, quòd spiritus cerebri ex illa aeris attractione nutriantur, cumque apoplexia ex multitudine pituitæ pendeat: sequitur igitur aerem declinare debere ad caliditatem, & siccitatem, vt cerebrum etiam refrigeratum calfiat. Amplius cum odor ita se habeat ad cor, sicuti sapor ad nutrimentum, & sicuti sapor amarus gustui est ingratissimus, quòd scilicet maxime contrarius sit sapori dulci, quo maxime nutritur homo: ita odor gratus indicat talem rem esse spiritibus familiarem, à quibus recreantur, sicuti à fœtore terrentur. Quoniam vero spiritus animales non tantum gignuntur propter aeris attractionem, sed etiam ex sanguine calidiori tenuiori nutriuntur: ideo indicabitur quòd præter aerem cibaria quoque sint tenuis substantiæ, vt conuerti possint in bonum, calidum, & subtilem sanguinem. Et hæc quo ad indicationem, quam præbet spirituum resolutio. Cerebri vero refrigeratio calidis depelli poterit vel exterius applicitis: non quidem actualibus illis, quibus vtitur Rasis cum adest paroxismus, sicuti patella ignita, sed rebus potentia calidis, vt sinapismis, & dropacismis factis ex rebus in tertio calidis, quę attrahant ad extra: veluti sagapeno, pipere, pirethro, quæ calfaciunt, sed vesicas non faciunt, neque escaras. pix etiam derasis capitis pilis illita rubificat, & mire calfacit. sinapismi vero (vesicatoria appellantur, quòd vesicas inducant) fiunt ex rebus in quarto calidis, cuiusmodi sunt sinapi, nasturtium, cantharides, thapsia, euphorbium. Aduertendum autem erit, ijs non esse vtendum, neque aliquid capiti applicandum esse, nisi prius euacuata causa antecedente. Per interius vero calfacientia, & exsiccantia, adhibenda, sicut acores conditi. Et quia non inueniuntur, condiendus erit calamus aromaticus, nux muscata condita, gariofili, zedoaria. composita quinetiam, vt diacalamenthum, diaspoliticum, diaciminum, diatrionpipereon, de quibus 5. de tuen. sanit. Amplius theriaca, mithridatum, quod maxime facit ad calfaciendum, & spiritus roborandos, cum modico sacchari rosacei drac. ij. Amplius celebratum illud apud arabes, & græcos remedium, quod confectio anacardina dicitur. Sequitur curatio symptomatum, quę remanent post apoplexiam, vt est amissio vocis, & paralisis. quę quidem curabuntur eadem cura qua diximus curari refrigerationem, confectione anacardina, sinapismis, gargarismis. Quo ad vocis amissionem, cum vocis harmonia duplici de causa possit amitti, vel propter deperditionem imaginationis & memoriæ: et hoc, quod non possit formari vox, nisi prius fiat imaginatio: quæ quidem erit curanda

randa curatione amissæ memoriæ, & discursus: vel propter impedimentum in organo vocis, vt quia musculi linguæ sint resoluti, & laringis, & nerui reuersiui humoribus sint repleti: & hæc erit curanda curatione paralisis: sed sumendo indicationem à loco affecto, curanda erit per gargarismata, masticatoria ex rebus calidissimis facta, qualia fuut sinapi, nasturtium, piper lōgum, nigella, gingiber, calamenthum, radix thapsiæ. ratione vero qua opus est vt diutius in ore permaneant, vt pluries possit masticari, indicabitur esse masticatorium fiendum cum cera. Quoniam vero mastix plurimum valet ad saliuam prouocandam (vt forte masticatoria à mastice sint dicta) ob id mastix etiam ponetur in hunc modum: Ex staphisagriæ, pirethri, gingiberis ana scru. ij. masticis drac. i. ceræ vnc. 5. fiant pastilli parui, qui mandantur, nam ratione masticis saliuam maxime prouocabunt, ratione ceræ pertinaciter adhærebunt, & non resoluentur, ratione vero aliorum pituita maxime educetur. Sed hæc de curatione obstructionis ductuum cerebri. Sequitur vt agamus de cerebri inflammatione illa, quæ phrenitis dicitur. In cuius curatione eodem modo, supposita methodo indicationum vnde sumatur, vt ab affectu, loco affecto, & circunstantijs, incipiendū à morbo est, cuius prius distincta cognitio cum sit habenda, cumque phrenitis sit inflammatio, seu tumor præter naturam causatus à defluxu materiæ calidę ad locum cerebri, distinguenda erit hæc materia calida, vtrum sit ihcor sanguinis, vel bilis, vel pituita salsa: et quodcūque horum sit, vtrum peccet quantitate, vel qualitate. Nā si quantitate peccabit, indicabit quòd debet euacuari: si qualitate, vt si caliditate, & siccitate, quòd debet alterari, refrigerari, & humectari. Demum distinguendus erit iste defluxus, vtrum iam fluxerit, vel partim fluxerit, partim fluat: & vtrum defluat à toto corpore, vel à parte ad partem, vel à capite tantum. quoniam si a toto, indicabitur totum esse euacuandum: si à parte, vt euacuemus illam partem, & trahamus versus partem mandântem: vt si ex pleuritide fiat phrenesis, trahendum erit ad locum, qui prius erat affectus, ad partes thoracis, cum scarificationibus, rubificantibus, sinapismis, frictionibus, diuertendo humorem ascendentem ad caput: & hoc indicatione sumpta a loco mandante. Si vero fuerit in capite tantum, aduertenda erit pars affecta. & supposito quòd exterius sit causa, vt ambulatio in sole, a qua caput calfiat, ex qua calfactione materia trahatur per venas, demum ad membranas, tunc caput euacuandum erit, circa verticem capitis apponendo ventosas, vt a centro ad circunferentiam educatur materia: & in spatulis, dummodo in toto non sit plenitudo, quia tunc materia traheretur ad caput. Sin autem deueniet inflammatio per fluxum materiæ per venas, cum humor sit permixtus sanguini, euacuandum erit per sanguinis missionem, eam copiosam & non copiosam facientes, secundum quòd magis vel minus humores distabunt a natura sanguinis: vt in ichore sanguinis, copiose; in bile mixta cum sanguine, minus, in pituita salsa mixta cum sanguine, adhuc minus. Et hæ erunt indicationes a materia fluente. Indicationes autem a materia fluxa duplices erunt, secundum quòd materia dupliciter potest esse fluxa. nam uel erit fluxa hoc modo, ita quod adhuc existit in venis circumiacentibus & paruis, vel in cauitatibus loci affecti, vt repleat locum, et faciat tumorem; vel ita erit fluxa vt iam fecerit abscessum, si erit fluxa primo modo, non poterimus euacuare a loco

affecto,

affecto,quia locum affectum irritaremus,plus attraheremus ad locum,& ægritudinem augeremus,vnde hic non conuenient scarificantia,& resoluentia, nec diuersiones a longinquo,quia conueniunt materię fluenti. quare in materia hoc modo fluxa tantum deriuabimus procedentes cum repercutientibus. Sin autem materia ita fluxa sit,vt fecerit abscessum, tunc non amplius conueniet deriuatio,quia materiam putridam circa venas traheremus, quæ tendit ad saniem, sed conueniet vel scarificatio, vel resolutio cum calidis. Decursis indicationibus a morbo,& a causis morbi, deueniendum erit ad indicationes quæ sumuntur a temporibus morbi,quæ quatuor sunt;principium,augmentum,status,& declinatio. Ex quibus quatuor temporibus,principium est incommodius reliquis. quoniam cum morbus sit præter naturam, indicat ilico & in principio esse occurrendum. Secundario est declinatio,melius tamen est in principio,ne producatur morbus. Augmentum est tertium, minus tamen commodum, maxime versus statum. His visis consideranda erit etiam pro recta cognitione morbi,malitia ipsius morbi,vtrum lethalis sit,vel non. quoniam licet omnis phrenitis sit lethalis, aliqua tamen est quæ habet spatium, quæque est minus lethalis. quæ quidem indicatio facit medicos cautos, vt videntes morbum lethalem, non exhibeant medicinas, ne calumnientur remedia, vt monet Galenus 11. metho. Amplius pro recta cognitione naturæ morbi, considerandum erit vtrum sit per essentiam, aut per consensum: & vtrum sit morbus verus, an non verus. quoniam videmus aliam esse phrenitim veram, quæ est inflammatio membranarum cerebri ab hure acri tenui, seu sit ichor, seu bilis,seu pituita salsa, non vera; aut ratione loci,vt quia non sit in membrana,in qua fit exquisita phrenitis, sed in substantia cerebri, aut ratione materiæ, veluti cum humor non erit tenuis, sed crassus, qua ratione etiam non habent veras vigilias, sed inclinantur etiam ad somnum: & hoc, quòd media existat inter phrenitidem,& lethargum ratione humoris pituitosi. Habita cognitione indicationum quæ sumuntur a natura morbi, a morbo scilicet, causis, temporibus, & eius natura: perpendendus erit locus affectus, vtrum membrum sit carneæ substantiæ, an neruosæ, an laxæ, an duræ, quas operationes habeat, an vitę necessarias, an vtiles, an ad superfluitates excrementorum excernendas, an nobile, an habeat communicantiam cum nobilibus, cuius sensibilitatis, an sit in profundo, vel emineat, an habeat vias, an possit recipere sanitatem. Vnde cum ipsa phrenitis sit in membranis cerebri: cum sciamus membranam esse valde sensibilem, elicimus medicamentum non debere esse mordax: quia cum sit valde sensibilis, si dolor augeretur, periculum esset ne homo periret. ratione vero qua scimus membranam esse in profundo, & quod intermedia dura sunt, & membrana quoque solida est, elicimus medicamentum locale debere esse subtilissimæ substantiæ. ratione vero, qua scimus quòd ex affectu membranæ simul quoque substantia cerebri afficitur, in qua fiunt operationes tam nobiles, elicimus cauendum esse a multum infrigidantibus, & spiritus corroboramus,quibus plurimis indigemus pro tot operibus obeundis. ob id odorata miscemus,sicuti fecit Rasis,qui in locali pro phrenitide hordeum miscuit propter familiaritatem quam habet cum natura, cum sit alimentum, spirituum confortatiuum: de ductibus, per quos cerebrum potest

euacuari,cum multi sint commodiores eligemus. His perpensis quo ad morbum, & locum affectum, accedendum erit ad virtutem, a qua quandoque nullam indicationem sumemus, quandoque totam, ita quod ipsi penitus est attendendum alijs neglectis: quandoque vero medio modo, altero oculo ad virtutem, altero ad morbum respicientes. Virtus igitur si erit valida, negligemus eam, & ambos oculos vertemus ad morbum, vt illum tollamus. sin autem debilis erit, ambos oculos vertemus ad virtutem, non respicientes morbum, cum natura sit operatrix, medicus vero solum minister, vt Gal. 12. metho. qui in syncope ex dolore nutrit in principio accessionis, neglecto prorsus morbo. Si vero virtus medio modo se habebit, vt nec morbus ita sæuus sit, nec virtus ita debilis, tunc respiciendum erit altero oculo ad virtutem, altero ad morbum. nam morbus vel erit breuissimus, vel breuis, vel longior. si breuissimus erit, ita vt terminetur in quatuor diebus, victu tenuissimo vtemur, ita vt nihil demus, ac tantum cibi indulgendum erit, quantum morbus erit vel longior, uel breuior: ea omnia considerantes, de quibus diximus cum ageremus de arte tractandi primum instrumentum medicorum. His tribus consideratis, perpendemus etiam alia septem annexa, quę coadiuuant. Nam si morbus erit calidus, & siccus in regione calida, & sicca, sciemus quod morbus acrior erit, & sic de cæteris. Sin autem hæc omnia erunt contraria, minus, quia tunc habebunt rationem remediorum. His omnibus recte consideratis, quoniam postea contingit vt duo adsint impedimenta, quæ impediunt rectam hanc curandi operationem, viæ sane impeditæ, (vnde corpora cum quis purgare voluerit opus est fluida facere) & humores crudi, id est a bono non separati, igitur primo oportet eos concoquere, intelligendo per concoctionem separationem, & præparationem, quia concocta medicari, atque mouere &c. præparantur autem cum sunt tenues, & acres, obtundentibus; cum nimis crassi, incidentibus; cum nimis viscidi, abstergentibus. quandoque vero licebit inter initia, stante humorum cruditate, euacuare: & hoc, vbi cum humorum cruditate inter initia contingent accidentia sæua; quòd extremis morbis extrema remedia conueniant. & cum morbi inchoant, si quid videtur mouendum moue: & in acutis nonnisi in principio. Quare cum hæc contingent, comparabit medicus moram cruditati, & si videbit quòd accidentia adeo sæua sint, vt non valeat ęger sufficere donec fiat præparatio, tunc materia existente cruda, & mobili, erit euacuandum: & hæc cura coacta a modernis appellatur. Sed hactenus dictum sit de indicationibus operandi. Igitur sumpta indicatione a causa morbum faciente, cum sit bilis, seu pars subtilior sanguinis defluentis ad locum, qui imbibitur in membranis cerebri, conueniet missio sanguinis, sicuti etiam conuenit in pleuritide, cum tam phrenitis, quàm pleuritis a subtili humore proueniat, & vtraque sit in eodem membro, scilicet in membranis, differens solum ratione situum, quod altera costas succingit, altera vero cerebrum contegit. Quare vtrobique mittendus erit sanguis, sed indicatione sumpta a loco, differentes erunt. Indicat enim locus non a pede, nec a basilica, sicut fit in pleuritide, quia locus non est membrana costas tegens, sed ratione loci affecti, & membri, cephalica erit eligenda eiusdem lateris: & hoc, quòd cum phrenitis sit in principio, non sit eligenda reuulsio simplex, quę fit per maximam distantiam: quoniam talis reuulsio debetur materiæ

fluxuræ,

fluxurę, vt assuescat humor, qui fluere solebat ad caput, & epilepsiam, exempli gratia, facere, trahi ad pedes. Neque debemus vti deriuatione simplici, quę opposita est reuulsioni simplici, cum hæc proxime ad locum affectum trahat: sed cum inflammatio medio modo se habeat, habens humorem partim fluxum, partim fluentem, debet etiam remedio medio modo se habente adiuuari, qui fluxurum reuellat, & fluxum euacuet. Vnde cum nec per locum proximum possimus euacuare, ne trahamus materiam, quæ est in motu, ad locum affectum, nec per valde longinquum, reuellendo, quoniam vt ait Galenus 2. reg. acut. de pleuritide loquens, remedium vel esset nullum, vel tardum, eligenda erit vena media eiusdem lateris, vt per eam habeamus euacuationem a loco proximo simul, & reuulsionem. Quare misio sanguinis in phrenitide indicabitur a peccato sanguinis, a qua autem parte (quia scilicet a cephalica eiusdem lateris) indicabitur a loco: quantitas sanguinis, confuse tamen indicabitur a magnitudine morbi, atque a dominio sanguinis, sed certam quantitatem postmodum determinabit virtus tanquam regina. Hactenus dictum sit quomodo in curatione phrenitidis euacuandum sit per sanguinis missionem. Sequitur vt percurramus secundum instrumentum, quomodo tractanda sit ratio victus. Porro vt ait Galenus, & Hippocrates 1. reg. acut. comm. 9. Cum scopus alendi ęgros sit propter custodiam virtutis: & hoc, quòd morbus vt morbus nullum prorsus cibum expostulet, sed duntaxat vt contrarijs tollatur: si igitur contigerit, vt morbus talis sit, & virtus talis, vt videatur ex motu eius, & arte prognostica, quæ habetur ex libro de crisi, & arte prognostica, morbum per crisim terminari posse, absque aliquo alimento, vt fieri solet in morbis acutissimis, vt in angina, vtemur tenuissima diæta, & nihil profecto dabimus, si videbimus cito terminaturum morbum, & virtutem sufficere posse. sin autem cogemur alimenta exhibere, indicatione a virtute sumpta, considerandus erit etiam ipse morbus: & indicatione a morbo sumpta, talia alimenta erunt exhibenda, quæ morbo remedia sint. qua ratione ductus Hippocrates, & Rasis in phrenitide, inuenerunt dandam esse ptisanam in morbis acutis, quæ habens rationem nutrimenti, virtuti satisfacit, cum obstructiones aperiat, abstergat, & infrigidet, morbis acutis facit satis, qui calidi sunt vtplurimum, licet epilepsia, & apoplexia ratione loci duntaxat sint acuti, & tamen frigidi. quare ptisana optima est. quantitas vero ipsius sumenda erit a morbi quantitate, & consuetudine. Nam si phrenitis erit terminatura in quarta, ptisanam colatam exhibebimus. Sin autem morbus terminaturus erit in quartadecima, non colatam. Indicatione sumpta a consuetudine, siquis assuetus erit quater in die comedere, optimum erit eius cibationem partiri in quatuor vicibus. Sequitur vt percurramus tertium instrumentum pharmacandi in phrenitide. porro perpetuum erit documentum in phrenitide, & tandem in acutis omnibus ægritudinibus, a validis pharmacis esse cauendum, ita vt etiam rhabarbarum sit suspectum. qua ratione ductus Rasis, elegit decoctum fructuum, exempli gratia mirobalanorum citrinorum, & indorum ana dracmas duas, decoquantur in duabus libris aquę violarum vsque ad dimidium, & in decoctione addantur pruna numero decem dulcia, qualia sunt hispana, non autem damascena, quæ sunt austera, tamarindorum drac. ij. qui

conterantur minutæ, & iterum decoquantur omnia quousque remaneat vnc.i. decoctionis, & facta expresione, dissoluatur mannæ vnc. i. & ς. & erit medicina benedicta. Sequitur vt localia percurramus. Notandum autem erit localia in principio duntaxat competere, cum scilicet phrenitis fit, quoniam cum facta est, non amplius est repercutiendum localibus, nec vlla localia conueniunt, tametsi moderni catulos recenter dissectos apponant, & columbaceos pullos ad resoluendum, sed parum proficiunt. Quare patet tempus applicandi localia in acutis ægritudinibus. Locale autem erit hoc. Ex olei rosacei vncijs tribus, aceti vncia vna. Aduertendum erit autem aliquando conuenire maiorem portionem aceti, minorem olei: aliquando maiorem olei, minorem aceti. Si enim aderit magna caliditas circa caput, & instantia vigiliarum, maior sit olei rosacei, minor aceti, cum habeat vim exsiccandi: sed tanta quantitas adsit, quæ sufficiat ad faciendam penetrationem. sin autem inclinaret phreniticus ad somnum, maior erit aceti, quæ habeat vim exsiccandi humidum causans cataphoram. Tempus autem applicandi locale, est cum inflammatio incipit. Ratio autem, seu modus vtendi locali talis erit: Actu frigidum accipere oportet oxirhodinum, & pannos lineos infundere tenues, ne calfiat æger, & applicare circa commissuram coronalem. melius imprimet si ex alto cadat in caput, facta corona ex pasta, ne oleum decidat. Quod si dolore afficietur phreniticus, cauendum erit ab embrocatione, ne nimia perfusione augeatur dolor, & consequenter inflammatio. Sequitur vt accidentia corrigamus, quæ in phrenitide contingere solent; cuiusmodi solet esse nimia vigilia: quæ symptomata cum habeant rationem causæ, curationem expostulant, & ipsis tanquam causis primo est occurrendum, vt ait Galenus 12. therap. rationem autem causæ habebunt, vbi calfacient, & exsiccabunt, quæ omnia sunt aduersissima phrenitidi. quare tollendæ erunt vigiliæ, si phrenitidem curare voluerimus: vnde caput erit inungendum lacte admixto cum oleo violaceo: lac enim humectat cum modica caliditate, quæ tollitur ab humiditate olei. additur autem vt seruetur præceptum commune omni medicinæ exhibendæ, vt cum medicamento exhibeatur aliquid, quod naturę sit familiare, & spiritibus. Erit autem naturæ familiare, quoties habebit rationem alimenti, vt eo mediante natura postea melius deducere posit ad actum medicamentum secum coniunctum. quare hac ratione additum fuit lac, vt natura melius actuare posit medicinam, tum etiam vt sua vi emplastica vim bilis obtundat, & ex lentore suo adhæreat, & non effugiat: ponitur autem oleum violaceum, quòd humectet in secundo, & infrigidet: & hoc, vt concilietur somnus qui fit a frigido, & humido, & remoueantur vigiliæ, quæ fiunt a calido, & sicco. Hactenus percurrimus cerebri intemperiem associatam cum causis, & symptomatibus, atque eiusdem obstructionem cum suis causis, & symptomatibus. item & eius inflammationem cum suis causis, & symptomatibus adiunctam. Nunc sequitur vt exempla proponamus multiplicis generis morborum simul implicitorum, ad quos sequuntur sua symptomata; nempe malæ complexionis, & malæ compositionis simul, quæ duo genera morborum associata cum suis causis producunt hoc symptoma, quod spasmus appellatur. pro cuius curatione, mente semper opus erit habere artem illam curandi, & quatuor locos illos,

vnde indicationes omnes recte curandi sumuntur: nempe affectum, locum affectum, circunstantias, & remedium, atque ab illis vniuersalibus toties supra enarratis ad hanc particularem spasmi curationem descendendum erit. vnde cum in arte curandi dictum sit tria esse præcipue, à quibus sumuntur indicationes, morbum, locum affectum, & virtutem: & quo ad morbum, cum in eo quinque consideranda sint, eius essentia primo. Igitur spasmi essentia cum talis sit, vt sit morbus in complexione per affluxum materiæ, vel per ariditatem, et in compositione, quia spasmus chordam, vel caput musculi abbreuiat, et propter hoc actio musculi læditur, & corripitur. Ex cognitione igitur istius essentię incipit nasci cognitio curationis, & recte operandi. Nam ex quo scio quòd est morbus in complexione, cnm sit res præter naturam, indicatur quod debet remoueri: si fuerit sicca indicabitur quod per oppositum sit remouenda cum humectantibus: si fuerit ex repletione per affluxum materiæ, indicabitur quod euacuanda sit materia: quo ad malam compositionem indicabitur nobis, quod eam reducamus ad naturalem suam longitudinem. Secundum quòd in morbo considerandum esse diximus, est terminus morbi. Igitur & in spasmo considerandum erit an factus sit, an adhuc fiat, quia si adhuc fiet, indicabitur nobis quòd remoueamus iam factum, & prohibeamus futurum ne fiat. Tertium symptomata morbi, quę sane cum in spasmo & multa & magna esse soleant, vt alienatio, impedimentum anhelitus, præsertim cum in musculis colli tetani fiunt, vt cum protenditur ad musculos thoracis, sequitur suffocatio, & impedimentũ anhelitus, fiunt etiam syncopes, quæ curari debent, dein sequi solet dolor adeo intensus, vt necessariũ sit sedare dolorẽ si spasmũ sedare velimus, præsertim cum ita sæuus existit, vt habeat rationem causæ, & noui morbi, vt aliquando cogamur (ne sequatur interitus) vt tollatur symptoma, cum similibus occurrere ægritudini: quemadmodum in dolore colico aliquando contingit à pituita causato: qui cum adeo sæuus existit, vt totam curandi rationem ad se vertat, cogimur philonium, et opium exhibere, quæ tamen similia sunt causæ ipsius morbi. Quarto, motus spasmi, qui quidem cum velox, & acutus sit, cum cito terminetur vel ad salutem, vel ad mortem, indicabit nobis modum, vt cito agamus. quo ad victus rationem penes quantitatem, indicabit parum esse cibandum: quo ad quantitatem cibariorum indicatio erit à causa faciente morbum, quæ si erit pituita, cum sit crassa, indicabit vt attenuemus & abstergamus, vt mundificemus, vt cõmode euacuari posit. Quinto, consideranda erit cruditas & concoctio materiæ morbi, quoniam si materia erit concocta, & natura vincat morbũ, sciemus quod concocta oportet medicari, atque mouere non cruda: & quod si erit cruda, quod non erit quęrenda ipsius euacuatio (nisi acuties morbi, & symptomata cogãt) sed concoctio modo. At si in spasmo, qui acutus est, cum sæuis symptomatibus contingat esse cruda, quid erit agendum? cruditas enim indicabit nihil esse agendum, celeritas autem spasmi ex altera parte indicat vt statim agamus. In indicationibus his contrarijs id erit agendum, quod diximus ex Galen. 9. & 10. therap. perpendenda erit harum indicationum dignitas, & cum videamus cruditatem, & ex præcepto Hippocratis non sit euacuandum, quia concocta medicari: ex altera cum immineat periculum, & mors ægri, eligenda erit via media, non quidem totam,

neque

neque confertim euacuantes, sed partem materię concoctę euacuantes, partem vero reliquam paulatim concoquentes. Et hęc de indicationibus, quæ sumuntur a natura spasmi, quæ in quinque consistit, sicuti consistit consideratio naturę cuiusque morbi. Sequitur vt percurramus indicationes quæ sumuntur à causis morbi, & à causis spasmi. Porro causæ spasmi quędam erunt intrinsecæ, quędam extrinsecæ. Quo ad extrinsecas, spasmus vel erit humidus vel siccus: si erit siccus, indicabit vt eligamus cubiculum, in quo nulla sit exsiccatio, sed præparandus erit cum frigidis & humidis. item cibus non exhibebitur siccus, sed humidus. somnus erit prouocandus quando aliter non poterit prouocari, cum opiatis. circa motum, & quietem, eodem modo erit procedendum, & omnia morbo breuiter debebunt esse contraria, ita quòd si aduersantur morbo, permittantur: si fouent, corrigantur. Sin autem spasmus erit à causa frigida, procurandum erit vt omnia exterius adhibenda & cibus, & potus, & reliqua sint calida, & sicca: vt etiam febris sit procuranda in spasmo à pituita pendente. Demum erunt percurrendæ indicationes, quæ sumuntur à causis intrinsecis morbi. quarum cum quędam habeant rationem causæ antecedentis & remotæ, quędam vero proximæ, distinguendum erit, vtrum hęc causa intrinseca materialis sanguis sit, an alius humor à sanguine. Nam si erit spasmus à materia sanguinea, eligemus euacuationem per sanguinis misionem. pro euacuatione remotæ causæ sanguineæ eligentes auersionem, & in auersione conuenientem venam, quæ erit conueniens quoties rectitudinē seruabimus: & hoc, vt tutius et citius euacuemus: vt existēte in parte dextra, in dextra parte: & si in sinistra in sinistra. Ab antecedente causa ad coniunctā erit transeundum: et pro eius euacuatione, cū dupliciter eam possimus euacuare, vel deriuando (deriuabimus autē quoties eligemus venam proximam, quæ cum loco affecto colligantiam habeat) uel euacuando ab ipso loco: quod quidem fieri poterit, vel per scarificationem, vel per applicationem soluentium calidorum et humidorum, lenium tamen: cauendum enim ab euacuantibus calidioribus ac siccioribus: quia subtilioribus partibus resolutis, crassiores relinquuntur, & sequuntur postea cancri & antraces. vnde non erit pertranseundum oleum liliorum alborum, & camomellinum: & si sanguis feruentior erit, oleum rosaceū conferet, vel violaceū, vt caliditas illa refrangatur. Sin autē materia fuerit bilis, vt contingit in spasmis non proportionatis ad materiam, causa remota nondum fluxa, indicabit vt euacuetur auertendo ad oppositum, quod sane est commune omnibus materiebus. & cum peccet bilis, indicabit non esse fiendam euacuationem per phlebotomiam, sed cum ijs, quæ bilem euacuant. Quę autem sint bilem euacuantia simplicia & composita, libris de curatione causę antecedentis & continentis fuit enarratum. quo vero ad materiam biliosam coniunctam, nec hic vtendum erit phlebotomia, sed euacuanda erit & ipsa dupliciter deriuando: quod quidem fiet & ligaturis & frictionibus ad oppositum trahentes, faciendo lenem dolorem & calorem in parte opposita, vt materia subtilis defluat ad propinquam. Atque etiam euacuando à loco, cauentes à fomentis calidioribus, & vt non pertranseamus fomentum liliorum alborum, & camomellinum cum oleo rosaceo & uiolaceo, uel cum modico aceti ad penetrationem: quoniam vt monet Gal. 2. ad Glauc. & 3. therap. cauendum est a fomentis ca-

lidis simul & a frigidis, quòd frigidiora exacerbent, calidiora vero ad ariditatem deducant. sin autem materia erit pituita, easdem indicationes exhibebit cum alijs materiebus communes: nempe antecedens vt euacuetur, euacuando ad oppositum his medicamentis simplicibus, & compositis alibi declaratis. coniuncta vero, ipsa quoque tum deriuando, ac trahendo ad propinqua. quod quidem & cauterio & causticis fieri poterit ad attrahendum violenter, tum euacuando materiam in loco iam fixam. vbi cauendum erit ne incipiamus à valde aperientibus, & incidentibus, cum trahant subtile, & relinquant crassum ingipsatum: sed ab emollientibus erit incipiendum, eligentes calida & humida circa primum gradum, quę maturantia sunt, & emollientia. Quòd si uoluerimus etiam concoquere, eligemus calida in secundo: cuiusmodi sunt anethum, myrrha, bdellium, ammoniacum, sagapenum, crocus: et pręcipue bdellium, & ammoniacum, quę efficacissima sunt pro concoctione materię pituitosę: reliqua calidiora tanquam adurentia omittentes. facta postea concoctione accedendum erit ad calida et sicca in tertio gradu: sicuti sunt ciminum, fœniculum, calamentum, pulegium, maiorana. Et vbi hęc non suffecerint, veniemus ad dropaces, qui trahunt violenter à cētro ad superficiem, & rubificant: qualia sunt pirethrum, pix, opopanax, succus cyrenaicus, quæ differunt à sinapismis, eo quòd non solum rubificent, & resiccent, sed escharam quoque inducant, vt sinapis, thapsia, flammula Iouis, euphorbium, cantharides. Hactenus de indicationibus a causis tum intrinsecis, tum extrinsecis ipsius spasmi sumptis. Sequitur vt percurramus indicationes a loco affecto sumptas. Porro cum in spasmo id quod afficitur sit chorda, vel neruum: ac quo ad eius substantiam sit exanguis & dura: quo ad situm sit in profundo, indicabitur acuta remedia conuenire, quæ possint excutere materiam in membro solido infixam, atque impactam. Qua ratione ducti Paulus, Auicenna, & Rasis dixerunt, quòd quantum ad materiam coniunctam eadem est curatio spasmi, quę est etiam paralisis, differunt autem in hoc solum, acutioribus frictionibus, fomentis, & linimentis vt vtamur: & hoc ratione loci affecti, quòd in paralisi musculus patiatur: consequenter materia ab eo facilius excuti possit. præterea quo ad temperaturam, scimus neruum esse temperaturæ frigidæ & siccę: consequenter indicabit nec multum humectandum, nec multum calfaciendum. Sed cur, inquies, acerrimos dropaces, & sinapismos adhibemus neruis, si multum acria non conueniunt? Respondendum, hoc fieri non ratione temperaturæ nerui, sed indicatione a situ sumpta: quoniam cum neruus sit in profundo situs, applicamus fortiter acria, quia nouimus quòd remedia cum sua tanta acrimonia ad locum non accedent: & hoc, quòd in uia multum acrimoniæ amittant, vt ex Galeno ostendimus 2. catageni: cum nerui maximam cum cerebro habeant colligantiam, & cum corde, & stomacho, vt fiat syncope. Ideo curantes affectum neruorum, cerebri quoque, & cordis semper habenda erit ratio, corroborando cum odoratis: nempe quod odorata spiritus corroborent, & ex spirituum corroboratione cor, & cerebrum, qui sunt duo fontes spirituum, corroborentur: ventriculo præterea odorata, & modice astringentia erunt adhibenda: Quo ad facilitatem patiendi, cum neruus a quolibet nocumento extrinseco patiatur, ideo cauebimus a quocunque mordicante, ob id Galenus cauet

uet

net etiam a terebinthina, cum non adest aliquod spatium notabile intermedium, cauendumque erit à quocunque motu, qui neruum lædere posset, ac dolorem excitare. qua ratione male Herculanus sentit in spasmo trahendum esse membrum ad oppositum: quoniam morbus cresceret, & attraheretur materia multa: sed blande, & leniter est reducendum. Quo vero ad operationes, & si neruorum operationes magnæ sint, cum nerui sint delegati ad motum & sensum, tamen cum alijs non deseruiant, non multæ etiam ab eorum operationibus sumentur indicationes. Hęc de indicationibus à loco affecto. Sequitur virtutis indicatio, quæ reperitur in ipso spasmo, in qua sane perpendendum erit an uirtus sufficere posit necne, quòd morbus indicet quid agendum sit, membrum porrò affectum qualiter agendum, seu modum agendi indicat: virtus vero vsque ad quem terminum sit agendum, limitans tantum duntaxat esse agendum, quantum indicat: esto quòd morbus & locus affectus alio modo indicarent. Vt autem res manifestior fiat, proponemus exemplum alicuius patientis spasmum. Primum enim in eo quod à nobis erit faciendum illud erit, vt notemus naturam morbi, & formam. Natura morbi considerabitur, quoties cognouerimus sub quo genere sit, vtrum in complexione, vel compositione, vel continui solutione. forma vero, considerabitur enim in hoc motu conuulsio, considerando vtrum spasmus, qui est inuoluntaria contractio musculi ad suum principium, sit ad anteriora, vel posteriora, vel tetanus. Et supposito quod contractio fiat ad posteriora, iam habebimus speciem determinatam affectus, & quod est malus, non tamen omnium pessimus. Cum autem posit esse vel ab inanitione, vel repletione, supposito hoc quòd ex sanguinis sit repletione, vlterius erit considerandus eius motus. & cum habeamus quòd est velocis motus, quòdque est acutus opisthotonos, ita quod in quattuordecim diebus terminabitur: consideranda erunt symptomata: & supponendo quod sit cum maximo dolore & vigilijs: supposito etiam quòd sit partim factus, partim fiens, ita quòd habeat causam antecedentem, & coniunctam, qui procedat augendo. considerando etiam naturam patientis: & supposito quòd sit quadraginta annorum, & temperaturæ humidæ, in actiuis temperatæ, in regione frigida, & anni tempore autumnali. his omnibus consideratis & cognitis, accedendum erit ad prognosticum. et si videbimus curationem difficilem, cum protestatione ad opus erit accedendum. Cum autem sit à repletione, & sit partim factus, partim fiens: consequenter habeat causam antecedentem, & coniunctam: prius erit incipiendũ ab antecedente: & hoc quòd prius intercipi debeat materia fluens, postea fluxa: aliter nunquam curatio fiet: præsertim cum symptomata, vt ait Galenus, habent rationem causæ, 12. meth. quod est dictum, cum faciunt ægritudinem deteriorem. Quoniam vero duo adsunt symptomata, vigilię, et dolor, quæ si non tollantur, curatio non sequetur: igitur simul & semel accedendum erit ad remotionem causę antecedentis, & etiam symptomatum ablationem: & hoc, quòd vbi purgare volueris, prius sedandus sit dolor, Auicen. Prima igitur die anodinis dolor erit sedandus, priusque cum ijs, quæ qualitate manifesta illud agere possunt absque attractione, ut oleo camomellino, liliorum alborum, decocto althęæ, butiro recenti, axungia porcina, oleo sesamino seu anethino, & tandem omnibus calidis & humidis citra primum

gradum:

gradum: dein ijs quæ occulte agunt: vt renibus nouiter extractis ab ariete, actu calidos applicando circa principium neruorum vbi fit contractio. amplius sacculo salis circa nucham applicito, præsertim si a capite descendat materia, quia exsiccatur. præterea perpetuò, vt ait Auicenna, & moderni, adsit lana succida super loco, quæ sæpius ex ijs oleis illiniatur, & foueat locum, quoniam ex continua illinitione fit perpetua resolutio. A stupefacientibus autem erit cauendum; quia cum nimis inculcent materiam, ægritudinem faciunt pertinacem. Quo vero ad vigilias, odoramentum ex ijsdem faciendum cum modico croci, & capitis lotiones, & post cibum aliquid vini..., deinde accedendū ad materiam antecedentem, quæ quidem cum sit pituita, ac pituita non possit euacuari nisi prius præparetur, præparatio autem fiat concoquendo, incidendo, & abstergendo, & vias aperiendo. hæc autem cum non possint fieri nisi in morbo qui dat inducias, sicut erat in paralisi, non autem in morbo qui non dat inducias: tum quia morbus est præceps, & in quatuordecim diebus terminaturus: tum quòd ratione symptomatum, doloris & vigiliæ, virtus soluitur: ideo cum maxima sit differentia inter causam antecedentem ipsius spasmi, & ipsius paralisis: cum in spasmo morbus præceps cogat nos diuertere a recto tramite procedendi circa causam antecedentem pituitosam, differenter etiam operabimur: vnde non expectando concoctionem, exhibenda erit medicina fortis debilis, vt solet dicere Auicenna fortem ratione qua potenter euacuat: debilem vero, ratione qua in pauca quantitate exhibetur: veluti aut pilularum cochiarum drac. i. aut casiæ drac. vi. & agarici præparati scrup. iiij. Nam tametsi indicatione sumpta a cruditate nihil esset agendum, nec euacuandum nisi prius concocta materia: quia tamen motus morbi, & celeritas cum symptomatibus indicat vt cito agamus, in his opponendis indicationibus eligimus viam quandam mediam, vtrisque satisfacientes: euacuantes quidem, sed non multum. Nam ex parte qua euacuamus, satisfacimus celeritati ægritudinis, ex qua imminet periculum mortis ægro. ex parte vero qua partem euacuamus, satisfacimus cruditati materiæ. Pro remotione etiam huiusce causæ antecedentis incipiemus a clysteribus. Hoc enim modo euacuabimus materias prius præparatas, incipientes a clysteribus lenibus, ne nouam materiam attrahamus. Clyster autem erit ex anetho, camomello, lilio, surfuribus, omnibus in aqua coctis vsque ad consumptionem medietatis: accipientes heminam vnam huius decocti, in qua apponatur oleum liliorum alborum, camomellinum, anethinum, rutaceum, mellis rosati vnc. iij. aceti etiam tantum. hoc enim est præceptum Galeni, & Hipp. 26. de rat. vict. acut. ne detur cibus patienti ęgritudines acutas nisi euacuato prius ventre, aut clystere, aut balneo si clysterem tolerare non possunt. Nam hoc modo per successionem adiuuatur etiam euacuatio materiæ antecedentis. Sequitur vt percurramus quomodo sit administranda viuendi ratio, cum necessarium sit vt nutriamus ægrum, vt viuere possit. cumq; quantitas cibi a motu morbi sit eligenda, vt in morbo velocis motus parum cibando, in morbo vero tardi motus, multum et copiose, 1. aph. Cum igitur in quatuordecim diebus sit terminaturus, cibus & potus ita moderandus erit, vt sufficere possit in toto hoc tempore. vnde conueniens dięta erit illa quæ sit media inter tenuem, & crassam. Quare si fuerit assuetus plurimo cibo, duas

ho, duas vel tres auiculas montanas comedere poterit. Electio vero quantitatis ciborum, vtrum scilicet exhibenda sint alimenta calida attenuantia incidentia, an potius emplastica frigida crassefacientia, indicabitur a causa faciente morbum. quinimmo quòd omnes sex res non naturales variantur, prout variantur causæ facientes ægritudinem. Vnde cum sunt contrariæ ægritudini, appellantur & sunt auxilia: cum vero aduersantur naturæ, & augent causam, & morbum, sunt nocumenta. Exemplum sit in spasmo, quem præ manibus habemus. Iam scimus ex eius motu, qui velox est, non multum esse cibandum. Qualitas vero cibariorum indicabitur a causa faciente morbum: quę cum sit pituita, ideo indicabit cibum calidum, & siccum, quia frigida est & humida: & quia crassa est, abstergentem & mundificantem, vt commode euacuari possit. Quare victus ratio erit subtilians, ad quod exequendum nil præstantius montanis auiculis: pulli etiam iuuenes pręparati cum radice petroselini, seminibus, vt aniso, fœniculo, pipere, gariofilo, cinnamomo. quæ omnia habent vim incidendi: panis sit salitus, bene coctus, aut bis coctus, in quo sit anisum, aut aliquid tale, quod habeat vim exsiccandi. Quo ad potum, a vino erit abstinendum, ne materię crudæ distribuantur ad locum, & augeatur affectus. Vnde ante vini exhibitionem prius erunt educendæ materiæ: & post eductionem materierum exhibendum erit vinum, quia deducit materiam ad vrinam. sed interim potus sit decoctum conueniens ex cinnamomo cum modico macis, vel gariofilorum, et anisorum cum saccharo. potus enim hic erit gratissimus, & ad incidendum efficacissimus. Aer si frigidus erit & humidus, arte parandus erit calidus, & siccus cum suffumigijs, calfacientibus, & exsiccantibus. His peractis in prima die, secunda die exhibenda erit medicina satis debilis: vt scrup. iiij. pilularum cochiarum, aut floris cassiæ cum modico agarici præparati. hoc enim medicamento fiet euacuatio materierum crassarum a primis venis. hoc enim necessarium est, si volumus exhibere syrupos die sequenti, aliter deducerent materiam illam ad locum neruorum. Visa commoda euacuatione, sicuti prima die apposueramus fomenta, oleum camomellinum, liliorum alborum, anethinum, addemus quod est efficacius ad resoluendam materiam facientem spasmum, quodque neruis est opportunum ratione virtutis exsiccantis. dein ordinabimus syrupum vesperi, qui habeat easdem intentiones, quas diximus habere debere cibum, & potum, exhibendo duos syrupos singula die, indicatione a motu morbi sumpta. Parandum autem erit decoctum aliquod validum ad incidendum, vt ex cimino, ameo, caruo, fœniculo, pipere, gingibere in aqua decoctis, addito syrupo de stœcade simplici, vel composito, de betonica, de hyssopo, melle rosato, oximellite completo Iuliani: quinta die euacuabimus, vel cum pilulis cochijs ad dracmam vnam secundum tolerantiam corporis, vel exhibebimus Logodionis drac. iiij. vel Ruffi, vel colocinthidos drac. iij. vel confectionis amech drac. iiij. Facta hac euacuatione materiæ antecedentis, non amplius erimus contenti localibus iam adhibitis, sed sexta die accedemus ad oleum costinum, de euphorbio, ad nardinum compositum: & hoc, quod in alijs oleis multa ingrediuntur, quę habent magnam vim incidendi. Facta hac euacuatione, accedendum erit ad oximel scylliticum cum illis decoctis: & ita concoquetur materia cum ijs acrioribus vsque

ad nonam

ad nonam, vel decimam, postea si apparebit virtutem deficere, nec adsit aliqua crisis, iterum dabimus pharmacum efficacius: & hoc, quòd materiæ erunt magis præparatæ; vt hyera Logodij, colocinthidos audacius, quòd in ipsa sit maxima vis educendi materias crassiores. Demum accedemus ad causam coniunctam, incipientes primum a dropacismis, quæ rubificant, vt accipientes magnum corium, vel linteum, ita vt super ipso pix mixta cum galbano extendatur, in quibus apponetur aliquid quod incidat, abstergat, & a profundo trahat, vt nasturtium, euphorbium, sinapim. Rubificato loco, oleo miti locum liniemus, cum oleo liliorum alborum, camomellino, vel anethino. Et vbi desierit rubor, iterum post tres horas super locum ponemus, vt attrahatur noua materia, iterumque illinietur locus. neque erit desistendum quousque materia deueniat ad cutim. Vbi vero post hos dropaces materia pertinacius adhęrebit, transibimus ad synapismos, vt non solum faciamus rubificationem, sed etiam vesicas. Et his factis, vbi defecerit symptoma, & perseuerabit imbecillitas, vtputa frigiditas in loco inducta, his corroborantibus erit vtendum, ponendo hominem in tina, in qua camomellum, anethum, maiorana, fœniculum, stœchas, & alia sint decocta, totusque maneat in tina. deinde corroboretur gignentibus spiritum, & calorem, sanguinem, & conseruantibus membrorum tonum. Hactenus percurrimus intemperiem cerebri cum suis causis, a quibus nam prodeat deprauatio sensus tactus, quæ dolor appellatur indicando: atque vnde procedat obstructio ductuum cerebri associata cum suis causis, & hoc symptomate, amissione sane sensus, & motus, & inflammatione cerebri cum suis causis, ad quam sequatur hoc symptoma, quod vigilia appellatur: necnon intemperies, atque mala compositio simul cum suis causis, a quibus procedit deprauatio sensus, & motus, quod symptoma spasmus appellatur. Nunc sequitur vt percurramus qua arte curatio fieri debeat, vbi propter aliquem morbum, & causas immutantur excrementa cerebri, ita vt nimis defluant quam par sit. Pro cuius curatione cum catharrus sit fluxio pituitosa emanans à cerebro: sequitur prius esse percurrendam artem curandi fluxionem ipsam. Cum igitur fluxio sit expulsio præter naturam de vno membro ad aliud, facta vel vitio membri mandantis, vel recipientis, vel vitio vtriusque: sequitur etiam quòd duæ orientur indicationes curandi; altera ratione membri mandantis: altera vero ratione recipientis. Ratione autem recipientis, curandum erit ne amplius recipiat. non recipiet autem, si hęc duo obseruabimus: alterum, attrahendo materiam ad aliam partem, ipsam auertendo ad oppositam partem. quæ sane auersio vtrum fienda sit vel phlebotomia, vel pharmacia, a differentijs ipsius materiæ fluentis erit sumenda. alterum vero corroborando membrum recipiens. quæ quidem corroboratio etsi proprie nihil aliud sit, quàm reductio membri ad habitum naturalem, in fluxionibus (tametsi in his quoque naturalis habitus desideretur) corroboratio erit, quoties efficiemus membrum durum, solidum, densum, vias latas non habens, cum viarum laxitas, & amplitudo, & membri raritas sint maxima occasio fluxionis ad membrum: quare corroboratio in fluxionibus erit astrictio membri recipientis. astrictio autem fiet refrigerantibus, & exsiccantibus. refrigerantium autem, & exsiccantium gradus moderandus erit secundum mor-

bi naturam. Hactenus de membro recipiente. postea ad membrum mandans erit accedendum. prohibebitur autem mandans ne amplius mandet excrementa ijs duobus: nempe totius corporis, atque ipsiusmet membri euacuatione. Quòd si corroborato membro recipiente, atque euacuato membro mandante, ac toto corpore: ratione membri mandantis, ne attrahens a toto continue habeat vnde trahat & aliorsum mandet, si inquam adhuc fluxio perseuerabit, arguemus membrum illud mandans laborare aliqua intemperie, quę causa sit redundantię huiusce excrementi propter deficientiam in concoctione. quæ quidem deficientia cum fiat ratione frigiditatis & humiditatis, arguemus membrum mandans laborare frigida & humida intemperie, idque pręsertim, vbi videbimus excrementa frigida & humida. Quapropter cum euacuatio totius, ac membri, fluxionem sistere non poterit, cogitandum erit de rectificatione membri mandantis. Rectificabitur autem membrum mandans cum oppositis, cum exsiccantibus. Quibus rationibus ductus Gal. 5. meth. in catharro fluente ad pectus, ad tria curationem deduxit: ad corroborationem membri recipientis, totius corporis exquisitissimā euacuationem, ac cerebri exsiccationem: primumque exequitur frigidis et siccis cum theriaca noua, diaspermaton frigido. exquisitam verò totius euacuationem, pilulis quæ constant ex aloe, scammonio, colocinthide, agarico, & bdellio. tertium vero exequitur cum exsiccantibus membrum mandans, proponens sinapismos ex stercore columbino, cum pulueribus calfacientibus, cum dropacibus, deueniens ad sinapismos qui adurunt, & tandem ad cauteria actualia. Atque hoc est illud quod ait idemmet Galen. 13. therap. 5. meth. & 2. ad Glauc. cap. de inflammationibus: duos maximos errores in principijs fluxionum esse aduertendos, alterum omittendo totius euacuationem, cum ex totius euacuatione non possint amplius mandari excrementa ad membrum mandans: consequenter nec mandans possit mandare quod non est. alterum vero ratione membri recipientis ne ipsum calfaciamus & humectemus, sicuti amethodici quidam faciebant, cum membrum relaxetur, rarefiat, & consequenter augeatur fluxio: sed frigidis & siccis est corroborandū. quod quidem ita necessarium esse duxit Galenus, vt ad dolorem sedandum procedat cum frigidis et siccis, timens apertionem. Quare, vt ait Galenus, aduertendum est hoc maxime in principijs omnium fluxionum: & hoc, quòd errata in principio fluxionum facta affectus prorsus incurabiles reddant, vel difficillime sanabiles. ob id. 5. meth. qui (inquit) negligenter in principio curant catharros à leuioribus incipientes, ægris parant interitum longum. Et ratio est, quoniam si permittimus materiam fluere ad locum quem velimus rarefacere, tunc tanta moles deuenit ad locum, vt extinguatur calor, & fiat cancrena, sphacellus, vel scirrhus incurabilis. Neque hæc satis erunt pro recta curatione membri mandantis et recipientis, nisi, vt supra diximus, habeamus etiam modum corroborandi membrum recipiens. qui quidem modus corroborādi sumendus erit à natura ipsius membri, considerando eius temperaturā. qua ratione caro aliter quàm neruus corroboratur: nimirum quòd cum caro sit calida & humida, consequenter non multum exsiccantia petat, astringentibus in primo gradu corroborari poterit. nerui vero cum sicci sint, magis etiam exsiccantia petant, & tolerent. Eadem ratione deueniente materia

teria

teria ad ventriculum, & hepar, ijsdem corroborantibus non erit vtendum, sed diuersis, maxime astringentia, & exiccantia ventriculo exhibendo, veluti absinthium, quę tamen hepati nocerent: & hoc ratione diuersarum temperaturarum; quòd ventriculus neruosus cum sit, maxime astringentia velit: hepar vero carnosum astringentia magis moderata petat, qualia sunt spica, & rhabarbarum. Amplius considerandæ erunt membri operationes; quia quo operationes sunt nobiliores, eò magis calida cõpetunt: cum operatio fiat per calidum. ob id si fluxus erit ad hepar, quod est opifex sanguinis, non erit tantum refrigerandum, quin habeatur ratio caloris innati. Qua ratione in refrigerandis huiusmodi morbis semper aliqua erunt apponenda, quæ calorem innatum corroborent. Amplius consideranda communicantia, qua ratione membro habente situm suum membro nobili vicinum, vt cordi, vel hepati, indigebimus repercutientibus, non tamen applicabimus valde frigida, ne materia repercutiatur ad illud: hac enim ratione fluente materia ad musculos thoracis, non multum repercutimus, ne ad interiora penetret, vbi adsunt membra mobilia. Amplius consideranda erit nobilitas, vel ignobilitas ipsorum membrorum, & vtrum sint deputata ad excretionem: quia si fluxio erit ad hæc loca, veluti sunt adenes, quæ sunt carnes glandulosæ circa emunctoria illa existentes, ac cutis quę habet vsum vestis pro tegendo corpore: aut si fluxio erit ad aliquas partes, quæ sint deputatæ ad excretionem, vt intestina, vesicam, vterum hæmorrhoidas; fluente materia ad huiusmodi loca, multoties non indigemus repercusione. At inquies: Cur igitur aiunt in omni fluxione fienda esse repercutientia? Respondendum, quòd cum fluxio sit expulsio pręter naturam excrementorum ad aliud membrum, nulli dubium membrum recipiens corroborari debere ne recipiat. At si contingat expulsionem fieri ad debita loca, vt ad emunctoria propria, hæmorrhoidas, intestina, vesicam, critice, vel per motum crisis similem, tunc cum huiusmodi fluxio non sit ex toto præter naturam, cum aliqui habeant huiusmodi fluxiones adeo sibi consuetudinarias, & naturales, vt si interciperentur, interficerentur, sicuti videmus de menstruis in mulieribus: nulli dubium his casibus non esse ex toto repercutiendum, nisi contingat quod fluxio peccet vel in quantitate, vel in qualitate. quia si nimia erit, aut nimis maligna, cum his rationibus incipiat esse præter naturam, sistenda sane erit, eligendo ex duabus modis intercipiendi fluxionem non quidem modum illum intercipiendi fluxionem qui fit cum astringentibus, sed auersionem vt ad adenes, aut ad loca recipientia excrementa fluxio decumbat. Sed hactenus de curatione fluxionis, sumpta indicatione a morbo mandante, & recipiente. Quoniam vero dictum fuit, fluxionem esse expulsionem præter naturam alicuius excrementi: sequitur igitur vt consideremus etiam materiam illam quæ fluit, & demandatur a membro mandante ad recipiens. hoc enim modo ingrediemur etiam in considerationem ipsarum causarum. Cum igitur materia fluens possit esse multiplex, sequitur quod etiam indicationes variæ fient pro varietate ipsius materiæ. Materia autem fluens cum possit esse vel sanguis, vel alius humor a sanguine: & si sanguis vel peccans quantitate, vel qualitate, vel vtroque, ratione cuius multiplicis vitij multiplices etiam orientur indicatio-

nes:altera a quantitate,altera a qualitate,alia ab vtroque. ea quidem quæ oritur a quantitate, & multitudine, non solum sanguinis missionem indicabit, sed copiosam, quousque tamen virtus tolerabit. sin autem a qualitate, discernendum adhuc erit, vtrum sit propter modum substantiæ, an vero propter mixtionem aliorum humorum. & si propter modum substantiæ, vtrum sit vel quia tenuis, vel quia crassus. nam si fuerit quia tenuis, & calor innatus exilis, cum tales facile soluantur, cauendum erit a multitudine extrahendi sanguinem. quoniam, vt ait Galenus, si fuerit multitudo sanguinis cum rubore multo, reprimendus erit, non autem euacuandus: & hoc, quod in euacuatione difflentur spiritus, & calor innatus, vnde ad syncopem, & casum virtutis ægri deducuntur. At si fuerit crassities, euacuandum quidem erit, sed primo erit attenuandum, & sanguis erit reducendus ad temperiem, & post illum dispositum oportebit euacuare, ac reliquum præparare. Sin autem sanguis erit infectus propter commixtionem aliorum humorum, considerandum erit quis sit ille humor sanguini commixtus: & si fuerit bilis, quę superabundet in sanguine, sanguinem quidem mittere conueniet, sed parcius. quoniam vt ait Galenus 4. de val. tuen. cum humor sanguini est admixtus, modo non sit crudus, nec multum recedens a natura sanguinis, mittendus quidem erit sanguis, sed parce, dummodo non adsit plurima bilis. quia tunc prius euacuandum erit corpus, dein sanguis mittendus: aliter educto sanguine, qui est veluti phrenum ipsius bilis, statim æger effrenitaret. hæc si materia fluxionis fuerit sanguis. Sin autem excrementum illud quod deponitur in fluxione fuerit alius humor a sanguine, indicabit euacuandum esse humorem illum, prius tamen præcedente illius præparatione. quæ sane materiæ quomodo secundum earum diuersitatem diuersimode sint præparandæ, ac post præparationem diuersimode pharmacandæ, satis abunde declaratum fuit in curatione ipsarum causarum. His decursis quo ad causas intrinsecas materiales, considerandæ erunt etiam reliquæ causæ efficientes ipsam fluxionem. Et indicatione sumpta a causis efficientibus, semper per oppositum erit procedendum: infrigidando, si id euenerit ratione malæ temperaturæ calidæ: vel calfaciendo, si ratione frigidæ. Sin autem fuerint causæ extrinsecæ efficientes, si non perseuerabunt, ab eis nulla sumetur indicatio: veluti si ægroti crapula fuerit in causa, & amplius non crapuletur. At si perseuerabunt, indicabunt vt remoueantur: eodem modo procedemus in omni causarum genere extrinseco, aut sit aer, aut somnus, aut vigiliæ, aut venus, aut aliud quid. Victus autem ratio recta est, quoties iubemus eam contrariam causis facientibus fluxionem, vt in materia frigida viscida, moderate erit calfaciendum, & attenuandum non solum circa cibum, & potum, sed etiam circa reliquas causas, vsque adeo vt aliquando & ira & excandescentia, & febris etiam conueniant. Hactenus perurrimus artem curandi fluxionem excrementorum: ex cuius recta cognitione facile modo erit recte curare fluxionem hanc pituitosam, quæ catharrus appellatur, descendentem ad partes subiectas: exempli gratia ad partes thoracis; quod vt facilius fiat prius prponemus diffinitionem ipsius catharri. Porro cum catharrus sit fluxio pituitosa emanans a cerebro ad subiectas partes, facta vel

ratione

ratione cerebri, vel ratione partium inferiorum, vel ratione vtriusque, aut ratione causarum extrinsecarum, aut omnium simul, à quo plurimi morbi manare solent: sequitur igitur, cum hic quoque duo adsint: alterum membrum mandans, scilicet cerebrum: alterum vero membrum recipiens, vtpote aliqua subiectarum partium, vt etiam sumendę sint indicationes à natura vtriusque. natura autem membrorum cum consistat in horum duorum consideratione: nempe substantiæ, ex qua membrum est confectum, an ex carne, venis, neruis, arterijs: modi substantiæ, vt an laxum vel solidum: temperaturæ, an calidum, vel frigidum: sensibilitatis & insensibilitatis: nobilitatis & ignobilitatis: operationum, quarumnam operationum sit opifex: situs, vtrum in profundo vel in superficie positum sit: colligantiæ seu communicantiæ. Sequitur etiam in catharro hęc omnia esse consideranda: & hoc, quòd secundum diuersam membri naturam diuersæ etiam oriantur indicationes curandi. Membrum autem mandans in catharro cum sit ipsum cerebrum, & cerebrum quo ad substantiam suam constet ex substantia medullari, membranis, venis, neruis, arterijs, & multis foraminibus: sequitur quod ratione tot vasorum indicabitur materiam posse trahi & commode per vasa, & facile quidem ratione qua laxum est: ratione situs, cum sit in superioribus, quòd euacuatio erit commoda, si sanguinem mittere opus erit, ex cephalica superiori: aut si pharmaco, per vomitum, & aluum ratione communicantiæ cum stomacho. Quo ad temperaturam, cerebrum est frigidum & humidum, consequenter abundans plurima pituita, cum talis ergo sit excrementorum prouentus, qualis est ipsa complexio: ideo complexio indicabit euacuandum esse. Quæ quidem pituitæ euacuatio per superiores venas, & per emunctoria, euacuari poterit cum caputpurgijs per propria foramina, & cum masticatorijs, trahendo materiam per palatum, & per nares. Loca etiam, per quæ transit catharrus, indicabunt agendi modum. nam si catharrus transibit per venas, indicabit per missionem sanguinis, & per vrinæ prouocationem id fieri posse, dummodo materia non adsit admodum cruda, 4. de val. tuen. quia tunc commodius euacuabitur per vrinæ prouocationem quàm per sanguinis missionem. sin autem materia transibit per canales amplos, & primo per asperam arteriam, indicabit euacuationem per tussim, & bechicis medicamentis prouocanda erit tussis. Si vero per gulam, indicabit euacuationem per vomitum, si vomitui erit assuetus, aut per secessum. Sin autem transibit per spinalem medullam, & neruos, in quibus neruis frigidis imbibatur materia frigida, ibique figatur, indicabit esse procedendum cum concoquentibus & digerentibus, & attenuantibus efficacissimis, & euacuationibus validissimis: sicuti fit in ijs, qui patiuntur spasmum. Quòd si membrum mandans excrementa non solum sit cerebrum, sed etiam corpus vniuersum, orientur duæ indicationes: primo totum corpus, secundo caput euacuandi. tertio corroborandi. totius autem euacuatio primo fiet per sanguinis missionem duplici ratione: tum pro euacuatione, quòd pituita per venas defluat, tum ratione auersionis propter periculum rupturę venæ: dein pharmacia; & hoc ratione humorum extra venas existentium, vt pituitæ exempli gratia in ventriculo existentis; postmodum ad capitis euacuationem

tionem erit descendendum, quæ quidem tribus instrumentis commode fieri poterit: caputpurgijs per nares scilicet trahendo: masticatorijs per palatum: & gargarismatibus: quanquam eam euacuationem quæ per nares fit non multum laudem: Dein ad capitis roborationem erit accedendum: corroboratio autem cum duplex sit: altera improprie fortiori vocabulo corroboratio dicta, quando scilicet membrum constringimus, ne ita aptum sit ad receptionem fluxionis: altera proprie, quæ est reductio membri ad proprium habitum naturalem, à quo lapsum fuit, quod fit caloris innati, spirituum, humorum, & solidorum reparatione. Igitur cum caput lapsum sit ad temperiem frigidam & humidam, per calidum & siccum erit reducenda. sed hactenus de curatione membri mandantis. Quo vero ad membrum recipiens, ipsum quoque indiget sui curatione, diuersa tamen. primum igitur prouidendum erit ne amplius recipiat. quod fiet duobus instrumẽtis: corroboratione scilicet membri impropria, quæ fit cum repellentibus & astringentibus, & auersione. quę quidem auersio in omni casu perpetua est: non autem sic ipsa corroboratio. vnde quo ad materias, quæ per venas pectoris defluunt, repercutiendum erit, non quidem cum exterius repellentibus, cum huiusmodi Galen. 5. meth. sint abominanda, & hoc, quòd refrigeratæ partes illæ, aptiores euadant ad fluxum suscipiendum. Igitur erit repercutienda cum interius repellentibus. ea autem quæ interius exhibentur, non debent esse cuiusque generis, quoniam opiata, & philonium, quod moderni tam facile exhibent, cauenda sunt: sed repellentia in hoc casu debent esse nec multum frigida, sicuti est opium: nec multum astringentia, qualia sunt illa, quæ exasperant, cuiusmodi est electuarium factum ex succo granatorum, balaustiorum, vel mespili, vel sumach, vel huiusmodi. quoniam cum exasperent arterias, tussim prouocant, pulmonem exsiccant, & sputum sanguinis causant. Quare corroborantia debent esse moderate frigida, cum aliquali caliditate: sicuti est illud Galeni, quo vtitur in distillatione ad pectus, theriaca noua, vel diaspermaton ex seminibus confectum, quod habet multa calida: vel moderate exsiccantia, cuiusmodi est saccharum rosaceum, rodosaccharum appellatur, cuius vsu asserit se Auicenna phtisicos curasse: vel succo mirtillorum, vel syrupo de iuiubis, qui leniter astringit absque exasperatione: syrupo violaceo composito cum nucibus aptissimo ad corroborandum: syrupo de siliquis, bolo armena orientali, quæ præseruat a sputo sanguinis. Neque enim verum est quod vulgo dicitur, quòd astringat cum asperitate: quinimmo lenit & corroborat absque valida astrictione: neque enim omne exsiccans astringit, neque propter id, quod in ore posita, videntur linguam astringere, est arguendum, bolum armenam astrictiuã esse, quoniã illud euenit ob hoc, ꝙ linguã statim exsiccat, vnde pestilentibus maxime conuenit, in quibus maxima exsiccatio opponitur maximæ putredini, & asthmaticis propter plurimos humores descendentes. His factis, quo ad membrum mandans, & quo ad membrũ recipiens, consideranda postea erit materia catharri, quæ quidẽ cum sit pituitosa & frigida, vt ex eius diffinitione patet, euacuanda erit. At vt recta fiat euacuatio, prius erit consideranda: postmodum ad illa tria instrumenta artis medicæ erit accedendum, primumque erit instituenda recta viuendi ratio circa cibum & potum, ad duo

potissimum

potissimum respiciendo, ad quantitatem videlicet & qualitatem. quantitatem metiemur vt ait Hippocrates 1. aph. à fine ipsius ægritudinis, quæ si cito terminatura est, paucæ quantitatis erit: cum modo in hoc casu ægritudo pendeat à materia frigida crassa, consequenter habeat in longum trahi, victus non erit exhibendus tenuis, sed carnes, & vinum quandoque. Quo ad qualitatem ciborum, ratio eligendi veram ciborum qualitatem sumetur. semper a causa faciente affectum: causa autem faciens affectum, cum sit materia pituitosa crassa: & viscida, indicabit qualitatem ciborum attenuantem: subtilitantem, incidentem, atque abstergentem, talem, qualem descripsit Gal. lib. de attenuante dieta. Acetaria igitur secundum anni tempora erunt eligenda, qualia sunt lupuli, asparagi, radices petroselini, cappares, radices dauci, quas carotas appellant, cum saccharo, aceto, & cinnamomo: radices etiam cichoreæ, cum aperiant, vrinam prouocent, & ratione amaritudinis abstergant: in ferculis semper aliquid apponentes, quod vrinam prouocet, qualia sunt radices petroselini cum fœniculo, & aniso. carnes erunt aues, pulli, hædinæ præparatæ cum iusculis, in quibus aliquid sit quod habeat vim incidendi, vt cum gariofilo, mace, cinnamomo. A vino in principio cauendum erit in catharro, tum quòd caput in principio sit plenum, vinum autem euaporet: tum quòd humores præparatos & crudos per venas distribuat, causans per varia loca venarum obstructiones: sed potio sit decoctum vel ex aromatibus, vel seminibus, vel herbis confectum, sicuti gariofilis, aniso, cimino, betonica, roremarino, in quibus est vis incidendi, addendo oxisaccharum, illud efficientes magis & minus acidum, vt docet Galen. 4. de tuen. val. de oximellite pro ratione corporis, cui debet offerri. atque hæc erit potio, quæ ante purgationem conueniens erit. Mundificato corpore vniuerso, ex parte vinum conueniet, tum quòd ventriculum corroboret, & per venas residuum materiæ existentis in venis ad vrinam deducat, tum quod excrementa melius conficiantur à moderato vini calore. vinum autem nec fumosum, nec crassum sit, nec dulce, sed lene, tenue, bene maturum, habens tandem syrupi vim, illud prius diluendo, donec æger assuefiat. Quo ad accidentia, omnia quæ poterunt calfacere & exsiccare sine spirituum resolutione, optima erunt, sicuti aliqua breuis iracundia. Quo ad somnum & vigilias, declinabit potius ad vigilias, moderatas tamen, quia immoderatæ postea refrigerant. Quo ad exercitia, exerceatur tempore matutino, aut si non poterit ratione ægritudinis, fricentur partes inferiores longis frictionibus, & post frictiones inungatur oleo camomellino calido, aut anethino cum portione vini aromatici, vt materia difflietur. Quo ad inanitionem & repletionem, habeat alui beneficium ad prohibendum euaporationes. quod si natura defecerit, arte erit succurrendum, dysteribus communibus, semper commiscendo aliquid hyeræ picræ, vel aliquam ex hyeris magnis, qualis est illa Logodij, & Hermetis. Quo ad secundum instrumentum, chirurgia in hoc ægro sane erit necessaria, tum quòd materia fluat etiam per venas, tum etiam propter imminens periculum rupturę venæ ipsius pectoris. Tempus autem mittendi sanguinem, tametsi in principio semper phlebotomia fiat, in hoc tamen casu, in quo materiæ

crassæ

crassę frigidæ per venas defluunt, opus erit huiusmodi materiam crudam cum sanguine in venis commixtam, concoquere prius & attenuare, ne incidamus in frigidorum incrudationem: quare biduo saltem, aut triduo concoquendum erit & euacuandum, postea vena erit secanda: quæ autem vena sit secanda sumetur ex Galeni pręceptis, ex cõsideratione ipsius materiæ, vtrum fluxura sit, an sit fluxa, an vero partim fluxerit partim fluat. quoniam fluxura auersionem tantum requiret, eligendo venam maxime remotam: fluxa vero auersionem non postulat, sed euacuationem, & deriuationem. fluxa autem & fluens tribus indiget, euacuatione, deriuatione, & auersione. vnde erit eligenda vena, quæ hæc tria simul efficere possit: huiusmodi autem erit cephalica. vtrum autem semel, vel bis, vel ter hoc sit faciendum, indicabitur vt ait Gal. lib. de phlebotomia, à ratione magnitudinis ægritudinis, & conditione corporis affecti. Quo ad tertium instrumentum, pharmaciam scilicet euacuantem, cum prius totum sit euacuandum, quàm caput, materia autem in toto existens sit frigida, crassa, viscida, & quatenus crassa indiget præparatione per incisionem: quatenus viscida abstersione: quatenus frigida & cruda concoctione: sequitur quòd oximel optimum erit, syrupus acetosus ex saccharo & aceto compositus, syrupus ex duabus, & quinque radicibus, oximel Iuliani compositum efficacissimum, syrupus de betonica, de stæchade simplex & compositus. Decocta etiam ex betonica, saluia, & vbi timetur caliditas hepatis, endiuia, boragine. dein totum corpus erit euacuandum agarico, pilulis cochijs, & compositis hyeris omnibus, & tandem ijs omnibus, quibus diximus huiusmodi humorem purgari. Hæc de euacuatione corporis vniuersi. sequitur particularis euacuatio membri mandantis, et recipientis. Pro euacuatione igitur mandantis, & si caput tribus instrumentis euacuari possit, vnum tamen, quod est gargarisma est fugiendum: & hoc, quòd trahat materiam ad partes pectoris: sed caputpurgijs utendum cum aqua maioranæ, betonicæ, succo ciclaminis, decoctione ellebori, vel elaterij, quod efficacissimum est ad trahendas à capite materias: masticatoria in hunc vsum erũt, mastix primi gradus: radix capparis secundi gradus: pirethrum & piper tertij, staphisagria omnium validissima: aliquod verò istorum, vel plura simul accipiemus, & faciemus pulueres, & cum cera illos componemus, aliter per gulam diluerentur, & facerent excoriationem, quam prohibet cera, cum propter sui visciditatem adhæreat, & firmiter atque diu retineatur in ore. Quo vero ad membrum recipiens, pectus scilicet, euacuabitur cum ijs, quę tussim prouocant: cuiusmodi sunt syrupus de farfara, de tussilagine, de hyssopo, cum decocto seminum citri, quod à pulmone per vias vrinæ euacuet, faciendo validam decoctionem, ex saccharo & syrupis. Sequitur corroboratio membri mandantis & recipientis: Corroborabimus igitur caput cum sit frigidum & humidum, calfacientibus & exsiccantibus, puluisculos ponentes supra capitis commissuram, ex mace, gariofilis, maiorana, cinnamomo, gingibere confectos, qui exsiccant, & odorati sunt. poterunt etiam fieri cerata, dropaces, sinapismi, cum pirethro, nasturtio, thapsia, quæ faciunt vesicas. Amplius lixiuijs diuersis corroborari poterit, in quibus sint decocta calfacientia & exsiccantia: cuiusmodi sunt maiorana, rosmarinus, agaricus, ad calfaciendum & exsiccandum:

candum;

candum: conficiendo saponem ex gariofilis, iride, ladano, mace. Amplius balneis calidis & siccis in caput distillantibus. Nam tametsi Galenus dixerit, balnea calida & sicca capiti non conuenire, intellexit de capitibus calidis. Corroboratio autem membrorum recipientium, vt ventriculi, fiet cum astringentibus omnibus, quæ sint amara, cuiusmodi est absinthium, confectio diarrhodon, aromaticum rosatum, diaciminum. Pectus autem corroboratur theriaca noua, mithridato nouo, diaspermaton, bolo armena, saccharo rosaceo. vniuersum verò corroborabitur, theriacis magis, qualis est illa antiqua, mithridato antiquo, diamusco, & diambra. Sed hæc de curatione affectuum simul implicitorum ipsius capitis, quorum exemplo facile cuique erit curare affectus simul implicitos aliorum etiam membrorum.

FINIS.

VENETIIS
Apud Cominum de Tridino Montisferrati.
M D L XIIII.

INDEX EORVM

QVAE NOTABILIORA

continentur in opere.

a Alendi

B

C

D

E

F

G

H

I

M

Lienis

N

O

P

R

Ventriculi

FINIS.

REGISTRVM

* *** A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm

Nn Oo Pp Qq a b

Omnes sunt duerniones, præter
Qq, ternionem.

